

1999. - ⁻⁴⁹³⁻ ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ ΠΟΛΥ-
ΜΑΡΤΟΣ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΠΥΡΡΟΣ.
ΓΡΗΓ. ΠΑΛΑΜΑ, ΤΟΜ. ΣΤ'
σ. 13-22, 53-57, 80ν, ΕΙΣ/ΝΙΜΗ.

- 794 -

1922.- Χατζηκυριάκος Γ.

φυσιολογιστικά ἀναγνώ-
σματα. Τὰ Χρόματα.
Θεσσαλονίκη, 16ον, σ. 70

-495-

1923.- Αναγνωστόπουλος Ν.

Ἡ περιφέρεια ρεθύμνης.

Γεωργ. γεωγραφία.

Γεωργ. δεξίον, ΙΕ', σ. 210-16, 801,

- χθόναι.

-796-

1923. — Ἀναγνωστόπουλος Παν.

Ἡ μαστανία

Γεωργ. Δεζζίου, ΙΕ', σ. 393-8,
8ον, — Ἀθήναι.

- 797 -

1923. - Ἀνώνυμος, Ζιφάνια

τῶν Θεσσαλιῶν ἀγρῶν.

. Γαργ. δεδτιον, ΙΕ', σ. 337-46.

- 498 -

1923. - Ἀνώνυμος.

ο ο κήπος.

Γεωργ. Δελτίον, ΙΕ', σ. 225, 70.

8ον. - Ἀθῆναι. Επουδαία πραγματεία μετ' αἰώνων. "Ἀνθ' διὰ παρτέρια (= πρασιαί) καὶ γάσρες σ. 266-7. φυτὰ μετ' φύβωμα χρωματιστόν, σ. 268-9.

- 498 -

1993. - Ἀνώνυμος.

ο ο κτήπος.

Γεωργ. Δελτίον, ΙΕ', σ. 225, 70.

8ον. - Ἀθῆναι. ἐπουδαία πραγμα-
τεία μετ' αἰώνων. "Ἀνθ' διὰ
παρτέρια (= πρασιαί) καὶ γά-
σρες σ. 266-7. φυτὰ μετ' φύβ-
ημα χρωματιστόν, σ. 268-9.

-499-

1923. — Panayotatou.

L'hygiène chez les anciens Grecs.

— Paris, 80v, p. 285.

- 800 -

1923. — Παπαδόπουλος Απ.

Περὶ φαρμακευτικῶν
ἐνδύσεων. — Ἀθήναι, 1909, σ. 30

- 801 -

1923. - Γαλαξόπουλος Άνθ.

Νεοελληνική μανζία.

Ἡμερολ. τῆς συγ. Ἑλλάδος,
σ. 142-159, 12ον, ἄθῆναι.

1923-6. — ⁻⁸⁰⁹⁻
Παιτάνδρου Σ.

Ἡ μαθητεία τῶν φακαρο-
τέκτων.

Γωργ. δεζτίον, ΙΕ-ΙΗ', σ.

304-16, 368-84, 537-57, 634-47, 8ον.

— Ἀθήναι. Ἐκτίθεται καί τό
ιστορικόν τῆς ἐκθεσσαλίας ἐπι-
χυρήσας πρὸς φακαροποιίαν τοῦ
μακ. Χρηστάκη Ζωγράφου ἥτις
ὡς γνωστόν, κατέληξεν εἰς τὴν κα-
ταστροφὴν πολεμικῶν ὀγκοστα-
σάσας

1923. - ⁻⁸⁰³⁻ Πυρρίδης Αἰακός.

Διόθυτικὴ τῆς Πίνδου ἤτοι
ἡ ἐρρουνὴ τῶν ὁρίων. - Ἀθήναι,
80ν, σ. 107.

Ἀρχαῖς παιὼν μετὰ δυσπρα-
μοθυθῆτος ἐφάρσας γραμμένας,
ἤτοι ποιήματα ἐν πρῶν λόγον.

1923. — ⁻⁸⁰⁴⁻ Στεφανίδης Μιχ.

ο Μίχαε Ατζέζανδρος
καὶ ἡ Χυμεδα

ἡμερολ. τῆς Μηγ. Ἐβδαδος

σ. 290-296, 1204 Ἀθῆναι.

-805-
1993.- Στεφανίδης Μιχ.

ο «φισιολόγος» και σχέση
αυτοῦ πρὸς τὰς ἀποκερῦφους
ἐπιστήμους

Ἐπιστῆμ. ἑπετηρίς ΙΗ', σ. 299.

314. σπουδαῖον, ἔχει ποζηὰ
βοτανικὰ.

-806-

1924. — Ἑρμηνεύτ. I.

Ἑμμ.

Ἑρμηνεύς ἀριστὴς τῆς φαρ-
μακευτικῆς.

— Ἀθῆναι, 8ον, σ. 32.

σημ. εἰκονών.

1430

ἀν. χρόν. Αποστολίδης

π. χ.

Μαργαριτάρια και
χουναριὰ μετ' ἐνόςιν,

Αθήναι, 18ον, σ. 96.

Ki z pouc Iudany o znoureni v os

Εὐαγγελίου τοῦ Δυρραχίου Κεν
καθεύσαν ἐνημοστεύσαν ἐν τῷ Σεννα
μαρ παννιν" Ε', σ. 403-420 (ἐν τοῖς Leuch.
323-35) ἐν περ. 58 ἐνημοστεύσαν οὐβρον
ἐν τῇ Κριμείᾳ τῇ Σαβίτῃ Ζαχα 1841 - Ἰανν
ἐν τῇ Σαβίτῃ Ζαχα 1841 - Ἰανν
ἐν τῇ Σαβίτῃ Ζαχα 1841 - Ἰανν

23-12-60.

Τριανταφύλλου· Τοκοπίτιν Λεξιόν
Παρις 1959

Vocabolario della lingua
Epirotica - italiana del Fr.

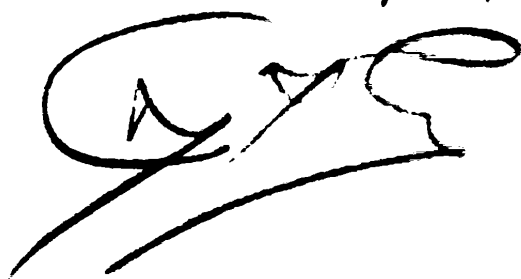
Rossi Roma 1875, 8°, o. o. XII pagine
πικρος ἀνθρ. εμπιστ., 1400.

11 Roma e l'oriente

Τομοι 8. 1910 - 1914

γ δν τσϋχα τού

X, 1919.

Ευαγγέλιον

502

(ερασιτεχν. παραγωγή
Παράγ. Υπ. Υφ. Π. Δ.
Αγ. Όρος - Δορυλ.)

2
Ερασιτεχνική αλφάβητος

Δ Α Φ Ν Η	
Σ	ΓΡ. 30
Σ	ΑΡΙΘ. 49.4

Μ. Ερασιτεχνική αλφάβητος 12 424.

Παράγ. Υπ. Υφ. Π. Δ. (Ε. Υ. Π. Δ.)
Ερασιτεχνική αλφάβητος 5

Α. Δ. Λ.

Δο. Δ. Λαταμερας
Πατρ. Γεωργ. 13.129
Παντι

ΣΕΛΑΣΦΟΡΟΣ

Ο παρ. Σε. Χαριτωμένη
Επιμενίδεος.

A. Scapudinos

Το Αρροδεδίν Κορσας
η. η. Ειτόρη Κορσας.

Σημειών 5.

Ψυχή.

Αδρια

Στυλιανέ Χαριολαΐδη,

Ἀπολουθεῖς ἐν τῇ αἰωνίῳ μενοῖς, ὅσῳ καὶ ἄλλοι τὸν ἐδουλιὸν βίον,
τὸν ἀπομονωτικὸν σπῆρα σου. καὶ ὅσῳ ἐκείνος ἀπέθανεν ἐν μαρτυρίᾳ οὐ-
τω καὶ σύ μετὰ 20ετησέτηρόν ὄγωνα ἀγνιζόμενος διὰ τοῦ καλῶς ὑ-
πέρ τῶν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν, ὑπὲρ τῶν ταλαιπωρουμένων τῆς ἐπαρχίας Κο-
ρυθῶς προσφύγων ἀφιερώων τὸ πᾶν τῆς ἡμέρας πρὸς πᾶσαν αὐτῶν
καὶ ἀφ᾽ ἑνὸς δυσεκκλητήριον μὲν ἀπερχόμενος ἐν τῇ ἐκείνῃ τῆς δράσεως.
Ὅταν ἰδρῶμεν τὸν Σηλασφόρον ἐλάβομεν τὴν ἀπόφασιν νὰ συνεχίσωμεν
τὸν ἀπολυτρωτικὸν ὄγωνα ἐν τῇ νέῃ βάσει καὶ ὁ λαλῶν ἐρωτῶς πρός
ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὡρμησάμεθα νεανικοῦ σφρίγγου, ἐπὶ φρασὴν μοι νὰ
ῥηθῇ ὑποκρινόμενος ἐν τῇ ἐκείνῃ τῶν Πανθηπωτικῶν νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῇ τῆς
ὀργανώσεως καὶ νὰ εἰσέλθῃ ἐν τῇ γραμμῇ τοῦ πυρός. κατὰ λαὸς δυσσεύς,
ἐκείνη ἡμέρα τῆς γιγαντομαχίας Κονίζης καὶ ἀντιχρὶς ἐν λευκοῖς, ὅτε
ἠτένησα "καὶ καὶ ἡ ἀποδοτικότητα" ἐν τῇ φιλικῇ ἐπαρχίᾳ μου. Ἦτο
ἐπείγουσα ἀνάγκη νὰ ἀφῶμεν τοὺς ματαιοὺς λόγους καὶ νὰ προλάβωμεν
ἐν τῇ ἀποδοτικῇ τὸν ὄντον καὶ τὰς ἀντιχρὶς τοῦ ἀιματοφύλου πα-
νιῖου. "ἐν τῇ ὅρῃ δὲ ὅτε ψυχὴ ἀφῶμεν εἶπον, ὅτε βοήθεια ἔχει". Ταῦτα
αὐτὰ τὰ φρονήματα τῆς δράσεως τοῦ Σηλασφόρου, τοιαῦται αἱ πρῶται
ἐκδοδοφοὶ ἀκρίβως, αἱ δὲ διεσπάρσθησαν τὰ ψυχρὰ στήθη καὶ ἐξωστῆσαν
τὸ ὑψηλὸν φρόνημα. Ἐλάμβανεν σάρκα καὶ ὅτε ἡ ἡμερωτικὴ ταξί-
α. ἐν τῇ στήθῃ τοῦτο εἰσέβησαν συμφωνοὶ φῶσαι αἱ ἀσπιδεῖς
καὶ στρατιωτικαὶ ^{ὀρκα} πάντα τὰ ὑπαῦδα ἡμερωτικὰ σωματεῖα καὶ οἱ παρῶ-
νται Ἕλλητες, οἰκιστὰς δὲ ὁ ἡμερωτικὸς λαὸς ἐπὶ ἡμερωτικῇ ἐνδοξασμῇ
ἀναμῆνεν ἐν τῇ τῇ ἀνακαίσει τῶν συμφωνικῶν, οἱ δὲ ἐσπιδό-
κουν τὰ ἡμερωτικὰ καὶ ἔχον σπῆρα τὸν πανικὸν ἐν τῇ ὑπαίφῃ. Ἦ-
το ἡ ἀρχὴ τοῦ 1948 καὶ ἔχον τὴν ἐκδοκῇ, ὅτε πρὶν στερομένην τὰ
ὑδατὰ τοῦ κατὰ, νὰ ἀποκρούσωμεν τὰς ἐκδοκὰς τοῦ σιγερῶς ἀρχικῶς
περιτοῦ. ἀλλ' ἄλλως ἔδοξε τῷ Πάλλῳ, ἀρχικῇ τῆς ἀρχικῆς ἀποστολῆς.
Διὲς ἔδοθησαν τὰ ἐκδοκὰ ὅπλα καὶ ὁ κατωῦχος ἐκείνος ἀφῶν ὁ-
κνῶντος κατῆλθε μετὰ τὴν ἐκδοκῇ τῇ ὑπαίφῃ καὶ ἠρῆκε μετὰ
τῷ ἄλλῳ σπῆρα τῶν ἀντὶ τῶν 400 κατῶν! Ἐκδοκῇ, ἐκ τῆς περ-
οδεύσεως, κατ' ἡμῶν ἐκδοκῇ ἐκδοκῇ κατῶν, ὅτε τὸ μέγιστον
καὶ τὰς σπῆρας ^{πᾶσι} τῆς κατῶν, ὡς τῶν ἀμειβῶν ^{κατῶν} τῶν κατῶν
γεσιᾶς ἀποδοτικῆς. Τοῦτο ἔδοκῇ περὶ τῇ τῇ σπῆρα κατῶν
ἐν τῇ σπῆρα κατῶν ἐν τῇ Σηλασφόρῳ δράσῃ καὶ παρεκκῆκε τῇ
δράσῃ μου ἐν τῇ τῇ κατῶν νῆρον. Ἦτο δὲ ἡ σπῆρα κατῶν, ἡ ἐκδοκῇ
ἐκδοκῇ ὁ Σηλασφόρος, δὴ ἔφερε τὸ ἀποδοτικὸν ἀποδοτικόν, ἐκδοκῇ

εὐδύνῃ τῆς κυβερνήσεως, καὶ οὐχὶ τῶν παλαιωτῶν, οἵτινες περιορίζονται εἰς τὰ
να' ἐκλαχῶς τὰ δίκαιά των εἰς τοὺς ἰσχυροὺς τοῦ γένους καὶ τὰ τηρῶσα δόγματα
εἰς τὰς τύχας τοῦ αὐτοῦ τοῦ φιλοσοφίας. Ἀλλ' ἐγὼ, ὁμολογῶ, δὲν ἠδυνάμην νὰ
γένωμαι ἐπιμέλῃ, καὶ ἂν μὴ μὲν συνεχίζονται οἱ συμμαρτυρήματά μου, καὶ παρουσιάζω
τοῦ "λάθε βιώσας". Διακηρύττω ὅμως ὅτι δὲν "ἐπιδέμασα ὑπὲρ τῆς
ἐκείνου" τῶν ἀποστόλων καὶ οἱ πόδες μου δὲν λυγρίζουν, οὐδὲ τὴν χεῖρα μου τρέμει
ἀναμένων τὴν ἐσθλητῶν ἡμέραν. Καταρῶμαι διατρέψαι καὶ τὴν ἐξουσίαν δὲν ἐκείνη.*
"ἔχοις γὰρ ἐλαφρὰν, ἀποκρίνητε Χριστιανοί, καὶ ἀναγγέλλον ἐκείνους ἐπὶ
τῶν εἰς τὸν δεῖνόν σου, τῶν ἡρώϊκῶν μητροπόλεων Κασιουρίας Γερμανῶν
καταβαλλήτων, οἱ ἀφῆκεν ἐν λαῷ δαυδαῖας καὶ θυμῶν."

* "τάχ' αὖριον ἔσσετ' ἄμενον·"

Ἐξελκυσμένη ἐν τῷ ταύτῃ τοῦ Μητροπολίτου ἐν Ἀθήναις 28-10-56

πων ἐκείνων (Χότζα, Σέχου, Φάν-Νόλη κ.λ.π.), τὰ ὅποια δύνανται, δυνάμει τῶν προταχθέντων ἀνωτέρω ρητῶν, νά θέσουν κατὰ μέρος τὰς ἰδεολογίας των καί νά ἐπιτύχουν τήν σοβαρωτέραν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς ἐαυτῶν καί τῶν οἰκογενειῶν των, ὑποχωροῦντα ἢ ἡττώμενα εὐσχήμως ἀπό δημιουργηθησομένην, τυχόν, ἐπανάστασιν πρὸς κάλυψιν τῶν προσχημάτων. Ἐπὶ πλέον θά ἦτο δυνατόν εἰς πρόσωπά τινά ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἢ ἄλλων νά δοθοῦν καί ἀνάλογοι θέσεις ἐν Ἑλλάδι ἢ ἐν Ἀμερικῇ, π.χ. εἰς τὸν Φάν-Νόλην (θεοφάνην Νολίδην) ἐπίσκοπον ἤδη τῶν Ἀλβανῶν ἐν Ἀμερικῇ, νά τοῦ δοθῇ ἡδη ἐπίσκοπικὴ ἔδρα ἐν Ἀμερικῇ, ἢ ἐν Πειραιεῖ ἢ ἐν Πάτραις ἢ ἐν Βόλῳ. Ἀνάλογοι θέσεις δύνανται νά προσφερθῶσι καί εἰς ἄλλα ἡγετικά πρόσωπα Ἀλβανῶν, ὡς καί ὑποσχέσεις ἀναδιοργανώσεως τῆς Ἀλβανίας ὁδῶ σιδηροδρόμων, Γεωργικῆς Ὑπηρεσίας κλπ.

Ἐάν ἀνατρέξῃ τις εἰς τὴν μελέτην παρομοίων ἐνεργειῶν, θά εὕρῃ πανταχοῦ ἄφθονα παραδείγματα ὅτι δι' αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῆς προπαγάνδας ἐπετεύχθησαν πολλοί καί σπουδαῖοι σκοποὶ τῶν διαφόρων Ἑθνῶν καί θῇ τῶν ἰσχυροτέρων εἰς ἐπιρροὴν καί χρήματα, καί νομίζω ὅτι καί αἱ Ἑνωμέναι Πολιτεῖαι δέν ἀγνοοῦν τὴν μέθοδον ταύτην τῆς ἐνεργείας πρὸς ἐπιτυχίαν διαφόρων σκοπῶν, τοὺς ὁποίους ἐπεδίωξαν καί ἐπέτυχον ἄνευ πολλῶν δυσκολιῶν διὰ τῆς προπαγάνδας, χρησιμοποιηθέντων εὐρύτατα καί μεθοδικώτατα τῶν προταχθέντων ἀδιαφεύστων ρητῶν.

Κατ' ἀκολουθίαν θά ἦτο εὐχῆς ἔργον, ἐάν ἐκ μέρους ἡμῶν ἐγίνετο διὰ καταλλήλων προσώπων, ἴσως τοῦ Ὑπουργείου τῶν Βῆωτερικῶν πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις ἀντιπρόσωπον τῆς Ἀμερικής, ἢ διὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρὸς πρόσωπα τοῦ STATE DEPARTMENT ἐν Βασιγκτῶνι. Μία προσεκτικὴ τοιαύτη προσπάθεια ἴσως νά ἐπέφερε τό πο-
 θούμενον ἀποτέλεσμα εὐκολώτατα καί ταχέως, ἄνευ οὐδεμιᾶς αἵματοχυσίας. Ἡ δέ ἐπιτυχία τῆς προτάσεως ταύτης θά ἐξυπηρετεῖ τὰ μέγιστα ὅχι μόνον τὰ Ἑλληνικά καί τὰ Ἀλβανικά συμφέροντα, ἀλλὰ καί τὰ σπουδαιότερα τῶν συμμάχων μας, Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ἀμερικῆς κ.λ.π. ἐν τῇ Μεσογείῳ, ἀποφευγομένου οὕτω τοῦ ἐνδεχομένου διαμελισμοῦ τῆς Ἀλβανίας ἢ τῆς προσχωρήσεως αὐτοῦ ὡς ὁμοσπόνδου Κράτους εἰς τὴν Γιουγκοσλαυίαν.

(Τὰ ἀνωτέρω ἐγράφησαν πρὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Οὐγγαρίαν).-

Λίαν χρήσιμα καὶ ἐπίκαιρα ρητὰ διὰ τὴν
Ἑλληνοαλβανικὴν συνεννόησιν

ΑΙ) "Ἀργυραῖς λόγχαις μάχου καὶ πάντων κρατήσει" (Δημοσθ.-Φίλιππος)

ΒΙ) "Ἄδωρα γὰρ καὶ θεοὺς πείθει" (Σοφοκλῆς ἢ Εὐριπίδης)

ΓΙ) "Ἄδωρα γὰρ ἐκτυφλοῦ ὀφθαλμούς" ('Αγία Γραφή)

Εἶναι πασίγνωστον ὅτι αἱ Κυβερνήσεις τῶν διαφόρων Ἑθνῶν, διὰ τῶν Ὑπουργείων τῶν Ἐξωτερικῶν αὐτῶν, πρὸς ἐπιτυχίαν διαφόρων σκοπῶν μεταχειρίζονται ὄχι μόνον τὴν διπλωματίαν των, ἀλλὰ καὶ ἄλλα μέσα, δηλ. προπαγάνδαν διὰ τοῦ τύπου, διὰ φυλλαδίων, διὰ προσωπικῶν συνεννοήσεων καὶ ἀναλόγως τῆς πορείας τῆς προσπάθειας των καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ χρησιμοποιοῦν καὶ παροχὰς θέσεων καὶ χρήματα, συμφώνως πρὸς τὰ ἄνωτέρω ἀλάνθαστα ρητὰ, ἀπ' εὐθείας ἢ διὰ προσώπων, διὰ τοῦ τύπου καὶ δι' ὀργανώσεων, πρὸς δημιουργίαν κοινῆς γνώμης.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς φιλικῆς συνεννοήσεως καὶ περαιτέρω ἐνώσεως τῶν δύο ὁμαιμόνων λαῶν, Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν, πιστεύω ὅτι ἡ σημερινὴ ἀνώμαλος διεθνὴς κατάστασις ἐπιτρέπει, διὰ νὰ μὴ εἴπω ὅτι δεικνύει σαφῶς ὅτι καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ λάβωμεν ὑπὸ σοβαρὰν ἐξόφιν τὴν ἔννοιαν τῶν ἄνω ρητῶν. Ἐπειδὴ δὲ δέν μοι φαίνεται τόσον εὐκόλον καὶ δυνατόν νὰ προβῶμεν ἡμεῖς εἰς ὅμεσον ἐφαρμογὴν αὐτῶν, νομίζω ὅτι θὰ ὑπάρξῃ 98% ἐπιτυχία τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ, εἴαν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἄνω ρητῶν διὰ τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν ἀναλάβῃ ἡ φιλικῶς πρὸς ἡμᾶς διακειμένη Κυβέρνησις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ἡ τολμηρὰ αὕτῃ πρότασίς μου, εἴαν δέν τὴν ἔχῃ σκεφθῇ καὶ ὄλλος τις, μοί φοίγεται ὅτι ὑπὸ τὰς σημερινὰς περιστάσεις δύναται νὰ εὐοδωθῇ καὶ ἐπιφέρῃ ἄριστα ἀποτελέσματα.

1) Διότι, πραγματοποιουμένη, θὰ ἀποκλείσῃ τὴν Ρωσίαν ἀπὸ μίαν σοβαρὰν βάσιν ἐν τῇ Μεσογείῳ, δηλ. ἀπὸ τὴν Ἀλβανίαν, ἡ ὁποία οὕτω εἰς συνταχθῇ μεθ' ἡμῶν καὶ τῶν συμμάχων μας καὶ ἰδίᾳ θὰ σωθῇ ἀπὸ ἐνδεχόμενον διαμελισμὸν καὶ τὴν Πατρίδα μας θὰ καταστήσῃ ἰσχυροτέραν καὶ χρησιμωτέραν εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ τοὺς συμμάχους της.

2) Διότι πραγματοποιουμένη ἡ πρότασίς μου αὕτη, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὅλως ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία τῆς Ἀμερικανικῆς Διπλωματίας, διότι θὰ ἐξουδετερώσῃ καὶ ἴσως ἐκμηδενίσῃ τελείως τὴν ἐπιρροὴν τῆς Ρωσίας ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν ἄλλων Ἀλβανοφύγων λαῶν, καὶ

3) Διότι αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι δύνανται νὰ διαθέσουν ἱκανὰ πρόσωπα νὰ ἀναλάβουν τὴν προσπάθειαν ταύτην καὶ ἐπὶ πλεον καὶ ἱκανὰ χρηματικά ποσὰ πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν οἰκονομικῶν ἀναγκῶν τῶν προσώ-

Ἐπὶ Ἀλβανίας

AUTHORITIES. P.C.H. POUQUEVILLE, VOYAGE DE LA GRÈCE (PARIS, 1820); W.M. LEAKE, TRAVELS IN NORTHERN GREECE (LONDON, 1835); J. G. VON HAHN, ALBANESISHE STUDIEN (JENA, 1854), REISE DURCH DIE GEBIETE DES DRIN UND VARDAR (VIENNA 1867); F. BOPP, ÜBER DAS ALBANESISHE (BERLIN, 1854); & J.P. FALLMERAYER, DAS ALBANESISHE ELEMENT IN GRIECHENLAND (MUNICH, 1864); M. CAMARDA, SAGGIO DI GRAMMATOLOGIA COMPARATA SULLA LINGUA ALBANESE (LEINHORN, 1865); VISCOUNTESS STRANFORD, THE EASTERN SHORES OF THE ADRIATIC (LONDON, 1865); H.F. TOZER, RESEARCHES IN THE HIGHLANDS OF TURKEY (LONDON, 1869); P. MIKLOEISH, ALBANES FORSCHUNGEN (VIENNA, 1870); C. HOFF, CHRONIQUES GRÉCO-ROMAINES INÉDITES OU PEU CONNUES (BERLIN 1873); H. HECQUARD, HISTOIRE ET DESCRIPTION DE LA HAUTE ALBANIE OU GUÉGARIE (PARIS UNDATED); S. GOPCHEVICH, OBERALBANIEN UND SEINE LIGA (LEIPZIG, 1881); F. TAJANI, LE ISTORIA ALBANESE (SALERNO 1886); G. GELCHICH, LA ZEDDA E LA DINASTIA DEI BALSHI (SPALATO, 1899); S. LAMBROS, 'Ἡ ὀνοματολογία τῆς Ἀττικῆς καὶ ἡ εἰς τὴν χώραν ἀποικησις τῶν Ἀλβανῶν IN THE Ἐπετηρὶς τοῦ Παρνασσοῦ (ATHENS, 1896); THEODOR KIEHN, "BEITRÄGE ZUR INNEREN GESCHICHTE DER TURKEI IM. 19. JAHRHUNDERT SPECIELL ALBANIENS," IN THE ÖSTERREICHISCH-UNGARISCHE REVUE, VOL. XXVIII; A. PHILIPPSON, THESSALIA UND EPIRUS (BERLIN, 1897). SEE ALSO MURRAY'S GREECE, ED. 1900, P.P. 720-731 AND 760-814, AND BLUE-BOOK TURKEY, NO. 15, PART II., 1886.

(Ἐκ τῆς Βρεταννικῆς Ἐγκυκλοπαίδειας, 11 EDITION, 1ος τόμος A-AND σελ. 487)

Ἐπὶ Ῥωμαίων (Ἀλβανίας)

BIBLIOGRAPHY.- IN ADDITION TO THE AUTHORITIES QUOTED ABOVE, SEE G. ZIPPEL, DIE RÖMISCHKEIT IN ILLYRIEN BIS AUF AUGUSTUS (LEIPZIG, 1877); P.O. BAHN, DER URSPRUNG DER RÖMISCHEN PROVINZ ILLYRIEN (GRIMMA, 1876); J. MARQUARDT, RÖMISCHE ~~STAA~~ STAATSVVERWALTUNG, I. (1881), P. 295; E. A. FREEMAN, "THE ILLYRIAN EMPERORS AND THEIR LAND" (HISTORICAL ESSAYS, SERIES 3, 1879); C. PATSCH IN PAULY-WISSOWA'S REAL-ENCYCLOPÄDIE, IV. PT. 2 (1901); TH. MOMMSEN, THE PROVINCES OF THE ROMAN EMPIRE (ED. F. HAVERFIELD, 1909)

(Ἐκ τῆς Βρεταννικῆς Ἐγκυκλοπαίδειας, 11 EDITION, 14ος τόμος, σελίς 327)

ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ ΑΛΒΑΝΙΚΗ

"Η ΜΗΤΗΡ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ"

"ΑΙ ΘΑΙΝΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΙ ΑΙ ΑΡΕΤΑΙ ΤΗΣ"

Υπό του Αίδεσ. Δρος C. ROLFORD ERICKSON

Ούτε η Ιστορία ούτε η Παράδοσις μᾶς παρέχουν νυξίν τινα περί τοῦ πότε ἡ Ἀλβανικὴ φυλὴ τὸ πρῶτον ἦλθεν εἰς τὰ Βαλκάνια. Τὰ ἐκτεταμένα μονολιθικά ἐρείπια τῶν Ἀλβανῶν, τὰ ὅποια εὐρίσκονται ἀνά τὴν Βαλκανικὴν χερσόωπον καὶ γνωστά ὡς Πελασγικά προηγοῦνται πάσης ἄλλης ἱστορίας.

Ἡ πρώτη ἱστορικὴ πληροφορία περί αὐτοῦ τοῦ λαοῦ εὐρίσκεται εἰς τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ ἰδίᾳ τοῦ Στράβωνος καὶ τοῦ Ἡροδότου. Οἱ συγγραφεῖς οὗτοι ταυτίζουν τοὺς Πελασγούς ὡς ἔχοντας σχέσιν μὲ τοὺς Ἰλλυρίους, μὲ τοὺς Μακεδόνας καὶ μὲ τοὺς Ἠπειρώτας.

Περαιτέρω ἀποδείξεις τῆς ἀρχαιότητος τῆς φυλῆς αὐτῆς εὐρίσκονται εἰς τὴν γλῶσσαν των, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡμποροῦν νὰ διακρίνῃνται τὰ ὀνόματα τῶν Ἑλληνικῶν θεῶν καὶ θεαινῶν, ὡς Ζεὺς, Ἀθηνᾶ, Ἀφροδίτη, Θέτις καὶ πολλὰ ἄλλα ὀνόματα, τὰ ὅποια ἔχουν σημασίαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ἀλλὰ τὰ ὅποια πᾶσι ἀποτελοῦσε ζώσας λέξεις εἰς τὴν σημερινὴν Ἀλβανικὴν γλῶσσαν.

Ἡ ἱστορία τῆς Ἀλβανίας ὑπῆρξε μὲ μακρὰ ἱστορία ~~τραγική~~ ~~καὶ οὐκ ἐπιτυχὴ~~. Εἶχε τὸ ἀτύχημα νὰ τοποθετηθῇ ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ κατὰ πλῆτος τῆς Αὐτοκρατορικῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν οἱ μεγάλοι κατακτηταὶ ἐβάδισαν πρὸς κατάντισιν τοῦ κόσμου, τὸ ἔδαφός της ἔχει λικανθῇ μὲ σεσηκότα θάνατον, ὑπὸ τῶν στρατευμάτων παντός ἔθνους τῆς Εὐρώπης καὶ πολλῶν ἄλλων. Ἐπὶ πλεον ἐξ Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς, δηλ. Βανδάλων, Γότθων, Οὐννων, Ρωμαίων, Βυζαντινῶν, Νορμανδῶν, Σέρβων καὶ Βουλγάρων, τὰ στρατεύματα τῶν Σταυροφόρων, τῶν Σαρακηνῶν καὶ τῶν Τούρκων ἔχουσι καλύψει τὴν Ἀλβανίαν καὶ βυθίσει εἰς τὴν δουλείαν κάποτε αὐτὴν ἐπὶ αἰῶνας, ἐν τούτοις ἐξερχομένην ἀπὸ τοιαῦτα ἀλλεπάλληλα κύματα πάντοτε ἀκεραίαν κατὰ τὴν γλῶσσαν, τὰ ἔθιμα, τὰς παραδόσεις, τὰ ἰδεώδη, τὸν φυσικὸν τύπον καὶ τὸν ἐθνικὸν χαρακτήρα.

Ἐπὶ αἰῶνας ἐπολέμησε τὰ εἰσβάλλοντα Τουρκικὰ στρατεύματα καὶ ἐκράτησεν αὐτὰ ὀκτώθεν τῶν κυλῶν τῆς Εὐρώπης. Ὁ μέγας Ἑθνικὸς ἥρως τῶν Ἀλβανῶν Σκεντέρμπεης (Γ.Καστριώτης), (διὰ τὸν ὅποιον τὸ Ἀλβανικὸν ἔθνος ἀκίμη φορεῖ πέπθιμα), ὁ ὅποτος ἔχει περιγραφῇ ὡς Ἅγιος, ὅπως ὁ Ἅγ. Λουδοβίκος τῆς Γαλλίας, ὡς διπλωμάτης ὅπως ὁ Ταλλεϋράνδος, καὶ ὡς στρατηγὸς ὅπως ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἐπολέμησε τοὺς Γενίτσαρους τοῦ Ἀμειράτ καὶ τοῦ Μωάμεθ II, πολλάκις ἀριθμουμένους εἰς 80 καὶ 15 ἀπέναντι τοῦ ἑνὸς ἰδικοῦ του. Ἐπολέμησε ἐπὶ 24 ἔτη καὶ οὐδέποτε ἔχασε μάχη. Καὶ ταῦτα ἐγένοντο,

ἐνῷ ἡ Εὐρώπη εἶχε παραδοθῇ εἰς ζωὴν ματαιότητος καὶ κοσμικότητος καὶ οὐδέποτε ἔδωκε χεῖρα βοηθείας εἰς αὐτόν. Ὄταν ὕστερα ἀπὸ 4 αἰώνων δουλείαν τυραννικὴν καὶ σκληράν, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ὑπεχρεώθη νὰ ὑπομείνῃ, ἐζήτησε τὴν ἐλευθερίαν της εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Βερολίνου, ἐν καὶ τὰ ἄλλα Βαλκανικὰ Κράτη ἔλαβον τὸ ἰδικόν των, τῆς Ἀλβανίας ἡρνήθησαν οἱ ἐν τῇ Συνεδρίῳ τούτῳ νὰ δώσουν τίποτε καὶ οὕτω παρεδόθη πάλιν εἰς τοὺς ἀνοικτιρμόνας Τούρκους, διὰ νὰ χρησιμεύῃ εἰς τὰς Δυτικὰς Δυνάμεις ὡς διήμεσον-οὐδέτερον Κράτος, διὰ νὰ ἐμποδίζῃ τοὺς Σλαύους ἀπὸ τῆς νὰ φθάσουν εἰς τὴν Ἀδριατικὴν. Ὄταν τὰ Βαλκανικὰ Κράτη ἡνώθησαν νὰ ἐκδιώξουν τοὺς Τούρκους ἀπὸ τὴν Εὐρώπῃ τὸ 1911, ἡ Ἀλβανία ἀπεκλείσθη νὰ λάβῃ μίαν θέσιν εἰς τὴν ἔνωσιν τῶν Βαλκανίων, διότι ἦτο Τουρκικὴ ἐπαρχία, οἱ δὲ ἄλλοι ἐπρότειναν νὰ διαμοιρασθοῦν αὐτὴν μεταξὺ των.

Τὸ Συμβούλιον τῶν Πρεσβευτῶν εἰς τὸ Λονδίνον καθόρισε τὴν θέσιν τῆς Ἀλβανίας κατόπιν παραχωρήσεως εἰς τὰ γειτονικὰ Κράτη, Σερβίαν, Μαυροβούνιον καὶ Ἑλλάδα, περισσότερον τοῦ ἡμίσεος τῆς ἐκτάσεώς της καὶ τοῦ πληθυσμοῦ της καὶ ἐκ τοῦ ὑπολοίπου ἐδάφους της ἐδημιουργήθη ἓν μικρόν καὶ ἀνεξάρτητον Κράτος, τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ ἀκεραιότητα τοῦ ὁποίου ἔχουσιν ἐγγυηθῇ ἕξ μεγάλαι δυνάμεις. Δύο ἔτη βραδύτερον τέσσαρες ἐκ τῶν Δυνάμεων τούτων, δηλ. ἡ Μ.Βρεταννία, ἡ Γαλλία, ἡ Ρωσία καὶ ἡ Ἰταλία, συνήκαν συνθήκην διαμελισμοῦ τῆς φυλῆς καὶ τοῦ ἔθνους τούτου, προσθέσαντες οὕτως ἓνα ἄλλο κουρελόχαρτο εἰς τὸν μέγαν κάλαθον δι' ἀναιρεθείσας συνθήκας ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου.

Τοιοῦτοτρόπως καθε κεφάλαιον τῆς μακρᾶς ἱστορίας τῆς Ἀλβανίας ἀπέβη σκοτεινὸν μετὰ τραγωδίας καὶ θλίψεων, μὴ συναντωμένων εἰς τὴν ἱστορίαν οἰουδὴποτε ἄλλου λαοῦ.

Ἐν τούτοις, ἐάν αἱ συμφοραὶ των ὑπῆρξαν μεγάλαι, ἄλλο τόσο ὑπῆρξαν μεγάλαι καὶ αἱ ἀρεταὶ των. Δοκιμασθέντες εἰς τὸν κλίβανον τῶν μεγάλων συμφορῶν, ἀπεδείχθησαν ὡς ἔχοντες χαρακτῆρα σταθερόν ὡς ὁ χρυσός. Δύο-τρία πράγματα ἐν Ἀλβανίᾳ εἶναι ἀνεκτίμητα : Ἡ τιμὴ τοῦ ἀνδρός, ἡ ἀρετὴ τῆς γυναικὸς καὶ ἡ ἱερότης τῆς οἰκογενείας. Εἰς αὐτὰ πρέπει νὰ προστεθῇ ἡ μετὰ πάθος ἀφοσίωσις των εἰς τὴν μητέρα Πατρίδα των. Οἱ Ἀλβανοὶ εἶναι ἐργατικοί, οἰκονόμοι, εὐφυεῖς, φιλόξενοι, εὐγενεῖς μέ τὸ παραπάνω, ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ ἀξίζουν καλύτερας τύχης, παρ' ὅσον οἱ διαίτηταί περί τῆς τύχης των εἰς τοὺς Παρισίους ἔχουν ἀποφασίσαι περί αὐτῶν. Ἡ Ἀμερικὴ εἶναι ἡ μόνη των ἐλπίς. Ἐάν ἡ Ἀμερικὴ δὲν ἐνδιαφερῇ διὰ τὴν Ἀλβανίαν, εἶναι βέβαιον ὅτι αὐτὴ θὰ χαθῇ. Ἐάν ὁ Ἰμπεριαλισμός καὶ αἱ ἑθνικαὶ διωτέλειαι ἐπικρατήσουν εἰς τὴν Εὐρώπῃν, ἀπὸ ἔτι ὑπεράνω τῶν ἱερῶν Ἀρχῶν,

διὰ τὰς ὁποίας ἡ Ἀμερική εἰσῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἐπολέμησε καὶ ἡ Ἀλβανία διαιερισθῇ, τοῦτο θά καπορθωθῇ μέ αἷμα καὶ μέ ἐπανάστασιν. Καὶ ἂν καὶ εἶναι ὡς μικρόν παιδίον μεταξύ τῶν ἄλλων Ἑθνῶν, ἐν τούτοις τὸ αἷμα τῆς θά φωνάζῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς τὸ αἷμα τοῦ Ἀβελ, διὰ νὰ οἰκτίρῃ τὴν εἰρήνην, ἡ ὁποία δέν εἶναι εἰρήνη.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ ΤΟΥ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ
ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ
ΝΑΙΜ ΦΡΑΣΗΕΡΙ (1846 -1900)

Ένα από τὰ βασικά προβλήματα πού εξέτάζει η Ιστορία μας είναι καί τό κίνημα τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας στό δεύτερο μισό τοῦ 19ου αἰώνα. Τό κίνημα αὐτό, καθὼς καί ἡ ἐνωπλή ἐξέγερση δημιούργησαν τό ἐλεύθερο καί κυρίαρχο ἄλβανικό κράτος.

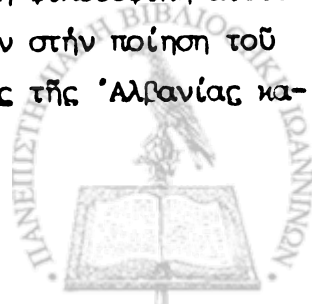
Στό δεύτερο μισό τοῦ 19ου αἰώνα σημειώνεται ἕνας καινούριος σταθμός στήν ἐξέλιξη τῆς φιλοσοφικῆς καί πολιτικῆς σκέψης στήν Ἀλβανία. Ἐνῶ στήν ἀρχή τοῦ αἰώνα ἡ ἰδέα τῆς ἐλευθερίας παρουσιάζεται ἀπό τόν Naum Veqilharxhi καί ἀπό μερικούς ἄλλους στοχαστές, στό δεύτερο μισό τοῦ ἴδιου αἰώνα ἡ σκέψη αὐτή ἐνσαρκώνεται σ' ἕνα μεγάλο ἀριτιμό δημοσιολόγων καί συγγραφέων. Μεταξὺ αὐτῶν ξεχωρίζουμε τόν Pashko Vasa, τόν Jani Vreto, τοὺς ἀδελφούς Naim καί Sami Frashëri.

Τὴν ἐποχή, λοιπόν, αὐτή ἡ ἰδέα τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας διακηρύσσεται ἀπὸ τίς ἐφημερίδες, τὰ περιοδικά καί ἀπὸ διάφορες δημοσιεύσεις στήν ἄλβανική γλῶσσα, μέ ἀντικειμενικό σκοπὸ νά εἰσχωρήσει στήν καρδιά τοῦ λαοῦ καί νά γίνεи κτῆμα του. Ἡ ἰδέα ὅμως αὐτή, δέν κάνει αὐτόματα τὴν ἐμφάνισή της καί οὔτε παρουσιάζεται μέ μιὰ ὁλοκληρωμένη μορφή. Ἐχει τίς ρίζες της στίς ἐθνικὲς παραδόσεις τοῦ ἄλβανικοῦ λαοῦ καί στίς ἱστορικὲς ἐλπίδες του.

Τόν 19ο αἰώνα ἡ Ἀλβανία ὑπερεῖ ἀπὸ τίς ὑπόλοιπες χῶρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης στόν οἰκονομικό καί κοινωνικό τομέα. Ἀκόμη ὑπερεῖ καί ἀπ' αὐτές τίς βαλκανικὲς χῶρες καί αἰτία εἶναι ἡ τουρκικὴ κατὰκτηση. Τό ἔργο τῆς ἐθνικῆς ἀπελευθέρωσης τοῦ ἄλβανικοῦ λαοῦ δέν ἦταν κάτι ἀπλό καί εὐκόλο. Ἡ προσπάθεια αὐτή γιὰ νά ἔχει αἰσιο τέλος ἔπρεπε νά περάσει ἀπὸ διάφορα στάδια. Ἐπρεπε νά ἐτοιμαστεῖ ψυχικά ὁ λαός γιὰ τοὺς ἡγῶνες πού θά ἔκανε. Ἐπρεπε ἀκόμη νά τονωθεῖ τό ἐθνικό φρόνημα καί ἡ ἐθνική του συνείδηση. Τὴν ἐθνική ὅμως αὐτή ἐνότητα ἐρχόταν νά διαταράξει ἡ ὀρθοσκεία, πού θεωροῦσε τόν ἄλβανικό λαὸ σάν ἕνα λαὸ μέ τρεῖς ἐθνικότητες. Τέλος, ἦταν ἀκόμη ἀνάγκη νά καλλιεργηθεῖ ἀνάμεσα στόν ἄλβανικό λαὸ ὁ ἐνωσιασμός καί ἡ ἐμπιστοσύνη στό ἱστορικό του παρελθόν καί στήν πίστη του γιὰ τό μέλλον.

Ἔτσι, τό νόημα τοῦ αἰώνα τοῦ διαφωτισμοῦ καί ὁ ἀνθρωπισμός τοῦ Naim ἔπαιξαν σπουδαῖο ρόλο στή διαμόρφωση τῆς ἰδέας τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας τοῦ ἄλβανικοῦ λαοῦ. Τό φιλοσοφικό πνεῦμα πού ἐτοίμαζε τὴν ἐθνική ἀφύπνιση καί πού διακήρυττε τὴν ἐθνική ἐλευθερία ἦταν: πίστη στή ζωὴ, στόν προορισμό τοῦ ἀνθρώπου καί στήν πρόοδο.

Σύμφωνα μέ τόν Naim, ὁ κόσμος στόν ὁποῖο ζοῦμε εἶναι ἕνας ὁρμονικός καί χαρούμενος κόσμος πού μοιάζει μ' ἕνα συμπόσιο. Στό συμπόσιο αὐτό τοῦ σύμπαντος ὁ μεγάλος προσκεκλημένος εἶναι ὁ ἀνθρώπος. Ὁ σεβασμός τοῦ Σαρκολῆ γιὰ τόν ἀνθρώπο καί ἡ φιλοσοφική αἰσιοδοξία τοῦ Leibnitz καί τοῦ Voltaire, εἶναι τὰ θέματα πού κυριαρχοῦν στήν ποίηση τοῦ Naim καί στούς ἄλλους πνευματικούς ἀνθρώπους τῆς ἐθνικῆς ἀναγέννησης τῆς Ἀλβανίας κατὰ τόν 19ο αἰώνα.

Ὁ ἀνθρωπισμός αὐτός τοῦ Naïm καί ἡ αἰσιοδοξία του γιά τόν κόσμον δέν εἶναι παρὰ ἡ ποιητική καί φιλοσοφική ἐνσάρκωση τῆς συνείδησης ἑνός λαοῦ ποῦ ἀγωνίζεται γιά τήν ἐλευθερία του. Καί ἡ αἰσιοδοξία αὐτή τοῦ ποιητῆ πλουτίζεται τελικά μ' ἓνα πατριωτικό περιεχόμενο.

Ὁ Naïm εἶναι θαυμαστής τῆς ἁρμονίας καί τῆς ὁμορφιάς τῆς πατρίδας του. Δίνει στήν Ἀλβανία μιὰ ξεχωριστή θέση: " ἡ νύχτα ἐκεῖ εἶναι μιὰ ἄλλη νύχτα, καί ἡ μέρα μιὰ ἄλλη μέρα " "τό ἄλβανικό ἔθνος εἶναι τό ἀρχαιότερο, τό εὐγενέστερο καί τό πιό γενναῖο ἀνάμεσα σ' ὅλα τά ἔθνη τῆς Εὐρώπης". "Αν ὑπερβάλει, τό κάνει γιά νά ἐμψυχήσῃ στό λαό του τήν ἐμπιστοσύνη καί τή γενναιότητα, ἐφόδια ἀπαραίτητα γιά τήν ἀπόκτηση τῆς ἐλευθερίας του. Ὁ Naïm δέν εἶναι καθόλου συμβινιστής, πιστεύει ὅμως πώς ὁ λαός του εἶναι ὁ ἀρχαιότερος καί ὁ πιό γενναῖος καί γιά τό λόγο αὐτό πρέπει νά ζήσῃ ἐλεύθερος. Στά ποιήματά του ἐπιτίθεται μέ δριμύτητα ἐναντίον τῶν Τούρκων κι ὄλων τῶν γειτονικῶν λαῶν ποῦ ἀπειλοῦν τήν ἀκεραιότητα καί τήν ἐλευθερία τῆς πατρίδας του. Ἐξαίρει τήν ἀγάπη καί τήν ἀδελφосσύνη ἀνάμεσα στόν ἄλβανικό λαό καί τοὺς Σλάβους, τοὺς Ἕλληνες, ἀλλά δέν φτάνει στό ὄραμα τοῦ Ρήγα Φεραίου ποῦ ὀνειρευόταν τήν ἱδρυση μιᾶς μεγάλης δημοκρατίας στοὺς κόλπους τῆς ὁποίας θά ζοῦσαν ἐλεύθεροι ὅλοι οἱ λαοί τῆς Βαλκανικῆς.

Δύο ἄλλες βασικές ἐννοιες ἀπό τίς ὁποῖες διαπνέεται τόσο ἡ προσωπική ποίηση τοῦ Naïm ὅσο κι ὁλόκληρη ἡ λογοτεχνία γιά τήν ἐθνική ἀναγέννηση τοῦ ἄλβανικοῦ λαοῦ εἶναι ἡ γνώση καί ἡ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου γιά μιὰ ἠθική τελείωση. Ἡ ἀξία, λοιπόν, τῶν ἰδεῶν τοῦ Naïm κι ὅλης τῆς Ἀναγέννησης εἶναι ἀναντίρρητη, γιατί κάτω ἀπὸ τή σημαία αὐτῶν τῶν ἰδεῶν πραγματοποιήθηκε ἡ ἐθνική ἀφύπνιση τοῦ λαοῦ καί ἡ ἐδραίωση τοῦ ἄλβανικοῦ κράτους. -

Enrico A.

Αἰφύρας ἢ Αὐδύρας. Εἰς τὴν Σκωτίαν περιήγαγον οἱ Ἀδελφοί.

ο Νάρκαδρος Μαντρινάκης (Β' το 6^{ον})

δὲ ἀντίβηαι ἐν ἑσθίᾳ μετὰ ἁέλου. εἶσαι γὰρ μετ' ἐμοῦ
 καὶ ἐν αὐτῇ καὶ ἐν τῇ μετὰ δούλου. ἐπεὶ ἐκινῆται ἡ πόλις
 οὐδ' ἐμὸν σῶμα καὶ καρδίᾳ μου, καὶ ὡς ἐν παντί ἐγώ.
 ζήλωσιν ἐπαδύσω. ἐνὸς δὲ πνεύματος σου κραυγὴν.
 μένοι, ἀγάπῃ γὰρ πάντα καὶ ἡμῶν ἐκδοξέουσιν. ἡμεῖς δὲ
 ἐκείνῳ δυνάμει ἐκφραζόμεθα κατὰ λόγον. εἶσαι ἄρα ὁ
 αἰὶς σου κακοδοχευόμενος μου. ἐχθρὸς γὰρ ὁ φόβος
 ἐμὸς ἐστίν, ἀλλὰ δάδωκε δαπανήσω. γὰρ ἀπὸ χ. ι.
 γὰρ πρὸς σου θά' καταβάλλω. εἶσαι ἡ ἐξουσία
 ἡ κακοδοχευόμενα γὰρ ἐκδοξέουσιν μου. ἐμὸς δὲ
 γὰρ ἐκδοξέουσιν σου κακοδοχευόμενος μου. θά' δὲ
 σου ἐκδοξέουσιν. οὐκ ἔστι γὰρ ἐκδοξέουσιν σου
 μετὰ κακῶν, ἀλλ' ἡ κακοδοχευόμενος σου κακῶν
 μετὰ κακῶν. εἶσαι ὁ πατριάρχης κακοδοχευόμενος
 σου, γὰρ οὐ κακῶν. εἶσαι ὁ ἐκδοξέουσιν σου, ὁ γὰρ
 πάντα κατὰ κακῶν μου ἐκδοξέουσιν. ἀλλ' ἐκδοξέουσιν
 σου γὰρ κακῶν κακοδοχευόμενος γὰρ κακῶν, ἀλλὰ δὲ
 κακοδοχευόμενος καὶ ἀπὸ κακῶν σου εἰς κακῶν μου.
 κακοδοχευόμενος κακοδοχευόμενος μου. θά' ἐκδοξέουσιν
 κακῶν σου, γὰρ οὐ κακῶν κακοδοχευόμενος θά' κακοδοχευόμενος
 ἀπὸ κακῶν μου. θά' δὲ κακοδοχευόμενος κακοδοχευόμενος
 κακοδοχευόμενος κακοδοχευόμενος κακοδοχευόμενος. θά' δὲ
 κακοδοχευόμενος κακοδοχευόμενος κακοδοχευόμενος κακοδοχευόμενος,

[illegible]

[illegible]

Κυζίνου. ἦ ἡμετέραν, καταγινώσαν, οὐδὲν ἔχουσιν. ἀλλ'
ἡ ἐμπειρία καὶ τὸ ἔθος ἐρευνῶμεν αὐτὴν ἔχον.
τόσοντά της, πεποίδαμεν ὅτι εἰ τοῦ μαζαροῦ
ἡ συνέσει σου, διότι ἐξέχεται τὰ ἀποστάματα.
αὐτὸς ἀποσπᾷ καὶ ἀπὸ τοῦ ἄλλου ἡ ἐκείνου.
εἰς ἡμετέραν. ἐν προτέρου δ' ἐρευνῶμεν καὶ

αἰσῶμαι δυσχερὲς αἰ ποδοποιεῖς σου καὶ γὰρ ἔοικεν κατα-
εῖναι, οὐδὲν γὰρ ὑπάρχειν κατ' ἄλλαν, ἀλλὰ γὰρ αἰ
ἐνὶ δυσχερίᾳ. ἔνθα δὲ ἡγήσας ἔργον ἑαυτοῦ,
ἢ ὅπως ἔστι αἰ ἐνὶ δυσχερίᾳ τοῦτο ἢ γὰρ πρὸς
τοῦτο κρείσσον ἡγήσας. αἰσῶμαι δὲ ἔνθα δὲ γὰρ καὶ
αἰσῶμαι ἢ ἡ χεῖρ σου σημεῖον τοῦτο δυσχερίας. αἰσῶμαι
δὲ αἰσῶμαι. ἔνθα δὲ οἱ ἀνθρώποι καὶ αἰσῶμαι ἐνὶ δυσχερίᾳ πο-
δοποιεῖς καὶ σημεῖα ἔστι, ἔνθα δὲ ὁ νόμος τοῦτο ἐνὶ
σῶμα διακρίνεται ἀλλήλους, ἔνθα δὲ ἡ γὰρ πρὸς
ἐνὶ, ἀλλήλους, ἔνθα δὲ αἰσῶμαι ἐνὶ δυσχερίᾳ ἢ
πρὸς τοῦτο ἡ σῶμα, ἔνθα δὲ οἱ ἀνθρώποι ἢ γὰρ ἡ
καὶ αἰσῶμαι ἀλλήλους γὰρ ἀλλήλους, ἔνθα δὲ γὰρ
τοῦτο ἀλλήλους ἐνὶ δυσχερίᾳ, ἀλλήλους δὲ αἰσῶμαι
γὰρ αἰσῶμαι ἀλλήλους. ἀλλήλους πρὸς τοῦτο
πρὸς ἀλλήλους ἀλλήλους καὶ ἀλλήλους πρὸς τοῦτο.
αἰσῶμαι. γὰρ ἡ γὰρ πρὸς ἀλλήλους ἀλλήλους
οἱ ἐνὶ δυσχερίᾳ καὶ.

Περὶ τοῦ. αἰσῶμαι, ἀλλήλους, ἀλλήλους κατ' ἄλλαν ἀλλήλους.
ἀλλήλους ἢ ἀλλήλους. ἀλλήλους ἀλλήλους ἢ ἀλλήλους τοῦτο
αἰσῶμαι ἀλλήλους τοῦτο ἀλλήλους καὶ ἀλλήλους.
αἰσῶμαι; οὐδὲν ἀλλήλους, ἀλλήλους ἀλλήλους
γὰρ ἀλλήλους, ἀλλήλους ἀλλήλους ἀλλήλους ἢ ἀλλήλους
αἰσῶμαι ἀλλήλους γὰρ ἀλλήλους ἀλλήλους, καὶ ἀλλήλους
γὰρ ἀλλήλους ἀλλήλους.

Περὶ τοῦ. ἀλλήλους. ἀλλήλους. ἀλλήλους, ἀλλήλους,
πρὸς τοῦτο ἀλλήλους, ἢ ἀλλήλους ἀλλήλους ἀλλήλους
ἀλλήλους ἀλλήλους ἀλλήλους ἀλλήλους.

Περὶ τοῦ. ἀλλήλους καὶ ἀλλήλους ἀλλήλους καὶ ἀλλήλους.

[illegible]

παρορῶντο θύματα, καὶ εἰς τὴν αἰσινὴν συνεβόλουν ἀπὸ
 οὐρανῶ μένου τοὺς ὁμιλοῦντας.

ἐκδοῦσι δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ συνεβόλου ὡς καὶ ἡ συνουσία.

ἡ οἰκία τοῦ ἁγίου Κυρίνου.

ὁ ἁγ. Κυρίνου εἶπεν μετὰ τὴν, πᾶσαι εἰς ἀναμνη-
 σιν, καὶ ἀνὰ τὸν αἶμα διγὰρον παθόντων

ἐκδοῦναι παρὰ τοῦ ἀνατόνου ὁ ἐγγούμενος

ἐκδοῦναι Κυρίνου

ἐκδοῦναι. εἶπεν ὁ ἀνατόνος ἐγγούμενος, καὶ ἐκ-
 δοῦναι τὰ ἐκδοῦναι καὶ ἐγγούμενος, καὶ ἀπὸ ὁ-
 γου ἀναμνησθῶν ἀπὸ τοῦ Α. ἀναμνησθῶν, καὶ ἀναμνησθῶν
 τὰ οὐκ ἐκδοῦναι καὶ ἀπὸ τοῦ Β. ἐκδοῦναι.

Κυρίνου. εἰς τοιαύτην παρὰ τὸν ἐγγούμενον ὁ ἀνατόνος

Κυρίνου. ἐγγούμενος μετὰ τὴν ἀρχήν, ἀπὸ τὴν ἀρχήν ἐκδοῦναι
 ἐγγούμενος εἰς τὸν ἀνατόνον ἐκδοῦναι, τὸ ταχέως
 καὶ ἐκδοῦναι ἐγγούμενος ἐκδοῦναι ἐκδοῦναι.

Κυρίνου (εἶπεν τὸν ἀνατόνον καὶ τὸν ἀνατόνον ἐκδοῦναι
 ἐκδοῦναι).

Κυρίνου. καὶ εἰς τὸν ἀνατόνον, ἐκδοῦναι, ἐκδοῦναι ἐκδοῦναι
 ἐκδοῦναι τὰ ἐκδοῦναι.

Κυρίνου. εἶπεν καὶ ὁ ἀνατόνος ἐκδοῦναι ἐκδοῦναι, καὶ
 ἐκδοῦναι τοῦ ἀνατόνου ἐκδοῦναι. καὶ ἐκδοῦναι ἐκδοῦναι καὶ ἐκδοῦναι
 ἐκδοῦναι ἀναμνησθῶν ἐκδοῦναι ἐκδοῦναι τὰ ἐκδοῦναι.
 ἀπὸ τὴν ἀρχήν ἐκδοῦναι ἐκδοῦναι ἐκδοῦναι, ἀπὸ
 ἐκδοῦναι ἐκδοῦναι, καὶ ἐκδοῦναι ἀπὸ τοῦ ἀνατόνου ἐκδοῦναι
 ἐκδοῦναι ἐκδοῦναι τὰ ἐκδοῦναι ἐκδοῦναι.

Κύριε. ἔχω ἀνέφαρον τὰ δυνάσας πηλοτόρας, ἀβρὺν τὰ
ἐγνηταγαυδῶ ἡγούμενος.

Κυρίνου. κατὰ καὶ ἁγία οἶδεν ἡ ἐκδόσις καὶ ἀνέφασός σου.

ἀλλ' ἀναδίδεται δυνάεις τὸ ἡγεῖται ἐκ δυνάεις προναλαβῆς δὲ.

Κυρίου. θυσιάζει λαλομενῶκατε τοῦτο καὶ δὲ ἔχω, ἀλλ' ὅ.

ἐκδοχόμεναι τὰ τὰ πηλοτόρας ἀγα εἰσέξω ἐκ καὶ μενῆ.

καδόσας γνωρίζεται ἐκ οἱ ἀχάριτοι κατέρως μετ' ἐκεί.

αὐαὶ καὶ δυνάεις καὶ μενῆ, ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν ἐκδοσὶν.

μενῆ γὰρ πηλοτόρας, καὶ δὲ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν, ἀλλ' ὅ.

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν. Δυνάμεις ἐκδοσὶν τὰ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν τὸ ἐκδοσὶν καὶ μενῆ τὸ

Κόρινθοι. ἡ Κορινθίαις καθ' ἡγ. Θεοῦ ἔχοντάς τε καὶ διακονοῦν
 ἀντιγράψαι τὰ ἀκέραια τῆς ματρὸς μου, καὶ ἔδωκεν α³.
 ὅταν γὰρ τοῦ ἀδελφοῦ τὰ ἐπιχρῆται ἄξιον ἡγοῦμαι.
 Κιζίνου. οὐδ' ἡ ἐδὼ ἀναπαύειν αὐτὸν ὡς ἀνίδεον
 μαρμαρίνῃ. Πολλὰ αὖτ' ἡ Κορινθίαις ἀντιγράφει
 γὰρ τὰ ἑαυτῶν ἐδῶν ἐργασίας καὶ. ὅταν ἐκείνη
 ὅταν καὶ τὰς διακονήσεις τῆς αὐτῆς τοῦ Θεοῦ καὶ
 ἐκείνης. αὐτὴ δὲ καὶ ἡγία καὶ ἡ ἐκείνη αὐτή.
 νομοθετοῦ, καὶ ὡς ἐδῶν ἀφελῆται, ἀλλὰ ἀδελφὸς τῆς
 καὶ γὰρ τοῦ Θεοῦ, οἱδὲν ἐκτελεστέον τὰ ὅσα
 ὡς ἐκείνη καὶ τῶν, ἐπὶ τὸ ἡδύτατον καὶ ἐκείνη
 ἀλλὰ τοῦ ἐκείνης ἀντιγράφει ἐκείνη τῆς
 Θεοῦ. ἄλλ' ἐκείνη σου. καὶ τῆς ἐκείνης
 σου καὶ Κορινθίαις οὐδὲν τὰ ἀντιγράφει. καὶ
 τὰ ἐκείνη ἡγοῦμαι τὰ ἐκείνη καὶ ἀλλ'.
 καὶ τὰ ἀλλ', ἐπὶ ἐκείνη ἀντιγράφει τὰ κα.
 διακονοῦ καὶ ἀφελῆται.

ἡδύμενος. ἡσπὴν, ἐλευσόμεθα, καὶ ἐρωτήσας γὰρ δι' αὐτὸν ἀποσπύ.

[illegible]

11 Σεπ 105 - ενλ. 526226

ποι απορριψε την ενδικοτατην.
το ναυαγιο οχηματων/σκαφιδων.

ο οστ. φραμνος Halpin της εν Πορτογαλίας
ερευνας των Βολανδων αναδινει
εν Γαλλειαν ποι απεσχε εν αναδυση
επιτοκοζην εν 13^{ην} Μαϊου εος 1935.

επιτοκοζην εν 13^{ην} Μαϊου εος 1935.
το 1935 ναυαγιο οχηματων/σκαφιδων.
το 1935 ναυαγιο οχηματων/σκαφιδων.

ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Ἡ Ἐπιστήμη αὕτη τῆς θεολογίας καλεῖται καί χριστιανική Γραμματολογία, ἀλλὰ προτιμώτερος εἶναι ὁ ὄρος Ἐκκλησιαστική Γραμματολογία. Ἐξετάζει δέ αὕτη τὸν βίον καί τὰ συγγράμματα καί τὴν διδασκαλίαν τῶν ματέρων τῆς Ἐκκλησίας καί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἀπὸ τοῦς χρόνους μετὰ τοῦς συγγραφεῖς τῆς Καινῆς Διαθήκης μέχρι σήμερον.

ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ

Ἀπὸ τοῦ 12 αἰῶνος μέχρι σήμερον ὀνομάζεται Πατρολογία ὁ κλάδος τῆς θεολογικῆς Ἐπιστήμης, ὁ ὅποτος ἐσχολεῖται μὲ τὸν βίον καί τὰ συγγράμματα καί τὴν διδασκαλίαν τῶν ματέρων τῆς Ἐκκλησίας καί τῶν Ἐκκλ. συγγραφέων τῶν 8 πρώτων αἰώνων τῆς Ἐκκλησίας.

ΤΟ ΟΝΟΜΑ "ΠΑΤΗΡ"

1) Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν τὸ ὄνομα πατήρ εἰσέδετο εἰς τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Χριστιανικῆς Κοινότητος καί ἐν συνεχείᾳ εἰς τοὺς Πρεσβυτέρους.

2) Εἰς τοὺς προχριστιανικοὺς χρόνους ὠνομάσθη πατήρ ὁ παιδαγωγὸς καί ὁ διδάσκαλος.

3) Εἰς τὴν Π.Δ. οἱ "υἱοὶ Προφήτου" οἱ ἀκολουθοῦντες τὰ διδάγματα τῶν Προφητῶν.

4) Εἰς τὴν Κ.Δ. πατήρ ὀνομάζετο ὁ κήρυξ τῶν Εὐαγγελικῶν Ἀληθειῶν οἱ δέ πιστεύσαντες καί ἀναγεννηθέντες ἐκαλοῦντο υἱοί.

5) Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν σὺν τῷ χρόνῳ ὀνομάζονται ματέρες οἱ πνευματικοὶ ποιμένες, δηλ. οἱ Ἐπίσκοποι καί οἱ Πρεσβύτεροι.

6) Ὁ Αὐγουστίνος ὠνόμασε ματέρα τὸν Ἱερώνυμον λόγῳ τῆς ἀσυγκρίτου παιδείας καί ἀγιότητος.

7) ὠνομάσθησαν ἀκολουθῶς πατέρες μοναχοὶ καί λαϊκοί οἱ ὅποιοι διέκρεψαν ἐπὶ ἀγιότητι βίου καί ἔγραψαν συγγράμματα.

8) Ὁ Βικέντιος ὁ ἐκ Δηρίνου ἐχρησιμοποίησε τὸ ὄνομα πατήρ ἐπὶ τῆς εὐρείας ἐννοίας.

9) Τὸ διδταγμα τοῦ Πάπα Γελασίου ἀποκαλεῖ Ἐκκλησιαστικούς

Πατέρας δσους διετήρησαν τήν 'ορθόδοξον πίστιν μέχρι τέλους της ζωής των καί εύρίσκονται είς έπικαινωμίαν μετά της 'Αγίας 'Ρωμαιο-
κής 'Εκκλησίας καί έγραψαν.

ΔΙΑΙΡΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

1) Πατέρες, 2) Πατέρες καί Διδασκαλοι 3) 'Εκκλ. Συγγραφεις.

Σημείωσις.—'Η Δυτική 'Εκκλησία θεωρετ ως μεγάλους Πατέρας της Δύ-
σεως μόνον 4, ήτοι τόν 'Αμβρόσιον, τόν Λύγουστένον, τόν 'Ιερώνυμον
καί τόν Γρηγόριον τόν Μέγαν.

'Η Δυτική 'Εκκλησία έδωσε τόν τίτλον των διδασκάλων της 'Εκκλησίας
είς τούς μεγάλους Πατέρας της 'Ανατολικής 'Εκκλησίας καί είς 'Εκ-
κλ. συγγραφεις της Δύσεως κατά τόν μεσαιώνα καί κατά τήν νεωτέραν
έποχήν.

'Η 'Ανατολ. 'Εκκλησία διέκρινε ως μεγάλους Πατέρας της 'Εκκλησίας,
τόν Μέγαν 'Αθανάσιον, τόν Βασίλειον, τόν Γρηγόριον τόν Θεολόγον
καί τόν 'Ιωάννην τόν Χρυσόστομον.

'Η 'Εκκλησιαστική τιμή είς τούς Πατέρας περιλαμβάνει δύο τινά α)
ο ιδιαίτερος έορτασμός αυτών καί β) ή σύστασις της 'Εκκλησίας είς
τήν μελέτην των συγγραμμάτων αυτών.

Τάς γνώμας των Πατέρων πρέπει κανείς νά τάς σταθμίζη καί όχι νά
τάς άπαριθμή.

'Ομόφωνος διδασκαλία των Πατέρων καλεεται όταν ένας έγκριτος Πατήρ
διδάξη μίαν διδασκαλίαν καί τήν αποδεχθουν οί λοιποί Πατέρες.

Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ. Μέχρι τοσ 180 μ.Χ. όλα οί Πατέρες καί οί
έκκλησιαστικοί συγγραφεις της Δύσεως έγραψαν είς τήν 'Ελληνικήν
γλώσσαν αλλά μετά τό 180 μ.Χ. μέ τάς πράξεις των Σηυλιτανών Παρ-
τύρων είς τήν Δύσιν οί έκκλησιαστικοί συγγραφεις γράφουν είς τήν
Λατινικήν γλώσσαν είς δέ τήν Συρίαν οί έκκλησιαστικοί συγγραφεις
γράφουν είς τήν συριακήν γλώσσαν.

'Η γλώσσα των 'Ελλήνων Πατέρων είναι ή κοινή 'Αλεξανδρινή διαλέ-
κτος.

Π Ε Ρ Ι Ο Δ Ο Ι

Ἡ Πατρολογία διαίρεται εἰς 3 περιόδους:

- 1) Ἑποχὴν θεμελιώσεως μέχρι τοῦ 325 μ.Χ.
- 2) Ἀκμὴ τῆς Ἑκκλ. φιλολογίας τὸν 4^{ον} αἰῶνα καὶ τὸ πρῶτον ἡμῖσι τοῦ 5^{ου}.
- 3) Παρακμὴ τῆς Ἑκκλ. φιλολογίας, τὸ δεύτερον ἡμῖσι τοῦ 5^{ου} αἰῶνος μέχρι τοῦ 8^{ου}.

Χ Ρ Η Σ Ι ὺ Ο Τ Η Σ

Ἡ γνῶσις τῆς Πατρολογίας ἢ Ἑκκλ. Γραμματολογίας εἶναι χρήσιμος α) διότι δι' αὐτῆς γνωρίζομεν καλύτερον τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν, β) μελετῶμεν τὴν Χριστιανικὴν Διδασκαλίαν καὶ γ) διότι αὕτη ἀποτελεῖ τὸ πλεῖστον συνέχειαν τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαίας Φιλολογίας.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Εἰδήσεις Ἱστορικῆς. -Περὶ τῶν ἐκκλ. συγγραφέων παρέχει εἰς τὴν ἐκκλ. ἱστορίαν ὁ Εὐσέβιος. Πατὴρ ὁμῶς τῆς Πατρολογίας εἶναι ὁ Ἱερώνυμος ὅστις ἔγραψε τὸ 392 μ.Χ. εἰς τὴν Λατινικὴν σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον DE VIRIS ILLUSTRIBUS ἦτοι περὶ τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν. Ἐξετάζει 135 ἐκκλ. συγγραφεῖς, τοὺς Ἰουδαίους Ὡλωνα καὶ Ἰώσηπον καὶ τὸν ἐθνικὸν Δενέκαν. Τὸ ἔργον τοῦ Ἱερωνύμου συνεχίζει ὁ πρεσβύτερος τῆς Μασσαλίας Γεννάδιος, καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Σεβίλλης Ἰσίδωρος.

Ὁ Ματριάρχης Φάτις τὸν 9^{ον} αἰῶνα εἰς τὸ ἔργον τοῦ "Μυριόβιβλος" ἐξετάζει 281 συγγράμματα.

Τὸ 1618 οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἀγίου Εὐφράου ἠσχολήθησαν μὲ τὴν Πατρολογίαν. Πρῶτος ὁ διαμαρτυρούμενος Γκέρχαρ ἔγραψε Πατρολογίαν.

ΛΥΛΛΟΓΑΙ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Πρῶτος ὁ Ντέ λα Ντίνι ἐξέδωκε ἔργα τῶν Πατέρων εἰς 9 τόμους, μετὰ ὁ Κομπέφης, ὁ Κοτελιέ καὶ Ἡ. Ἐσκουδαοτέρα ὅμως συλλογὴ ἔργων τῶν Πατέρων εἶναι ἡ τοῦ Ἀββα Ἰακώβου Παύλου Νίνιε (RIGNE) εἰς 161 τόμους ἐξέδωκε τοὺς Ἑλλήνας ἐκκλ. συγγραφεῖς καὶ 221 τοὺς Λατίνους. Εὐρετβήιον τῆς ἑλλην. σειρᾶς τοῦ Νίνιε ἐξέδωκε, ὑπὸ τὸν τίτλον "Βαεὶς τῆς Πατρολογίας" ὁ Μητροπολίτης Αἰρίσης Δωρόθεος Σχολάριος. Κριτικὴν ἐκδόσιν τῶν Ἑλλήνων Πατέρων ἐκδίδει ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἑπιστημῶν τοῦ Βερολίνου.

Ἐσχάτως ἐκδίδει τοὺς Ἑλλήνας Πατέρας ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς

Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐχουν ἐκδοθεῖ μέχρι σήμερον τόμοι 35.

Σημ. Τελευτεῖως ἐδημιουργήθη ἡ Ἐπιστήμη "Πατριστίτσια" ἥτις ἀναπτύσσει τὴν διδασκαλίαν τῶν Πατέρων.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Εἰς τὴν Ἑλλην. Πατρολογία ἔγραψαν:

1) Ὁ Κων)νος Κοντογόνης, τ. 2. Ἐξετάζονται οἱ ἑκκλ. συγγραφεῖς τοῦ Δ' αἰῶνος.

2) Ὁ Ρωσος Ἀρχιεπίσκοπος Φιλάρετος. Μετεφράσθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ τοῦ Νεοφύτου Παγίδα.

3) Ὁ Ἀπόστολος Χριστοδούλου, Μητροπολίτης Σερρών.

4) Ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Α. Α. Κυριακός.

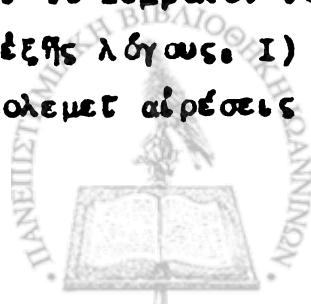
5) Ὁ Γεώργιος Δέρβος εἰς τ. 3. Ἐξετάζει τοὺς συγγραφεῖς τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων καί

6) Ὁ Καθηγητὴς Δημ. Μπαλλανος, ὑπὸ τὸν τίτλον "Πατρολογία" Ἀθῆναι 1930.

ἈΠΕΡΙΟΔΟΣ. Αὕτη διαιρεῖται εἰς (7) τμήματα τὰ ἀποτελοῦν τὰς ἀρχάς τῆς Ἑκκλ. Φιλολογίας ὅπου ἡ Ἐκκλησία εὐρίσκεται ὑπὸ διωγμόν. 1) Ἀποστολικοὶ Πατέρες, 2) Ἀπολογηταί, 3) Αἵρετικοὶ Συγγραφεῖς καὶ ἀπόκρυφα, 4) Ἀντιαιρετικοί, 5) Ἀλεξανδρόναι, 6) Πρῶτοι ἀντιωριγενεῖς, 7) Πρόδρομοι τοῦ Ἀρείου, καί, ὡς παράρτημα τὸ Παρτύρια.

ΤΟ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΛΟΝ

Εἶναι σύντομος ὁμολογία πίστεως ἡ ὁποία ἀπηγγέλετο πρὸ τοῦ βαπτίσματος. Ἐχει 12 ἄρθρα. Ὁ Ῥουφενος λέγει ὅτι τὸ Σύμβολον αὐτὸ συνετάχθη ὑπὸ τῶν 12 Ἀποστόλων. Ἐκαστος Ἀπόστολος συνέταξε καὶ ἑν ἄρθρον. Ἀλλὰ τὸν 18 αἰῶνα ὁ Λαυρέντιος Βάλλας ἀπέδειξε ὅτι τὸ Σύμβολον τούτο δὲν ἐγράφη ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων. Εἰς τὴν Σύνοδον τῆς Φλωρεντίας τὸ 1443 ὁ Μητροπολίτης Ἐφέσου Μάρκος ὁ Εὐγενικός ἀπέδειξε ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία δὲν γνωρίζει τὸ Σύμβολον τούτο, δὲν εἶναι δὲ ἔργον τῶν Ἀποστόλων διὰ ταύς ἐξῆς λόγους. 1) δὲν περιέχεται εἰς τὸν κανόνα τῆς Κ. Δ. 2) καταπολεμεῖ αἵρέσεις

αί όποσαι άνεφάνησαν είς τήν Έκκλησίαν μετά τούς 'Αποστόλους, καί 3) παρουσιάζεται είς δύο μορφάς, ήτοι είς μίαν σύντομον καί είς μίαν έκτενестέραν. τό έλληνικόν κείμενον του Συμβόλου άναφέρεται είς τήν έπιστολήν του Βαρκελλου 'Αγκύρας. 'Η 'Επιστήμη δέχεται ότι τό 'Αποστολικόν Σύμβολον είναι τό βαπτιστήριον σύμβολον της Έκκλησίας της 'Αλεξανδρείας, τό όποσον είσήχθη είς τήν Έκκλ. της Νοτίου Γαλλίας καί έκτοτε έπεκράτησεν είς τήν Δύσιν.

Αί προσθηκαι είς τό Σύμβολον είναι αί έξης:

1) Παιητήν Ούρανου καί Γης, 2) Γεννηθέντα, 3) Παθόντα, ταφέντα, 'Αναστάντα έκ νεκρών, 5) Είς Καθολικήν Έκκλησίαν 5) 'Αγίαν Κοινωνίαν, 6) Ζωήν αιώνιον.

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ Η ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ 12 ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΚΑΙ ΑΓΙΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΗΜΩΝ

Ο 'Επιφάνιος τήν όνομάζει "Διάταξιν των 'Αποστόλων". Ο συγγραφεύς είναι Έβραιος Ιατρός καί 'Επίσκοπος. Έγρψθη τό βιβλίον είς τάς άρχάς του Γ' αιώνου καί σώζεται είς έλληνικήν καί λατινικήν μετάφρασιν. Στρέφεται έναντίον των Χριστιανών αί όποσαι θεωρουν ύποχρεωτικήν τήν τήρησιν του Ενωσάκου Εόμου καί είναι έπιεικής είς τούς άμαρτάνοντας.

ΑΙ ΔΙΑΤΑΓΑΙ ΑΙ ΔΙΑ ΚΛΗΨΕΩΣ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΙ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Έχει τριάνοντα κεφάλαια. Έγρψθη είς τάς άρχάς του Δ' αιώνου είς τήν Αίγυπτον καί παρουσιάζει όμιλόντας τούς 12 'Αποστόλους. Έχει ως βάσιν καί πηγήν τήν διδασχήν των 12 'Αποστόλων.

ΒΙΑΤΑΓΑΙ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Αναφέρει ότι τό βιβλίον αυτό άπεστάλη προς τούς 'Επισκόπους καί Πρεσβυτέρους υπό τωνών 'Επισκόπου Κλήμεντος όστις κατάγεται άπό τούς 'Αποστόλους. Αποτελεεται άπό 8 βιβλία καί έγρψθη υπό 'Αρειανου συγγραφώς είς τά τέλη του Δ' αιώνου. Περιέχει δέ καί τήν θείαν λειτουργίαν του Κλήμεντος. Αναφέρει ως κληρικούς τούς υποδιακόνους, πυλωρούς καί ψάλτας. Τό βιβλίον αυτό άπερρίφθη υπό της Πενθέκτης Συνόδου όόότι είχε νοθευθι υπό των αίρετικών.

περιέχει δέ αρχαιοτάτας λειτουργικάς διατάξεις.

ΟΙ 85 ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

Περιέχονται εἰς τὸ τέλος τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν. Περιέχουν διατάξεις περὶ τὴν ἐκλογὴν, χειροτονίαν καὶ τὰ ἁγιώματα τοῦ κλήρου. Ὁμιλοῦν πολὺ πρὸς τοὺς κανόνας τῆς Ἀντιοχείας καὶ Λαοδικείας. Ὁ Διονύσιος ὁ Μοναχὸς μετέφρασε τὰς πενήκοντα πρώτους κανόνας εἰς τὴν Λατινικὴν. Εἰς τὸν 35ον κανόνα ἀναφέρονται τὰ κανονικά βιβλία τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΓΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Αὕτη ἐγγραφή τὸ πρῶτον ἑλληνιστῇ εἰς τὴν Συρίαν τὸν 6^{ον} αἰῶνα ἀπὸ κώλων μονοφυσιτικῶς. ἔχει δύο βιβλία. Τὸ πρῶτον περιέχει ὑποθήκας τοῦ Κ.Η. πρὸς τοὺς μαθητάς Του πρὸ τῆς Ἀναλήψεως. Τὸ δεύτερον περιέχει τὴν ζωὴν τοῦ Χριστιανοῦ ἀπὸ τοῦ κατηχομένου μέχρι τοῦ τάφου.

ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΥ ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ

Οὗτοι ἐμφανίζονται τὸ 500 μ.Χ. καὶ βασίζονται εἰς τὴν ἐκκλ. διατάξιν τοῦ Ἰππολύτου,

ΔΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΑΣΙΑΝ ΕΧΟΥΝ

1) Ὁ κήρυκος Περμπυλίζεχ, περιέχει ἀπόσπασμα τοῦ 7^{ου} αἰῶνος, 2) τὸ εὐχολόγιον τοῦ Ἐπισκόπου Θρουέως Σερακίωνος, ὅστις ἐγγραφή τὸν 8^{ον} αἰῶνα

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΤΟΥ ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ

Αὕτη καλεῖται καὶ Αἰγυπτιακὴ διάταξις ἢ Ἀποστολικὴ Παράδοσις. Ἐγγραφή ὑπὸ τοῦ Ἰππολύτου τὸ 220 μ.Χ. καὶ δίδει εἰς ἡμᾶς σπουδαίας πληροφορίες περὶ τῆς χριστιανικῆς κοινότητος τῆς Ῥώμης εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 7^{ου} αἰῶνος καὶ ἐσώθη εἰς κοπτικὴν γλῶσσαν. Κατέστη δὲ αὕτη πηγὴ διὰ τὰς ἄλλας ἐκκλησιαστικὰς διατάξεις. Ὁμιλεῖ περὶ τῆς Ἱερουσῆως καὶ τῶν ἐκκλ. βαθμῶν, περὶ τῆς θείας λατρείας καὶ τῶν κατηχομένων.

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΩΝ 12 ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Περιέχει τὰς ἐξῆς διδασκαλίας. 1) ὅτι οὐδὲν ὀφείλουσι τοὺς χριστιανούς καὶ οὐδὲν ἀποκρίναι τοὺς νόμους περὶ τοῦδαϊκῶν τροφῶν, 2) ἐν ᾧ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ.-

Οι πρώτοι χριστιανικοί ὕμνοι ἀναφέρονται εἰς τὴν Κ.Δ. καὶ εἶναι οὗτοι ὁ ὕμνος τῶν Ἀγγέλων, ὁ ὕμνος τοῦ Ζαχαρία, ἡ Ἀπόλυσις τοῦ Συμεῶν, τὰ μεγαλυνῆρια τῆς Θεοτόκου, τὸ Νέον Ἄσμα τῆς Ἀποκαλύψεως, ὁ Ἰγνώτιος ὁ Πελίτων Σάρδεων ἀναφέρουν ὕμνους. Ἐπίσης τὰ Ἀπόκρυφα τῆς Κ.Δ. ἔχουν χριστιανικούς ὕμνους. Ἀλλὰ ἡ πατρις τῶν χριστιανικῶν ὕμνων εἶναι ἡ αἵρεσις τῶν Γνωστικῶν.

Ὁ Ἰππῶντος ἀναφέρει ὕμνον τῶν Ὀφειτῶν κατὰ τὸ παρᾶδειγμα τῶν Ὀφειτῶν ὕμνων. Ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐπόησε ὕμνον εἰς τὸν Χριστόν καὶ ὁ Ἰππῶντος ὡδᾶς. Εἰς τὰς Ἀποστολικὰς διαταγὰς εὗρίσκειται εἰς πρῶνός καὶ εἰς ἑσπερινός ὕμνος.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑΙ ΣΙΒΥΛΛΑΙ.-

Ἡ Σύβυλλα, ἐν τῇ ἐλληνικῇ μυθολογίᾳ ἦτο νύμφη προφήτης ἡ ὁποία ἀπεκάλυπτε τὰς βουλὰς τοῦ Θεοῦ. Τὸ ὄνομά της σημαίνει Βουλὴ τοῦ Διὸς. Ὑπάρχουν 10 Σύβυλλαι. Μία ἐξ αὐτῶν ἦλθε εἰς τὴν Κώμας τῆς Ἰταλίας. Ἐκεῖ ἐζήτησε νὰ πωλήσῃ εἰς τὸν βασιλέα Ταρκύνιον Πρῆσκον 9 συμβυλλικὰ βιβλία ἀντὶ 600 χρυσῶν νομισμάτων. Ὁ βασιλεὺς ἠρνήθη, ὁπότε ἡ Σύβυλλα ἔκαυσε τὰ 6 βιβλία καὶ τότε ὁ βασιλεὺς ἠγόρασε τὰ ὑπολοίπα 3 μὲ τὸ αὐτὸν ποσόν. Εἰς τὰ τρία αὐτὰ βιβλία ἀνεφέρετο τὸ μέλλον τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους καὶ εἰδικοὶ ἱερεῖς τὰ ἐφύλασσον εἰς τὸ Καπιτώλιον. Τὸ 83 π.Χ. ἐκάη τὸ Καπιτώλιον καὶ κατόπιν ἐνταλῆς τῆς Γερουσίας ἐγένετο συλλογὴ νέων συμβυλλικῶν χρησμῶν εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν.

Οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Ἀλεξανδρείας ἔπλασαν συμβυλλικὰ βιβλία τὰ ὅποια περιέχον τὰς προφητείας περὶ τοῦ Ἰησοῦ, μερικοὶ δὲ χριστιανοὶ ἐπεξεργάσθησαν τὰ συμβυλλικὰ βιβλία τῶν Ἑβραίων. Τὰ χριστιανικὰ βιβλία εἶναι γραμμένα εἰς τὴν ὁμηρικὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν καὶ περιέχουν ἱστορίας καὶ προφητείας περὶ χωρῶν καὶ πόλεων. Τὰ καθαρὰ χριστιανικὰ βιβλία εἶναι τὰ φέροντα ἀριθμὸν 6 καὶ 7 ἐν μέρει δὲ καὶ τὸ βιβλίον 8. Εἰς αὐτὰ ἀναρρεῖ ἡ ἀκροστοιχίς "Ἰησοῦς Χριστὸς Υἱοῦ Υἱὸς Σωτὴρ Σταυρὸς".

ΟΙ ΧΡΗΣΜΟΙ ΤΟΥ ΣΗΕΤΟΥ

Κάποιος χριστιανὸς τὸν β' μ.Χ. αἰῶνα ἐπεξεργάσθη τὴν ὀγκώδη συλ-

λογήν τοῦ φιλοσόφου Σήξτου ἔδωκεν εἰς αὐτήν χριστιανικόν περιεχόμενον. Ὁ Ρουφίνος τήν μετέφρασεν εἰς τήν λατινικήν γλῶσσαν. Ἡ συλλογή αὕτη ἔχει τήν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως.

Ἡ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΙΕΡΑΠΟΛΕΩΣ ΑΒΕΡΚΙΟΥ.

Τό 1883 ὁ ἀρχαιολόγος Ράμσεθ εἰς τὰ Σύνναδα τῆς Φρυγίας Σαλιτουρείας εὑρε ἐπιτάφιον ἐπιγραφὴν τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος ἡ ὁποία εὑρίσκεται σήμερον εἰς τὸ Μουσεὺν Λατερναδὸν τῆς Ῥώμης. Ὁ Ἀβέρκιος ἦτο Ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως καὶ ἐταξίδευσεν μέχρι Ῥώμης ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ ποιμένου. Παντὸς εἶδε Ἐκκλησίας Χριστιανικὰς, Βάπτισμα καὶ Εὐχαριστίαν καὶ σφραγίδα ΙΧΘΥΣ.

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΕΚΤΩΡΙΟΥ.

Εὑρέθη αὕτη τό 1889 εἰς ἐπὶ τεμάχια μαρμάρου εἰς ἀρχαῖον νεκροταφεῖον τῆς Γαλτίας καὶ εἶναι γραμμένη εἰς Ἑλληνικοὺς στίχους. Ὁ Πεκτώριος ὅστις ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀσχαλουδίου παρακαλεῖ τοὺς ἀποθανόντας γονεῖς του νὰ τὸν μνημονεύουν ἐν τῇ εἰρήνῃ τοῦ ΙΧΘΥΣ.

Ο ΧΙΛΙΑΣΜΟΣ

Ὁτός διδάσκεται ὑπὸ τοῦ Πατὸς Ἱεραπόλεως. Τό πρῶτον ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ αἰρετικοῦ Χηρύνου. Ὁ Χιλιασμός στηρίζεται εἰς τὸ 20 ὄν κεφάλαιον τῆς Ἀποκαλύψεως. Διδάσκει ὅτι ὁ Χριστὸς πρὸ τῆς καθολικῆς Ἀναστάσεως καὶ κρίσεως θὰ ἐβασίλευε μετὰ τῶν δικαίων ἐπὶ τῆς γῆς ἐπὶ 1000 ἔτη. Ὁ Χιλιασμός ἐδιδάχθη ὑπὸ πολλῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ὅπως ὁ Σιρηνάτος, ὁ Ἰουστίνος, ὁ Μελίτων Σάρδεων, ὁ Λαχτάντιος κ. ἄλλα. Ἡ Ἐκκλησία κατεπόλεμήσεν τὸν χιλιασμόν. Ὅταν ἔπαυσεν οἱ διωγμοὶ κατὰ τῶν χριστιανῶν τότε ἐξέλειπε ὁ χιλιασμός. Κατὰ τὸν μεσαῖωνα ἀνεφάνη ὁ χιλιασμός ὑπὸ νέαν μορφήν ὑπὸ τοῦ Ἰωακείμ κ. Φλωρίδος. Εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους ἀνεζωγονήθη ὑπὸ τῶν Ἀναβαπτιστῶν καὶ τῶν Ἀντιβενιστῶν.

ΔΙΔΑΣΚΗ ΤΩΝ 12 ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

Πρώτη ἔκδοσις. Ὁ Μητροπολίτης Εὐκομηδείας Φιλόθεος Βρυένιος ἐκ τοῦ ἱεροσολυμητικοῦ χειρογράφου τ. 1056 ἐξέδωκε διὰ πρώτην φοράν

τό 1883 τήν Διδαχήν τῶν 12 Ἀποστόλων. Ἡ ἔκδοσις αὕτη συνεκίνησε τοὺς φιλολογικοὺς κύκλους ὁλοκλήρου τοῦ Κόσμου.

Περιεχόμενον. Διαιρεῖται εἰς 4 μέρη: α) Ἡ διδασκαλία τῶν 2 ὁδῶν, τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου, β) ἡ πρώτη χριστιανικὴ λατρεία, γ) τὸ χριστιανικὸν πολιτεύμα ἀπὸ 4) τὰ Ἔσχατα. Συγγραφεὺς ἄγνωστος. Διὰ τὴν δόξιν ὅπως κῆρος εἰς τὰ γραφόμενά του λέγει, ὅτι εἶναι λόγος τῶν Ἀποστόλων. Ἐγράφη δὲ πολλὸν εἰς τὴν Αἴγυπτον μεταξὺ 100-160. ἔχει αὕτη πολλὰ ὁμοιότητας μὲ τὴν Ἐπιστολὴν τοῦ Βαρνάβα. φαίνεται ὅτι ἀμφότεροι ἠνέλησαν ἐκ κοινῆς πηγῆς.

Ἡ ΔΙΔΑΧΗ ΤΩΝ 12 ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

Αὕτη περιέχει τὰς ἐξῆς διδασκαλίας. 1) ὅς ἐν ὑποχρεώνει τοὺς χριστιανούς νά διατηροῦν τοὺς νόμους περὶ ἰουδαϊκῶν τροφῶν, 2) ἐν ἐνάγκῃ ἐπιτρέπει τὸ βάπτισμα διὰ ραντισμοῦ, 3) τετάρτη καί Παρασκευὴ ἵα^{ται} τηροῦνται ἐν νηστείᾳ, 4) τρεῖς ἡμέρας νά ἀπαγγέλλεται τὸ Πέτερ ἡμῶν, 5) ἀναφέρει τὰς ἀρχαιοτέρας εὐχὰς εἰς τὴν θεῖαν εὐχαριστίαν 6) ἔχει μίαν προσευχὴν περὶ μύρου 7) ἐξωμολόγησις τῶν ἁμαρτιῶν πρὸς τὴν θεῖαν κοινωνίαν, 8) οἱ ἱεροφῆται κατέχουν ἀνωτέραν θέαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, λαμβάνουν τὸ Ι/ΙΟ τῶν εἰσοδημάτων καί ὅς ἐπιτρέπεται νά τοὺς κατακρίνουν, 9) οἱ μόνιμοι λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι οἱ Ἐπίσκοποι καί οἱ διάκονοι.

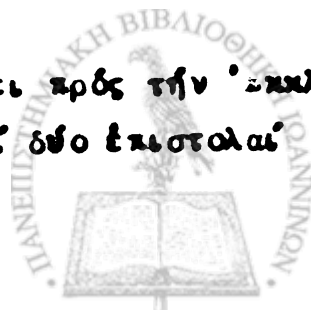
ΒΕΛΛΗΝΑΡΙΑΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΑΠΟΛΟΓΟΙΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΧΗΣ ΤΩΝ 12 ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

Ἀποστολικοὶ πατέρες καλοῦνται οἱ συγγραφεῖς οἱ ὅποιοι ἔγραψαν μετὰ τοὺς συγγραφεῖς τῆς Καινῆς Διαθήκης καί ἐχρησίματισαν ἢ μαθηταί τῶν Ἀποστόλων ἢ ἀπρόσταί αὐτῶν. Εἶναι δὲ οὗτοι α) Κλήμης Ἐπίσκοπος Ῥώμης β) ὁ συγγραφεὺς τῆς Διδαχῆς τῶν 12 Ἀποστόλων γ) ἡ Ἐπιστολὴ τοῦ Βαρνάβα, δ) ὁ Ἰγνάτιος ὁ Ἀντιοχείας ε) ὁ Πολύκαρπος Ἐφέσου, ς) ὁ Ποιμὴν τοῦ Ἑρμά καί ζ) ὁ Παπίας Ἐπίσκοπος Ἱερακλῆως.

ΚΛΗΜΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΡΩΜΗΣ

ἔχει γράφει μίαν ἐπιστολὴν τὴν ὁποίαν ἀπευθύνει πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κορίνθου. Ἐκ' ὀνόματί του ὑπάρχουν καί δύο ἐπιστολαί

πρὸς Κορινθίους ὡς καὶ 2 ἐπιστολαί πρὸς Παρθένους εἰς γλῶσσαν
συριακὴν καὶ 5 ἐπιστολαί εἰς γλῶσσαν λατινικὴν. Ἐξ ὧν αὐτῶν
μόνον ἡ μία ἐπιστολὴ πρὸς Κορινθίους εἶναι ἔργον Κλήμεντος.

Βίος. - Ὁ Κλήμης ἦτο ὁ τρίτος Ἐπίσκοπος Ῥώμης 92-101 μ.χ.
Ἔχεν γνωρίσει προσωπικῶς τοὺς Ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παῦλον. Κα-
τὰ τὴν παράδοσιν κατήγετο ἐκ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Οἴκου τῶν αλαβί-
ων καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Δομιτιανὸς ἀπέστειλε αὐτὸν ἐξόριστον εἰς
τὴν Χερσῶνα ὅπου ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον ριφθεὶς εἰς τὸν βυθὸν
τῆς θαλάσσης. Ἀλλὰ ὁ Εὐσέβιος ὁμιλεῖ περὶ φυσικοῦ θανάτου τοῦ
Κλήμεντος. Ἡ μνήμη του 24η Σεμβρίου. Ὑποστηρίζουν ὅτι ἦτο χρι-
στιανὸς ἐξ Ἑβραίων διότι τὰ 4/5 τῆς ἐπιστολῆς του εἶναι χορὰ
τῆς Π.Δ.

Πρῶτη ἐπιστολὴ Κλήμεντος.

Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κορίνθου συνέβησαν ταραχαί καὶ διχόνοιαι.
Ἐπεβῆ τότε ὁ Κλήμης διὰ τῆς ἐπιστολῆς του ταύτης καὶ συνέστη-
σε εἰς αὐτοὺς ὁμόνοιαν καὶ πειθαρχίαν. Ἡ ἐπιστολὴ ἔχει 65 κεφά-
λαια καὶ κἀμνει λόγον περὶ τῶν ἡθικῶν καθηκόντων τῶν Χριστιανῶν,
ἐγράφη δὲ αὕτη τὸ 92 μ.χ.

Δευτέρα ἐπιστολὴ τοῦ Κλήμεντος.

Αὕτη εἶναι ὁμιλία. Τὸ ἀρχαιότερον χριστιανικὸν κήρυγμα. Ἀπηγγέ-
θη εἰς τὴν Ῥώμην περὶ τὰ μέσα τοῦ Β' αἰῶνος μ.χ. Ζητεῖ νὰ διώξῃ
ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι θεὸς καὶ ἀποκριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν. Δὲν ἔ-
χει ὅμως αὕτη γραφὴ ὑπὸ τοῦ Κλήμεντος.

Σημ. - Αἱ 2 αὗται ἐπιστολαί ἐσώθησαν εἰς 2 χειρόγραφα. 1) Εἰς τὸν
Ἀλεξανδρινὸν Κώδικα τῆς Ἀγίας Γραφῆς τοῦ Β' αἰῶνος, ὅστις εὗρί-
σκεται νῦν εἰς τὸ Μρεταννικὸν Μουσεῖον τοῦ Λονδίνου καὶ 2) εἰς
τὸν Ἱεροσολυμικὸν Κώδικα 1056 τὸν ὅποιον ἐξέδωκεν ὁ Φιλόθεος
Βρυένιος 1875. Τὸ χειρόγραφον αὐτὸ εὗρίσκεται εἰς τὴν Πατριαρχι-
κὴν Βιβλιοθήκην τῶν Ἱεροσολύμων.

ΤΟ ΔΙΚΑΚΤΙΚΟΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ

Παρουσιάζεται ἡ Ἐκκλησία τῆς Ῥώμης νὰ ἔχῃ ἰδιαιτέραν θέσιν με-
ταξὺ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων. 2) Προστάμενοι κα-

λειτουργούν οι 'Επίσκοποι και οι Διάκονοι, ἀλλ' ὅμως μέ τὸ κοινὸν ὄνομα "Πρεσβύτεροι". Ὅτι ἡ ἐξουσία αὐτῶν περὶέρχεται ἐκ τοῦ Κυρίου. Ἐχει εὐχαριστήριον δέησιν ὅπου μαρτυρεῖται ἡ πίστις εἰς τὴν θεότητα τοῦ Κυρίου καί 4) ἀναφέρει τὸ μαρτύριον τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου εἰς τὴν Ῥώμην 5) Διότι ὁ Παῦλος ἦλθε εἰς τὸ τέλος τῆς δύσεως.

Ἡ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΨΕΥΔΟΚΛΗΜΕΝΤΙΩΝ

Ἡ κυρία διδασκαλία τῶν ψευδοκλημεντιῶν εἶναι ὅτι ὁ θεὸς ἀπεκαλύφθη διὰ τοῦ Προφήτου τοῦ ὁποῦτος ἐφάνη εἰς τοὺς ἀνθρώπους εἰς πολλὰ ἀναμάρτητα πρόσωπα ἦτοι τὸν Ἀδὰμ, Ἐθώχ, Νθε, Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Μωσῆς καὶ τέλος εἰς τὸν Ἰησοῦν. Ὁ Ἰησοῦς εἶναι υἱὸς τοῦ θεοῦ ὅχι ὅμως θεός.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΒΑΡΝΑΒΑ

Καλεῖται αὐτῷ διότι θεωρεῖται ὡς συγγραφεὺς αὐτῆς ὁ Ἀπόστολος Βαρνάβας ὁ ὁποῦτος ἦτο συνοδὸς τοῦ Παύλου. Ἡ ἐπιστολὴ ἔχει κεφάλαια 21 ἀπευθύνεται δὲ εἰς ἀγνωστον χριστιανικὴν κοινότητα εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε κηρύξει τὸ εὐαγγέλιον. Διαιρεῖται εἰς δύο μέρη. Τὸ πρῶτον πραγματεύεται περὶ τῆς σημασίας τῆς Π.Δ. τὴν ὁποίαν ἐρμηνεύει ἀλληγορικῶς καὶ θεωρεῖ αὐτὴν ὡς τύπον καὶ ἀλληγορίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ δι' αὐτὸ ἔχει σκοπὸν νὰ πείσῃ τοὺς Ἰουδαϊζόντας Χριστιανούς νὰ μὴ προσκολληθῶνται εἰς τὸ γράμμα τῆς Π.Δ. Εἰς τὸ δεύτερον μέρος ἀναπτύσσει τὴν διδασκαλίαν περὶ δύο δόγων, ἦτοι οἱ χριστιανοὶ νὰ ἀκολουθοῦν τὴν δόξιν τῆς ἀρετῆς καὶ νὰ ἀποφεύγουν τὴν τῆς κακίας. Ἡ ἐπιστολὴ μεθ' ὅπως νὰ ἐγράφη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀπὸ τοῦ ἔτους 80 μ.Χ. ἕως τὸ 130 μ.Χ. διότι δὲν γνωρίζει τοὺς Ἀποστόλους, οὔτε καὶ τὸν Μαρκίωνα καὶ τὰ μεγάλα γνωστὰ συστήματα. Συγγραφεὺς τῆς ἐπιστολῆς δὲν εἶναι ὁ Ἀπόστολος Βαρνάβας διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους: α) ἔπρεπε νὰ ἦτο εἰς τὸν κανόνα τῆς Κ.Δ. β) ἡ διδασκαλία του περὶ τῆς Π.Δ. δὲν εἶναι σύμφωνος μετὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἀποστόλων, γ) διότι θεωρεῖ τοὺς Ἀποστόλους πρῶτον κλητῶν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ὡς ἀνόμους καὶ

δ) διότι δεν γνωρίζει τὰ ἑβραϊκά ἥθη καί ἔθιμα.

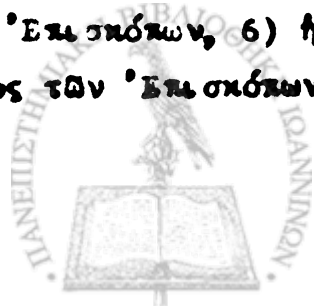
ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ

Βίος.— Λίαν ὁ δεύτερος Ἐπίσκοπος τῆς Ἀντιοχείας. ἤκμασε τὰ τέλη τοῦ Α' αἰῶνος καί ἀρχάς τοῦ Βου. Ἐχρημάτισε μαθητής τοῦ Ἀποστόλου Ἰωάννου. Καλεῖται Θεοφόρος διότι ἦτο ἀφοσιωμένος εἰς τόν Χριστόν. Κατ' ἄλλους διότι ἦτο τὸ παιδίον ποῦ ἐβάσταζε ὁ Χριστός καί ἔδειξε πρὸς τοὺς μαθητάς του. Ἐπὶ Τραϊανῷ, τὸ 107 μ.Χ. τὸν μετέφερον εἰς Ῥώμην καί ἐκεῖ ὑπέστη μαρτυρικόν θάνατον. Περὶ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τοῦ Ἰγνατίου ὑπάρχουν 5 μαρτυρίαι. Τὸ ἀρχαιότερον ἐξ αὐτῶν εἶναι τοῦ Β' αἰῶνος.

Ἐπιστολαί.— 1) Ἐκ Σμύρνης ἀπέστειλε ἐπιστολάς πρὸς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἐφέσου, Βαγνησίας καί Τρωάλεων. Εἰς αὐτάς εὐχαριστεῖ διὰ τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὅσον ἔδειξαν εἰς αὐτόν καί συνιστᾷ νά ἀποφεύγουν τὰς ἑτεροδιδασκαλίας, νά ἔχουν ὁμόνοιαν καί νά ὑποτάσσονται εἰς τοὺς προεστώτας τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπίσης ἔγραψε ἐπιστολήν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ῥώμης καί παρῆκαλε νά μὴ προσπαθοῦν νά τὸν διασώσουν ἐκ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου. 2) Ὃταν ὠδηγήθη εἰς τὴν Τρωάδα ἔγραψε ἐπιστολάς εἰς τὰς Ἐκκλησίας ἀδελφείας, Σμύρνης καί πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Πολύκαρον. Εἰς αὐτάς εὐχαριστεῖ καί νουθετεῖ. 3) Ἀποδίδονται εἰς τὸν Ἰγνατίον καί 6 νόθαι ἐπιστολαί, αἱ ὅσαι ἐγράφησαν τὸν Β' αἰῶνα ὅφ' ἑνὸς ὁπαδοῦ τοῦ αἵρετικοῦ Ἀπολλωνάριου. Αἱ ἐπιστολαί τοῦ Ἰγνατίου κατεπολεμήθησαν σφοδρῶς διότι δέν ἐγράφησαν ὑπ' αὐτοῦ, ὅπο τῶν διωκτικῶν, διότι α) εἰς αὐτάς ἀναφέρεται ῥητῶς τὸ ἐπισκοπικόν ἀξίωμα καί 2) διότι ἀναιρῶνται ἀνεπτυγμέναι αἱρέσεις.

Ἡ ἀδασκαλία τοῦ Ἰγνατίου.

1) Ὁ Χριστός εἶναι γεννητός καί ἀγέννητος ἐκ Πατρὸς καί ἐκ Θεοῦ 2) ἡ προσδοκία τῶν προφητῶν ἐξεπληρώθη 3) ἡ θεία εὐχαριστία εἶναι σὰρξ Ἰησοῦ Χριστοῦ παθούσα, 4) ἡ Ἐκκλησία ὀνομάζεται θυσιαστήριον, 5) προῦποθέτουν τὸ μοναρχικόν ἀξίωμα τῶν Ἐπισκόπων, 6) ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας συνίσταται ἐκ τῆς ἐνότητος τῶν Ἐπισκόπων,

των Πρεσβυτέρων, των Διακόνων 7) κεφαλή της Καθολικής 'Εκκλησίας είναι ὁ Χριστός καί κεφαλή ἐκάστης τοπικῆς 'Εκκλησίας ὁ 'Επίσκοπος 8) χρησιμοποιεῖ πολλά ἐγκωμιαστικά καί πανηγυρικά ἐπίθετα διὰ τὴν 'Εκκλησίαν τῆς Ῥώμης τὴν ὁποῖαν ἀποκαλεῖ προκαθημένην τῆς ἀγάπης. Οἱ λατῖνοι θεολόγοι ἐξηγοῦν ὅτι σημαίνει ἡ προκοσμημένη τῆς 'Εκκλησίας ὁλοκλήρου. Τὸ ἐληθές εἶναι ὅτι ἡ 'Εκκλησία τῆς Ῥώμης ἦτο κοσμοκαθάρσις εἰς ἔργα ἀγάπης, δηλαδή ἐβίβηται τὰς ἀνὰ τὸν κόσμον πτωχὰς χριστιανικὰς κοινότητας, 9) ἀναφέρεται ὁ Πέτρος καί ὁ Παῦλος ὡς ἔχοντες ἀθροιστικὴν θέσιν ἀπέναντι τῶν Χριστιανῶν τῆς Ῥώμης καί ὅτι ἐμαρτύρησαν αὐτοὶ εἰς Ῥώμην. ΙΟ) συνιστᾶται ἡ παρθενία, ὁ δὲ γάμος νὰ τελεῖται κατὰ τὴν γνώμην τοῦ 'Επισκόπου.

Ο ΠΟΛΥΚΑΡΙΟΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΙΣΤΗΣ

Ὁ Πολύκαρος Σμύρνης ἐγεννήθη κατὰ τὰ τέλη τοῦ Α' αἰῶνος. Συναναστρέφη τὸν Ἰωάννην καί ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Ἰωάννου ἐχειροτονήθη 'Επίσκοπος Σμύρνης. Ἐγωνίσθη ἐναντίον τῶν αἵρέσεων πολλὰς δὲ αἵρετικὰς ἐκάλει εἰς τὴν 'Εκκλησίαν. Τὸ 155 μ.Χ. μετέβη εἰς Ῥώμην διὰ νὰ συσχεθῇ μετὰ τοῦ Πάπα Ἀνικητοῦ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα. Τὴν 23ην Φεβρουαρίου 156 πολὺ γέρων ὑπέστη εἰς τὴν Σμύρνην μαρτυρικὸν θάνατον ὑπὸ τοῦ Ἀυτοκράτορος Ἀντωνίου τοῦ Σεβαστοῦ. Τὸ Πολυκάρου Σμύρνης σώζεται ἐπιστολὴ πρὸς τὴν 'Εκκλησίαν τῶν φιλικῶν Μακεδονίας (Καβάλλας). Αὕτη ἔχει κεφ. αἰα 14. Εἰς αὐτὴν ὁ Πολύκαρος συγχαίρει τοὺς φιλικησίους διὰ τὴν συμπάθειάν των πρὸς τοὺς μάρτυρας συμβουλεύει δὲ αὐτοὺς νὰ ὑπηρετοῦν τὸν Θεόν, νὰ ἀποφεύγουν τοὺς αἵρετικούς, λυπᾶται διὰ τὴν κακὴν διαγωγὴν τοῦ Πρεσβυτέρου Θωμάτι υἱοῦ αὐτοῦ, ἀποστέλλει τὰς ἐπιστολάς τοῦ Ἰγνατίου καί ἐπικαλεῖται τὴν χάριν τοῦ Σωτήρος εἰς αὐτοὺς.

Τὸ μαρτύριον τοῦ Πολυκάρου.

Εἶναι ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ τῆς 'Εκκλησίας Σμύρνης πρὸς τὴν 'Εκκλησίαν φιλαπλίου τῆς Ὀρυγίας. Εἶναι περιγραφή τοῦ μαρτυρίου τοῦ Πολυκάρου. Εἶναι τὸ ἀρχαιότερον σώζομενον μαρτύριον. Ἐξ αὐτοῦ μανθάνομεν ὅτι οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἐάρταζον τὴν ἐπετείον τοῦ

θανάτου των μαρτύρων, ἐτίμων τὰ ἱερὰ λείψανα καί ὅτι δέν εἶναι ὁρθόν νά προσέρχωνται οἱ Χριστιανοί μέ τήν θέλησίν των εἰς τόν μαρτυρικόν θάνατον.

Διδασκαλία ἐκ τοῦ Μαρτυρίου τοῦ Πολυκάρπου.

Κατά τήν ἐπίτειον τοῦ θανάτου τοῦ μάρτυρος ἡ ὁποία ἐκαλεῖτο "γενέθλιος ἡμέρα" οἱ Χριστιανοί συνήρχοντο καί ἐτέλουν λειτουργίαν, 2) ἦτο καθιερωμένη ἡ τιμή των λειψάνων των μαρτύρων, 3) γίνεται διάκρισις ὅτι εἰς τόν Χριστόν προσφέρεται προσκύνησις εἰς δευτέρους μάρτυρας οἱ ὅποιοι εἶναι μιμηταί τοῦ Χριστοῦ ἀνήκει ἡ ἀγάπη των Χριστῶν καί 4) ἀπαγορεύεται νά προσέρχωνται εἰς τό μαρτυριον ἐκουσίως οἱ Χριστιανοί.

Ὁ Ἑρμᾶς

Τό βιβλίον καλεῖται βιβλίον τοῦ Ἑρμᾶ καί ἐγράφη ὑπό τοῦ Ἑρμᾶ. Οὗτος ἔζησε περί τὰ τέλη τοῦ 2' αἰῶνος. Ὁ Κανὼν τοῦ "ουρατορί" λέγει ὅτι ὁ Ἑρμᾶς ἦτο ἀδελφός τοῦ Πάπα τῆς Ῥώμης Πίου τοῦ Α'. Τό ὁρθόν εἶναι νά δεχθῶμεν ὅτι τό βιβλίον ἐγράφη περί τὰ μέσα τοῦ 3' αἰῶνος, διότι ἀναφέρει τήν διαφθοράν τῆς Ἐκκλησίας καί γνωρίζει τὰς γνωστικὰς αἵρέσεις.

Τό βιβλίον καλεῖται "Ποιμήν" διότι ὁ Ἑρμᾶς ἐλθὼν εἰς τὰς Κούμας τῆς Καππακίας ἔλαβε κατ' ἀρχάς ἀποκαλύψεις ὑπό τῆς Ἐκκλησίας ὑπό μορφήν γυναικὸς καί μετὰ ὑπό Ἀγγέλου ὑπό μορφήν ποιμένος. Τό βιβλίον περιέχει 5 βράσεις, 12 ἐντολὰς καί 10 παραβολὰς. Τό περιεχόμενον του εἶναι ὅτι ἡ καθαρότης τῆς Ἐκκλησίας εὐρίσκεται εἰς κίνδυνον διότι εἰς αὐτήν εἰσεχώρησε ἡ ἁμαρτία καί προτρέπει εἰς μετάνοιαν. Τό βιβλίον 1) ταυτίζει τόν υἱόν τοῦ Θεοῦ μέ τό "Ἅγιον Πνεῦμα καί δέχεται ὅτι 2) τὰ ἀγαθὰ ἔργα εἶναι ἀξιόμισθα. Μέχρι τοῦ 1856 τό βιβλίον εἶναι γνωστόν μόνον ἐκ λατινικῆς μεταφράσεως. Τό ἑλλην. χειρόγραφον εὐρέθη εἰς τήν μονήν Γρηγορίου Ἀγίου Ὑρως ὑπό τοῦ Συμωνίδου.

Ὁ Πάπας

Ἦτο ἑπίσκοπος Ἱεραπόλεως εἰς τήν Θρυγίαν καί ἐκηρύττεισε μαθητής τοῦ Ἀποστόλου Ἰωάννου. Ἐγράψε εἰς 5 βιβλία "Λογίων Κυριακῶν Ἐξηγήσεις" ἀναφερόμενος εἰς τόν βίον τοῦ Χριστοῦ. Τεμάχια αὐτοῦ

σώζονται υπό του Εύσεβίου εις τήν 'Εκκλ. 'Ιστορίαν του.
'Ο Εύσεβιος ἀποκαλεῖ τόν Παπείαν "μικρόν τόν νοῦν" διότι ὁ Παπίας ἦτο Χιλιαστής. 'Ο Παπίας ἔζησε πρὸ τοῦ 150 μ.Χ.

ΠΕΡΙ ΑΠΟΛΟΓΗΤΩΝ

Οἱ 'Εθνικοὶ καὶ οἱ 'Εβραεὶ ἀπέδιδον εἰς τοὺς Χριστιανούς ψευδεῖς συκοφαντικὰς κατηγορίας αἱ ὁποῖαι ἦσαν αἱ ἑξῆς: 1) 'Ἡ ἀθεΐα, διότι δὲν ἐλάτρευον τοὺς θεοὺς καὶ τὰ εἰδῶλα τῆς ἐθνικῆς θρησκείας, 2) ἐχθρότητα κατὰ τῆς Πολιτείας διότι δὲν ἀπέδιδον εἰς τοὺς αὐτοκράτορας τιμὰς καὶ 3) ἀνηθικότητα. 'Υπεστήριζον ὅτι οἱ Χριστιανοὶ ἐτέλουν θυέστεια δεῖπνα δηλ. ὅτι τρώγουν ἀνθρωπίνην σάρκα καὶ πίνουν ἀνθρώπινον αἷμα. Παρεξήγουν δηλ. τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστείας καὶ ὅτι κάμνουν οἰδιποδεῖους μίξεις, δηλ. αἱμομιξίας. Πρὸς ἀναίρεσιν τῶν κατηγοριῶν τούτων ἐνεφανίσθησαν οἱ Χριστιανοὶ ἀπολογηταί περὶ τὰ μέσα τοῦ Β' μ.Χ. αἰῶνος. Οἱ 'Απολογηταὶ ἀναιροῦν τὰς κατηγορίας τῶν Χριστιανῶν, ἀποδεικνύουν ψευδεῖς καὶ τὴν ἀνηθικότητα τῆς ἐθνικῆς θρησκείας καὶ παρουσιάζουν τὴν ἀληθειαν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Εἶναι οἱ πρῶτοι θεμελιωταὶ τῆς χρτ θεολογίας καὶ ἐθεολόγουν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς 'Αγίας Γραφῆς. Τιμῶν τὴν ἑλλην. φιλοσοφίαν καὶ δὲν διακρίνονται πάντοτε ἐπὶ δογματικῇ ἀκριβολογίᾳ.

Αἱ κατηγορίαι κατὰ τῶν Χριστιανῶν εἴτε ἐκ μέρους τῶν 'Εθνικῶν εἴτε ἐκ μέρους τῶν 'Ιουδαίων ἀπεκροσθήσαν ἐκ μέρους τῶν Χριστιανῶν 'Απολογητῶν. Σώζονται τρία ἔργα 'Εθνικῶν αἱ ὁποῖαι μετὰ συκοφαντειῶν καταφέρονται κατὰ τῶν Χριστιανῶν καὶ εἶναι 1) ὁ λόγος τοῦ ῥήτορος Φρόντωνος. Οὗτος ἦτο διδασκαλὸς τοῦ αὐτοκράτορος Μάρκου Αὐρηλίου, ἀνέπτυξε τὰς συνήθεις ἠθικὰς κατηγορίας κατὰ τῶν Χριστιανῶν.

'Ο Μενούκιος φήλιε εἰς τόν διάλογόν του ἀνήρεσε τὰς κατηγορίας τοῦ Φρόντωνος. 2) 'Ἡ σάτυρα τοῦ Λαυκιανοῦ Σαμοσαρέου. Αὕτη φέρει τὴν ὀνομασίαν "Περὶ τῆς τελετῆς τοῦ Πελεγρίνου". 3) Τὸ ἔργον τοῦ Πλάτωνος Κέλσου "Ἀληθὴς Λόγος", τὸ ὁποῖον ἀνήρεσε δ' Ὀριγένης.

ΑΙ ΑΠΟΛΟΓΙΑΙ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

Διαιρούνται εἰς δύο κατηγορίας. 1) Ἀπολογίας πρὸς τοὺς Ἑθνικοὺς καὶ 2) Ἀπολογίας πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. Αἱ ἀπολογίαι πρὸς τοὺς Ἑθνικοὺς διαιρούνται εἰς τρεῖς ομάδας α) ἀπευθύνονται πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα καὶ τὴν Σύγκλητον τῆς Ῥώμης καὶ συνηγοροῦν ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ἢ καὶ παραπονοῦνται διὰ τὰς ἀδικίας ἐπιθέσεις καὶ διωγμούς κατὰ τῶν Χριστιανῶν. Τὸ εἶδος αὐτὸ τῶν ἀπολογιῶν εἶναι προσφωνήσεις. β) Ἀπευθύνονται πρὸς τοὺς μορφμένους Ἑθνικοὺς καὶ ἀναιροῦν τὰς κατηγορίας κατὰ τῶν Χριστιανῶν συνάμα δὲ καταδεικνύουν τὸ ψεῦδος τῆς ἐθνικῆς λατρείας. Τὸ εἶδος τῶν ἀπολογιῶν αὐτῶν εἶναι ῥητορικοὶ λόγοι, γ) ἀπευθύνονται εἰς ὠρισμένα πρόσωπα καὶ δίδουν ἀπαντήσεις εἰς ὠρισμένας ἀπορίας. Αἱ ἀπολογίαι πρὸς τοὺς Ἰουδαίους εἶναι γραμμέναι εἰς διάλογον καὶ σώζονται δύο ἐξ αὐτῶν 1) ὁ διάλογος Ἰάσωνος καὶ Παρίσκου "περὶ τοῦ Χριστοῦ", γραφεὶς ὑπὸ Ἀρίστωνος τοῦ ἐκ Μέλης καὶ 2) διάλογος πρὸς Τρύφωνα, γραφεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰουστίνου.

Οἱ ἀπολογίαι κατὰ σειρὰν εἶναι αἱ ἑξῆς:

Ἐπὶ Αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ ὁ Κοδράτος, ὁ Ἀριστείδης καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς ἐπιστολῆς πρὸς Διόγνητον.

Ἐπὶ Αὐτοκράτορος Ἀντιωνίνου τοῦ Εὐσεβούς ὁ Ἰουστίνος καὶ ὁ Ἀρίστων ὁ ἐκ Μέλης.

Ἐπὶ Αὐτοκράτορος Γάρκου Λύρηλίου ὁ Τατιανός, ὁ Φιλτιάδης, ὁ Ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως Ἀπολλοῦνιος, ὁ Ἀθηναγόρας, ὁ Θεόφιλος Ἀντιοχείας καὶ ὁ Μελίτων Σάρδεων.

Οἱ Λατῖνοι Ἀπολογηταὶ τοῦ Β' αἰῶνος εἶναι ὁ Μινούκιος Φηλεξ καὶ ὁ Τερτυλλιανός.

Σημ. Τὸ "Ἀριστον εἶναι ἀρχαιότερον χειρόγραφον περιέχον τοὺς ἑλληνας Ἀπολογητάς. Εἶναι ὁ Παρισινὸς κώδιξ τοῦ Ἀρέθα Καίσαρ εἰς γραφεὶς τὸν 1' αἰῶνα.

Σκοπὸς τῶν ἀπολογιῶν εἶναι κυρίως καταπολέμησις ψευθῶν κατὰ τῶν Χριστιανῶν κατηγοριῶν.

Οἱ Ἀπολογηταὶ ἀνέπτυξαν καὶ θετικῶς τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν καθὼς καὶ τὴν θεωρίαν τοῦ "σπερματικοῦ λόγου".

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ

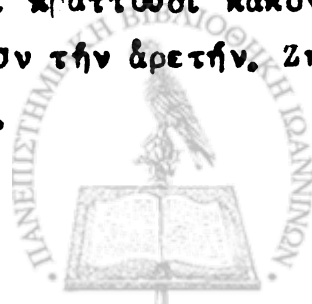
ὁὗτος ἦτο Ἀθηναῖος φιλόσοφος. Ἐγράψε ἀπολογίαὺν ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν πρὸς τὸν Αὐτοκρ. Ἀδριανόν. Ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸν Αὐτοκρ. Ἀντωνένον τὸν Εὐσεβη. Ἡ ἀπολογία τοῦ ἐσώθη εἰς τὰς ἐξῆς 3 μορφάς. 1) τὸ 1878 εὐρέθη εἰς τὴν ἁρμενικὴν μετάφρασιν τοῦ 1 αἰῶνος εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Λαζάρου τῆς Βενετίας, 2) ὁ Ἀμερικανὸς Χάρρις εὗρεν αὐτὴν εἰς τὴν συριακὴν μετάφρασιν τὸν 2 αἰῶνα εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Σινά καί 3) ὁ Ρώμπινσον ἀνεκάλυψε ὅτι ὁδὸκληρος ἡ ἀπολογία τοῦ Ἀριστείδου εὐρίσκεται εἰς τὸ θρησκευτικὸν μυθιστόρημα τοῦ 8 αἰῶνος "Βαρλάαμ καὶ Ἰωῦσαφ". Εἰς τὴν ἀπολογίαὺν τοῦ ζητεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ Χριστιανοὶ ἔχουν τὴν ἀληθεῖ γνῶσιν περὶ Θεοῦ. Διαίρει τὰς θρησκείας εἰς 3 τάξεις : α) ἐθνικὰ θρησκεύματα, β) Ἰουδαϊσμός καί γ) χριστιανισμός.

ΙΟΥΣΤΙΝΟΣ

Ὁ Ἰουστένος κατήγετο ἐκ τῆς ἀρχαίας πόλεως Συχέμ τῆς Σαμμερείας, γεννηθεὶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 8 μ.Χ. αἰῶνος ἐκ γονέων ἐθνικῶν. Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν εἰς διαφόρους φιλοσόφους χωρὶς ὅμως νὰ ἰκανοποιηθῇ. Προσηλθε εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ἐδίδασκε αὐτὸν εἰς τὴν Ῥώμην καί ἦλθε εἰς σύγκρισιν κυρίως μὲ τὸν φιλόσοφον Κρήσκεντα. Τὸ 165 ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον εἰς τὴν Ῥώμην ἐπὶ Γάρκου Αὐρηλίου.

Συγγράμματα. 1) Ἡ πρώτη ἀπολογία. Τὴν ἀπευθύνει εἰς τὸν Αὐτοκρ. Ἀντωνένον, εἰς τὸν υἱὸν Μάρκον Αὐρηλίον, εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν σύγκλητον καί εἰς τὸν λαόν τῆς Ῥώμης. Εἰς αὐτὴν ἀποδεικνύει ψευδεῖς τὰς κατηγορίας κατὰ τῶν Χριστιανῶν. Ἐκθέτει τὰς ἠθικὰς καὶ δογματικὰς διδασκαλίας τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν χριστιανικὴν λατρείαν.

2) Ἡ δευτέρα ἀπολογία. Ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Ῥωμαϊκὸν Δῆμον· Ἐγγραφή ἐξ ἀφορμῆς τῆς εἰς θάνατον καταδίκης 3 Χριστιανῶν. Ὑποστηρίζει ὅτι οἱ Χριστιανοὶ καταδιώκονται ὅχι διότι πράττουσι κακόν τι ἀλλ' ἐπειδὴ διδάσκουσι τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀσκῶν τὴν ἀρετὴν. Ζητεῖ νὰ ἀποδοθῇ δικαιοσύνη εἰς τοὺς Χριστιανούς.

3) Ο διάλογος πρὸς Τρύφωνα. Εἶναι συζητήσεις τοῦ Ἰουστίνου καὶ τοῦ Ἰουδαίου Τρύφωνος εἰς τὴν Ἔφεσον τὸ 135 π.Χ. Ἀναπτύσσει ὅτι εἶναι πρόσκαιρος ὁ τελετουργικὸς νόμος τῶν Ἑβραίων. Ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Μεσίας καὶ ὅτι τὰ Ἔθνη ἐκλήθησαν εἰς τὸν Χριστιανισμόν.

ΤΑΤΙΑΝΟΣ

Βίος. Ἐγεννήθη τὸ 120 μ.Χ. εἰς τὴν Ῥεσοποταμίαν ἐκ γονέων Σύρων καὶ ἦτο ἐθνικὸς. Τὸ 165 ἦλθε εἰς Ῥώμην, ἐχρημάτισε μαθητὴς τοῦ Ἰουστίνου καὶ ἐβαπτίσθη. Μετὰ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τοῦ Ἰουστίνου ἐπέστρεψε εἰς Ἀνατολήν καὶ ἔδρυσσε σχολήν. Ἀπεσπάρθη τῆς Ἐκκλησίας καὶ προσεχώρησε εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Ἑγκρατιτῶν. Ἐδέχετο τὴν θεωρίαν περὶ τῶν αἰῶνων τοῦ αἰρετικοῦ Βελεντίνου. Ποῦ καὶ πότε ἀπέθανε δέν γνωρίζομεν.

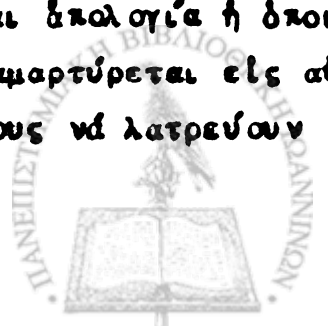
Συγγράμματα. α) Πρὸς Ἕλληνας. Λέγει δέ ὅτι οἱ Ἕλληνες ὅ,τι ἔχουν τὰ παρέλαβον ἐκ τῶν βαρβάρων καὶ τὰ μετεχειρίσθησαν πρὸς τὸ κακόν. Ἀποδεικνύει ὅτι ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία εἶναι ὑψηλότερα καὶ ἀρχαιότερα τῆς Ἑθνικῆς. Ὑποτιμᾷ τὴν ἑλλην. φιλοσοφίαν καὶ ποιήσιν καὶ κατηγορεῖ τοὺς Ἕλληνας φιλοσόφους ὅτι ἔχουν ἐλαττώματα. β) Τὸ Εὐαγγέλιον τῶν 4. Εἶχε συναρμολογήσει τὰ 4 Εὐαγγέλια εἰς ἓν καὶ εἶχεν ἀφαιρέσει ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ. Τὸ Εὐαγγέλιόν του ἦτο ἐν χρήσει ἐπὶ 2 αἰῶνας εἰς τὴν συριακὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ εἶχεν ἐρμηνεύσει ὁ Ἐφραῖμ ὁ Σύρος 200 ἔντυπα τὰ κατέστρεφεν ὁ Θεοδώρητος Κύρου. ἔχει ἀπωλεσθῇ καὶ ὁ πᾶρχει αὐτοῦ μετὰφρασις Ἀραμαϊκή.

Διδασκαλία. Διακρίνει τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ πνεύματος. Δέχεται ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος ζωογονεῖται δέ αὕτη ὑπὸ τοῦ πνεύματος.

ΑΘΗΝΑΓΩΡΑΣ

Βίος. - Ἦτο Ἀθηναῖος φιλόσοφος Χριστιανός. ἤκμασε τὸ 150 μ.Χ.

Συγγράμματα. - α) Πρεσβεΐα περὶ Χριστιανῶν. Εἶναι ἀπολογία ἡ ὁποία ἐδόθη εἰς τὸν αὐτοκρατορὰ μαρκὸν Αὐρήλιον. Διαμαρτύρεται εἰς αὐτὴν ὅτι δέν ἀγῆκεν τοὺς Χριστιανούς ἐλευθέρους καὶ λατρεύουν

τὸν θεόν, ἀποκρούει τὰς κατηγορίας κατὰ τῶν Χριστιανῶν τὰς δύοίτας ἀποδίδει εἰς διαβολάς. β) Περὶ Ἀναστάσεως νεκρῶν. Εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ ὁ Ἀθηναγόρας ἀποκρούει τὰς ἐνστάσεις τῶν Ἑθνικῶν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἡ Ἀνάστασις τῶν νεκρῶν καὶ μετὰ διαφόρους συλλογισμὸς ἀποδεικνύει τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν. ἔχει ἐπιμελημένον ὕψος καὶ γνωρίζει ἄριστα τὴν ἑλλην. φιλοσοφίαν καὶ δὴ τὴν πλατωνικὴν. ἔχει τὰς ἐξῆς διδασκαλίας.

Διδασκαλία Ἀθηναγόρου.-

- 1) Διδάσκει περὶ τριαδικοῦ θεοῦ ὁρθοδόξως. Λέγει ὅτι πολλοὶ Χριστιανοὶ μένουσιν μέχρι γήρατος παρθένοι, ὁ δὲ γάμος εἶναι εὐκρεπὴς μοιχεύει.
- 2) Ἀναφέρει ὁμοφυλίαν πίστεως εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ θεοῦ.
- 3) Ἄγγελοι μειγνύντες μετὰ παρθένων γυναικῶν ἐγένοντο πονηροὶ δαίμονες καὶ ἐξ αὐτῶν ἐγγενήθησαν οἱ γίγαντες.

ΘΕΟΦΙΛΟΣ Ο ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ

Κατήγετο ἐκ τῆς Μεσοποταμίας καὶ ἐγένετο Ἀρχιεπίσκοπος Ἀντιοχείας ἀπὸ τοῦ 169 μέχρι τοῦ 180 μ.Χ. Ὁ Θεόφιλος εἶχε γράψει τρία βιβλία. 1) Πρὸς τὸν ἑθνικὸν φίλον του Αὐτόλυκον. Εἰς αὐτὰ λέγει ὅτι εἶναι τιμὴ νῦν ὀνομάζεσθαι τὸν Χριστιανὸς. Ἀναιρεῖ τὰς κατηγορίας κατὰ τῶν Χριστιανῶν, ὑποτιμᾷ τὴν ἑλλην. φιλοσοφίαν. ἔχει ὕψος ἀπλὸν καὶ κομψὸν καὶ πρῶτος μετεχειρίσθη τὸν ὅρον Τριάς.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Θεοφίλου.

- 1) Χρησιμοποιεῖ τὸν ὅρον Τριάς.
- 2) Ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι οὔτε θνητὴ οὔτε ἀθάνατος ἀλλὰ, ἀναλόγως τῆς χρήσεως τῆς ἐλευθερίας τῆς καθίσταται ἢ θνητὴ ἢ ἀθάνατος.
- 3) Ὁ θεὸς ἐγέννησε τὸν Λόγον πρὸ τῆς δημιουργίας.
- 4) Δέχεται τὴν θεοπνευστίαν τῆς Καινῆς Διαθήκης.
- 5) Ὑποτιμᾷ τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν.

ΕΡΜΕΙΑΣ

Οὗτος ἦτο φιλόσοφος. Ἐγράφε μίαν μικρὰν πραγματείαν μετὰ δεκά κεφάλαια. Φέρει τὴν ἐπιγραφὴν διασυρμὸς τῶν ἑξω φιλοσόφων.

Σαρκαζει τήν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν τήν ὁποίαν ἀποδεικνύει πλήρως ἀντιφάσεων. Τό ἔργον ἐγνώσθη ἐκ χειρογράφου τῆς Πάτμου τοῦ Ι' αἰῶνος. Ἐγράφη τὰ τέλη τοῦ Β' αἰῶνος ἢ τὰς ἀρχάς τοῦ Ε' αἰῶνος, εἶναι μᾶλλον χριστιανικὴ πολεμικὴ κατὰ τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων ἢ χριστιανικὴ ἀπολογία.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΔΙΟΓΝΗΤΟΝ

Ποσος εἶναι ὁ συγγραφεὺς δέν γνωρίζομεν.

Ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία δέν γνωρίζει τὸ ἔργον τοῦτο. Εὗρίσκετο εἰς χειρόγραφον κώδικα μέ τὰ ἔργα τοῦ Ἰουστίνου εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Στρασβούργου καί δι' αὐτό ἐθεωρήθη ὅτι εἶναι ἔργον τοῦ Ἰουστίνου. Ἐπεκράτησε ἡ γνώμη ὅτι τὸ ἔργον ἐγράφη τὸν Ε' αἰῶνα. Εἰς αὐτό ἀποδεικνύεται τὸ μηδամινόν τῶν ἑθνικῶν θεῶν. Ἐλέγχονται οἱ Ἰουδαῖοι καί παρουσιάζεται ἡ ἀλήθεια τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ὁ Διογνήτος ἦτο ἑθνικός καί ἐζήτησε πληροφορίας παρὰ τινος χριστιανοῦ περί τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ὅστις καί γράφει τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν πρὸς Διογνήτον καί τοῦ συνιστᾷ νά γίνῃ Χριστιανός.

Η ΑΙΡΕΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΡΥΦΟΣ ΔΙΔΑΧΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

Αἱ αἵρέσεις τῆς πρώτης περιόδου ἠθέλησαν νά δι'αλευκάνουν τὰ ἐξῆς κύρια σημεῖα τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας:

1) Νά ἐξηγήσουν ποία ἦτο ἡ ἀρχὴ καί ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ εἰς τόν κόσμον. Κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὑπάρχουν δύο βασίλεια, τὸ τοῦ φωτός καί τὸ τοῦ σκότους.

2) Ἦθελον νά ἐξηγήσουν τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ καί τὴν μονοθεϊαν, ἀλλὰ ἡρνήθησαν τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ καί ἔλλατο τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ, καί

3) Διὰ νά προσεγγίσουν τόν θεόν ἔλλατο ἔξω βίον ἀσκητικόν καί ἔλλατο βίον ἀκολασίας.

Συγγραφεῖς τῶν γνωστικῶν αἱρέσεων εἶναι ὁ Δοσίθεος, ὁ Σίμων ὁ μάγος, οἱ Πικολαῖται, ὁ Βασιλίδης, ὁ Καροκράτης κ.λ.

Τῆς αἵρέσεως τῶν γνωστικῶν εἶναι τὰ 4 βιβλία "Πίστews καί Σοφίας" εἰς τὰ ὅποια ὑπάρχει διάλογος τοῦ Ἀναστάσιου Χριστοῦ καί τῶν μαθητῶν του.

Ο ΜΑΡΚΙΩΝ

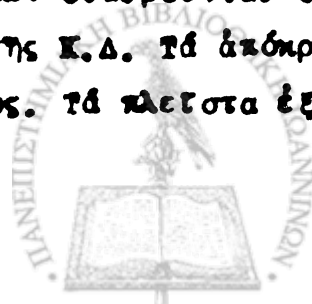
Ήτο ἐκ τῆς Σινώπης τοῦ Πόντου. Ἐγεννήθη περὶ τὰ μέσα τοῦ Β' αἰῶ-
νος. Ἰδιοκτήτης πλοίου, γιὸς Ἐπισκόπου καὶ ἀρχηγὸς αἱρέσεως.
Εἰς τὴν Ῥώμην εἶχε γράψει 1) Κανόνα τῆς Κ.Δ. Ἐδέχετο τὸ Εὐαγ-
γέλιον τοῦ Λουκᾶ καὶ 10 ἐπιστολάς τοῦ Παύλου. 2) Ἀντιθέσεις.-
Ἐκεῖ ἀποδεικνύει τὸ ἀσυμβίβαστον τῆς Π.Δ. πρὸς τὴν Κ.Διαθήκην.
Ἀπὸ τὰς Ἰουδαϊκὰς αἱρέσεις ἐσώθησαν τὰ "ψευδοκλήμεντα". Κακῶς ἀ-
ποδίδονται εἰς τὸν Κλήμεντα Ῥώμης. Διηγούνται εἰς μορφὴν μυθι-
στορήματος τὸν βίον τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου καὶ τοῦ Κλήμεντος Ῥώ-
μης.

Ἐσώθησαν εἰς δύο μορφάς. 1) Εἰς τὴν ἑλληνικὴν μὲ τὸν τίτλον "Ὁ-
μιλίαι" καὶ 2) εἰς τὴν λατινικὴν εἰς 10 βιβλία ὑπὸ τὸν τίτλον
"Ἀναγνωρισμοί" οἵτινες εἶναι ὀρθοδοξότεροι, τῶν ὁμιλιῶν καὶ
οὓς μετέφρασε ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ ὁ Ρουφινός. Ἔχουν γραφῇ καὶ τὰ
δύο τὸν Δ' αἰῶνα ἀπὸ δύο ἀρειανιστῶν συγγραφεῖς χωριστά, πιθανῶς
εἰς τὴν Συρίαν. Ἔχουν κοινὴν τὴν πηγὴν ἣ ὁποία ἐγράφη εἰς Ῥώμην
τὸν 7' αἰῶνα μ.Χ. Ἡ κοινὰ διδασκαλία τῶν ψευδοκλημένων εἶναι ὅ-
τι ὁ θεὸς ἀπεκαλύφθη διὰ τοῦ προφήτου εἰς τὸν κόσμον. Ὁ Προφήτης
οὗτος ἐφάνη εἰς ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι ἦσαν σχεδὸν ἀναμάρτητοι δηλ.
εἰς τὸν Ἀδὰμ, Ἐνῶχ, Ἡλὲ, Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ, Ἰωσήφ καὶ τέλος
εἰς τὸν Χριστόν.

Ὁ Χριστὸς πρέπει νὰ λέγεται υἱὸς τοῦ θεοῦ ὅχι ὅμως θεός. Ἡ κοι-
νὴ πηγὴ τὴν ὁποίαν ἔχον ὑπ' ὅψιν τὰ ψευδοκλημέντια εἶναι ἓνα
βιβλίον ἀπόκρυφον ὅπερ καλεῖται "Ἀποκάλυψις Πέτρου".

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΑΠΟΚΡΥΦΑ

Λέγονται τὰ συγγράμματα τὰ ὅποια ἐγράφησαν ὑπὸ Χριστιανῶν ἀλλὰ
φέρουν πλαστὸν ὄνομα βιβλικοῦ προσώπου καὶ περιστρέφονται εἰς
τὰ θέματα τῶν κανονικῶν βιβλίων τῆς Ἀγ. Γραφῆς. Ἀλλὰ ἐξ αὐτῶν
ἔχουν γραφῇ ὑπὸ ὀρθοδόξων καὶ ἄλλα ὑπὸ αἱρετικῶν διαιροῦνται δὲ
εἰς ἀπόκρυφα 1) τῆς Π.Δ. καὶ 2) εἰς ἀπόκρυφα τῆς Κ.Δ. Τὰ ἀπόκρυ-
φα τῆς Π.Δ. ἐνεφανίσθησαν ἀπὸ τοῦ Β' π.Χ. αἰῶνος. Τὰ πλεῖστα ἐξ

αὐτῶν ἀνεθεωρήθησαν ὑπὸ Χριστιανῶν εἶναι δὲ αὐτὰ τὰ βιβλία τοῦ Ἑνώχ, ἡ Διδαχὴ τῶν 12 Πατριαρχῶν, οἱ Ψαλμοὶ τοῦ Σολομώντος κ.λ. Ὑπὸ Χριστιανῶν ἔχει γραφῇ τὸ βιβλίον "Ὠδαί τοῦ Σαββαίου". Περιέχει 42 Ὠδὰς καὶ ἐγράφη εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Β' αἰῶνος. Ὁ συγγραφεὺς ὁμνεῖ τὸν θεόν, ὁμιλεῖ ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ καὶ δὲν ἀναφέρει τὸ ὄνομά του. Τὰ ἀπόκρυφα τῆς Κ.Δ. διαιροῦνται α) εἰς Ἀπόκρυφα Εὐαγγέλια β) Ἀποκρυφῶς Πράξεις, γ) Ἀπόκρυφοι Ἐπιστολαὶ καὶ δ) Ἀπόκρυφοι Ἀποκαλύψεις.

ΑΠΟΚΡΥΦΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

- 1) Τὸ κατ' Ἑβραϊοὺς Εὐαγγέλιον. Ἐγράφη Ἀραμαϊστὶ καὶ εἶχεν ὁμοιότητα μὲ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου. Σῶζονται ἀποσπάσματα.
- 2) Τὸ κατὰ Αἰγυπτίους Εὐαγγέλιον. Σῶζονται περικοπαὶ αὐτοῦ καὶ εἶναι ἐγκρατικῶν ἀρχῶν.
- 3) Τὸ Εὐαγγέλιον τῶν 12. Ἦτο ἐν χρήσει εἰς τοὺς αἵρετικοὺς Ἑλιωνίτας.
- 4) Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Πέτρου. Σῶζεται τοῦτου μία περικοπὴ ἣτις ἀναφέρεται εἰς τὰ πάθη καὶ εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ.
- 5) Ἡ Βίβλος Ἰακώβ. Λιηγεῖται τὸν βίον τῆς Παρθένου καὶ τοῦ Σωτήρος μέχρι τῆς σφαγῆς τῶν νηπίων τῆς Βηθλέεμ. Ἐγράφη περί τὰ μέσα τοῦ Β' αἰῶνος. Εἶχε μεγάλην διάδοσιν μεταξύ τῶν Ὀρθοδόξων. Ἐξ αὐτοῦ γνωρίζομεν τὰ ὀνόματα τῶν γονέων τῆς Παναγίας, Ἰωακείμ καὶ Ἄννης, τὰ εἰσόδια τῆς θεοτόκου καὶ ὅτι οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου ἦσαν τέκνα τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς.
- 6) Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Θωμᾶ. Εἶναι γνωστικῶν ἀρχῶν καὶ ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐθαυματοῦργει ἥκὸς ἡλικίας 5 ἐτῶν.
- 7) Πολλὰ γνωστικὰ Εὐαγγέλια εἰς τὸ ὄνομα τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων.
- 8) Ἱστορίᾳ Ἰωσήφ τέκτονος ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἔδεσσαν ὁ Χριστιανισμός.
- 9) Κυριακὰ λόγια. Εὐρέθησαν εἰς φύλλον παπύρου εἰς τὴν Αἴγυπτον. Εἶναι τοῦ Γ' αἰῶνος καὶ περιέχουν διττὰ λόγια τοῦ Κυρίου ἐκ τῶν ἀποκρίσεων μερικὰ εὐρίσκονται καὶ εἰς τὰ κανονικὰ Εὐαγγέλια.
- 10) Ὑπομνήματα τῶν πρᾶξάντων ὑπὸ Ποντίου Πιλάτου. Ταῦτα ἀναφέρουν ὅτι ὁ Πόντιος Πιλάτος ἀνεκαίωσε εἰς τὸν αὐτοκράτορα Τιβε-

ριον τὰ θαύματα, τὸν σταυρικὸν θάνατον, τὴν κάθοδον εἰς Ἄδῃ καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου.

II) Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ποπλίου Λεντίου. Εἰς αὐτὴν περιγράφεται ἡ μορφή τοῦ Κυρίου.

12) Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Τοκάρχου Ἐδέσσης Ἀχάρου μετὰ τοῦ Σωτήρος. Ἡ ἀλληλογραφία αὕτη προηλθε τὸν 2ον αἰῶνα, ὅταν εἰσῆλθε εἰς Ἑδεσσαν ὁ Χριστιανισμός.

ΑΠΟΚΡΥΦΟΙ ΠΡΑΞΕΙΣ

Αὗται εἶναι τὸ κήρυγμα, αἱ Πράξεις τοῦ Πέτρου, αἱ πράξεις τοῦ Παύλου, αἱ πράξεις Παύλου καὶ Θέκλας, αἱ πράξεις τοῦ Ἰωάννου κ.τ.λ.

ΑΠΟΚΡΥΦΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Αὗται εἶναι, ἐπιστολαί πρὸς Λαοδικεῖς, ἐπιστολὴ πρὸς Ἀλεξανδρινούς, ἀλληλογραφία Παύλου καὶ Κορινθίων, ἀλληλογραφία Παύλου καὶ Σενέκα καὶ ἡ Ἐπιστολὴ τῶν Ἀποστόλων.

ΑΠΟΚΡΥΦΟΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ

I) Ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Πέτρου. Ἐγράφη τὸν 3' αἰῶνα. Παρουσιάζεται ὁ Σωτὴρ νὰ δεικνύει εἰς τοὺς μαθητὰς τὸν τύπον τῶν ἀμοιβῶν καὶ τῶν ποινῶν εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν.

2) Ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Παύλου καὶ

3) Ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Θωμᾶ

Η ΑΝΤΙΔΙΔΕΚΤΙΚΗ ΦΙΛΩΣΟΦΙΑ

Οἱ ἀντιδιδεκτικοὶ θεολόγοι εἶναι τρεῖς: ὁ Ἠγήσιππος, ὁ Εἰρηναῖος καὶ ὁ Ἰππολύτος. Οὗτοι ἔγραψαν ἐναντίον τῶν γνωστικῶν αἵρέσεων.

ΗΓΗΣΙΠΠΟΣ

Κατήγετο ἐκ Παλαιστίνης καὶ ἔμενεν εἰς Ῥώμην. Τὸ 180 ἔγραψε, ὁπομνήματα ἐκ 5 βιβλίων· σῶζονται ἐκσπάρματα ὑπὸ τοῦ Εὐσεβίου. Εἰς τὸ ἔργον αὐτό ὑποστηρίζει ὅτι ἡ διδασκαλία τῶν Ἀποστόλων διετηρήθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μετὰ τὴν συνεχῆ καὶ ἀδιάκοπον διαδοχὴν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ὁριώματος.

ΒΙΒΛΗΜΑΙΟΣ

Βίος. Έγεννήθη τὸ 140 μ.Χ. πιθανῶς εἰς Σμύρνην καὶ ἐγνώρισε τὸν Ἐπίσκοπον Σμύρνης Ιωλύκαρον. Μετὰ, ὡς Πρεσβύτερος εἰργάσθη εἰς τὸ Αὐγδουνον (σημερινήν Αὐάνα) τῆς Γαλλίας. Ἐκεῖ κατεπολέμησε τὴν αἵρεσιν τοῦ Ροντανου. Ἀκολούθως ἐγένετο Ἐπίσκοπος Δουγδαίνου εἰργάσθη διὰ τὸν ἐκχριστιανισμόν τῶν Χελτῶν καὶ κατεπολέμησε τὰς αἵρέσεις.

Όταν ὁ Πάπας Βίκτωρ ὁ Α' ἠθέλησε νὰ ἀποκηρύξῃ τὰς Ἐκκλησίας τῆς Μ. Ἀσίας, διότι ἔδραζον τὰ ἰδῶχα τὴν 14ην τοῦ μηνὸς Νισάν ἐπενέβη ὁ Σίρηναιος καὶ ἀπετράπη ἡ τοιαύτη ἐνέργεια τοῦ Πάπα. Δέν εἶναι γνωστὸν ἐπακριβῶς εἰς ἂν ἀπέθανεν ὡς μάρτυς.

Συγγραμματα.— Ἐγραψε τὸ ἔργον "Ἐλεγχος καὶ Ἀνατροπὴ τῆς ψευδωμοῦ Γνώσεως". Τοῦ ἔργου τούτου σώζονται ἀποσπάσματα εἰς τὴν ἑλληνικὴν. Ἰαήρης ὅμως σώζεται ἡ λατινικὴ μετάφρασις. Διαίρεται εἰς πέντε βιβλία ἔγραψεν δὲ τὸ 180 μ.Χ. ἔτος. Εἰς τὸ 2ον βιβλίον του καταπολεμεῖ τὴν αἵρεσιν τοῦ καπεντινίου καὶ τοῦ μαθητοῦ του Πτολεμαίου. Εἰς τὴν ἑλλην. μετάφρασιν σώζεται τὸ ἔργον τοῦ "Εἰς Ἐπίδειξιν τοῦ Ἀποστολικοῦ Κηρύγματος" διὰ τοῦ ὁποῦ ἐκθέτει τὰς κεντρικὰς ἰδέας τοῦ Χριστιανισμοῦ.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΗΜΑΙΟΥ

1. Ἀναπτύσσει τὴν ἔννοιαν τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως. Δέχεται τὴν ἀποστολικὴν διαδοχὴν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιωματοῦ. Ὑποστηρίζει ὅτι πᾶσαι αἱ Ἐκκλησίαι πρέπει νὰ συμφωνοῦν μὲ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης.

2) Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἐκθέτει τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ διδασκαλίαν καὶ ἀναπτύσσει τὸ δόγμα τῆς Ἀγίας Τριάδος.

3) Ὀμιλεῖ περὶ τοῦ αἰτερωσίου τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι δηλ. ὁ Θεὸς ἔπλασεν τὸν ἄνθρωπον ἐλεύθερον.

4) Περὶ Προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, τὸ ὅποσον μεταδίδεται κληρονομικῶς εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Λέγει ὅτι οἱ Πρωτόπλαστα ἠμάρτησαν τὴν ἡμέραν τῆς Παρασκευῆς. Ὁ ἀριστὸς ἐγένετο ἄνθρωπος διὰ νὰ θεοποιήσῃ τοὺς ἀνθρώπους καὶ δέχεται τὴν ἀειπαρθενίαν τῆς Θεοτόκου.

- 5) Ἡ περιτομή ἐδόθη εἰς τόν Ἀδάμ πρὸς διάκρισιν τοῦ ἑβραϊκοῦ ἔθνους. Δέχεται τὸν νηπιοβαπτισμόν, διότι τὰ νήπια ἔχουν τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα.
- 6) Δέχεται τὴν θεοπνευστίαν τῶν Ἀγίων Γραφῶν καὶ σέβεται τὴν μετάφρασιν τῶν ἑβδομήκοντα (ο).
- 7) Τὴν θεῖαν Εὐχαριστείαν ἀποκαλεῖ "κοινωνίαν τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου" καὶ θεωρεῖ ταύτην θυσίαν.
- 8) Ὁ ἄσθερ εἶναι ὁ τόπος τῆς διαμονῆς τῶν ψυχῶν.
- 9) Δίδει τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν αἵρέσεων καὶ τοῦ σχίσματος.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Ἐγεννήθη μετὰ τὸ 150 μ.κ. καὶ ἦτο μαθητὴς τοῦ Εἰρηναίου. Ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος. Ἦλθε εἰς Ῥώμην μετὰ τὸν Πάπαν Κάλιστον τὸν ὁποῦν ἐκατηγόρησε ὡς σχισματικόν, ὁ δὲ Κάλιστος κατηγόρει τὸν Εἰρηναῖον ὡς αἰρετικόν. Ἐχειροτονήθη σχισματικὸς Ἐπίσκοπος Ῥώμης εἰς τὸν διωγμὸν τοῦ μαρτύρου τοῦ Θρακός. Εἰς τὰ μεταλλεῖα τῆς Σαρδηνίας ἐξωρίσθη ὁ κανονικὸς Ἐπίσκοπος Ῥώμης Ποντιάνος καὶ ὁ Ἰππολύτος. Ἐκεῖ συνεφικλώθησαν καὶ ἀπὸ κακουχίας ἀπέθανεν ὁ Ποντιάνος. Τὸ 1951 εὗρέθη εἰς ἀνασκαφὰς τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἰππολύτου, ὅπου ἀναγράφεται καὶ ὁ κατάλογος τῶν συγγραμμάτων του. Οἱ λατρεῖς παραδέχονται ὅτι ὁ Ἰππολύτος ἐ χρημάτισε Ἐπίσκοπος ὅχι τῆς Ῥώμης ἀλλὰ τοῦ λιμένος Ῥώμης ὑπόρτω.

Συγγράμματα. 1) Κατὰ πεισὼν τῶν αἵρέσεων ἔλεγχος ἢ φιλοσοφώμενα. Εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ ὁ Ἰππολύτος ἀποδεικνύει ὅτι οἱ αἰρετικοὶ ἀντλούν τὴν διδασκαλίαν των ὅχι ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς παραδόσεως ἀλλὰ ἐκ τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας. Ἀκθετεῖ δὲ τὴν διδασκαλίαν 32 αἵρέσεων. Ἀποτελεῖται ἀπὸ 10 βιβλίων. 2) Ἑρμηνευτικὰ συγγράμματα εἰς τὰ ὅποια ἐρμηνεύει τὸν Προφήτην Δανιὴλ καὶ τὸ Ἔσχατον Ἄσμη. 3) Χρονολογικὰ συγγράμματα.

Αἱ Θεολογικαὶ Σχολαί

Ι. Ἡ Σχολὴ τῆς Ἀλεξανδρείας. Αὕτη ἐδρύθη τὸ 180 μ.κ. διευθυντὴς ταύτης ἦτο ὁ Κλῆμεντος ἐκ Σικελίας. Ὅταν ἀνέλαβε τὴν Σχολὴν ὁ Ὁριγένης αὕτη ἀνεγνωρίσθη ὡς τῆς Ἐκκλησίας. Ἐξηγον ἀλληγορικῶς

τὴν Ἀγίαν Γραφήν.

2) Ἡ Ἀντιοχείας. Αὕτη ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Λαυκιανοῦ τὸν 7^{ον} αἰῶνα. Ἦκο-
λαύθη τὴν ἱστοριογραφικὴν τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἐξηγήσιν. Ἐκ τῆς
σχολῆς ταύτης προήλθε ἡ Σχολὴ τῆς Ἐδέσσης.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΣΧΟΛΗ

Αἶαν ἔνωρίς, εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν ἰδρύθη Κατηχητικὴ Σχολή ἡ ὁποί-
α ἐξελιχθῆ εἰς θεολογικὴν τοιαύτην. Πρῶτος Διευθυντὴς αὐτῆς ἐγέ-
νετο ὁ Πάνταινος. Ἡ Σχολὴ αὕτη εἶχε τὰς ἑξῆς 3 βασικὰς ἀρχάς. α)
Ἰλευθερίαν τῆς ἐρμύνης, 2) Ἀναγωγὴν τῆς Πύστεως εἰς Γνώσιν καὶ 3)
ἀλληγορικὴν ἐρμηνείαν τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

ΠΑΝΤΑΙΝΟΣ.—Οὗτος ἔζησε τὸν 3^{ον} αἰῶνα. Κατήγετο ἐκ Λιβυρίας. Ἦτο
στοιχικὸς φιλόσοφος καὶ ἐγένετο Χριστιανός. Ἐλθὼν εἰς Ἀλεξάνδρει-
αν, ἐπὶ 20 ἔτη πρόεστη τῆς ἐκεῖ κατηχητικῆς σχολῆς τὴν ὁποίαν ἀ-
νέωσεν εἰς θεολογικὴν. Συγγράμματα δὲν ἔγραφε.

ΚΛΗΜΗΣ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΤΗΣ

Βίος.— Ὁ ἴδιος φιλῶν Κλήμης ἐγεννήθη τὸ 150 μ.Χ. πιθανῶς εἰς
Ἀθήνας. Περιπλᾶνε διαφόρους χώρας καὶ ἐμορφώθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν
φιλοσοφίαν. Ἐγκατεστάθη μονίμως εἰς Ἀλεξανδρείαν. Ἐβαπτίσθη Χρι-
στιανός. Ὁ χειροτονήθη ἱερεσύτερος. Ἐγένετο διδάσκαλος τῆς θεολογικῆς
σχολῆς καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πανταίνου, διευθυντὴς τὴν Σχολῆς.
Εἰς τὸν διωγμὸν τοῦ 203 μ.Χ. ἐπὶ Σεπτημίου Σεβήρου ἀνεχώρησε ἐξ
Ἀλεξανδρείας καὶ ἀπέθανε περὶ τὸ 206.

Συγγράμματα. 1) Λόγος Προτρεπτικὸς εἰς Ἕλληνας. Εἰς αὐτὸν ἡπεικο-
νίζει τὴν μαρτίαν, τὴν ἀνηθικότητα καὶ τὸ πένον τοῦ ἔθνους καὶ
ἀνυμνεῖ τὴν ἀλήθειαν τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ. 2) Ὁ Παιδαγωγός.
Διαιρεῖται εἰς τρία βιβλία. Παιδαγωγικὴ εἰς τὴν πᾶν τοῦ ἀριστοῦ
ζωὴν τῶν ἐκ τῆς εἰδωλατρείας εἰς τὸν Χριστιανισμὸν εἰσπρχομένων.
3) οἱ Στομωατεῖς. Διαιρεῖται εἰς 7 βιβλία. Ἀποδεικνύει εἰς αὐτό
ὅτι ὁ ἁληθὴς γνωστικὸς εἶναι ὁ ἁληθὴς Χριστιανὸς καὶ ὅτι ἡ ἁληθὴς
φιλοσοφία εἶναι ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία. Στομωατεῖς ἐλέγοντο τὰ
συγγράμματα τὰ ὅποια περιεῖχον ποικίλην θλίψιν, ἀπὸ τοῦς στομωατεῖς,
δηλ. τὰ σκεπδόματα τῆς κλίνης τὰ ὅποια συνερράπτοντο ἀπὸ διάφορα
τεμάχια ὁφασμάτων. Ὁ Κλήμης δέχεται ὅτι οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι

τάς διδασκαλίας των τὰς παρέλαβον ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Λέγει
ὅτι ἡ πίστις πρέπει νά ἀναχθῇ εἰς γνῶσιν. "Πίστις εἶναι σύντομος
τῶν κατετεγόντων γνῶσις". "Ἡ γνῶσις εἶναι ἡ ἀπόδειξις τῶν διὰ
πίστεως παρελημμένων ισχυρά καί βεβαία. 4) Τίς ὁ σωζόμενος πλά-
σιος; Ἀνιφέρεται εἰς τόν λόγον τοῦ Κυρίου πρὸς τόν νεανίσκον ὅτι
οἱ πλάσιοι δυσκόλως εἰσελεύσονται εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ οὐρανοῦ.
Ὁ Κλήμης λέγει ὅτι ὁ Χριστός δέν ἀποκλείει τοὺς πλάσιους ἐκ τῆς
Βασιλείας τῶν οὐρανῶν καί δέν ἀφανίζει τὰ πλάστη των, ἀλλὰ πρέπει
νὰ πράττουν οὗτοι καλὴν χρῆσιν τοῦ πλάστου των. 5) Αἱ Ὑποτυπώσεις.
Ἦσαν βιβλία 8 καί ἦσαν ἐρμηναία κακνονικῶν βιβλίων τῆς Κ. Διαθήκης.
Τὸ ἔργον ἀπώλεσθη κατὰ τὸν πόλεμον. ἔρχε αἰρετικὰς δοξασίας καί σφ-
ζονται ἀποσπάσματα.

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ.-

Δέχεται ὅτι ἡ φιλοσοφία προήλθε ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καί ἐχρη-
σιμοποίησε αὐτήν ὡς παιδαγωγὸς εἰς Χριστὸν διὰ νά δεχθῶν τὸν Χρι-
στιανισμόν οἱ Ἕθνικοί.

2) Ἀνήγαγε τὴν πίστιν εἰς γνῶσιν.

3) Δέχεται ὅτι ὁ κόσμος εἶναι αἰώνιος, ἀργότερα ὅμως παρεδέχθη
ὅτι ὁ θεὸς εἶναι ἡ αἰτία τῶν πάντων.

4) Δέχεται τὸ κληρονομικὸν τὸ προπαινετικὸν ἁμαρτήματος.

5) Παραδέχεται ὅτι ἡ θεία εὐχαριστία εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ οἶνου
καί τοῦ λόγου.

6) Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱεραρχία διεμορφώθη κατὰ τὴν Ἀγγελικὴν Ἱ-
εραρχίαν.

7) Αἱ τιμωρίαι τοῦ θεοῦ εἶναι πρὸς καθαρίσιν.

Ο ΩΡΙΓΕΝΗΣ

Πηγαί τοῦ βίου τοῦ Ὁριγένους: 1) Τὸ 6ον βιβλίον τῆς Ἐκκλ. Ἱστο-
ρίας τοῦ Εὐσεβίου, 2) Εὐχαριστήριος λόγος τοῦ Γρηγορίου τοῦ Μεο-
καισαρείου καί 3) Τὰ συγγράμματα τοῦ Ὁριγένους.

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν τὸ τέλος τοῦ Β' αἰῶνος. Ὁ πατήρ
τοῦ ἐκάλειτο Λεωνίδης ὅστις ἠπέθανε θάνατον μαρτυρικόν καταλειπὼν
ὄρφανόν 7. Τὴν συντήρησίν των ἐνέλαβεν ὁ Ὁριγένης. Εἰς ἡλικίαν
17 ἐτῶν ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Πανταίῳ καί τῷ Κλήμεντι. Ὁ Ἐπίσκοπος

Ἀλεξανδρείας Δημήτριος ἐτοποθέτησε τὸν Ὠριγένην εἰς ἡλικίαν 18 ἐ-
των διευθυντὴν τῆς θεολ. σχολῆς τῆς Ἀλεξανδρείας τὴν ὁποίαν διηθ-
θουσε ἐπὶ 30 ἔτη. Ἐξ ἡλιωτάτα. Δέν ἐλάμβανε μισθὸν διὰ τὸν ἑαυτοῦ
τοῦ ἀλλὰ συνετηρεῖτο ἀπὸ ἀντιγραφῶν χειρογράφων. Ὁ Ἀμβρόσιος ἐβο-
ήθη χρηματικῶς τὸν Ὠριγένην πρὸς ἐκδοσιν τῶν συγγραμμάτων του. Ὁ
Ὠριγένης ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Δημητρίου δι' ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα εἰς
τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅτε ἐφθάσεν εἰς Καισάρειαν Παλαιστίνης ἐχειροτονήθη
Πρεσβύτερος. Ἀλλὰ ὁ Ἀλεξανδρεὺς Δημήτριος, διὰ τὸν λόγον αὐτόν,
τὴν κατήρεσε. Τότε ὁ Ὠριγένης ἤνωξε σχολὴν εἰς Καισάρειαν Παλαι-
στίνης τὴν ὁποίαν διηθῆκε ἐπὶ 17 ἔτη. Ἐπεσιέφθη διάφορα μέρη ἀπέ-
θανε δὲ τὸ 254 εἰς ἡλικίαν 70 ἐτῶν εἰς τὴν πόλιν τῆς Φοινίκης.

Συγγράμματα. Κατ' ἄλλους ὁ Ὠριγένης ἔγραψε 2000 καὶ κατ' ἄλλους
6000 συγγράμματα, ἀλλὰ ὀλίγα σώζονται. Διαίρονται 1) εἰς ἐρμηνευ-
τικὰ, 2) ἀπολογητικὰ, 3) δογματικὰ, 4) ἠθικὰ καὶ 5) ἐπιστολαί. Ἑρμη-
νευτικαὶ ἐργασίαι εἶναι : α) Κριτικὴ τοῦ κειμένου τῆς Ἀγίας Γραφῆς,
β) καθαρῶς ἐρμην. ἐργασίαν ἀποτελεῖ ἡ κριτικὴ ἐργασία τοῦ Ὠριγέ-
νους εἰς τὰ 6 πλᾶ τῆς Π. Δ. εἰς στήλας 6. Εἰς τὴν πρώτην τούτων ἦτο
τὸ κείμενον τῆς Π. Δ. μὲ ἑβραϊκὰ γράμματα κατὰ τὸ ἑβραϊκόν. Εἰς τὴν
2αν στήλην τὸ ἑβραϊκόν κείμενον μὲ ἑλληνικὰ γράμματα. Εἰς τὴν τρί-
την ἡ μετάφρασις τῶν 0' (70), εἰς τὴν 4ην ἡ μετάφρασις τοῦ Ἀκύλα,
εἰς τὴν 5ην ἡ μετάφρασις τοῦ Συμμάχου καὶ εἰς τὴν 6ην ἡ μετάφρασις
τοῦ Θεοδοτίωνος. Ὁ Ὠριγένης ἡρμήνευσε ὁλόκληρον τὴν Ἀγίαν Γραφήν
ἑξέχετο τρεῖς ἐρμηνείας, α) τὴν σωματικὴν ἢ κατὰ γράμμα, β) τὴν ψυ-
χικὴν ἢ ἠθικὴν καὶ γ) τὴν πνευματικὴν ἢ μυστικὴν ἢ προφητικὴν. Αἱ
ἐρμηνεῖαι τῶν ἦσαν : 1) σχόλια εἰς τὰς λέξεις καὶ φράσεις τῆς Ἀ-
γίας Γραφῆς 2) Ὀμιλίαι περὶ ἠθικῶν προσώπων καὶ 3) τόμου, δηλ. ἐκ-
τεταμέναι ἐρμηνεῖαι. Σπουδαῖον ἀπολογητικὸν ἔργον τοῦ Ὠριγένους εἶ-
ναι τὸ κατὰ Κέλσου εἰς τόμους 8. Ὁ Κέλσος ἦτο πλατωνικὸς φιλόσοφος
καὶ κατεπολέμησε τὸν Χριστιανισμόν. Ὁ Ὠριγένης ἀναιρεῖ τὴν πολεμι-
κὴν τοῦ Κέλσου. Ἐκ τῶν Δογματικῶν τοῦ Ὠριγένους ἐσώθη εἰς τὴν λα-
τινικὴν μετάφρασιν τοῦ Γουζίνου τὸ "Περὶ Ἀρχῶν" εἰς βιβλία 4. Εἶνα
τὸ πρῶτον ἔργον συγγραφῆς τῆς δογμ. διδασκαλίας τοῦ Χριστιανισμοῦ.
Εἰς τὸ "Ἠθικόν ἔργον" του σώζονται 2, α) Περὶ Εὐχῆς" ἐναντίον ἐ-

κείνων ποσ λέγουν ότι ή προσευχή είναι περιττή και β) "Είς Πα-
τρίον Προτρεπτικός" όπου ένθαρρύνει φίλους του εύρισκομένους
είς φυλακήν χάριν του Χριστού. Έκ των έπιστολών του σώζονται πλή-
ρω, 2 προς 'Ιούλιον τόν 'Αφρικανόν και προς Γρηγόριον τόν θαυμα-
τουργόν.

Πλάνας. 'Η Ε' Οίκ. Σύνοδος τό 543 κατεδίκασε ως αίρετικές διαφό-
ρουν πλάνας του 'Αριγένους οι όποιοι είναι : α) ή προσπαρξίς των
ψυχών, β) ή προσπαρξίς της υχής του Κυρίου, γ) ότι τό σώμα του
Κυρίου μετά την πλάσιν του είς την μήτραν της Παρθένου ήνώθη με-
τά του θείου Λόγου. δ) ή δύναμις του θεού είναι πεπειραμένη και
ε) ή άποκατάστασις των πάντων. 'Ο 'Αριγένης διά την μεγάλην του
φιλεργίαν ώνομάσθη χαλκήντερος, διά δε την μεγάλην του άρετήν
άδαμάντινος.

ΙΟΥΛΙΟΣ Ο ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ

Οότος έγεννήθη τό 160 είς 'Ιεροσόλυμα και έ χρημάτισε αξιωματικός
του 'Ρωμαϊκού Στρατού. Γενόμενος Χριστιανός έσπούδασε είς την
θεολ. Σχολήν της 'Αλεξανδρείας. Κατά τινας έ χρημάτισε 'Επίσκοπος
Πικοπιδεως. 'Απέθανε τό 240. Συνέγραφε τά έξης συγγράμματα . α)
Χρονογραφίαν είς βιβλία 5, σώζονται άποσπάσματα. Είναι έν είδος
παγκοσμίου ιστορίας θεωρείται δε ό πατήρ της χριστιανικής χρονο-
γραφίας, β) 'Επιστολαί· σώζονται 2, ή μία προς 'Αριγένην περί της
ιστορίας της Γωσάνης, ή δε έτέρα προς 'Αριστείδην, γ) Κεστά ή
παράδοξα. Ήσαν βιβλία 24, σώζονται όμως μόνον άποσπάσματα. Είναι
είδος τι έγκυκλοπαίδειας και άναφέρονται είς διάφορα θέματα.

ΙΟΝΥΛΙΟΣ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥΣ

Εού έγεννήθη δέν γνωρίζομεν άλλ' έζησε είς 'Αλεξανδρείαν. 'Εγένε-
το διευθυντήν της θεολτ. Σχολής και κατόπιν 'Επίσκοπος 'Αλεξαν-
δρείας υπό του 247 μέχρι του 265 ότε άπέθανε. Σώζονται τούτου
τά έξης συγγράμματα υπό μορφήν έπιστολών. α) διά τό ζήτημα της
αποδόσχης έν τη 'Εκκλησία των πεπτωκότων. Γράφει είς τόν 'Επίσκο-
πον 'Ρώμης Πορπίτον νά επανέλθη είς την 'Εκκλησίαν εκ της όποιας
άπεσχίσθη. β) Διά τό ζήτημα του κύρους του βαπτίσματος των προ-

ερχομένων ἐξ αἱρέσεων. Ὑποστηρίζει νά μὴν ἀναβαπτίζωνται οἱ αἰρετικοί. γ) διὰ τὸ ζήτημα τοῦ Σαβελλίου. δ) διὰ τὸ ζήτημα τοῦ Παύλου τοῦ Σαμοσαίου, ε) διὰ τὸ ζήτημα τοῦ Χιλιασμοῦ καί στ) ἐορταστικαὶ ἐπιστολαί.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΟΉ ΜΕΓΑΛΗ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Θεοκαισάρειαν τοῦ Πόντου καὶ ἐσπούδασε εἰς τὴν Βυρρητιδὸν καὶ κατόπιν εἰς τὸν Ὀριγένην. Ἐγένετο Ἐπίσκοπος Καισαρείας καὶ εὔρε μόνον 17 Χριστιανούς, ὅταν δὲ ἀπέθανε ἀφῆκε μόνον 17 Ἐθνικούς. Ἀπέθανε τὸ 270 μ.Χ.

Συγγράμματα: α) Λόγος εὐχαριστήριος ὅπου ἐπαινεῖ τὸν Ὀριγένην, β) ἑκθεσις πίστεως εἰς τὴν ὁποίαν σαφῶς ἐκθέτει τὸ δόγμα περὶ Ἀγίας Τριάδος γ) ἐπιστολὴ κανονικὴ εἰς τὴν ὁποίαν συνιστᾷ ἐπιείκειαν εἰς τοὺς μετανοούντας καί δ) ἐλευθέρα μετάφρασις εἰς τὸν Ἐκκλησιαστὴν τοῦ Σολομώντος.

Οἱ ΛΟΓΟΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΙ

1) Ὁ Ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων Ἀλέξανδρος. Σώζονται τοῦτου ἀποσπάσματα ἐπιστολῶν.

2) Ὁ Ἐπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας Νικηταριανός. Οὗτος ἔγραψε περὶ φημον ἐπιστολὴν εἰς τὸν Καρχηδόνα Κυρκιανὸν περὶ τοῦ ζητήματος τῆς βαπτίσεως τῶν αἱρετικῶν.

3) Ὁ Πρεσβύτερος Μιθόνιος καί 4) ὁ Μήφιλος ὅστις ἔδωκε βιβλιοθήκην εἰς Καισάρειαν Παλαιστίνης καὶ ἔγραψε "ἡπολογίαν" περὶ τοῦ Ὀριγένους.

ΑΝΤΙΩΠΙΕΝΙΣΤΑΙ

Οὗτοι εἶναι 2. Ὁ Πέτρος, Ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας καὶ ἐκθεδός, Ἐπίσκοπος Ὀλύμπου. Ἀναιρῶσι τὰς ὑπερβολὰς καὶ τὰς ἀτομικὰς δοξασίας τοῦ Ὀριγένους.

ΙΟΥΡΟΣ ΗΉ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Διετέλεσε προϋστάμενος τῆς θεολ. Σχολῆς τῆς Ἀντιοχείας. Τὸ 300 ἔγένετο Ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας τὸ 311 ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον. Ἐσώθη πραγματεία του περὶ μετανοίας, ἥτις ἐγράφη τὸ 306. Ἐλαβε κανονικὸν κώρος καὶ διηρέθη εἰς 14 κανόνας. Ὁ 15ος κανὼν προήλθε ἐκ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ "περὶ Ἠρώχα". Ἐξετάζει τὴν ἀ-

ποόοχήν τῶν πεπτωκότων κατὰ τόν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας διωγμόν.
Ἀπέκρουσε τὰς δοξασίας τοῦ Ὁριγένους περί προσπάρξεως τῶν φυ-
χῶν καί ὅτι αὐταί ἐνεκλείσθησαν εἰς τό σῶμα ὡς εἰς φυλακήν.

ΠΕΘΟΔΙΟΣ

Ἡμιάσε περί τῶ τέλη τοῦ Γ' αἰῶνος καί ἀρχάς τοῦ Δ'. Ὑπῆρξεν Ἐ-
κίσκοπος Ὀλύμπου τῆς Λυκίας καί μετέπειτα Τύρου. Ἀπέθανεν ὡς
μάρτυς τῷ 311 εἰς τήν Χαλκίδα τῆς Συρίας. ἦτο ἀνὴρ μὲντοι κα-
τοχὺς τῆς ἑλλην. φιλοσοφίας ὡς καί τῆς πλατωνικῆς τοιαύτης.
Ἀπέκρουσε τῶν ὀριγενιστικῶν δοξασίαν. Ὡς ἀληθινόν σώζεται τό
ἔργον τοῦ ὑπὸ τόν τίτλόν "συμπόσιον τῶν δέκα παρθένων" ἢ
"περί Ἀγνείας". Ἐγράφη κατ' ἀπομίμησιν τοῦ Συμποσίου Πλάτωνος.
Εἰς αὐτό ἀνεπτύχθη ἡ ἀξία τῆς παρθενίας ἥτις εἶναι ὑπερτέρα
τοῦ γάμου. Δέν κατηγορεῖται ὁ γάμος, χωρὶς αὐτόν δέν θά ὀπηρ-
χάν οὔτε ἄνθρωποι οὔτε μάρτυρες. Ἐπειδή ἐσώθησαν ὑπὸ μορφήν
διαλόγου. Σῶζοντα τὰ ἑξῆς ἔργα τοῦ: α) περί τοῦ αὐτεξουσίου,
β) περί Ἀναστάσεως, γ) περί τῶν γεννητῶν καί δ) Ἐρήνευτικάί
ἡραματεῖαι.

ΟΙ ΕΡΩΔΙΟΙ ΤΟΥ ΑΡΕΤΙΟΥ

Παύλος ὁ Σαμοσατεύς. Οὗτος ἐγεννήθη εἰς τὰ Σαμόσατα τῆς Μεσο-
ποταμίας, ἦτο Ἀπαρχος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους. Τῷ 260 ἐγένετο
Ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας. Ἔζη βίον ἀκλόαστον καί ἦτο εὐνοούμενος
τῆς Βασιλείσης Παλμύρας Ζηνοβίας. Ἡ Σύνοδος Ἀντιοχείας τόν
κατεδίκασεν εἰς καθάρσειν ἢ ἄλλ' οὗτος ἔμεινε εἰς τόν θρόνον
του. Ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ Λύρηλιανός ἠχηλάσσειε τήν Ζηνοβίαν ἐξε-
δίωξε τῆς Ἀντιοχείας τόν Παύλον. Οὗτος ἐδέχετο ὅτι αἱ δύο φύ-
σεις τοῦ Χριστοῦ εἶχον ἁπλὴν συνάρειαν. Ἀποσπῆματα σώζονται
τοῦ πρὸς Σαβεῖνον λόγου του.

Λουκιανός. Κατήγετο καί οὗτος ἡπὸ τὰ Σαμόσατα, ἐξ εὐγενούς
οἰκογενείας καί ἐσπούδασεν εἰς τήν θεολογικὴν σχολὴν Ἐδέσσης.
Τῷ 260 ἐχειροτονήθη εἰς Πρεσβύτερον. Ἰδρυσε τήν θεολογ. σχολὴν
Ἀντιοχείας με' βοηθόν τόν Δωρόθεον. ἔζη δεχθῆ τὰς αἱρετικὰς
δοξασίας Παυλοῦ τοῦ Σαμοσατέως καί ἀφωρίσθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας

Ο ΚΑΤΟΝ ΤΟΥ ΜΟΥΡΑΤΟΡΗ

· Ο άρχαιότερος κανών των βιβλίων της Κ.Δ. εύρέθη τό 1740 υπό του Μουρατόρι εις τήν 'Αμβρουσιανήν βιβλιοθήκην τος Ειλάνω. Παραλείπεται ή 'Επιστολή προς τούς 'Εβραίους, αέ Καθολική 'Επιστολή τος 'Ιακώβου καί ή Λίνα με τος Κέτρον. Συνιστά προς άνάγνωσιν τόν "Ποιμένα" τος 'Ερμεα. Κατά τήν γνώμην των έπισημόνων ό κανών ούτος συνετέχθη τό 200 μ.Κ. υπό τος 'Ιππολύτου, έπίσης εις τόν κανόνα άναφέρεται τήν 'Αποκάλυψιν τος 'Ιωάννου καί τήν Ζοφίαν Σολομώντος.

ΟΙ ΑΓΓΕΛΟΙ ΜΟΥΡΑΤΟΡΗ

Διακρίνονται εις τρεις ομάδας: 1) Οί 'Αντιμαρκωνισταί, πρόογοι εις τήν 'Αναγγέλια τος 'Ιάκωβου, Αουα καί 'Ιωάννου. 'Εγγράψαν τόν Β'

Ὁ Ἄρειος ἦτο μαθητὴς τοῦ. Ὁ Δουκιανὸς καλεῖται "Ἄρειος πρὸ τοῦ Ἀρείου". Εἰς τὸ τέλος τοῦ βίου τῷ ἐπανήλαθε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὸ δὲ 312 ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον. Ἔκαμε κριτικὴν ἔκδοσιν τῆς μεταφράσεως τῶν 70 τῆς Π. Δ. ὡς καὶ κριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ κειμένου τῆς Κ. Δ. Αἱ ἐκδόσεις αὗται καθιερώθησαν εἰς τὰς Ἐκκλησίας Ῥων/πύλεως καὶ Ἀντιοχείας.

ΟΙ Α΄ ΤΙΝΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΑΙΩΝΟΣ

1. Βίκτωρ Ῥώτης. Ἐχρημάτισεν Ἐπίσκοπος Ῥώμης ἀπὸ τὸ 189-199. Συνεκάλυψε εἰς Ῥώμην Σύνοδον διὰ τὸ ζήτημα τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, καθότι αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ἑκκλησίας Ἀσίας ἑορτάζαν τὸ Πάσχα τὴν 14ην τοῦ μηνὸς Νισάν, εἰς ἀνδράποτε ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος καὶ ἦν συνέπιπτε αὕτη. Ἠκεῖνησε τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἑκκλησίας Ἀσίας δι' ἀφορισμοῦ, ἀλλὰ ἐν τέλει τὸ ζήτημα ἐλύθη εἰρηνικῶς. Συνέγραψε λατινιστὶ πραγματείαν περὶ τοῦ Πάσχα.

2. Τερτυλιανὸς Ῥώτης. - Ἐγεννήθη τὸ 155 εἰς τὴν Καρχηδόνα ὃ δὲ πατήρ του ἦτο ἐκατόνταρχος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Στρατοῦ. Ἐγνώριζε ἄριστα τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν φιλοσοφίαν, ἐμορφώθη δὲ μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας. Ἐχλεύαζε τοὺς Χριστιανούς ἀλλὰ κατόπιν ἐγένετο Χριστιανὸς καὶ ἡρεσβύτερος. Μετὰ ταῦτα ὥρως προσήλθε εἰς τὴν αἵρεσιν τοῦ Μοντανισμού. Ἀπέθανε εἰς βαθύ γῆρας τὸ 540 μ.Χ. Ἐγράψε α) ἀπολογητικὰ 2) ἐντολαιοδικὰ καὶ 3) πρακτικὰ.

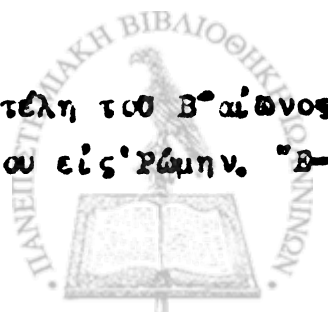
α) Ἀπολογητικὰ. - 1) Πρὸς τὰ Ἑθνη, βιβλίον 2. Λέγει ὅτι αἱ κατηγορίαι κατὰ τῶν Χριστιανῶν εἶναι ἄδικοι καὶ ἀρμόζουν μᾶλλον εἰς τοὺς Ἑθνικοὺς κατηγοροῦς των. 2) Ἀπολογητικὰ. Ἀναιρεῖ πᾶσας τὰς κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἡθικὰς καὶ πολιτικὰς κατηγορίας. Εἰς τὴν ἡθολογίαν τῷ ταύτῃ δίδει χαρακτηριστὰ νομικὰ. εἶναι ἔργον ἄριστον καὶ λίσαν ἐνωρὶς μετεφράσθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν. 3) Περὶ μαρτυρίας τῆς ψυχῆς. Ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ψυχὴ ἐκ φύσεως εἶναι χριστιανική. 4) Πρὸς Ἰουδαίους. Λέγει ὅτι ὁ Θεὸς ἐπειδὴ ἦσαν σκληροὶ καρδίᾳ τοὺς ἐγκατέλειπε καὶ ἐστράφη πρὸς τὰ Ἑθνη. 5) Πρὸς Σαποῦλαν. Ἀπειλεῖ τὸν Ῥωμαῖον Ἀνθύπατον τῆς Ἀφρικῆς Σαποῦλαν μὲ τιμωρίαν δι' ὅτι καταδιώκει τοὺς Χριστιανούς.

Ἐντιαιρετικά. 1) Περὶ ἐνστάσεως κατὰ τῶν αἰρετικῶν. Ζητεῖ νά καταδείξῃ ὅτι ἡ ἀλήθεια εὐρίσκεται μόνον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, εἰς δὲ τὴν αἵρεσιν ὑπάρχει τὸ ψεῦδος. 2) Κατὰ τῶν αἰρετικῶν καρμίωνος, Ἑρμογένους κλπ. 3) Περὶ βαπτίσματος. Ἀποδείξει ὅτι εἶναι ἀναγκαῖον τὸ βάπτισμα οὐ ὕδατος. 4) Ἐναντίων τῶν Γνωστικῶν οἱ ὅποιοι οὐκ ἐδέχοντο τὴν ἀστίαν τοῦ μαρτυρίου, 5) Περὶ τῆς σαρκὸς τοῦ Χριστοῦ. Ἐναντίον τῶν δοκητῶν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔλαβε σῶμα φαινομενικόν. 6) Περὶ ἐνστάσεως τῆς σαρκὸς καὶ 7) Περὶ ψυχῆς. Ὀμιλεῖ περὶ ψυχῆς καὶ εἶναι ἡ πρώτη ἀπόπειρα περὶ χριστιανικῆς φιλοσοφίας.

Πρακτικά.—1) Ἐρὸς τοὺς μάρτυρας. Κατηγορεῖ τοὺς ἐδρισκομένους εἰς τὴν φυλακὴν μάρτυρας. 2) Περὶ ὑπομονῆς. Ἀνυψίνει αὐτὴν καὶ λέγει ὅτι εἶναι τελειότης. 3) Περὶ προσευχῆς. 4) Περὶ μετανοίας, δέχεται μετίνουσαν πρὸ καὶ μετὶ τοῦ βάπτισμα. 5) Περὶ θεαμάτων. Καταδικάζει τὴν φοίτησιν τῶν χριστιανῶν εἰς τὰ ἀνθρώπινα καὶ εἰδωλολατρικά θεάματα. 6) Περὶ εἰδωλολατρείας. Λέγει ὅτι οἱ χριστιανοὶ οὐκ πρέπει νά ἀναλαμβάνουν πολιτικά καὶ χριστιανικά ἀξιώματα παρὰ ταῖς εἰδωλολατρίας. 7) Ἐρὸς τὸν οὐζυγόν· τάσσεται κατὰ τὸν δευτέρου γάμου. 8) Περὶ τοῦ στολισμοῦ τῶν γυναικῶν. Κατηγορεῖ τὴν τάσιν τῶν γυναικῶν πρὸς τὴν πολυτέλειαν. 9) Περὶ κεκαλυμμένων παρθένων· λέγει ὅτι αἱ παρθένοι ὅταν προσεύχονται νά καλύπτουν τὸ πρόσωπόν των. Ὅταν προσῆλθε εἰς τὸν μουντανιαμὸν ἔγραψε τὰ ἑξῆς βιβλία: α) περὶ τῆς ἀτιμίας· δέχεται μόνον τὸν πρῶτον γάμον εἰδὼς ὅτι ὁ δεῦτερος εἶναι εἶδος πορνείας. 2) Περὶ μονογαμίας. 3) Περὶ μυστείας, τὴν ὁποίαν ὑποστηρίζει. 4) Περὶ ἁγνείας· λέγει τὰ σαρκικά ἁμαρτήματα θανάσιμα καὶ ἡ Ἐκκλησία οὐκ δύναται νά συγχωρῇ αὐτὰ ἀλλὰ μόνον ὁ θεός. 5) Περὶ φυγῆς κατὰ τὸν διωγμόν· λέγει ὅτι οἱ χριστιανοὶ οὐκ πρέπει νά ἀποφεύγουν τὸ μαρτύριον. 6) Περὶ Στεφάνου· συγχαίρει χριστιανὸν στρατιώτην διότι οὐκ ἔφερε ἐπ' αὐτοῦ τῆς μεγαλῆς τοῦ τὸν στέφανον ὅστις ἐδόθη εἰς αὐτόν ἐκ μέρους τοῦ Ἰωμαίου αὐτοκράτορος. 7) Περὶ τρίβων· εἰδὼς λέγει φορεῖ τὸν φιλοσοφικὸν τρίβωνα.

ἸΣΤΟΡΙΚΟΣ ΣΤΙΛΙΣ

Κατήγετο ἐκ τῆς βορείου Ἀφρικῆς. Ἔζησε περὶ τὰ τέλη τοῦ Β' αἰῶνος καὶ ἀρχὰς τοῦ Γ'. Ἦσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ συνηγόρου εἰς Ῥώμην. Ἐ-

γραφε βιολογίαν ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ὑπὸ τὸν τίτλῳ "Ὁκτάβιος" εἰς κεφ. 38. Παρασιάζει διάλογον τοῦ Χριστιανοῦ Ὁκταβίου μετὰ τοῦ Ἑθνικοῦ Κακιλίου. Ὁ Ὁκτάβιος ἀποκρούει τὸν πολυθεϊσμόν, τὰς κατηγορίας κατὰ τῶν Χριστιανῶν καὶ περιγράφει τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ ζωὴν. Οὐδέν χωρίον τῆς ἁγίας Γραφῆς ἀναφέρει ἀλλ' ἀναπτύσσει τὸ θέμα ἀπὸ φιλοσοφικῆς ἀπόψεως.

ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ

Ἐγεννήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1' αἰῶνος ἐν Καρχηδόνι, ἐκ καλῆς οἰκογενείας, ἐμυφώθη ἀρκούντος καὶ ἔζη βίον ἥλυτον. Τὸ 245 ἐβαπτίσθη Χριστιανός, διένειμε τὴν περιουσίαν τω εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἔζη βίον ἀσκητικόν. Τὸ 248 ἐχειροτονήθη Ἐπίσκοπος Καρχηδῶνος. Ἀνεδείχθη δὲ πρότυπον Ἑπισκόπου. Κατὰ τὸν ἐιωγμὸν τοῦ Δεκίου μὴ δεχθεὶς νά εἴδεται ὕφεις εἰς τοὺς βαρέως ἁμαρτήσαντας καὶ πεπτωκότας, οἱ διαφωνήσαντες εἰς αὐτὸ ἐχειροτόνησαν τὸν φορτουνατον, σχισματικόν Ἐπίσκοπον Καρχηδῶνος. Πελθούσης εἰρήνης ὁ Κυπριανὸς συνεκάλεσε συνόδους αἱ ὅσαι ἐκήρυξαν τὸ βάπτισμα τῶν αἵρετικῶν ἄκυρον. Τὰς 14 Σεπτεμβρίου 258 ὁ πέστη ὁ Κυπριανὸς μαρτυρικὸν θάνατον.

Συγγράμματα.

1) Περὶ πεπτωκότων. λέγει περὶ αὐτῶν ὅτι κρέπει νά λαμβάνουν τὴν ἄφεσιν ὅχι μόνον ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ. 2) Περὶ τῆς ἐνότητος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἐνότης τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος φέρει τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ὑπάρχει ἡ σωτηρία. 3) Εἰσαίριον πρὸς Δονῆτον. Τονίζει τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔναντι τῶν ἐθνικῶν θρησκειῶν. 4) Περὶ τοῦ στολισμοῦ τῶν παρθένων καταφέρεται κατὰ τῆς πολυτελείας. 5) περὶ τῆς Κυριακῆς Πρочеυχῆς· ἐρμηνεύει ἀλληγορικῶς τὴν Κυριακὴν Πρочеυχήν. 6) Πρὸς Δημητρίαν· ὑποστηρίζει ὅτι τὰ διὰφωρα δυστυχήματα ὀφείλονται ὅχι εἰς τοὺς Χριστιανούς ἀλλ' εἰς τοὺς Ἑθνικούς. 7) Περὶ . . . ἐξηγεῖ διατί αἱ ἀσθένειαι προσβάλλουν τοὺς Χριστιανούς καὶ συνιστᾷ ὑποταγὴν εἰς τὸ μέγαν θελημα. 8) Περὶ εὐποιίας καὶ ἐλεημοσύνης. 9) Περὶ τοῦ ἁγαθοῦ τῆς ὑπομονῆς. 10) Περὶ ζηλοτυκίας καὶ φθόνου. 11) Πρὸς Φορτουνατον. Τὸν ἐνθαρρύνει εἰς

τούς διωγμούς. 12) Προς Καικίλιον. Έδώ εκθέτει σύστημα χριστιανικής ηθικής καί 13) Συλλογή 81 επιστολών έξ'ών 51 έγράφησαν άπ'αύτου.

ΚΟΥΣΙΑΤΩΣ

Έγεννήθη κατά τάς άρχάς του Γ'αΐωνος είς τήν Βύρειον 'Αφρικήν. Ήτο έθνικός καί έζη είς τήν 'Ρώμην. Ασθενήσας έβαπτίσθη καί άργότερον έγένετο πρεσβύτερος ήτο δέ υπέρ τό δέον έπεικής καί προς τούς μετανοούντας καί πεπτωκτάς. Αίφνιδίως θίως έγένετο αύστηρός προς αύτούς. Έχειροτονήθη σχισματικός 'Επίσκοπος 'Ρώμης καί κατά τινα είδησιν υπέστη μαρτυρικόν θάνατον. Έγραφε δύο αξιολόγους επιστολάς προς τόν Κυπριανόν. Εκ τών έργων του σώζονται δύο 1) περί της 'Αγίας Τριίδος καί 2) περί τροφών Ιουδαϊκών.

ΑΡΝΟΒΙΟΥΣ

Ήτο διδάσκαλος τής ρητορικής είς τήν 3. 'Αφρικήν επί Διοκλητιανού. Έζητησε καί γίνή Χριστιανός άλλ'ό 'Επίσκοπος δέν έπίστευε είς τήν είλικρινή διάθεσιν του 'Αρνοβίου. Τότε ό 'Αρνοβίος έγραψε είς έπτά βιβλία άπολογίαν υπέρ του Χριστιανισμού (περί τό έτος 300) ήτις διαιρείται είς δύο μέρη : α) άποκρούει τήν γνώμην των 'Εθνικών ότι τά διάφορα δυστυχήματα θρέλονται είς τούς Χριστιανούς είς δέ τό β) μέρος σφοδρώς πολεμεί τόν έθνισμόν. Είς τό έργον του τούτο άναπτύσσει νεοπλατωνικάς έντιλήψεις.

ΛΑΚΤΑΝΙΟΥΣ

Έγεννήθη περί τά μέσα του Γ'αΐωνος είς τήν 'Αφρικήν από γονείς 'Εθνικούς καί κατόπιν έγινε Χριστιανός είς Νικομήδειαν καί άργότερον διδάσκαλος του Κρίσκου, υίου του μεγάλου Κωνσταντίνου. Συγγράμματα. 1) Θεία Διδασκαλία. Είναι συστηματική έκθεσις της θείας διδασκαλίας είς λατινικήν. Έχει χιλιαστικάς ιδέας. 2) Περί του δημιουργήματος του Θεού, 3) Έπιτομή των θείων διδασκαλιών, 4) Περί της ύργης του Θεού ακί 5) περί του θανάτου των δικττων του. 'Ο Λακτάνιος ήχει έπιμελημμένον ύφος καί καλεέτο "ό Χριστιανός Κικέρων".

ΒΙΚΤΟΡΙΝΟΥΣ

Κατήγετο ἐξ Ἰβηρίας, ἦτο Ἐπίσκοπος καί καλὸς ἐρμηνευτὴς τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Εἶχε χιλιαστικὰς ἰδέας καί σῶζονται ἀποσπάσματα τῆς ἐρμηνείας του εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν.

Μ Α Ρ Τ Υ Ρ Ι Α

Μαρτύρια ἢ μαρτυρολόγια λέγονται αἱ περιγραφαί τῆς δίκης καί τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τῶν Χριστιανῶν μαρτύρων. Διαίρονται εἰς δύο. 1) εἰς γνήσια καί 2) εἰς μὴ γνήσια. Τὰ γνήσια εἶναι δύο εἶδων α) ἐπίσημα πρωτόκολλα τῆς δίκης τοῦ μάρτυρος ἐκ μέρους τῆς ἐπισήμου ἀρχῆς καί β) περιγραφαί τῆς διαδικασίας τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου ἐκ μέρους τοῦ μάρτυρος. Τὰ μὴ γνήσια μαρτύρια εἶναι μεταγενέστερα· ἐπεξεργασία δηλ. τοῦ μαρτυρίου με φανταστικὰς διηγήσεις. Σῶζονται τὰ ἑξῆς μαρτύρια: 1) Μαρτύριον τοῦ Ντολεμαίου καί τοῦ Λουκίου, 2) μαρτύριον τοῦ Ἰουστίνου, 3) Ἡ ἐπιστολή τῶν Ὁικλησιῶν Λουγδύνου καί Μιένης περὶ τῶν μαρτυρησάντων ἐκ τῶν Ἀρχίου Λύρηλίου, 4) τὸ μαρτύριον τοῦ Ἀγίου Ἀπολλωνίου, 5) τὸ μαρτύριον τῆς Περικτιώσας καί τῶν σὺν αὐτῇ (κατὰ τινὰς ἐγ. ἀρχὴ ὑπὸ Τερτυλιανου) 6) τὸ μαρτύριον τοῦ Πιονίου, ὅστις ἐμαρτύρησε εἰς Σμύρνην ἐπὶ Δεκίου.

- Τ Ε Λ Ο Σ -

"THE COMMUNISTS ALSO HAVE THEIR PROBLEMS"

ADDRESS BY ALLEN WELSH DULLES,
DIRECTOR OF CENTRAL INTELLIGENCE
BEFORE THE ADVERTISING COUNCIL, INC.,
19 September 1957
ST. FRANCIS HOTEL,
SAN FRANCISCO, CALIFORNIA

It is a privilege to have this opportunity to recognize publicly the generosity of the Advertising Council in devoting so great a share of its time and resources in the general welfare. You have freely supported those great causes which promote domestically and internationally the ideals of our people. You have been in the forefront of campaigns to alert the people of this country to the dangers of alien and destructive movements such as international communism. As one in Government who has had the opportunity of judging of the effectiveness of this work, I wish to express gratitude.

It may seem a bit paradoxical that the Director of Central Intelligence should be addressing the Advertising Council. You represent the trend -- which seems quite irresistible -- that "it pays to advertise."

I am the head of the silent service and cannot advertise my wares. Sometimes, I admit, this is a bit irksome. Often we know a bit more about what is going on in the world than we are credited with, and we realize a little advertisement might improve our public relations. For major reasons of policy, however, public relations must be sacrificed to the security of our operations.

You and we, however, have much in common. We are both deeply concerned with the impact of ideas on human behaviour. In carrying out one of the Central Intelligence Agency's important tasks -- that of estimating future developments in the foreign field -- the ability to analyze public reactions is essential in our job. We, as you, have to judge whether ideas have a transitory value or will have an enduring effect upon the behaviours of people.

In particular, it is a fascinating study to follow the development of the ideas behind certain of the great revolutionary movements. Some such movements were promoted by religious fervor, some by brute military force, many by a combination of might and assertions of right. These movements have had their day -- long or short. Some have had broad geographic appeal -- some were limited to a particular area and the history of some has never really been deciphered. Our civilization, despite the dark ages, has been tough enough to survive the most vigorous and long-lived revolutionary assaults on mind and body.

Tonight I propose to give you the results of an analysis of the recent happenings within the Soviet Communist world and I shall be bold enough to draw certain conclusions which support my conviction that radical changes are taking place and more are in the making.

The initial ideological fervor, I believe, is seeping out of the international revolutionary communist movement, particularly in

the Soviet Union. Marxism was not designed for the atomic age of the mid-twentieth century. Effective as Communism has been in establishing control of two powerful nations and imposing its will on a number of Satellite countries, it is beginning to encounter difficulties in coping with the complex industrial and technological problems of today. Further, while some of the industrial and military achievements of both the USSR and Communist China have stirred the pride of its citizens, Communism has failed to devise a political system capable of commanding the loyalties of governed peoples without resort to the cruel barbarities of mass terror. It has satisfied neither the ideals, the aspirations, nor the needs of the people subject to its domination.

Accordingly, the leaders of international communism are being forced to review their situation and to consider major changes—changes which strike at the very heart of the system. The theories of Marx and Lenin proved useful window-dressing behind which the Communists established their monopoly of political power—the so-called dictatorship of the proletariat. These ideas are of little aid in guiding the Communist dictatorship in meeting the challenge of the world today.

What prophet is there left in Soviet Russia? Marx and Lenin are given lip service, but their advice and counsel have little applicability today. Stalin has been discredited - though his embarrassing remains are still on view in the Kremlin. Khrushchev is unlikely to blossom out as a creator of new Communist doctrine though his impetuosity and unpredictability remain a matter of grave concern in an international situation as tense as that of today. Mao retains his role as a prophet in China, but he, too, is having his troubles.

When Stalin disappeared from the scene a little less than five years ago, he left a clouded heritage. His later years of dictatorship had brought the Soviet Union close to war and disaster. Ventures in Greece, at Berlin, and finally in Korea had opened the eyes even of the credulous abroad. Domestically, harsh measures of forced industrialization and military buildup, successful as they were technologically, had left little place for meeting the needs of the people.

Moreover, the systematic cruelties of the secret police had created popular unrest, suspicion and despair. Khrushchev told us the story of how terror-ridden Soviet life had become in his now well-known secret speech at the 20th Party Congress over a year ago—a speech still unpublished in the Communist world. It was too strong medicine for popular consumption, although bits and pieces of it were allowed to leak out.

Stalin's successors had the difficult task of tempering a dictatorship but yet maintaining complete authority, of doing away with the Stalinist type of secret police repression and yet keeping the people under iron discipline, of maintaining a tight rein but still creating the impression, and giving some of the substance, of a new measure of freedom.

Beria found it hard to fit into this picture. He did not want to relinquish his personal control of the secret police through which he hoped to gain the top position. His plot was discovered and he was liquidated. Since then the military seems to have become the decisive element where force or the threat of force was required to support a political decision.

After the Beria crisis we were told that the dictatorship of the proletariat had become a collective leadership—more properly described as a collective dictatorship. True enough, the crisis of readjustment to the post-Stalin era brought together in uneasy harmony the surviving members of the governing body known as the Presidium of the Party. Many here at home and abroad wrongly estimated that this might be an enduring form of government. Actually bitter personal rivalries and basic differences of philosophies and outlook remain unreconciled.

The ultimate authority to make crucial decisions must rest firmly somewhere and that "somewhere" is unlikely for long to be

in a collective. Majority rule is appropriate for legislative and judicial bodies, but it does not function satisfactorily in the executive field, where decisiveness of action is essential.

For a time after Stalin's disappearance from the scene, Malenkov tried to lead the collective team, seemingly down a course which promised a better break for the people than they had ever had before. In 1955 he was forced to confess his incapacity and Khrushchev took over, committing himself, like his predecessor, to the collective rule formula.

Then, last June, the inevitable irreconcilable conflict of opinions emerged, the collective broke down and, with the approval of the military, in particular Zhukov, Khrushchev eliminated his rivals—Molotov and Kaganovich, who really felt that the old Stalinist and foreign policies were preferable, and Malenkov, who due to his relative youth, political experience, and apparent popularity, was a dangerous potential rival. At the moment, Khrushchev is busily engaged in implicating Malenkov in the crimes of Stalin's later days, classing him as "shadow and tool" of Beria. Since Beria was shot for treason, the threat to Malenkov is naked enough for all to see.

So the history of Soviet governmental changes repeats itself, although in a slightly different pattern from that of the two previous decades. Those recently purged have not yet been liquidated

like Beria or eliminated by mock trials such as those of the late 1930's. With a touch of almost sardonic humor, the miscreants have been assigned to the oblivion of Siberia or the darkness of Outer Mongolia.

It was the hand-picked Central Committee of the Communist Party, with the backing of the Army, which played the decisive role in last summer's changes in the high command. This suggests that the Presidium on its own can no longer deal with recalcitrant members, at least in a situation where the issues are closely drawn and where those to be eliminated are not in a hopeless minority.

The claim that the purpose of these changes was to get back to the pure Leninist Communism of the past is camouflage. No differing theories of Communist and Marxist dogma played a decisive role in this struggle. It was a question of power politics in a situation where hard decisions had to be made in both the domestic and foreign fields. There were in fact very deep and fundamental divergences of views among the members of the Presidium and the collective failed to function because the differences were not susceptible of compromise.

Three main issues divided the Soviet leaders. The first concerned the decentralization of industry.

After years of extolling the virtues of a centrally planned economy, some of the Soviet leaders have recently begun to stress

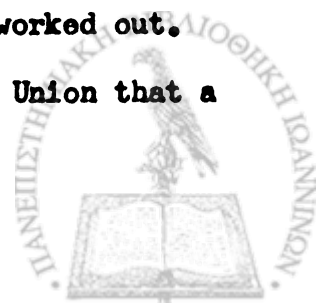
the need of local initiative to improve efficiency at the plant level. By the use of local resources, it was hoped to ease the burden on transport facilities, minimize duplication of effort and stimulate managerial initiative. Acting on these theories, Khrushchev recently forced through a program to decentralize away from Moscow many elements of control of the great Soviet industrial machine, in the most sweeping reorganization of the economic management machinery since the first Five Year Plan was adopted in 1928. Some 27 specialized economic ministries in Moscow were abolished and replaced by 105 regional economic councils.

Last June, several of Khrushchev's colleagues tried to reverse all this.

The reason for the reorganization is readily understandable if one tries to conceive of the bureaucratic mess which we would have if we attempted to manage from the Capital all the details of a growing industrial complex more dispersed geographically than that of the United States and approaching one-half of its size.

There should be eventual economic benefits from the decentralization, but Khrushchev's plan will create as many problems as it solves.

A long period of transitional confusion is certain while new administrative command and coordination channels are worked out. In the longer run, there is the danger for the Soviet Union that a

kind of economic provincialism will develop to threaten the dominance of the central government.

The reason for the bitter fight against this reorganization by many of Khrushchev's colleagues is clear. The decentralization will remove some of the power from the central government in Moscow and transfer it to the provinces. Here only two members of the Presidium are in a position to exercise real influence, Khrushchev, through his control of the party machinery throughout the Soviet Union, and the military, ^{at} ~~presently~~ represented by Marshal Zhukov.

The second issue dividing the Soviet leaders in June last was the agricultural problem, often called the Achilles heel of the Soviet system. Khrushchev has been pressing for ever-increasing areas of State-controlled farm lands, on the pattern of the huge development he had started in the so-called "virgin lands" east of the Caspian, in order to make good the shortcomings of Communism's greatest fiasco -- the collectivized farm system. This involves some 80 - 100 million acres; larger than the entire wheat acreage of the United States.

For many years Soviet emphasis on heavy industry and military strength drained manpower and capital investments away from the farms, making agriculture the stepchild of the Stalinist economy. In contrast with the rapid growth rate of other parts of the Soviet economy, for the past twenty years Soviet production

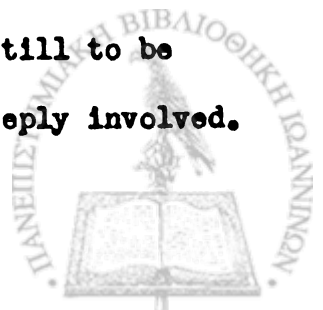

of agricultural commodities has failed to increase as fast as the population of the USSR.

After all, soil conditions, rainfall and temperature do not favor the Soviet Union despite its vast area. Less than 10% of the country is likely to produce reasonable agricultural yields in normal years. Moreover, the combination of bureaucratic mismanagement, and Communist neglect of the motivating force of personal incentives had resulted in an inefficiency of farm labor so great that it takes about one farm worker to feed and supply every four persons in the USSR, whereas the ratio in the United States is about one for every sixteen persons. Hence, 45% of Soviet labor is on the farms as compared with 10% of American workers.

Khrushchev's responsibility for the policy of investing heavily in the semi-arid, agriculturally marginal "virgin" lands is very great. So far he has been lucky, with one excellent crop and one fair one. This year (1957) promises to be only fair and there is no doubt that many Soviet leaders fear a major crop failure as the moisture is used up in the new lands. Even Mikoyan, who has stuck with Khrushchev so far and now is probably the number two man in the party, is said to have been dubious about the "virgin" lands program.

The final success or failure of the program is still to be determined and Khrushchev's personal reputation is deeply involved.

He has promised his people equality per capita with Americans in milk and butter by 1958 and in meat by 1961. This latter would involve an increase of 3 1/2 times in Soviet meat production which, to say the least, is an ambitious program, even taking into account the noted fertility of the rabbit, which is included in the Soviet calculations as well as their claimed ability to produce a larger number of twin lambs.

Finally, a third point at issue between Khrushchev and his opponents lay in the related fields of foreign policy and policy toward the European Satellites. Here Khrushchev was attacked by Molotov and his followers for having weakened the Soviet position by his policy of reconciliation with Yugoslavia and by his Austrian settlement. He was, in fact, vulnerable to the charge of having opened the flood gates to revolt by stimulating support for the doctrine of "differing roads to Socialism," a heresy that is now threatening the monolithic structure of the Soviet empire.

For a time during the Hungarian Revolution, the ranks in the Soviet leadership had closed and Khrushchev personally as well as his opponents must bear the responsibility for the ruthless intervention in November 1956. The scars of dissent remained, however, and in the indictment of Molotov by the Central Committee, his Yugoslav and Austrian policies are the subject of particular criticism. Hungary goes unmentioned.

Moscow's future policy toward the European Satellites remains unresolved. Though Molotov was vigorously attacked for his mistaken attitude, Khrushchev, since the Polish and Hungarian revolts, has feared the contagious influence of granting more freedom anywhere. Certainly none of the Soviet leaders cares to remember the precepts of Lenin, who had this to say in 1917:

"If Finland, if Poland, if the Ukraine break away
from Russia there is nothing bad about that....

No nation can be free if it oppresses other nations."

These were the major issues on which Khrushchev fought for, and by an eyelash won, the leadership of the Soviet Union.

There are many other burning problems facing the new group ruling the Soviet Union.

First of all, they have the problem of East-West contacts, which for propaganda purposes at least they strongly claim to favor. Can the leaders really permit the people of the USSR to have knowledge of the facts of life? Do they dare open up to the press, to radio, to television?

Except for certain supervised and guided tours, the answer to this so far seems to be "no." We can guess how frightened they are from their panicky warnings to Soviet youth about being deceived by the words of the American boys and girls who went to Moscow

recently for the big Soviet Youth Festival.

Similarly, they do not dare publish such documents as the Khrushchev secret speech, the U.N. report on Hungary, nor the basic attack on Communist doctrine by the Yugoslav, Djilas, in his recently published book, "The New Class."

Instead of dealing with such criticisms openly, Soviet leaders try to sweep them under the rug and keep their own people in the dark.

There was recently published in Moscow a highly realistic novel, with the eloquent title Not By Bread Alone. It evoked great popular interest in the USSR because it showed some of the seamier side of political life and bureaucracy in the Soviet Union today. All the big guns of the Soviet regime began to fire at the author, Dudintsev, and Khrushchev himself recently lambasted the book as misguided and dangerous. It is significant that they have not yet banned it. Probably they were too late in realizing its subtle attack on the foundations of the Communist system.

By and large the bulk of the Russian people still live in a dream world about everything outside the USSR, and the most tragic part about this is the distorted facts and fancies the Soviet leaders give their own people about the allegedly hostile attitudes of Americans toward them. The exchange of a few controlled travelling delegations is not enough. The barriers to information and knowledge must be torn down.

The Soviet leaders also have to deal with the problems created by their own educational system and by the development of an industrial and technical elite. Under the lash of its pell-mell industrialization program, the USSR in the past decade has enormously speeded up the education of the Russian people, particularly in the scientific and technical field. As a result, the USSR is turning out hundreds of thousands of graduates of schools corresponding to our high schools and colleges.

It is true that in their educational system they emphasize scientific and technical fields much more than social sciences and the humanities. But knowledge is not an inert substance. It has a way of seeping across lines and into adjacent compartments of learning. The Soviet leaders, I firmly believe, cannot illuminate their scientific lecture halls and laboratories without also letting the light of truth into their history and economics classrooms. Students cannot be conditioned to turning off their analytical processes when the instructor changes a topic.

Student and intellectual unrest is a troublesome challenge to a dictatorship. The Chinese Communists experimented briefly with placating critics by liberalizing their thought-control system -- enunciating the doctrine known as "let a hundred flowers bloom, let a hundred schools of thought contend." In the face of the far-reaching criticisms promptly voiced by Chinese intellectuals,

the Peiping regime quickly reversed itself and has only a few weeks ago resumed the practice of publicly executing students who dared to suggest that China's ills result in part from flaws in the Communist system itself.

The education which Soviet and Chinese Communist leaders give their people is a dangerous commodity for a dictatorship. Men and women who have their critical faculties sharpened are beginning to question why the Russian people cannot be freed from rigid Communist Party and police-state discipline, given a greater economic share of the fruit of their labors, and allowed to participate -- at least by an effective expression of consent -- in their own governing.

In the past the Soviets counted particularly upon their ability to appeal with success to the youth and the students. In 1905 Lenin wrote, "We are the party of the future but the future belongs to the young. We are the party of innovation, and it is to the innovators that youth always gladly gives its allegiance. We are the party of self-sacrificing struggle against the ancient rot, and the young are always readiest for sacrificial combat -- and we shall always be the party of the youth of the advanced class."

That proud boast could not be made today. The Hungarian students were ready for combat, but against the Soviets, not for them. The deep disillusionment of the Polish youth with the

Soviet-imposed version of Communism can be read in their brilliantly edited publications, and in spite of Soviet censorship there is evidence that they are read eagerly by those who can obtain them in the Russian universities.

The Soviet government can still organize massive propaganda circuses like the recent Moscow Youth Festival. They can train an ever increasing number of young scientists and technicians. They can bribe the ambitious with the rewards of power and special privilege in the swollen bureaucracy. But they are finding it increasingly difficult to enlist in their cause the self-sacrificing and idealistic young men that Lenin once so counted on and who are the real motive power of successful revolutionary movements.

The Soviet leaders also have the growing problem of the technical and managerial elite which has been created to run Soviet industry -- now being decentralized. It will not be easy to restrain this class of people from using its critical skills to question the cumbersome governmental and Communist Party bureaucracy and what it is doing -- or not doing -- to give the members of that elite a better life.

Probably it is out of respect for the growing perceptiveness of the people of Russia, and at least out of recognition of popular yearning for peace, that Soviet leaders have been forced to give lip service to disarmament, another grave problem before the Moscow

leaders. Now that the issue of conceding some form of inspection and control in the USSR is squarely presented, they are hesitating. This prospect goes against every tradition and instinct of the secretive and suspicious Communist dictators.

These are some of the practical issues which Khrushchev now faces. There is no easy solution. After all, dictatorships, whether of the Stalin or of the Hitler type, can for a time exact great sacrifices from their peoples and achieve great materialistic accomplishments. In fact, for a limited period, it may be easier for a dictatorship to make steel than bread and butter -- easier to build a mighty war machine than to satisfy the moral, spiritual and material needs of a great and diverse people. This is certainly the case with the Communist dictatorship in the USSR.

Today Communism is more valuable as an article of export than it is as a solution for the problems of a country like the Soviet Union, which is making great strides in fields of material progress, but which has still found no way of creating a government which can meet the needs and aspirations of its people.

Undoubtedly in many areas of the world, particularly those recently freed from Colonial rule, the image of Communism still has an appeal. It seems to combine the advantages of strict discipline at the top with the promise of quick industrialization.

These factors appeal to new nations struggling with the task of making a government work among peoples who have had little experience with it and who at the same time have the desire to become quickly an industrial force in their own right.

The politically unsophisticated peoples of the underdeveloped nations have yet to learn what the peoples of the Communist world are slowly coming to understand about Marxism and industrial growth. Djilas, the Yugoslav Communist heretic, put it well:

"Modern Communism began as an idea with the inception of modern industry. It is dying out or being eliminated in those countries where industrial development has achieved its basic purposes. It flourishes in those countries where this has not yet happened."

In fact, I would add to this that the force of ideological Communism seems weakest in those countries like the USSR, where it has been the longest in control. It has its strongest appeal to the minds of these peoples in the underdeveloped areas of the world where they have had no practical experience with it.

Viewed in broad perspective, Communism is only one of the many great revolutionary movements that have swept into world history. Such movements seemed to combine an ideology or a faith expressed as a program of action; and a discipline through a

political or military machine capable of organizing the energies of the people in order to carry out the ideas that have captured their imaginations and loyalties.

I realize that historical analogies are notoriously treacherous. But there may be food for thought in comparing the evolution of Soviet Communism with the classical periods of revolutionary movements. Possibly the closest parallel in history is with the French Revolution.

The pattern seems to be this: the intellectuals desert their political institutions and adopt what they call a "Reform Program." Then, revolutionary elements take over from the intellectuals and seize power, generally beginning with the moderates of the Danton type, and passing through the extremists like Robespierre, with a reign of inhuman zeal and terror. Successive groups of leaders are destroyed with each change in the tempo of the revolution. As Vergniaud said in the course of the French Revolution, "The Revolution, like Saturn, devours its own children." Eventually, human nature rebels and demands a more normal life. Then the practical political and military leaders depose the extremists.

Finally, in the case of the French Revolution, there was the temptation, to which they quickly yielded, to indulge in foreign military adventure, and -- eventually the access to power of the military man on horseback, Bonaparte. There is, naturally,

considerable speculation these days as to whether this last phase of the French Revolution will be repeated in the case of Soviet Communism. I have no crystal ball answer, but certainly military dictatorship is one of the possible lines of evolution in the Soviet Union.

From this analysis of developments in the Soviet Union, it is fair to conclude that I believe that the old Communist dialectic of Marx, Lenin and even Stalin does not answer the problems of the Soviet Union today -- either those of its industrial growth or of its lasting control over the great peoples living within the Soviet Union.

It would flow from this that Khrushchev and whoever he may associate with himself in the leadership, assuming he keeps his control for a time, will have to determine how they are going to accomplish this dual task. Will they meet it by further relaxation, thereby increasing the moral and industrial potential of the Soviet Union itself, and the prospects of peace, but risking the loss of the Satellite countries? Will they attempt a reversion to something like Stalinism under another name as some of the tough, uncompromising language and actions from Moscow of recent days would suggest? Or will they be tempted to risk foreign venture with a view to uniting their people and their energies to meet alleged enemies they claim are encircling them?

These are the issues. I would not wish to suggest that what I have referred to as the decline of the Marxist Communism has left the Soviet Union materially weak in facing them. The Soviet may be ideologically less menacing, technologically its power is still increasing.

Throughout the entire revolution, once the Communist regime was firmly established in Russia, the emphasis was placed on heavy industry, and on building up the war machine. This has been a constant policy and has been one phase of Soviet life that has not been affected by changing leaders or interpretations of Communist ideology. After all, the men who are at the helm in the Soviet Union are not the original revolutionary heroes. Khrushchev and Mikoyan and their henchmen belong to the ever-present class of political careerists who see in a revolutionary movement the path to power and privilege. They did not make the revolution, like Lenin. It made them, and they want above all else to preserve their positions.

While Marxism at one time or another has invaded most segments of Soviet life, including the army with its political commissar and indoctrination agents, those who have planned the Soviet military buildup have been little hampered by it. In their concentration on the fields of nuclear energy, aircraft design and construction, and the development of guided missiles, they experienced little ideological interference except during brief periods of Stalin's last hectic days.

Take, for example, the case of guided missiles. Here they never ceased work from the days of 1945 when they took over the German missile installation at Peenemuende with its rockets of a range between 150 to 200 miles. Now we know they have developed modern missiles of many times the power and efficiency of the German wartime models.

The Soviet Union which we face today presents a series of contradictions. Its leader has practically unrestrained power except for such control as the military may exercise, backed by a formidable war machine—a leader committed by his express policies to improve the lot of his people, and presumably committed also to relax the harsh controls of Stalin which he has described so vividly himself and which he purports to abhor.

At the same time, this leader, Khrushchev, faces the dilemma that any substantial relaxation at home or abroad, given the nature of the Communist dictatorship as it has evolved, may spell his own downfall. For he faces, and he knows it, a people who are questioning the basic tenets of Marxist Communism, and in particular a student body that is becoming more and more vocal in demanding the truth and may not be satisfied with half measures.

The Communist leaders are also facing a growing body of highly educated, technologically competent men and women in the

field of industrial management and production. It may prove impossible for them to stop the growing wave of intellectual unrest in the Soviet Union. Khrushchev cannot turn back education or stop technological development and keep the USSR a great power.

Yet Khrushchev seems to be in a hurry to solve a whole series of such problems as I have described and gain the personal success necessary to maintain his own position.

In addition all this, he has deeply committed himself in certain foreign adventures, particularly in the Middle East -- partly it may be assumed, to distract attention from problems at home and in the Satellites. All this rightfully makes us cautious in our judgments and does not suggest that there are any quick or easy ways out in our relations with the USSR.

But over the longer range, we can rest assured that revolutionary Communist tyranny cannot provide a final answer or a satisfactory answer to the needs of a civilized community. No power on earth can restore the myth that Communism is the wave of the future after 10 million Hungarians, after a decade of experience with it, and at the risk of their lives, gave it such a resounding vote of no confidence.

¶ The people of Russia, if given the time to continue their evolution to freedom out of the narrow bounds of Communist dictatorship, will themselves help to find a peaceful answer.

Εἶπε δὲ ῥά τισι τῇ τῶν ἁγίων οἰκίᾳ. Εἰρήνη
ὑμῖν εἰς πάντας αἰῶνας καὶ ἐκδόσεις εἰρήνης.
τὴν μετὰ χάριν ἔχον οὕτως ἀρεσκόμενος.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΚΔ

Κατὰ Ἰωάννην Α'

Καθηγητὴν Β.Χ. Ἰωαννίδης

Γεώργιος Ι. Πατηριανίδης

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΔ

Κατά 'Ιωάννην Α

κα

Καθηγητής Β.Χ. 'Ιωαννίδης

Γεώργιος Ι. Λαμπριανίδης

Κ Α Τ Α Ι Ω Α Ν Ν Η Ν

.....

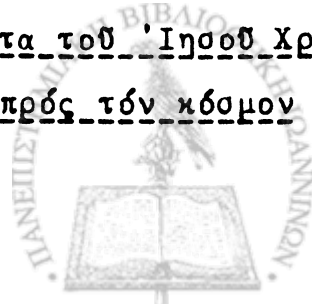
Π ρ ο λ ε γ μ ε ν α

Τό κατά 'Ιωάννην Εὐαγγέλιον θεωρεῖται ἀπό τά καλύτερα Βίβλια τῆς ΚΔ. Οἱ ἀρχαῖοι πατέρες τῆς 'Εκκλησίας χαρακτηρίζουν τοῦ-
ως πνευματικόν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τά ἄλλα, σωματικά. 'Ενεβάθυνε
ρισσότερον εἰς τό πρόσωπον τοῦ Κυρίου καί εἰς αὐτό (ἡ ἐξ αὐτοῦ)
νθάνομεν τί ἦτο ὁ 'Ιησοῦς Χριστός, ὅχι μόνον ἐκ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ
ἀλλά καί ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ τούτου τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ, δηλαδή
αγκάζει αὐτόν νά κάμῃ αὐτομαρτυρίαν: " Ἐγὼ εἰμί τό φῶς τοῦ κόσ-
μου τούτου....ἐκ τῶν ἄνω εἰμί καί οὐκ εἰμί ἐκ τοῦ κόσμου τούτου"
ἄ. 'Ακριβῶς ἐδῶ ἔγκειται ἡ ἀξία τοῦ 4ου Εὐαγγελίου, διότι οἱ ἄλλοι
Εὐαγγελισταί μπορεῖ νά ἠπατήθησαν ὅταν ἔγραφον, ἀλλά ἐδῶ ἔχο-
ν τήν αὐτομαρτυρίαν τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ. Περισσότερα βλέπε: Β. 'Ιω-
άννου "Εἰσαγωγή ΚΔ" σελίς

'Αρνηταί τῆς γνησιότητος τοῦ 4ου Εὐαγγελίου εἶναι: Βλέπε
πυλῶν σελίς

Κ ε φ ᾱ λ α ι ο ν Π ρ ῶ τ ο ν

Οἱ στίχοι Ι - 5 ἀποτελοῦν τὸ Προοίμιον. Οἱ στίχοι Ι - ΙΒ
τὸν Πρόλογον τοῦ Εὐαγγελίου καί ἀπό τοῦ Ι9 στίχου ἀρχίζει ἡ διή-
γησις. Τό Προοίμιον (Ι - 5) διακρίνεται διὰ τήν μεγαλοπρέπειάν
αὐ καί ἀποτελεῖται ἀπό λακωνικάς ἐκφράσεις, αἱ ὁποῖαι ἐκφράζουν
α) τὴν αἰωνιότητα (ἐν ἀρχῇ), β) τὴν σχέσιν τοῦ 'Υιοῦ πρὸς τόν
Πάτέρα (ὁ λόγος ἦν πρὸς τόν Θεόν), γ) τὴν θεότητα τοῦ 'Ιησοῦ Χρι-
στοῦ (καί Θεός ἦν ὁ λόγος) καί δ) τὴν σχέσιν πρὸς τόν κόσμον καί

Λόγος- 'Ο λόγος, είναι ένας χαρακτηρισμός του 'Ιησοῦ Χριστοῦ πού μόνον ὁ 'Ιωάννης ἀναφέρει καί αὐτός μόνον εἰς τό Προ-
οίμιον, εἰς δέ τὰς ἐπιστολάς του ἔχει τήν λέξιν αὐτήν, ἀλλά σύν-
θετον λόγον τῆς ζωῆς. 'Ο 'Ιωάννης ἐχαρακτήρισε μέ τό ὄνομα αὐτό,
τό ὁποῖον πρέπει νά ὑποθέσωμεν ὅτι ἐγνώριζον οἱ ἀκροαταί του καί
ὅτι οἱ ἀναγνώσται θά εἶχον ἰδέαν τινά περί αὐτοῦ. 'Ο 'Ιωάννης ἔ-
χει τά ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά διὰ τήν ὀνομασίαν τοῦ Κυρίου καί
μόνος αὐτός ἔχει τό κοσμικόν ὄνομα Ὁ 'Ιησοῦς καί μόνον δύο φορές
ἔχει τό 'Ιησοῦς Χριστός ἐν Ι, ΙΒ καί 20, 3Ι. Τώρα γιατί μεταχει-
ρίζεται ὁ 'Ιωάννης τήν λέξιν λόγος, πόθεν ἡ προέλευσις του καί
ποῖα ἡ σημασία τῆς λέξεως.

Πολλά ἔχουν γραφῇ περί τῆς λέξεως αὐτῆς, ὁ δέ Ζολώτας
ἔχει γράψει ὁλόκληρον τόμον. Ἡ λέξις λόγος σημαίνει ἢ τόν προφο-
ρικόν λόγον ἢ διάνοιαν, ἀλλά καί αἰτίαν καί ἀφορμήν (π.χ. γιά
ποῖον λόγον). Αὐτάς λοιπόν τὰς ὀνομασίας ἔχει ἐν τῇ ΚΔ πλήν, τοῦ
κατά 'Ιωάννην Εὐαγγελίου (π.χ. εἰς αὐτός: συναῖραι λόγον = δίδωμι
λόγον, ἐκήρυττον τόν λόγον). Ἐπίσης σχετίζεται καί μέ τήν λέξιν
νοῦς, ἀλλά καί μέ τόν ἐνδιάθετον λόγον (προφορικόν). Εἰς τόν
'Ιωάννην σημαίνει ἡ λέξις λόγος πρόσωπον. Ἄν αὐτό τό συσχετίσω-
μεν πρός τόν 'Ιησοῦν θά ἰδοῦμεν τί ἐδίδασκε, διότι τόν ἄνθρωπον
τόν χαρακτηρίζομεν διὰ τοῦ λόγου(διὰ τῆς(ἐκ τῆς) ὁμιλίας) καί
τόν καταλαμβάνομεν διὰ τοῦ λόγου (προφ.λόγος) καί δι' αὐτοῦ ἀπο-
καλύπτεται ὁ ἐσωτερικός τοῦ ἀνθρώπου κόσμος. Ἐδῶ ὁ 'Ιησοῦς Χρι-
στός εἶναι ὁ ἀποκαλύψας τὰς διαθέσεις καί λόγον τοῦ θεοῦ.

'Η λέξις λόγος ὑπῆρχεν σέ μεγάλη διάδοσιν καί δῆ πρῶτος
ὁ Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος - ὁ μεγαλύτερος φιλόσοφος τῆς ἀρχαιότη-
τος - λόγον ὀνομάζει τήν δύναμιν ἡ ὁποία συνέχει (τ. ἔ. κρατεῖ,

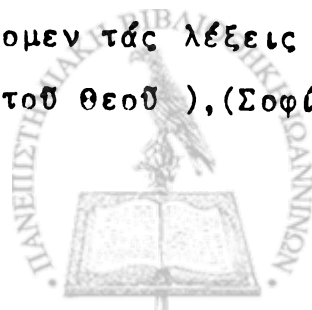

κατέχει) τά πάντα (πάντα λόγον έχει). "Επειτα ή λέξις λόγος άπαντῃ καί παρά Πλάτωνι, αλλά αντί της λέξεως λόγος έχει τήν λέξιν νοῦς, μέ τήν ιδίαν σημασίαν, ό νοῦς διακοσμεῖ τά πάντα. "Επίσης καί παρά τῷ "Αναξαγόρῃ κ.ἄ. Εἰς τοῦς Στωϊκοῦς Φιλοσόφους, άπετέλει ή περί λόγου διδασκαλία των τό κέντρον της ζωῆς των. "Ελεγον ὅτι τό σύμπαν συντηρεῖται διά τοῦ λόγου καί καταλήγει εἰς τόν λόγον (ένδοκόςμιος λόγος). "Ιδέ καί ό "Απ. Παῦλος καί οἱ Στωϊκοί Φιλόσοφοι Β.Χ. "Ιωαννίδου σελίς . "Απ'αὐτόν τόν λόγον ἔλαβε καί ό "Ιουστίνος ό Φιλόσοφος καί μάρτυς νά ὁμιλήσῃ περί τοῦ σπερματικοῦ λόγου.

Οἱ Στωϊκοί ἦσαν σύγχρονοι τοῦ "Ιωάννου καί τοῦ Παύλου καί εἶναι γνωστόν ὅτι πολλοί ἐξ αὐτῶν ἔδρασαν καί ἐν "Εφέσῳ, αλλά καί ό "Ιωάννης ἔζησεν ἐν "Εφέσῳ. "Επομένως ὑπῆρχεν ή λέξις καί ἦτο γνωστή εἰς τόν "Ιωάννην. Αὐτήν τήν λέξιν λόγος " ένδοκόςμιος λόγος ", " κατά λόγον ζῆν " (νά ζῇ τις κατά θεόν, διότι ἐκ τοῦ λόγου προερχόμεθα καί εἰς τόν λόγον καταλήγομεν) ἐξηγοῦμεν λογική ζωή. "Ο άνθρωπινος λόγος εἶναι μέρος τοῦ παγκοσμοῦ λόγου, δι'ὃ καί κάποιος Φιλόσοφος ἔλεγε " θεός εἶ " τ.ἔ. μέρος τοῦ θεοῦ.

"Αργότερα ό Φίλων ό "Ιουδαῖος καί τινες ἄλλοι οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦν περί λόγου μέ τήν ἐξῆς ἔννοιαν: "Επειδή ἔβλεπον τήν ὑπερβατικότητα τοῦ θεοῦ - ἄπειρον, ἀσύλληπτον, ἐπέκεινα πάντων καί μή δυνάμενον νά περιγραφῇ - εἶπον ὅτι ἔρχεται εἰς ἐπαφήν μετ'αὐτοῦ διά μεσαζουσῶν δυνάμεων (λόγος, ἄγγελος, αἰῶνες παρά γνωστικοῖς) καί ὡς πρώτη μεσάζουσα δύναμις εἶναι ό λόγος ὀνομαζόμενος καί πρεσβύτης.

Θίς τήν ΠΔ αντί της λέξεως λόγος ἔχομεν τάς λέξεις "τῷ ρήματι" "της σοφίας τοῦ θεοῦ" (πάρεδρος τοῦ θεοῦ), (Σοφία Σολομώντος).

Ἀπ' αὐτές ὅλες τίς θεωρεῖς ὁ Ἰωάννης ἔλαβε μόνον τήν λέξιν λόγος, χωρίς τό περιεχόμενον ποῦ εἶχε, διότι ὁ Ἰωάννης ἀποδίδει ὠρισμένας ἰδέας εἰς αὐτήν ποῦ ἦσαν ἄγνωστοι καί ἀκατανόητοι πρὶν καί ποῦ δέν ὑπάρχουν σέ κανένα φιλόσοφον. Λέγει δέ σαφῶς ὅτι " ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καί ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν ". Ὅταν ὁ Ἰωάννης λέγει "Λόγον" ἐννοεῖ Πρόσωπον, καί οὐχί δύναμιν ὡς ἐνόμιζον οἱ φιλόσοφοι καί κατ' ἀκολουθίαν αὐτόν τοῦτον τόν Ἰησοῦ Χριστόν. Ἀκόμη δίδει λυτρωτικὴν ἔννοιαν εἰς τόν "λόγον" ("ἐν τῷ κόσμῳ ἦλθε"), ἐνῷ οἱ Στωϊκοί δέν εἶχον τήν ἰδέαν ὅτι ὁ λόγος δύναται νά ἀπολυτρώσῃ, διότι ἐθεώρουν τοῦτον μέσα τους, (ὡς θεοί λοιπόν) καί δέν ὑπῆρχεν μέσα των ἡ ἁμαρτία.

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καί ὁ Λόγος ἦν.....- Διὰ τῶν φράσεων τούτων σχηματίζεται ἓνα ρητορικόν σχῆμα, διότι τό τέλος τῆς προηγουμένης λέξεως ἀποτελεῖ τήν ἀρχήν τῆς ἄλλης προτάσεως (ἐπομένης προτάσεως). Ἐπίσης ἀποτελοῦνται καί ἐκ τοῦ ἰδίου ὑποκειμένου, ἀντικειμένου καί κατηγορουμένου.

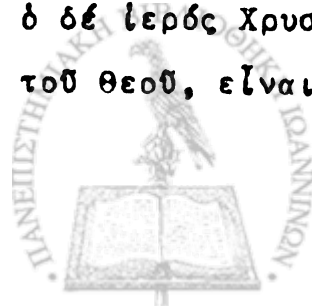
Καί ὁ λόγος ἦν πρὸς τόν θεόν = Καί ὁ λόγος δηλ. ὁ Ἰη-
2.- σοῦς Χριστός ἦτο πάντοτε πρὸς τόν θεόν = παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλά στενώτατα καί φανερῶνει τήν σχέσιν μεταξύ Πατρὸς καί Ὑιοῦ. Ἡ πρὸς σημαίνει κοντά. Ἡ λέξις πρὸς ἀπαντᾷ εἰς Ματθ. ΙΒ, 56 καί 26, 55 ἰδίου. Ἐδῶ λέγει ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἦτο θεός καί τό λέγει πολύ καθαρά καί εἶναι τό πλέον σαφές χωρίον. Τοῦτο δέ μπορούσαμεν νά τό συναγάγωμεν καί ἐκ τῆς πρώτης προτάσεως (ἐν ἀρχῇ), ἀλλά ἐδῶ τό λέγει καθαρώτερα. Καί τὰς τρεῖς προτάσεις τὰς συνηνώη εἰς μίαν, " ἦν πρὸς τόν θεόν" καί λέγει ὅτι ἦτο αἰωνίως, ἀπ' ἀρχῆς διότι αὐτός ἦτο ὁ θεός. Ἐδῶ ὁ Ἰωάννης εἰσέρχεται εἰς τό ἐσωτερικόν τῆς Ἀγίας Τριάδος (καί τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι ἓνα καί-

ριον πληγμα κατά της διδασκαλίας του 'Αρείου: ἦν ποτέ ὅτι οὐκ ἦν") καί δέν ἔπαψε ποτέ ἡ ιδιότης τοῦ θεοῦ, ὡς πατήρ, καί δέν μπορεῖ νά συλλάβῃ ὁ νοῦς τίς ιδιότητες τοῦ θεοῦ, ἐφ' ὅσον εἶναι ἄπειρος, ἀπερίγραπτος, ἀκατάλειπτος, ἐάν δέν δεχθῇ τήν ιδιότητά του ὡς Πατρός.

3.- Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο - Ἀκολουθοῦν αἱ σχέσεις τοῦ 'Υιοῦ πρὸς τόν κόσμον καί κατά θέλαν ἔμπνευσιν ὁ ἱερός Εὐαγγελιστής προσπαθεῖ νά ἐξυψώσῃ ἐξ ἀρχῆς τόν ἄνθρωπον - Σημαίνει, ὅλα ἔγιναν διὰ μέσου αὐτοῦ καί ὄχι ὑπ' αὐτοῦ, δηλαδή τὸ ὄργανον τῆς δημιουργίας ὑπῆρξεν ὁ 'Ιησοῦς Χριστός, διὰ τοῦ υἱοῦ ἔγιναν ὅλα. Τὸ ρῆμα ἐγένετο, δηλοῖ πρᾶξιν ἡ ὁποία ἔγινεν ἅπαξ, ὅτι ἔγινεν ἔγινεν μίαν φοράν, διότι τώρα γίνεται λόγος περὶ πραγμάτων ἐχόντων ἀρχὴν καί τέλος, διό καί εὐλόγως χρησιμοποιεῖται χρόνος ἀορίστου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἦν (παρατατ. χρόνου).

Καί χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν = Ὅσα γίνονται καί ὅσα ἔγιναν ὁρατά καί ἀόρατα δι' αὐτοῦ. ἔγιναν καί χωρὶς αὐτοῦ δέν ἔγιναν τίποτε ἀπ' αὐτά ποῦ ἔγιναν. Ὁ παρακείμενος γέγονεν, ὅσον νά ἐξηγηθῇ ὡς καί τὸ ἦν (παρατ.). Τὸ λέγει ἀρνητικῶς, ἐκεῖνο ποῦ εἶπε προηγουμένως θετικῶς, παρουσιάζεται ἡ εὐρύτης τῆς ἀντιλήψεως τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Πατρὸς καί τοῦ 'Υιοῦ ἐν σχέσει πρὸς τόν κόσμον καί εἰσάγει ἀμέσως Χριστοκεντρικὴν θεωρίαν (Οἱ ραββῖνοι ἐρμηνεύοντες τήν φανέρωσιν τοῦ θεοῦ ἐν τῇ καιομένῃ βάτῳ, ἔλεγον ὅτι ὁ θεὸς ἔκαμε τοῦτο διὰ νά δείξῃ τήν πανταχοῦ παρουσίαν του). Καί μ' αὐτὸ πλημμυρίζεται κανεὶς μετὰ τήν πανταχοῦ παρουσίαν τοῦ θεοῦ καί ὡς λέγει ὁ 'Απ. Παῦλος " ἐν αὐτῷ ζῶμεν καί κινούμεθα καί ἐσμέν" (), ὁ δέ ἱερός Χρυσόστομος λέγει ὅτι ἐκεῖνον ποῦ εἶναι γνωστὸν ἐκ τοῦ θεοῦ, εἶναι ἡ

ἀπειρία καὶ ἡ ἀκαταλειψία) .

Πολλὰ χειρόγραφα ἔχουν στίξιν εἰς τὸ οὐδέ ἔν. Ἀλλά, ὡς καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος παρατηρεῖ, καλυτέρα γραφή εἶναι ἡ ἔχουσα τὴν στίξιν εἰς τὸ γέγονεν.

4.- Ἐν αὐτῷ ζωῇ ἦν- ἡ λέξις ζωὴ εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς χαρακτηρισμοὺς τοῦ Ἰωάννου διὰ τὸν Ἰησοῦν. Τὴν ζωὴν τὴν ἐννοεῖ εἰς τὸ ἐγένετο καὶ ἐδῶ λέγει ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦτο ζωὴ ὑπὸ τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν σημασίαν, οἶδτι μπορεῖ νὰ ἔχη τις ζωὴν καὶ νὰ εἶναι νεκρὸς διὰ τὴν ἀλήθειαν. (Μπορεῖ πολλοὶ νὰ ἔχουν ζωὴν ἀλλὰ νὰ εἶναι νεκροὶ λόγῳ τῶν ἁμαρτιῶν των). Ἡ πρότασις ἐν αὐτῷ ζωῇ ἦν σημαίνει ὅτι εἶχεν θεῖαν ζωὴν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν καὶ τοῦτο σημαίνει ὅτι εἶναι ἀνωτέρα καὶ ὑψηλότερα, ὅταν εἶναι κανεὶς κοντὰ εἰς τὸν θεόν. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς σημαίνει ζωὴν ποῦ μεταμορφώνει, ἀναγεννᾷ καὶ λυτρώνει καὶ δι' αὐτὸ λέγει " ἐγὼ εἰμὶ ἡ ζωὴ " καὶ " ἐγὼ εἰμὶ τὸ φῶς " (καὶ τὸ σκοτῶνω ἐκ τοῦ σκότους, ἀφαιρῶ τὸ φῶς), τὸ συμβολικόν φῶς εἶναι τὸ ἀνώτερον (οἶδτι καὶ τοὺς ἁγίους ἔχομεν μὲ φωτοστέφανον) καὶ ἔπειτα ὁ ἴδιος ὁ κύριος λέγει " πιστεύετε εἰς τὸ φῶς " καὶ " ἐμαρτύρησε τῷ φωτὶ " κ.ἄ. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀρχαῖοι τραγικοὶ Φιλόσοφοι διὰ νὰ δηλώσουν τὸν θάνατον ἔλεγον " περιῆλθεν εἰς σκότος ". Ζωὴ σημαίνει ἀπολύτως καὶ ἐν οὐδεμιᾷ σχέσει μὲ τὴν ἀνθρωπίνην. Ἀποτελεῖ θεμελιώδες στοιχεῖον εἰς τὴν θεολογίαν τοῦ Ἰωάννου. Εἶναι ὁ μόνος ὁ ὅποῖος ἀντὶ τῆς Βασιλείας τοῦ θεοῦ ἢ Βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ διὰ τοῦτο δύναται νὰ γράφῃ ὅτι ὁ ἔχων τὴν ζωὴν ἔχει τὸν Ἰησοῦ Χριστόν. Ἡ ἰδέα αὕτη ὀρίσει πνευματικότητα εἰς τὴν ὁπαρξιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Περὶ τῶν ἐννοιῶν ζωῆς καὶ φωτός περισσότερα βλέπε εἰς Ἑπετηρίδα Θεολογικῆς Σχολῆς 1956-1957 σελ. 146 κ.ε.

5.- Καί τό φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει - Τό φαίνει εἶναι χρο-
νου ἐνεστώτος διαρκείας, ἀμετάβατον ρῆμα καί σημαίνει λάμπει, ρί-
χνει τό φῶς (ρίχνει τάς ζωοδόχους ἀκτίνας του). Σ'αὐτήν τήν κα-
τάστασιν τῆς πλάνης ἀκριβῶς φαίνει τό φῶς. Ἐδῶ παριστάνεται ὁ Ἰ-
ησοῦς Χριστός νά λάμπη, ἔλαμπε, λάμπει καί θά λάμπη. Παριστάνεται
ἡ ἀνθρωπότης ὡς ἔχουσα ἀνάγκην ἀπό φωτός, διότι δέν μπορεῖ νά κατα-
λάβῃ τίποτε ἀν δέν ἔλθῃ τό φῶς, καί ἀκριβῶς αὕτη ἡ λάμψις τοῦ φω-
τός μᾶς καθιστᾷ ἱκανοῦς νά γνωρίσωμεν ὅχι μόνον τόν κόσμον, ἀλλά
καί τόν θεόν.

Καί ἡ σκοτία αὐτό οὐ κατέλαβεν = καί τό σκότος, ἡ πλά-
νη δέν κατέλαβεν ἢ ὑπερῖσχυσε (δέν ὑπερῖσχυσε) ἢ δέν ἠννόησε(κατα-
λαμβάνω), διότι τό σκότος δέν ἠδυνήθη νά οἰκειοποιηθῇ τό φῶς, δέν
ἠννόησε, ὅπως π.χ. τό καταλαβέσθαι ἐν Φιλιπ.3,12-13.Πραξ.4-13
" καί καταλαβόμενοι ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοι εἰσὶν καί ἰδιῶται "
(= ἐννοήσαντες). Ἀπό τάς δύο ἐρμηνείας ἐξηγοῦν (μερικοί ἐρμηνευ-
ταί), οὐ κατέλαβεν = οὐκ ὑπερῖσχυσεν δηλ.ἀντέδρασε κατά τοῦ φωτός
ἀλλά δέν ἐθριάμβευσεν καί ὡς λέγει ὁ Χρυσόστομος " ἔστι γάρ ἀκατα-
γώνιστον τό φῶς ". Σήμερον οἱ περισσότεροι ἐρμηνευταί ἐξηγοῦν,
δέν ἠννόησε, δέν κατάλαβεν, ὅπως καί παρακάτω " ὁ κόσμος αὐτόν οὐκ
ἔγνω " (στιχ.10). Καλυτέρα ἐρμηνεία εἶναι ἡ ἐξῆς: Τό σκότος δέν
ὑπερῖσχυσεν. Ἄν ἐξηγήσωμεν, τό σκότος δέν ἠννόησεν τότε σάν νά
ἐπεδίωκε τήν ἐξαφάνισίν του, διότι ἀφοῦ δέν θά ἠννόει τότε θά ἐξη-
φανίζετο.

6.- Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος = Συνέβη νά ἀποσταλῇ
ἄνθρωπος - Λέγει ἄνθρωπος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τόν λόγον καί τίθεται
ἡ λέξις ἄνθρωπος διὰ νά δείξῃ τήν ἀντίθεσιν τῆς εἰκόνης πού ἀνέ-
φερεν.

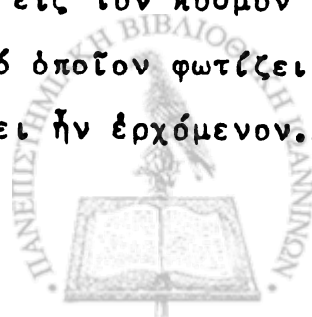
Ἀπεσταλμένος, λέγεται περί τοῦ Μεσσίας, περί τῶν Προφητῶν καί περί τοῦ Προδρόμου. Δηλαδή ὁ Ἰωάννης ἔλαβεν ἐντολήν παρὰ τοῦ θεοῦ, ἄρα εἶναι Προφήτης. Ἡ ἰδίᾳ ἔννοια καί εἰς τήν λέξιν ἀπόστολος (ἀπεσταλμένος), πρᾶγμα πού δεικνύει ὅτι δέν μπορεῖ νά κάμῃ τίποτε ἐάν δέν ἔχει ἀποσταλῇ παρὰ τοῦ θεοῦ. Ἐδῶ ἀκριβῶς ἔγκειται ἡ θεοκεντρικὴ ἰδέα, ὅτι ἐκεῖνο πού κάμνει ἔχει ἀποσταλῇ ἀπὸ τόν θεόν.

Ὀνομαζόμενος = ἐβραϊσμός ἀντὶ ὄνομα αὐτοῦ ἦν.

7.- Εἰς μαρτυρίαν - Τονίζεται τὸ οὗτος, ἡ προθ.εἰς + αἰτία σημαίνει σκοπόν. Ἦλθε ἐπὶ τῆς γῆς νά μαρτυρήσῃ διὰ νά πιστεύσουν πάντες διὰ τοῦ Ἰωάννου, διότι ἦτο ἀπεσταλμένος τοῦ θεοῦ καί δέν ἦτο τυχαῖος καί ἠκούετο μετὰ προσοχῆς καί σεβασμοῦ.

8.- οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς - Ὁ τόνος εἶναι στό οὐκ ἦν, δέν ἦταν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλὰ διὰ νά μαρτυρήσῃ περί τοῦ φωτός. Λέγει ὅτι δέν ἦταν ἐκεῖνος α) διὰ νά λείψῃ ἡ παρεξήγησις ὅτι δέν εἶναι αὐτός ὁ Μεσσίας ὅπως τὸν ἐνόμισαν οἱ Ἰουδαῖοι καί β) Μπορεῖ νά τὸ παρερμηνεύσουν ὅτι ὁ Ἰωάννης εἶναι ἀνώτερος τοῦ Ἰησοῦ, διότι ὅποιος μαρτυρεῖ διὰ τὸν ἄλλον πρέπει νά εἶναι ἀνώτερος ἐκεῖνου ἢ ἴσος. Ἀφοῦ λοιπόν ὁ Ἰωάννης μαρτυρεῖ περί τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ἀνώτερος. Ἀλλὰ αὐτό δέν στέκει λογικῶς, διότι αὐτός ὁ ἴδιος Ἰωάννης λέγει " οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ἄξιός ἵνα λῦσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος " (στιχ.27). Αὐτό δεικνύει ταπείνωσιν, ἀλλὰ καί συγκατάβασιν τοῦ θεοῦ πού δέχεται μαρτυρίας ἀνθρώπων.

9.- Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν - Δύο ἐρμηνεῖται ὁρίζονται στό χωρί αὐτό: α) ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον - τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν εἶναι ἐρχόμενον στόν κόσμον τὸ ὁποῖον φωτίζει πάντα ἄνθρωπον καί β) τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν ὃ φωτίζει ἦν ἐρχόμενον. Διὰ

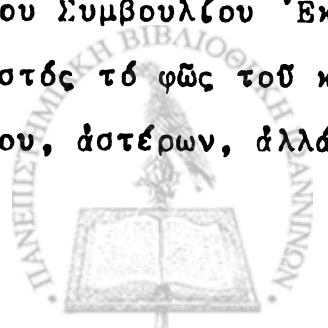

της πρώτης ἐρμηνείας εἶναι κατηγορούμενον σὺν οὗτος, ἐνῷ διὰ τῆς δευτέρας ὑποκείμενον (τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν). Τὸ δὲ φωτίζει εἶναι καὶ μία ἄλλη ἐκδοχή, καθ' ἣν τὸ δὲ πηγαινέει στὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ ἐρχόμενον ὡσαύτως εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἀλλὰ καλυτέρα ἐρμηνεία τὸ ἦν τὸ φῶς ὑποκείμενον εἰς τὸ οὗτος (ὁ λόγος) καὶ οἱ στίχοι 8,9,10 δὲν ἔχουν ὑποκείμενον, ἀλλὰ ἐννοεῖται ὡς ὑποκείμενον τὸ ὁ λόγος (οὗτος) καὶ ἐδῶ θὰ ἐννοήσωμεν ὑποκείμενον τὸ ὁ λόγος ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον καὶ τὸ ὅποῖον φωτίζει πάντα ἄνθρωπον.

Ἐρχόμενον - Ἀντὶ τὸ ἐρχόμενον νὰ τὸ χωρίσωμεν ἀπὸ τὸ ἦν - περιφραστικὸς παρατατικὸς ἀντὶ ἤρχετο, μερικοὶ τὸ θεωροῦν ὡς περίφρασιν. Ἦν ἐρχόμενον θὰ ἐρμηνεύσωμεν: τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν ἤρχετο εἰς τὸν κόσμον. ἤρχετο κατὰ τὴν ἐνσάρκωσιν ἂν καὶ μερικοὶ τὸ ἐξηγοῦν πρὸς τῆς ἐνσαρκώσεως, ἀλλὰ ὅπως λέγει παρακάτω " εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν " (στιχ. II).

Ὁ Ἰωάννης θέτει τὸ φῶς πάντοτε ἐν κινήσει, εἶναι σάν ἕνα φῶς ποῦ ἀνατέλλει καὶ σκορπίζει τὰ σκότη. Εἶναι ἡ καλυτέρα ἀντίληψις περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, διότι ὑπάρχουν πολλά φῶτα καὶ τὰ ὅποια ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι ἐνῷ δὲν εἶναι. Τίθεται τὸ ἄρθρον (τὸ φῶς) διὰ νὰ ὁρίσῃ καὶ ἐντοπίσῃ τὴν ἔννοιαν καὶ τὸν προσδιορισμόν. Τὸ φῶς ἕνα εἶναι δι' αὐτὸ καὶ παντοῦ εἶναι μὲ τὸ ἄρθρον, διότι καὶ ἄλλαι θρησκεῖαι εἶχον τὸ φῶς, καὶ ὁ Βουδῶδας ἔλεγε ὅτι εἶδε τὸ φῶς (Βουδῶδας = πεφωτισμένος. Ἀκριβῶς ἕνεκα τούτου καὶ τὸ θέμα τῆς προσεχοῦς συσκέψεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν εἰς Νέον Δελχί θὰ εἶναι "Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τὸ φῶς τοῦ κόσμου). Πολλὰ τὰ εἶδη φωτῶν, ὥς σελήνης, ἡλίου, ἀστέρων, ἀλλὰ

"διαφέρει ἀστήρ ἀστέρος" καί ἕνα μόνον εἶναι τὸ ἀληθινὸ Φῶς.

ΙΟ.- Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν = εὗρισκετο εἰς τὸν κόσμον, κατὰ τὴν ἐνσάρκωσιν αὐτὸ τὸ φῶς ὁ λόγος. Ἡ παράστασις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ ἐξωτερικὴ ἦτο τὸ φῶς, ἐπέσχον κατὰ τὴν σάρκωσιν αἱ θεῖαι ιδιότητες, ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει πάλιν ἐφανέρωσεν ὅτι ἦτο φῶς. Καί ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο = καί ὁ κόσμος ἔγινε δι' αὐτοῦ. Καί ὁ κόσμος αὐτόν οὐκ ἔγνω. Τὸ καί σημαίνει καί ὅμως αὐτόν ὁ κόσμος δέν τὸν ἠννόησεν. Ὑπάρχει συγγένεια μεταξὺ δημιουργοῦ, δημιουργήματος καί ἀνθρώπου. Εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἦλθεν καί ἔζησεν καί δέν τὸν κατέλαβον. Τρομερὸν εἶναι νὰ ἔλθῃ ὁ Ἰησοῦς Χριστός, εἶναι θεός, εἰς τοὺς ἀνθρώπους ποῦ εἶναι δημιουργήματά του καί νὰ μὴν τὸν γνωρίζουν, καί ὅπως χαρακτηριστικὰ λέγει ὁ Ἡσαΐας " τὸ βόδι γνωρίζει τὸν Κύριόν του καί τὸν ἀκολουθεῖ", ἐνῶ ὁ κόσμος δέν γνωρίζει τὸν δημιουργόν του, διότι ἡ ἁμαρτία ἔχει δηλητηριάσει τελείως αὐτόν.

Κόσμος = ἀνθρωπότης.

ΙΙ.- Ἦλθεν εἰς τὰ ἴδια = εἰς τοὺς ἰδιικούς του, ἴδια πράγματα, ἰδίους μαθητάς = δικούς του, συγγενεῖς του. Πρβλ. καί πρὸς Τιμ. " Ἴδε τίς τῶν ἰδίων.....οὐ προνοεῖ".

Ὁ Χριστιανισμός δέν εἶναι Πλατωνισμός, διότι ὁ Χριστιανισμός παριστᾷ τὸν θεόν νὰ ἔρχεται πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἐνῶ ὁ Πλατωνισμός εἶναι ἄνοδος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς πρὸς τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν. Παρίσταται ὁ θεός κρούων τὴν θύραν, σὰν κυνηγός ὁ θεός σέ παρακολουθεῖ. Ὁ ἱερός Αὐγουστῖνος λέγει ὅτι, ἐάν Ἐσὺ Κύριε δέν μᾶς ἐζητεῖς ἐμεῖς δέν θὰ σέ κυνηγούσαμεν. Δέν ἀφίνει ἡ μητέρα τὸ παιδί της ὅτι καί νὰ εἶναι, ἔστω καί κακοῦργος ἢ ληστής. Πολὺ περισσότερον δέ (ὁ θεός) τῆς μητέρας ὁ θεός, διότι εἴμεθα ἰδιικοί του. Ὁ τόνος ἐνταῦθα εἰς τὸ ἴδια, διὰ νὰ ἐξάρῃ δύο πράγματα, τὴν

ἁμαρτωλότητα τῆς ἀντιδράσεως καὶ τὴν ὑπομονὴν καὶ ἐμμονὴν τοῦ θεοῦ νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ σταυρωθῇ διὰ νὰ μᾶς σώσῃ. Τό εἰς τὰ ἴδια μερικοὶ ἐξηγοῦν εἰς τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν καὶ ὅτι αὐτοὶ δὲν τὸν ἐδέχθησαν. Δὲν εἶναι ὅμως ὀρθὴ ἐρμηνεία, διότι ὅταν τὰ γράφη ταῦτα ὁ Ἰωάννης δὲν ὑπῆρχε ζήτημα πίστεως διὰ τοὺς Ἰσραηλίτας, διότι ἄρκετοὶ εἶχον πιστέψῃ καὶ ὁ Χριστιανισμὸς εἶχε διαδοθῇ εἰς ὁλόκληρον τὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου σχεδόν. Δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἐπανάληψις τοῦ 10 στίχου.

12.- Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν = ὅσοι ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν ἔδωκε τὸ δικαίωμα, ἐξουσίαν = τὴν δυνατότητα νὰ γίνουν τέκνα τοῦ θεοῦ, διότι πρέπει νὰ πιστεύσουν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, νὰ γίνουν πιστοὶ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου.

12 & 13.- Τοῖς πιστεύουσιν = εἰς ὅσους πιστεύουν εἰς αὐτόν, εἰς τὸ πρόσωπόν του (ὄνομα καὶ πρόσωπον ταύτίζονται). Εἶναι ἐπεξηγήσεις, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς πού πιστεύουν.

Συνήθως ὁ Ἀπ. Παῦλος πιστεύεται ὅτι εἶναι ὁ ἀπόστολος τῆς πίστεως καὶ ὁ Ἰωάννης τῆς ἀγάπης. Ἀλλὰ ὁ Παῦλος ὁ ὁποῖος εἶναι κήρυξ τῆς πίστεως, εἶναι καὶ ἐκεῖνος πού ἔχει τὸν ὕμνον τῆς ἀγάπης. Α' Κορινθ. 13, 1 κ. ἐ. Τὸ ἴδιον καὶ ὁ Ἰωάννης ἔχει καὶ αὐτός εἶναι πού λέγει " τοῖς πιστεύουσιν" καὶ "αὕτη ἐστὶν ἡ πίστις ἡμῶν ἡ νικήσασα" κ.ο.κ.

13.- Οἱ ἀναγεννηθέντες (οἱ πιστεύοντες) ὅχι δι' αἱμάτων, φυσικῶν ὁρμῶν, σαρκικῶν θελήσεων ἢ ἐκ θελήματος ἀνδρός. Τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ εὐγενεστέρα γέννησις καὶ δὲν εἶναι τὸ τέκνον ἡδονικῆς θελήσεως, ἀλλὰ ἡ θέλησις ἀμφοτέρων. Ἐξ αἱμάτων=διὰ σαρκικῆς θελήσεως. Οἱ πιστεύοντες δὲν ἔχουν ὑποστῇ φυσικὴν γέννησιν, ἀλλ' ἐκ θεοῦ, ἀναγέννησις ἐκ τοῦ θεοῦ, γι' αὐτό καὶ ὁ Χρι-

ἁμαρτωλότητα τῆς ἀντιδράσεως καὶ τὴν ὑπομονὴν καὶ ἐμμονὴν τοῦ θεοῦ νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ σταυρωθῇ διὰ νὰ μᾶς σῶσῃ. Τὸ εἰς τὰ ἴδια μερικοὶ ἐξηγοῦν εἰς τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν καὶ ὅτι αὐτοὶ δὲν τὸν ἐδέχθησαν. Δὲν εἶναι ὅμως ὀρθὴ ἐρμηνεία, διότι ὅταν τὰ γράφη ταῦτα ὁ Ἰωάννης δὲν ὑπῆρχε ζήτημα πίστεως διὰ τοὺς Ἰσραηλῖτας, διότι ἄρκετοὶ εἶχον πιστέψῃ καὶ ὁ Χριστιανισμὸς εἶχε διαδοθῇ εἰς ὁλόκληρον τὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου σχεδόν. Δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἐπανάληψις τοῦ 10 στίχου.

I2.- Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν = ὅσοι ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν ἔδωκε τὸ δικαίωμα, ἐξουσίαν = τὴν δυνατὸτητα νὰ γίνουν τέκνα τοῦ θεοῦ, διότι πρέπει νὰ πιστεύσουν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, νὰ γίνουν πιστοὶ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου.

I2 & I3.- Τοῖς πιστεύουσιν = εἰς ὅσους πιστεύουν εἰς αὐτόν, εἰς τὸ πρόσωπόν του (ὄνομα καὶ πρόσωπον ταύτιζονται). Εἶναι ἐπεξηγήσεις, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς πού πιστεύουν.

Συνήθως ὁ Ἀπ. Παῦλος πιστεύεται ὅτι εἶναι ὁ ἀπόστολος τῆς πίστεως καὶ ὁ Ἰωάννης τῆς ἀγάπης. Ἀλλὰ ὁ Παῦλος ὁ ὁποῖος εἶναι κηρυχὴς τῆς πίστεως, εἶναι καὶ ἐκεῖνος πού ἔχει τὸν ὕμνον τῆς ἀγάπης. Α' Κορινθ. I3, I κ. ἐ. Τὸ ἴδιον καὶ ὁ Ἰωάννης ἔχει καὶ αὐτὸς εἶναι πού λέγει " τοῖς πιστεύουσιν" καὶ "αὕτη ἐστὶν ἡ πίστις ἡμῶν ἡ νικήσασα" κ.ο.κ.

I3.- Οἱ ἀναγεννηθέντες (οἱ πιστεύοντες) ὅχι δι' αἱμάτων, φυσικῶν ὁρμῶν, σαρκικῶν θελήσεων ἢ ἐκ θελήματος ἀνδρός. Τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ εὐγενεστέρα γέννησις καὶ δὲν εἶναι τὸ τέκνον ἡδονικῆς θελήσεως, ἀλλὰ ἡ θέλησις ἀμφοτέρων. Ἐξ αἱμάτων=διὰ σαρκικῆς θελήσεως. Οἱ πιστεύοντες δὲν ἔχουν ὑποστῇ φυσικὴν γέννησιν, ἀλλ' ἐκ θεοῦ, ἀναγέννησις ἐκ τοῦ θεοῦ, γι' αὐτὸ καὶ ὁ Χρι-

στιανισμός είναι SUI GENERIS, άλλου είδους, και πρέπει να είναι τέκνα του Θεού.

Τήν εικόνα του Θεού δεν μπορούμε να την συλλάβωμεν, διότι ήμεις έχομεν άμαρτίας και δεν μπορούμε να συλλάβωμεν τήν Ξνοϊαν ενός άναμαρτήτου, Είναι ζητήματα πλστεως και έμπειρίας. 'Ο άγιος δεν μπορεί να περιγράψη τήν άγιότητά του, όπως και ο οφθαλμός που όλα τά βλέπει τον έαυτον του δε άδυνατεϊ. Και όπως δεν μπορούμε να καταλάβωμεν τί είναι υγεία αν δεν άρρωστήσωμεν, Δεν είναι λοιπόν εύκολον να συλλάβη τις τήν ιδέα μη άμαρτωλου ανθρώπου. 'Ακριβώς και ο 'Ιωάννης έδω αυτό λέγει και ως και ή προς Διδόγνωτον έπιστολή, μπορεί να φορη τά ίδια φορέματα κ.ο.κ.

14.- Και ο λόγος σάρξ έγινετο - 'Εδω διά τελευταίαν φοράν αναφέρεται ή λέξις λόγος. Αισθάνεται βαθύτατα ο 'Ιωάννης τήν ταπείνωσιν του 'Ιησοϋ Χριστου και ο τόνος στην λέξιν σάρξ. 'Η λέξις αυτη στην ΚΔ σημαίνει άνθρωπος " έξομολογήσητέ σοι πασα σάρξ ". Περισσότερον τονίζει τήν λέξιν σάρξ, διότι θέλει να καταπολεμήση και τους δοκίτας, και διά να τονίση τήν ένσάρκωσιν του 'Ιησοϋ Χριστου. 'Αφίνει τον ήρεμον τρόπον άφηγήσεως ο 'Ιωάννης και άρχίζει με πάθος. Με τήν λέξιν σάρξ τονίζεται ή μάλλον εκφράζεται ή ευτέλεια του ανθρώπινου σώματος, αυτό που υπόκειται εις φθοράν, έν αντιθέσει με τήν σωματικότητα της θεϊας τροφής, χωρίς βέβαια να παύη τό σωμα (" ναός του 'Αγίου Πνεύματος "). 'Εσκήνωσεν - σκηνή και σκήνωμα = τό ανθρώπινον σωμα. Το ρημα άπαντξ και εις τήν Β' Πετρ. I, 15 και Β' Κορινθ. 5, 4 (1-4). Τί άλλο παρά σκηνίζεται είμεθα σ' αυτόν τον κόσμο ;

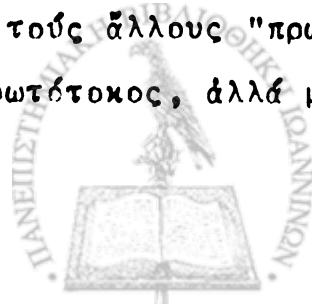
Τήν ένσάρκωσιν του θελου λόγου εύρίσκομεν ώσαύτως και εις τήν Α' 'Ιωάννου " πών πνευμα ο ομολογεϊ 'Ιησοϋν Χριστόν έν

σάρκι ἐληλυθότα ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν " 4,3. Ἐσκήνωσεν - Ἐκ τοῦ σκηνῆ γίνεται τὸ σκηνόω-σθ = κατοικῶ. Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἔχει καὶ ἐν κεφ.12,12 τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἡ λέξις σκηνῆ φανερῶνει τὴν παροδικότητα τῆς ζωῆς. Κατὰ τινὰς ἐρμηνευτὰς ἔχει σχέσιν μὲ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου καὶ ὅπως ἐσκήνωσεν εἰς αὐτὴν ὁ θεός " καὶ ἡ δόξα Κυρίου ἐπεσκίασεν αὐτήν " () καὶ ἦτο ἀνάμεσα στοὺς Ἰσραηλίτας, ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς κατώκησεν ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων καὶ οὐχὶ μόνον στοὺς μαθητὰς (ἐν ἡμῖν).

Ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ - Ἡ ἐντύπωσις ποῦ ἔκαμεν εἰς τοὺς μαθητὰς ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ἡ δόξα τοῦ Κυρίου ἀπεκαλύπτετο διὰ τῶν ἔργων του, τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ βίου του. Ἐπίσης καὶ ὁ Μᾶρκος λέγει " καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐθαμβοῦντο", 10,32. Διότι ἀσφαλῶς ἐξεπέμπετο κάποια δόξα ἐκ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐδῶ ἀποκαλύπτει τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ ὅς ἦταν ἄνθρωπος ἀφοῦ μέσα του ὑπῆρχε ὁ θεός. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας διδάσκουν τὰς κενωτικὰς θεωρίας καὶ ὡς καὶ ἐν Φιλιπ.2,4-9 καὶ τοῦτο σημαίνει ἐστέρησεν τῶν ἑαυτῶν του μερικῶν θεῶν γνωρισμάτων καὶ ὅθεν ἐφαίνοντο ὅλα. Ὁ προϋπάρχων Ἰησοῦς ἔλαβε ὅλην τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα καὶ ἰδιότητα αὐτῆς, ἀλλὰ ὅμως τέλειος ἄνθρωπος καὶ τέλειος θεός.

"Ἄλλοι ἐρμηνευταὶ τὴν δόξαν αὐτὴν εἶπον ὡς τῆς Μεταμορφώσεως, ἀλλὰ ἐδῶ δέν πρόκειται περὶ αὐτῆς τῆς δόξης, διότι θά ἔλεγεν ὅπως καὶ ὁ Πέτρος " ἐπόπτει γεννηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος" Β' 1,16. Ὁ Ὑἱὸς ἔχει πάντοτε τὴν φήμην τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς. Συνήθως ὁ Ἰησοῦς Χριστός καλεῖται μονογενής (Ἰωαν 1, 14), πρωτότοκος (Κολ.1,15) ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἄλλους "πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς". Ἐδῶ δέν εἶναι πρωτότοκος, ἀλλὰ μονο-

γενής, διότι προηγουμένως δεν είμεθα τέκνα Θεοῦ, ἀλλὰ τώρα διὰ τῆς πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐδῶ ὁ Πατήρ ἔχει τὸν Ὑιὸν μονογενῆν καὶ ἡ ὁδὸς ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν. Ἡ ὁδὸς εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον παύζει σπουδαῖον ρόλον "ὁδὸς ἐστὶν παρὰ Θεοῦ ζητεῖτε" κ.ἄ. καὶ ἔχει κεντρικὴν σημασίαν.

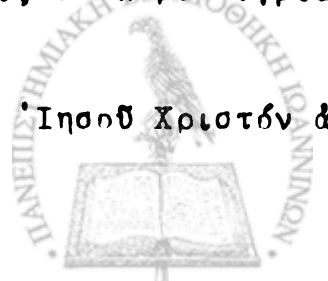
Πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας - Μερικοὶ ξένοι ἐρμηνευταὶ λέγουν ὅτι τὸ πλήρης εἶναι ἐπίρρημα, ἀλλ' ἂν ἦτο ἐπίρρημα ἔπρεπε νὰ λέγη πλήρους. Ἡ λέξις πλήρης κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἦτο ἐπίρρημα ἄκλιτον. Καλυτέρα ἐρμηνεῖα εἶναι, πλήρης χάριτος ὁ λόγος, ὅποτε δὲν χρειάζεται νὰ εἶναι ἐπίρρημα.

Πρέπει λέγουν νὰ ἀπομακρύνωμεν τὸν λόγον καὶ τὰ ἄλλα νὰ τὰ λάβωμεν ὡς παραθέσεις.

Ἡ λέξις χάρις ἵπαντ' ἄν μόνον ἐδῶ καὶ εἰς τὸν στιχ. 17. εἶναι λέξις δημιουργηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Παύλου καὶ ἄνω τῶν 150 φορῶν χρησιμοποιεῖται ὑπ' αὐτοῦ. Ἐπίσης καὶ εἰς τὸν Πέτρον.

Χάρις εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκδηλουμένη καὶ ἀποκαλυπτομένη εἰς τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον χωρὶς νὰ τὸ ἀξίζη. "χάριτι Θεοῦ ἐστὶ σεσωσμένος", ἔμεινε ὅε καὶ σὲ μᾶς καὶ ἔγινε πλέον λέξις λειτουργικῆς, θρησκευτικῆς, "ἠὺδόκησεν ὁ Θεὸς νὰ ἀποκαλύψῃ χάριτι.." (τὴν χειρόστην τιμωρίαν ἤξιζεν ὁ Παῦλος καὶ ἐν τούτοις ἀντὶ τῆς τιμωρίας τοῦ ὁρᾶται ἀγάπη). "Ἀπειρος ἀγάπη ἐχρειάζετο διὰ νὰ ζῇ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν μέσῳ τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ἐχρειάζετο χάρις, δυνάμις, ἀγάπη καὶ ἀκριβῶς αὐτὴν τὴν ἀγάπην ἐδέκνυνεν ὁ Κύριος " πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας" καὶ δὲν ἐφέρετο μετὰ κοπώσεως ὅπως ἡμεῖς σήμερον, τὸ νὰ ἀγαπᾷ κάτι ποῦ δὲν ἀξίζει, ἀλλὰ βδελυγμὴν καὶ μῖσος.

Καὶ ἀληθείας - Ὁ Ἰωάννης λέγει τὸν Ἰησοῦ Χριστὸν ἀλή-

θειαν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶπε " ἐγὼ εἰμὶ ἡ ἀλήθεια". Τὸ εἶναι ἀλήθεια δὲν ἔχομεν ἀπάντησιν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν ἐρώτησιν ὑπὸ τοῦ Πιλάτου καὶ ἀκριβῶς ἂν ἀπαντοῦσε ὁ Κύριος θὰ γνωρίζαμεν καὶ ἡμεῖς σήμερον. Δι' ἡμᾶς τοὺς Χριστιανούς ἀλήθεια εἶναι ὁ Θεὸς ὅταν συνδέεται μὲ τὴν πραγματικότητα-ὁ ὢν- καὶ ὅταν ἡ φιλοσοφία ζητεῖ τὴν ἀλήθειαν τῶν ὄντων εἶναι νὰ εὔρη τὴν πραγματικότητα ἀντικειμενικά καί, οὐχὶ ὑποκειμενικά ὅπως τὴν βλέπομεν, (εἶναι μέρα γιὰ μᾶς, διότι εἶναι ἀνοιχτά τὰ μάτια μας, ἐνῷ ἂν πάρωμεν μίαν κουκουβάγια γι' αὐτὴν εἶναι σκοτάδι) δι' αὐτὸ δύσκολον νὰ βρῇ τις τὴν ἀλήθειαν. Βέβαια στὸ ἐρώτημα τοῦ Πιλάτου ἀπήντησε ὁ Κύριος " ἐγὼ εἰμὶ ἡ ἀλήθεια", ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ἡ ὑψίστη πραγματικότης (ὁ ὢν = ὁ ὑπάρχων, ὁ ζῶν). Μόνον ἐκλάμψεις τῆς ἀληθείας γνωρίζομεν καὶ ἀλλῶς παρουσιάζεται ἡ πραγματικότης. Ἐδῶ πρόκειται περὶ θρησκευτικῆς ἀληθείας. Πρέπει νὰ νοηθῶμεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦτο κάτι ποῦ ὅπως ἐφαίνετο ἦτο, καὶ ὅταν τὸν ἠτένιζες δὲν ἤπατασο καὶ ὅπως τὸν ἔβλεπες ἦτο πάντοτε ὁ ἴδιος καὶ θὰ εἶναι εἰς τοὺς αἰῶνας. Εἶναι ἀδύνατον νὰ περιγράψῃ τις τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς ἀλήθειαν. Διψᾷ ὁ ἄνθρωπος ἀλήθειαν καὶ τοῦτο σημαίνει νὰ γνωρίσῃ τὴν πραγματικότητα. Ὅπως καὶ ὁ Πλάτων ἔλεγε, εὕρισκόμεθα ἐντὸς σκοτεινοῦ σπηλαίου καὶ ψάχνομεν, ἀλλὰ ξαφνικά ἀπὸ τὴν χαραμίδα ἔρχεται μίᾳ ἀκτῖνα ποῦ μᾶς δόηγεῖ εἰς τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν.

15.- Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ κέκραγεν = κέκραγεν = ἐφώναζε, ἐτόνισε, ἐκφράζει τὴν ἐπισημότητα. Γενικῶς ὁ Ἰωάννης ἀρχίζει μὲ τὴν μαρτυρίαν προτοῦ ἀρχίσῃ τὰ ἔργα. ἤξειζε ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, διότι ἦτο ὁ τελευταῖος προφήτης. Λέγει, Ἰωάννης, ἄνευ ἄρθρου διὰ νὰ δείξῃ ἔμφασιν.

Ὁ ὁπίσω, ἔμπροσθεν = τὰ τοπικά ἐπιρρήματα ἔχουν χρο-

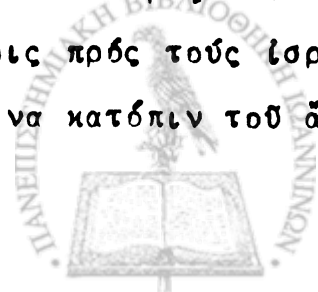
νικήν σημασίαν. Ὅπισω = ὕστερα, ἔμπροσθεν = πρωτύτερα.

οὗτος ἦν = ἔπρεπε νά εἶπῃ, οὗτος ἐστίν ὃν εἶπον, λέγει ὁ-
μως παρατατικόν διότι ἀκριβῶς πάντοτε ὑπάρχει. Ἡ μαρτυρία αὐτή
τοῦ Ἰωάννου ἔπρεπε νά συνδεθῇ μέ τόν στίχον 30 ἰδίου κεφαλ., ἀλ-
λά ὁ εὐαγγελιστής παίρνει ἕνα τεμάχιον ἀπό τήν βάπτισιν καί τό
συνδέει μέ τήν μαρτυρίαν τῶν μαθητῶν.

Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος - συμβολική ἔκφρασις. Μερικοί ἐξη-
γοῦν ὅτι ἐκεῖ πού ἐβάπτιζεν ἔρχεται ἀπό πίσω του, ὅχι ὅμως τοπι-
κῶς ὅπως θέλουσι αὐτοί, ἀλλά χρονικῶς. Ὑστερα ἤρχισε ἡ διδασκα-
λία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ τοῦ Ἰωάννου τό βάπτισμα εἶναι προ-
γενέστερον. Σημαίνει ὅτι ὁ κατόπιν ἀπό ἐμεῖ ἐρχόμενος εἰς τήν δη-
μοσίαν ὁρᾷσιν, ἐγένετο πρό ἐμοῦ (Προτοῦ ἔλθω ἐγώ στόν κόσμον
οὗτος προὔπηρχεν καί πρέπει ὁ νοῦς μου νά περιλάβῃ τήν αἰωνιό-
τητα τοῦ Χριστοῦ).

16.- Ἐκ τοῦ πληρώματος - θέτει καί τόν Ἰωάννην καί τοὺς
μαθητάς ὡς λαβόντας τό πλήρωμα. Πλήρωμα λέγεται τό σύνολον τῶν
ἰδιοτήτων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ- Ἡ λέξις ἐκ τοῦ πλήρης - καί ἐκ
τῆς ἀγάπης τῆς χάριτος καί ἀληθείας ὅλοι ἐλάβομεν, κατὰ τήν γε-
ροντικὴν ἡλικίαν πού τά ἔγραφε - καί ἔγινε πλήρωμα αὐτοῦ πού ἔ-
βλεπε τήν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Χάριν ἀντὶ χάριτος = ἐνίσχυσις, βοήθεια, ἀγάπη. Ἐπίσης
ἀρετάς ἐκήραμεν κατόπιν τῆς ἄλλης. Ἄλλοι ἐρμηνευταί λέγουν, ἐπή-
ραμεν χάριν ἀπό τόν Ἰησοῦ Χριστόν ἀντὶ ἐκείνης πού εἶχομεν πρω-
τύτερα (τῆς χάριτος τοῦ Νόμου), ἀλλά ὁ Νόμος δέν ἦτο χάρις, διό-
τι δέν τό ἐφήρμοζαν θά ἐτιμωροῦντο. Βέβαια καί ὁ Νόμος ὑπό τήν
γενικωτέραν ἔννοιαν μπορεῖ νά ὀνομάζεται χάρις πρὸς τοὺς Ἰσραη-
λίτας ὑπό τοῦ Θεοῦ. Ἐλάβομεν χαρίσματα τό ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου,

ὅπως καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἐκ πρώτης εἰς τρίτην, Καὶ ἐδῶ ἠῤῥξανεν καθ' ἡμέραν ἡ χάρις, διότι ὁ μὲν Νόμος ἐδόθη διὰ Μωϋσέως, ἐνῷ ἡ χάρις διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ προήλθε (ἐπήγαγε). Ἐφ' ὅσον τονίζει τὴν σάρκωσιν διὸ καὶ λέγει διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο = ἔφθασεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἄρα ζῶμεν ὑπὸ χάριν ὅπως λέγει ὁ Παῦλος, ἡ χάρις τοῦ θεοῦ μᾶς πλημμυρίζει καὶ μᾶς κυνηγᾷ. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις, διὰ τοῦτο καὶ ζῶμεν καὶ " χάριτι θεοῦ εἰμ' ὃ εἰμ'".

18.- θεὸν οὐδεὶς ἑώρακεν πώποτε - Ἄλλη ἀλήθεια - ἐπίσης καὶ εἰς Α' Ἰωαν. 4, 14 " καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα " ἀποβατικὴ θεολογία - ἀπόκρυφος, τὴν λέξιν αὐτὴν τὴν ἔχει ὁ Παῦλος καὶ ὁμιλεῖ περὶ τοῦ θεοῦ = κρυφιδότητος τῆς θεότητος = κεκρυμμένος, ἀκατάλειπτος, ἀσύλληπτος " ἐν ᾧ εἰσὶν πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι " Κολασ. 2, 3. "Ολοὶ οἱ θησαυροὶ τῆς γνώσεως καλοῦνται ἀπόκρυφοι, ἐπομένως καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ Αὐγουστῖνος " DEUS ABSCONTITUS " τῆς ὑπερουσίας ὑπερθεότητος. Περισ. βλέπε ἐν Β. Ἰωαννίδου "Ἐνυστικισμός τοῦ Ἀπ. Παύλου". Ὑπάρχουν ἀντιφάσεις, ἀλλὰ ἐδῶ λέγει τὸν ἴδιον τὸν θεὸν καὶ τοῦ θεοῦ γνωρίζομεν μόνον τὰς ἐνεργείας ὅπως λέγει ὁ Ναζιανζηνός καὶ οἱ ἄλλοι Πατέρες βλέπομεν αὐτὸ πού ἐκπέμπει ἡ οὐσία - ὅπως δὲν μπορούμεν νὰ ἰδοῦμεν τὸν ἥλιον καὶ μόνον τὰς ἀκτῖνας του - Ὁ Παῦλος λέγει ἐν Β' Κορινθ. 4, 5-6, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κῦρος λέγει πρὸς τὸν σκεπτικὸν Φίλιππον "τόσον καιρὸν (χρόνον) ἤμην μεθ' ἡμῶν καὶ δὲν μὲ ἐγνώρισες" καὶ ὁ ἑωρακὴς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα μου". Ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε τὸν ἑαυτὸν του διὰ τοῦ σύμπαντος καὶ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀκόμη φανερώτερον, ἀπαύγασμα θεότητος, εἰκὼν θεοῦ, χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ ἡ

πρός Κολασσαεῖς ἐπιστολή. Καί ὁ Παῦλος " πρὸς φωτισμόν τῆς γνώ-
σεως τοῦ Θεοῦ καί τῆς δόξης", " καί δέν ἀφήκε· τὸν Θεόν ἀγνώρι-
στον", «καί " τὸ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ φανερόν ἀνθρώποις" ἢ πρὸς Ρω-
μαίους

Ὁ Θεὸς εἶναι ἀθέατος, ὁ Μωϋσῆς ἠθέλησε νὰ ἰδῇ καί δέν
μπόρεσε. Ἡ ὁψα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς εἶναι νὰ ἰδῇ τὸν Θεόν "ὁψώμε-
θα τὸν Θεόν καθὼς ἐστίν", τὸ τέρμα τῆς ζωῆς εἶναι νὰ ἴδωμεν οὐχί
ἐν αἰσώπῳ(= αἰνίγματι) τὸν Θεόν. Τὸ ἀν ὁ Μωϋσῆς λέγεται Θεόπτης,
δέν ἔπεται ὅτι τοῦτο τὸ ἀσπάζεται καί ἡ θεολογία ἡ Ὁρθόδοξος
καί ὅτι φανερώνεται εἰς τὸν Σιναῖ, εἶναι ἀνθρωποπαθεῖς ἐκφράσεις
(ἀνθρωπομορφικαί ἐκφράσεις). Φαίνεται ὅτι ὁ Μωϋσῆς εἶδε τὴν λάμ-
ψιν, τὴν θεῖαν λάμψιν.. Ὁ πεπερασμένος νοῦς δέν μπορεῖ νὰ γνωρίσῃ
τὸν Θεόν, διότι τί Θεὸς εἶναι ὅταν μπορῇ νὰ τὸν γνωρίσῃ ἓνας πε-
περασμένος νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, ἔπειτα ὁ ὁρισμὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι πε-
ριορισμὸς καί γι' αὐτὸ ὅταν οἰδοὺν ὁρισμὸν οἰδοὺν πάντοτε ἀρνητι-
κῶς. Τώρα γιατί λέγει τὸ, Θεὸς ἐώρακε πώποτε οὐδεὶς, Διότι θά
μᾶς πῇ παρακάτω ὁ Εὐαγγελιστῆς ὅτι τὸν εἶδε ὁ Ἰησοῦς Χριστός.
Νά ἡ ἀξία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὡστε ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί πιστεύο-
μεν εἰς ἓνα Θεόν ὅπως τὸν ἀπεκάλυψεν ὁ Χριστός καί τοῦτο μυστή-
ριον.

Μονογενὴς Θεός - Μερικὰ ἄλλα χειρόγραφα ἔχουν μονογε-
νὴς Ὑἱός, δέν ὑπάρχει διαφορά, τὸ ἴδιον σημαίνουν.

Ἐξηγήσῃ = ἐρμηνεύω, ἀποκαλύπτω - Ἐκεῖνος ἐξηγήσατο,
ἀπ' ἐδῶ ἡ γνώσις τοῦ Θεοῦ καί ὅλο δι' ἀποκαλύψεως.

Ἔως ἐδῶ τελειώνει ὁ Πρόλογος καί ὅπως ἤρχισε ἔτσι καί
τελειώνει (" ὁ ὢν εἰς τοὺς κόλπους"), διότι καί τοῦτο σημαίνει
τὸ ἴδιον.

θεοῦ θέα θεῖον θαῦμα- Ἐνῷ μᾶς ἔχει ἐπιτρέψει νά τόν κα-
λοῦμεν Πατέρα, ἐν τούτοις δέν δυνάμεθα νά τόν ἰδοῦμεν, αὐτό ἀκρι-
βῶς ἐπιφυλάσσεται εἰς τήν μέλλουσαν ζωήν καί ὅπως τό μικρό παιδί
ποῦ ὁ πατέρας του εὐρίσκεται εἰς τά ξένα καί δέν τόν γνωρίζει καί
ἐπιθυμεῖ νά τόν γνωρίσῃ, ἔτσι ἀκριβῶς καί ἐδῶ.

Ὁ θεός ἔχει ἀποκαλύψει ἑαυτόν εἰς τάς ἐνεργείας του μόνον
καί ἀκριβῶς παρουσιάσθη στόν Χριστόν, διότι μόνον ὑπό τήν μορφήν
τῶν παραστάσεων τούτων ουνάμεθα νά ἴδωμεν καί γνωρίσωμεν τόν Ἰη-
σοῦ Χριστόν. Ἀλλά καί εἰς αὐτόν ἡ ἰδίᾳ θεότης δέν ἀπεκαλύφθη (ἀθέ-
ατος). Μόνον εἰς ἐκείνους ὅταν ἀποκαλύψῃ ὁ Χριστός ('Ιωαν.6,44-47).
'Επίσης εἰς Ματθ.ΙΙ, 27 κ.ἐ. Ὁ Χριστιανισμός στηρίζεται οὐχί εἰς
ἄνθρωπον, ἀλλ'εἰς θεάνθρωπον (διότι ὅτι παράγει ὁ ἄνθρωπος. ἔρχε-
ται ἄλλος καί τό συμπληρώνει καλῶτερα καί ἔπειτα τά ἀνθρώπινα ἔργα
ἔχουν τέλος, ἐνῷ ὁ Χριστιανισμός εἶναι αἰώνιος. Τοῦτο εἶναι τό
DIVISION GOD (δραμ.θεοῦ).

Ι9.- Ἀπό τοῦ στιχ.Ι9-34 εἶναι ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Ἰησοῦ
Χριστοῦ διὰ τοῦ Ἰωάννου. Οἱ στίχοι 35-51 ἡ ἀποκάλυψις διὰ τῶν
μαθητῶν καί ἀπό τοῦ 2, Ι-ΙΙ ἀποκάλυψις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δι' ἔργων

Καί αὕτη ἔστιν ἡ μαρτυρία - Αὐτό ἦταν τό πρῶτον κήρυγμα
καί τῶν ἀποστόλων καί ἡ ἀρχή τοῦ κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγελίου. Ἐπίσης
εἰς τάς Πράξεις Ι, 22 καί Ι3,37 κ.ἄ. Παντοῦ γίνεται λόγος περὶ
τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἰωάννου, ἐγένετο καί ἀνωτέρω καί αὕτη ἡ φράσις
εἶναι συνέχεια τοῦ στιχ.6-7. Ὁ Ἰωάννης ἐξακολούθει νά βαπτίζει
πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

Ἰωάννης = χάρις θεοῦ (Ἰοῦ = θεός, ἄν = χάρις). Οἱ Ἰου-
δαῖοι - Εἰς τόν παρακάτω στίχον 24 ὁρίζει αὐτούς (Φαρισαῖοι).

Ἰερεῖς καί λευῖται - ἐδῶ μόνον ἀναφέρεται τό ζεῦγος τοῦτο

καὶ εἰς τὸν Λουκᾶν εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ καλοῦ Σαμαρείτου, εἶναι ἡ Ιερατικὴ τάξις τῶν Ισραηλιτῶν.

20.- Ὁμολόγησεν καὶ οὐκ ἤρνήσατο - Δύο προτάσεις, μία ἀρνητικὴ καὶ μία θετικὴ χάριν ἐμφάσεως.

Ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ὁ Χριστός - Φράσις τοῦ Ἰωάννου ἐπαναλαμβανομένη καὶ παρακάτω. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης θέλει νὰ δώσῃ τόνον καὶ ἔμφασιν καὶ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οὐκ εἶναι αὐτός ὁ προσδοκώμενος Μεσσίας, διότι ἐκήρυττεν καὶ β' διότι ὑπῆρχε (ζωηρά) ἰσχυρά προσδοκία περὶ Μεσσίου. Μερικοὶ θεωροῦν τὴν ἀποστολὴν τῶν Ἑβραίων εἰς τὸν Ἰωάννην νὰ τὸν ἐρωτήσουν ὡς ἕνα πειρασμόν καὶ ὡς ἐπειράσθῃ ὁ Χριστός ἔτσι καὶ ὁ Ἰωάννης, διότι μποροῦσε νὰ ἐπειράζετο, καὶ εἶναι ἕνας πειρασμός τοῦ ἐγωϊσμοῦ τοῦ Ἰωάννου. Τὰς θεωροῦν ὑποβολιμαίας τοῦ Ἰωάννου ἵνα πιστεύσῃ.

Ἠλίας εἶ συ - Εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφὴν ἀναφέρεται ὅτι θὰ φανῇ ὁ Πρόδρομος τοῦ Μεσσίου καὶ θὰ ἔχῃ Πνεῦμα Ἠλιοῦ. Οἱ Ιουδαῖοι ἐπερίμεναν νὰ ἀναστηθοῦν ὁ Ἠλίας ἢ ἄλλος τις Προφήτης διὸ καὶ ἠρώτησαν τὸν Ἰωάννην. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀκόμη ἐφόρει τὴν μηλωτὴν, ἔξει εἰς ἔρημον ἀσκητικῶς, ὅπως καὶ ὁ Ἰωάννης.

23.- Ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ - Ὁ Ἰωάννης περιγράφων τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀρχίζει μὲ τὰ λόγια ποῦ εἶπε ὁ Ἠσαΐας, προκειμένου περὶ τοῦ ἀγγέλου ὁ ὁποῖος ἔλεγε εἰς τοὺς Ισραηλῖτας ὅταν ἐπέστρεφον ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας εἰς τὴν πατρίδα των. Αὐτὸ τὸ ἔχουν καὶ οἱ 4 Εὐαγγελισταί καὶ ἀναφέρεται εἰς τὸν Ἰωάννην. Πραγματικῶς ὁ Ἰωάννης ἔπαιζεν τὸν ρόλον τοῦ Προδρόμου, τοῦ Προφήτου ποῦ θὰ ἠτοίμαζεν τὸν ὁδὸν τοῦ Μεσσίου. Ἡ φράσις αὕτη ("φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ") ἔχει καταντήσῃ παροιμία. Ὡς πρὸς τὴν ἔρημον, πρό-

κείται περί της έρήμου εκείνης, ήτις εύρίσκεται πρό της Βαβυλωνίας καί της Συρίας όλης (Μεσοποταμία).

Εύθύνετε τήν όδόν Κυρίου = κάμετε ίσας εύθείας διά τόν δρόμον τοῦ Κυρίου. Έδῶ έννοεῖ πνευματικήν έτοιμασία, πνευματικῶς έτοιμασθίτε διά τήν ύποδοχήν τοῦ Μεσσία.

Τό βάπτισμα ήτο συνδεδεμένον καί μέ τόν προφήτην καί μέ τόν Μεσίαν. Έγίνετο πρός καθαρμόν καί δι' ύδατος.

26.- Εγώ μέν βαπτίζω έν ύδατι - Προῶτον έδωσε τόν χαρακτηρισμόν του (φωνή βοώντος), τώρα δέ καί διά τό βάπτισμά του. Τό βάπτισμα τοῦ 'Ιωάννου ήτο συμβολικόν καί δέν εἶχε τήν χάριν νά εξαλεφή τās άμαρτίας.

Μέσος ύμῶν στήκει = 'Ανάμεσά σας ύπάρχει, ἄρα ανάμεσα των ὁ Χριστός, ίσως νά ήτο μακράν καί νά τόν έβλεπεν πού ήρχετο ὁ 'Ιωάννης, διότι έγνώριζε διά τοῦ 'Αγίου Πνεύματος, αλλά καί κατά τό βάπτισμα εἶδε τό Πνεῦμα.

Εἰς τοῦς στιχ.26 καί 27 ὁ 'Ιωάννης ὁμιλεῖ διά τό βάπτισμα του. Οἱ ἄλλοι Εὐαγγελισταί έχουν καί τά δύο σκέλη της προφητείας τοῦ 'Ησαΐου, ένφ ὁ 'Ιωάννης τό έν. Δέν λέγει διά τό βάπτισμα τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ, αλλά λέγει τό, μέσος ήμῶν στήκει, ὃν ύμεῖς οὐκ οἶδατε. 'Αλλά καί ὁ Παῦλος " οὐ δύνασαι ἰδεῖν 'Ιησοῦ Χριστόν ή έν πνεύματι άγίῳ " καί ὅτι έξ άγνοίας έσταυρώσετε τόν 'Ιησοῦν Χριστόν, διό καί ὁ 'Ιωάννης λέγει τό οὐκ οἶδατε καί τοῦτο στό έπόμενον διότι μόνον διά τοῦ φωτισμοῦ τοῦ 'Αγίου Πνεύματος. Μόνον τό "Άγιον Πνεῦμα μπορεῖ νά φέρη εἰς μίαν ύπερφυσικήν κατάσχεσιν (Μπορεῖ οἱ Ιουδαῖοι νά μή ήσαν ένοχοι σταυρώσαντες τόν 'Ιησοῦ Χριστόν ὡς θεός, ἀλλ' ήσαν ὡς σταυρώσαντες ένα άθῶον έν τῇ μέσῳ τῶν κακοῦργων). 'Ο 'Ιωάννης δέχεται τήν κατωτερότητα

του καὶ ἀλλαχοῦ λέγει " ἐκεῖνον μὲν αὐξάνειν ἐμέ δέ ἐλαττοῦσθω ".

27.- Ἰμάντα τοῦ ὑποδήματος = ἔνδειξιν ὑποταγῆς καὶ ὑπηρεσίαν τοῦ Κυρίου. Δουλική ἔκφρασις. Τό βαστάζειν τὰ ὑποδήματα ἐθεωρεῖτο δουλικόν.

28.- Ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ - Τό ταῦτα ἔπρεπε νά τό εἶπη στήν ἀρχήν. Δέν πρόκειται περὶ τῆς πατρίδος τοῦ Λαζάρου καὶ Μάρθας, ἀλλά περὶ τῆς πέραν τοῦ Ἰορδάνου Βηθανίας. Σημαίνει δέ πέρασμα τοῦ πλοίου, τόπος περάσματος. Πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἐννοεῖ τήν Περσίαν. Μεταξὺ Ἰουδαίας καὶ Γαλιλαίας διαρρέει ὁ Ἰορδάνης ποταμός. (Χύνεται) ἐν πρώτοις στήν λίμνη τῆς Γαλιλαίας σχηματίζει, ἔξω τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ χύνεται στήν Νεκρά θάλασσα κοντά στήν Ἱεριχώ (1/4 περίπου ἐξ Ἱερουσαλήμ μέ αὐτόκίνητον. Ἐκεῖ ὑπάρχει μέγα Μοναστήριον).

Ἦν βαπτίζων - Περιφραστικὸς παρατατικὸς δηλῶν διάρκειαν.

29.- Τῇ ἐπαύριον... - Ὁ Ἰωάννης (ὁ Εὐαγ.) εἶναι ἀκριβέστερος τῶν ἄλλων ὡς πρὸς τήν χρονολογίαν. Καθορίζει πότε ἀκριβῶς, (τῇ ἐπαύριον, τῇ τρίτῃ ὥρᾳ, δεκάτῃ ὥρᾳ), ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους Εὐαγγελιστάς καὶ τοῦτο τό φέρομεν ὡς ἀπόδειξιν κατὰ τῶν ἀρνητῶν αὐτοῦ.

Ἰδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ - Προφητεία περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀκόμη δέν ἤρχισε νά κηρύττῃ καὶ τοῦ λέγει ὅτι θά θυσιασθῇ. Ἡ ἰδέα αὕτη εἶναι παρμένη ἀπὸ τὰς θυσίας τῶν Ἑβραίων (πού ἔσωζε τό αἷμα μόσχων ἢ τράγων). Ἡ ἀποκάλυψις συνηθίζει νά λέγῃ τόν Ἰησοῦ Χριστόν " ἐσφαγμένον ἀρνίον ". Ἐδῶ ἔχομεν τήν πρώτην μαρτυρίαν περὶ τοῦ Λάθους.

30.- 'Εδῶ ἔχομεν ἐπανάληψιν τοῦ στίχου 15, τὸ ἓνα ἐκφέρεται μέε δοτικὴν καὶ τὸ ἄλλο μέ ἐμπρόθετον προσδιορισμόν. Αὐτὰ τὰ λέγει μπροστά στοὺς μαθητάς του ἢ εἰς ὅλον τὸν κόσμον ;

"Ἴδε ὁ ἄμνός τοῦ θεοῦ - "Ἴδε = 'Ἰδοῦ-

"Υστερα ἀπὸ ἐμένα ἔρχεται ἀνὴρ ποῦ ἐγένετο ἀνώτερός μου, διότι ἦτο πρωτύτερα ἀπὸ ἐμέ. "Εμπροσθέν μου γέγονε ὅτι πρῶτος μου ἦν καὶ δέν τὸν ἐγνώριζα. Καὶ βέβαια μέσα στὸ πλῆθος ποῦ νά τὸν γνωρίση. 'Αναφέρεται εἰς τὸ γεγονός καὶ μόνον καὶ χωρὶς νά ἀναφέρεται εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ βάπτισμα. Τοῦ 'Ιωάννου τὸ ἔργον εἶναι νά μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ νά τὸν μαρτυρήσῃ εἰς τοὺς Ἰσραηλῖτας (" Ἴνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραήλ"). 'Υπάρχον πολλά σημεῖα διὰ νά τὸν καταλάβουν οἱ Ἰσραηλῖται αὐτόν, τὸ γεγονός τῆς προσκυνήσεως τῶν μάγων, τὰ θαύματα, οἱ ποιμένες καὶ τόσα ἄλλα.

32.- Τεθέαμαι τὸ πνεῦμα- 'Ο 'Ιωάννης διηγεῖται τί συνέβη εἰς τὸ βάπτισμα τοῦ Κυρίου. Τεθέαμαι = εἶδα, ἀντὶ ἐώρακατε. Συχνά χρησιμοποιεῖ τὸ θεάομαι(θεῶμαι), ἐξ οὗ καὶ θεωρία, θεωρητικός βίος (CONTEMPLASIA). Λέγει τεθέαμαι, διότι φυσικῶς τῷ λόγῳ ἦτο οὐχὶ πραγματικὴ περιστερὰ αὕτη. 'Αλλά ὁ 'Ιωάννης καὶ μόνος αὐτός εἰς ἔκστασιν βλέπει τὸ Πνεῦμα καὶ μόνον δι' ὁράματος ἐσωτερικῶς.

34.- Κ' ἐγὼ ἐώρακα καὶ μεμαρτύρηκα = καὶ ἐγὼ ἔχω ἰδῆ καὶ ἔχω μαρτυρήσῃ. Τελειώνει μέ τὴν φράσιν αὐτὴν ποῦ θετικώτατα καὶ ἐμφαντικώτατα μαρτυρεῖ περὶ τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ.

'Η μαρτυρία τοῦ 'Ιωάννου ἔχει μεγίστην ἀξίαν εἰς τὴν ἀπολογητικὴν, λόγῳ τῆς ἀγιότητος τοῦ βίου του, τῆς σοφίας καὶ τῆς θετικότητος τῶν ἀπαντήσεων εἰς τὰς ἐρωτήσεις ἐκ μέρους τῶν 'Εβραίων (οὐκ εἰμὶ κ.ἄ.).

35.- 'Από τοῦ στίχου 35 ἀρχίζει ἡ μαρτυρία τῶν μαθητῶν.

Τῇ ἐπαύριον πάλιν εἰστήκει..... = Τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ, δηλ. μετὰ τό βάπτισμα.

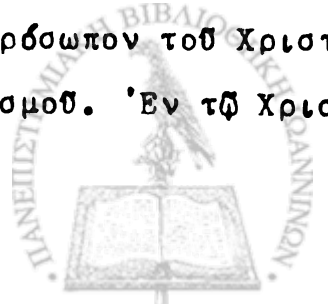
Ἐμβλέψας - Συνηθέστατον τό ρῆμα βλέπω ἐν τῷ Εὐαγγελιστῇ Ἰωάννῃ, διότι μόνος αὐτός διακρίνεται διὰ τό θεωρητικόν πνεῦμα, στόν μυστικισμόν καί θέλει ἡ ζωή ἐν Χριστῷ νά αἰσθάνεται καί ψυχικῶς, ἐσωτερικῶς. Στηρίζεται πάρα πολύ στήν θέαν καί τήν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ παρά στήν διάνοιαν.

Ὅλα αὐτά γίνονται μέσα θέ δύο-τρεῖς ἡμέρες, ἐφ' ὧ ἀορίστως λέγει " τῇ ἐπαύριον ". Ὁ Ἰησοῦς Χριστός παρουσιάζεται νά περιπατῇ. Ὑπάρχει συχνά ἡ φρᾶσις αὕτη. Δέν ἔχει ἀρχίσει ἀκόμη ἡ πρόσκλησις τῶν μαθητῶν καί νά φαντασθῇ κανεῖς τόν Ἰησοῦ Χριστόν νά γυρίζῃ μόνος του. Ἀλλ' ἐκεῖ πού περιπατεῖ ὁ Ἰωάννης τόν γνωρίζει καί " ἐμβλέψας αὐτῷ " λέγει: " Ἴδε ὁ ἀμνός τοῦ θεοῦ = Τοῦτο εἶναι καί μία παρακίνησις πρός τοὺς μαθητάς του νά ἀκολουθήσουν τόν Ἰησοῦ Χριστόν, διότι, ὡς καί ἐκ τοῦ στίχου 37 ἐξάγεται, ἀμνός τοῦ θεοῦ, περιγράφεται ἡ θυσία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τί ζητεῖτε - Δέν λέγει ποῖον, ἀλλά τί ζητεῖτε ἀπό ἐμέ;

Ραββί = διδάσκαλος. Ὁ Ἰωάννης ἐρμηνεύει τοῦτο διότι ἀπευθύνεται πρός Ἕλληνας (γράφει).

Ποῦ μένεις = πού κάθесαι. Ὅταν συναντᾷς κάποιον θά τοῦ πῇς τί θέλεις καί ὅχι πού μένεις. Ἐνταῦθα οἱ ἐρωτῶντες ζητοῦν τόν Ἰησοῦ Χριστόν καί ὅχι τήν διδασκαλίαν του, αὐτόν τοῦτον τόν ἴδιον καί νά μένουν κοντά του. Ὁ Χριστιανισμός δέν εἶναι διδασκαλία, ἀλλ' εἶναι αὐτός οὗτος ὁ Χριστός, τό πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ καί τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι τό νέον τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐν τῷ Χριστιανισμῷ

νισμό εἶναι ἡ σύνδεσις προσώπων μετὰ Προσώπου. Εἶναι τὸ μεγαλότερον ἐπιχείρημα, εἶναι ἡ οὐσία τοῦ Χριστιανισμοῦ.. Ἄν ἀρχίσωμεν νὰ διδάσκωμεν περὶ ἀγάπης κ.ἄ. φεύγομεν ἀπὸ τὴν κυρίαν ἐστίναν, ἀπὸ τὸ κέντρον καὶ ἐρχόμεθα εἰς τὸ περιθώριον.

39.- Ἔρχεσθε καὶ ὄψεσθε - Τοῦτο ὑπάρχει καὶ στὸν στίχον 47 (μέ ἄλλας λέξεις) " ἔρχον καὶ ἴδε ἡ. Ἐπίσης καὶ στὸ ΙΙ,34. Ὁ Χριστιανισμός δέν προσφέρεται εἰς τὸν ἄλλον τί εἶναι, ἀλλὰ καλοῦμεν τὸν ἄλλον νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ ἴδῃ. Ἔτσι λέγει καὶ εἰς ἡμᾶς, ἐλᾶτε καὶ θὰ ἰδῇτε. Ἐνα μέσον πού πεῖθει τὸν ἄλλον(ἢ πού πεῖθεται ὁ ἄλλος) εἶναι ὅταν τὸ βλέπῃ. Ὁ Χριστιανισμός στηρίζεται σέ πράγματα θετικά καὶ ἐάν κανεὶς δέν εἶναι κοντὰ στὸν Χριστὸν αἱ ἰδέαι δέν πεῖθουν, ἀλλὰ καὶ τὸ " γεύσασθε καὶ οἴδατε"

Ἦλθαν καὶ εἶδαν πού μένει = πού φιλοξενεῖται ἢ Δέν λέγει ἡκουσαν, ἀλλὰ εἶδαν. Τὸ τί εἶδαν δέν μᾶς τὸ λέγουν, ἀλλ'ἀφί-νουν νὰ τὸ νοήσωμεν ἡμεῖς καὶ ἀκριβῶς ὁμοιάζομεν πρὸς τοὺς μαθητάς τοὺς πορευομένους εἰς Ἑμμαούς καὶ ἐκ τῆς λάμπειας τοῦ Κυρίου, ἔτσι καὶ ἐδῶ ἀπὸ τὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὥρα ἦν ὥς δεκάτῃ - Ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς δράσεως, ἡ πρώτη συνάντησις, θὰ ἦτανε ἀξιοπαρατήρητον (ὑπερ(εργον) νὰ ἰδοῦμε ποῖα ἦσαν τὰ πρῶτα λόγια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐκ τοῦ Ἰωάννου ἔχομεν "τί ζητεῖτε" καὶ "Ἔρχεσθε καὶ ὄψεσθε". Ἐκ τοῦ Ματθαίου " ἄφες ἄρτι, ὅτιως γάρ πρέπον πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην", 3,15. Ἐκ τοῦ Μάρκου "πεπλήρωται ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν ἡ Βασιλεῖα τοῦ θεοῦ, μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ", Ι,15. Ἐκ τοῦ Λουκᾶ " τί ὅτι ἐζητεῖτε με; οὐκ ἴδείτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ Πατρὸς μου δεῖ εἶναι με ;", 2,49.

Δεκάτῃ ὥρᾳ = Κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ὥρολογίαν = ἀπόγευμα

(περίπου 4 μ.μ.), έκτη τὸ μεσημέρι. Ὁρθώτερον ἀπὸ τὸ πρωῒ νά γίνε-
ται ἡ μέτρησις, ἐνῷ ἡμεῖς ἀπὸ μεσημέρι εἰς μεσημέρι.

Εἰς τὰς κινήσεις αὐτάς οἱ δύο μαθηταί ἀποτελοῦν τήν ἱ-
δρυσιν τῆς ἐκκλησίας, τήν ἀρχήν τῆς προσκλήσεως ὅλων τῶν ἑκατομ-
μυρίων τῶν πιστῶν. Ἐδῶ εἶναι αἱ πρῶται πηγαί τοῦ μεγάλου ρεύμα-
τος τοῦ Χριστιανισμοῦ.

40.- Ἦν Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου - Καί ὁ Ἀν-
δρέας εἶναι γνωστός καί λέγεται πρωτόκλητος, διότι ἐκλήθη πρῶτος.
Δέν γνωρίζομεν διατί ἐκλήθη πρῶτος καί δέν ἔχει καμμίαν σχέσιν.
Ἐπίσης εἶναι γνωστός καί ἐκεῖ πού συνιστᾷ τοὺς Ἕλληνας στὸν Χρι-
στὸν, ἀλλὰ ἐπίσης καί τήν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦ Χριστοῦ ὁ
Ἀνδρέας τήν ὁδοῖ (= δύο ψάρια). Ὁ Σίμων Πέτρος ἦτο πῶς γνωστός,
γι' αὐτὸ καί ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ Ἀνδρέου εἶναι ἀδελφὸς Σίμωνος
Πέτρου.

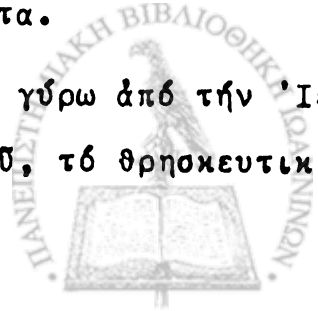
41.- Σίμων καί Συμεών - Ἡ μὲν πρώτη λέξις, λέξις ἑλλη-
νική, ἡ δὲ δευτέρα ἐβραϊκή. Ὁ ἴδιος ὁ Πέτρος μεταχειρίζεται καί
τὰ δύο ὀνόματα στήν Β' ἐπιστολήν του, ἐνῷ στήν Α' μόνον Πέτρος.
Ἐμβλέψας αὐτῷ - εἰς τήν ἐσωτερικὴν ψυχὴν.

42.- Κληθήση Κηφᾶς - Δέν καλεῖσαι, ἀλλὰ θά κληθῇς, διό-
τι Ματθ. ΙΒ, ΙΒ.

43.- Κλησις Φιλίππου καί Ναθαναήλ.

43.- Τῇ ἐπαύριον = Ἀπὸ τήν ἡμέραν πού ἐμαρτύρησεν ὁ
Ἰωάννης περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Πρώτη ἡμέρα ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰω-
άννου. Δευτέρα ἡμέρα (ἐπαύριον) κλησις Φιλίππου. Τρίτη, γάμος ἐν
Κανᾶ. Ἄλλοι δὲ θεωροῦν τρεῖς ἡμέρας μετὰ ταῦτα.

Ἐξεληθεῖν.....- Ἐπειδὴ (εὑρίσκονται γύρω ἀπὸ τήν Ἱερου-
σαλήμ) δὲ θεωρεῖται τὸ κέντρον τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, τὸ θρησκευτικόν

κέντρον, οὐδὲ καὶ λέγει ἐξηλθεν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ Ναζαρέτ ὅπου καὶ ἀνετράφη(ἐξ αὐτῶν καὶ τὸ ὄνομα Ναζωραῖος).

Εὕρσκει Φίλιππον - Τὰ συνήθη ρήματα, εὕρσκειν σὲ πρῶτο κεφάλαιον. Καὶ ἐδῶ εὕρσκει ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τὸν Φίλιππον καὶ διὰ τὸν εὖρη σημαίνει ὅτι εἶναι κάτι ποῦ ἐζητεῖ = ὅτι προσεκάλει ἐκείνους ποῦ εἶχον προορισθῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ(6, 36-17)

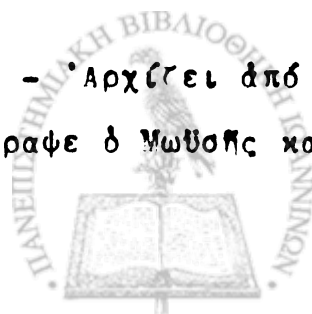
Φίλιππος- Ἑλληνικὸν ὄνομα, ἀλλὰ τὸ μεταχειρίζονται καὶ οἱ Ἑβραῖοι, ὄνομα ἀποστόλου, ἀλλὰ καὶ διακόνου. Ὁ ἀπόστολος Φίλιππος ἀναφέρεται καὶ ἐν Ἰωαν.6, 5-7. 12, 12-21 καὶ 14, 8-9.

Ἀκολουθεῖ μοι - Διὰ τὴν ἀκολουθήσασθαι τὸν Κύριον ὁ Φίλιππος σημαίνει ὅτι ἦτο προδιατεθειμένος, οὐδὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς λέγει τὸ σύνθημα αὐτό.

44.- Βηθσαῖδά - Ἄλλα εὐαγγέλια ἔχουν Βηθαβαρᾶ, ἀπὸ ἐκεῖ κατὰγεται ὁ Ἀνδρέας καὶ ὁ Πέτρος. Εἶχε (ὁ Πέτρος) καὶ κατοικίαν εἰς Καπερναοὺμ καθὼς λέγει ὁ Μάρκος, μπορεῖ ὅμως νὰ εἶχε καὶ ἐδῶ κατοικίαν, οἶδτι ὡς ἀλιεῖς ποῦ ἦσαν(λόγω τοῦ ἐπαγγέλματος των).

45.- Εὕρσκει Φίλιππος τὸν Ναθαναήλ - Τὸ εὕρσκει σημαίνει θρησκευτικὴν ἐνδρασίαν. Καὶ ἔρχονσαι αἱ συναντήσεις αὐτὰς ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης. Ὁ Ναθαναήλ κατήγετο ἀπὸ Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας(21,2), σημαίνει θεδωρος. Ὁ μαθητὴς Βαρθολομαῖος εἶναι ὁ Ναθαναήλ. Ὁ Ναθαναήλ ἀναφέρεται μόνον εἰς τὸν Ἰωάννην, ἐνθὺ ὡς Βαρθολομαῖος εἰς τοὺς ἄλλους τρεῖς. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν κατάλογον τῶν μαθητῶν φέρεται μαζὺ μὲ τὸν Φίλιππον(Φιλ.+ Βαρθ.). Ματθ. 10, 3. Μαρκ. 3, 18. Λουκ. 6, 14, ὡς καὶ εἰς τὰς Πράξεις(1, 13). Μόνον ἐδῶ(Πραξ. 1, 13) ἔχομεν κατάλογον μαθητῶν κατὰ σειράν.

45.- Ὁν ἔγραψε Ἰωῦσῆς.....εὐρήκαμεν - Ἀρχίζει ἀπὸ ἀναφορικὴν πρότασιν = ἐκεῖνον περὶ τοῦ ὁποίου ἔγραψε ὁ Ἰωῦσῆς καὶ

οί Προφήται. Οί Προφήται λόγῳ τοῦ ἔργου των προεφήτευσαν περὶ τοῦ Μεσσοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ Μωϋσῆς ἔγραψε διὰ τοῦ τύπου, προτυπῶνων τὸν Ἰησοῦ Χριστόν (ἡ ὕψωσις τοῦ ὄψεως, κ.ἄ.). Τοὺς λόγους τοῦ Μωϋσέως περὶ Μεσσοῦ εὐρίσκομεν εἰς Δευτερ. 18, 15 καὶ Πραξ. 3, 22 καὶ 7, 37. Ἀμφότεροι καὶ ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ναθαναήλ ἦσαν μελετηταί τοῦ Νόμου καὶ τῆς ΠΔ καὶ θὰ τὸ εἶχον διαβάσει πολλές φορές. Δύσκολον ἦτο νὰ πιστεύσουν ὅτι τῶρα ἔρχεται ὁ Μεσσίας καὶ αὐτοὶ προὑποθέτουν κάποιαν ἐσωτερικὴν διαφώτισιν. - Ἐσωτερικῶς ἦσαν ἀνήσυχτοι καὶ ἦσαν προδιατεθειμένοι διὰ τὸ γεγονός αὐτό.

Τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ - Ὁ Φίλιππος λέγει (ὀνομάζει) τὸν Ἰησοῦ Χριστόν μὲ τὸ κοινὸν ὄνομα ποῦ ἦτο γνωστὸν ἐκεῖ στήν περιοχὴν. Τοῦτο χρησιμοποιεῖ καὶ ὁ Ἰωάννης 6, 42, ἀλλὰ καὶ ὁ Ματθ. 21, 11.

46.- Ἐκ Ναζαρέτ δύναται τί ἀγαθὸν εἶναι. - ἀγαθόν = εὐλογία. Ἐδῶ ὁ Ναθαναήλ διὰ νὰ λέγῃ αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ ἡ Πατρίς του Κανᾶ δὲν εὐρίσκετο εἰς καλὰς σχέσεις μὲ τὴν Ναζαρέτ ἢ ἀπὸ τοπικοὺς λόγους ἢ διότι πραγματικῶς εἶχε κακὴν φήμην, διό καὶ ὁ Κύριος λέγει " οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ " Μαρκ. 6, 6. Καὶ πράγματι ἡ ΠΔ δὲν λέγει ὅτι ἐκ τῆς Ναζαρέτ θὰ ἔλθῃ ὁ Μεσσίας, ἀλλὰ καὶ οἱ ἱερεῖς εἶπον εἰς τὸν Ἡρώδην ὅτι, ἐκ Βηθλεέμ θὰ ἐγεννᾶτο ὁ Βασιλεὺς, διότι ἀπ' ἐκεῖ κατήγετο καὶ ὁ Δαυίδ. Ἀλλὰ καὶ οἱ Φαρισαῖοι εἶπον εἰς τὸν Νικάνορα " ἐκ Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐγγίγεται " Ἰωαν. 7, 52, ὥστε εἶχε δίκαιον ὁ Ναθαναήλ. Ἐρχου καὶ ἴδε - Ἡ συνήθης λύσις κάθε θρησκευτικῆς ἀπορίας.

47.- Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναήλ ἐρχόμενον = νὰ ἔρχεται μὲ τὸ εἶδεν ἐξυπακούεται καὶ ἡ ἐσωτερικὴ του κατάστασις, ὁ χαρακτήρ

48.- του. Διότι τοῦ λέγει τί εἶναι. Ἀληθῶς Ἰσραηλῆτης ἐν ᾧ ὁδὸς οὐκ ἔστι. Τὸ ἀληθῶς εἶναι ἐπίρρημα σύνηθες εἰς τὸν Ἰωάννην (4, 42, 6, 14 κ.ἄ.). Ἡ λέξις Ἰσραηλῆτης σημαίνει τὴν θρησκευτικὴν ιδιότητα τοῦ

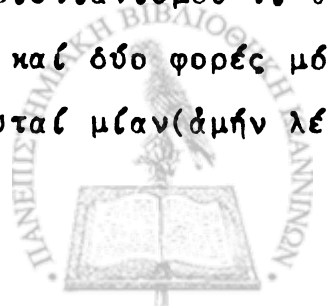
Ιουδαϊκοῦ λαοῦ. Ἡ λέξις ἑβραϊοῦ ἔχει σχέσιν μέ τά ἦθη καί ἔθιμα. Ἑβραῖοι ἐλέγοντο ὑπό τῶν Χαναναίων οἱ ἐλθόντες ἐκ τῆς πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώρας. Ἰσραηλῖται ἐκ τοῦ Ἰσραήλ = ἰσχυρός. Τό ἐπίθετον ποῦ εἶπεν ὁ θεός εἰς τό ὄνειρον τοῦ Ἰακώβ. Ἀλλά Ἰσραηλῖται εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ τηροῦν τό περιεχόμενον τῆς θρησκείας. Διά τοῦτο καί ὁ Παῦλος ἔλεγε " ὑμεῖς ἐστέ ὁ νέος Ἰσραήλ" διὰ τοῦς Χριστιανούς. Ἰουδαῖοι ἐπίσης ἐλέγοντο ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστός δεικνύει δύο θείας ιδιότητας ἐνταῦθα α) τήν παντοδυναμίαν (ἀκολούθει μοι, δίδτι προὑποθέτει δύναμιν) καί β) τήν παντογνώσιν (ἐν ᾧ ὁδός οὐκ ἔστι). Ἡ γνῶσις προέρχεται ἐκ δύο τινῶν ἧ εἶχεν ἀκούσει ἀπ' ἄλλους διὰ τόν Ναθαναήλ καί ὁ ἴδιος τοῦ λέγει πᾶθεν μέ γινώσκεις ἢ ὁ Ἰησοῦς Χριστός καί τό ἀσφαλέστερον, δίδτι ἄν τόν ἐγνώριζεν θά τό ἔλεγε πρωτύτερα, ἀλλά ἐδῶ τόν βλέπει νά ἔρχεται καί τό λέγει. Τό ὅτι εἶναι παντογνώστης φαίνεται καί ἐκ τοῦ 2,25 "τό γινώσκειν πάντας".

Προτοῦ σέ Φίλιππον φωνῆσαι - Καί ἐδῶ φανερώνεται ἡ παγνῶσις τοῦ Κυρίου. Μόνον ὁ Ναθαναήλ μποροῦσε νά καταλάβῃ καί 50.- νά πιστεῖσθ. Πιστεύεις μόνον καί μόνον, δίδτι σὺ εἶπον ὅτι σέ εἶδον ὑπό κάτω τῆς σκεπῆς. Μόνον μ' αὐτό τό θαῦμα,

Μερίζω τούτων ὅφει - μερίζω αἵτ. καί ἀντικ. = μεγαλύτερα σημεῖα θά ἰδῆς (βίος, διδασκαλία, θαύματα κ.ἄ). Τώρα ἦσαν θαύματα πνευματικά.

51.- Ἀμήν ἀμήν λέγω ὑμῖν ὅψεσθε τόν οὐρανόν ἀνεψιγόμενον. Κάτι ποῦ περιγράφει ὁλόκληρον τήν ζωήν τοῦ Χριστιανισμοῦ τί θά εἶναι. Τό λέγει μετά βεβαιότητος, ἀμήν, ἀμήν καί δύο φορές μόνον ὁ Ἰωάννης μεταχειρίζεται, οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταί μίαν (ἀμήν λέγω

ὁμῖν) καί μόνον καί πάντοτε ὁ Ἰησοῦς Χριστός τό λέγει. Ἐπρεπε νά χρησιμοποιήσῃ τήν φράσιν αὐτήν καί νά ἐκφρασθῇ βεβαιωτικά, διότι εὗρίσκετο μέ πλάσματα ἀνθρώπινα.

Μέ τήν ἐμφάνισιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἄνοιξαν οἱ οὐρανοί, βέβαια οὐρανός δέν ὑπάρχει, ἀλλά στήν ΚΔ μεταχειριζόμεθα τήν φράσιν ταύτην, διότι ὡς ἐκ τοῦ ὕψους καί διότι κάθε ἱερόν θέτομεν πάντοτε ὑψηλά. Ἐδῶ λοιπόν ἀνεψγότα τοὺς οὐρανούς δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά περιγράφεται ἡ ἐπικοινωνία μεταξὺ Θεοῦ καί ἀνθρώπων. Ὁ Θεός ἦτο ἀπομεμακρυσμένος λόγῳ τῶν ἁμαρτιῶν καί ξένος ὡς λέγει ὁ Παῦλος, ἀλλά τώρα ἐπέρχεται ἡ ἐπικοινωνία αὕτη διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἄνεψγότα= ἀνοικτός = νά ὑπάρχῃ ἐπικοινωνία συνεχῆς μεταξὺ Θεοῦ καί ἀνθρώπων. Καί ὑπάρχει αὕτη διότι χιλιάδες ἀνθρωποι κάθε πρωτὶ προσεύχονται στὸν Θεόν.

Οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, ἀναφέρονται μόνον ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου (πρβλ. καί 20, 12. 12, 29) ὡς ἐνῷ οἱ ἄλλοι ἀπλῶς διὰ τῶν ὀνομάτων καί πλειστάκις παρ' αὐτῶν ὁ γνωστός Γαβριήλ. Ὁ Ἰωάννης ἔχει ὀλιγώτερον ἐμφανίσεις ἀγγέλων διότι τό εὐαγγέλιόν του εἶναι ἕνας οὐρανός - καί θεωρεῖ τοὺς ἀνθρώπους (τοὺς Χριστιανούς) ὡς φῶτα ἀπὸ τοῦδε.

Ἀνεβαίνοντας καί κατεβαίνοντας - Αἱ φράσεις εἶναι παρμέναι ἀπὸ τοῦ δράματος τοῦ Ἰακώβ, ὁπότε καί ὠνομάσθη Ἰσραήλ.

Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου - Ἄλλη μυστηριώδης ἔκφρασις παρμένη ἀπὸ τό ἔβδομον κεφάλαιον τοῦ Δανιήλ. Μόνον ὁ Ἰησοῦς Χριστός τό μεταχειρίζεται διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Περὶ τὰς ἐξήκοντα (60) φορές ἀπαντᾷ καί εἰς τοὺς συνοπτικούς καί Ἰωάννην κ. ἄ. Ὑἱός τοῦ ἀνθρώπου, ἐβραϊσμός ἀντὶ ἀνθρώπου. Θέλει νά δεῖξῃ τήν ἀπλὴν ἐμφάνισιν του καί νά τονίσῃ τήν ἀνθρωπίνην φύσιν του.

Κ ε φ α λ α ι ο ν Δ ε υ τ ε ρ ο ν

Ι.- Κατ' τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ - Κατὰ τὸν Ὁριγένην καὶ ἄλλους Πατέρας πρέπει νὰ ὑπολογίσωμεν ἀπὸ τὸ Ι, 43 τὴν τρίτην ἡμέραν, διότι ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἦλθε καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Γαλιλαίαν καὶ ἐπομένως ἡ ὁρᾷς του ἀρχίζει ἐν Γαλιλαίᾳ. Γάμος ἐγένετο - Ἡ ἐορτὴ τοῦ γάμου εἰς τοὺς Ἰουδαίους διήρκει ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα.

Ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας • Τονίζει εἰς τὴν Γαλιλαίαν, διότι ὑπάρχει καὶ ἐν Συρίᾳ. Ἡ τῆς Γαλιλαίας ἀναφέρεται πάλι εἰς 2Ι, 2. Ὑπάρχει καὶ σήμερον καὶ λέγεται οὕτω.

Ἦν ἡ Μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ - Συνηθίζουν εἰς τὴν ἀνατολὴν νὰ χωρίζουν τὴν μητέρα ἀπὸ τὸ παιδί καὶ εἶναι γνωστὸ τὸ παιδί τὴν ὀνομάζουν διὰ τοῦ παιδός (π.χ. ὅπως ἐδῶ ἡ Μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ καὶ δὲν λέγει ἡ Μαρία).

Ἐκεῖ - Μπορεῖ νὰ τὸ ἐρμηνεύσῃ κανεὶς ὅτι ἔμενε ἐκεῖ ἢ ἦτο προσκεκλημένη ἐκεῖ. Γνωρίζομεν ὅμως ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔζησε καὶ ἀνε-
2.- τράφη εἰς Ναζαρέτ καὶ αὕτη ἀπέχει ἀπὸ τῆς Κανᾶ περὶ τὰ δέκα (ΙΟ) μίλια. Τὸ ὅτι ἦτο προσκεκλημένη τὸ συμπεραίνομεν ἐκ τοῦ συνδέσμου
θαλ" (ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς).

Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ - Εἶναι οἱ ἑξ(6) μαθηταὶ (Ἀνδρέας Σίμων, Ἰάκωβος + Ἰωάννης, Φίλιππος + Ναθαναήλ). Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκλήθη ἕνεκα τῆς Μαρίας, ἀλλὰ οἱ μαθηταὶ πῶς ἐκλήθησαν; Μπορεῖ βέβαια νὰ τοὺς παρέλαβεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ἀλλὰ ὑποθέτους μερικὸς ὅτι ὁ Ναθαναήλ τοὺς προσεκάλεσε (διότι κατήγετο ἐκ Κανᾶ).

Τὸ ἄλλο ζήτημα, τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς πηγαίνει στὸν γάμο-

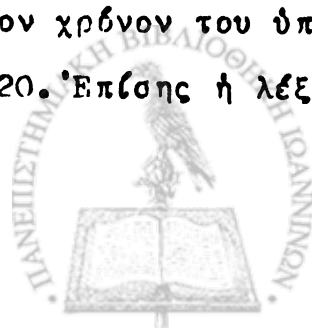
Δέν μποροῦσε νά μὴν πάη, διότι οἱ γάμοι εἶναι μυστήριον καὶ ὁ
καὶ ὁ ἴδιος ὁ θεὸς στήν γένεσιν, " ἦνωσε τοὺς δύο " καὶ ἔπειτα
" Ὁ θεὸς ἔξευξεν ἄνθρωπον μὴ χωριζέσθω".

3.- Ὑστερήσαντος οἴνου = (ὕπολείπομαι - μένω πῶς) =
ἐπειδὴ ἔλειψε ὁ οἶνος.

Δύο πράγματα συμβαίνουν α) Διατὶ ἐνδιαφέρεται ἡ Μήτηρ
τοῦ(θεοῦ) Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τὸν οἶνον. Φάνεται ὅτι ἦτο συγγενῆς
τοῦ νυμφίου καὶ ἔπειτα θά ἦτο ὑπεύθυνος, διότι διὰ νὰ φέρῃ μαζὺ
τοῦ καὶ ἐξ(6) ἄλλους (Ὁ Ἰησοῦς Χριστός) καὶ τέλος ἴσως ὁ νοι-
κοκύρης νὰ μὴν τὸ εἶχε ὑπ' ὄψιν του ὅτι ἔλειψε ὁ οἶνος. Ἄλλοι
λέγουν ὅτι ἤθελε (Ἡ Μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ) νὰ κάμῃ κανένα
θαῦμα, διότι ἤξερε αὐτήν ὅτι ἐγεννήθη ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ
ἄνευ ἀνδρός καὶ ἐν μέρει ἤθελε νὰ δείξῃ ὁ Ἰησοῦς Χριστός τὴν
παντοδυναμίαν του.

4.- Τὶ ἐμοὶ καὶ σὺ ὦ γύναι = τί σχέσεις ὑπάρχει μετα-
ξύ ἐμοῦ καὶ ἐσοῦ. Ἐν τῇ **ΚΔ** τὴν φράσιν ταύτην λέγουν οἱ δαίμο-
νες διὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστόν ὅταν ἐπρόκειτο νὰ τοὺς ἐκβάλλῃ. Καὶ
εἰς ἡμᾶς σημαίνει τὸ ἴδιον. Ἐννοεῖται τὸ ἐπίθετον κοινόν, δηλ.
τί κοινόν ὑπάρχει. Ἡ καλυτέρα ἐρμηνεία εἶναι: " Τί σχέσεις ὑ-
πάρχει μεταξύ σοῦ καὶ ἐμοῦ, διότι ἐγὼ πλέον ἔχω θεϊκὴν ἀποστο-
λήν καὶ ὡς ἐν τῷ ναῷ οὕτω καὶ ἐδῶ. Δέν τὴν περιφρονεῖ, οὐδὲ τὴν
προσβάλλει. Ἀλλὰ τί μᾶς ἐνδιαφέρει ἐσέ καὶ ἐμέ διὰ τὸν οἶνον
καὶ παρὰ μόνον ὁ θεὸς ἐνδιαφέρεται.

Οὕτω ἦκει ἡ ὥρα - Τὴν συνηθίζει πολὺ ὁ Ἰησοῦς Χριστός,
διότι ἔπραττε κάθε τι κατὰ τὸν προκαθορισμένον χρόνον του ὑπὸ
τοῦ Πατρὸς του. Τὸ λέγει καὶ στὸ 7,30 καὶ 8,20. Ἐπίσης ἡ λέξις

καιρός δεικνύει ότι ο Ἰησοῦς Χριστός ὅλα τὰ ἔπραττε κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ θεοῦ. Δέν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐκβιάσῃ τὰ πράγματα, οὐδέ καί νὰ τὰ ἐπισπεύσῃ καί στό 12,23 " ἐλήλυθεν ἡ ὥρα. Αὐτήν τὴν θρησκευτικὴν σημασίαν ἔχει ἐδῶ.

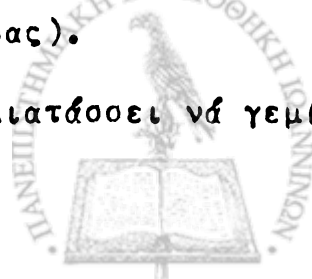
Τό τί ἐμοί καί σὺ... Πρέπει νὰ τό συνδέσωμεν μέ τό οὐπω καιρός, διότι ο Ἰησοῦς Χριστός ἐκινεῖτο πάντοτε ἐντός τῆς θείας βουλῆς.

Τό γυναι μερικοί τό θεωροῦν ὡς περιφρονητικόν, ἀλλά οἱ σημῖται τοῦτο τό συνηθίζουν πολύ. Ἡ Παναγία ἔβαλε κᾶτι στόν νοῦν της καί ἀμέσως πηγαίνει νὰ προετοιμάσῃ τοὺς διακόνους διὰ τὰς διαταγὰς τοῦ Κυρίου καί αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ Παναγία δέν ἀπελπίσθη ἀπό τὰ λόγια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καί πράγματι ο Ἰησοῦς Χριστός δέν ἠρνήθη εἰς τό θέλημα τῆς Παναγίας καί σπεύδει νὰ κάμῃ τὴν θέλησιν της, τὴν ἐπιθυμίαν της, τὴν ἐπιμονήν της. Ἡ μέν Παναγία μέ τὴν διαίσθησίν της δέν ἀπελπίσθη, διότι ἐγνώριζεν ὡς ἀπῆλα, ἀλλά καί ο Ἰησοῦς Χριστός (ὡς θεός) εἶδεν τὴν ἀδυναμίαν της, διότι τόν ἐξέθεσεν ἐνώπιον τῶν ὑπηρετῶν καί ο Ἰησοῦς Χριστός καί ο θεός συγκατανεύουν.

6.- Ἦσαν δέ ἐκεῖ λίθιναι ὑδρεῖαι ἕξ κατὰ τὸν καθαρισμόν - Οἱ Ἰουδαῖοι εἶχον πολλοὺς καθαρισμοὺς (Μαρκ.7,3 "ἐάν μή πύγμῃ νίψωνται τὰς χεῖρας οὐκ ἐσθλούςιν "). Ἡ πρόθεσις κατὰ σημαίνει σκοπόν, μέ σκοπόν τόν καθαρισμόν τῶν Ἰουδαίων).

Χωροῦσαι ἀνά μετρητάς - Τό ρῆμα χωροῦσαι ὑπάρχει καί ἐν Μαρκ.2,2. Ρῆμα νεοελληνικώτατον, τό συνηθίζομεν μέχρι καί σήμερον, σημαίνων χωρῶ. "μετρητής = μέτρον Ἰουδαϊκόν καί Ῥωμαϊκόν καί ἰσοδυναμεῖ περί τὰς 20 λίτρας (6-7 δοῦδας).

7.- Γεμίσατε τὰς ὑδρεῖας ὕδατος - Διατάσσει νὰ γεμί-

σουν τὰς ὑδρίας μέ νερόν ἕως ἄνω, οὕτως ὥστε νά εἶναι μάρτυρες κατὰ τό θαῦμα. Τό ρῆμα σημαίνει ὅπως καί σήμερον, νεοελληνικώτατον ρῆμα. Τό ἕως ἄνω δύο πράγματα δηλοῖ, διὰ νά μή ἔχη ἑλλειψιν πάλιν καί ἔπειτα διὰ νά εἶναι καθαρός καί νά μή προσθέτουν ὕδωρ ἔπειτα.

Ἀρχιτρίκλινος = ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὁ ἐπόπτης τῶν πραγμάτων ἐνός συμποσίου. Τρίκλινος εἶχον τρεῖς κλίνας.

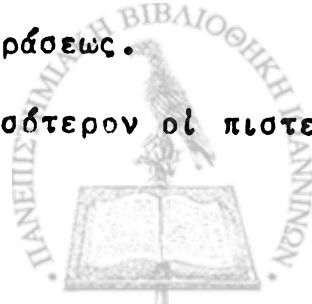
Πότε ἔγινε τό θαῦμα, δέν μπορεῖ νά καθορισθῇ ἀκριβῶς. Στόν ὁρόμον ποῦ ἔγέμιζαν αὐτές ἢ ὅταν ἔφεραν στόν ἀρχιτρίκλινον; Ὁρθότερον προτοῦ ἀρχίσουν νά ἀντλοῦν καί ὅταν τοὺς εἶπεν ὁ Κύριος, ἀντλήσατε νῦν καί ἀκριβῶς ἐκεῖνην τήν ὥραν ἔγινε.

Δύο πράγματα ἀνακριβῆ λέγει ὁ ἀρχιτρίκλινος: α) ὅταν μεθυσθῶσιν, δέχεται ὅτι ἦσαν μεθυσμένοι καί τοῦτο εἶναι ἀνακριβές. Ἐφ' ὅσον ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἦτο παρών δέν μποροῦσε νά μεθυσθῶσιν, διότι ἡδύνατο ἀνάλογα νά κάμη καί τήν προμήθειαν ἀλλά διατάξῃ νά γεμίσουν, οὕτως ὥστε νά περισσεύσῃ ὅπως καί εἰς τό θαῦμα τῶν πέντε ἄρτων καί β) ὅτι λέγει "πᾶς ἄνθρωπος πρὸ τοῦ τόν καλόν οἶνον τρέψουσιν" καί αὐτό δέν εἶναι εὐσυνειδησία ἀφοῦ μεθύσῃ κανεῖς νά τοῦ δώσῃς τό χειρότερον. Γίνεται λοιπόν παραβάτης τῶν καλῶν ἡθῶν. Τά λέγει αὐτῷ διότι δέν ἐγνώριζεν τό θαῦμα.

ΙΟ.- Ἔως ἐδῶ τελειώνει ἡ διήγησις τοῦ θαύματος.

ΙΙ.- Ταύτην ἐποίησεν ἀρχήν.....- Ὁ Εὐαγγελιστής λέγει ὅτι ἡ ἀρχή τῶν σημείων ἦτο αὐτό(τοῦτο) τό θαῦμα. Οὐχί ἡ ἀρχή ἄλλων θαυμάτων ἐν Κανᾷ, ἀλλά τῆς δληςδράσεως.

Ἐπίστευσαν = Ἐνισχύθησαν περισσότερο οἱ πιστεύσαντες(πιστοί).

Ἐν σχέσει πρὸς τὸ θαῦμα - Τοῦτο μόνον ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἔχει. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐνταῦθα, ὅπως καὶ στήν κλησιν τῶν μαθητῶν δεικνύει παντοδυναμίαν καὶ παγνώσιαν. Τὸ θαῦμα αὐτοῦ ἀρνοῦνται οἱ ὀρθολογισταὶ λέγοντες ὅτι ὁ οἶνος ἦτο ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία τοὺς ηὐχαρίστησε τόσο πολὺ καὶ ὅπως ὅταν φεύγει κανεῖς ἀπὸ ἑνα συμπόσιον εἶναι εὐχαριστημένος ἔτσι καὶ ἐδῶ. Ἄλλοι λέγουν ὅτι εἶναι προσφορά τοῦ Κυρίου καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ τοῦ σπίτι των. Ἡμεῖς δεχόμεθα πᾶ πράγματα ὅπως εἶναι, πιστεύομεν ἀόιστάκτως εἰς τὸ θαῦμα. Ἀλλὰ ἔχει καὶ ἀλληγορικὴν τινὰ ἑρμηνείαν κατὰ τὴν τέλεισιν τῆς θείας εὐχαριστίας. Αὐτὸ ποῦ ἔγινε ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας ἡμεῖς τὸ ζῶμεν κάθε Κυριακὴν καὶ πρὸ παντός ὅταν μεταλαμβάνωμεν ἐξ αὐτοῦ.

Ι2.- Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καπερναοὺμ - Μετὰ τὸ γεγονός αὐτό, δηλ. τὸν ἐν Κανᾷ γάμον. Ἡ συνήθης μετάβασις τοῦ Εὐαγγελιστοῦ ἀπὸ τοῦ ἑνα θέμα εἰς ἄλλο. Φαίνεται ὅτι ἀπὸ τῆς Κανᾶ πηγὴ εἰς Ναζαρέτ καὶ ὕστερα εἰς Καπερναοὺμ, κειμένης ἐπὶ τῆς Τιβεριάδος λίμνης. Διότι στὸν στίχον Ι2 ἀναφέρονται καὶ οἱ ἀδελφοί τοῦ Κυρίου, ἐνῶ στὸν γάμον δέν ἦσαν αὐτοί. Γίνεται πλέον ἡ Καπερναοὺμ τὸ κέντρον δράσεώς του. Ὑπάρχει καὶ σήμερον λεγομένη TEL HUM, εἰς τὴν ὁποίαν σὺζεται μάλιστα καὶ μία ἀρχαία συναγωγὴ. Εἰς τὴν Καπερναοὺμ ἦσαν ἐγκατεστημένοι ὁ Ἰωάννης καὶ Ἰάκωβος, ὁ Πέτρος, ἡ Πενθερά του καὶ φαίνεται ὅτι ἐφιλοξενεῖτο ὑπὸ ἑνὸς τῶν μαθητῶν του. Ἐδῶ ὅμως δέν ἔμεινε πολλὰς ἡμέρας διὰ τὸ ὅτι ἐγγύς ἦτο ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα.

Ι3.- Ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα - Ἡ πρώτη ἀνάβασις ποῦ ἀναφέρει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

14.- Καί εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ..... - Τό γεγονός τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ Ναοῦ καί ἡ ἐκδίωξις τῶν ἐμπόρων. Ὁ Ἰωάννης μετά τό κοινωνικόν γεγονός (τοῦ γάμου) ἀναφέρει ἕνα θρησκευτικόν τοιοῦτον. Καί εἰς μέν τόν γάμον ἐξυψώνεται ἡ κοινωνική ζωή, ἐν δέ τῷ ναῷ ἡ θρησκευτική ζωή καί λατρεία.

Πρόκειται περὶ τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἡρώδου τοῦ Μεγάλου (ὁ Ἡρώδης σάν ἄλλος Ἰουστινιανός ἔκτισε πολλά οἰκοδομήματα ἐκ τῶν ὀποίων καί ὁ Ναός).

Ἱερὸν ἐννοεῖ τό ἐξωτερικόν μέρος, δηλ. ὅλον τόν περίβολον. Ναόν δέ τό ἐσωτερικόν τοῦ ἱεροῦ.

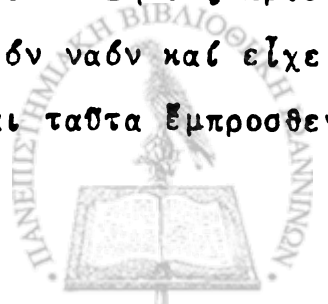
Εἰς τήν αὐλήν τῶν ἐθνικῶν (ἐδῶ λαμβάνει χώραν ἡ παροῦσα σκηνή) δέν ἐπετρέπετο εἴσοδος ἐμπόρων ἢ ἄλλων τινῶν, ἀλλά ἐπετρέπετο κατὰ συνήθειαν, διότι ἤρχοντο ἀπ' ὅλα τά μέρη τοῦ κόσμου καί ὥς ἐκ τοῦτου ἔπρεπε νά ὑπάρχουν οἱ ἀνταλλάσσοντες τά ξένα νομίσματα, διότι δέν ἐπετρέπετο ἡ εἰσαγωγή καισαρικῶν νομισμάτων ἐν τῷ ναῷ.

Κερματισταί = οἱ κἀμνοντες ψιλὰ τά χρήματα.

Φραγέλιον = FRAGELIUM = λέξις ρωμαϊκή = μαστίγιον ἐκ σχοινίων, τά σχοινία ἦσαν κάτω πεσμένα πού ἔδεναν τά ζῶα.

Κολλυβιστῶν = ἐκ τοῦ κόλλυβος = ἐλληνική λέξις = νόμισμα (- ιστά = τραπεζῖται).

Ἡ ποιεῖτε τόν οἶκον τοῦ Πατρὸς μου - Ἐπρόσθ' στούς φανατικούς φαρισαίους ὀνομάζει τόν ναόν οἶκον τοῦ Πατρὸς, φράσις ποῦ τήν εἶπεν καί Ἰζετῆς ὢν. Ἐδῶ ἀποκαλύπτει ὁ Ἰησοῦς Χριστός τήν σχέσιν καί τόν σύνδεσμον τοῦ Πατρὸς μέ τόν ναόν καί εἶχε ὀρθαίον νά συνταραχθῇ ὅταν ἔβλεπε νά γίνωνται ταῦτα ἔμπροσθεν τοῦ Ναοῦ.

Οἶκον ἐμπορίου = ἐμπορικόν οἶκον. Εἰς τοὺς συνοπτικούς "σπήλαιον ληστῶν".

Ἡ πρώτη σύγκρουσις ποῦ ἀναφέρεται (εἰς τὸν Ἰωάννην) πλὴν τῶν συνοπτιστῶν εἶναι ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ ναοῦ. Ἀλλὰ ὁ τρῶ-
πος μὲ τὸν ὁποῖον τὸ ἔκαμε (τοῦτο φέρομεν καὶ ἡμεῖς ὡς παρά-
δειγμα ὅταν κἀνωμεν κἀτι), ἀλλὰ εἶναι καὶ ὁ μόνος θυμὸς τοῦ
Κυρίου καὶ ἐδῶ μόνον καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν μόνον. Διὰ
νὰ ἐξεγερθῇ ὅμως ὁ Κύριος δεῖν νὰ φαντασθῇ τις πῶσον εἶχεν ἀγα-
νακτήσῃ. Τὴν ἰδίαν σκέψιν καὶ ἀγανάκτησιν θὰ ἐσκέπτετο καὶ κα-
τὰ τὴν ἐπισκεψὶν του ὅτε Ἰζετὴς ἀκόμη ἦτο, ἀλλὰ τώρα ἀρχίζει
ἡ ὁρᾶσις. Ὁ Ναός καὶ τὰ ἐν αὐτῷ τελούμενα εἶναι ἡ σπουδαιοτέ-
ρα ἐκδήλωσις τῆς θρησκευτικότητος τοῦ ἀνθρώπου καὶ διὰ τοῦτο
καὶ ὁ Κύριος ἐξέβαλε τοὺτους ἐκ τοῦ ναοῦ. Ἡ λειτουργία εἶναι
ἡ καλυτέρα ἐπικοινωνία τοῦ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ μόνον διὰ τῆς
θείας λατρείας δύναται νὰ ὑψωθῇ εἰς ἐπουράνια ὕψη. (Ἡ λατρεία
ῶσαύτως καὶ ὁή καὶ διὰ τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος ἢ μᾶλλον δι' αὐτῆς
διετηρήθη ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα, ἀπὸ τὴν πικρὰν δουλείαν).

17.- Ἐμνήσθησαν - Ἐπαναλαμβάνεται καὶ εἰς στιχ. 22.

Ἀναφέρονται αἱ ἐντυπώσεις καὶ αἱ συνέπειαι ποῦ εἶχε προκαλέσει
τὸ γεγονός αὐτό καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ εἰς τοὺς μαθητάς.

18.- Οἱ μὲν μαθηταὶ ἐνεθυμήθησαν ὅτι ἦτο γεγραμμένον "Ὁ ζῆλος τοῦ
οἴκου σου καταφάγεται με, καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ 69(08) φαλμοῦ. Τὸ ρη-
μα καταφάγεται μᾶλλον εἰς χρόνον μέλλοντα. Ἐν τῷ φαλμῷ τούτῳ
ὁ Δαυὶδ λέγει "

Τοῦτο δὲ σημαίνει: διώκομαι διότι δεικνύω ζῆλον διὰ τὴν θρησκεύ-
αν σου. Ἀναφέρεται εἰς πολλὰ μέρη (ὡς εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους, Ματ-
θαῖον κ.ἄ.). Ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὑπέστη τὰ παθήματα διὰ τὸν

ζηλον νά ἐξυψώσῃ τόν Ναόν. Ὅσα λέγει ὁ Δαυΐδ δι' ἑαυτόν τοῦτο ἐν τῇ ΚΔ ἐφαρμόζεται ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Κυρίου. Διώκεται καί ὑποφέρει κανεῖς ὅταν δεικνύῃ ζηλον (ἐνδιαφέρον) δοῶ τήν οἰκίαν του. Εἰς τήν πρός Ῥωμαίους λέγει ὅτι οἱ Ιουδαῖοι εἶχον ζηλον, ἀλλ' οὐκατ' ἐπίγνωσιν.

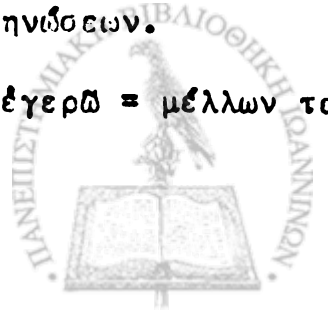
Αἱ συνέπειαι (= αἱ συνέπειαι) διὰ τοῦς Ιουδαίους ἦτο ἡ ἐρώτησις, ἀλλ' ἔπρεπε κανεῖς νά περιμένῃ ἀντίστασιν ἐκ μέρους των καί τοῦτο δηλ. δέν ἀντέδρασαν διότι α) ἔκαμνε κᾶτι τι ποῦ ἡ συνελόησίς των ἔβλεπε ὀρθόν, ἐνέργειαι σύμφωνα μέ τήν βαθυτέραν συνελόησίν των καί β) διότι ὑπέθεσαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἦτο εἰς ἐκ τῶν ζηλωτῶν (διότι ὑπῆρχον ἀκρόμῃ τοιοῦτοι-Ιουδαῖοι ὁ ζηλωτής κ.ᾶ.) καί ἅμα εἶναι κανεῖς ζηλωτής, γνωστός ζηλωτής, δέν ὑπάρχει ἀντίδρασις.

Ἀπεκρίθησαν - Συνηθίζει ὁ Εὐαγγελιστής νά λέγῃ τό ἀπεκρίθη ἀντί εἶπε(ον), χωρίς νά ὑπάρχῃ ἐρώτησις.

18.- Τί σημεῖον δεικνύεις... - Σημεῖον = θαῦμα καί ὅπως λέγει ὁ Παῦλος "οἱ Ιουδαῖοι σημεῖον ζητοῦν". Ὁ Ἰησοῦς Χριστός τοῦς δίδει ἕνα σημεῖον ἐδῶ, εἰς ἄλλα μέρη δίδεται τοῦ Ἰωνᾶ, ἀλλά καί τά δύο εἶναι συγγενῆ, διότι καί ἐδῶ ὅπως καί ἐκεῖ ὁμιλεῖ περὶ τοῦ σώματός του καί ἀναστάσεως. Εἶναι μία προφητείας διὰ πράξεων καί γεγονότων.

19.- Λύσατε = ξελῶ κᾶτι δεμένον = καταστρέφω, ἐξαρθρῶνω. Δι' αὐτό καί περὶ τοῦ θανάτου λέγουσιν ὀναλῦειν, ἡ λέξις εἶναι παρμένη ἀπὸ τᾶς κατασκηνώσεις ποῦ ὅταν τελειώνουν λύουν τᾶς σκηνάς καί οὕτω λύεται ἡ ζωὴ τῶν κατασκηνώσεων.

Ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν - ἐγερῶ = μέλλων τοῦ

ἐγείρω, Ὁ Ἰησοῦς Χριστός δίδει αὐτήν τὴν ἀπάντησιν ἢ ὁποῖα μᾶλλον ἐρώτησις ἀντὶ ἀπαντήσεως καὶ ἀπαιτεῖ κἄτι ἀπ' αὐτοῦς. Βέβαια οἱ Ιουδαῖοι δὲν μποροῦσαν νὰ ἐννοήσουν διότι ἦτο σὰν αἷνιγμα.

20.- Ὁ Ναός οὗτος ἤρχισε τῷ 20 π.χ., καὶ ὡς λέγει σύγχρονος ἱστορικὸς 18 χιλ. ἐργάζεται καθ' ἡμέραν ἐργάζοντο καὶ ἐτελείωσεν ὀλίγον πρὸ τῆς καταστροφῆς τῶν Ἱεροσολύμων, τελείωσε λοιπὸν τῷ 64, ἔξ ἔτη πρὸ τῆς καταστροφῆς αὐτοῦ (70). Ἐκτίζετο κατὰ τμήματα καὶ μέχρις οὗτε τελειώσῃ εἶχε καταντήσῃ σὰν φρούριον. Μάλιστα δὲ εἰς αὐτὸν κατέφυγον καὶ κατὰ τὴν πολιορκίαν. Δὲν μποροῦμεν νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τοῦ 46 ἔτη τὴν χρονολογίαν του, διότι τῶρα ποῦ τὸ λέγουν εὐρισκόμεθα στὸ 33 (ἢ 30 ἢ 29). Ἐἶχον τελειώσῃ ἀρκετὰ μέρη, ἀλλὰ ἡ τελικὴ οἰκοδομὴ ἔγινε τῷ 64 μ.χ. Τοῦτο ἐνισχύεται καὶ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου "ποταποὶ οἱ λίθοι".

"Ὅταν λοιπὸν λέγει ὁ Κύριος λύσατε, ἐννοεῖ τὸ ἐσωτερικὸν μέρος τοῦ ναοῦ καὶ ὅταν ἔδειξε τὸν ναὸν ἔδειξε καὶ οὐχὶ τὸ σῶμα του (οἱ αὐτὸ καὶ οἱ Ιουδαῖοι ἔλαβον τὰ λόγια τοῦ Κυρίου κατὰ γράμμα), ἀλλὰ τὸν ναὸν τὸν ταύτιζεν μὲ τὸ σῶμα του. Καὶ ἐκεῖ (στὸν ναὸν) κατῴκει ὁ θεὸς καὶ ἐδόξ (Ἰησοῦς Χριστός) ὁ προαιώνιος λόγος.

21.- Ἐκεῖνος ἔλεγε περὶ... = Τοῦτο εἶναι ἐπεξηγήσεις τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.

Ἐν μέρει κατέλυσε τὸν ναὸν, διότι ἔπαυσε πλέον νὰ γίνεταί ἡ λατρεῖα εἰς αὐτὸν μὲ πρόβατα καὶ βόας καὶ ἰδρύθη ἡ πνευματικὴ λατρεῖα, ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ ἐπίστευσαν = οἱ μαθηταί.

Ἡ γραφὴ καὶ τῷ λόγῳ - Δὲν λέγει ὠρισμένην προφητείαν πρὸς Ἀγίας Γραφῆς, ἀλλὰ γενικῶς εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν. Μερικοί

διότι δέν τό θεωρεῖ ἀπαραίτητον. Τά εὐαγγέλια δέν ἐξαντλοῦν τά λόγια ἢ τά ἔργα τοῦ Κυρίου. Τήν σημασίαν τῶν λόγων του θά εὔρη-
τις εἰς τήν ἐπικοινωνίαν μετ' αὐτοῦ.

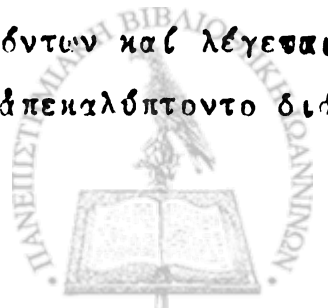
24.- Σπουδαία ἡ παρατήρησις περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Δέν ἐνεθουσιάζετο ἀπὸ τήν ἐξωτερικὴν ἐκδήλωσιν τῆς πίστεως = δέν ἐμπιστεύεται εἰς αὐτούς, διότι ἐγνώριζεν πάντας. Σπουδαῖος ὁ τερ-
ματισμὸς τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐμεργειῶν τοῦ Χριστοῦ.

Κ ε φ α λ α ι ο ν Τ ρ ι τ ο ν

Ι.- Συνομιλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ Νικοδήμου.
Προτάσσονται τῆς δημοσίας δράσεως τοῦ Κυρίου (ἐν ἀρχῇ δηλαδή)
δύο συνομιλίας: α) μετὰ τοῦ Νικοδήμου καὶ β) μετὰ τῆς Σαμαρείτι-
δος. Εἰς πλεῖστας περιπτώσεις ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἔχει συνο-
μιλάς Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Φαρισαίων. Μεταχειρίζεται τὸν τύπον
τῶν πλατωνικῶν διαλόγων.

Ἦν δέ ἄνθρωπος ἐκ τῶν φαρισαίων Νικόδημος ὄνομα αὐτοῦ,
ἀρχὼν τῶν Ἰουδαίων.

Οἱ ἐλευθερόφρονες ἐρμηνευταὶ λέγουν ὅτι δέν εἶναι ἀλη-
θής ὁ διάλογος οὗτος, ἀλλὰ τὸν λέγει ὁ Κύριος διὰ νά δείξῃ ἕνα
Ιουδαῖον ἀντιπροσωπεύοντα οἶονεὶ τήν θρησκείαν τῶν Ἰσραηλιτῶν
καὶ παρακάτω τήν Σαμαρείτιδα μεταξὺ Σαμαρειτῶν. Ἄλλ' ὁ διάλογος
εἶναι πραγματικὸς καὶ ὁ Νικόδημος ὑπῆρχε καὶ ἀναφέρεται ἀκόμη
καὶ εἰς 7, 49-50 καὶ 19, 39 " ἦλθεν δέ καὶ Νικόδημος ὁ ἐλθὼν
πρὸς αὐτὸν νυκτὸς τό πρῶτον, φέρων μύγμα σμύρνης καὶ ἄλδης ὡς λί-
τρας ἑκατόν". Ὁ Νικόδημος ἦτο εἰς ἐκ τῶν ἀρχόντων καὶ λέγεσθαι
ὅτι πολλοὶ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσαν, ἀλλὰ δέν ἀπεκτύπτοντο διὰ

τόν φόβον τῶν Ἰουδαίων μή ἀποσυνάγωγοι γένοιντο. Ὁ Νικόδημος ὑποστηρίζει τόν Ἰησοῦ Χριστόν εἰς τό δικαστήριον " πῶς οὖν δικάσωμεν....." καί φαίνεται ὅτι ἡ πλῆσις του εἶχε προχωρήσει. Ἀκόμη, ὡς καί ἀνωτέρω ἀνεφέρθη, εἰς τήν κηδεῖαν (Ι9, 39), ἀλλά πάλιν καί ἐκεῖ προχωρεῖ πρῶτος ὁ Ἰωσήφ καί εἶτα ὁ Νικόδημος. Ἦτο λοιπόν εἰς τῶν κρυφῶν πιστευόντων, μπορεῖ νά τό χαρακτηρίσῃ κανεῖς αὐτό καί ὡς ἀπιστίαν, πάντως φαίνεται ὅτι ἦτο εὐσεβής καί ἀσφαλῶς θά ἔδρασε καί αὐτός καί τό ὅτι τά εὐαγγέλια δέν ἀναφέρουν εἶναι ὅτι δέν ἐνδιαφέρονται γιά ὀνόματα. Ἀποδείξις ὅτι ὁρᾷ ὁ Πέτρος καί ὁ Παῦλος καί μετὰ δέν ἀναφέρονται.

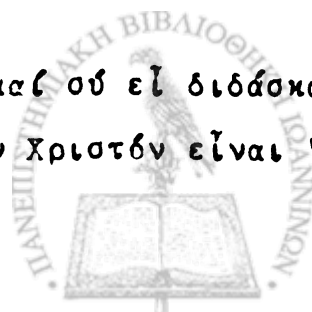
Νικόδημος - τό ὄνομα αὐτό σύνηθες παρ' ἑβραίοις.

Ὁνομα αὐτοῦ - τοῦτο καί ἐν Ι,6.

2.- Ἦλθεν πρός αὐτόν νυκτός - Ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης θά ἦτο παρών διό νά δηλώνῃ ταῦτα. Δεικνύει κάποιο ἐνδιαφέρον ὁ Νικόδημος καί ἦτο ἐκ τῶν ἀνδρῶν πού προσεδόκουν τόν Ἰησοῦν καί ἤθελε νά διαπιστώσῃ τοῦτο ἀπό μίαν μυστικήν συζήτησιν. Ἀρχίζει πρῶτος ὁ Νικόδημος. Ἄλλοι λέγουν ὅτι ἦλθεν ἐν καιρῷ νυκτός διό νά ἔχῃ περισσότεραν ἡσυχίαν καί καιρόν διό τήν συζήτησιν.

Ῥαββί = διδάσκαλε (ράββα-ραββουνί). Γνωρίζομεν (λέγει ὁ Νικόδημος) ὅτι ἦλθες διδάσκαλος ἀπό θεοῦ. Ἐγνώριζεν τήν καταγωγήν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καί ἔπειτα ἐφ' ὅσον δέμ ἐφορτίσεν εἰς σχολεῖον, ἄρα αὐτά πού λέγει ἐκ θεοῦ ἐστίν. Ἐλέγοντο διδάσκαλοι ὅλοι οἱ ἀσχολούμενοι μέ τήν ἐρμηνείαν τοῦ νόμου (νομοδιδάσκαλοι). Τό Εὐαγγέλιον εἶναι θρησκευτικόν Βιβλίον καί ὡς τοιοῦτον μερικᾶς ἐνεργείας τάς ἀποδίδει εἰς τόν θεόν.

Μεγάλη ἡ ἀναγνώρισις τοῦ Νικοδήμου καί οὐ εἰ διδάσκαλος ἀπό θεοῦ. Ἡ αἵτια διό νά ὀνομάσῃ ἔτσι τόν Χριστόν εἶναι "οὐ-

δεῖς δύναται ταῦτα τὰ σημεῖα ποιεῖν ἢ σὺ ποιεῖς". Οἱ ἰδουδαῖοι ζητοῦν σημεῖον καὶ ὁ θεὸς κἀμνει τὰ θαύματα. Ὁ Ἰωάννης δὲν μᾶς τ' ἀναφέρει ἐδῶ παρὰ μόνον ἀνωτέρω εἶπε ταῦτα. Καὶ ἀκριβῶς ὁ Νικόδημος ἐπικυρώνει αὐτὴν.

Ἐάν μή ἦ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ - Σπουδαῖος χαρακτηρισμός. Τὸ αὐτὸ καὶ ἐν Πράξεσι "ὡς ἔχρισεν αὐτόν ὁ θεὸς Πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει" ΙΟ,38 λέγει ὁ Πέτρος. Ἐπομένως δὲν εἶναι κολακεία αὐτὸ ἢ εἰρωνεία ὅπως νομίζουν μερικοί, ἀλλὰ τὸ λέγει ὁ Νικόδημος στηριζόμενος στὰ σημεῖα ποῦ ἔγιναν.

3.- Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ - Τὸ ἀπεκρίθη δὲν προϋποθέτει ἐρώτησιν = ἔλαβε τὸν λόγον, ἀπαντᾷ.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπαντᾷ οὐχὶ εἰς τοὺς λόγους τοῦ Νικोधέμου, ἀλλὰ ἀμέσως εἰς τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἦλθεν ὁ Νικόδημος. Διότι ὡς παντογνώστης ἐγνώριζεν τί ἐσκέπτετο οὗτος.

Ἀμήν ἀμήν λέγω σοι, ἐάν τις γεννηθῇ ἄνωθεν οὐ δύ-
νεται ἰδεῖς τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν - θέμα τῆς συζητήσεως εἶ-
ναι ἡ ἀναγέννησις, ἡ πνευματικὴ τ.ξ. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶχεν ἀπέναντί του ἓνα Ἰσραηλῆτην ὁ ὁποῖος στὸ ἄκουσμα τῆς ἀναγεννήσεως νόμιζε ὅτι θὰ εἶναι συνέχεια τῆς παλαιᾶς θρησκείας, πλὴν ὅμως ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὁμιλῶν, ὁμιλεῖ περὶ τῆς νέας ἀναγεννωμένης θρησκείας.

Τὸ ἐπίρρημα ἄνωθεν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ καὶ χρονικῶς
ὁπότε = ἐξ ἀρχῆς = πάλιν, ἀλλὰ καὶ τοπικῶς ὡς ἐκ τοῦ θεοῦ (ἐκ τοῦ οὐρανοῦ). Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος λέγει ὅτι καὶ αἱ δύο ἐρμηνεύται εἶναι καλὰ.

Τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ - ὁ Ἰωάννης μόνον ἐδῶ καὶ στὸν

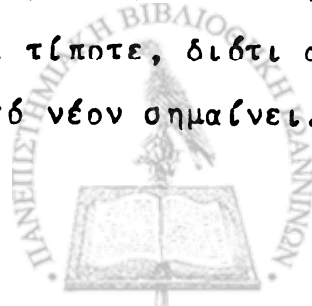
στίχον 5 όμιλεῖ περί αὐτῆς. Κατά τόν 'Ιωάννην θέμα τοῦ κηρύγμα-
τος τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ αἰώνιος ζωή " ταῦτα πάντα γέγρα-
πται ἵνα πιστεύσητε ὅτι 'Ιησοῦς ἐστίν ὁ Χριστός ὁ υἱός τοῦ θε-
οῦ καί ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ". 22,31,
ἀλλά καί ἐν στιχ.15 καί 16 ἰδίου κεφαλαίου(3ον κεφ.). Διὰ τόν
'Ιωάννην ἡ αἰώνιος ζωὴ ἀρχίζει ἀπό τώρα, διότι " ὁ μή πιστεύων
ἤδη κέκριται ".

Τό ἰδεῖν = θεωρεῖν = κληρονομεῖν = εἰσελθεῖν = ζῆν.
'Εδῶ = κληρονομεῖν.

4.- Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέροντων - 'Ο
Νικόδημος παίρνει τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου κατά γράμμα, διό καί
ἐκφράζει τήν ἀπορίαν του, καί τό παίρνει πολύ χονδροειδῶς(φαί-
νεται ἐκ τῆς φράσεως ὅτι ἦτο γέρων). 'Η ἀπάντησις τοῦ Κυρίου
στόν ἐπόμενον στίχον(5).

5.- 'Εάν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καί πνεύματος -
'Η γέννησις ἐξ ὕδατος καί πνεύματος εἶναι ἡ βάπτισις. Στήν δογ-
ματικήν λέγεται λουτρόν παλιγγενεσίας ἢ παλιγγενεσία, διότι
διὰ τῆς καταδύσεως ἐθάπτετο ὁ παλαιός ἄνθρωπος καί ἀνίστατο
νέος διὰ τῆς ἀναδύσεως. Τό ὕδωρ εἶναι σύμβολον καί δέν παύει
τόσον ρόλον ὅσον τό ἅγιον πνεῦμα, ὅπως καί παρακάτω θά εἴπη
" τό γενημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος ". Καί ὅπως τό ἴδιον τότε
πνεῦμα ἐπιφερόμενον ἐπὶ τῆς ἀβύσσου ἐδημιούργησε ταῦτα τό ἴδιον
καί τώρα ἀναγεννᾷ τοὺς Χριστιανούς.

Πολύ ἔχει παραμερισθῇ καί (εἰς τήν ζωὴν μας) ἐκ
τῆς ζωῆς μας καί ἐκ τῆς διδασκαλίας μας ἡ περί 'Αγίου Πνεύμα-
τος. "Ανευ τοῦ 'Αγίου Πνεύματος δέν γίνεται τίποτε, διότι αὐτό
εἶναι ποῦ κάμνει τήν ἀναγέννησιν καί καί τι τό νέον σημαίνει. Αὐ-

τό εἶναι πηγή σοφίας καί σωτηρίας καί μόνον δι' αὐτοῦ δύναται τις νά γνωρίσῃ τόν Ἰησοῦ Χριστόν, ὡς λέγει ὁ Παῦλος. Δυστυχῶς ἡμεῖς τό βάπτισμα τό κάνομεν μικροί καί δέν μποροῦμεν νά συλλάβωμεν τί εἶναι ἀναγέννησις.

6.- Τό γεγενημένον ἐκ τῆς σαρκός σάρξ ἔστιν καί τό γε-
γεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος πνεῦμα ἔστιν. -

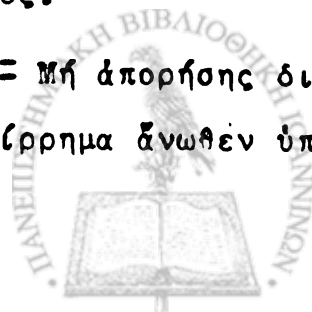
Διά τῶν λέξεων σάρξ καί πνεῦμα παριστάνονται δύο διάφοροι καταστάσεις. Μέ τήν λέξιν σάρξ ἐννοεῖ τήν ζωήν πού ὑπόκειται εἰς τάς ἀντιδράσεις καί τάς αἰσθήσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου (ἀπολαύσεις, ἀνάγκαι κ.ἄ.). Ἡ σάρξ ζῇ διά τῶν αἰσθήσεων. Ἐνίοτε ταυτίζεται μέ τήν ἁμαρτίαν. Ἐδῶ δέν σημαίνει κατ' ἀνάγκην ἁμαρτωλότητα, διότι καί στί I, I4, ἄρα ἐκφράζει τήν κατάστασιν ἡ ὁποία μπορεῖ νά ὑπόκειται εἰς ἁμαρτίαν καί κλείνει πρὸς τήν ἁμαρτίαν. Καί ὁ Ἰησοῦς Χριστός ὡς ἄνθρωπος μποροῦσε νά ἁμαρτήσῃ ἀν' ὅσον τόν συνεκράτει ἡ θέλα φύσις.

Πνεῦμα δέ εἶναι τό ἀντίθετον τῆς σαρκός, ἡ πνευματική κατάσταση.

Αἱ λέξεις Πνεῦμα καί σάρξ εἰς τόν Εὐαγγελιστήν Ἰωάννην καί εἰς τόν Ἀπ. Παῦλον πολλάκις ἀντιτίθενται " ἡ σάρξ ἐπιθυμεῖ ἐναντίον τοῦ Πνεύματος " λέγει ὁ Παῦλος. Τώρα γιατί τά εἶπε αὐτά εἰς τόν Νικόδημον; Διότι ὁ Νικόδημος ἔλαβε κατά γράμμα τοῦς λόγους τοῦ Κυρίου καί ἡνδεῖ φυσικήν γέννησιν καί σπεύδει ὁ Ἰησοῦς Χριστός νά τονίσῃ ὅτι ἐκ πνεύματος καί οὐχί ἐκ σαρκός ἡ ἀναγέννησις.

Τό γεγενημένον - ἀντί ὁ γεγενημένος.

7.- Μή θαυμάσῃς ὅτι εἶπον σοι.... = Μή ἀπορήσῃς διότι σοῦ εἶπα ὅτι πρέπει νά ξαναγεννηθῇς. Τό ἐπίρρημα ἄνωθεν ὑπό

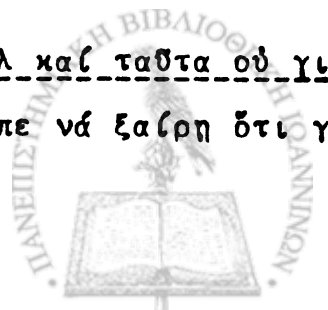
τήν χρονικήν του σημασίαν, πάλιν.

8.- Τό πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ - Δίδει ἓνα γνώρισμα τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως πού εἶναι καί γνώρισμα τοῦ ἀνέμου. Συγκρίνει τό Πνεῦμα μετά τοῦ ἀνέμου. Ἡ λέξις Πνεῦμα ἔχει δύο σημασίας α) τόν ἄνεμον (δηλοῦται διά τοῦ "ὅπου θέλει πνεῖ") καί β) τό Πνεῦμα (ἐκ τοῦ Πνεύματος). Περὶ τοῦ ἀνέμου προκειμένου λέγομεν ὅτι πνέει ἀνατολικῶς ἢ δυτικῶς κ.ο.κ., ἀλλά δέν γνωρίζομεν ἀπό πού ἀρχίζει καί πού τελειώνει καί μόνον τόν ψίθυρον πού προκαλεῖ ἀκούομεν.

Καί τήν φωνήν αὐτοῦ ἀκούεις - Τόν ψίθυρον, τόν θόρυβον, τήν ἐπίδρασιν αὐτοῦ ἀκούεις. Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνέμου. Αὐτό συμβαίνει καί μέ τό γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος, διότι δέν γνωρίζει κανεὶς ἀπό πού ἀρχίζει ἡ ἀναγέννησις, ἀπό πότε καί πότε θά τελειώσῃ. Δέν γνωρίζει κανεὶς πότε θά ἔλθῃ τό ἅγιον Πνεῦμα διά τήν ἀναγέννησιν, εἶναι ἐλεύθερον καί ὅπου θέλει πνέει. Τήν ἐλευθερίαν ταύτην τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὁ Παῦλος περιγράφει εἰς τήν πρὸς Κορινθίους "πάντα δέ ταῦτα ἐνεργεῖ τό ἓν καί τό αὐτό πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ καθὼς βούλεται". Α' Κορινθ. Ι2, ΙΙ. Ἀλλά καί ὁ Ἰωάννης λέγει "διά τοῦτο ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ἡμᾶς αὐτόν. Ἀγαπητοί, νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμέν, καί οὕτω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα" Α' Ἰωαν. 3, 2. Καί ὅπως στόν ἄνεμον μόνον τ' ἀποτελέσματα βλέπωμεν ἔτσι καί στήν ἀναγέννησιν. Εἶναι ἡ ἰδιαιτέρα περιγραφή τῆς ἀναγεννήσεως.

9.- Πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι - Δεικνύει ἀκατανόησιν ὁ Νικόδημος.

10.- Σὺ εἰ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ καί ταῦτα οὐ γινώσκεις - Ὡς διδάσκαλος ὁ Νικόδημος ἔπρεπε νά ξαίρῃ ὅτι γιά

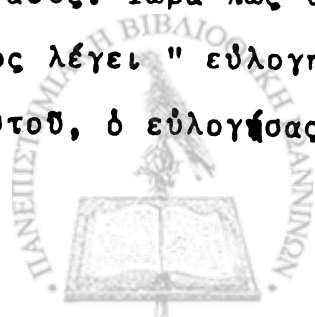

νά γίνη ἀναγέννησις ἐχρειάζεται πίστις καί ἐσωτερική διάθεσις, ἐν τούτοις ὅμως ὁ Νικόδημος δέν δεικνύει καμμίαν βαθυτέραν κατανόησιν τῶν πραγμάτων. Τοῦτο βέβαια ἐδίδαξε καί ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής διά τοῦ "μετανοεῖτε" καί "πιστεύετε".

II.- Ὁ οἶδαμεν λαλοῦμεν καί ὃ ἐωράκαμεν - Ἐνταῦθα ὁ Κύριος διά πρώτην φοράν ὁμιλεῖ εἰς πρῶτον πληθυντικόν πρόσωπον. Ἀλλά δέν θά ἡννόη τόν ἑαυτόν του, διότι περὶ ἑαυτοῦ ὁμιλεῖ πάντοτε εἰς πρῶτον ἐνικόν π.χ. λέγει "λέγω σοι", "ἐγὼ εἰμί" κ.ἄ. Δέν ἐννοεῖ οὔτε τοὺς μαθητάς του, διότι δέν εἶχον ἀρχίσαι ἀκόμη νά διδάσκουν. Δι' αὐτό πολλοί λέγουν ὅτι ἐννοεῖ τόν Ἰωάννην τόν Βαπτιστήν, ὁ ὁποῖος ὠμίλησε περὶ μετανοίας καί ἀναγεννήσεως.

Μαρτυρία = τὸ κήρυγμα.

I2.- Εἰς τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν καί οὐ πιστεύετε, πῶς ἂν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια πιστεύσετε. - Δύο στάδια πραγμάτων καί ἀληθειῶν, τὰ ἐπίγεια καί τὰ ἐπουράνια. Τὰ ἐπίγεια εἶναι τὰ ὑποκείμενα εἰς τὰς αἰσθήσεις παντός ἀνθρώπου (βάπτισμα, καθαρισμοί, μετάνοια, τὰ καλὰ ἔργα κ.ο.κ.). Τὰ ἐπουράνια εἶναι ὅταν πλεον ὁ ἄνθρωπος προχωρήσει πέραν αὐτοῦ τοῦ σταδίου καί συνδέεται καί ἐπικοινωνεῖ μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καί καταλαμβάνει τί εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Εἶναι τὸ ἀνώτερον στάδιον πάνω ἀπὸ τὰ ἐπίγεια. Ἡ μετὰ τοῦ Χριστοῦ αἰώνιος ζωή, μέσα στὸ πλαίσιον τῆς Τριάδος "ἐγὼ καί ὁ Πατήρ καί τὸ Πνεῦμα ἐν ἑσμέν". Ἡ ἐν τῇ θεῇ ζωῇ, ἡ μὴ ἔχουσα καμμίαν σχέσιν μετὰ τῆς ἐπιγείου, ἡ ἐνότης μετὰ τῆς Ἀγίας Τριάδος. Τώρα πῶς θά γνωρίσῃ κανεὶς τὰ ἐπουράνια; Ὁ Ἀπ. Παῦλος λέγει "εὐλογητός θεός καί πατήρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ εὐλογησας

ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ
Ἐφεσ.Ι,3. Τό ἐν τοῖς ἐπουρανίοις = τήν τελείαν ὑψωσιν ἐν τῷ
θεῷ.

13.- Καί οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰμὴ ὁ
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου-

Ἐπειδὴ εἶπε ὅτι θά ἀποκαλύψῃ τὰ ἐπουράνια, ξεχωρίζει ἐδῶ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τὸν Ἰωάννην καί λέγει "ὁ υἱὸς τοῦ (θεοῦ) ἀνθρώπου", ὁ ὁποῖος ἦτο ἐν τῷ οὐρανῷ. Τᾶλλα εὐαγγέλια ἔχουν ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁπότε = ἄν καί εἶναι ἐδῶ ζῇ ἐν οὐρανῷ. Ἀλλά σημαίνει καί ἦτο ἐν τῷ οὐρανῷ, διότι ἡ μετοχή ὢν εἶναι καί ἐνεστώτος καί παρατατικοῦ χρόνου.

Ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἐπιγείων καί ἐπουρανίων εἶναι: Ἡ χριστιανικὴ ζωὴ ἔχει δύο πλευράς καί ὅψεις: α) τὴν ἐπίγειον καί β) τὴν ἐπουράνιον. Ὅταν ζῇ εἰς χριστιανός ἔχει μερικά πράγματα ποῦ ἐκτελεῖ καί ποῦ δείχνει ὅτι εἶναι χριστιανός. Εἰς τὰ ἐπουράνια ὅμως ἐκτίθενται ἄλλαι ιδέαι καί ἄλλη ζωὴ π.χ. πῶς ἔγινε αὐτό ποῦ λέγωμεν χριστιανικὴ ζωὴ καί πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἀνωτέραν αὐτὴν ζωὴν. Τό κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς καί τοῦ Ἰωάννου, ἦτο ἡ ἰδρυσις τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ προαιώνιος βουλή τοῦ θεοῦ συνέλαβε τοῦτο, "ἀνακεφαλαιώσασθαι πάντα ἐν Χριστῷ". Τὰ ἐπουράνια δὲν μπορεῖ νὰ τ' ἀποκαλύψῃ κανεὶς ἄνθρωπος, οὐδέ καί ὁ Ἰωάννης, ὁ ὁποῖος ἀπλῶς ἐκήρυξεν, ἀλλὰ δὲν ἀπεκάλυψε. Οἱ ὀρθολογισταὶ τὸ "οὐδεὶς ἀναβέβηκεν" ἐννοοῦν εἰδικῶς ὅτι οὐδεὶς ἀνέβηκεν στὰ οὐράνια διὰ τὴν κατανόησιν αὐτῶν, παρὰ ὁ εὐρισκόμενος ἐν οὐρανίᾳ ζωῇ καί τοῦτο διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν προϋπαρξιν

τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς Χριστός κάμνει αὐτομαρτυρίαν
οἰδὶτι ὁ καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὑπῆρξεν ἐν τῷ οὐρανῷ.

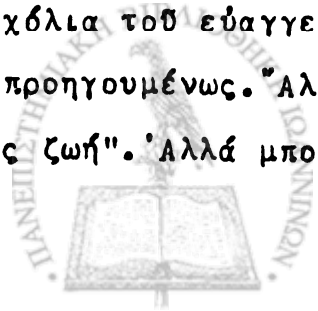
14.- Καί καθὼς Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ οὕ-
τως ὕψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου - Ἄλλη ἀποκάλυψις νέου
μυστηρίου, τῆς σημασίας τοῦ σταυροῦ, τὸ ὁποῖον ἐρμηνεύει μέ τὸ
γεγονός τοῦ χαλκίνου ὄφεως τοῦ Μωϋσέως. Καί ὡς οἱ Ἰσραηλῖται
δηκνύμενοι ἐτένιζον τὸν χάλκινον ὄφιν καί ἐγίνοντο ὑγιεῖς, οὕτω
καί οἱ χριστιανοί ἀτενίζουσιν τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου. Καταπλήσ-
σει καί ἡ τοῦ Παύλου διδασκαλία περὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου
().

Τὸ δεῖ παριστάνει τὴν σταύρωσιν ὡς προκαθορισμένην
ὑπὸ τοῦ θεοῦ = πρέπει νὰ σταυρωθῇ.

15.- Ἴνα πᾶς ὁ πιστεύων ἐν ἑαυτῷ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον-
Τὸ μέσον, τὸ κεντρικόν μέσον τῆς σωτηρίας εἶναι ὁ σταυρός. Ἐ-
λοῦσθη ἡ ἀνθρωπότης καί ἐκαθαρίσθη ἀπὸ τῶν ρύπων τῶν ἁμαρτιῶν
διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ποῦ ἐχύθη ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ.
Προφητεύει τὴν σταύρωσιν του ἀπὸ τώρα.

Ἡ αἰώνιος ζωὴ εἶναι ὁ καρπός, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πί-
στεως. Ἡ λέξις ζωὴ ἔχει κεντρικὴν σημασίαν καί ταυτίζεται μέ
τὴν Βασιλείαν τοῦ θεοῦ τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν. Ἐδῶ ὁ Ἰωάννης
ὁμιλεῖ περὶ εἰσόδου εἰς τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. Νὰ ἔλθωμεν εἰς
τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰωάννου ποῦ αἰσθάνεται τὴν αἰώνιον ζωὴν καί δέν
τοῦ κάμνει ἐντύπωσιν ἡ πρόσκαιρος καί ματαία αὕτη ζωὴ.

16.- Ἀπὸ τοῦ 16 στίχου πολλοὶ λέγουσιν ὅτι ἐτελείωσε
ἡ ὁμιλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καί ἀποτελοῦν σκόλια τοῦ εὐαγγελι-
στοῦ Ἰωάννου, τὸ συμπέρασμα τῶν λεχθέντων προηγουμένως. Ἄλλοι
λέγουσιν ὅτι τελειώνει στὸν 15 στίχον "αἰώνιος ζωὴ". Ἀλλά μπορεῖ

νά τά ἐκλάβη κανείς ἕως τὸ τέλος "τῷ θεῷ ἐργασμένα" 21 στιχ. ὅτι εἶναι ὁμιλία τοῦ Κυρίου. Τότε, ἐάν εἶναι ἔτσι, ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἀποκαλύπτει ὅλα τά τοῦ Χριστιανισμοῦ. Γι' αὐτό μερικοὶ λέγουν ὅτι τελειώνει στὸν 14 στιχ., διότι δὲν θά ἦνδρει ταῦτα ὁ Νικόδημος.

16.- Οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεός - Τό οὕτως = τοιούτοτρόπως, πόσον πολύ. Ἠγάπησεν - Ἀναφέρεται εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀποστολὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διό καὶ χρησιμοποιεῖ καὶ χρόνον ἀόριστον. Τὸν κόσμον - Συνηθέστατα χρησιμοποιεῖ τὴν λέξιν ἁδ-σμος, ποῦ ἐγκρίτως ἠδύνατο τις νά κάμῃ μεγάλην πραγματεῖαν περὶ αὐτῆς. Δὲν ἐννοεῖ μόνον τοὺς Ἰσραηλίτας, ἀλλὰ ὁλόκληρον τὴν ἀν-θρωπότητα. Ἐδωκε = ἀπέστειλεν. Ἄλλοι λέγουν παρέδωκεν εἰς τὴν σταύρωσιν, εἰς θυσίαν εἰς τὰ πάθη.

Τό μονογενὴς ἐξαίρει τὸ μέγεθος τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ Πατρός. Καὶ αὐτό εἶναι ἓνα μυστήριον γιὰτὶ ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς Χρι-στός καὶ ἡ μόνη ἐξήγησις εἶναι ἡ ἀγάπη. Καὶ ὁ Παῦλος λέγει ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός καίτοι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἔπαθε. Ἀπόλλυται - Ἄνευ τοῦ Χριστοῦ χάνεται ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ. Πόσο στερεώνεται ἡ πίστις σ' αὐτὴν τὴν χριστιανικὴν ἀγάπην. Δὲν ὑπάρ-χει ἀπώλεια ὅταν πιστεύῃ κανεὶς καὶ οὔτε εἶναι ματαία καὶ ἄγχος.

17.- Οὗ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεός τὸν υἱόν - Ὁ Ἰωάννης λέγει ὅτι ἐξ ἀγάπης ἀπέστειλε τὸν Ὑιόν καὶ διὰ νά σώσῃ τὸν κό-σμον καὶ οὐχὶ νά κρίνῃ. Τονίζει τὴν καλὴν πλευράν τῆς πίστεως καὶ δὲν ἦλθεν ὡς ἀξιόνη ὡς λέγει ὁ Βαπτιστής, ἀλλ' ὡς σωτήρ. Ἄν ἦτο ἀνάγκη νά καταστρέψῃ τὸν κόσμον δὲν θά ἔστελλεν τὸν Ὑιόν αὐτοῦ.

18.- Ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν οὐ κρίνεται - Καὶ ὅπως

ή αιώνιος ζωή ἄρχισε ἀπό τώρα ἔτσι καί ή κρίσις. Κάθε ήμέρα γίνεται κρίσις, διότι ὅποιος πιστεύει δέν κρίνεται, ἀλλ' ὁ μή πιστεύων ἤδη κέκριται. Ἡμεῖς ὀψηλή ἀλήθεια τοῦ τετάρτου Εὐαγγελίου.

Πιστεύων - Διαρκῆς καί οὐχί στιγμιαία πίστις καί ἐκλάμψεις αὐτῆς.

Όνομα - ἀντί τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

19.- Τό αὐτό εἶπε καί στόν πρόλογον "τό φῶς ἐλήλθεν". Τό φῶς ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἀλλά τό φῶς ἔφερε κάποιαν κρίσιν καί φαίνεται πόσα εἶναι, οἱ τυφλοί τῶν ὀφθαλμῶν ἡ καρδιά εἶναι διεστραμμένη καί δέν δύναται νά ἰδῇ τό φῶς. Δέν δέχονται τό φῶς, διότι καί ζωοποιοῦν εἶναι (ζωοποιεῖ) καί σκοτῶνει καί γι' αὐτό ἀγαποῦν περισσότερο τό σκότος, διότι εἶναι πειραγμένα τά μάτια τους καί δέν μποροῦν νά βλέπουν τό φῶς. Ἐξηγεῖται διατί (οἱ ἄνθρωποι) ἠγάπησαν τό σκότος " ἦν γάρ αὐτῶν πονηρά τά ἔργα". Εἶναι ἡ φυσική κατάστασις τοῦ κακοῦ ἀνθρώπου νά ζῇ καί νά κινεῖται εἰς τό σκότος.

20.- Πᾶς γάρ ὁ τά φαῦλα πράσων - φαῦλα = πονηρά. Ὁ Χριστιανισμός καί εἰδικώτερον ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας δέν δέχεται τήν τελείαν πόρωσιν τοῦ ἀνθρώπου ὅπως ἐφῆχοντο ὁ Αὐγουστῖνος κ.ἄ. καί παραδέχεται ὅτι ἔχουν μένει θεῖα στοιχεῖα ἐν αὐτοῖς, ἀλλά ἔχουν ἐξασθενήσει. Δι' αὐτό ὁ Χριστιανισμός ἦλθε νά δώσῃ τήν πίστιν καί τήν δύναμιν τῆς σωτηρίας καί ἀκριβῶς περὶ αὐτῆς τῆς δυνάμεως ὁμιλεῖ καί ὁ Ἀπ. Παῦλος.

Λέγει ὁ πράσων καί οὐχί ὁ πράξας - Ὁ συνεχίζων διαρκῶς. Τό γάρ δικαιολογεῖ ἐκεῖνον πού εἶπε, δηλ. οἱ ἄνθρωποι ἐμίσησαν τό φῶς.

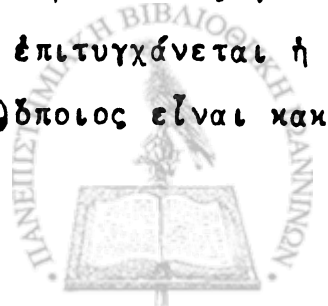
"Ἰνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ - Ἐλέγχομαι = ἀποκαλύπτομαι καὶ ἐπιτιμῶμαι. Τὴν ἰδίαν ἔννοιαν ἔχει καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῇ τοῦ Παύλου " τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτός φανεροῦνται " 5,13. Τίθεται μίᾳ γενικῇ ἠθικῇ ἀρχῇ " τὰ πάντα ἀποκαλύπτονται ὑπὸ τοῦ φωτός. ".

21.- Ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται - Τό ἔρχεται δεικνύει κάποιον ἄνθρωπον καὶ τάσιν πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν καὶ πάντα ὑπάρχει κάποια τάσις πρὸς τὸ καλὸν καὶ δὲν καταστρέφεται τελείως, ὅπως ὑπεστήριζεν ὁ Λούθηρος κ.ἄ. Τὴν αὐτὴν λέξιν ἔχει καὶ στὸ 7,37 " ἐάν τις διψᾷ ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω " καὶ γιὰ νὰ ὑπάρχη δίψα ἄρα ὑπάρχει καὶ κάποια τάσις ἐκ μέρους τῶν διψώντων.

Ποιῶ τὴν ἀλήθειαν = κάθε-καλὸν ἔργον εἶναι σύμφωνον μὲ μίαν καλὴν σκέψιν. Ἀλήθεια εἶναι ἐκεῖνο ποῦ συμφωνεῖ μὲ τὴν πραγματικότητα. Ὁ ποιῶν τὰ καλὰ ἔργα ποῦ συμφωνοῦν μὲ τὴν ἀλήθειαν. Εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους I,18 "ἀποκαλύπτεται γὰρ ὁργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδίκαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων", ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πρὸς Θεσσαλ. Β' 2,12 "Ἰνα κριθῶσιν πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ ἀλλ' εὐδόκησαντες τῇ ἀληθείᾳ". Ἀντιτίθεται λοιπὸν εἰς αὐτὰ τὰ ὁδο χωρὶς ἡ ἀλήθεια μὲ τὴν ἀδικίαν. Λέγει τὰ ἔργα ἀντὶ τοῦ βίου.

Εἰσὶν ἐργασμένα = ἔχομεν ἀττικήν σὺνταξιν. Πάντοτε μεταχειρίζεται ἐνεστώτα σὰν νὰ ἐξακολουθοῦν ἀκόμη.

Ἐν θεῷ = σὺν θεῷ $\frac{\chi}{\omega}$ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ καὶ μετὰ τοῦ θεοῦ ζωῇ, ἐν δυνάμει θεοῦ. Ἔως ἐδῶ ὠμίλησε πρῶτον πῶς γίνεται ἡ ἀναγέννησις (συνομιλία μετὰ Νικοδήμου), πῶς ἐπιτυγχάνεται ἡ σωτηρία καὶ τέλος περὶ τῆς κρίσεως ἣδη κέκριται, ὁποῖος εἶναι κακός

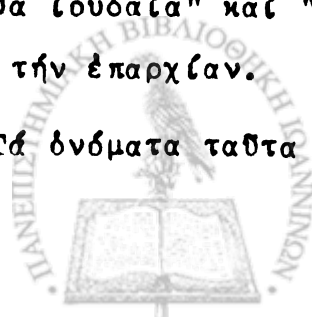

ἔχει τιμωρηθῇ ἤδη πού εἶναι κακός, πού εἶναι στήν πάζιν τοῦ κτήνους ὅπως λέγει ὁ Ἐπίκτητος).

22.- Ἀπό τό 22-36 ἐπαναφέρει ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης τόν Ἰησοῦ Χριστόν καί τόν Βαπτιστήν στήν Ἰουδαίαν, ἐνῷ οἱ ἄλλοι Εὐαγγελισταί παρουσιάζουν τόν Ἰησοῦ Χριστόν ὡς ἀρχίζοντα τήν δρᾶσιν του μετά τήν φυλάκισιν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ: Ματθ.4,12 καί Μαρκ.Ι,14. Ἐδῶ λοιπόν ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης ἔχει μίαν χρονικήν περὶ ὁδόν κατὰ τήν ὁποίαν Ἰησοῦς Χριστός καί Ἰωάννης Βαπτιστής ἐργάζονται παραλλήλως. Ἐδῶ παρουσιάζεται ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ συναγωγῇ μετά τῶν Ἰουδαίων καί φεύγοντας θά ἐσκεφθῇ ὅτι πρέπει νά συνεχισθῇ ἡ προπαρασκευή καί ὕστερα νά ἀρχίσῃ τό κήρυγμα. Τό βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου, ὡς καί τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου εἶχε προπαρασκευαστικόν χαρακτήρα, διότι καθὼς ἐμφάνεται ἐκ τοῦ 4,2 "καίτοι ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐβέπτιζεν, ἀλλ'οἱ μαθηταί αὐτοῦ". Δέν φαίνεται νά ὑπάρχῃ ἀντίφασις μεταξύ Ἰωάννου καί τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν, διότι ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἤρχισε μέν ἐν Ἱεροσολύμοις κάποιαν δρᾶσιν, ἀλλά διὰ τόν λόγον ὅτι δέν ἦτο ἀκόμη καιρός ἀφίνει τοὺς μαθητάς νά συνεχίσωσι τήν προπαρασκευήν μέ τόν Ἰωάννην καί ἔρχεται εἰς Βαλιλαίαν. Ἀπό τῶν στίχων λοιπόν 22-36 ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἐνδιαμέσων αὐτῆς προπαρασκευαστικῆς περιόδου.

Μετά ταῦτα ἦλθεν - Τοῦτο δέν σημαίνει ἀναγκαίαν μετάβασιν. Ἄλλοῦ λέγει εἰς τήν Ἰουδαίαν χώραν. Ἀντιτίθεται ἡ Ἰουδαία χώρα πρὸς τήν Ἱερουσαλήμ, τήν ὑπαιθρον ὀνομάζει Ἰουδαίαν γῆν. Ἐπίσης καί εἰς τόν "ἄρκον λέγεται "πᾶσα Ἰουδαία" καί "Ἱεροσόλυμα", ξεχωρίζει δηλ. τήν πρωτεύουσα ἀπὸ τήν ἐπαρχίαν.

23.- Ἐν Αἰνῶν ἐγγύς τοῦ Σαλέμ - Τά ὀνόματα ταῦτα δέν

ἀναφέρονται πουθενά εἰς τὴν ΠΔ καὶ δέν εἶναι γνωστόν ποῦ εἶναι. Αἰνῶν = πολλά ὕδατα. Πέραν τοῦ Ἰορδάνου μεταξύ Γαλιλαίας καὶ Σαμαρείας.

25.- Ἐγένετο οὖν ζήτησις - ζήτησις = ἔρις, συζήτησις, ἐριστική συζήτησις (πρβλ. καὶ εἰς Τιμόθεον ζητήσεις ἀντὶ ἔριδας). Ἐγίνε συζήτησις τί σημασίαν ἔχουν οἱ καθαρισμοί. Ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰωάννου μετὰ τινος Ἰουδαίου φαίνεται νὰ ἦτο διδάσκαλος ἀλλὰ δέν λέγει τὸ ὄνομά του καὶ λέγει ἀπλῶς Ἰουδαῖος, διότι δέν εἶχον γίνεαι ἀκόμη Χριστιανοί.

26.- Ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην - Οἱ μαθηταί τοῦ Ἰωάννου ἤρχισαν νὰ κρίνουν ποῖον βάπτισμα εἶναι καλῦτερον, εἰς τὰ λόγια των δέ ὑπάρχει κάποιος φθόνος.

Ὅς ἦν μετὰ σοῦ - ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἦτο μαζὺ σου πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

Μεμαρτύρηκας - μαρτυρία στὸν Ἰωάννην σημαίνει τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου.

27.- οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδέν ἄν μὴ ᾗ δεδο-
μένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ - Ὁ Ἰωάννης καὶ πάλιν δέν παύει νὰ πι-
στεύῃ καὶ νὰ διακηρύττῃ αὐτὰ ποῦ εἶπε στὴν ἀρχήν, δέν μπορεῖ ὁ
ἄνθρωπος νὰ πάρῃ ὁπαδούς ἐὰν δέν εἶναι δεδομένον ἐκ τοῦ θεοῦ. Διὰ
τοῦτο καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς λέγει " οὗς δέδωκάς μοι " καὶ ἄλλοι
" ἐστάλην ἵνα τὰ διαχωρισμένα πρόβατα συνάξω ". Ἐδῶ ἡ συνήθης ἀλή-
θεια, πράγματι εἰς τὸν Χριστιανισμόν ὅτι εἶναι ὁ καθένας τὸ ὀφεί-
λει εἰς τὸν θεόν " εἰ ἔχεις ἃ ἔλαβες οὐκ, καὶ εἰ ἔλαβες τί καυ-
χᾶσαι. " λέγει ὁ Παῦλος. Διάχυτος ἠπέπολθης ὅτι, ὅτι εἴμεθα τὸ
ὀφείλομεν εἰς τὸν θεόν " οὐ τοῦ θέλοντος, οὐ δέ τοῦ τρέχοντος,
ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ ". Διὰ τῶν λέξεων τούτων ὁ Ἰωάννης μαρτυ-

ρεῖ ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ.

28.- Αὐτοῖς ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε = σεῖς οἱ ἴδιοι εἰσθε μάρτυρές μου.

29.- Ἐξακολουθεῖ ὁ Ἰωάννης νά ρίπτῃ τόν ἑαυτόν του εἰς τήν σκιάν καί νά δείχνῃ τήν ταπεινοφροσύνην του. Παριστάνεται ὁ Χριστός σάν μία χαρά. Νυμφίος ὁ Χριστός καί νύμφη ἡ Ἐκκλησία, δηλ. ὁ Ἰησοῦς Χριστός ποῦ ἔχει τήν νύμφην, τήν ἐκκλησίαν = τήν ἀνθρωπότητα, οἱ ἄλλοι, οἱ προσκεκλημένοι, οἱ φίλοι τοῦ νυμφίου θά χαίρουν καί αὐτοῖ μετ' αὐτοῦ.

Χαίρειν χαρά = σύστοιχον ἀντικείμενον.

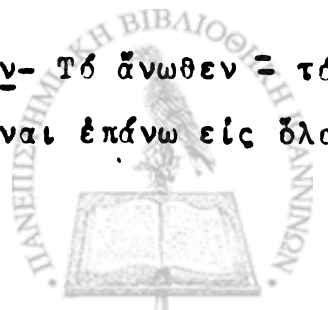
Ἡ ἐμή χαρά - Αὕτη ἡ χαρά περὶ τοῦ Μεσσίας γιά μένα εἶναι πλήρης, διότι ἐπιτυγχάνει ὁ Μεσσίας.

30.- Ἐκεῖνον δεῖ ἀυξάνειν ἐμέ δέ ἐλαττοῦσθαι -

Ὁ Ἰωάννης ἐδῶ ἐκφράζει τήν ὑπεροχήν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διατί νά ἐλαττοῦται. Ἐγώ, λέγει ὁ Ἰωάννης, πρέπει νά ὑποχωρῶ, ἡ ΠΔ δέν θά ἔχῃ πλεόν ὑπεροχήν ὥς καί οἱ προφῆται (διότι καί ὁ Ἰωάννης μέζων προφητῶν) καί τήν θέσιν της θά καταλάβῃ ἡ ΚΔ. Ἄλλοι τό ἐλαττοῦσθαι ἐξηγοῦν ἐπειδὴ θά φυλακισθῇ ὁ Ἰωάννης, ἀλλά ἡ καλυτέρα ἐρμηνεία εἶναι ἡ πρώτη, διότι μέ τήν ἐπικράτησιν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ὅλα θά ἐξαφανίζωνται καί θά ἀπομακρύνωνται. Ἔως ἐδῶ τελειώνει ἡ μαρτυρία τοῦ Βαπτιστοῦ.

31.- Ἀπό τοῦ στίχου 31 ἀρχίζουν τά σχόλια τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τῆς σχέσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ Βαπτιστοῦ καί συγκρίνει τήν διδασκαλίαν των.

Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν - Τό ἄνωθεν = τόν ἀπό ἐπάνω. Ἐκεῖνος πόῦ ἔρχεται ἀπό ἐπάνω εἶναι ἐπάνω εἰς ὅλους.

καί ὅπως λέγει στόν 35 στίχον "πάντα δέδωκε ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ".

Ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ καί ἐκ τῆς γῆς ἐστίν-
Τά τρία ἐκ τῆς γῆς χρησιμοποιεῖ διὰ νά δώσῃ μεγαλυτέραν ἔμφασιν
= ὁ προερχόμενος ἐκ τῆς γῆς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἄνωθεν. Ὁ γῆϊ-
νος διδάσκει γῆϊνα πράγματα. Τὸ αὐτὸ ἄνωτέρω εἶπεν ἐπίγεια. Ἄλλοῦ
παραλληλίζει αὐτά τὰ δύο ὡς εἰς τὴν Α' Ἰωαν. 4, 5 " ἐκ τοῦ κόσμου
λαλοῦσιν..... ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμέν". Ἀντιστοιχεῖ μέ ἐκεῖνον
πού λέγει ὁ Παῦλος εἰς τὴν Α' Κορινθ. 15, 47 "ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ
γῆς χοῦδος, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ". Ἐλάλει καί ὁ Κύριος
τά ἐπίγεια ἐφ' ὅσον ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος ἔχει μέσα του
τὴν δύναμιν νά ἐξυψῶνεται καί ὑπὲρ τῶν ἐπιγείων.

32.- Λαμβάνω = δέχομαι. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ Εὐαγγελι-
στής ἀπογοητεύεται. Ἐκφράζει τὴν ἀπογοήτευσίν του ἐκ τῆς ὑπάρξεως
τοῦ κόσμου, πράγμα πού τὸ λέγει καί ὁ φαλμωδὸς πολλές φορές. Ἀλλά
καί στήν Α' Ἰωαν. 5, 19 λέγεται " οἶδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμέν καί
ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται". Τὸ οὐδεὶς λαμβάνει, ἐκφράζει
ἐμφασιν. Εἶναι στιγμὰς ἀπαγοητεύσεως, διότι παραπάνω εἶπε ὅτι ὅ-
σοι λαμβάνουν τὴν μαρτυρίαν του ἔδωκε ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέ-
σθαι (Α' κεφ.) καί σπεύδει ὁ ἴδιος νά φιορθώσῃ, στιχ. 33 "ὁ λαβὼν".

33.- Ἐσφράγισε = διαβεβαιοῖ, ἐπικυρώνει, πιστοποιεῖ,
βάζω τὴν σφραγίδα.

Ὅτι ὁ θεὸς ἀληθὴς ἐστίν - εἰσέρχεται εἰς τὸ ἐσωτερικόν
τῆς Χριστολογίας τοῦ πιστεύοντος. Ἐάν κανεὶς πιστεύσῃ μπορεῖ νά
διαβεβαιώσῃ ὅτι ὁ θεὸς εἶναι ἐκεῖνο πού πρέπει νά εἶναι, ὁ πι-
στεύων εἰς τὸν θεόν ἀλλάζει ἡ κατὰστασίς του, ἄρα εἶναι ἀληθινὰ
ὅσα λέγει ὁ θεὸς καί δέν εἶναι ὅπως ἓνα ἐπίγειο πρᾶγμα πού τὸ ζη-
τεῖς καί ἅμα τὸ λάβῃς ἀπαγοητεύεσαι.

34.- Τό ὑποκείμενον τοῦ λαλεῖ, ἐκεῖνος, ἔγινε αἰτιατική καὶ ἔλξιν τοῦ ἀντικειμένου ἀπέστειλεν. Ἐκφράζει τὴν πληρότητα τῆς ἰδιότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διότι ὁ Θεὸς ἀπέστειλε καὶ ἄλλους (προφῆται κ.ἄ.), πλὴν ὅμως εἰς τὸν Ἰησοῦ Χριστόν δέν δίδει μέτρον τὰ χαρίσματα, ἀλλὰ πάντα. Λαλεῖ = ὁμιλεῖ. Ἐλάλουν καὶ οἱ προφῆται, ἀλλὰ ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ὑπεράνω πάντων καὶ τὰ πνευματικὰ χαρίσματα εἶναι πλήρη εἰς αὐτόν. Καὶ ὁ Παῦλος λέγει "τό πλήρωμα τῆς χάριτος ἐν αὐτῷ οἰκεῖ".

35.- οὗ γάρ ἐκ μέτρου δίδωσιν τὸ Πνεῦμα - Ἄλλοι λέγουν ὅτι πρόκειται περὶ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἄν εἴχωμεν πλήρη ἰδέα περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ θά μᾶς εἴχε κυριεύσει ὅλη τὴν ψυχή. Ἡ μεγάλη ἔλλειψίς μας ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἀποστόλους.

36.- Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον - Πάλιν ἡ ἰδέα τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ τῆς πίστεως. Τὰ ρήματα πιστεύω καὶ τὸ ἀντίθετόν του ἀπειθῶ, ἀπελθία ὀνομάζεται ἡ ἀπιστία, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ὑπακοή ἢ πίστις.. "Τοῖς ἀπειθοῦσιν" λέγει ὁ Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους.

Ὁ ἀπειθῶν - ἐκεῖνος ποῦ δέν πείθεται δέν θά ἴδῃ ζωὴν. Κεντρικὴ ἰδέα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ δέν μποροῦμεν νὰ τὴν ἐπιβάλλωμεν. οὐκ ὀφείτῃ ζωὴν - δέν θά ἴδῃ ζωὴν. Βλέπω ζωὴν = καταλαμβάνω ζωὴν, πῶς εἶναι αὕτη ἡ ζωὴ μόνον οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν Ἰησοῦ Χριστόν θά μπορέσουν νὰ ἴδωσιν.

Ἡ ὀργή = ἡ τιμωρία, ἡ κρίσις. Λέγεται ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀπαθής, δέν ὀργίζεται. Πρβλ. καὶ Ῥωμ. I, 18 κ.έ., ἐδῶ τὸ ἀποκαλύπτεται ὀργή = τὴν θέσιν τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἔναντι τῆς ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης, τότε αἰσθάνεται τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ ἔναντι τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Παριστάνομεν τὴν ἀντίδρασιν τῆς θείας δικαιοσύνης διὰ τῆς ὀργῆς.

Κ ε φ α λ α ι ο ν Τ έ τ α ρ τ ο ν

Διάλογος Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς Σαμαρελίτιδος. Διάλογος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μέ μίαν ἀπλὴν γυναῖκα. Μόνον ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης τὸν περιέσωσεν. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπλησίασε τὴν Σαμαρελίτιδα ὡς μίαν ἁμαρτωλὴν γυναῖκα καὶ ὡς ἔχουσιν σωτηρίας ἀνάγκην. Αὐτὸ εἶναι ἐνδεικτικόν ὅτι ὁ Χριστὸς προσαρμόζεται καὶ εἶναι καταληπτὸς καὶ ἀπὸ τοῦς πλείον ἀπλοῦς ἀνθρώπους. Ἀποδείξεις ὅτι ὠμίλησε στὸν Νικόδημον περὶ ἀναγεννήσεως καὶ ἔδωκε περὶ τοῦ ἰδίου τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς Μεσσία.

Ι.- Ὡς οὖν ἔγνω ὁ Κύριος - Τὸ οὖν = λοιπὸν, εἶναι μεταβατικόν καὶ συνδέει τὴν διήγησιν μέ τὰ ὅσα εἶπε στὸν στιχ.26.

Μαθηταὶ ὠνομάζοντο πάντες οἱ βαπτισθέντες, σημαίνει ἐπομένως ἀκόλουθοι.

Οἱ Φαρισαῖοι δὲν ἔδωσαν σημασίαν στὸ βάπτισμα ποῦ ἔκαμνεν ὁ Ἰωάννης, διότι ἤκουσαν καὶ ὁ ἰδιος τοῦς ἔλεγε "οὐκ εἰμ ἐγώ", ὅσοι δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ Μεσσίας, ἀλλὰ ὕστερα ὅταν ἔμαθον ὅτι ὁ Ἰησοῦς κάμνει περισσοτέρους μαθητὰς καὶ βαπτίζει περισσότερους ἢ ὁ Ἰωάννης, ἂν καὶ δὲν ἐβάπτιζεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀλλὰ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, διότι ἂν ἐβάπτιζεν τότε θά διέψευδε τὸν Ἰωάννην, ὅστις εἶπε περὶ αὐτοῦ ὅτι θά βαπτίζῃ ἐν πνεύματι καὶ οὐχὶ ὕδατι.

3.- Ἀφῆκεν τὴν Ἰουδαίαν - Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ἀνεχώρησε ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἦλθεν εἰς Γαλιλαίαν, ὅπως καὶ στὸ Ι,43. Δὲν μένει στὸ κέντρον τῆς Ἰουδαίας, διότι ἤρχισαν οἱ Ἰουδαῖοι νὰ κίνοσονται καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐφοβεῖτο διότι "οὕτω καιρὸς ἦν" καὶ ἔπειτα καθὼς λέγει "ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι". Ἰωαν.Ι. Τὸ ἐγνώριζε βέβαια αὐτὸς, ἀλλὰ οἱ Ἰουδαῖοι ἐζή-

τουν από τώρα, πλην όμως ότι ο Θεός δεν εκβιάζει τά(πράγματα) γεγονότα. Ο Θεός και σ'ένα λεπτόν μπορούσε να τά κάμνη, ἀλλ' ο άνθρωπος. Είς τήν Γαλιλαίαν δεν έβάπτιζεν, ἀλλά μόνον έδίδασκεν.

4.- Διά να φθάση κανείς στην Σαμάρειαν έπρεπε να περάση από την Γαλιλαίαν. Έφθασε στην Σαμάρεια, ακολουθεῖ ἡ Ἰουδαία(Ἰουδου) Ἰδουμαία και Ἀραβία.

Ἔδει - Δηλοῖ κάτι ποῦ εἶναι ὠρισμένον ἀπό τόν Θεόν. Οἱ Ἰουδαῖοι διά να μή μολύνωνται ἀπό τοὺς Σαμαρείτας κερνοῦσαν ἀπό τήν Περσίαν. Ἀλλά τώρα χαλαροῦνται κάπως ἡ-δέυτης αὐτῆς. Σαμάρεια εἶναι ἡ ἐπαρχία και οὐχί ἡ πρωτεύουσα, πρωτεύουσα εἶναι ἡ Σεβαστή. Ἡ πόλις Σαμάρεια εἶχε καταστραφῇ και τῷ 25 πχ. ὁ Ἡρώδης ὁ Μέγας τήν ἀνοικοδόμησε και πρὸς τιμὴν τοῦ Καίσαρος τήν ὠνόμασε Σεβαστήν.

Ἡ Συχάρ συγχίζεται μετὰ τῆς Συχέμ, δέν πρόκειται ὁμως περὶ αὐτῆς, ἀλλά περὶ τῆς Συχάρ τῆς εὐρισκομένης ἀνατολικῶς τῆς σημερινῆς Νεαπόλεως, σήμερα δέ λέγεσθαι ΑΚΡΑ.

Πηγή τοῦ Ἰακώβ - Πηγάδι, τρέχει ἀπὸ κάτω νερόν. Ἔχρι και σήμερον τιμᾶται και ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν και ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων και μωαμεθανῶν τοῦτο.

Ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακῶς - Μία ἀπὸ τὰς περιπτώσεις ποῦ περιγράφεται ὁ Κύριος μέ ἀνθρωπίνους ἀδυναμίας.

Ἐκαθέζετο = ἐκάθισεν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ πηγαδιοῦ, τέτοια ἡ ταπείνωσις τοῦ Θεανθρώπου ὥστε να κάθηται και στὸ χεῖλος τοῦ πηγαδιοῦ.

Ὥρα ἦν ὥς ἑκτῇ = Μεσημέρι. Ἦτο λοιπόν μεσημέρι και

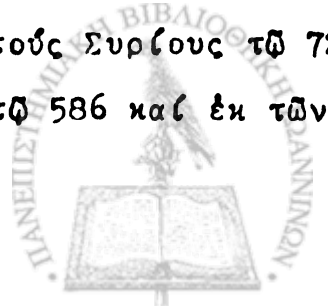

τοῦτο ἐξηγεῖ καί τήν κούρασιν καί τήν ὀλψαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

7.- Ἔρχεται - Χρησιμοποιεῖ ἱστορικόν ἐνεστῶτα διὰ νά κάμῃ ζωηρωτέρα τήν διήγησιν. Μερικοί ἐρμηνευταί λέγουν ὅτι δέν ἐδύσα, ἀλλά γιά νά ἀρχίσουν τόν διάλογον ἐζήτησε νερόν. Ὁ Ἰωάννης ὅμως τό λέγει καθαρώς ὅτι κεκοπιακῶς ἦν καί δι' αὐτό ἐζήτησε. Ἀλλά καί διότι οἱ μαθηταί ἔφυγον στήν πόλιν διὰ νά ἀγοράσωσιν τροφάς καί θά εἶχαν μαζύ των τά ἀντλήματα. Ὁ Ἰωάννης ἔπρεπε νά ἦτο παρών γιά νά μᾶς διασώζῃ αὐτό, ἀλλά καί ἐάν δέν ἦτο, ἡ μόνη μαρτυρία εἶναι ὅτι τοῦς τά διηγήθηκε ἡ Σαμαρεῖτις, ἀλλά δέν εἶναι καί ἀπίθανον νά μήν ἀπῆλθον ὅλοι οἱ μαθηταί. Δέν ἔχει τό ὄνομά της, ἀπλῶς λέγει Σαματεῖτος. Περὶ Σαμαρειτῶν γίνεται λόγος σέ τρεῖς μέρη α) στήν παραβολήν τοῦ ἐλεήμονος Σαμαρείτου (), β) τοῦ λεπροῦ Σαμαρείτου, δηλ. ἦτο ἐκ τῶν δέκα θεραπευθέντων (Λουκ. 17, 17) καί γ) εἰς τό Λουκ. 9, 52-56 (ὅπου οἱ μαθηταί Ἰάκωβος καί Ἰωάννης ἐζήτησαν νά πέσῃ πῦρ ἐπὶ τῶν Σαμαρειτῶν). Ἀλλά καί εἰς τάς Πράξεις γίνεται λόγος.

9.- Πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὦν παρ' ἐμοῦ... - Ἡ Σαμαρεῖτις ἐξεπλάγη καί τοῦ λέγει, πῶς εἶναι δυνατόν σὺ ποῦ εἶσαι Ἰουδαῖος νά ζητῇς παρ' ἐμοῦ ὕδωρ. Γνωσταί αἱ ὑπάρχουσαι διακρίσεις μεταξὺ των. Μερικοί λέγουν ὅτι ἡ Σαμαρεῖτις τά ἔλεγεν εἰρωνικῶς. Μποροῦσε νά τοῦ δώσῃ ἄλλὰ καί κατὰ θεῖαν πρόνοιαν, ἀλλά καί ὡς παρακάτω θά ἰδῇ ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός δέν εἶναι εἰς ἐκ τῶν κοινῶν Ἰσραηλιτῶν ποῦ ἔτρεφον μῖσος, ἀλλά ἄλλος τις.

Συγχρῶμαι = ἐπικοινωνῶ. Ἀπὸ ἱστορικοῦς λόγους δέν ἐπικοινωνοῦν μεταξὺ των. Λόγῳ τῆς διαιρέσεως τοῦ Βασιλείου καί ὅτε τό Βασίλειον τῆς Σαμαρείας ὑπετάγη εἰς τοῦς Συρῶς τῷ 720 Π.Χ., ἐνῶ τό βόρειον εἰς τοῦς Βαβυλωνεῖς τῷ 586 καί ἐκ τῶν μι-

κτιῶν γάμων ἔχασαν τὴν ἀκραιφνότητά των. Ἐπίσης ἐκ τῆς ΠΔ ἐδέχοντο μόνον τὴν Πεντάτειχον.

ΙΟ.- Εἰ ἤδεις τὴν δωρεάν = Ἐάν ἐγνώριζες τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, αὐτὸ ποῦ παρέχει ὁ Θεὸς Δωρεάν, ἡ δωρεὰ ἡ παρεχομένη εἰς τοὺς ἀνθρώπους χάριν. Εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς καὶ πράγματι ἡ μέγιστη δωρεὰ τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Ὅμιλῶν συμβολικῶς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀρχίζει μὲ παραβολαῖς ἕως ὅτου ἐτοιμάσῃ ψυχικῶς τὴν Σαμαρετίδα καὶ νὰ κάμῃ, ὥς θὰ ἴδωμεν, τὴν αὐτομαρτυρίαν εἰς αὐτήν. Μεταχειρίζεται τὰ αἰσθητὰ γιὰ νὰ ἀποκαλύψῃ τὰς ὑψηλὰς αὐτὰς ἀληθείας.

ΙΙ.- Κύριε, οὔτε ἀντλημα ἔχεις - Τὸ Κύριε εἶναι ἐνδειξις σεβασμοῦ καὶ πολὺ τιμητικὴ ἀποσφώνησις. Ἡ λέξις Κύριος εἰς τὴν ΠΔ μόνον εἰς τὸν Θεὸν ἀναφέρεται καὶ ἐδῶ στὴν ΚΔ παρέχεται εἰς τὸν Χριστόν ὑπὸ τῆς Σαμαρετίδος.

Ἀντλημα = δοχεῖον - Δέν ἦτο δυνατόν νὰ ἐννοήσῃ ἡ Σαμαρεῖτις τί ἔλεγε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὅπως καὶ ὁ Νικόδημος καὶ τὸν ἐρωτᾷ ἐφ' ὅσον δέν ἔχει ἀντλημα τί θὰ κάμῃ;

Πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῆν; - Πόθεν λοιπὸν θὰ ἔχῃς τὸ ὕδωρ, πρέπει νὰ ἔχῃς κάμῃ θαῦμα καὶ τότε θὰ εἶσαι μεγαλύτερος (ἀνώτερος) τοῦ Ἰακώβ.

Ι2.- Θρέμματα = ζῶα. Ἡ λέξις αὕτη εἶναι νεοελληνική καὶ δέν εὐρίσκεται οὔτε στὴν μετάφρασιν τῶν Ο', οὔτε ἄλλου.

Ι4.- Οὐ μὴ διψῇς εἰς τὸν αἰῶνα - Τὴν πνευματικὴν διδασκαλίαν τοῦ ὕδατος = τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, Ἀλλὰ ἡ Σαμαρεῖτις δέν ἀντιλαμβάνεται ἀκόμη τὴν πνευματικὴν

τητα τοῦ ὕδατος. Πρβλ. 7, 37.

Εἰς τὸν αἰῶνα = οὐδέποτε σημαίνει στὸν Ἰωάννην. Ἐπίσης καὶ 8, 52-52, ἀλλὰ καὶ ὁ Παῦλος λέγει "οὐ μὴ φάγω κρέας εἰς τὸν αἰῶνα". Α' Κορινθ.

Ἀλομένον = θά ρέη. θά ρέη εἰς τὸν ὡκεανὸν τῆς αἰωνιότητος. Ὅτι χάρισμα δίδει ὁ θεὸς γίνεται πηγὴ ἀκατάπαυστος καὶ πηγὴ ἐνεργείας. Τὸ ἄλομαι = πηδῶ, (ἄλμα) ἐδῶ = ἀναβλύζω. Εἶναι δύσκολον πρᾶγμα νὰ ξεφύγῃ κανεὶς ἀπὸ τὸν αἰσθητὸν κόσμον πού τὸν περιβάλλει, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀφοῦ ὠμίλησε γιὰ τὰ πνευματικά καὶ δέν ἔγινε ὀντιληπτός, στρέφεται πρὸς τὰ πρακτικά. Οἱ ἡσυχασταὶ ἔλεγον "ἡ πρᾶξις θεωρίας ἀνάβασις ἐστὶ".

16.- Ὑπαγε φώνησον τὸν ἄνδρα σου - Τί σχέσις ὑπάρχει μεταξὺ τῆς ὁμιλίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ περὶ ὕδατος καὶ τοῦ συζύγου τῆς γυναικὸς αὐτῆς, δέν ὑπάρχει σύνδεσις. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὅμως θέλει νὰ τὴν φέρῃ στὶς ἐσωτερικὰς τῆς ἀνησυχίας, δίδει ὡς καρδιογνώστης ἐγνώριζεν. Οἱ ὀρθολογισταὶ ἀρνούμενοι αὐτὴν λέγουσιν ὅτι ὁ Κύριος θὰ εἶχε μάθει περὶ τῆς γυναικὸς αὐτῆς "Ἄλλοι λέγουσιν ὅτι κατὰ τύχην συνέπεσεν καὶ ἄλλοι λέγουσιν ὅτι ἐγὼ σοῦ ὁμιλῶ περὶ ὕδατος καὶ πρέπει νὰ εἶναι καὶ ὁ σύζυγός σου μέτοχος αὐτοῦ.

17.- Οὐκ ἔχω ἄνδρα - Ἀπότομος ἡ ἀπάντησις αὐτῆς δεικνύουσα ἐνδόχλησιν ἐκ τῆς ἐρωτήσεως..

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀποκαλύπτει τὸν ἑαυτὸν του ὡς
18.- καρδιογνώστην, δίδει μὲ τὴν ἐρώτησιν ἀνασκαλεῖται ὅλον τὸν ἐσω-
19.- τερικὸν βίον τῆς Σαμαρείτιδος. Δέν γνωρίζομεν ἐάν οἱ ἄνδρες τῆς ποῦ εἶχε ἦσαν ἐκ διαζυγίου ἢ θανάτου. Ἀλλὰ μ' αὐτὸ ποῦ λέγει ὁ Κύριος δεικνύει ὅτι ἡ γυνὴ δέν ἔχει αὐστηρὸν βίον, δίδ-

τι καὶ αὐτὸς ποῦ ἔχεις δέν εἶναι ἰδιώκὸς σου καὶ τοῦτο εἶναι καὶ κάποια παρατήρησις. Ἡ γυνή λαμβάνουσα ἀφορμὴν ἐκ τῆς προφητείας περὶ τῶν ἀνδρῶν τῆς καὶ ἔπειτα τὸ ὅτι συνωμῖλει μετὰ Σαμαρείτιδος περὶ ὕδατος ζῶντος λέγει τὸ " θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ ".

20.- Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τοῦτω προσεκύνησαν - Προσκυνῶ = λατρεύω. Τὸ ὄρος εἶναι τὸ Γαριζίν, ἔνθα ὁ Μανασσῆς ἔκτισε Ναὸν. Εἶναι τὸ ὄρος Γιβθάβ τῆς ΠΔ.

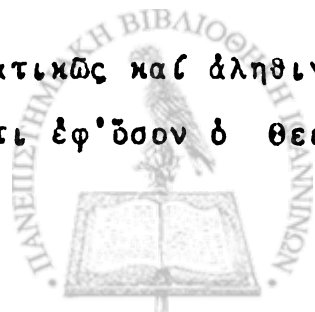
21.- Πίστευέ μοι γύναι - Ἡ μόνη περίπτωσις ποῦ παρακαλεῖ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς νᾶ τὸν πιστεύσουν. Πουθενά ἄλλοῦ στήν ΚΔ. Ἡ ἔκκλησις αὕτῃ ποῦ κάνει στήν Σαμαρείτιδα εἶναι πολύ σπουδαία.

22.- Ἑμεῖς προσκυνεῖτε - ἡμεῖς προσκυνοῦμεν. Εἰς τὸ πρῶτον δέν ταῦτίζει τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ εἰς τὸ δεύτερον. Τῷ ὄρει = ὅχι τοπικῶς.

Οἱ Σαμαρεῖται δεχόμενοι μόνον τὴν Πεντάτειχον εἶχον ἀτελεῖς ἀποκαλύψεις, διότι ὅλαι αἱ ἀποκαλύψεις δέν ἐμπεριέχονται εἰς αὐτήν.

Ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ιουδαίων ἐστὶ - λέγει ἐκ τῶν Ιουδαίων, διότι ἡ σωτηρία ἐκ τοῦ Μεσσοῦ θά προέλθῃ, ὅστις εἶναι Ιουδαῖος. Οἱ Ισραηλῖται ἦτο ὁ περιούσιος λαὸς ποῦ δι' αὐτοῦ ἐφυλάχθη ἡ μονοθεΐα, ἡ πίστις εἰς ἓνα ἀληθινὸν θεόν. Αἱ ἐκφράσεις, ἔρχεται ὦρα καὶ νῦν ἐστὶ = ἐμφαντικαὶ ἐκφράσεις. Τὸ καὶ νῦν ἐστὶν = ἤρχισε ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν θά ἀρχίσῃ ἡ πνευματικὴ λατρεία. Ἄρχισε ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸν καὶ τοὺς λίγους μαθητὰς γλυρω του.

23.- Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ = Πνευματικῶς καὶ ἀληθινῶς. Διότι καὶ ὁ οὐράνιος Πατήρ αὐτοὺς ζητεῖ, διότι ἐφ' ὅσον ὁ θεὸς

είναι Πνεύμα και οι προσκυνούντες αυτόν πρέπει να τον λατρεύουν πνευματικώς.

24.- Τό κέντρον της δμιλίας μεταξύ 'Ιησοῦ Χριστοῦ και Σαμα-
ρείτιδος είναι " Πνεύμα ὁ θεός και τοὺς προσκυνούντας αὐτόν ἐν
Πνεύματι και ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν". Δέν ὑπάγεται περιορισμός εἰς
τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ και παντοῦ και ὅπουδήποτε μπορεί κανεὶς νά
λατρεύῃ τόν θεόν. Εἶναι μία ὑψηλή ἀλήθεια τοῦ Χριστιανισμοῦ ποῦ
δεικνύει τὴν πνευματικότητα τῆς λατρείας. Καί ἡμεῖς ἐνῶ δμιλοῦμεν
περὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς πνευματικῆς λατρείας δέν μπορούμεν νά
ἐπαλλαγοῦμεν ἀπὸ τὰ αἰσθητά και τότε μόνον θά ἐπικοινωνοῦμεν μετὰ
τοῦ θεοῦ ἐάν ἐπαλλαγῶμεν ἀπ' αὐτῶν. Ὁ 'Ιησοῦς Χριστός δέν περιορί-
ζει τόν ἑαυτόν του εἰς τόν Ναόν, ἀλλά παντοῦ ἐδίδασκεν και εἰς τὴν
συναγωγὴν και εἰς τὰς πλάτεας και εἰς τοὺς δρόμους και ἐπὶ τοῦ
πλοιαρίου και ὅπου εἶναι Χριστός ἐκεῖ εἶναι και Νάος. Περισσότερα
βλέπε ἄρθρον Β.Χ. 'Ιωαννίδου εἰς τὸ Περιοδικόν "Γρηγόριος Παλαμᾶς"
και ὅς ἐάν πρέπει νά μεταδίδεται ἡ θεία λειτουργία ἀπὸ ραδιοφώνου.
'Εδῶ ὑποστηρίζει ὁ κ. καθηγητῆς ὅτι πρέπει και μάλιστα ὅπως ὁ ἥλιος
δέν ἐμποδίζει τὰς ἀκτίνας του και τὰς ἀφίνει νά πηγαίνουν παντοῦ
ἔτσι και ἡ λειτουργία, εἶδτι ποῖος μπορεί νά ξάβῃ τὴν ἐπίδρασιν
ποῦ μπορεί νά προκαλέσῃ μία εὐχή ἐκείνη τὴν ὥρα κ.ἄ.

Πνεύμα ὁ θεός - Ἕνα χαρακτηριστικόν τοῦ 'Ιωάννου νά ὀνο-
μάζῃ τόν θεόν, πρβλ. και Α' 'Ιωαν. Ι, 5. 4, 8. Περιγράφει οὐσίας τοῦ θε-
οῦ και ὄχι ιδιότητας. Ἀφοῦ εἶναι πνεύμα εἶναι ἀπειρος και ἀπεριό-
ριστος, ἀλλά και ὁ ἄνθρωπος εἶναι πνεύμα, μ' ὅλην τὴν περιβολὴν αὐ-
τὴν τὴν ἐξωτερικὴν και ἐπειδὴ εἶναι πνεύμα ὑπάρχει κάποια ἐπικοι-
νωνία μεταξύ θεοῦ, εἶδτι ἔχει πνεύμα ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τόν θεόν. Λέ-
γομεν πνεύμα, ἀλλά πόσον βαρύνει αὐτὸ τὸ σωματικόν στοιχεῖον; Ἄν

δέν ἦτο τὸ πνεῦμα δέν θά μπορούσε νά ἐπικοινωνῇ μετὰ τοῦ Θεοῦ (ὁ ἄνθρωπος). Ἡ Σαμαρεῖτις ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Κύριον νά ἀνατρέψῃ τὰς σκέψεις των καὶ νά εἴπῃ ὅτι ὁ Θεὸς κατοικεῖ παντοῦ.

25.- Οἶδα ὅτι Μεσσίας ἔρχεται - Ἑρμηνεύει τὴν λέξιν (Χριστός), ἀλλὰ καὶ στὸ I,4I. Ἀλλὰ ὁ Κύριος καὶ ἡ Σαμαρεῖτις ὠμολογούν ἐβραϊστί, ἡ μετάφρασις ὅμως γίνεται διὰ τοὺς Ἑλλήνας, διότι τὸ Εὐαγγέλιον γράφεται διὰ τοὺς Ἑλλήνας, εἰς Ἐφεσον πιθανῶς. Καὶ οἱ Σαμαρεῖται ἐδέχοντο καὶ ἐπερίμεναν τὸν Μεσσίαν, διότι καὶ στὴν Πεντάτειχον (λέγεται περὶ) γίνεται λόγος περὶ Μεσσία.

26.- Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς ἐγὼ εἰμὶ - Ὁ Κύριος μόνον σ' ἓνα τυφλὸν (Ἰωαν.9, 37) καὶ στὴν Σαμαρεῖτιδα ἀποκαλύπτεται καὶ λέγει ὅτι εἶναι ὁ Μεσσίας. Φαίνεται ἡ Σαμαρεῖτις νά εἶχε προπαρασκευασθῇ καὶ δέν ἔφερεν ἀντίρρησην στοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀφοῦ προεῖπεν καὶ τὸν βίον της καὶ δέν δεικνύει δυσπιστίαν. Ἕνα πρᾶγμα ποῦ ὅλοι ἐσκανδαλίζοντο (δηλ. οἱ νά πιστεύσουν), διότι ὁ Ἰδοὺς ἔλεγε, ὅποιος δέν σκανδαλισθῇ γιὰ μένα, διότι ὅλοι σκανδαλίζονται ὅταν ἓνας ἄνθρωπος λέγῃ τὸν ἑαυτόν του Θεόν.

27.- Ἐπὶ τούτῳ = ἐπάνω σ' αὐτοὺς τοὺς λόγους. Τὸ ἦλθον νεοελ. ἀδριστεός.

θαυμάζω = ἀπορῶ.

Οἱ Φαββίνοι δέν ἐπετρέπετο νά ὁμιλοῦν μετὰ γυναικῶν, οὐδέ καὶ νά χαιρετοῦν τὴν γυναῖκα των εἰς τὸν δρόμον. Αὐτὸ συνεκράτει στερεῶς τὰ ἥθη τοῦ Ιουδαϊσμοῦ καὶ ἔκαμνον μεγάλην ἐντύπωσιν, γι' αὐτὸ εἶχον καὶ τόσους προσηλύτους. Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὁ θαυμασμός τῶν Ἀποστόλων. Ἀλλὰ γιὰ νά ἀναπτύξῃ ὁ Κύριος αὐτὰς τὰς ἀληθείας σημαίνει ὅτι ἡ Σαμαρεῖτις θά εἶχε προπαρασκευασθῇ.

Ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει - Σχήμα ζευγμά. Τό μετὰ πηγαίνει στίς ἐλάλει. Τό ὁρθόν εἶναι: καί ζητεῖ μετ' αὐτῆς καί λαλεῖ μετ' αὐτῆς.

Τά Εὐαγγέλια εἶναι διδασκαλία τοῦ Χριστιανισμοῦ δι' ἔργων καί ταῦτα καλοῦνται οἱ Χριστιανοί νά ἀναγνώσουν καί ἀναλόγως νά φέρονται.

28.- Ἀφῆκεν τήν ὕδρᾱν αὐτῆς - Αὐτή εἶναι ἡ ἀπάντησις τῆς Σαμαρετιίδος εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τήν ἄφισεν οἶδτι τῶτος ὁ ἐνθουσιασμός της ἢ θεληματικά ἢ οἶδτι θά ἐπανήρχετο πάλιν. Τό αὐτό συμβαίνει καί μέ τήν θεραπείαν τοῦ τυφλοῦ Βαρτιμαίου, ὁ ὁποῖος ἀφῆκεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καί ἔτρεξεν Μαρκ.ΙΟ,47. Οἱ μαθηταί ἀφίνουν τὰ ὀκτυα διὰ νά ἀκολουθήσουν τόν Κύριον.

29.- Δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον - Μεταχειρίζεται τήν ἰδῶν φράσιν ποῦ εἶπεν ὁ Φίλιππος εἰς τόν Ναθαναήλ(Ι,46). Δέν λέγει ὅτι ἦλθεν ὁ Μεσσίας, οἶδτι δέν θά ἐγένετο πιστευτή, ἀλλά ἡ φράσις τήν ὁποῖαν ἐχρησιμοποίησε ἐγένετο περισσότερον πιστευτή. Φαίνεται ὅτι μέ τόν ζήλον ποῦ τά λέγει θά τήν ἐπιστευσαν καί μέ τήν δύναμιν ποῦ ὠμίλησε κατώρθωσε νά ἐπιούρη τήν προσοχήν τῶν συμπατριωτῶν της. Μέ τό δεῦτε ἴδετε στηρίζει τόν Ἰησοῦ Χριστόν στήν ἐξωτερικήν θεώρησιν.

μήτι = μήπως.

31.- Ἐρωτῶ = ζητῶ, παρακαλῶ.

Ῥαββί φάγε - Οἱ μαθηταί ἦλθον καί ἔφερον τὰς τροφάς καί παρακαλοῦν τόν Κύριον νά φάγῃ. Αὐτός ὁμως δέν ἐζήτησε νά φάγῃ, οἶδτι οὔτε νερό ἤπιε ἐνῶ ἐζήτησε, οὔτε ἔφαγε ἐνῶ ἐπέλνα, οἶδτι ἦτο ἀπερροφημένος μέ τήν διδασκαλίαν.

32.- Ἐγὼ βρώσιν ἔχω φαγεῖν - Βρώσις καὶ βρῶμα = τροφή. Καὶ ὅπως ὠμίλησε περὶ ὕδατος ζῶντος, ἔτσι καὶ ἐδῶ θά ὁμιλήσῃ περὶ πνευματικῆς τροφῆς. Παρακάτω θά εἴπῃ " ἐμὸν βρῶμα ἐστὶν ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με". Ἡ μοῖρα τοῦ Χριστιανισμοῦ νὰ διδάσκεται μὲ ἀνθρώπινα πράγματα καὶ ὅπως λέγει ὁ Ἀπ. Παῦλος " ἐν ἀνθρωπίνοις σκεύεσιν".().

Αὐτὸ ποῦ λέγει ἐδῶ περὶ τροφῆς τὸ ἴδιον λέγει καὶ στοὺς πειρασμοὺς " οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνον ζήσεται".

Τελειώσω = ἀποπερατώνω, συμπληρώνω, ἐκπληρῶ κατὰ τὸν τελειότερον τρόπον. Ὅλα ὅσα ὠμίλησεν περὶ πνευματικῶν, λέγει ὅτι θά τὰ ἐκπληρώσῃ καὶ νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ. Τὸ ἴδιον ἔκαμαν καὶ οἱ προφῆται, ἀλλὰ ὁ Θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς ἔρχεται νὰ τὰ ἀποπερατώσῃ καὶ νὰ τὰ τελειοποιήσῃ. Τὸ ἔργον παριστάνεται ὅτι εἶχε ἤδη ἀρχίσῃ (τὸ ἔργον εἶναι ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου) καὶ σ' αὐτὸ ὁ κυριώτερος παράγων εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Μὲ τὰ ἔργα τὰ ἰδικὰ μας γίνεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνωμεν καὶ πρέπει νὰ γίνεται.

35.- Οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἔτι τετράμηνος ὁ θερισμὸς ἔρχεται... - Ἔσεῖς λέγετε ὅτι μετὰ λίγους μῆνας θά ἔχετε θερισμόν ἐγὼ ὅμως σᾶς λέγω ὅτι οἱ Σαμαρεῖται ἔρχονται καὶ εἶναι κατάλληλοι ἤδη πρὸς θερισμόν, αἱ ψυχὰς των εἶναι στάχεις ὥριμοι πρὸς θερισμόν.

" Ἄν τὸ πάρωμεν ὅτι ὁ Κύριος ὁμιλεῖ ἐξ ἀφορμῆς τῆς φύσεως ποῦ βλέπει γύρω του (πρέπει νὰ ξαίρωμεν ὅτι ὁ θερισμὸς στήν Παλαιστίνῃ γίνεται κατ' Ἀπρίλιον μῆνα, ἡ σπορά τὸν Δεκέμβριον, Ἰανουάριον, Ἐπομένως ἀπὸ τὸν Ἰανουάριον- Ἀπρίλιον εἶναι 4 μῆνες καὶ γι' αὐτὸ λέγει τετράμηνος. Καὶ παραπάνω εἶπεν ὅτι

έγγυς τοῦ Πάσχα (καί τοῦτο ἐωρτάζετο κατὰ Ἀπρίλιον-Μάϊον), ἄρα πέρασαν 8(ὀκτώ) μήνες, διότι τώρα εἶναι ἀρχαί τῆς σποράς πού μόλις ἀρχίζει ἡ γῆ νά πρασινίζει, ἄρα ἐκάθισεν εἰς Ἱεροσόλυμα ὀκτώ μήνες. Ἐτόν ἐρχομόν τῶν Σαμαρειτῶν ὁ Κύριος βλέπει θερισμόν. Ὁμιλῶν περὶ θερισμοῦ καί σποράς λέγει μερικῆς παροιμίας συνημμένας μέ τήν διδάσκαλιν του.

36.- Ὁ θερίζων - Ἐννοεῖ τοὺς μαθητάς πού θά προσεγγίσουν τήν πίστιν τῶν Σαμαρειτῶν (Βέβαια ὄχι τώρα, ἀλλά μέ τήν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος). Ὁ καρπός εἶναι ἡ αἰώνιος ζωή καί ἔτσι καί ὁ σπείρων καί ὁ θερίζων χαίρουν μαζί.

37.- Ἄλλος ἔστιν ὁ σπείρων καί ἄλλος ὁ θερίζων. Μεγάλη ἡ ἀλήθεια αὕτη. Ἐμεῖς ὅταν κἀμνωμεν κἀτι χαίρομαστε, ἀλλά εἰς αὐτό ἔχουν συνεργήσει καί ἄλλαι δυνάμεις καί τώρα ὠριμάζει καί ἔρχεται σέ μᾶς. Ἔτσι συμβαίνει καί εἰς τόν Χριστιανισμόν, ἐκεῖνοι πού ἔσπειραν ἦσαν οἱ προφῆται, τελευταῖος ὁ Ἰωάννης καί τέλος ὁ Ἰησοῦς Χριστός καί ἔρχονται τώρα οἱ μαθηταί καί βρῶσκουν τόσους πιστούς.

Ἀληθής ἐστιν ὁ λόγος = ἀληθής ἡ παροιμία.

39.- Πολλοί ἐπίστευσαν - Δέν μᾶς λέγει τί τοὺς ἐδόξαξεν ἢ ἄν τοὺς ἔκαμε θαύματα, παρὰ μόνον μᾶς λέγει ὅτι πολλοί ἐπίστευσαν.

40.- Μεῖναι = νᾶ μένῃ. Ζητοῦν οἱ Σαμαρεῖται ἀπό τόν Ἰησοῦ Χριστόν νά μένῃ κοντά τους, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Γαδαρηνοὺς, οἵτινες ἐξεδύωξαν αὐτόν. Καί τοῦτο ἐξηγεῖ τήν διάφορον στάσιν τοῦ ἀνθρώπου ἔναντι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

41.- Διὰ τόν λόγον αὐτοῦ = τῆς διδάσκαλίας του, ἐπο-

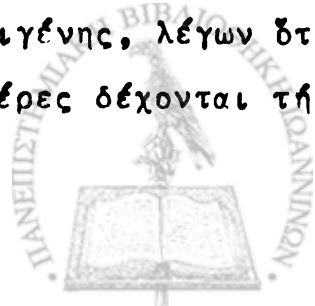

μένως ἐδόξαζεν ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ἡ λαλιά ἔχει κάτι τι τὸ ἐξωτερικόν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν λόγον ποῦ εἶναι ἐσωτερικόν καὶ πνευματικώτερόν τι.

42.- Ὁ Σωτὴρ τοῦ Κόσμου - Ὁ ὠραιότερος χαρακτηρι-
σμός τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Μόνον ἐδῶ καὶ στήν Α' Ἰωαν. 4, 14 ὑπάρ-
χει. Ὁ ἄγγελος εἶπεν εἰς τοὺς ποιμένας ἐτέχθη ὑμῖν Σωτὴρ, δέν
εἶπεν τοῦ κόσμου. Ἐδῶ δέν εἶναι σωτὴρ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ
ἢ τῶν Σαμαρειτῶν, ἀλλὰ τοῦ κόσμου.

Ἡ παραμενὴ καὶ διδασκαλία τοῦ Κυρίου, ἐν τῇ Σαμα-
ρείᾳ, ἦτο καρποφόρος, καὶ τοῦτο ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ἀνωτέρου χαρα-
κτηρισμοῦ " ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ". Οἱ Σαμαρεῖται μέ εὐ-
χαρίστησιν ἐδέχθησαν τὸν Χριστιανισμόν, ὅπως βλέπομεν καὶ εἰς
τάς Πράξεις. Τὸ μόνον ποῦ εἶναι δυσάρεστον διὰ τοὺς Σαμαρεί-
τας εἶναι ἡ κατὰ τῶν μαθητῶν, οἱ ὅποιοι εἶπον νάπέσῃ πῦρ
ἐπ' αὐτούς, διὰ τὸν λόγον ὅτι δέν τοὺς ἐδέχθησαν. Ἡ μόνη λύ-
σις ποῦ μπορεῖ νά δοθῇ σ' αὐτό, εἶναι ὅτι οἱ μαθηταί ἦσαν περα-
στικοί ἀπὸ τὴν Σαμάρειαν καὶ ἴσως νά μὴν τοὺς ἐγνώριζον.

44.- Αὐτὸς γάρ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν
τῇ ἰδίᾳ Πατρὶδι τιμὴν οὐκ ἔχει - Ἐδῶ ὁ Ἰωάννης ἔχει μίαν πα-
ροιμίαν, ἡ ὁποία ὅμως δ' ἔχει θέσιν ἐδῶ. Πατρίς δέν πρέπει
νά νοεῖται ἡ Γαλιλαία. Τὴν φράσιν "ἐν τῇ ἰδίᾳ Πατρὶδι", εἰάν
ἐννοήσωμεν τὴν Γαλιλαίαν, ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν μέ τὰ παρακάτω,
ποῦ τὸν ἐδέχθησαν. Ἄλλοι λέγουν ὅτι ἐννοεῖται ἡ Γαλιλαία, ἐν
συγκρίσει πρὸς τὴν Ναζαρέτ καὶ ἄλλοι ὅτι πρόκειται περὶ τῆς
κάτω Γαλιλαίας. Αὗται ὅμως εἶναι βεβιασμένοι ἐρμηνεύται. Τὸ
ὁρθόν εἶναι αὐτό ποῦ παραδέχεται καὶ ὁ Ὁριγένης, λέγων ὅτι
πρόκειται περὶ τῆς Ἰουδαίας. Οἱ ἄλλοι Πατέρες δέχονται τὴν

πρώτην ἐρμηνείαν. Μπορεῖ νά θεωρηθῇ καί ἡ Ἱερουσαλήμ (Ἱουδαία) ὡς πατρίδα τοῦ Μεσσία, διότι πολλές φορές ἐπήγαινε ἐκεῖ, ἀλλά καί ἐκ τῆς φράσεως τοῦ Ἰσίδου τοῦ Κυρίου "Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τά τέκνα σου" Ἰακ. 23, 37. Ἐννοεῖται ὅμως, ἂν καί ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἐλέγετο Γαλιλαῖος ἢ Ναζωραῖος, ἡ πατρὶς του ἦτο ἡ Βηθλεέμ (Ἱουδαία), διότι ὡς γνωστόν ὁ Μεσσίας θά κατήγετο ἐκ τῆς "Πατριᾶς καί Οἴκου Δαυΐδ" καί Πατρὶς τοῦ Δαυΐδ ἦτο ἡ Βηθλεέμ. Τώρα γιατί δέν γίνεται δεκτός κανεὶς εἰς τὴν Πατρίδα του, τοῦτο εἶναι εἰς ὅλους γνωστόν. Οἱ παραδεχόμενοι τὴν ἐρμηνείαν, ὅτι πατρὶς εἶναι ἡ Γαλιλαία καί Ναζαρέτ, τὸ ἐξηγοῦν: Ὁ Ἰησοῦς Χριστός στηριζόμενος στὰ σημεῖα δέν ἐγένετο δεκτός, ἡ δὲ πίστις αὐτῶν ἐστηρίζετο μόνον εἰς τὰ θαῦματα. Τοῦτο δὲ ὁμολογεῖ καί ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἐν τῷ 24 στίχῳ τοῦ Β' κεφαλαίου.

46.- Καί ἦν τις Βασιλικὸς οὗ ὁ θυὸς ἠσθένει - Ἄλλα Εὐαγγέλια καί χειρόγραφα ἔχουν Βασιλικὸς ἀντὶ τοῦ Βασιλικός. Τὸ Βασιλικὸς ἐνταῦθα σημαίνει τὸν ὑπάλληλον τῆς αὐλῆς. Ἐξηκολούθουν νά φέρουν τὸν τίτλον τοῦ Βασιλέως ἐν Παλαιστίνῃ, ὁ Ἡρώδης καί οἱ ἄλλοι, χωρὶς νά ἐνδιαφέρῃ τοῦτο τοὺς Ρωμαίους. Ὁ Βασιλικὸς λοιπὸν οὗτος ἦτο ὑπάλληλος τῆς αὐλῆς τοῦ Ἡρώδου Ἀντίπα. Ἄν ἦτο ἐθνικὸς ἢ Ιουδαῖος τοῦτο δέν φαίνεται. Μᾶλλον ἐθνικὸς θά εἶναι, διότι ὑπάρχει κάποια κλίμαξ ἐδῶ στήν ὁράσιν τοῦ Κυρίου. Στὴν Ἱουδαία κηρύττει ὅπου εἶναι ἀκραιφνὴς Ιουδαϊσμός, ἔπειτα στήν Σαμάρειαν, ἡμῖς Ιουδαϊσμός καί τέλος στοὺς ἐθνικοὺς. Ἐπειδὴ ὑπάρχει αὕτη ἡ συνήθεια στὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην νά παρουσιάζῃ ἕνα Ιουδαῖον καί ἕνα ξένον (Νικόδημος, Σαμαρεῖτης) ἔτσι καί ἐδῶ παρατηρεῖται ἡ στέσις αὕτη.

Ἡ Καπρναούμ ἦτο σὲ κατώτερον ἐπίπεδον καί ἡ Κανὰ

εθρῶκετο ὀψηλότερον, περίπου 1340 μ. καὶ γι' αὐτὸ λέγει τὸ κατηλ-
θεν.

Φαίνεται ὅτι ὁ Βασιλικὸς θὰ εἶχε ἀκούσει περὶ τοῦ Μεσ-
σίου καὶ ἐπίστευεν εἰς αὐτόν. Ὁμοιάζει πρὸς τὸν ἑκατόνταρχον,
Ματθ. 8, 5 καὶ Λουκ. 7, 1. Πολλοὶ λέγουν ὅτι ποθεῖται περὶ τοῦ ἰσίου
θαύματος. Δὲν εἶναι ὁμῶς, διότι αἱ περιπτώσεις εἶναι πολὺ διάφο-
ροι. Καὶ ἐνῷ ὁ ἑκατόνταρχος λέγει νῦν μὴν ἔλθῃ ὁ Κύριος, διότι
"οὐκ εἰμὶ ἱκανός", ἐδῶ ὁ Βασιλικὸς "ἡρώτα ἵνα καταβῇ" = παρεκά-
λει. Ἐπίσης ἐνῷ στὸν ἑκατόνταρχον λέγει ὁ Κύριος ὅτι "ἐγὼ ἐλθὼν
θεραπεύσω", ἐδῶ παρουσιάζεται ὡς μὴ θέλων νὰ ὑπάγῃ καὶ γι' αὐτὸ
ἐπαναλαμβάνει ὁ Βασιλικὸς τὸ "κατάβηθι". Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι δὲν
εἶναι ἡ ἰδίᾳ διήγησις, μολονδὶ παρουσιάζει ὁμοιότητας.

Ἦμελλον ἀποθνήσκειν = ἡσθένει βαρέως, ἔμελλον νὰ ἀποθά-
νῃ.

Σημεῖα καὶ τέρατα - Ἡ ἐπιμονὴ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάν-
νου εἰς αὐτὸ δεικνύει τὴν πνευματικότητα του. Ἡ ἀνωτέρα πίστις
εἶναι ἐκείνη ποῦ στηρίζεται στὴν ἐσωτερικότητα τοῦ ἀνθρώπου καὶ
οὐχὶ στὰ σημεῖα. Ἡ μεγάλη δὲ πίστις, διὰ τῆς ὁποίας διεδόθη ὁ
Χριστιανισμὸς καὶ ἡ διδδοσις αὐτοῦ, δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς
τὸ 5ον εὐαγγέλιον. Ἡ λέξις σημεῖα ἀπαντᾷ καὶ μόνῃ τῇς εἰς τὸ εὐ-
αγγέλιον, οὐδέποτε ὁμῶς μόνῃ τῆς ἢ λέξις τέρατα, ἀλλὰ πάντοτε μα-
ζὺ μὲ τὰ σημεῖα, σημαίνει ὅτι τὸ ἴδιον.

49.- Ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἡγανάκτησε καὶ λέγει πρὸς
τὸν Βασιλικόν "ἐάν μὴ σημεῖα", ἐν τοῦτοις ὁ Βασιλικὸς πιστεύει
καὶ ἐπιμένει τόσο πολὺ καὶ κατὰ τοῦτο ὁμοιάζει πρὸς τὸν πατέρα
τοῦ ἐπιληπτικοῦ Μαρκ. 9, 6.

Τὸ παιδίον = ἐκφράζει τὴν τρυφερότητα τοῦ Πατρὸς.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστός μέ τήν ἀντίθεσιν του ἐτελειοποίησεν τήν πρόσιν τοῦ Βασιλικοῦ. Δύο θαῦματα ἐξ ἀποστάσεως κάμνει ὁ Ἰησοῦς Χριστός, α) ἡ θεραπεία τῆς θυγατρὸς τῆς Χαναναίας Ματθ. 15, 21-28 καί β) τό παρόν θαῦμα Ἰωαν. 4, 46-53.

51.- Ἦδη δέ αὐτοῦ καταβαίνοντος - Λέγει καταβαίνοντος διότι ἤρχετο ἀπό τῆς Γαλιλαίας, διότι αὕτη εὑρίσκεται εἰς ὑψηλότερον καί βορειότερον μέρος.

Ὅτι ὁ παῖς αὐτοῦ ζῇ - ἔγινε καλά. Τό ἴδιον ἐπαναλαμβάνει καί παρακάτω "κομψότερον ἔσχεν". Τοῦτο εἶναι ἔκφρασις τῆς ἐλληνιστικῆς ἐποχῆς. Κομψῶς ἔχω = ὑγιαίνω καί ἀντιστρόφως κακῶς ἔχω = ἀσθενῶ.- Ἐβδόμη ὥρα = Μία μετά μεσημβρ.

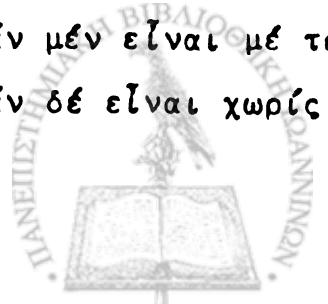
54.- Τοῦτο δέ πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς - Σημεῖον ὡς καί προηγουμένως ἐλέχθη ἀπαντᾷ καί μόνη της ἡ λέξις. Λέγει δεύτερον, διότι τό πρῶτον ἦτο τό ἐν Κανᾷ, τῆς μεταβολῆς τοῦ ὕδατος εἰς οἶνον.

Κ ε φ ἄ λ α ι ο ν Π έ μ π τ ο ν

Ἡ θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ, Ι - ΙΒ.

Μολονότι δέν ἦτο βέβαιον πόαν ἀσθένειαν εἶχεν, ἀλλ'ὡς ἐκ τῶν λόγων τοῦ συμπεραίνομεν (οὐκ ἔχω ἄνθρωπον, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τό ὕδωρ βάλη με.....) εἶναι πράγματι ἄνθρωπος ποῦ δέν μπορεῖ νά κινήθῃ καί ἐπομένως δέν μᾶς ἐμποδίζει νά τόν δεχθῶμεν ὡς παραλυτικόν.

Ι.- Μετά ταῦτα ἦν ἑορτή τῶν Ἰουδαίων - Δέν γνωρίζομεν ἀκριβῶς περί ποίας ἑορτῆς πρόκειται. Ἐάν μὲν εἶναι μέ τό ἄρθρον, ἡ ἑορτή, τότε σημαίνει τό Πάσχα, Ἐάν δέ εἶναι χωρίς

ἄρθρον, τότε θά εἶναι μία ἀπό τὰς ἄλλας καί ἕξ ἴσου μεγάλας τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐορτῶν. Πολλοί καί διάφοροι γινώμαι, διαφόρων ἐρμηνευτῶν, προτείνονται. Ἄλλοι μὲν λέγουν ὅτι πρόκειται περὶ τῆς ἐορτῆς τῆς Σκηνοπηγίας (ἐορτάζετο κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον), ἄλλοι λέγουν τὴν Πεντηκοστήν (50 ἡμέραι μετὰ τὸ Πάσχα), ἄλλοι δὲ τὴν ἐορτὴν τῶν Πουρέμ (περὶ τὸν Μάρκον-ἢ διάσωσις ἐκ τῆς σφαγῆς τοῦ Ἀμάν τῶν υἱῶν τοῦ Μαρδοχαίου).

Τὸ Πάσχα καθαρῶς (ρητῶς) ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου εἰς τὰ ἑξῆς χωρία: α) 2, 13, β) 6, 4 καί γ) 12, 1. Ἐάν θεωρήσωμεν καί αὐτὴν τὴν ἐορτὴν ἐδῶ ὡς Πάσχα, τότε ἡ δρᾶσις τοῦ Κυρίου εἶναι $3\frac{1}{2}$ ἔτη. Ἄνευ τοῦ ἁρθρου σημαίνει τὴν Σκηνοπηγίαν (Ἰωαννίδης).

2.- Ἔστιν δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρᾳ = Ὑπάρχει εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ἐπὶ τῆς προβατικῆς. Ἄν πάρωμεν ὅτι λείπει ἡ λέξις πύλη ἀπὸ τῆς προβατικῆς, τότε σημαίνει ὅτι εἶναι ἄγνωστον μέρος εἰς ἡμᾶς. Θά ἦτο ἡ πύλη ἀπ' ὅπου εἰσῆγοντο τὰ πρόβατα πρὸς θυσίαν. Ἄλλοι λέγουν ὅτι λείπει ἡ λέξις οἶκός, ὁπότε πᾶνε μαζύ. Πιθανωτέρα ἐκδοχὴ εἶναι τὸ πύλη καί τὸ κολυμβήθρα εἶναι ὀνομαστικὴ καί οὐχὶ δοτικὴ.

Βηθσαϊδᾶ = οἶκος εὐσπλαχνίας, ἐλέους.

Στοά = στεγαστὸν μέρος.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ὕδατα καί τὴν κολυμβήθρα δέν ἀναφέρουν κανεῖς ἱστορικοὶ (Ἰώσηπος κ.ἄ.) ἂν ἔκαμνον θαύματα. Τὸν στιχ. Η δέν ἔχουν ὅλα τὰ χειρόγραφα, τοῦτον ἔχουν μόνον ὁ Ἀλεξανδρινὸς Κώδιξ καί εἰς ἄλλα δὲ εἰάν ὑπάρχη εἶναι μὲ ἀστερῖσκον πού δεικνύει τὸ ὑποπτον ἢ μὲ ὀβελίσκον τὴν προσθήκην. Κατὰ πᾶσαν πιθανό-

τητα εἶναι μεταγενεστέρα προσθήκη. Τό ἔστιν εἶναι ἐνεστώως καί σημαίνει ὑπάρχει καί ἄρα ὑπάρχει κατὰ τοὺς χρόνους πού γράφει ὁ Ἰωάννης. Καί τοῦτο ἀκριβῶς δέν εἶναι ἀντιβατικόν πρὸς τήν καταστροφήν τῶν Ἱεροσολύμων.

Ἡ προσθήκη τοῦ 4ου στίχου δικαιολογεῖ τόν 7ον στίχον "ἄνθρωπον οὐκ ἔχω". Ἡμεῖς δεχόμεθα ὅτι ἐγίνετο θαῦμα, ἓνα ὑπερφυσικόν θαῦμα. Δέν πρόκειται περὶ λαματικῶν ὑδάτων ὅπως ὑποστηρίζουν οἱ ὀρθολογισταί (διότι δέν παραδέχονται θαύματα), ἀλλά πρόκειται περὶ πραγματικοῦ θαύματος, διότι τὰ λαματικά ὕδατα δὲν θεραπεύουν τυφλοὺς, ἐνῷ ἐδῶ σαφῶς λέγεται.

Ὁ Χρυσόστομος καί ὁ Τερτιλιανός δέχονται αὐτό καί τό ἐξηγοῦν ὅτι προτυπώνει τό βάπτισμα. Δέν ἀρκεῖ μόνον τό ὕδωρ, ἀλλά καί ἡ χάρις τοῦ Ἀγίου Πνεύματος πού ἐδῶ γίνεται δι' ἀγγέλου. Ἐγίνετο ἓνα θαῦμα, ἐκεῖνοι πού μέ πίστιν ἐπιπτον πρῶτοι ἐγίνοντο ὑγιεῖς καί κατὰ ἓνα τρόπον ἐδοκιμάζετο καί ἡ πίστις αὐτῶν.

Τρεῖς περιπτώσεις ἀσθενῶν ἀναφέρει: τυφλοὺς, χωλοὺς καί ξηροὺς (ξηροὺς περιλαμβάνει πάντας τοὺς ἐν παραλυσίᾳ). Ἡ κολυμβήθρα αὕτη δέν ἔχει καμμίαν σχέσιν μέ τήν τοῦ Σιλωάμ.

6.- Τοῦτο ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον - Ὁ Ἰησοῦς Χριστός δέν συνοδεύεται ὑπὸ τῶν μαθητῶν του, ἀλλά μόνος του περιφέρεται εἰς τήν Ἱερουσαλήμ. Λέγει γνοῦς καί δέν ἀναφέρει ὅτι οἱ μαθηταί ἠρώτησαν. Φαίνεται ὅτι ἢ θά τόν ἠρώτησε μόνος του ἢ θά τό ἤκουσε ἀπὸ ἄλλους. Οἱ ὀρθολογισταί λέγουν ὅτι τοῦτο εἶναι συμβολικὴ παράστασις, πρὸς τὰ 40 χρόνια τῶν Ιουδαίων στήν ἔρημο (38). Ὁ παραλυτικὸς θά ἐξεπλάγη μέ τήν ἐρώτησιν τοῦ Κυρίου καί νομίζει ὅτι εἶναι κανεὶς ξένος καί ἰδιαιτέρως μεγάλη προσωπικό-

της καὶ διὰ τοῦτο ἀπαντᾷ μετὰ σεβασμοῦ. Δυστυχέστερος αὐτός
καὶ πολὺ εὐτυχέστερος ὁ ἄλλος τῶν συνοπτικῶν, διότι ἐνῷ αὐτός
δὲν ἔχει κανένα, ἐκεῖνος ἐφέρετο διὰ τεσσάρων (Μαρκ.).
Ὁ Ἰησοῦς Χριστός μετὰ τὴν ἐρώτησίν του ἤθελε νὰ ἐτοιμάσῃ ἐσω-
τερικῶς τὴν ψυχὴν τοῦ παραλυτικοῦ. Λέγει μετὰ τὰ ἴδια λόγια ποῦ
εἶπεν καὶ στὸν ἄλλον.

9.- Καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιής καὶ ἤρεν.... - Ἦτο φαι-
νόμενον νὰ κρατῇ στοὺς ὤμους του ὁ παραλυτικός τὸ κρεβάτι τοι
καὶ προπαντός Σάββατον εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἄν κάμνῃ τοῦτο ὁ
Κύριος εἶναι διὰ νὰ διορθώσῃ τὰς πεπλανημένας ἰδέας τῆς Σαββα-
τιανῆς ἀργίας, τὸσον πεπλανημένας περὶ αὐτῆς ἰδέας εἶχον οἱ
Ιουδαῖοι ποῦ ὡς γνωστὸν ὁ Κύριος ἠλεγξεν αὐτοὺς μετὰ τὰ ἐρωτήμα-
τα ἐκεῖνα, "οὐ λῃει τὸν βοῦν" κ.ἄ. Οἱ Ιουδαῖοι συνέδεον τὸ Σάβ-
βατον μετὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου, πλην ὅμως ὅτι ὁ Ἰησοῦς
Χριστός τὸ διορθώνει καὶ αὐτὸ λέγων ὅτι " Ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι
ἐργάζεται". Βέβαια τὸ ἕως ἄρτι δὲν σημαίνει ὅτι ἕως τώρα καί
ἀπὸ τώρα δὲν θά φροντίζῃ. Οἱ Ιουδαῖοι δὲν ἔδιδαν σημασίαν στὸ
θαῦμα παρὰ μόνον στήν παράβασιν, ἔνεκα τῆς μεγάλης διαστροφῆς
των καὶ φθάνει μέχρι τοιοῦτου σημείου καμμιά φορά ἡ διαστροφή
τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ παράλυτος δὲν ἀρνεῖται ὅτι παραβαίνει τὸ Σάββατον,
ἀλλὰ μίαν δικαιολογίαν προβάλλει "ὁ ποιήσας με ὑγιή", διότι
διὰ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ μεθεραπεύσῃ δὲν εἶναι τυχαῖος ἄνθρω-
πος, ἀλλὰ κάποιος ἀνώτερος ἀπὸ ἡμᾶς. Καὶ ἀκριβῶς εἰς αὐτὸ ἔγ-
κεται ἡ δύναμις τοῦ ἐπιχειρήματος.

13.- Ἐκνεύω = γλιστρῶ, διολισθαίνω.

14.- Ἰδε ὑγιής γέγονα - Τὰ ἴδια λόγια ποῦ εἶπε καὶ

στον άλλον παραλυτικόν. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός σάν παντογνώστης ἐγνώριζε πού ὠφέλιμο ἡ ἀσθένεια. Καί ἡμεῖς σήμερα πολλάκις ἀποδίδομεν ἀσθενείας μας εἰς τὰς ἀμαρτίας.

18.- Ἐζήτουν αὐτόν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι - Δέν πρόκειται περὶ ἀπλῆς ἀντιδράσεως, ὡς ἐλέχθη καί ἀνωτέρω, ἀλλὰ καί ζητοῦν νά τόν φονεύσουν ἀκόμη.

Ἰσόν ἑαυτῷ ποιῶν τῷ θεῷ = ἐταύτιζεν τόν ἑαυτόν του πρός τόν θεόν. Ὅπως ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἔτσι καί ὁ ἄνθρωπος, διότι ὅλοι εἴμεθα τέκνα τοῦ θεοῦ.

Ὁ Ἰωάννης ἀποκαλύπτει τήν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς κάθε σελίδα τοῦ Εὐαγγελίου του.

Ἄπό τοῦ 18-47 ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἀποκαλύπτει καί ὁμιλεῖ περὶ τῆς σχέσεώς του μέ τόν Πατέρα. Ὅτι δηλαδή ὁ Ἰησοῦς Χριστός κάμνει θαύματα καί κρίνει τόν κόσμον, ἔτσι καί ὁ Πατήρ. Ζοῦν μα-
19.- καί πράττουν μαζύ " ἐάν μή τι βλέπη τόν Πατέρα ποιοῦντα". Δει-
κνύει τήν ἐσωτερικήν ἐνότητα τοῦ Ὑιοῦ καί τοῦ Πατρὸς.

20.- Ὁ γάρ Πατήρ φιλεῖ τόν υἱόν - Τό αὐτό εἶναι καί στο 3,35. Ὁ Πατήρ ἀγαπᾷ τόν υἱόν. Συνήθης ἔκφρασις στήν δογματική, ὅτι ὁ πατήρ ποιεῖ τὰ πάντα διὰ τοῦ υἱοῦ. Ἡ ἐκφρασις τῆς ὁράσεως πού ὑπάρχει στόν Ἰωάννην.

Ἴνα ὑμεῖς θαυμάζητε = θά δεῖξῃ μεγαλῦτερα ἔργα διὰ νά γνωρίζῃ ὁ ἄνθρωπος καί ὅχι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, βλέποντας τήν ταύ-
τότητα τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Ὑιοῦ.

Ζωοποιεῖ = Τό σῶμαν εἶναι πλημμυρισμένο ἀπό ζωή.

Διὰ τούτων α) παριστάνεται ἡ ἐνότης τοῦ Πατρὸς καί Ὑιοῦ.

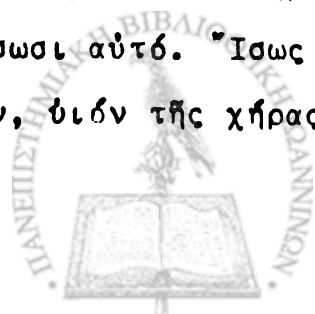
έν τῇ ἐσωτερικῇ ζωῇ, β) εἰς τὴν ἐξωτερικὴν τοιαύτην, γ) κριτικῆς τοῦ σύμπαντος. Δέν μποροῦσε νά γίνῃ σαφεστέρα καί καλυτέρα ταύ-
τότης ἀπό τό " ἵνα πάντες τιμῶσι τόν 'Υιόν καθὼς τιμῶσι τόν
Πατέρα, 'Ο μὴ τιμῶν τόν 'Υιόν οὐ τιμᾷ τόν πέμφαντα αὐτόν" 23.
Δύσκολον νά χωρίσῃ κανεὶς έν τῇ προσευχῇ τόν Πατέρα, 'Υιόν καί
Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλά πρέπει νά γίνεται έν Τριάδι.

24.- 'Αλλά μεταβέβηκεν ἐκ θανάτου πρὸς τὴν ζωὴν-Ἄλλῃ
μεγάλῃ ἀλήθειᾳ. Δέν ὁμιλεῖ περὶ Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἀλλά θά
ἀποκτήσῃ τὴν αἰώνιον ζωὴν ἢ τὴν ζωὴν ὅπως ἐδόξ, μεταβέβηκεν.
Δέχεται ὅπως καί ὁ Ἀπ. Παῦλος λέγει, έν τῇ ζωῇ = έν τῇ θεῷ
ζωῇ, μετὰ τοῦ Θεοῦ ζωῇ. Μεταβέβηκεν = ἔχει μεταβῆ. Τό μεταβέ-
βηκεν παριστᾷ τὴν λύτρωσιν ὡς γεγονός (σπουδαῖος ὁ διάλογος
τοῦ 'Ιουστίνου πρὸς Τρύφωνα).

Οἱ έν τοῖς μνημερίοις νεκροί - Τό ἄφετε τοὺς νεκροὺς
τῶν συνοπτικῶν. Πρβλ. καί ὄραμα προφήτου 'Ιεζεκιήλ (μέ τά ὅσα
έν τοῖς πεδίοις τῆς γῆς).

Ἐνῶ προηγουμένως ὠμίλει εἰς γ' πρόσωπον, τώρα ἀπό τοῦ
24 κ.ε. ὁμιλεῖ εἰς α' πρόσωπον καί ἄρα πρόκειται περὶ τοῦ ἐαυ-
τοῦ του.

Παρουσιάζει τὴν κατάστασιν ὡς τετελεσμένον γεγονός
(ἔχει ζωὴν αἰώνιον). Περιγράφει ἢ εἰς ἐνεστῶτα ἢ εἰς παραέλ-
μενον. Σύμφωνα μ' ἐκεῖνο ποῦ εἶπε στό 3, 18. Ἡ δευτέρα παρουσία
θά πιστοποιήσῃ τὴν κατάστασιν ποῦ γίνεται τώρα. Οἱ ἅγιοι προ-
γεθόνται τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἀπό τώρα. Ἄν πάρωμεν τό νεκροί
ὑπὸ τὴν πνευματικὴν του ἔννοιαν, τότε ἦλθε ἡ ὥρα μέ τό κήρυγμα
τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ ὁπότε οἱ νεκροί θά ἀκούσωσι αὐτό. Ἴσως νά
πρόκειται περὶ ἀναστάσεων ποῦ ἔκαμε (Λάζαρον, υἱόν τῆς χήρας κ.

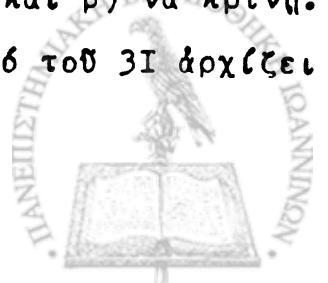
ἄλλον ἐδῶ πρόκειται περὶ πνευματικῶν νεκρῶν, οἱ ὅποιοι δέν ἐ-
γνώρισαν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Πρβλ.τῷ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου
8, 22 "θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς" καὶ 'Αποκ.3, 1 "νεκρὸς εἶ".
Τοὺς μακρὰν τοῦ Χριστοῦ τῷ Εὐαγγέλιον θεωρεῖ ὡς νεκρούς. Γιατὶ
εἶναι νεκροί, τὸ λέγει γιὰτὶ, "ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῆς" 'Αποκ.3, 1
'Εδῶ ὑπὸ τὴν ἡθικὴν σημασίαν, οἱ ἡθικῶς νεκροί. Πρβλ. καὶ Ματθ.
8, 21-35.

Εἰς κρίσιν - 'Ο Χρυσόστομος καὶ ἄλλοι ἐρμηνευταὶ ἔχου
μετὰ τῷ κρίσιν ἄνω τελεία καὶ τῷ συνδέουν μέ τῷ ὅτι 'Υἱὸς ἀν-
θρώπου μὴ θαυμάζετε. Καλυτέρα στίξεις εἶναι ὅπως ἔχει ἐδῶ, δηλ.
ὅτι ἔστιν.

31.- 'Εάν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ ἢ μαρτυρία μου οὐ
ἔστιν ἀληθής - 'Ο ἄνθρωπος ὅταν παρουσιάζῃ τὸν ἑαυτόν του ὡς
μάρτυρα, τότε εἶναι ὑποπτος ἢ περιουτολογῶν. Καὶ ὁ 'Ιησοῦς Χρι-
στὸς λέγει ὅτι, ἐγὼ δέν μαρτυρῶ μέ τὸν ἑαυτόν μου, ἀλλὰ μ'αὐτὰ
ποῦ κάμω, ἀλλὰ καὶ ὁ Πατήρ μου ἐμαρτύρησεν "οὗτος ἐστίν ὁ υἱ-
ὸς μου" καὶ ὁ Βαπτιστὴς κατέρχεται εἰς τὰ ἀνθρώπινα, διότι ὁμι-
λεῖ μέ ἀνθρώπους.

Εἰς τῷ 8, 13 "οὐ. περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς ἢ μαρτυρία
σου οὐκ ἔστιν ἀληθής" ὡς καὶ στῷ 14. Οἱ Φαρισαῖοι προτείνουν
τὰ ἐρωτήματα αὐτά. Δέν φαίνεται ἀντίφασις, ἐνῶ κατὰ λέξιν εἶναι.
'Εδῶ ἀπαντᾷ ἔτσι, διότι ὁμιλεῖ εἰς τὴν πρόκλησιν ποῦ τοῦ ἔκαμον
οἱ Φαρισαῖοι. 'Η μεγαλυτέρα μαρτυρία εἶναι ἐκεῖνη ποῦ γεννᾶται
στὴν ψυχὴν ἐκάστου ὅλων τῶν αἰώνων.

"Ἔως τῷ 31 ὁ Κύριος ὠμλεῖ περὶ τῆς ἐξουσίας ποῦ εἶχε
ἐκ μέρους τοῦ Πατρὸς ὡς Θεός. α) νὰ ζωοποιῇ καὶ β) νὰ κρίνῃ.
Ὅλα αὐτὰ εἶπε εἰς γ'πρόσωπον ἕως τοῦ 28. 'Απὸ τοῦ 31 ἀρχίζει νὰ

φέρη μαρτυρίας εάν είναι αυτός ο Μεσσίας. Διότι φανερόν είναι όπως λέγουν οι Φαρισαῖοι " σύ μαρτυρεῖς περὶ σεαυτοῦ" καὶ ὁ Κύριος ἀπαντᾷ " ἀληθὴς ἔστιν".

Αἱ ἀποδείξεις πού φέρει εἶναι α) τοῦ Ἰωάννου ὡς προσφάτως μαρτυρήσαντος περὶ αὐτοῦ, β) τοῦ Θεοῦ, γ) τῶν ἔργων του καὶ δ) τοῦ Μωυσέως.

Λέγει τὸ " ἄλλος ἔστιν ὁ μαρτυρῶν" δεχόμενος τὴν ἀνθρωπίνην ἀρχήν.

Οἶδα ὅτι ἀληθής - Καλυτέρα ἢ γραφή, οἶδατε, διότι δέν πρέπει νά λέγη ὁ ἴδιος ὅτι ἐγὼ γνωρίζω, ἀλλά σεῖς γνωρίζετε.

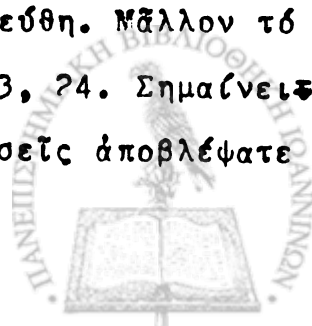
33.- Τῇ ἀληθείᾳ = πρὸς τὴν ἀλήθειαν = ὅπως εἶναι τὰ πράγματα.

34.- Ἐγὼ δέ οὐ παρὰ ἀνθρώπου - δέν μπορῶ νά στηριχθῶ εἰς μαρτυρίαν ἀνθρώπων. Δέν χρειάζομαι ἀπολογίας. Εἰ' αὐτὸ καὶ κατηγήθη τὸ μάθημα τῆς ἀπολογητικῆς, διότι δέν μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος, δέν μπορεῖ νά γίνῃ συνήγορος τοῦ Θεοῦ. Ἀλλωστε αἱ ἀποδείξεις εἶναι διὰ τοὺς πιστεύοντας.

35.- Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος - Ὁ Ἰωάννης ἦτο ἕνας λύχνος, ἡ οὐσία πού καταναλίσκεται διὰ νά φωτίζη. Ὁποῖος ἔχει τὸν λύχνον τῆς δικαιοσύνης μπροστὰ στὸν λύχνον φαίνεται ἡ διαφορά.

Ἵνα σωθῇτε - Ἐπειδὴ σεῖς δέχεσθε τὸν Ἰωάννην, τὰ λέγω αὐτὰ γιὰ νά σωθῇτε.

Ἡθελήσατε ἀγαλλιαθῆναι πρὸς ὥραν - Λέγει ἠθελήσατε διότι ὁ Ἰωάννης εὗρσκετο ἐν φυλακῇ ἢ ἐφονεύθη. Μᾶλλον τὸ πρῶτον καὶ ἐν σχέσει πρὸς ἐκεῖνα πού εἶπε στὸ 3, 24. Σημαίνει ἠθελήσατε νά εὐχαριστηθῇτε πρὸς ὥραν, ἐπειδὴ ἐσεῖς ἀποβλέψατε εἰς

ἀπολαυσιν τοῦ φωτός ἐκείνου. Ἠθελήσατε νά εὐχαριστηθῆτε προσωρινῶς, διότι σᾶς ἔδωκε τήν ἐλπίδα ὅτι ἔρχεται ὁ Μεσσίας.

36.- Ἐγὼ δέ ἔχω τήν μαρτυρίαν μερίζω τοῦ Ἰωάννου - Ἐν πάσῃ περιπτώσει λέγει ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἐγὼ ἔχω τήν μαρτυρίαν μεγαλυτέραν τοῦ Ἰωάννου. Ἐπρεπε νά ἔχη "μαρτυρίαν μερίζω τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἰωάννου", παραλείπεται λοιπόν ἡ λέξις μαρτυρία.

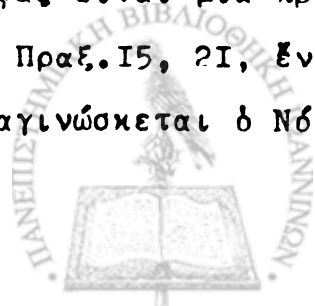
Τά ἔργα.....μαρτυρεῖ - Ἐγὼ ἔχω μάρτυρας τά ἔργα μου Δεῖξον ἐκ τῶν ἔργων σου - Ἄν καί τά ἔργα δέν δεικνύουν τόν ἄνθρωπον. Ἐδῶ ὅμως λέγει ὅλα τά ἔργα τῆς διδασκαλίας καί βίου του (Ὁ Χριστιανισμός εἶναι θρησκεία μικροπραγμάτων, μᾶς δείχνει σταύλους, ποιμένες, χωρίδ κ.τ.ᾶ.).

37.- Ὁ πέμψας με πατήρ ἐκεῖνος μεμαρτύρηκεν περὶ ἐμοῦ - Ἐνταῦθα δέν ὑπονοεῖται ἡ μαρτυρία τοῦ βαπτίσματος (ἐν τῷ βαπτίσματι), ἀλλά ἐννοεῖ τήν μαρτυρίαν τῆς ΠΔ, μέ τά ἔργα του καί τήν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Οὔτε φωνήν αὐτοῦ πώποτε ἀκηκόατε - Οὔτε τήν φωνήν τοῦ θεοῦ ἀκούσατε εἰς τὰς καρδίας σας. Ὁ Μωϋσῆς εἶδε τόν θεόν ("στόμα πρὸς στόμα λαλήσω πρὸς αὐτόν") Ἀριθ. 12, 6. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός ὅμως ὁμιλεῖ περὶ ὁράσεως καί ἀκοῆς τοῦ θεοῦ.

Τόν λόγον αὐτοῦ = τόν λόγον ποῦ ἔχει κηρύξει διὰ τῆς ΠΔ., αὐτόν τόν λόγον δέν τόν ἔχετε μέσα σας, νά μένη μέσα σας, διότι σεῖς δέν πιστεύετε σ' αὐτόν ποῦ ἔστεολεν ὁ θεός.

39.- Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς - Τό ἐρευνᾶτε δέν εἶναι προστακτική ἀλλά ἐνεστώς. Τό ἐρευνᾶν τὰς γραφάς εἶναι μία πράξις ποῦ κἀμνουν συχνά οἱ Ἰσραηλῖται. Πρβλ. καί Πραξ. 15, 21, ἔνθα ὁ Μωϋσῆς παραγγέλλει κατὰ πᾶν Σάββατον νά ἀναγινώσκεται ὁ Νόμος.

ῥωσθῶς καὶ οἱ Φαρισαῖοι σὺν Νικόδημον εἶπον "ἐρευνήσουν τὰς γραφάς".

Τὸ ὅτι δὲν εἶναι προστακτικὴ ἐνισχύει καὶ ἡ μάλλον ἐμποδίζει τὸ "οὐ θέλετε". Ἐάν ἦτο προστακτικὴ δὲν μπορεῖ νὰ συνδεθῇ μέ τὸ ἐρευνᾶτε...καὶ οὐ θέλετε. Ἐρευνῶ = ἀνιχνεύω διὰ νὰ εὑρω τὸ ἀληθές νόημα.

"Ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν - Ἀρκεῖ τοῦτο νὰ δώσῃ τὴν αἰώνιον ζωὴν, δι' αὐτὸ λέγει καὶ εἰς τὴν πρὸς Ρωμ. οὗτος ὁ Παῦλος " εἰ δέ σὺ Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ καὶ ἐπαναπαύῃ νόμῳ καὶ καυχᾶσαι ἐν θεῷ καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα κατηχοῦμενος ἐκ τοῦ νόμου" 2,17. Διότι μέ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου ἐπίστευον ὅτι θὰ κερδίσουν τὴν αἰώνιον ζωὴν. Ἡ ζωὴ δὲν εἶναι εἰς τὰς Ἀγίας Γραφάς, ἀλλὰ ζωὴ εἶναι ἐκεῖνο εἰς τὸ ὅποτον παραπέμπουν, τὸν Μεσσίαν. Αἱ ἅγαι γραφαὶ εἶναι τὸ μέσον διὰ τὴν γνῶσιν. Μπορεῖ νὰ λείψουν αἱ γραφαί, ὅπως λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος εἰς μίαν ὁμιλίαν του εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ νὰ ἔχωμεν ἀπ' εὐθείας φώτισιν τοῦ θεοῦ.

43.- Ἐάν ἄλλος ἔλθῃ ἐν ὀνόματι ἰδὼς ἐκεῖνον λήψεσθε - Ἐάν ἔλθῃ ἄλλος, ψευδοπροφήτης τις καὶ οἷος κολακεία θὰ τὸν δεχθῇτε, ἐμένα δὲν μέ δέχεσθε. Ἐξήκοντα τέσσαρες (64) ἐν ὅλῳ ψευδομεσσαι ἐξηγέρθησαν, ὁ δὲ Ἰώσηπος ἀναφέρει πλεῖστα ὀνόματα αὐτῶν (Σίμων ὁ Μάγος, Ἰούδας κ.ἄ.)

46.- Περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν - ἐννοεῖ τὴν πεντατέχον ποῦ ἔγραψεν ὁ Ἰωσήφ ἡ ὁποία εἶναι προτύπῳ τῆς ἐν Χριστῷ ἀπολυτρώσεως. Τὸ χωρίον αὐτὸ προσάγεται καὶ ὡς μαρτυρία διὰ τὴν ἀξιοπιστίαν τῆς πεντατέχου.

Τελειώνει ὁ Κύριος τὴν διδασκαλίαν του καὶ τὸ θαῦμα τοῦ παραλυτικοῦ, ἐθρискόμενος ἐν Ἱεροσολύμοις.

Κ ε φ α λ α ι ο ν Ἑ κ τ ο ν

Ἀπό τοῦ ἑκτοῦ κεφαλαίου καί ἐντεῦθεν εὕρισκόμεθα εἰς Γαλιλαίαν.

Ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης διηγουόμενος τήν δρᾶσιν τοῦ Κυρίου ἀναφέρει ταύτην περιουότερον ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, πλήν ὅμως ἔχει καί μερικά συμβάντα ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ καί πολλάκις συμπίπτει μέ τάς διηγήσεις τῶν συνοπτικῶν. Ἡ παρούσα διήγησις περιέχεται καί ὑπό τῶν τεσσάρων εὐαγγελιστῶν.

Ι.- Μετά ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς = Μετά τά γεγονότα αὐτά. Τό μετά ταῦτα εἶναι χρονικόν καί γενικόν καί οὐχί ἀκριβές χρονολογία. Τό μεταχειρίζεται ὁ Ἰωάννης ὅταν εἰσέρχεται εἰς νέα γεγονότα.

Πέραν τῆς θαλάσσης - ἄρα ἐν Καπερναούμ ἢ ὅποια εὕρισκεται ἐντεῦθεν τῆς θαλάσσης. Πρβλ. καί 6, 23.

θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας ἢ Τιβεριάδος ἢ λίμνη τῆς Γεννησαρέτ(τῶν συνοπτικῶν). Λέγεται Τιβεριάδος, διότι εὕρισκετο πλῆθος τῆς ἰδρυθείσης πόλεως ὑπό τοῦ Ἡρώδου Ἀντύπα τῷ 22 μ.χ. πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος Τιβερίου.

2 Ἦκολούθει δὲ αὐτῷ ὄχλος πολὺς, ὅτι ἑώρων τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει - Οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταί λέγουν τὸν λόγον καί τὸν τρόπον ποῦ ἠκολούθησαν οἱ ὄχλοι(διὰ ξηρᾶς). Ἐδῶ λέγει τήν αἰτίαν ποῦ τὸν ἠκολούθησαν(τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει).

Ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων = ἐπὶ τῶν προσώπων, τὸν τρόπον ποῦ ἐγίνοντο.

3.- Εἰς τὸ ὄρος - Δέν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνωμεν ὡς πραγμα-

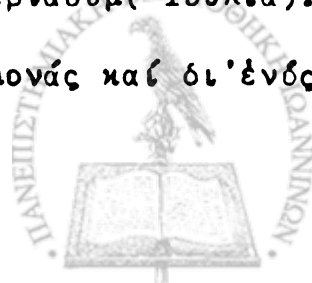
τικόν ὄρος, ἀλλά κάποιον λόγον πλησίον τῆς λίμνης.

Καί ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν - Οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταί τὸ ἐκάθητο τὸ ἔχουν μετὰ τὴν ἐπιστροφήν τῶν ἀποσταλλέντων διὰ τὸ κήρυγμα μαθητῶν.

4.- Ἦν δέ ἐγγύς τὸ Πάσχα - Οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταί δέν κάμνουν λόγον ὅτι ἦτο ἐγγύς τὸ Πάσχα. Καί ὁ Ἰωάννης ἐδῶ τὸ ἔχει ἄνευ συνοχῆς. Τὸ προσθέτει δέ διότι α) κατὰ τοὺς φιλελευθέρωτέ-
ρους ἐρμηνευτάς, διὰ νὰ ἐξηγήσουν τὸ πλῆθος τοῦ κόσμου, καί ὅτι ἀπ' αὐτοῦς μερικοί τὸν ἠκολούθησαν, β) ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἤθε-
λε νὰ διδάξῃ ὅτι τὰ πλήθη πηγαίνουν στήν Ἱερουσαλήμ διὰ νὰ ἐορ-
τάσουν τὸ Πάσχα, χωρὶς νὰ ξέρουν ὅτι τὸ Πάσχα εἶναι ἀναμεσά των,
ὁ Ἰησοῦς, ποῦ προεικονίζει αὐτό. Ἄς πᾶνε τὰ πλήθη στήν Ἱερου-
σαλήμ, τὸ Πάσχα, εἶναι ἐδῶ, ἐδῶ εἶναι ἡ τροφή, ἡ σωτηρία. Ὑπ' αὐ-
τὴν τὴν ἔννοιαν καί αὐτὴ εἶναι ἡ καλυτέρα ἐρμηνεία τῆς θέσεως
τῆς λέξεως ἐδῶ.

5.- Ἐπάρας τοῦς ὀφθαλμοῦς..... - Μεταχειρίζεται τὰ
ἴδια ρήματα ποῦ εἶπε ὅταν εἶδε τοὺς Σαμαρείτας νὰ ἔρχονται πρὸς
αὐτόν. Οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταί λέγουν ὅτι προηγήθη διδασκαλία ὅλην
τὴν ἡμέραν καί οἱ μαθηταί λέγουν, ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους. - Ἐδῶ λέ-
γει ὅτι κατ' ἐδέξαν ἔγινε - Λέγει πρὸς Φίλιππον - Διατί ἐρωπᾷ τόν
Φίλιππον; 1) Διότι ὁ Φίλιππος καί Θωμᾶς φέρονται ἐκ τῶν ἀποστό-
λων ποῦ ἐδείκνυνον ἀμφιβολίας. Τοῦτο λέγει καί παρακάτω "πειρά-
ζειν αὐτόν". Ὁ Φίλιππος ἀλλαχοῦ ἐρωτᾷ "δεῖξον ἡμῖν τόν Πατέρα".
2) Διότι μπορεῖ νὰ ἐκάθητο κοντά του. Ἄλλοι λέγουν ὅτι ἴσως νὰ
κατήγετο ἀπὸ ἐκεῖ κοντά. Ἀλλά ὁ Φίλιππος κατήγετο ἀπὸ τὴν Βηθε-
σοδά. Ὑπάρχει ὁμοίως καί Βηθεςοδά κοντὰ στήν Καπερναούμ (Ἰουλιὰ).

7.- Δηνάριον - Ρωμαϊκή νομισματική μονάς καί ὁι' ἐνός

δηναρίου πληρώνεται ἐν ἡμερομίσθιον, περίπου μία δραχμή παλαιά. Ταμίας ἦτο ὁ Ἰούδας, ἀλλὰ φαίνεται ὁ Φίλιππος τὸ εἶπε ἄσχετα μὲ τὸ ταμεῖον. Οἱ πνευματικοὶ ἐρμηνευταὶ λέγουν ὅτι ὁ Φίλιππος ἐσκέπτετο τὰ χρήματα καὶ δὲν ἐσκέφθη ὅτι ἔδωκε ἔχομεν τὸν Χριστόν. Τότε τί πιστεύω εἰς τὸν Χριστόν ἐφ' ὅσον σκέπτομαι τὰ ὑλικά, εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ἀπόδειξις τῆς ὀλιγοπιστίας μας.

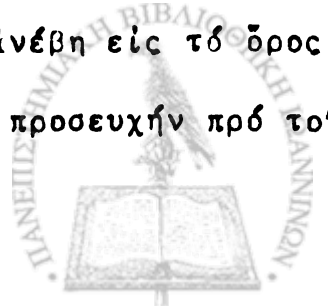
Ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ἀνδρέας συνφέρονται διότι ὅταν ἐφάνησαν οἱ Ἕλληνες πηγαίνουν στὸν Φίλ + Ἀνδρέαν. Ἀνε λέγει ἁδελφὸς Πέτρου, τοῦτο διότι, ὁ Ἰωάννης ὅταν ἔγραφε αὐτὰ γιὰ ἐκείνους ποῦ προωρίζετο τὸ εὐαγγέλιον, ὁ Πέτρος ἦτο περισσότερον γνωστὸς εἰς αὐτούς. Ἐπίσης ἐδῶ φαίνονται νὰ παρευρίσκωνται καὶ οἱ δώδεκα μαθηταί, ἐνῶ ὁ Ἰωάννης δὲν μᾶς ἔδωσε τὰ ὀνόματά των, οὐδὲ ἀναφέρει κλησιν αὐτῶν.

9.- Ἔστιν παιδίστριον.....ἄρτους κριθίνους - ἔχει ἓνα σχῆμα κατὰ τὸ νοούμενον, πρὸς τὸ παῖς ἀντί ἔστι παῖς. Ἀπλὰ πράγματα, ζοῦμε μέσα σέ χωριὰ ποῦ τρῶνε λίγο ψωμί καὶ πρὸ παντός κριθίνον καὶ ὀψάρια.. Ὀψάριον, ἀπὸ τὸ ὀπτᾶω-ω = προσφάγιον, κατόπιν κατήντησε νὰ σημαίνει τὸ ψάρι.

10.- Ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν = διατάξετε τοὺς ἀνθρώπους νὰ καθίσουν κάτω. Ἀναπίπτω - ἀνακλίνομαι - ἀνᾶκειμαι, διότι ἔτρωγον ἀνακειμένοι = καθισμένοι.

Ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ - Τοῦτο μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὰ ἐξῆς: α) ὅτι ἦτο ἄνοιξις (κατὰ Μάρτιον μῆνα) βέβαια καὶ ἐκ τοῦ ἐγγύς τὸ Πάσχα, β) ὅτι ὁ Κύριος δὲν εἶναι εἰς ὄρος, ἀλλὰ θὰ κατέβῃ ὅταν εἶδε τὸν ὄχλον κάτω στήν πεδιάδα. Ἐπίσης ὅτι δὲν εἶναι ὄρος μᾶς βοηθεῖ καὶ τὸ παρακάτω ἀνέβῃ εἰς τὸ ὄρος.

11.- Εὐχαριστήσας - ποιήσας τὴν προσευχὴν πρὸ τοῦ

δηναρίου πληρώνεται ἕν ἡμερομίσθιον, περίπου μία δραχμή παλαιά. Ταμίας ἦτο ὁ Ἰούδας, ἀλλὰ φαίνεται ὁ Φίλιππος τὸ εἶπε ἄσχετα μὲ τὸ ταμεῖον. Οἱ πνευματικοὶ ἐρμηνευταὶ λέγουν ὅτι ὁ Φίλιππος ἐσκέπτετο τὰ χρήματα καὶ δὲν ἐσκέφθη ὅτι ἔδω̃ ἔχομεν τὸν Χριστόν. Τότε τί πιστεύω εἰς τὸν Χριστόν ἐφ' ὅσον σκέπτομαι τὰ ὑλικά, εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ἀπόδειξις τῆς ὀλιγοπιστίας μας.

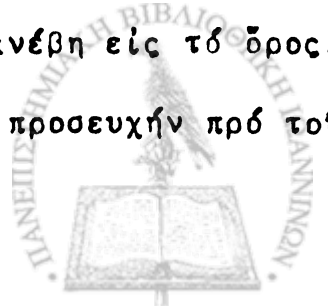
Ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ἀνδρέας συνθέονται διότι ὅταν ἐφάνησαν οἱ Ἕλληνες πηγαίνουν στὸν Φιλ + Ἀνδρέαν. Ἀνε λέγει ἀδελφὸς Πέτρου, τοῦτο διότι, ὁ Ἰωάννης ὅταν ἔγραφε αὐτὰ γιὰ ἐκείνους ποὺ προωρρίζετο τὸ εὐαγγέλιον, ὁ Πέτρος ἦτο περισσότερον γνωστὸς εἰς αὐτοὺς. Ἐπίσης ἐδὼ φαίνονται νὰ παρευρίσκωνται καὶ οἱ δώδεκα μαθηταί, ἐνῶ ὁ Ἰωάννης δὲν μᾶς ἔδωσε τὰ ὀνόματά των, οὐδὲ ἀναφέρει κλησὶν αὐτῶν.

9.- Ἔστιν παιδάριον..... ἄρτους κριθίνους - ἔχει ἓνα σχῆμα κατὰ τὸ νοοῦμενον, πρὸς τὸ παῖς ἀντί ἔστι παῖς. Ἀπλὰ πράγματα, ζοῦμε μέσα σέ χωριὰ ποὺ τρῶνε λίγο ψωμί καὶ πρὸ παντός κριθινὸν καὶ ὀψάρια.. Ὀψάριον, ἀπὸ τὸ ὀπτᾶω-ω = προσφάγιον, κατόπιν κατήντησε νὰ σημαίνει τὸ ψάρι.

10.- Ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν = διατάξετε τοὺς ἀνθρώπους νὰ καθίσουν κάτω. Ἀναπίπτω - ἀνακλίνομαι - ἀνᾱκειμαι, διότι ἔτρωγον ἀνακειμένοι = καθισμένοι.

Ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ - Τοῦτο μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὰ ἐξῆς: α) ὅτι ἦτο ἄνοιξις (κατὰ Μάρτιον μῆνα) βέβαια καὶ ἐκ τοῦ ἐγγύς τὸ Πάσχα, β) ὅτι ὁ Κύριος δὲν εἶναι εἰς ὄρος, ἀλλὰ θά κατέβη ὅταν εἶδε τὸν ὄχλον κάτω στήν πεδιάδα. Ἐπίσης ὅτι δὲν εἶναι ὄρος μᾶς βοηθεῖ καὶ τὸ παρακάτω ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος.

11.- Εὐχαριστήσας - ποιήσας τὴν προσευχὴν πρὸ τοῦ

φαγητοῦ, τὴν συνηθισμένην ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων.

Ὁ Ἰωάννης μόνος ἔχει ὀψάρια, οἱ ἄλλοι ἰχθῦες, ἐπίσης
καὶ στὸ Ἰωαν. 21, 14 (ἡ λέξις προσφάγιον 21, 5).

12.- Συναγάγετε τὰ περισσεύματα - Οἱ ἐρμηνευταὶ Ζιγα-
βηνδς κ. ἄ. τὸ ἐξηγοῦν ὅτι περισσότερον ἤθελε νὰ διδάξῃ τοὺς μα-
θητὰς καὶ νὰ τοὺς παιδαγωγήσῃ, ὅτι δέν πρόκειται περὶ φαντασίας.

Ἴνα μὴ τι ἀπολλῇται - διὰ νὰ μὴ ἐξοδευθῇ τίποτε.

13.- Κοφίνους = καλάθια, οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταὶ ἔχουν
οπιρίδες.

Βρώσεις - ἐκ τοῦ βέβρωκα - βιβρώσκειν.

14.- Ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος = ὁ ἀναμενόμενος. Ὅπως
ῥώτησαν καὶ τὸν Ἰωάννην ἔτσι καὶ ἐδῶ. Εἶναι ὁ αἰωνίως ἀναμε-
νόμενος προφήτης, ὁ ἀναμενόμενος Ἰησοῦς. Ἀνεμένετο ὑπὸ τῶν
Ἰσραηλιτῶν ὅτι θὰ ἔφερε πλοῦσια ἀγαθὰ, ὑλικά ἀγαθὰ καὶ ὑλική
εὐημερία. Καὶ ἐπειδὴ βλέπουν τὸ θαῦμα ἐδῶ, γι' αὐτὸ λέγουν καὶ
τὸ ὁ ἐρχόμενος. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὅμως δέν ἤθελε αὐτό, διὸ καὶ
παρακάτω ὁμιλεῖ περὶ πνευματικῆς τροφῆς.

15.- Ἰησοῦς οὖν γινούσῃ - ἅμα κατέλαβε ὅτι ἔρχονται νὰ
τὸν ἀρπάσουν.....-Οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταὶ λέγουν ὅτι ἀνεχώρησεν
ἵνα προσευχηθῇ. Φεύγει καὶ δέν θέλει νὰ ἐκδηλωθῇ. Νὰ τὸ φέρωμεν
πάντοτε ὡς παράδειγμα, ὅτι ὁ Κύριος δέν κήμνει τὸ θαῦμα διὰ (νὰ
γίνουν) ἐκδηλώσεις καὶ δοξὰς καὶ ἐξ αὐτοῦ φαίνεται τὸ μεγαλεῖον
τοῦ εὐαγγελίου καὶ ἐνῶ πράττει τόσα θαῦματα, κρύπτεται καὶ φεύ-
γει. Ἄνθρωπος δέν τὸ ἔκαμνε αὐτό, ἀλλὰ θὰ ἐλάβανε μέρος εἰς
τὰς ἐκδηλώσεις μαζὺ μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ἐδῶ τελειώνει ἡ
διήγησις τοῦ χορτασμοῦ τῶν πεντακισχιλίων. Εἶπαι δέ ἀπὸ τὰς λεί-

γας διηγήσεις ποῦ ἔχουν καί οἱ τέσσαρες εὐαγγελισταί.

Οἱ ὀρθολογισταί ἀποκρούουν τοῦτο, καί ἄλλοι λέγουν ὅτι εἶναι συμβολισμός τῆς θείας εὐκαρπείας, καθὼς καί οἱ Προτεστάνται. Λέγουν λοιπὸν ὅτι εἶναι μίᾳ προτύπωσις τῆς θείας εὐχαριστίας. Δέν στέκουν ὅμως αὐτά, ἀλλὰ εἶναι ὅλα πραγματικότης.

16.- Ὡς δὲ ὄψια ἐγένετο - ἐννοεῖται τὸ διάστημα μετὰ τῆς δούσεως τοῦ ἡλίου καί τοῦ σκότους.

Ἐπὶ τὴν θάλασσαν = εἰς τὴν παραλίαν.

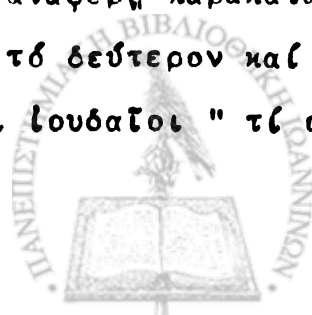
19.- Ἐληλακότες = τοῦ ἐλάυνω. Ἀφοῦ ἔπλευσαν, ἀφοῦ διηλθον. Ἡ λίμνη τῆς Τιβεριάδος ἦτο κατὰ τὸ πλάτος 40 στάδια καί 130 στάδια κατὰ τὸ μῆκος (1 στάδιον = 170 μέτρα, ἄρα 6.800 μέτρα πλάτος καί 22,100 μῆκος).

20.- Καί τὸ παρὸν θαῦμα ἔχουν καί οἱ συνοπτικοί.

Ἐγὼ εἰμί - Συνήθης φράσις ὑπὸ τοῦ Κυρίου λεγομένη. Μὲ τὴν φωνὴν τοῦ πρῶτον καί μὲ τὴν φράσιν ἐγὼ εἰμί καταλαμβάνουν ὅτι εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός καί ἔτσι ἀποκλείεται ἡ ὑπόνοια περὶ φαντάσματος.

21.- Ἦθελον οὖν λαβεῖν - Δέν σημαίνει ὅτι ἤθελον νὰ τὸν λάβουν καί δέν τὸν ἔλαβον, ἀλλὰ τὸν ἔλαβον. Διότι τὸ θέλω καί ἀπαρέμφατον σημαίνει ὅχι μόνον διάθεσιν, ἀλλὰ καί ἐκτέλεσιν.

Τὸ δεῦτερον θαῦμα τῆς περιπατήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταί ἔχουν τὸ ἐπεισοδιὸν μὲ τὸν Πέτρον. Ὁ Ἰωάννης δέν τὸ ἔχει, διότι δέν ἐνδιαφέρεται τὸ σο δι' αὐτό, ὅσον διὰ τὴν διδασκαλίαν ποῦ θὰ ἀναφέρῃ παρακάτω. Οἱ ὀρθολογισταί ἀρνοῦνται καί τὸ πρῶτον καί τὸ δεῦτερον καί λέγουν, ἀφοῦ ἔγιναν αὐτά τότε διατὶ ἐρωτοῦν οἱ Ἰουδαῖοι " τί οὖν

ποιεῖς σὺ σημεῖον" 30. Ἀλλὰ αὐτὰ εἶναι βέβαια εὐφυνεῖς παρατηρήσεις ἀλλὰ δέν στέκουν. Διότι, ὡς καὶ ὁ Ἀπ. Παῦλος λέγει, οἱ Ἰουδαῖοι σημεῖον ζητοῦσι, Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς λέγει, διότι πιθανῶς ὑπάρχουν πολλοὶ ποὺ δέν ἦσαν παρόντες. Ἐπειτα ὁμιλεῖ διὰ τὸ μάννα, διότι ἐτρέφοντο καθ' ἡμέραν ἐπὶ 40 χρόνια.

Εὐθέως ἐγένετο τὸ πλοῖον - Τὸ εὐθέως σημαίνει ὅτι μόλις ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἔφθασεν ἀμέσως στὴν γῆν.

22.- Τῇ ἐπαύριον = τὴν ἄλλη ἡμέρα.

Ὁ ὄχλος ὁ ἐστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης - ποὺ εὐρίσκετο πέραν τῆς θαλάσσης.

Ἀπὸ τοῦ 22-25 ἔχει τὰς κινήσεις τοῦ ὄχλου μετὰ τὸ θαῦμα. Τὴν ἄλλην μέρα φαίνεται ὅτι ἔμειναν μερικοὶ ἐκεῖ.

Ὁὐ συνεισῆλθεν = δέν μπήκεν στὸ πλοῖον.

26.- Ἀπ' ἐδῶ καὶ ἐξῆς γίνονται ἐν Καπερναοῦμ καὶ ἐντὸς τῆς συναγωγῆς. Τὰ γεγονότα ποὺ πραγματεύεται ἐδῶ ἕως καὶ τοῦ 61 στίχου εἶναι α) ὅτι εἶναι ἄρτος τῆς ζωῆς καὶ β) ποῖοι ἀνήκουν εἰς αὐτόν.

Ἀπεκρίθη - Ἀπαντᾷ οὐχὶ στὰ ἐρωτήματα των, ἀλλὰ στὴν διαγωγή των. Κατ' ἐπίσημον τρόπον λέγει τὸ ἀμὴν, ἀμὴν καὶ προσπαθεῖ νὰ ἀνυψώσῃ αὐτοὺς εἰς τὸ ὕψος τῆς διδασκαλίας του.

26.- Ζητεῖτε με οὐχ ὅτι εἶδετε σημεῖα - Μὲ ζητεῖτε διότι ἐφάγητε καὶ ἐχορτάσθητε. Ὅταν ἱκανοποιῶνται τὰ ὕλικά συμφέροντα τότε οἱ ἄνθρωποι εὐχαριστοῦνται περισσότερον ἢ ἄλλῶς.

27.- Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν = ἀποκτῶ διὰ τῆς ἐργασίας, φροντίζω νὰ ἀποκτήσω διὰ τῆς ἐργασίας βρῶσιν.

Τὴν μένουσαν = Πρῶτον τὴν πνευματικὴν τροφήν, λέγε-

ται μένουσα διότι εἶναι ἄφθαρτος καί ἄγει στήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ταῦτα ἀναπτύσσει καλότερα ὁ Κύριος ἐν τῇ ἐπί τοῦ ὄρου ὁμιλίᾳ(ταῦτα προστεθῆσεται ὑμῖν). Ἐδῶ ὁμιλεῖ περί βρώσεως, ἀλλά ἐννοεῖται πᾶσα ὑλική ἀνάγκη.

Ἐσφράγισε ὁ θεός = ἐπεβεβαίωσε ὁ θεός. Ὅπως ἐπιβεβαιώνει κανεῖς μέ τήν σφραγίδα. Πῶς τό ἐπιβεβαιώνει ὁ Πατήρ, μέ τά θαῦματα ποῦ εἶπε ἄνωτέρω. Συνδέει πάντοτε ὁ Ἰησοῦς τά λόγια του μέ τά θαύματά του μέ τόν Πατέρα. Ἡ ὁρᾷσις του καί οἱ λόγοι του εἶναι κυρίως θρησκευτικά.

28.- Διότι συνδέονται μέ τόν θεόν. Τοῦτον ἐπιβεβαίωσεν ὁ θεός ὅτι εἶναι αὐτός ὁ χορηγῶν τήν ζωήν.

Ἔργα τοῦ θεοῦ = θεάρεστα ἔργα - εἶναι καί μία λουδαϊκή νοοτροπία ἡ ἀπάντησις αὕτη. Διότι οἱ ἑβραῖοι εἶχον συνηθίσει ὅτι ἅμα πράττουν τάς ἐντολάς, τά ἔργα τοῦ θεοῦ, συνηθισμένοι εἰς τά ἔργα. Καί ὁ Ἰησοῦς Χριστός βρίσκει ἀφορμή σ' αὐτό καί λέγει ὅτι πρέπει νά πιστεύῃ κανεῖς.

Τοῦτο ἔστιν ἔργον..... - αὐτό εἶναι θεῖον ἔργον, διό νά πιστεύσητε εἰς ἐκείνον ποῦ ἔστειλε ὁ θεός. Ἐξυψώνει ἀπό τά ἔργα ἀμέσως τήν πίστιν, πράγμα τό ὅποτον εἶναι δυσκολότερον καί γι' αὐτό λέγουν τί νά κάμωμεν. Ἡ ἀπάντησις εἶναι μία, ἡ ἔνωση μετά τοῦ θεοῦ. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι πρόσκλησις πρὸς τήν ἀνθρωπίνην διάνοιαν.

30.- Τί οὖν ποιεῖς σημεῖον - Δέν εἶχον μάτια νά ἰδοῦν καί ἐρωτοῦν. Ἐβλεπον ἄλλου εἶδους θαῦμα, ἡ μόνη ἐξηγήσις, καί διό νά πιστεύσουν ἤθελον μόνιμον θαῦμα, ὅπως ὁ Ἰωύσης κατῶρθωσε νά ὁώσῃ τό μάννα, ἔτσι καί ἐδῶ.

Τί ἐργάζῃ = τί κάμνεις. Σιγά-σιγά ἀρχίζει ἔλεγχος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ ὅλη διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι ἓνας διάλογος (Μεταχειρίζεται ὁ Ἰωάννης τὸν Πλατωνικὸν διάλογον).

32.- Ἀντιπαρατάσσει ὁ Ἰησοῦς Χριστός τὸν ἑαυτὸν του μέ τὸν Μωυσέα. Τό μάννα, ὁ ἄρτος ἐξ οὐρανοῦ δέν ἦτο μόνιμος.

Δίδωσιν ὑμῖν - Μὲ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δίδεται ἡ ἀλήθεια, ἡ ἀληθινὴ τροφή στήν ἀνθρωπότητα. Τώρα δίδει ὁ Θεός σέ σᾶς τὸν ἀληθινὸν ἄρτον. Καί ποῖος εἶναι οὗτος; Ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἡ διδασκαλία του, ὁ ἑαυτός του. Ὁ οὐράνιος ἄρτος εἶναι ὁ καταβαίνων ἐξ οὐρανοῦ καί ὁ ὁποῖος δίδει ζωὴν στόν κόσμον.

Τὴν προηγουμένην φράσιν " τί οὖν σημεῖον ποιεῖς " μεταχειρίζονται οἱ ὀρθολογισταί διὰ νά ἀνατρέψουν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θαύματος τῶν πεντάκις χιλίων καί λέγουν ὅτι εἶναι ἀντίφασις μέ τό προηγούμενον. Δέν εἶναι ὅμως, τό θαῦμα εἶναι γεγονός.

Ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ - Λέγει οὐράνιον ἄρτον, διότι δέν παρεχωρήθη κατὰ φυσικόν τρόπον, ἀλλά κατὰ ὑπερφυσικόν. Λέγεται λοιπόν οὕτω, ἕνεκα τοῦ ὑπερφυσικοῦ τρόπου παραγωγῆς του. Παρακάτω θά ὀνομασθῇ καί ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἄρτος ζωῆς αἰώνιου καί οὐχί ὥς ἐκεῖνον πού ἔφαγον οἱ Ιουδαῖοι ἐν τῇ ἐρήμῳ.

32.- Ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν - Κατ'ἐπίσημον τρόπον λέγει τοῦτο, διότι οἱ Ιουδαῖοι ἔθιξαν ἓνα σκουδαῖο καί μεγάλο πρᾶγμα. Οἱ Ιουδαῖοι εἶχον παρεξηγήσει τὸν ἄρτον καί ἔλεγον ὅτι ὁ Μωϋσῆς τοῦς τὸν ἔδωκε, ἀλλ'ὥς ἐπιβεβαιοῖ ὁ Κύριος "ὁ Πατήρ μου ἔδωκεν-(δίδωσιν) καί οὐχί ὁ Μωϋσῆς.

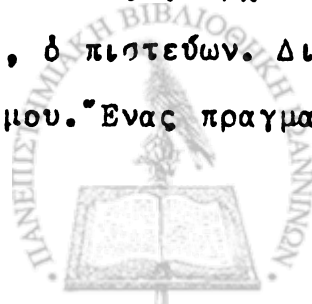
Τό δίδωσι κατ'ένεστῶτα, διότι δίδει τώρα τόν ἑαυτόν του, τόν πραγματικόν ἄρτον. Ὁ ἄρτος αὐτός ἐκ τῶν συνεπειῶν του θά κριθῇ.

33.- Ὁ γάρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστίν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐ-
ρανοῦ - Τό ὑποκείμενον ἐδῶ εἶναι, ὁ ἄρτος τοῦ θεοῦ καί κατη-
γορούμενον τό ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Δύο χαρακτηριστικά
ἀναφέρονται ἐδῶ α) ὅτι κατέβη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καί β) ὅτι δίδει
ζωήν στόν κόσμον. Τό ἐκ τοῦ οὐρανοῦ = ἐκ τοῦ θεοῦ. Δέν θά τό
ἐκλάβωμεν τοπικῶς (= οὐρανός), ἀλλ'ὥς εἴπομεν (= θεοῦ). Καί ζωήν
διδούς - Πρβλ. καί 5, 26 ἰδίου.

34.- Κύριε ὁὖς ἡμῖν πάντοτε - Ὅπως οἱ Σαμαρεῖται δέν
κατάλαβον τούς λόγους τοῦ Κυρίου καί ἐξέλαβον κατά γράμμα, ἔτσι
καί ἐδῶ καί ζητοῦν νά τούς δώσῃ τόν ἄρτον. Μεταχειρίζεται ὁ
εὐαγγελιστής ἀδριστον(ὁὖς) καί τοῦτο σημαίνει μίαν φοράν, τό
ἅπαξ γινόμενον. Ἀντί νά χρησιμοποιοῖ τό ἀεί δίδον (= πάντοτε
δίδον). Λέγει ἐδῶ ὁὖς, διότι ἀναφέρεται εἰς μίαν πράξιν πού
ἐνῶ δίδεται ἅπαξ συνεχίζεται νά γίνεται πάντοτε. Δῶσε λοιπόν
ἵνα ἔχωμεν πάντοτε τόν ἄρτον τῆς ζωῆς. Καί ὁ Ἰησοῦς Χριστός
ἀπαντᾷ μέ δύναμιν καί ἐμφαντικῶς λέγων:

35.- Ἐγὼ εἰμὶ ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. "Ἄρτος τῆς ζωῆς = τῆς
θείας ζωῆς - Ὅπως ὁ φυσικός ἄρτος εἶναι τροφή διὰ τό ὑλικό
σῶμα, ἔτσι καί ὁ πνευματικός κόσμος ἔχει τροφή τόν Ἰησοῦν Χρι-
στόν. Δηλαδή ἡ σκέψις μας νά εἶναι θεοκεντρική καί ἐάν ἀγαπῶ-
μεν κάτι, νά τό ἀγαπῶμεν ἐν Χριστῷ ὅπως καί ὁ Παῦλος λέγει.

Ὁ ἐρχόμενος πρὸς ἐμέ οὐ μὴ περὶνάσῃ - Ἡ λέξις ἔρχεται -
(οὐκ ἔρχεσθε πρὸς ἐμέ) σημαίνει ὁ ἀκολουθῶν, ὁ πιστεύων. Διότι
πιστεύω σημαίνει προσανατολίζω τήν ὑπαρξίν μου. Ἕνας πραγματι-

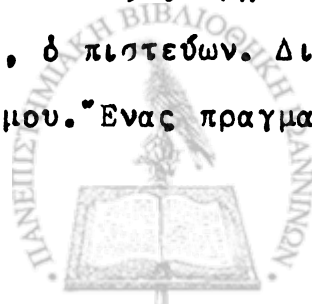
Τό δίδωσι κατ'ένεστῶτα, διότι δίδει τώρα τόν ἑαυτόν του, τόν πραγματικόν ἄρτον. Ὁ ἄρτος αὐτός ἐκ τῶν συνεπειῶν του θά κριθῇ.

33.- Ὁ γάρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστίν ὁ καταβάων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ - Τό ὑποκείμενον ἐδῶ εἶναι, ὁ ἄρτος τοῦ θεοῦ καί κατηγορούμενον τό ὁ καταβάων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Δύο χαρακτηριστικά ἀναφέρονται ἐδῶ α) ὅτι κατέβη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καί β) ὅτι δίδει ζωήν στόν κόσμον. Τό ἐκ τοῦ οὐρανοῦ = ἐκ τοῦ θεοῦ. Δέν θά τό ἐκλάβωμεν τοπικῶς (= οὐρανός), ἀλλ'ὡς εἴπομεν (= θεοῦ). Καί ζωήν διδούς - Πρβλ. καί 5,26 ἰδίου.

34.- Κύριε ὁὗς ἡμῖν πάντοτε - Ὅπως οἱ Σαμαρεῖται δέν κατάλαβον τοὺς λόγους τοῦ κυρίου καί ἐξέλαβον κατὰ γράμμα, ἔτσι καί ἐδῶ καί ζητοῦν νά τοὺς δώσῃ τόν ἄρτον. Μεταχειρίζεται ὁ εὐαγγελιστής ἀδριστον(ός) καί τοῦτο σημαίνει μίαν φοράν, τό ἅπαξ γινόμενον. Ἀντί νά χρησιμοποιήσῃ τό ἀεί δίδον (= πάντοτε δίδον). Λέγει ἐδῶ ὁὗς, διότι ἀναφέρεται εἰς μίαν προᾶξιν ποῦ ἐνῶ δίδεται ἅπαξ συνεχίζεται νά γίνεται πάντοτε. Δῶσε λοιπόν ἵνα ἔχωμεν πάντοτε τόν ἄρτον τῆς ζωῆς. Καί ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἀπαντᾷ μέ δύναμιν καί ἐμφαντικῶς λέγων:

35.- Ἐγὼ εἰμὶ ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς". Ἄρτος τῆς ζωῆς = τῆς θείας ζωῆς - Ὅπως ὁ φυσικός ἄρτος εἶναι τροφή διὰ τό ὑλικό } σῶμα, ἔτσι καί ὁ πνευματικός κόσμος ἔχει τροφή τόν Ἰησοῦ Χριστόν. Δηλαδή ἡ σκέψις μας νά εἶναι θεοκεντρική καί ἐάν ἀγαπῶμεν κάτι, νά τό ἀγαπῶμεν ἐν Χριστῷ ὅπως καί ὁ Παῦλος λέγει.

Ὁ ἐρχόμενος πρὸς ἐμέ οὐ μὴ πεινᾷσθαι - Ἡ λέξις ἔρχεται - (οὐκ ἔρχεσθε πρὸς ἐμέ) σημαίνει ὁ ἀκολουθῶν, ὁ πιστεύων. Διότι πιστεύω σημαίνει προσανατολίζω τήν ὑπαρξίν μου. Ἕνας πραγματι-

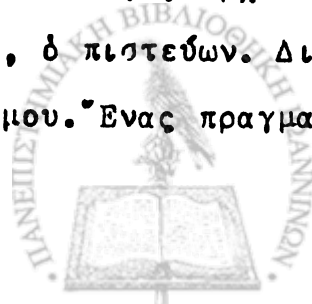
Τό δίδωσι κατ'ένεστῶτα, διότι δίδει τῶρα τόν ἑαυτόν του τόν πραγματικόν ἄρτον. Ὁ ἄρτος αὐτός ἐκ τῶν συνεπειῶν του θά κριθῇ.

33.- Ὁ γάρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστίν ὁ καταβαλὼν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ - Τό ὑποκείμενον ἐδῶ εἶναι, ὁ ἄρτος τοῦ θεοῦ καί κατηγορούμενον τό ὁ καταβαλὼν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Δύο χαρακτηριστικά ἀναφέρονται ἐδῶ α) ὅτι κατέβη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καί β) ὅτι δίδει ζωὴν στὸν κόσμον. Τό ἐκ τοῦ οὐρανοῦ = ἐκ τοῦ θεοῦ. Δέν θά τό ἐκλάβωμεν τοπικῶς (= οὐρανός), ἀλλ'ὥς εἴπομεν (= θεοῦ). Καί ζωὴν διδούς - Πρβλ. καί 5, 26 ἰδίου.

34.- Κύριε ὁὗς ἡμῖν πάντοτε - Ὅπως οἱ Σαμαρεῖται δέν κατάλαβον τοὺς λόγους τοῦ κυρίου καί ἐξέλαβον κατὰ γράμμα, ἔτσι καί ἐδῶ καί ζητοῦν νά τοὺς δώσῃ τόν ἄρτον. Μεταχειρίζεται ὁ εὐαγγελιστής ἀδριστον(ός) καί τοῦτο σημαίνει μίαν φοράν, τό ἅπαξ γινόμενον. Ἀντί νά χρησιμοποιοῦν τό αἰεὶ δίδον (= πάντοτε δίδον). Λέγει ἐδῶ ὁὗς, διότι ἀναφέρεται εἰς μίαν προᾶξιν ποῦ ἐνῶ δίδεται ἅπαξ συνεχίζεται νά γίνεται πάντοτε. Δῶσε λοιπόν ἵνα ἔχωμεν πάντοτε τόν ἄρτον τῆς ζωῆς. Καί ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἀπαντᾷ μέ δύναμιν καί ἐμφαντικῶς λέγων:

35.- Ἐγὼ εἰμὶ ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. Ἄρτος τῆς ζωῆς = τῆς θείας ζωῆς - Ὅπως ὁ φυσικός ἄρτος εἶναι τροφή διὰ τό ὑλικό υῶμα, ἔτσι καί ὁ πνευματικός κόσμος ἔχει τροφή τόν Ἰησοῦν Χριστόν. Δηλαδή ἡ σκέψις μας νά εἶναι θεοκεντρικὴ καί ἐάν ἀγαπῶμεν κάτι, νά τό ἀγαπῶμεν ἐν Χριστῷ ὅπως καί ὁ Παῦλος λέγει.

Ὁ ἐρχόμενος πρὸς ἐμέ οὐ μὴ πενθήσῃ - Ἡ λέξις ἔρχεται - (οὐκ ἔρχεσθε πρὸς ἐμέ) σημαίνει ὁ ἀκολουθῶν, ὁ πιστεύων. Διότι πιστεύω σημαίνει προσανατολίζω τὴν ὑπαρξίν μου. Ἕνας πραγματι-

κός Χριστιανός, κοντά στον Χριστόν, δεν αισθάνεται ποτέ πείνα ή όλψα. Τό έλεγε ό Κύριος καί δεν είναι φαντασία, αλλά πραγμα-
τικότητας καί ή απόδειξις όλοι οι μάρτυρες καί άγιοι τοϋ Χριστια-
νισμού.

36.- ‘Αλλ’είπον υμῖν ότι καί έωράκατε με καί ού πι-
στεύετε = ‘Αλλ’έν τούτοις σᾶς τό είπα καί μέ βλέπετε καί δεν
πιστεύετε. Νά τό δράμα. Καί αυτός άκόμη ό Θωμάς " εάν μή ίδω
καί βάλω τόν δάκτυλον.....ού μή πιστεύσω"() καί τό
έπανελάβον καί τό λέγουν πολλοί. Καί όμως τούς λέγει, έσείς
είδατε καί δεν πιστεύετε. "Αν ήτο νά πείθεται κανείς μέ τά μά-
τια, τότε θά κυριαρχούσαν μόνον τά μάτια στον κόσμο. Μπορεί
νά βλέπη τις τραγικά πράγματα καί νά μήν πάρνη μαθήματα."Όλα
προέρχονται έκ της θείας χάριτος, διότι καί νά θέλη τις νά άκο-
λουθήση τόν Χριστόν πρέπει νά τόν βοηθήση ή θεΐα χάρις. Πρέπει
νά είναι καλεσμένος κανείς, όπως λέγει καί ό Παύλος εις τό Ρωμ
7,16 " ό ού θέλω τοϋτο ποιῶ". 'Η άγάπη λοιπόν καί τό έλεος τοϋ
θεοϋ, τήν όποίαν πρέπει νά δεχθῇ ό άνθρωπος. Γι'αυτό λέγει καί
τό " πᾶν ό όίδωσιν"(στιχ.37). Κάθε πράγμα πού μοϋ όίδει ό Πα-
τήρ, αυτό θά έλθῃ εις έμέ, έσᾶς όέμ σᾶς έχει δώσει. Τώρα τί
πταΐουν αυτοί άφοϋ δεν τούς έδωσε. 'Η θεΐα χάρις είναι γεβική
καί πρός πάντας τούς ανθρώπους "ό θεός θέλει πάντας σωθῆναι"
Α'Τιμοθ.2,4, αλλά δεν ανταπεκρβθησαν πρός αυτήν. Είναι όπως έ-
νας πατέρας βαστάει τό παιδί του όταν είναι μικρό καί τό βοηθῇ
νά περπατήσῃ, έτσι καί ή θεΐα χάρις ενισχύει χωρίς νά τήν ζητή-
σωμεν, διότι είμεθα τέκνα τοϋ θεοϋ.

37.- 'Η λογική σϋνδειςς αϋτοϋ ή μάλλον ή έσωτερική
σϋνδειςς όλων αϋτῶν είναι όπως καί τά προηγούμενα.

οὐ μὴ ἐκβάλω.....= δέν θά τόν βγάλω ἔξω, ἀπό τῆς Βασιλείας καί κοινωνίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διότι καταβέβηκα ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ.

38.- Τό θέλημα τοῦ πέμψαντός με = Πρβλ.5,30.

39.- Μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ = Νά μὴ χαθῇ τίποτε. Δηλαδή ὁ ἄνθρωπος σάν νά ἀποτελεῖται ἀπὸ μέλη καί ἅμα ἔλθῃ κοντά στόν Χριστόν δέν θά χαθῇ κανέν μέλος, εἴτε εἰς τὴν σκέψιν, εἴτε εἰς τὴν βούλησιν. Πολλάκις ὁ Ἰωάννης καί πρὸ παντός εἰς τὸ 17,12 "οὗς(ψ) δέδωκας μοι καί ἐφύλαξα καί οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο". Ἡ ἰδέα ποῦ ἐκφράζει κατ'ἄλλον τρόπον ὁ Παῦλος "βοηθήσει ἡμᾶς ὁ καλέσας θεός" ἢ τὸ τοῦ Πέτρου 5,10 ἢ Γαλ.1,6. Δέν ἀφίνει καμμίαν ἐργασίαν ὁ θεός στό μέσον, ἀλλά πάντοτε θά τὴν τελειώσῃ.

Ἀναστήσω αὐτό - Λέγει αὐτό ἀντὶ νά εἴπῃ αὐτόν = τὸ γενικεύει.

Ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ - πρβλ.καί 45. Ὑπάρχει ἡ πρώτη ἡμέρα, τῆς δημιουργίας καί ἡ ἐσχάτη = ἡ τελευταία, κατὰ τὴν ὁποία ὅλα τελειώνουν. Δέν μένει περιθώριον γιὰ τίποτε.

Ἡ ἐπανάληψις(οἱς τὸ ἐσχάτη ἡμέρᾳ) καί τοῦτο διότι εἰ μὲν τὸ πρῶτον(39) λέγει ὅτι θέλημα τοῦ Πατρὸς εἶναι νά μὴ χαθῇ τίποτε ἀλλὰ θά ἀναστηθῇ. Εἰς δέ τὸ δεῦτερον(40) συμπέπτει μὲ τὸ(39) διότι ὁ θεωρῶν τόν υἱόν καί πιστεῦσων εἰς αὐτόν ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Ἐννοεῖ θεωρίαν ἐσωτερικὴν, ἐνατένισιν ἐσωτερικὴν. Διότι ἡ θεωρία θά φέρῃ τὴν πίστιν, ἡ ὁποία πίστις εἶναι προϋπόθεσις τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ἐνταῦθα ὁ Ἰωάννης λέγει ἐσχάτη ἡμέρα, ἐνῶ ὁ Παῦλος ἡμέραν κρίσεως, ἡμέραν ὀργῆς ἢ ἡμέραν ἀπλῶς.

41.- Οί έβραίοι ὅμως εξακολουθοῦν νά κινοῦνται ἐντός τοῦ χαμηλοῦ ψυχικοῦ ἐπιπέδου καί δέν καταλαβαίνουν αὐτά πού λέγει ὁ Κύριος "ἐγώ εἰμί ὁ ἄρτος". Ἐγδγγυζομ = ἐψιθύριζον. Ἡ φράσις αὕτη εἶναι παρρένη ἀπό τοῦς χοίρους. Πρβλ. 6, 61. Ἀμφότεροι εἶχον δίκαιον καί ὁ Ἰησοῦς Χριστός ὁμιλεῖ ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν του διαθέσεων, ἀλλά καί οἱ Ιουδαῖοι. Διδότι ἐγνώριζον ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός "Θεός Ἰωσήφ ἐστίν, οὗ ἡμεῖς οἶδαμε τόν Πατέρα". Ἄν καί δέν, ἐγνώριζον πόθεν ἀκριβῶς ὁ Μεσσίας, ἀλλά πάλιν οἱ ἀρχιερεῖς εἰπον στοῦς μάγους ὅτι ἐκ Ναζαρέτ (πρβλ. 7, 27). Τό πόθεν ἐστίν μᾶλλον ἐγνώριζον καί ἀκόμη ὅτι θά ἦτο ἐξ οἴκου καί πατριᾶς Δαυΐδ. Δέν ἐγνώριζον ἐκ ποίας οἰκογενείας ἀκριβῶς, διὰ τοῦτο καί ἐδῶ λέγουν ὅτι γνωρίζουν τόν πατέρα του καί τήν μητέρα του καί ἐπομένως δέν μπορεῖ νά εἶναι ὁ Μεσσίας.

44.- Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με - Ἡ θεία πρόγνωσις καί ὁ θεῖος προορισμός, οὐχί ὅμως ἀπόλυτος προορισμός, ἄσχετα μέ τό πρόσωπον πού σώζεται ἢ καταδικάζεται - Ἐννοεῖ τήν προκαταρκτικὴν θεῖαν χάριν καί ὅπως διατελοῦμεν ὑπό τό φῶς τοῦ ἡλίου χωρίς νά τό θέλωμεν, ἔτσι καί ἡ θεία χάρις. Ἐννοεῖ τήν ὑπακοήν καί τήν ἀνταπόκρισιν στήν θεῖαν χάριν. Ὁ Παῦλος λέγει "ὅτι οὗς προέγνω καί προώρισεν συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ..." Ρωμ. 8, 29. Εἶναι τό περίφημον περί θεοῦ προορισμοῦ κεφάλαιον.

Διδοκτοῦ θεοῦ = Πρβλ. Α' Θεσσαλ. 4, 9. (Τά δυστυχήματα λέγουν εἶναι ὡς megάφωνον τοῦ θεοῦ. Διδότι τότε ξυνῆλθον, κανεῖς. Αἱ συμφοραί εἶναι τό megάφωνον τοῦ θεοῦ, ὡς λέγει ὁ Ἰώβ, ἄκουα προηγουμένως περί σοῦ (θεοῦ), ἀλλά τώρα μέσα στήν δυστυχία σέ εἶδα καλότερα). -

ΕΛΚΥΘΕΡΙΟΥ ΠΡΕΒΕΛΑΚΗ

Η ΕΚΔΕΛΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΙΜΠΡΑΗΜ

ΠΑΛΑΕΙΣΤΗΝ ΑΡΓΟΛΙΔΑ

MP
Stomach
Thyroid
7-2-9119

ΑΘΗΝΑΙ
—
1947

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Ἡ παρούσα μελέτη ἔχει τὰς ρίζας της εἰς τὰ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, διὰ τοῦ ἐτους 1940 ὑπηρετῶ ὡς ὑπάλληλος. Αἱ πολυτιμότεραι συλλογαί καὶ τὰ ἐγγράφα της ὑπηρεσίας ταύτης, τὰ ὅποια ρέκτουν ἀπλετον φῶς εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἀπετε-
λεσαν δι' ἐμέ τὴν πρώτην ~~πρώτην~~ παρότρυνσιν δι' ἐρεῖνας. Ἡ ἀρχικὴ μου σκέψις ὑπῆρξε νὰ συνθέσω ἐπὶ τῇ ρόδῳ τῶν ἐγγράφων τούτων γενικωτέρας φύσεως διαστρεβλὴν καλύπτουσαν τὸ σύνολον τῆς Ἑλλη-
νικῆς Ἐπαναστάσεως. Μετ' οὗ πολὺ ὁμως ἀντελήφθην ὅτι τοιοῦτή ἐρ-
γασία θὰ εἶχε τὸν χαρακτήρα καὶ τὰ μειονεκτήματα τοῦ πρωτότυπου ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι ἡ περίοδος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως δὲν ε-
χει εἰσέτι ὑπόσθη τήν ἐθνονυχιστικὴν καὶ, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ἐνίοτε ἀχαρὶν ἐκείνην μεταχειρίσιν, ἥτις ὑπὸ τύπον μικρῶν μελετῶν ἢ ἀνθρῶπων πορίζει τὰ στοιχεῖα διὰ τὴν γενικὴν σύνθεσιν. Βοηημάτι-
σα ἐξ ἁμέσου πέρας τὴν πεποιθήσιν ὅτι, ἐὰν κατιστῇ ποτε δυνατὴ ἡ συγγραφή της Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως πολλοὶ ἐργάται τῆς ἐπιστήμης πρέπει πρῶτον νὰ μοχθήσουν εὐσυνειδήτως εἰς τὰ θε-
μέλια αὐτῆς.

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἤρχισα νὰ συλλέγω καὶ νὰ ἐπεξεργάζομαι τὰ στοιχεῖα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν μάχην τῶν κώλων, ἡ σημασία της ὅποι-
ας ἦτο μὲν γνωστὴ δὲν εἶχεν ὁμως μελετηθῇ ἐπισταμένως. Μετὰ ταῦ-
τα αὐτὸ τὸ ἱστορικὸν ὕλικόν ἐπέβλεψεν εἰς ἐμέ τὴν ἐπέκτασιν τῶν τοπικῶν καὶ τῶν χρονικῶν ὁρίων τῆς μελέτης μου, ἥτις τελικῶς ἐλα-

με τήν παροῦσαν μορφήν καὶ τὸν τίτλον "Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ἰμπραήμ
μωῦ εἰς τὴν Ἀργοῤῥίδα".

Τὰς πηγὰς τῆς μελέτης ταύτης ἀπετέλεσαν: 1) ἀνεκδότα καὶ ἐκδο-
μένα ἐγγράφα, 2) ἀπομνημονεύματα καὶ ἡμερολόγια Ἑλλήνων καὶ ξένων.
3) Ἐφημερίδες σύγχρονοι πρὸς τὰ γεγονότα καὶ μεταγενέστεραι. 4) Σύν-
θετικά ἱστορικά ἔργα συγχρόνων πρὸς τὰ γεγονότα. 5) Εἰκόνες.

Τῶν πηγῶν τούτων λεπτομερὴ καταλογὸν παρθετόμεν ἐν τέλει.

1. Τὸ πλεῖστον τῶν ἀνεκδότων ἐγγράφων εὐρίσκεται εἰς τὰ Γενικά
Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, ὅπου ὑπάρχει τὸ μεγαλύτερον τμήμα τῶν δημοσίων
ἀρχείων τῶν ἐτῶν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐτερον τμήμα τῶν ἀρχείων τού-
των εὐρίσκεται εἰς τὸ Μουσεῖον Μπενάκη, τρίτον εἰς τὴν Ἱστορικὴν
καὶ Ἐθνολογικὴν Ἑταιρείαν καὶ ἄλλα μικρότερα τμήματα ἢ καὶ μεμο-
νωμένα ἐγγράφα ἄλλαχού.

Τὰ ἐκδοδομένα, ἡλλὰ ὡς ἐκ τῶ πλεῖστον ἀχρησιμοποίητα, ἐγγράφα
εὐρίσκονται κυρίως εἰς διαφόρους συλλογὰς, ὅπως τὸ Ἀρχεῖον τῆς Κοι-
νοῦτοῦ Ἰδρύας, τὰ Ἀρχεῖα Λαζάρου καὶ Γεωργίου Κουντουριώτου, τὸ Ἀρ-
χεῖον Κόμα κλπ. Ἐνταῦθα πρὶν νὰ ἀναφέρωμεν μάλιστα δημοσιεύσεις ἐγ-
γράφων ἐκ τῶν ἀρχείων τῶν Γενικῶν προξενείων Γαλλίας καὶ Ρωσσίας (1)
ἐν Δίγδατι. Συλλογαὶ ἐκ τῶν ἀρχείων τούτων ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ DRIBUET
καὶ τοῦ CATTAUI (βλ. βιβλιογραφικὸν πένακον). ~~Ἡτοιμασθεῖς αὗται~~
~~ἐξήρπασθησαν~~ εἰς τὴν αἰρῶν.

1) Κατὰ τὴν περίοδον 1831-1837 Γενικός Πρόξενος ἐν Κεῖρῳ ἀμφοτέ-
ρων τῶν δυνάμεων τούτων ἦτο ὁ DRUVETTI, βλ. Cattani R, Le Règne de
Mohammed Aly d'après les Mémoires Russes en Égypte, Κεῖρῳ, 1931,
σ. V

: Εκείσης σημαντική είναι η υπό τρεῖς) Douin δημοσεύσεις της ἀλληλογραφίας τοῦ Βογέρ οργανωτοῦ τοῦ δευτέρου τμήματος τῶν Αἰγυπτιακῶν Δυνάμεων ἀπὸ τοῦ ΙΒΧΘ καὶ ἐξῆς μετὰ τοῦ ἐν Γαλλίᾳ στρατηγοῦ Belliard. (βλ. ἐκείσης βιβλιογρ. πίν.) Πᾶσαι αἱ συλλογαὶ αὗται ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν σειράν *Publications Spéciales sous les auspices de S. M. Fouad* 1er (1).

Τὸ σύνολον τῶν ἀνεκδότων καὶ ἐκδοδομένων τοσούτων ἐγγράφων, Ἑλληνικῶν καὶ ξένων, ἀπετέλεσε τὴν σοβαρωτέραν πηγὴν διὰ τὴν μελέτην ταύτην. Εἰς τὰ ἐγγράφα ταῦτα ὀφείλεται τὸ πλεῖστον τῶν προσφερομένων ἐνταῦθα νέων στοιχείων. Ἰδιαιτέραν ἄξιν εἰσὶν τὰ πρωτόκολλα τῶν διαφόρων Ἑλληνικῶν μινιστερῶν καὶ ἄλλων ὑπηρεσιῶν τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀγῶνος, διότι συμπληρῶνουν τὰ κενὰ τὰ παρουσιαζόμενα ἐκ τῆς τυχόν ἀπώλειας ἐγγράφων καὶ ἀποτελοῦν ἀσφαλὴ ὁδηγὸν διὰ τὴν ἀποκατασκευὴν χρονικὴν τοποθέτησιν τῶν γεγονότων.

Γενικῶς παρατηροῦμεν ὅτι τὰ δημοσεύετα καὶ δημοσιευμένα Ἑλληνικά ἄρχεα ^{ὑπερέχουν} ἀνεπάρκειαν κατὰ πολὺ τῶν Αἰγυπτιακῶν. Τῶν τελευταίων αἱ πληροφορίες εἶναι συνήθως δευτέρως καὶ τρίτης χειρὸς καὶ ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Ἑλληνικῆς προελεύσεως. ⁽²⁾ Ἐγκύρους καὶ ἀξιολόγους πληροφορίες

(1) Γενικῶς περὶ τῶν δημοσιεύσεων ἀρχείων καὶ μελετῶν σχετικῶν μέτῃν ἱστορίαν τῶν χρόνων τοῦ Μεχμέτ Ἀλη βλ. Ρετζι ἀε ε' ιστοριε α' Ἑγγρη, ὑπὲρ διαφόρων, Καῖρον, 1932-35, τμή. Γ', σελ. 375

(2) Χαρακτηριστικῶς ἀναφέρει ὁ Βογέρ εἰς ἐπιστολὴν τοῦ πρὸς τὸν Belliard τῆς 10ης Αὐγούστου ΙΒΧΘ (Douin Γ', *une mission militaire* *française au Liban*, *Revue Asiatique*, Καῖρον, 1923, σ. 55) ὅτι ἀπὸ διμήνου οὐδέν ἐγγράφον ὑπεστάλη ὑπὸ τοῦ Ἰμπραήμ πρὸς τὸν Μεχμέτ Ἀλη. Ἡ ἐφημερὶς "Θέλος τοῦ Βόμου", ἥτις ἐφύωνε μέχρις Ἀλεξανδρείας καὶ Καῖρου ἦτο ἡ σοβαρωτέρα πηγὴ πληροφοριῶν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ.

ας περιέχει ή μνημονευθεσα δαηλογραφία Byrr- Belliard .Καί ταύτας
δμως συνήθως εύρέσκομεν καί εις τό 'Αρχεόν Ρώμα.

2. Τά απομνημονεύματα καί τά ήμερολόγια είναι ή δευτέρα κατηγο-
ρία πηγών της μελέτης ταύτης. Συνταχθέντα ύπό 'Αλλήνων ή ξένων, πρω-
ταγωνιστών εις τά γεγονότα ή απλώς αότοκτων ή μακράν απ' αὐτῶν εύρι-
σκομένων, είναι φυσικόν νά μή κυρουνιδίζουν ούτε τήν όμοφωνείαν των
εγγράφων ούτε τήν άντικειμενικότητα αὐτῶν, ώς εκ του προσωπικοῦ κυρά-
γοντος, ό όκοτος παρεμβάλλεται. 'Εν τοῦτοις μετά ώριυμένην κριτικήν
καθίστανται καί, ταύτα πολύτιμοι πηγαί διασφαιζουσai άλλως πτυχάς
του ιστορικοῦ γέγνευθαι, τάς όκοάς ή ερηστικής των εγγράφων αφήνει
εις τό σκότος. Αί πηγαί αὐται φέρουσai πολλάκις εις φως τά προσωπι-
κά πάθη παρέχουν τήν κλειδα της έρμηνείας γεγονότων άλλως έκαιανο-
ήτων.

3. Αί έφημερίδες άνήκουν εις τήν τρίτην κατ' άξείαν σειράν των
χρησιμοποιεθεισών πηγών. Χολονότι ένέστε παρέχουν πολύτιμα στοιχεία,
ή εκθέσεις των γεγονότων σπανέως είναι άμερόληπτος' έν αὐταίς. Αί σγ-
χρονοι των γεγονότων έφημερίδες συνήθως άπαλύνουν τά άτυχήματα καί
έξάφρουν τάς έπιτυχείας διά νά τονώσουν τό ήθιμόν των άναγνωστών των.
Αί μεταγενέστεραι πάλιν συνήθως άποτελοῦν τόν στέρρον έριστικόν συζη-
τήσεων των άγωνιστών, όπου εκ προθέσεως διαστρεβλώνονται τά γεγονότα.
'Αλλά καί αι έφημερίδες ύφειυτέμεναι τήν βίβανον της κριτικής άποβαί-
νουν συχνάκις πηγαί άξιολογώταται.

4. Τά συνθετικά έργα συγγραφέων συγχρόνων προς τά εξιστορούμε-
να, έχοντα κατά τό πλεστον ώς άντικείμενον τήν αφήγησιν των γεγο-
νότων της όλης 'Επαναστάσεως, παρέχουν σχετικώς άλλας πληροφορίας,

τάς ὁποῖας μάλιστα ἀντλοῦν συνήθως ἐξ ἄλλων ἔργων. Ὑπάρχουν ἐν τούτοις μεταξύ αὐτῶν καί ἔργα πολυτιμότεα ὡς πηγαί, ὅπως εἶναι παραδείγματος χάριν ἡ Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ Τρικούπη καί τὰ Ἱστορικά τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας τοῦ Οἰκονόμου.

5. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν μάχην τῶν Μύλων, ἡ διεξαγωγή αὐτῆς διαφωτίζεται ἐποπτικῶς καί ὑπό τινος πίνακος φιλοτεχνηθέντος ὑπό τοῦ Π. Ζωγράφου κατὰ τάς ὁδηγίας τοῦ Μακρυγιάννη. Ὁ πίναξ οὗτος ἀποτελεῖ σοβαράν πηγὴν ἱστορικὴν ὡς θά ἀποδείξωμεν κατωτέρω ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

Ἔργον ἔχον ὡς ἀντικείμενον τήν ἐκστρατείαν τοῦ Ἱμπραήμ Πασᾶ εἰς τήν Ἀργολίδα δέν ἔχει συνταχθῆ, καθ' ὅσον γνωρίζω, μέχρι σήμερον. Τά γενικά περὶ Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἔργα ἀναφέρουν ἐν συνόφει τὰ σχετικὰ γεγονότα, συνήθως ἀντιγράφοντα ἄλληλα καί χωρίς νά προσφέρουν νεώτερόν τι ἐπὶ τῇ βάσει ἀνεκδότων στοιχείων. Διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους καί ἡ ἀξία τῶν χρησιμοποιοθέντων βοηθημάτων, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς μικρά τμήματα μέρους τῆς παρούσης μελέτης εἶναι δευτερευούσης σημασίας.

Τό κατὰ τό 1940 ἐκδοθέν βιβλίον τοῦ κ. Ἀγγ. Προκοπίου "Τό Εἰκοσιένα στή λαϊκὴ ζωγραφικὴ του", εἶναι τό τελευταῖον, καθ' ὅσον γνωρίζω, ἔργον ~~ὅπου πρὸς ἀποχρηστικὴν~~ ἐν ἑκ τῶν κεφαλαίων τοῦ ὁποίου ἀναφέρεται εἰς τήν μάχην τῶν Μύλων, ἥτις ἀποτελεῖ κατὰ τῆς παρούσης μελέτης τό κεντρικόν σημεῖον. Ἐν τούτοις καί εἰς τό βιβλίον τοῦ κ. Προκοπίου δέν προστίθεται νεώτερόν τι ἐξ ὅσων ὁ μακαρίτης ὁ Βλαχογιάννης ἀναφέρει εἰς τήν ἐκδοσιν τοῦ Μακρυγιάννη.

Χαρακτηριστικόν τῶν ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω πηγῶν παρεχομένων πληρο-

φοριῶν εἶναι ὁ μέγας ὄγκος αὐτῶν. Δι' ἔν καί τό αὐτό γεγονός εἶναι δυνατόν νά ὑπάρχουν πλεῖστα μαρτυρίαι σύμφωνοι, ἐλαφρῶς ἀποκλείνουσαι ἢ καί ἀντίθετοι πρὸς ἀλλήλας.-

Ὡς ἐκ τούτου ὑπῆρξεν ἀναγκαῖον αἱ πηγαί νά ταξινομηθοῦν κατὰ προέλευσιν καί κατὰ οἰκογενείας διὰ νά καταστῇ δυνατή ἡ κριτική αὐτῶν. Οὕτως εἴκοσι καί τριάκοντα πηγαί τῆς αὐτῆς προελεύσεως εἶναι δυνατόν νά ἀποδειχθοῦν ἀναξιόπιστοι ἐνῶ ἀξιόπιστος νά ἀποδειχθῇ μία καί μόνη ἄλλης προελεύσεως. Ὁ ὄγκος οὗτος τῶν πηγῶν καί ἡ ἐπανάληψις τῶν πληροφοριῶν δημιουργεῖ ἐργασίαν ἐπίπονον καί ἀφανῆ. Οὕτως ἡ ἐξοκρίβωσις ἀριθμοῦ τινος στρατιωτικῶν δυνάμεων ἢ χρονικός τις προσδιορισμός εἰς τόν ὁποῖον ὁ ἀναγνώστης οὐδεμίαν σχεδόν σημασίαν δίδει, ἀπαιτεῖ ἐνίστε ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ὑλικοῦ τήν ἀφανῆ ἐργασίαν πολλῶν ὥρων. Θά κατελαμβάνετο πολλαπλᾶσιος χῶρος ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσιν ἐάν κατεχωρεῖτο πᾶσα ἡ κριτική ἐργασία καί πᾶσαι αἱ ἀποκλίσεις τῶν πηγῶν. Καί αἱ ἤδη καταχωρηθεῖσαι παραπομπαί κρίνονται ὑπερβολικαί. Δέν προέβημεν ὅμως εἰς τήν περαιτέρω περικοπήν αὐτῶν λαβόντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ μελέτη αὕτη πρόκειται νά ὑποβληθῇ ὡς ἐναίσιμος διατριβή καί συνεπῶς πρέπει νά εἶναι φανερός ὁ τρόπος τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τοῦ ὑποψηφίου.-

Ἡ πληθώρα τοῦ ὑλικοῦ ἣτις ὡς εἵπομεν καταπονεῖ ἰδιαιτέρως τόν ἐρευνητήν μέχρι τῆς ὀριστικῆς ἐπεξεργασίας παρέχει τελικῶς εἰς αὐτόν τήν ἱκανοποίησιν ὅτι δύναται νά προχωρήσῃ εἰς τήν σύνθεσιν ἔχων σχεδόν ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα δι' αὐτήν στοιχεῖα.-

Αἱ πλούσιαι καί ἀνέκδοτοι πηγαί αἱ χρησιμοποιηθεῖσαι εἰς τήν παροῦσαν μελέτην συνετέλεσαν α) εἰς τό νά ἔλθουν εἰς φῶς πλεῖστα ἄγνωστα μέχρι σήμερον στοιχεῖα καὶ σχετικὰ μέ τόν ἑλ-

ληνοαιγυπτιακόν ἀγῶνα καί β') εἰς τό νά ἐλεγχθοῦν ὠρισμέναι ἀνα-
κρίβειαι αἱ ὅποῖαι ἀβασανίστως ἐπαναλαμβάνοντο ὑπό τῶν ἱστο-
ρικῶν.-

Παραδείγματα τινα θά καταστήσουν σαφέστερα εἰς τόν ἀναγνώ-
στην τ' ἀνωτέρω.- Ὑπό πασῶν σχεδόν τῶν μέχρι σήμερον γνωστῶν
πηγῶν ἀναφέρεται ὅτι εἰς τήν μάχην τῶν Μύλων μετέσχον καί 3-4
μίστικά , τὰ ὅποῖα σημαντικῶς ἐβοήθησαν τοὺς Ἕλληνας. Οὕτε αὐ-
τός ὁ Μαυρογιάννης ἀναφέρει τι περισσότερο, εἰμή ὅτι δύο ἐκ
τῶν πλοίων τούτων ἦσαν Ξαριανή. Ἡ μελέτη τῶν ἐγγράφων ἔρριψεν
τοῦτο φῶς εἰς τό σημεῖον τοῦτο ὥστε νά γνωρίζομεν σήμερον
πόσα ἀκριβῶς καί ποῖα πλοῖα μετέβησαν εἰς τοὺς Μύλους, πότε με-
τέβησαν, πότε διετάχθησαν πρὸς τοῦτο, πῶς ὠνομάζοντο, ποῖοι ἦσαν
οἱ πλοίαρχοι αὐτῶν κλπ. Πολλῶν πλοίων ἔχομεν καί τήν λεπτομερῆ
περιγραφὴν: τό μῆκος καί τό πλάτος αὐτῶν, τόν ἀριθμόν τῶν
ἰστῶν καί τῶν πυροβόλων των κλπ, "Ἴσως λεχθῇ : ἔχουν σημασίαν
πᾶσαι αἱ λεπτομέρεια αὗται ; Βεβαίως ὅχι πάντοτε. Δέν εἶναι ὅ-
μως ἄνευ σημασίας τό νά δύναται ὁ ἱστορικός νά ἀναφέρῃ τὰ πράγ-
ματα μέ τὰ ὀνόματά των - ὅπου χρειάζεται - καί ἀντί νά πελαγο-
δρομῇ εἰς τήν ἀφηρημένην διατύπωσιν νά προσφέρῃ τό συγκεκριμέ-
νον στοιχεῖον. Ἐξ ἄλλου τό παράδειγμα ἀνεφέρθη διὰ νά φανῇ εἰς
ποῖαν κλίμακα προσφέρεται τό νέον.-

Καί εἰς σημεῖα ὅπου ὑπῆρχον πηγαί ἄρισταί, ὅπως εἶναι τὰ
Ἀπομνημονεύματα τοῦ Μαυρογιάννη διὰ τήν διεξαγωγὴν τῆς μάχης
τῶν Μύλων , τὰ ἐκ τῶν ἐγγράφων νέα στοιχεῖα εἶναι πάμπολα.-

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μέχρι σήμερον γνωστῶν πηγῶν οἱ ἐν Μύλοις πο-
λεμήσαντες Ἕλληνες ἐπιστεύετο ὅτι ἦσαν ἀπὸ 227 μέχρι 600 πε-

ρίπου μή ύπαρχούσης όμοφωνίας επί τών πηγών. Δέν ήσαν δέ γνωστοί εἰμή ἐλάχιστοι ἐκ τών άγωνισθέντων ἐν Μύλοις όπλαρχηγών.

Ἐκ τών έγγραφων ἔγινε γνωστόν ὅτι ^{οἱ} ἐν Μύλοις πολεμήσαντες ήσαν σχεδόν 900. Ἐγνώσθησαν δέ τά ὀνόματα εἴκοσι περίπου όπλαρχηγών, ὁ άριθμός τών άνδρῶν ἐκάστου, ὁ χρόνος τῆς ἐν Μύλοις ἀφίξεώς του καί ἡ συμβολή του εἰς τήν μάχην.-

Ἄλλά καί ἄλλα ζητήματα τά ὁποῖα σχεδόν καθόλου δέν ἐτίθεντο μέχρι σήμερον ὅπως εἶναι ἡ στάσις καί αἱ εὐθύναι τῆς Κυβερνήσεως κατά τήν ἐποχήν αὐτήν, ἡ κατάστασις ἐν Ναυπλίῳ, τά μέτρα τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, ἡ παρέμβασις τοῦ Βουλευτικῶ εἰς τά δικαιώματα τῆς νομοτελεστικῆς ἐξουσίας κλπ. διαφωτίζονται χάρις εἰς τούς θησαυρούς τών ἀρχείων. Ζητήματα πάλιν διὰ τά ὁποῖα ἡ ἱστορική ἐπιστήμη, ἔθετε μέχρι σήμερον ἐρα^τικά (Βλ. ~~Παραπομπή εἰς τὸν Βλ. Βλ.~~ Βλαχογιάννην παρά Μακρυγιάννη, Β', 169-70 σημ.) εὐρίσκουν χάρις εἰς τὰς νέας πηγὰς τήν διαφώτισιν των. Ἄγνωστοι εἶναι οἱ ἐν Μύλοις πολεμήσαντες φιλέλληνες, ἀνέφε-
ρεν ὁ Ἄννινος εἰς τὰ ἱστορικά του σημειώματα (σ. 232). Σήμερον ὅμως δέν εἶναι πλέον ἄγνωστοι. Γνωρίζομεν καί τά ὀνόματα αὐτῶν καί τήν ὁρᾶσίν των.-

^{Ἀλλ'} καί παραποιημένων γεγονότων ἀπεκατεστάθη ἡ ἀλήθεια, ὡς εἴπο-
μεν. Ἐν τοιοῦτον γεγονός εἶναι ἡ στάσις τοῦ Χάμιλτων, εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ ὁποίου ἀπεδόθη ἡ ὑποχώρησις τοῦ Ἰμπραήμ. Ἐκ τών έγγραφων ἀπεδείχθη ἀδιασείστως ὅτι ὁ Χάμιλτων ἔφθασεν εἰς Ναύπλιον μετὰ τήν ὑποχώρησιν τῶν Αἰγυπτίων καί ὅτι συνεπῶς κατ' οὐδέν συνέτεινεν εἰς τήν ὑποχώρησιν ταύτην.-

Κατά τὰς παραπομπὰς ἐτηρήθη τό ἀκόλουθον σύστημα:
Προκειμένου περί άνεκδότου έγγράφου ἀναφέρεται τό μέρος ὅπου εὐρίσκεται καί ἐντός παρενθέσεως πάντα τά στοιχεῖα αὐτοῦ. Οὕτως εἰς ἔγγραφον τοῦ ~~Βουλευτικοῦ~~ τῆς τρίτης περιόδου, ὑπ'

ἀριθ. 750, τῆς 15 Ἰουνίου 1825 ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸ Ἐκτελε-
στικόν καὶ σήμερον εὑρισκόμενον εἰς τὰ Γ(ενικά) Α(ρχεῖα) τοῦ
Κ(ράτους) εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, παραπέμπομεν οὕτως:
Γ.Α.Κ., Ἐκτ. (Βουλ., Γ' 750, 15-6-1825, π. Ἐκτ.). -

Προκειμένου περὶ ἐκδομένου ἐγγράφου παραπέμπομεν εἰς τὸν
τόμον καὶ τὴν σελίδα τῆς συλλογῆς εἰς ἣν εἶναι δημοσιευμένον.
π.χ. Ἀρχεῖον "Υδρας, Ζ.ΙΑ', 6.80.

Προκειμένου περὶ ἄλλης πηγῆς ἢ βοηθήματος κατὰ τὴν πρώτην
μέν αὐτοῦ μνείαν ἀναφέρομεν πάντα τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ (συγγραφέα,
τίτλον, τόπον καὶ ἔτος ἐκδόσεως, ἀριθ. ἐκδόσεως, τόμον καὶ σε-
λίδα), ἐφεξῆς δέ μόνον τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, τὸν τόμον καὶ
τὴν σελίδα. Εἰς ἣν περίπτωσιν χρησιμοποιοῦνται δύο ἢ περισσότε-
ρα ἔργα τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, ἡ διάκρισις δηλοῦται διὰ τοῦ τί-
τλου τοῦ ἔργου συντετμημένον. -

Β Ρ Α Χ Υ Γ Ρ Α Φ Ι Α

Γ.Α.Κ. = Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους

Ἐκτ. = Ἐκτελεστικόν

Βουλ. = Βουλευτικόν

Ἐπ.Πολ. = Ἐπουργεῖον Πολέμου

Ἐπ.Ναυτ. = Ἐπουργεῖον Ναυτικῶν

Ἐπ.Ἀστ. = Ἐπουργεῖον Ἀστυνομίας

Ἐπ.Οίκ. = Ἐπουργεῖον Οἰκονομίας

Ἐπ.Ἐσωτ. = Ἐπουργεῖον Ἐσωτερικῶν

Ἐπ.Θρησκ. = Ἐπουργεῖον Θρησκείας

Ἀρχ. "Υδρας = Ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος "Υδρας

Ἀρχ.Κουντ. = Ἀρχεῖα Λαζάρου καὶ Γεωργίου Κουντουριώτου. -

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

μ ρ ό λ ο γ ο ς	σελ, α'-η'
μ έ ν α ξ μ ε ρ ι ε χ ο μ έ ν ω ν	" θ'-ια'
Ε ί σ α γ ω γ ι κ ή	" 1 - 2
Κ ε φ ά λ α ι ο ν Α'	" 3 - 13

(Ο Ίμπραήμ προχωρεί προς τήν Τρέπολιν. Σημασία καὶ ἄμυνα τῆς πόλεως ταύτης(3-5). Ο Κολοκοτρώνης ἐκ Δραμπάδας κατευθύνεται πρὸς τήν Καρυσταίων. Ζητᾷ ἀπὸ τῆν Κυβέρνησιν ἢ κίνητο-ποιήσῃ τὰς Ἑλληνικὰς δυνάμεις πρὸς τὸ κέντρον τῆς Πελοποννήσου. Ἀποστέλλει τὸν Τζόρκην καὶ τὸν Φωτᾶκον ἐνὰ ἐμπρήσουν πρὸς τήν Τρέπολιν(6). Διὰ λύσεις τῆς Τριπλόσεως καὶ ἀναχώρησις τῆς Τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς(6-8). Ἐμπρησμός τῆς Τριπλόσεως(8-10). Ἐξουδός τοῦ Ίμπραήμ εἰς τήν πόλιν(10). Ἡ Κυβέρνησις συμφώνως πρὸς τήν αἵτησιν τοῦ Κολοκοτρώνη προσκαθεῖ νὰ κατευθύνῃ τὰς Ἑλληνικὰς δυνάμεις πρὸς τὸ κέντρον τῆς Πελοποννήσου(10-11). Ο Ἀ. Μεταξὺς καὶ ὁ Ἰω, Μακρυγιάννης κατευθύνονται πρὸς τήν Τρέπολιν. Ἐπιστρέφουν εἰς πόλιν(12-13).)

Κ ε φ ά λ α ι ο ν Β'	σελ. 14 - 42
--------------------------------	--------------

(Τὰ πιθανὰ σχέδια τῶν Αἰγυπτίων κατὰ τήν Κυβέρνησιν(14). Ο χαρακτήρ τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ ἀσυμφωνία μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ Ἐκτελεστικοῦ. Τὸ Ἀγγλικόν καὶ τὸ Γαλλικόν ἔθνος καὶ αἱ ἐνέργειαι αὐτῶν. Ἡ ἀπουσία τοῦ Προέδρου(15-18). Τὰ μέτρα τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὰς Πάτρας(18-19). Τὰ μέτρα τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τήν Κόρινθον(19). Τὸ Παύλιον καὶ ἡ κατάστασις αὐτοῦ. Ἡ στρατιωτικὴ σημασία του. Τὰ τεύχη καὶ τὰ φρούριά του. Ο ἐπισιτισμός καὶ ἡ ὁδρευσίς του. Ο πληθυσμός του. Πρόσφυγες καὶ ἀτακτοὶ ἐν αὐτῷ. Φημί περὶ προδοσίας. Αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις τοῦ Παυκλίου. Φιλέλληνες ἐν Παυκλίῳ(19-29). Τὰ μέτρα λαμβάνει ἡ Κυβέρνησις ἐν Παυκλίῳ. Ἡ ἀμυνα τῶν φρουρῶν. Ἐπιτροπὰς διὰ τήν ὀργάνωσιν τῆς ἀμυνῆς. Ἐλλείψεις τῶν ἀπαιτούμενων ὀπλίων. Μέτρα διὰ τήν ὁδρευσιν καὶ τὸν ἐπισιτισμόν. Ἀποσυμφωνήσις τοῦ πληθυσμοῦ. Ἄλλα μέτρα. Ο ρόλος τῆς φιλανθρωπικῆς ἑταιρείας. Κομματικὸς ἀνταγωνισμός. Συγκεντρώσις τῆς ἐξουσίας εἰς χεῖρας τοῦ Ἀ. Μεταξῶ. Παρέμβασις τοῦ Βουλευτικοῦ. Τὸ Ἐκτελεστικόν ὑπὸ ἐλεγχόν. Βουλευτικαὶ ἐπιτροπαί. Ἡ ὁρμή τοῦ Ἀ. Μεταξῶ. Ἰδρύσις πολιτοφυλακῆς(29-42).)

Κ ε φ ά λ α ι ο ν Γ'	σελ, 43 - 61
--------------------------------	--------------

(Οἱ πόλοι καὶ ἡ σημασία των(43-48). Μέτρα τῆς Κυβερνήσεως διὰ τοὺς πόλιν(48-50). Ο μακρυγιάννης ὀχυρᾷ τοὺς πόλιν(50-53). Ἀφίξις Μαυρομιχάλη, Ὑψηλίντη καὶ λοιπῶν δεκαρχῶν εἰς πόλιν(53-58). Αἱ Ἑλληνικαὶ ἐν πόλιν δυνάμεις καὶ ὁ ἀρχηγός αὐτῶν

(58). Συμβούλιον της Ικτής 'Ιουνίου(58-60). 'Η ἀξία των 'Ελληνικῶν δυνάμεων κατ' ὃ De Rigny (60-61).

Κ ε φ ά λ α ι ο ν Δ'......σελ. 62 - 75

(Σύνθεσις κατ' ἀξίαν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ ἐκστρατευτικοῦ ἀδματος: Τακτικοί καὶ θάκτοι. Ἀγρονομία. Ἑλκιδόν. Τεχνικά ὅπλα. Οἱ ἀξιωματικοί. Ἡ μορφωσις καὶ ἡ στρατιωτικὴ αὐτῶν περὶ τὸ ἔπιτελεσθόν. Ἡ ἐπιμελητεία. Ἡ ὑγειονομικὴ ὑπηρεσία, τὸ ἥδιον(62-66). Ὁ 'Ιμπρήμ, ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ μορφωσις αὐτοῦ(66-67). Πῶς οἱ 'Ελληνες ἐπρεπε νὰ πολεμοῦν τοὺς Αἰγυπτίους(68-69). Ὁ ἀριθμὸς τῶν δυνάμεων τοῦ 'Ιμπρήμ(69), τὰ σχέδια τοῦ 'Ιμπρήμ(69-74). Ὁ 'Ιμπρήμ ἠναχωρεῖ ἐκ Τριπόλεως διὰ πύλους(74-75).

Κ ε φ ά λ α ι ο ν Ε'......σελ. 76- 100

(Ἡ πρώτη ἐν πύλοις ὀψιμαχία(76). Συγκέντρωσις τῶν Αἰγυπτιακῶν δυνάμεων(77). Ἐνδύχουσις τῶν Ἑλλήνων διὰ μυστικῶν καὶ διὰ τοῦ ἀδματος τῶν Κρητῶν(78-79). Οἱ φιλέλληνες(79). Ἡ παράταξις τῶν Ἑλλήνων. Συμπληρωματικά μέτρα(79-81). Συνδυασμοὶ τοῦ μακρυγιάννη μετὰ τῶν ἑλλήνων ἀξιωματικῶν(81). Περιγραφή τῆς μάχης: Ὁ μακρυγιάννης προκαλεῖ τοὺς Αἰγυπτίους(82-83). Οἱ Αἰγυπτιοὶ παρατάσσονται(84). Ἡ μάχη εἰς τὸν νότιον τομέα(84-85). Ἡ πρώτη φάσις τῆς μάχης εἰς τὸν κεντρικόν τομέα(85-86). Ὁ μακρυγιάννης ἐκτρέφει τὴν μάχην ἐν τῷ κεντρικῷ τομέα(86-87). Ὁ De Rigny εἰς τὸ πεδόν τῆς μάχης(87). Τρίτη φάσις εἰς τὸν κεντρικόν τομέα(88). Πέρι ἐνισχύσεις εἰς τοὺς Ἑλλήνας(88-90). Τετάρτη φάσις εἰς τὸν κεντρικόν τομέα(90). Ἑλληνικὴ ἐκείθεσις. Τραυματισμοὶ τοῦ μακρυγιάννη. Ἐναρπύει τῆς προχωρήσεως τῶν Αἰγυπτίων(90-92). Ἀφίξις τοῦ Ἑλληνικοῦ τακτικοῦ στρατοῦ(92-93). Τελευταία ἐξορμησις ὁλων τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων κατ' ὑποχωρητοὺς τῶν Αἰγυπτίων(93-95). Ὁ μακρυγιάννης εἰς τὴν Γαλικὴν ναυαρχίδα(95-96). Αἱ ἀπώλειαι Ἑλλήνων καὶ Αἰγυπτίων(96). Ποιοὶ διεκρέθησαν κατὰ τὴν μάχην καὶ πῶς ἐτιμῆθησαν(97-100).

Κ ε φ ά λ α ι ο ν ΣΤ'......σελ. 101 - 109

(Ὁ ἐνθουσιασμός ἐν Ναυπλίῳ(101). Πέρι ἐνδύχουσις τῶν Ἑλλήνων(101-102). Προσπάθειαι τῆς Κυβερνήσεως πρὸς ὁχθρῶσιν τῶν Δερβενάκων(103-104). Προσπάθειαι τῆς Κυβερνήσεως πρὸς ὁχθρῶσιν τῶν Δερβενίων(104-106). Προσπάθειαι τῆς Κυβερνήσεως πρὸς ὁχθρῶσιν τῆς Ἀμράτας(106-107). Μέτρα τῆς Κυβερνήσεως ἐν Ναυπλίῳ(107-109).

Κεφάλαιον Ζ'......σελ. 110 - 117

(Αἱ δυνάμεις τοῦ Κολοκοτρώνη. Κατάδοταις καὶ κινήσεις μέχρι τῆς 14ης 'Ιουνίου(110-112). Ὁ Κολοκοτρώνης εἰς Τρέκορφα πληροφορεῖται τὴν ἀναχώρησιν τῶν Αἰγυπτίων ἐκ Τριπόλεως(112). Ποία μέτρα

λαμβάνει ὁ Κολοκοτρώνης (112-113). Ἐπιχειρήσεις κατὰ τῆς Τρέπο-
λεως (112-113). Ὁ Κολοκοτρώνης ἀναχωρεῖ δι' Ἀργολίδα (116). Ἡ κο-
ρεΐα μέχρις Ἀχλαδοκρήνου (116-117).

Κ ε φ α λ α ι ο ν Η'..... σελ. 118 - 124

(Ἡ δρῶσις τῶν ἀγυατῶν τῆν 14ην Ἰουνίου (118-119). Ἡ δρῶσις
τῶν ἀγυατῶν τῆν 15ην Ἰουνίου. Ἀφικμαχία πρὸ τοῦ Παναγίου (119-
122). Πυρπόλησις τοῦ Ἀργους καὶ τῶν περὶ τὴν χώραν (122-123). Ὁ
Ἰμπραήμ ἀναχωρεῖ διὰ Τρέπολιν (123-124).

Κ ε φ α λ α ι ο ν Θ'..... σελ. 125 - 129

(Συνάντησις τῶν Ἑλληνικῶν καὶ τῶν ἀγυατικῶν δυνάμεων)

Κ ε φ α λ α ι ο ν Ι'..... σελ. 130 - 138

(Ἐνέργειαι τῆς Κυβερνήσεως μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν ἀγυατικῶν
δυνάμεων (130-132). Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ χιμλίων (132-133).)

Ἐ π λ ο γ ο ς..... σελ. 134 - 138

μ ε ρ ῆ ρ τ η μ α..... σελ. 139 - 142

μ η γ α ς κ α ῖ β ο η θ ῆ μ α τ α..... σελ. 143 - 149

Σ υ μ π λ ῆ ρ ω μ α π η γ ῶ ν κ α ῖ β ο η

θ η μ ῆ τ ω ν..... σελ. 150 - 151

Δ ε ξ κ τ η ς..... σελ. 152 - 158

Σημ. Κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν προβλέπονται: α) ἔξ ὀλοσελίδος χάρτης τῆς
μελοποννήσου. β) ἔξ ὀλοσελίδος χάρτης τῆς πελοποννήσου ἀπὸ
τῆς Δημητσάνης μέχρι τῆς Ἀρεῖας καὶ ἀπὸ τῶν Δερβενάκων μέχρι πρὸς
τοῦ Παρθενίου, κλέμας 1:200.000. γ) φωτοτυπία τῆς μάχης τῶν πύλων
ἐν σμικρυνσὶ ὡς ἀπέδωκε ταύτην ὁ Μ. Ζωγράφος κατὰ τὰς ὑποδείξεις
τοῦ μακρυγιάννη (βλ. κατωτ. σελ. 46). δ) Σχεδίασμα τῆς ἀρρατῆρας τῶν
ἀντιπάλων ἐν Μύλοις.

τά καταστήματα της υπήρχον ἀρθονία προμηθειῶν(1) καὶ ὅτι πληθυσμός ἐξ ὅλης τῆς Πελοποννήσου ἔχε συγκεντρωθῇ ἐκεῖ(2). Ἡ δὲ πόσις της δὲν ἦτο ἀξιόλογος. Περιβάλλετο ὑπὸ ἡψηλοῦ τείχους, τὸ ὅποῖον ἦτο ἐλάχιστον πενιύτερον καὶ ἐψηλότερον μονδροτειχίου, καὶ τὸ ὅποῖον οἱ Ἕλληνοὶ εἶχον κτίσαι κατὰ τῶν "κλαυτῶν". Κατὰ διαστήματα υπήρχον καὶ τινες πύργοι καὶ μικρὰ τινε ἀκρόπολεις(3). Ἡ ἀνεπαρκὴς αὕτη ἀκύρωσις, ἡ πληθὺς ἀποδυναμὸς διὰ πολεμικοῦ ὕληκοῦ καὶ ἡ συγκέντρωσις ἐκεῖ μεγάλου ἀριθμοῦ προσφύγων καὶ ἑλλήνων, ἐδείκνυσεν ὅτι ἡ πόλις δὲν εἶχε ἀνταῖχον εἰς πιθανὴν πολιορκίαν.

Ὁ Κολοκοτρώνης γνωρίζων τὴν σημασίαν. ἀλλὰ καὶ τὴν ἀδυναμίαν τῆς Τριπόλεως, ὅτε, μετὰ τὴν ἀρνηστείαν, *ρουγαν ἐκ Ναυπλίου, συναρθεύευσσε τὴν Κυβέρνησιν νά κατεδαφίσῃ τὰ τεῖχη της. Εἶναι "αἰσώματος", εἶπε, ὑπὸ τοῦ Ἱμπραήμ, ἐνῶ ἀντιπᾶτος εἶναι "δυσάματος" ὁρ' ἡμῶν, διότι ἐκεῖνος ἀναθέσται τὰ μέσα νά τὴν ὑπερασπίσῃ. Ἄλλ' ἡ συμβουλή του παραγλήθη: ἀπιστεύθη ὅτι ἐκινεῖτο ὑπὸ μίσους πρὸς τὴν Τρίπολιν(4). Μόνον ὅτε ὁ Ἱμπραήμ ἐπρονόρησεν ἀπειλητικώτερος ἀνταλήφθησαν πόσον ὁ Κολοκοτρώνης εἶχε δίκαιον. Τὸ Δουλευτικόν τότε ἐνέκρινε νά κατεδαφισθῶν τὰ τεῖχη "καρὶς ἀναβολὴν καιροῦ"(5). Τὸ Ἑσπελαπτικόν ἵσταλασκατικὴν διαταγὴν εἰς τὴν Τριμελῆ Ἐπιτροπὴν τῆς Τριπόλεως. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἦτο

(1) Emerson, A., 72, in the S., in historical sketch of the Greek Revolution, N. Ἱόρκη, 1828, 244.

λε νά ἀναλάβῃ τὰς εὐθύνας, ἔρις νά καταδαρισθῶν ἐρ' ὅσον ὁ Κο-
λοκοτρώνης ἔκρινε τοῦτο ἀπολύτως ἀναγκάϊον(1).

Ἀλλὰ τὰ γεγονότα ἐξαιρίσσοντο τόσον ταχέως ὥστε νά μὴ συγ-
χωροῦν τοιαύτας ἐπιφυλάξεις.

Μετά τὴν ἐν Δραμπάλα μάχην, ἐνῷ ὁ Ἱμπραήμ κατηυθύνετο πρὸς
τὴν Τρίπολιν, αἱ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις πρὸς τὴν διαταγὴν τοῦ
Γενικοῦ Ἱακωβοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη ἤρχισαν νά διακλύωνται,
τῶν στρατιωτῶν προσπεσόντων νά σώσουν τὰς οἰκογενεῖας των ἐκ
τῆς αἰχμαλωσίας(2).

Μετά τὸν γενικὸν τοῦτον πανικὸν ὁ Κολοκοτρώνης προσεπάθηκε
νά περιορῇ ἐκ τῶν δυνάμεών του ὅ, τι ἦτο δυνατόν, ὁδῶν αὐτὰς
πρὸς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Γορτυνίας—πρὸς τὴν Κορύταιναν, τὴν Στερνί-
σανικαὶ τὴν Δημητσάναν—ὅπου ἤρχισε νά τὰς ἀνασυντίσσει, διὰ νά
πλήξῃ τὸν ἐχθρὸν ἐλλακκοῦ(3). Συμπῶνως πρὸς τὸ σχέδιον τοῦτο ἐ-
ζήτησαν ἀπὸ τὴν Κυβερνήσιν νά κατευθύνῃ καὶ τὰ ἄλλα στρατιωτι-
κά σώματα, Κορινθιακὰ, Καλαβρυτινὰ κλπ. πρὸς τὸ κέντρον τῆς Πελο-
ποννήσου(4).

Προχωρῶν πρὸς τὴν Γορτυνίαν, εἰς τὰς 8 Ἰουνίου, ἔστειλεν ἐκ
Ἀναεροδουρίου τὸν στρατηγὸν Δημήτριον Τζόκρην μετὰ πολιῶν ἐν-
δρῶν εἰς τὴν Τρίπολιν μετὰ τὴν διαταγὴν νά τὴν πυρπολήσουν καὶ
νά συνεννοηθοῦν μετὰ τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς περὶ τῆς διασώσεως τοῦ
πληθους(5). Διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἔστειλεν ὀλίγον ἑργότερον καὶ
τὸν Γωτῆλον(5).

(1) Ἀρχ. Κουντ., Δ' 546.—Τὴν Τριμελῆ Ἐπιτροπὴν τῆς Τριπόλε-
ως, τῆς ὁποίας σκοπὸς ἦτο νά ἐναρμόδιζῃ τὸν Κολοκοτρώνην, ἀπετέ-
λουν οἱ βουλευταὶ Δουκοῦργος Κρεστενίτης, Νικ. Μπούκουρας καὶ Ἰ-
λίας Καραγκυλός. Εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ διορισμοῦ τῆς εἰς τὸ Μουσεί-
ον Μπενάκη, Ἀρχ. τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως, αρκ. 22 (Ἐκτ., 7.7.1825,
26.5.1825).

(2) Κολοκοτρώνη Ἰω., Ἑλληνικά ὑπομνήματα, Ἀθήναι 1856, 158-159, Γρηγοριάδου Ἀθαν., Ἱστορικαὶ ἀλήθειαι, Ἀθήναι, 1931, 121.

(3) Περὶ τῶν κινήσεων αὐτῶν τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ περὶ τοῦ τό-
που ὅπου τελικῶς ἀνασυντάχθησαν αἱ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις βλ. κα-
τωτέρω παρ. Ζ'.

(4) Ἀρχ. Κουντ., Δ' 558, "Εἶλος τοῦ Μόρου", 155, 17.3.1825.

(5) Γωτῆλος, Δ' 102-103, Πάσαν Κολοκοτρώνης, Δ' 147, Οἰκονόμου κ.

Προτού όμως φθάσουν οι άγγελοι ούτοι της καταστροφής, από της
 διαμέρις της της 'Ιουνίου, περί την ώραν τοῦ δείπνου, οι κάτοικοι
 της Τριπόλεως εἶχον πληροφορηθῇ τὰ γεγονότα. Ὁ πανικός δὲ τοῦ
 κατέλαβεν ἦτο τοσοῦτον μέγας, ὥστε σχεδόν γυμνοὶ ἐγκατέλειπον τὰς
 οἰκίας των καὶ ἔτρεξαν νὰ σωθοῦν διὰ τῆς φυγῆς(1). Διασκορπίσθησαν
 πρὸς ὅλα τὰ ἐλεύθερα σημεῖα τῆς Παλοποννήσου(2). Οἱ πλεῖστοι κα-
 τηυθύνθησαν πρὸς τοὺς Μύλους καὶ τὸ Βαθύπλιον(3). Μέχρι τοῦ μεσο-

Ἱστορικά τῆς Ἑλληνικῆς πολυγενεσίας, Ἀθῆναι, 1873, 530, Jourdain,
 Mémoires historiques et militaires sur les événements de la Grèce-
 ce, Παρίσι, 1828, Β' 179, "Ἐφημερίς Ἀθηνῶν", 70-71, 19.6.1825.

(1) ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ., Γ' 7690, 9.6.1825, π. τὴν Ἐπιτροπὴν
 Μύλων), Μουσαῖον Ἰπενάκη, Ἀρχ. Ἑλλ. Ἐπαν., σελ. 73 (Πρόσφυγες τῆς
 Τριπόλεως, 9.6.1825, π. τὴν Διοίκησιν), Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ' 559, Στρατιω-
 τικά, Α' 504, ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Φροντιστὴς τοῦ στ. ἀποκόδου Μεσσηνίας,
 24.6.1825, π. Ὑπ. Πολ. καὶ Γεννηάκης Ρουραλιώτης, 11.8.1825, π. Ὑπ.
 Πολ.), Ἀρχ. Ρόμα, Α' 581, Μεταξῆ Κ., Ἱστορικά Ἀπομνημονεύματα ἐκ
 τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανστάσεως, Ἀθῆναι, 1876, σ. 197 κέξ., Χρυσανθοπού-
 λου Σ., ἡ Ἰωτάκου, Ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστ., Ἀθῆ-
 ναι, 1899, σ. 102 κέξ., Ἐκκλησιάρχου Ν., Ἀπομνημονεύματα, Β' 330, Κασοπού-
 λη Π., Ἐνθυμήματα στρατιωτικά τῆς Ἐπανστάσεως τῶν Ἑλλήνων,
 1821-1833, Ἀθῆναι, 1939-42, Β' 71-72, Κοντάκη ΣΑ., Ἀπομνημονεύματα,
 φ. 50α, Howe S., Sketch..., 245-6.

(2) ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ., Γ' 3755, 26.7.1825, π. Π. Κοκκίνην, Ὑπ.
 Πολ., Γ' 10676, 23.8.1825, π. Α. Τζόκρη), Ἀρχ. Ρόμα, Α' 721, Κ. Μεταξῆς,
 Σ. 2.187.

(3) Μουσαῖον Ἰπενάκη, Ἀρχ. Ἑλλ. Ἐπαν., σ. 53 (Πρόσφυγες τῆς Τρι-
 πόλεως, 9.6.1825, π. τὴν Διοίκησιν), ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Ἐπιτροπὴ Μύλων,
 Γ' 44, 9.6.1825, π. Ὑπ. Πολ.), ΓΑΚ, Ἑλλ. (Α. Μπαλῆς, 9.6.1825), Ἀρχ. Ρό-
 μα, Α' 581, Μακρυγιάννης, Β' 172 καὶ 475-6, Κ. Μεταξῆς, 197 κέξ., Χρυσανθοπού-
 λης, Α' 71, Howe, Sketch..., 245.

νυκτίου ή πόλις είχε πλήρως έκκενωθή. Τούς πρόσφυγας ήκολούθησαν ή Τριμελής Έπιτροπή χωρίς νά φροντίση διά τήν καταστροφήν τών χυρωμάτων καί τών προμηθειών τής πόλεως. Ήτο καί αυτή έρραιον επί πανικοῦ(1). Μόνον ὅταν έφθασεν εἰς Ἀχλαδόναρπον καί έπληροφορήθη ὅτι οἱ ἐχθροί εὐρίσκοντο εἰσέτι μακράν, εὐκέρηθη ὅτι, συμφώνως πρός ὅσα ή ἑοῖα εἶχε γράψῃ πρός τό Ἐκτελεστικόν ἀπό τής 30ης Μαΐου(2), ὅρνια νά θέσῃ πῦρ εἰς τήν πόλιν, ἐφ' ὅσον δέν ὑπῆρχε πλέον χρόνος διά τήν κατεδάρισιν τών τειχῶν. Πρός τόν σκοπόν τοῦτον έπλήρωσεν εἰδικῶς καί ἔστειλεν ἄνθρώπους εἰς τήν ἐρημωθεῖσαν πόλιν ὑπό τήν ὀδηγίαν τοῦ Γεωργίου Ἡλιοπούλου(3).

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Κωνσταντῖνος Μεταξῆς, ὅστις εὐρίσκατο μετά τών στρατιωτῶν του εἰς τήν θέσιν Πάπαινα, εἰς ἀπόστασιν 2 1/2 ὁρῶν περίπου ἀπό τής Τριπόλεως, πληροφορηθεῖς τά γαγονότα ἔτρεξε καί αὐτός πρός τήν πόλιν. Εὐκέρηθη ὅτι θά ἔπρεπε νά τήν πυρπολήσῃ, ἐπειδή ὅπως δέν εἶχε σχετικῆν διαταγήν παραρίσῃ νά "καρφώσῃ" τά κανόνια της (4). Προχωρῶν πρός τό Παύπλιον συνήντησεν εἰς Παρθένιον τήν Τριμελή Έπιτροπήν, τήν ὁποίαν ἐκάλεσε διά τήν ἀμέλειάν της καί προσεφέρθη, εἰάν ἐλάμβανε ἔγγραφον διαταγήν νά ἐπιστρέφῃ καί νά θέσῃ πῦρ εἰς τήν Τρίπολιν. Ἡ διακρίγη τοῦ ἑδῶ. Ἐφθασεν εἰς τήν δυσμερεν πόλιν τήν νύκτα τῆς 8ης Ἰουνίου. Κατά τό μεσονύκτιον ἤρχισε μετά τών συντρόφων του τό καταστρεπτι-

(1) Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ' 359, Σπαρτιατικά, Α' 904, ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ., Γ' 8007, 10.8.1825, π. τοῦς ὀπλαρχηγούς τής Δ. Ἐλλάδος, φροντιστής τοῦ Μεσσηνιακοῦ στρατοπέδου, 24.6.1825, π. Ὑπ. Πολ., ἀγχιτορ Λευκαδίτης, 18.7.1825, π. Ὑπ. Πολ.), Ἀρχ. Ρώμα, Α' 581.

(2) ΓΑΚ, Ἐκτ. (Τριμελής Έπιτροπή, Γ' 59, 30.5.1825, π. Ἐκτ.)

(3) ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Γεν. Ἀρχυν. Παύπλιου, Γ' 765, 21.9.1825, π. Ὑπ. Πολ.), Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ' 359, Σπαρτιατικά, Α' 904, Ἀρχ. Ρώμα, Α' 581, Σπηλιόδης, Β' 329.

(4) Κ. Μεταξῆς, 192. - Ὑπάρχει ή πληροφορία ὅτι καί ὁ Κ. Μαυρομυχάλης "ἐκάρφωσε" τό κανόνι τῆς Τριπόλεως, Σπαρτιατικά, Α' 905-3, ἴσως ὁ Μεταξῆς εἶχε "καρφώσῃ" μέρος μόνον ἐξ αὐτῶν, Ἀρχ. Ὑδρας ΙΑ' 372. Ἐν τούτοις βλ. Σπηλιόδην, Β' 330.

κόν έργον ἀνάπτων εὐφλέκτους ὕλας εἰς τὰ καντρικώτερα σημεῖα τῆς πόλεως. Οὐρανομήκεις φλόγες ἐφώτιζον ὅλην τήν περιοχήν μέχρι τῆς αὐγῆς, ὁπότε τό πλεῖστον τῆς πόλεως εἶχε μεταβληθῇ εἰς τέφραν. Μετά τήν ἐκτέλεσιν τῆς διαταγῆς ὁ Κ. Μεταξᾶς μετά τριῶν ἐκ τῶν συντρόφων του ἀνεχώρησε διὰ Ναύπλιον(1). Οἱ ὑπόλοιποι μετά τῶν συντρόφων τοῦ Ἡλιοπούλου καί ἄλλων ἐμειναν πρός λεηλασίαν(2).

Τήν ἑσπέραν τῆς 9ης Ἰουνίου ἐφθασεν εἰς τήν Τρίπολιν καί ὁ Κ. Μαυρομιχάλης μετά τινων Λακεδαιμονίων καί ἔθεσε καί αὐτός πῦρ εἰς τινας ἐκ τῶν ὑπολειφθεῖσων σινοικιῶν(3).

Οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, Δ. Τζόκρης καί Φωτᾶκος, οἵτινες, ὥς εἶδομεν(4), εἶχον ἐπίσης λάβει διαταγήν νά θέσουν πῦρ εἰς τήν Τρίπολιν. Ἐφθασάν εἰς τήν πόλιν πολύ πρό τοῦ Μεταξᾶ καί τοῦ Μαυρομιχάλη, χωρίς ὅμως νά ἐκτελέσουν τήν ἐντολήν τοῦ ἀρχηγού των. Ὁ Φωτᾶκος, ὥς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, πρό τοῦ καταθλιπτικοῦ θεάματος τῆς ἐρημωθείσης πόλεως, παρέλυσεν ἀπό τήν λύπην καί τόν φόβον καί ἀνεχώρησεν(5). Ἀντιθέτως ὁ Τζόκρης, ἀνθρωπος περισσότερον φύχραιμος ἀλλά καί ὑπολογιστικός ἐρρίφθη εἰς τήν λεηλασίαν(6).

(1) Κ. Μεταξᾶς, 199-200. Αἱ ἀκόλουθοι πηγαί: ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Ἐπιτροπή Μύλων, Γ' 44, 9.6.1825, π. Ὑπ. Πολ.), Ἀρχ. Κουντ., Δ' 558, Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ' 360, Ἀρχ. Ρώμα, Α' 581, μαρτυροῦν ὅτι ἡ Τρίπολις ἐπυρπολήθη κατόπιν διαταγῆς τῆς Τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς χωρίς νά διευκρινίζου ἐάν ἡ πυρπόλησις ἐγένεν ὑπό τῶν ἀνδρῶν τοῦ Ἡλιοπούλου ἢ τοῦ Μεταξᾶ, πβλ. καί Σπηλιᾶδην, Β' 329.

(2) ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Γεν. Ἀστυν. Ναυπλίου, Γ' 765, 21.9.1825, π. Ὑπ. Πολ.), Ἀρχ. Ρώμα, Α' 581, ΓΑΚ, Ὑπ. Ἀστυν. (Ἐκτ., Γ' 9477, 6.7.1825, π. Ὑπ. Ἀστυν.), Κ. Μεταξᾶς, ἐ. ἀ. Βλ. ἀμέσως κατωτέρω καί τὰ σχετικὰ μέ τόν Δ. Τζόκρη. - Ἐπὶ μῆνας μετά τὰ γεγονότα ταῦτα οἱ δυστυχεῖς πρόσφυγες τῆς Τριπόλεως ἀνεζήτησαν τὰ πράγματά των, βλ. ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ., Γ' 8630, 27.6.1825, π. Ἐκτ.), ΓΑΚ, Ὑπ. Ἀστυν. (Γεν. Ἀστυν. Ναυπλίου, Γ' 576, 2.7.1825, π. Ἐκτ.), Δ. Ὑψηλάντην, ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Ἐκτ., Γ' 9389, 3.7.1825, π. Ὑπ. Πολ.)

(3) Κ. Μεταξᾶς, 200, Σπετσιωτικά, Α' 905-6, Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ' 360.

(4) Ἀνωτ. σελ. 5.

(5) Φωτᾶκος, Β' 109-10.

(6) ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ., Γ' 8512, 24.6.1825, π. Θ. Κολοκοτρώνη, Μουσεῖον Μπενάκη, Ἀρχ. Ἑλλ. Ἐπαν., φακ. 24 (Δ. Τζόκρης, 21.6.1825, π. Ἐκτ.). Εἰς τήν ἀναφοράν του ταύτην ὁ Τζόκρης ἀρνεῖται δὲ τι ἐλεηλάτησε τήν Τρίπολιν, τό Βουλευτικόν ὅμως ἐπρότεινε νά

Ἡ τιμὴ οὕτω διὰ τὴν πυρπόλησιν μένει εἰς τὸν Μεταξᾶν καὶ τὸν Μαυρομιχάλην.

Καί πάλιν ὁμως δέν δυνάμεθα νά εἴπωμεν ὅτι ἡ Τρίλοπις κατεστράφη ἐντελῶς(1). Ἐκτός τῶν τειχῶν, τὰ ὅποια ἔμειναν ἀνέπαφα, διεσώθησαν καί ἀρκεταί συνοικίαι, αἱ ὅποια ἔχρησί-
μευσαν ὡς ἄσυλον εἰς τοὺς Αἰγυπτίους(2). Οἱ Αἰγύπτιοι εὗρον ἐπίσης εἰς τὴν Τρίπολιν καί σημαντικὰς ποσότητας προμηθεῖ-

κληθῇ εἰς ἀπολογία, βλ. ΓΑΚ, Ἐκτ. (Βουλ., Γ' 745, 24.6.1825, π. Ἐκτ.). Τὸ Ἐκτελεστικόν ἐπειδὴ ἀμφέβαλλε διὰ τὴν ἐνοχὴν του, ἐζήτησε πρῶτον περισσοτέρας πληροφορίας ἀπὸ τὸν Κολοκοτρῶ-
νην, βλ. Μουσεῖον Μπενάκη, Ἀρχ. Ἑλλ. Ἐπαν., φακ. 24 (Ἐκτ., Γ' 9067, 24.6.1825, π. Βουλ.). Τί ἀπῆντησεν ὁ Κολοκοτρῶνης δέν μοῦ εἶναι γνωστόν, ἐάν ὁμως βασισθῶμεν εἰς τὰ Ἀπομνημνεύματά του (Γέρων Κολοκοτρῶνης, Α' 147) τὸν ἔκρινεν ἐπιεικῶς.

(1) Ὅτι μέρος μόνον τῆς Τριπόλεως κατεστράφη ἐκ τῆς πυρ-
κατᾶς μαρτυρεῖται καί ἐκ τῶν ἐξῆς πηγῶν: Σπετσιωτικά, Α' 905-6, Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ' 372, ΓΑΚ, Ὑπ. Ἑθρησκ., Ἐκκλησιαστικά (Ν. Παμπούκης, 9.6.1825, π. Ὑπ. Ἑθρησκ.), "Ἐφημ. Ἀθηνῶν", 70-71, 19.6.1825, Humphreys, Β' 323, Howe, Sketch, 246, Μεταξᾶς Κ., 200, -Ὁ "Φίλος τοῦ Νόμου", 125, 12.6.1825, τὰ "Ἑλλ. Χρονικά", 49, 20.6.1825, καί ὁ Howe εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του (Letters and Journals during the Greek Revolution, Λονδῖνον, 1907, 78) ὁμιλοῦν κάπως γενικώτερον περὶ τῆς πυρπολήσεως τῆς Τριπόλεως καί δημιουργοῦν τὴν ἐν-
τύπωσιν ὅτι ἡ πόλις κατεστράφη ἐντελῶς. Πρέπει ὁμως νά σημει-
ώσωμεν ὅτι καί τῶν τριῶν αὐτῶν πηγῶν αἱ πληροφορίες χρονολο-
γοῦνται ἀπὸ τῆς 9ης καὶ 10ης Ἰουνίου εἶναι δὲ πρελεύσεως Ναυπλίου καὶ Ὑδρας, ὅπου βεβαίως δέν εἶχον φθάσει τότε λεπτο-
μερεῖς εἰδήσεις. Ἐπιφυλάξεις δημιουργοῦν σχετικῶς αἱ πληρο-
φορίαι τοῦ Σπηλιάδου, Β' 329, τοῦ Οἰκονόμου, 530, τοῦ Θ. Κολοκοτρῶ-
νη (Γέρων Κολοκοτρῶνης, Α' 147) καί τοῦ Τρίπολιν/ΤΣ Σπ. Τρικοῦπη, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἐκδ. γ', Ἀθήναι, 1888, Γ' 163, καθ' ἃς ἡ Τρίπολις δέν ἐπυρπολήθη.

(2) Gordon Th., History of the Greek Revolution, Λονδῖνον, 1844, Β' 217, Σπηλιάδης, Β' 329, Οἰκονόμου, 530.

ων (1) ἐκ τῶν προοριζομένων διὰ τὸν ἀνεφοδιασμόν τοῦ Κολοκοτρώνη. Καί ἡ περίξ τῆς Τριπόλεως πεδιάς ἦτο ἀθέριστος (2).

Διὰ πάντα ταῦτα μεγίστη εὐθύνη βαρύνειν τὴν Τριμελῆ Ἐπιτροπὴν τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον οἱ Αἰγύπτιοι εἰσῆλθον εἰς τὴν Τρίπολιν τὴν 10ην Ἰουνίου, δηλαδή τρεῖς νύκτας καὶ δύο ἡμέρας ἀπὸ τῆς ὥρας τοῦ πανικοῦ, καὶ ἀφοῦ ἐβεβαιώθησαν ὅτι ἡ πόλις ἦτο ἔρημος καὶ ὅτι δέν ὑπῆρχον ἐνέδραι (3).

Αἱ πληροφορίες περὶ τῆς προόδου τοῦ Ἰμπραήμ, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τῆς 8ης Ἰουνίου ἤρχισαν νὰ φθάνουν εἰς Ναύπλιον, δέν ἦσαν καθόλου εὐχάριστοι (4). Ἐπὶ τῶς τῆς Τριπόλεως προδιεγράφετο καθ' ἡ ἀπειλή δι' αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν ἐφαίνετο πλησίον.

Τρομοκρατηθεῖσα ἡ Κυβερνησις ἐκ τῶν εἰδήσεων τούτων, ἀπεφασισε, κατόπιν τῆς ὑποδείξεως τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, νὰ κατευθύνῃ ὅσον περισσότερας δυνάμεις ἡδύνατο πρὸς τὸ κέντρον τῆς Πελοποννήσου, μέ σκοπὸν τὴν κύκλωσιν τοῦ Ἰμπραήμ.

Σχετικὰς διαταγὰς ἔστειλε πρὸς τὰ Καλαβρυτινὰ καὶ τὰ Κορινθιακὰ σώματα (5), πρὸς τὸ σῶμα τοῦ Ἀνδρέου Λόντου (6), πρὸς

(1) Γέρων Κολοκοτρώνης, Α' 147, Κασομούλης, Β' 72, Howe's Sketch, 246, Σπηλιάδης, Β' 329, Οἰκονόμου 530, Jourdain, Β' 179, Finlay G., History of the Greek Revolution, Ἐδιμβούργον-Λονδῖνον, 1861, Β' 77. Ἐν τούτοις βλ. "Φίλον τοῦ Νόμου", 126, 15.6.1825.

(2) Σπηλιάδης, Β' 344, Ἐν τούτοις βλ. "Φίλον τοῦ Νόμου", 125, 12.6.1825.

(3) Σπετσιωτικά, Α' 905-6, Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ' 372, Ἀρχ. Ρώμα, Α' 555-6, Σπηλιάδης, Β' 329, Φωτᾶκος Β' 112, Οἰκονόμου, 530, Κασομούλης, Β' 72-73, Τρικούπης Γ' 163, Jourdain, Β' 179.

(4) Ἀρχ. Κουντ., Δ' 557 καὶ 561.

(5) Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ' 359, Ἀρχ. Κουντ., Δ' 558, Σπετσιωτικά, Α' 904-5, -Τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου συνεστάθη τὴν 6ην Ἰουνίου 1825 διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Γ' 8522 διαταγῆς τοῦ Ἐκτελεστικοῦ. Ἀρχηγὸς τοῦ στρατοπέδου τούτου ὤρίσθη ὁ Ἰωάννης Νοταρᾶς, βλ. ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ. Γ' 7879, 8.6.25, π. 1. Νοταρᾶν).

(6) Ἀρχ. Κουντ., Δ' 558.

τούς δπλαρχηγούς Χατζημιχάλην('Ι)ταλιάνον(1), 'Ιωάννην Μπαϊρα-
κτάρην(2), 'Αναγνώστην Ταπόπουλον(3), 'Αναγνώστην Κακάνην(3),
'Ιωάννην Παπαλεξόπουλον(4), Γιαννούλην Καραμάνον(5), Χατζή-Στε-
φανήν(6), Χατζή-Γιώργην(6), πρὸς τοὺς δπλοφόρους τῶν ἐπαρχιῶν
Ναυπλίου(7) καὶ Πραστοῦ(8) κλπ.(9). 'Επίσης διέταξε πάντας τοὺς
ἐπαγγελματίας τοῦ Ναυπλίου πλήν τῶν ἄρτοποιῶν, νά κλείσουν τὰ
καταστήματά των καὶ ^{νά} τεθοῦν καὶ αὐτοί ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ
Γενικοῦ 'Αρχηγοῦ(10). Τέλος δι' ἐπανειλημμένων ἐγγράφων ἐζήτη-
σεν ἀπὸ τὰς ναυτικὰς νήσους νά παρεμποδίσουν πᾶσαν ἐνίσχυσιν
ἐρχομένην διὰ τοῦς Αἰγυπτίους εἰς τὴν Πελοποννησον(11).

-
- (1) ΓΑΚ, 'Υπ.Πολ. ('Υπ.Πολ., Γ' 7902, 9.6.1825, π. Χατζημιχάλην,
'Υπ.Πολ., Γ' 7903, 9.6.1825, π. Θ. Κολοκοτρώνην, 'Υπ.Πολ., Γ' 8009, 10.
6.1825, π. 'Α. Μεταξάν, 'Αναγραφὴ διαταγῶν 'Εκτελεστικοῦ καὶ 'Υπ.
Πολ. πρὸς διαφόρους δπλαρχηγούς, 16.8.1825), Μακρυγιάννης, Β' 168.
(2) ΓΑΚ, 'Υπ.Πολ. ('Υπ.Πολ., Γ' 7915, π. Θ. Κολοκοτρώνην καὶ 7916
π. Γ. Μπαϊρακτάρην, 9.6.1825, 'Αναγραφὴ διαταγῶν, ἔ. ἄ.)
(3) 'Αναγραφὴ διαταγῶν, ἔ. ἄ.
(4) ΓΑΚ, 'Υπ.Πολ. ('Ι. Παπαλεξόπουλος, 10.11.1825, π. 'Υπ.Πολ.
καὶ συνημμένον 'Υπ.Πολ., Γ' 8014, 10.6.1825, π. 'Ι. Παπαλεξόπουλον,
'Υπ.Πολ., Γ' 13989, 4.12.1825, καὶ 'Αναγραφὴ Διαταγῶν, ἔ. ἄ.)
(5) 'Αναγραφὴ διαταγῶν, ἔ. ἄ.
(6) Μακρυγιάννης, Β' 171.
(7) ΓΑΚ, 'Υπ.Πολ. ('Υπ.Πολ., Γ' 7921, 9.6.1825, π. τὸν ἐπαρχον
κλπ. τῆς ἐπαρχίας Ναυπλίου, 'Υπ.Πολ., Γ' 8006, 10.6.1825, π. τοὺς
κατοίκους κλπ. τῆς ἐπαρχίας Ναυπλίου.) Οἱ δπλαρχηγοὶ Ταπόπουλος
καὶ Κακάνης εἶχον διαταχθῆ νά στρατολογήσουν εἰς τὴν ἐπαρχί-
αν Ναυπλίου.
(8) ΓΑΚ, 'Υπ.Πολ. ('Υπ.Πολ., Γ' 7922, 9.6.1825, π. τὸν ἐπαρχον ~~κλπ.~~
κλπ. Πραστοῦ, 'Επαρχεῖον κλπ. Πραστοῦ, Γ' 168, 10.6.1825, π. 'Υπ.Πολ.)
(9) πβλ. ΓΑΚ (Πρωτόκολλον 'Υπ.Πολ., Γ' 7909 κλπ.)
(10) ΓΑΚ, 'Υπ.Πολ. (Διαταγὴ 'Υπ.Πολ., Γ' 7944, 9.6.1825, Κ. Πετρόπ-
πουλος, 10.6.1825, π. 'Υπ.Πολ.)
(11) Σπετσιωτικά, Α' 904-5, 'Αρχ. "Υδρας, ΙΑ' 360.

Τό σοβαρώτερον μέτρον ἐξ ὧσων ἔλαβεν ἡ Κυβέρνησις πρό τοῦ φανεροῦ κινδύνου ἦτο νά στείλῃ αὐτόν τόν Ὑπουργόν τοῦ Πολέμου, Ἀνδρέαν Μεταξᾶν(1), πρὸς τήν ἀπειλουμένην Τρίπολιν μέ τήν ἐντολήν νά τήν ὑπερασπίσῃ, εἰ δυνατόν, ἢ τοῦλάχιστον νά τήν κα-
ταστρέφῃ(2). Τόν Μεταξᾶν συνώδευσεν ὁ στρατηγός Ἰωάννης Μακρυ-
γιάννης(3) μέ τό σῶμα του ἐξ ἑκατόν ἀνδρῶν(4).

(1) Ἀρχ. Κουντ., Δ' 557-8, Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ' 359, Σπετσιωτικά, Α' 904, ἐφημ. "Ἀθηνᾶ", 500, 15.1.1839 (ἄρθρον Χατζηστεφανῆ Δημητρί-
ου), Μακρυγιάννης, Α' 227, Β' 166, "Φίλος τοῦ Νόμου", 125, 12.6.1825,
πβλ. καί ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Ἀναγράφῃ διαταγῶν, 16.8.1825). - Μετά τόν
θάνατόν τοῦ Ἀναγνωστῆ ἐν Σφακτηρίᾳ καί κατόπιν ὑποδείξεως τοῦ
Θ. Κολοκοτρώνη, μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Πολεμικῶν διωρίσθη ὁ
Ἀ. Μεταξᾶς διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Γ' 8285 διαταγῆς τοῦ Ἐκτελεστικοῦ
τῆς 2ας Ἰουνίου 1825 (ΓΑΚ, ΕΚΤ.).

(2) Μακρυγιάννης, Α' 227 καί Β' 166.

(3) Μακρυγιάννης, Α' 227, Β' 166 καί 475-6, ἐφημ. "Ἀθηνᾶ", ἐ.δ.,
ἐφημ. "Ἐθνοφύλαξ", 805, 2.8.1865 (ἄρθρον Κ. Παπαδοπούλου). Ὁ Πα-
παδόπουλος ἐνταῦθα ἀρνεῖται ὅτι ὁ Μακρυγιάννης ἐστάλη εἰς Τρί-
πολιν.

(4) Ὁ Ἀ. Μεταξᾶς εἰς πιστοποιητικόν του τῆς 2.4.1840 (Μα-
κρυγιάννης, Α' 227) ἀναβιβάζει τοὺς συντρόφους τοῦ Μακρυγιάννη
εἰς 300. Τόν αὐτόν ἀριθμόν δέχεται καί ὁ Μακρυγιάννης εἰς τὰ
Ἀπομνημονεύματά του (Β' 338). Τό μέρος ὅμως τοῦτο τῶν Ἀπομνη-
μονευμάτων ἐγγράφη ὑπό τήν φανεράν ἐπίδρασιν τοῦ πιστοποιητι-
κοῦ τοῦ Μεταξᾶ, εἰς στιγμὰς καθ' ἃς ὁ συγγραφεύς ἦτο ἡγανακτι-
σμένος διὰ τὰς φευδολογίας τοῦ Κ. Παπαδοπούλου καί εἰς ἐποχὴν
ἀπέχουσαν πολὺ ἐκ τῶν γεγονότων, τὰ ὅποια ἐξετάζομεν, μετὰ τό
1840. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἀλλά καί ἐπειδὴ ὁ Μακρυγιάννης
εἰς τό σημεῖον τοῦτο ἀντιφάσκει πρὸς ὅσα ἀλλαχοῦ λέγει (Μακρυ-
γιάννης, Β' 475-6) δέν δυνάμεθα νά δεχθῶμεν τόν ἀριθμόν 300. Δεχό-
μεθα τόν ἀριθμόν 100, ὅστις ἂν ἑνὸς παραδίδεται ὑπὸ τοῦ ἰδίου
τοῦ Μακρυγιάννη (Β' 475-6), ἀφ' ἑτέρου δέ συμφωνεῖ μὲν δσακατωτέρω
θὰ ἐκτεθοῦν περὶ τοῦ σώματος τοῦ Μακρυγιάννη ἐν Μύλοις.

Ἡ προσπάθεια ὅμως αὕτη τῆς Κυβερνήσεως ἡστούχησε ἂν καί αἱ δυνάμεις τῶν Μεταξᾶ-Μακρυγιάννη ἐξεκίνησαν ἐγκαίρως ἐκ Ναυπλίου, δηλαδή τήν 9ην Ἰουνίου(1). Αἰτία τούτου ὁπῆρξε τό γεγονός ὅτι, ὅταν ἐφθάσαν εἰς τόν Ἀχλαδόκαμπον, δηλαδή τήν πρωίαν τῆς 9ης Ἰουνίου τό βραδύτερον, ἔλαβον παρά τῶν προσφύγων τῆς Τριπόλεως τήν λανθασμένην πληροφορίαν ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον ἤδη εἰσέλθει εἰς τήν πόλιν(2). Κατόπιν τούτου, ἐκλιπόντος τοῦ λόγου τῆς ἐκστρατείας των, ἐπέστρεψαν εἰς Μύλους, ὅπου ἐκάλουν αὐτούς νέα χρέη(3). Προτοῦ ἀναχωρήσουν ἐφρόντισαν νά ἀποστείλουν πρὸς τόν Κολοκοτρώνην "ἴθιεν τόν ἐύρουνε" μέρος τῶν ἐν Ἀχλαδοκάμπῳ ἐφοδίων. Τά ὑπόλοιπα συναπεκόμισαν εἰς Μύλους (4). Μετ' αὐτῶν ἐπῆραν καί τοὺς ἐκεῖ πρόσφυγας, ἵνα ἐξασφαλίσουν αὐτούς ἐν Ναυπλίῳ. (5). Ματαίως ὅμως προσεπάθησαν νά προσελκύσουν καί τοὺς ἐκ Τριπόλεως ὀπλοφόρους τοὺς εὗρισκομένους εἰς Ἀχλαδόκαμπον(6).

(1) Ἀρχ. Κουντ., Δ' 557.

(2) Μακρυγιάννης, Β' 167 καί 475-6, ἐφημ. "Ἀθηναῖα", 500, 15.1. 1838. Τήν ἀνακριβῆ ταύτην πληροφορίαν ἦτο φυσικόν νά δώσουν οἱ πρόσφυγες, συμφώνως πρὸς ὅσα ἀνωτέρω εἶπομεν.

(3) Μακρυγιάννης, Α' 227 καί Β' 168 καί 475-6, ἐφημ. "Ἀθηναῖα", ἔ. ἀ. - Ἀνακριβῶς ἀναφέρεται ὑπὸ πολλῶν πηγῶν ὅτι ὁ Μακρυγιάννης μετέβη εἰς Μύλους ἐκ Ναύπλιου: Φωτᾶκος, Β' 115, Παπαδοπούλου Κ., Ἀνασκευή τῶν εἰς τήν Ἱστορίαν τῶν Ἀθηναίων (τοῦ Σουμμερλῆ) ἀναφερομένων περὶ τοῦ Ὁδ. Ἀνδρούτσου, Ἀθηναί, 1837, 64, ἐφημ. "Ἐθνοφύλαξ", 805, 2.8.1865 (ἄρθρον Κ. Παπαδοπούλου), Gordon, Β' 217.

(4) ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Ἐπιτροπή Μύλων, 44, 9.6.1825, π. Ὑπ. Πολ.), Μακρυγιάννης, Β' 167.

(5) Μακρυγιάννης, Β' 167-8

(6) ἔ. ἀ., Β' 476.

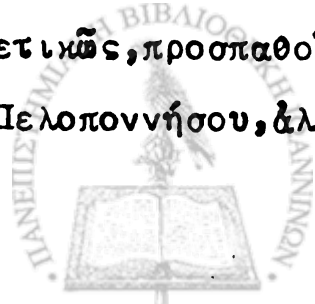
Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Β'

1. Τά πιθανά σχέδια τῶν Αἰγυπτίων κατὰ τὴν Κυβέρνησιν. — 2. Ὁ χαρακτήρ τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ ἀσυνφωνία μεταξύ τῶν μελῶν τοῦ Ἐκτελεστικοῦ. Τό γαλλικόν καί τό ἀγγλικόν κόμμα καί αἱ ἐνέργειαι αὐτῶν. Ἡ ἀπουσία τοῦ Προέδρου. — 3. Τά μέτρα τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὰς Πάτρας. — 4. Τά μέτρα τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὴν Κόρινθον. — 5. Τό Ναύπλιον καί ἡ κατάστασις αὐτοῦ. Ἡ στρατιωτικὴ σημασία του. Τά τείχη καί τὰ φρούριά του. Ὁ ἐπισιτισμὸς καί ἡ ὑδρευσίς του. Ὁ πληθυσμὸς του. Πρόσφυγες καὶ ἄτακτοι ἐν αὐτῷ. Φῆμαι περὶ προδοσίας. Αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις τοῦ Ναυπλίου. Φιλέλληνες ἐν Ναυπλίῳ. — 6. Τί μέτρα λαμβάνει ἡ Κυβέρνησις ἐν Ναυπλίῳ; Ἡ ἀμύνα τῶν φρουρίων, Ἐπιτροπαὶ διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀμύνης. Ἐλλειψίς τῶν ἀπαιτουμένων ὑλικῶν. Μέτρα διὰ τὴν ὑδρευσιν καί τὸν ἐπισιτισμὸν. Ἀποσυμφορήσις. Ἄλλα μέτρα. Ἡ στάσις τῆς Φιλανθρωπικῆς Ἑταιρείας. Ἐπ' ἀνδρωσίς τῶν φρουρίων. Κομματικὸς ἀνταγωνισμὸς. Συγκέντρωσις τῆς ἐξουσίας εἰς χεῖρας τοῦ Ἀ. Μεταξᾶ. Παρέμβασις τοῦ Βουλευτικοῦ. Ἐλεγχος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ. Βουλευτικαὶ Ἐπιτροπαί. Ἡ δρᾶσις τοῦ Ἀ. Μεταξᾶ. Ἰδρυσις πολιτοφυλακῆς.

Εἰς τὴν Κυβέρνησιν, μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Τριπόλεως, ἐγεννᾶτο τό σοβαρώτατον πρόβλημα νὰ προτίδῃ τὰς περαιτέρω κινήσεις τῶν Αἰγυπτίων. Ἡ πόλις αὕτη ἐπρόκειτο προφανῶς νὰ χρησιμεύσῃ εἰς αὐτοὺς ὡς ὀρμητήριον.

Πρὸς δύο σημεῖα ἐφαίνετο πιθανόν ὅτι θά κατηυθύνοντο οἱ Αἰγύπτιοι: πρὸς τὰς Πάτρας, διὰ νὰ ἔλθουν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν ἑκατὶ Τούρκων, ἢ πρὸς τὴν Κόρινθον, διὰ νὰ ἀνοίξουν διὰ τοῦ Ἰσμοῦ τὴν πρὸς τὴν Στερεάν ὁδόν. Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν τό φυσικόν θά ἦτο νὰ διέλθουν ἐκ τῆς Ἀργολίδος, εἰς τὴν πεδιάδα τῆς ὁποίας θά εὑρισκον καί τὴν λύσιν τοῦ ἐπισιτιστικοῦ προβλήματος αὐτῶν. Ἐκ τῆς Ἀργολίδος θά ἠδύναντο ἐπίσης νὰ προσβάλουν καί τό Ναύπλιον, τὴν πρωτεύουσάν τοῦ ἀντιπάλου των.

Ἡ Κυβέρνησις ἀντιμετωπίζουσα τὰ ἐνδεχόμενα ταῦτα καί καταννοοῦσα ὅτι ἔπρεπε νὰ δράσῃ οὐχὶ μόνον ἐπιθετικῶς, προσπαθοῦσα νὰ κυκλώσῃ τὸν ἐχθρόν εἰς τό κέντρον τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ

καί ἀμυντικῶς, ἤρχισε νά λαμβάνη ὀρισμένα μέτρα, τὰ ὁποῖα θά ἐκ-
θέσωμεν κατωτέρω. Διὰ νά ἐννοήσωμεν ὅμως τήν χαλαρότητα τήν ὁ-
ποίαν θά παρουσιάσῃ εἰς τάς ἐνεργείας της καί τήν σπασμωδικό-
τητα, ὅταν ὁ κίνδυνος θά φθάσῃ πλησίον, πρέπει νά ἐξετάσωμεν ἐν
δλίγοις τό ποιόν καί τήν σύνθεσιν αὐτῆς, καθὼς καί τήν πολιτι-
κήν κατάστασιν ἐν Ἑλλάδι κατά τήν περίοδον ταύτην.

Εἰς τήν ἀρχήν εὐρίσκεται ἡ κυβέρνησις τοῦ Γεωργίου Κουν-
τουριώτου. Ἡ Κυβέρνησις αὕτη, συνυπεύθυνος διὰ τόν τελευταῖον
ἐμφύλιον πόλεμον καί ἀπολύτως ὑπεύθυνος διὰ τήν μέχρι Τριπό-
λεως πρόοδον τῶν Αἰγυπτίων, δέν ἔχαιρε συμπαθείας παρά τῷ λαῷ,
ἡ δύναμις δέ καί τό κῦρος αὐτῆς εἶχον ἐκπέσει.

Κυρία αἰτία τῆς ἀδυναμίας ταύτης τῆς Κυβερνήσεως ἦτο ἡ ἀ-
συμφωνία καί ὁ ἀνταγωνισμός, ὁ ὁποῖος ἐπεκράτει μεταξύ τῶν με-
λῶν της καί ἰδιαιτέρως μεταξύ τῶν Κωλέττη καί Μαυροκορδάτου.
Ὁ ἀνταγωνισμός τῶν δύο τούτων μελῶν τοῦ Ἐκτελεστικοῦ ἐξεδη-
λώθη σοβαρώτερος ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ Γ. Κουντουριώτης ἀπεφάσισε νά β
διορίσῃ σύμβουλόν του εἰς τήν κατά τῶν Αἰγυπτίων εἰς τήν Μεσ-
σηνίαν ἐκστρατείαν τόν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον.

Ὁ Κωλέττης, ὁ ὁποῖος, ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιρροῆς ἣν ἤσκει ἐπὶ
τῶν Ρουμελιωτῶν, ἠλπίζεν εἰς τήν θέσιν ταύτην, οὐδέν θεμιτόν ἢ
ἀθέμιτον μέσον παρέλειπε διὰ νά ἀντιδράσῃ. Ὄργάνωσε διαμαρτυ-
ρίαν (1) τῶν ὀπλαρχηγῶν τῆς Ρούμελης, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκοντο εἰσέ-
τι ἐν Ἀρκαδίᾳ, κατά τοῦ Μαυροκορδάτου, συνεβούλευε τούς φίλους

⌘ (1) Σπηλιᾶδης, Β' 241.

του νά εγκαταλείφουν τήν Πελοπόννησον καί προσεπάθει διά παντός τρόπου νά δυσχεράνη τήν έκστρατείαν(1). Δέν ἐδίστασε νά ὀργάνωση ἀκόμη καί δολοφονίαν κατά τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως, τήν ὁποίαν ὁμως κατώρθωσε νά ματαιώσῃ ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς, ἐπίσκοπος Βρεσθένης(2). Τόν ἀνταγωνισμόν τῶν δύο τούτων μελῶν τοῦ Ἐκτελεστικοῦ ἐπηύξησεν ὁ ἐξωτερικός παράγων, ὁ ὁποῖος ἐξεδηλώθη ἐντὺν ὁ/τέροις ὑπό τὰς ἀκολουθοῦσας συνθήκας.

Κατά Μάϊον τοῦ 1825 ὁ ὁπασπιστής τοῦ Δουκὸς τῆς Αὐρηλίας Rumizny ἐπανελάβε πρὸς τόν Κωλέττην παλαιότεραν πρότασιν(3) περὶ ἐγκαθιδρύσεως ἐν Ἑλλάδι πολιτεύματος συνταγματικῆς μοναρχίας ὑπὸ τόν Δοῦκα τοῦ Nemours, δευτερότοκον υἱόν τοῦ Δουκὸς τῆς Αὐρηλίας(4). Πρὸς τήν ἰδίαν κατεύθυνσιν εἰργάζετο καί ὁ ἀπεσταλμένος τῆς Φιλελληνικῆς Ἑταιρείας τῶν Παρισίων στρατηγός Roche, ὁ ὁποῖος εἶχε φθάσει εἰς τήν Ἑλλάδα ἀπὸ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου(5). Αἱ ἐνέργειαι αὗται, αἱ ὁποῖαι συνωδεύοντο ὑπὸ πλείστων ὑποσχέσεων(6), ἀλλ' αἱ ὁποῖαι ταυτοχρόνως ἐγένων πλείστας ὑποφίας, ἐξ αἰτίας τῆς τουρκοφίλου στάσεως τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως(7), ἐπίσης καί ἐνέργειαι παράλληλοι τῆς Ἀγγλίας, προσπαθοῦσης νά ἀποτρέφῃ τήν αὐξησιν τῆς Γαλλικῆς ἐπιρροῆς εἰς

(1) Σπηλιᾶδης, Β' 245, Howe, Sketch, 244.

(2) Σπηλιᾶδης, Β' 245 σημ.

(3) Driault Ed., Lhéritier M., Histoire diplomatique de la Grèce de 1821 à nos jours, Παρίσι, 1825, Α' 252.

(4) Βλάχου Ν., Ἡ γένεσις τοῦ ἀγγλικοῦ, τοῦ γαλλικοῦ καί τοῦ ρωσικοῦ κόμματος ἐν Ἑλλάδι, Ἀθήναι, 1939, 6, Driault-Lhéritier, ἔ.δ., Α' 291 κέξ.

(5) Σπηλιᾶδης, Β' 239, Emerson, Journal, Α' 263, Τρικούπης, Γ' 193 κέξ., πβλ. καί Βλάχου, ἔ.δ.

(6) Σπηλιᾶδης, Β' 240, Emerson, ἔ.δ., Α' 263.

(7) Σπηλιᾶδης, Β' 353. κέξ. πρῆ. καὶ Savoy M., L' Empire Ottoman

sous Mohamed Ali et la question d'Orient (1831-1849), Παρίσι, 1920, σ. 10.

τό τμήμα τοῦτο τῆς Μεσογείου, ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα νά διαιρεθῇ ὁ πολιτικός κόσμος τῆς Ἑλλάδος εἰς δύο κόμματα, τά ὁποῖα ἔ-
μελλον ἐπὶ ἔτη νά διαδραματίσουν σημαντικόν ρόλον εἰς τήν Ἑλ-
ληνικήν ἱστορίαν, τό Γαλλικόν ὑπό τόν Κωλέττην καί τό Ἀγγλικόν
ὑπό τόν Μαυροκορδατον(1).

Ἐκ πεποιθήσεως ὅτι τά συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος καί τῆς
Ἀγγλίας ἦσαν κοινά κατὰ τήν ἐποχὴν ταύτην, ἀλλά καί ἐξ ἀντι-
δράσεως(2) πρὸς τὰς ἐνεργείας τῶν γαλλοφίλων, τό Ἀγγλικόν κόμ-
μα ἔδρασεν ἐκ δύο σημείων πρὸς τόν αὐτόν σκοπόν: νά βασιλευ-
θῇ ἡ Ἑλλάς ὑπὸ Ἀγγλου πρίγκιπος ἢ τοῦλάχιστον ὑπὸ προσώπου
ἐγκρινομένου ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως. Ἡ δευτέρα ἀλλὰ
σημαντικωτέρα καί γνωστοτέρα ἐνέργεια τῶν ἀγγλοφίλων ἦτο ἡ
αἰτησις προστασίας πρὸς τήν Ἀγγλίαν, ἣτις συνετάχθη ἐν Ζακύν-
θῳ ὑπὸ τοῦ Δ. Ρώμα κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1825 καί ὑπε-
γράφη ἀργότερον ὑπὸ τῶν διαφόρων ὀπλαρχηγῶν, κληρικῶν κλπ. τῆς
Ἑλλάδος(3). Ἡ ἄλλη ἐνέργεια ἦτο ἡ ἀποστολὴ τοῦ Σπανιολάκη
εἰς τήν Ἀγγλίαν(4). Ἀναχωρῶν ὁ Σπανιολάκης δι' Ἀγγλίαν κατὰ
τὰ μέσα Ἰουνίου ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ: 1) ἐπιστολὴν τοῦ Α. Μαυροκορ-
δάτου, ὡς Γενικοῦ Γραμματέως, πρὸς τόν Κάννιγκ, δι' ἧς συνηγόρει
ὕπέρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος(5) καί 2) ἔγγραφον τοῦ Ε-
κτελεστικοῦ, τῆς 11ης Ἰουνίου, πρὸς τήν Ἐπιτροπὴν Λονδίνου,

(1) Ἀρχ. Ρώμα, Α' 578, Βλάχος ἔ. ἀ., 7-8.

(2) Βλάχος, ἔ. ἀ., 6.

(3) Τρικοῦπης, Γ' 202-3, Σπηλιᾶδης, Β' 368-375 καί 380.

(4) Τρικοῦπης, Γ' 198, ΓΑΚ, Ὑπ. Οἶκον. (Ἐκτ., Γ' 8743, 12.6.1825
π. Ὑπ. Οἶκ.) πβλ. καί τήν ἀποστολὴν τοῦ Ἀχιώτου εἰς Παρισίους
ἐκ μέρους τῶν γαλλοφίλων, βλ. Driault-Lhéritier, Α' 291.

(5) Σπηλιᾶδης, Β' 346-7

(6) ἔ. ἀ., 347.

τό τμήμα τοῦτο τῆς Μεσογείου, ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα νά διαιρεθῇ ὁ πολιτικός κόσμος τῆς Ἑλλάδος εἰς δύο κόμματα, τά ὁποῖα ἔμελλον ἐπὶ ἔτη νά διαδραματίσουν σημαντικόν ρόλον εἰς τήν Ἑλληνικήν ἱστορίαν, τό Γαλλικόν ὑπό τόν Κωλέττην καί τό Ἀγγλικόν ὑπό τόν Μαυροκορδαῆτον(1).

Ἐκ πεποιθήσεως ὅτι τά συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Ἀγγλίας ἦσαν κοινά κατὰ τήν ἐποχὴν ταύτην, ἀλλά καί ἐξ ἀντιδράσεως(2) πρὸς τὰς ἐνεργείας τῶν γαλλοφίλων, τό Ἀγγλικόν κόμμα ἔδρασεν ἐκ δύο σημείων πρὸς τόν αὐτόν σκοπόν: ἡ νά βασιλευθῇ ἡ Ἑλλάς ὑπὸ Ἀγγλου πρίγκιπος ἢ τοῦλάχιστον ὑπὸ προσώπου ἐγκρινομένου ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως. Ἡ δευτέρα ἀλλὰ σημαντικωτέρα καί γνωστοτέρα ἐνέργεια τῶν ἀγγλοφίλων ἦτο ἡ αἰτήσεις προστασίας πρὸς τήν Ἀγγλίαν, ἥτις συνετάχθη ἐν Ζακύνθῳ ὑπὸ τοῦ Δ. Ρώμα κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1825 καί ὑπεγράφη ἀργότερον ὑπὸ τῶν διαφόρων ὀπλαρχηγῶν, κληρικῶν κλπ. τῆς Ἑλλάδος(3). Ἡ ἄλλη ἐνέργεια ἦτο ἡ ἀποστολὴ τοῦ Σπανιολάκη εἰς τήν Ἀγγλίαν(4). Ἀναχωρῶν ὁ Σπανιολάκης δι' Ἀγγλίαν κατὰ τὰ μέσα Ἰουνίου ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ: 1) ἐπιστολὴν τοῦ Α. Μαυροκορδαίου, ὡς Γενικοῦ Γραμματέως, πρὸς τόν Κάννιγκ, δι' ἧς συνηγόρει ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος(5) καί 2) ἔγγραφον τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, τῆς 11ης Ἰουνίου,⁽⁶⁾ πρὸς τήν Ἐπιτροπὴν Λονδίνου,

(1) Ἀρχ. Ρώμα, Α' 578, Βλάχος ἔ.ἀ., 7-8.

(2) Βλάχος, ἔ.ἀ., 6.

(3) Τρικοῦπης, Γ' 202-3, Σπηλιᾶδης, Β' 368-375 καί 380.

(4) Τρικοῦπης, Γ' 198, ΓΑΚ, Ὑπ. Οἶκον. (Ἐκτ., Γ' 8743, 12.6.1825, π. Ὑπ. Οἶκ.) πβλ. καί τήν ἀποστολὴν τοῦ Ἀχιώτου εἰς Παρισίους ἐκ μέρους τῶν γαλλοφίλων, βλ. Driault-Lhéritier, Α' 291.

(5) Σπηλιᾶδης, Β' 346-7

(6) ἔ.ἀ., 347.

διὰ τοῦ βόπολου τῆς ^{παρείχετο} ~~ἐξουσιοδοτήσεως~~ ἢ ἐξουσιοδοτήσεως νά ἀναφέρῃ εἰς τόν Κάννιγκ δ,τι ὁ Σπανιολάκης προφορικῶς θά τῆς διεβίβαζε, δηλαδή νά βασιλευθῇ ἡ Ἑλλάς ὑπό Ἀγγλου πρίγκιπος ἢ ὑπό φιλικοῦ πρὸς τήν Ἀγγλίαν προσώπου, πρὸς τὸ ὅποῖον αὕτη θά παρεῖχε τήν ἀπαιτουμένην βοήθειαν διὰ νά ἐξέλθῃ ὁ Ἀγών ἐκ τοῦ ἀδιεξόδου εἰς τὸ ὅποῖον εὑρίσκετο(1).

Αἱ ἀντικρουόμεναι αὗται πολιτικαὶ ἀντιλήψεις, αἱ προσωπικαὶ ἀντιζηλῖαι καὶ ἡ ἀπουσία τοῦ Προέδρου Γεωργίου Κουντουριώτου εἰς Ὑδραν, ἀπὸ τοῦ Μαΐου, ^(1α) ἐξηγοῦν διατί αἱ Κυβερνητικαὶ προσπάθειαι δέν εἶχον, ὥς θά ἴδωμεν, τήν ἀπαιτουμένην ἐνότητα καὶ ἀποτελεσματικότητα. Τὰ μέλη τοῦ ἀκεφάλου Ἐκτελεστικοῦ, θέτοντα τὸ κομματικόν ὑπεράνω τοῦ κοινοῦ συμφέροντος, ἀντέδρων ἀμοιβαίως(2) καὶ παρημπόδιζον οὕτω τήν ὀργάνωσιν τῆς ἀμύνης, ἰδίως ἐν Ναυπλίῳ.

Τὸ ἐνδεχόμενον νά κατευθυνθῇ ὁ Ἰμπραήμ πρὸς τὰς Πάτρας, ὅπερ καὶ ἐθεώρει πιθανώτερον, ἀντεμετώπισεν ἡ Κυβέρνησις καλέσασα τήν Ὑδραν νά ἀποστείλῃ ἓν ἕως δύο πλοῖα εἰς τόν Κορινθιακόν, διὰ νά ἐμποδίσουν τοὺς Ἀλβανούς, οἱ ὅποιοι ἀθρόοι, ὥς ἐπίστευε, θά ἐσπευδον ἐκ τῆς Στερεᾶς, διὰ νά ἐνωθοῦν μετὰ τῶν Αἰγυπτίων(3). Ἄλλοτερον μέτρον δέν ἔλαβε πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἐχουσα, φαίνεται, ἐμπιστοσύνην εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ Κολοκοτρώνη

(1) Σπηλιᾶδης, Β' 340 κέχ. καὶ 347.

(2α) Μουσεῖον Μπενάκη, Ἀρχ. Ἑλλ. Ἐπαν., φακ. 25 (Ἐκτ., Γ' 7192, 7.5.1825, π. Βουλ.), Ἀρχ. Κουντ., Δ' 547, 548, 558, 564, 565, 568, 572, 573, 577, 580, 597, 598, 608, 613 κλπ. - Ὁ Ἰω. Θεοτόκης εἰς ἑκθεσίᾳ του τῆς 20ης Μαΐου 1825 (Ἀρχ. Ρώμα, Δ' 512) ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ προβαλλομένη ὡς αἰτία τῆς ἀπουσίας τοῦ Προέδρου ἀσθένεια ἦτο ἀπλὴ πρόφασις.

(2) Jourdain, Β' 181, Σπηλιᾶδης, Β' 353 κέχ.

(3) Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ' 360, Ἀρχ. Κουντ., Δ' 565, ΓΑΚ, (Πρωτόκολλον

καί εἰς τὰ Καλαβρυτινὰ, ^{σώματα} ἅ ὅποια εὑρίσκοντο ἀριστέρᾳ τῆς Τρι-
πόλεως εἰς τόξον ἐκτεινόμενον ἐκ δυσμῶν πρὸς βορρᾶν(1).

Τὸ ἐνδεχόμενον ὅτι ὁ Ἰμπραήμ θά κατηυθύνετο πρὸς τὴν Κό-
ρινθον /ἀντεμετώπισεν ἡ Κυβέρνησις διὰ περισσοτέρων ἐνεργειῶν. Διέτα-
ξε τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία τότε ἤδρευ-
εν ἐν Περαιῶν, νὰ λάβῃ τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ
Ἰσθμοῦ. Ἡ Ἐπιτροπὴ συμφώνως πρὸς τὴν διαταγὴν ταύτην ἐκάλε-
σε τὴν 11ην Ἰουνίου τὸν Ἀντιστράτηγον Χριστόδουλον Ποριώτην
ὁ ὁποῖος εὑρίσκετο μέ τὸ σῶμά του εἰς Μέγαρα, νὰ τοποθετηθῇ
εἰς τὰς ἐπικαίρους θέσεις τῶν Δερβενίων(2). Ἐπίσης ἡ Κυβέρνη-
σις διέταξε τὸν Ἀνάργυρον Μάθησον νὰ στρατολογήσῃ ἐν Σαλαμί-
νι ὅσον περισσοτέρους δυνηθῇ καί νὰ κατευθυνθῇ καί αὐτός πρὸς
τὰ Δερβένια(3). Τέλος διέταξε τὸν φρούραρχον τῆς Ἀκροκορίνθου
Σωτήριον Θεοχαρόπουλον νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐκ 250 ἀνδρῶν φρουράν
του δι' ἑτέρων 150(4).

Ἐπελείπετο νὰ φροντίσῃ ἡ Κυβέρνησις καί διὰ τὴν ἰδίαν
τὴν ἔδραν τῆς, τὸ Ναύπλιον. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἔπρεπε βε-
βαίως κατὰ πρῶτον νὰ ἐνισχυθοῦν τὰ ὀχυρά τῆς πόλεως. Ἀπητεῖτο
ὁμῶς παραλλήλως νὰ ἐνισχυθοῦν καί οἱ Μύλοι, περὶ τῆς σημασίας
τῶν ὁποίων καί περὶ τῶν μέτρων, τὰ ὅποια ἔλαβεν ἡ Κυβέρνησις
σχετικῶς, θά ὁμιλήσωμεν εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον.

Ἰπ. Μαντ., Γ' 2774, 10.6.1825), "Φίλος τοῦ Νόμου", 126, 15.6.1825.

(1) Βλ. καί κατωτέρω.

(2) ΓΑΚ., Ἰπ. Πολ. (Προσωρ. Ἐπιτρ. Ἀνατ. Ἑλλάδος, Γ' 277, 11.6.
1825, π. Χ. Ποριώτην) πβλ. καί ΓΑΚ., Ἰπ. Πολ. (Ἐκτ., Γ' 8680, 10.6.182
π. Ἰπ. Πολ.).

(3) ΓΑΚ.; Ἰπ. Πολ. (Ἰπ. Πολ., Γ' 8051, 11.6.1825, π. τὸν ἑπαρχον

Τό Ναύπλιον εἶναι ἐκτισμένον ΒΑ εἰς τόν μυχόν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, ἐν τῇ θέσει τῆς ἀρχαίας Ναυπλίας. Ὡς θέσις ὀχυρά ἀπέκτησε κατὰ τόν Μεσαίωνα καί κυρίως κατὰ τήν ἐποχὴν τοῦ Λέοντος Σγουροῦ ἰδιαιτέραν σημασίαν καί ἀργότερον κατέστη τό μῆλον τῆς ἐριδος μεταξύ τῶν Βενετῶν καί τῶν Τούρκων. Οἱ διάφοροι κατὰ καιρούς κατακτηταί καί ἰδιαιτέρως οἱ Βενετοί ἐφρόντισαν νά ἐνισχύσουν τήν ὀχυράν αὐτήν θέσιν διὰ διαφόρων φρουρίων καί τειχῶν, τά ὅποια ἐκτίσαν συμφώνως πρὸς τὰς τελευταίας τότε μεθόδους τῆς ὀχυρωματικῆς τέχνης. Τό Ναύπλιον οὕτω κατέστη ἐν τῶν ἰσχυροτέρων φρουρίων τῆς Εὐρώπης. (1). Ἐκτισμένον ἐπὶ βραχῶδους γλῶσσης γῆς, ἡ ὁποία ἐκτείνεται ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δύσμάς, ἐντός τοῦ Ἀργολικοῦ, βρέχεται ἐκ τριῶν σημείων ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Ἐξ ἀνατολῶν ὀπόθεν συνέχεται μετὰ τῆς ξηρᾶς προστατεύεται ὑπὸ τοῦ ὀφηλοῦ λόφου τοῦ Παλαμηδίου, ὅστις ἐνδεσπόμενός ἐστι αὐτοῦ. Ἡ πόλις μετὰ τῆς ἀκροπόλεως αὐτῆς (πρὸς Ν), τῆς Ἀκροναυπλίας ἢ Ἰτς-Καλέ καί γενικῶς ὁλόκληρος ἡ γῆνις αὕτη γλῶσσα περιεβάλλετο κατὰ τήν ἐποχὴν τῆς Ἐπαναστάσεως ὑπὸ τείχους, τό ὅποϊον κατὰ διαστήματα ἦτο ἐνισχυμένον διὰ κανονοστασίων. Πλὴν τοῦ τείχους καί τῆς ἀκροπόλεως, τό Ναύπλιον ἐπροστατεύετο καί ὑπὸ δύο ἄλλων φρουρίων: τοῦ βραχῶδους καί ὀχυρωμένου νησιδίου Μπουρτζίου τό ὅποϊον εὑρίσκεται ἀριστερά εἰς ἀπόστασιν 450 περίπου μέτρων ἐκ τοῦ λαμένου, καί ὑπὸ τοῦ ἰσχυροτάτου Παλαμηδίου, τό ὅποϊον

κλπ. Σαλαμῖνος, Ὑπ. Πολ., Γ' 8053, 11.6.1825, π. Ἀ. Μάθησιν, συνημ. π. ἀναφορὰν τοῦ τελευταίου, 30.1.1826, π. τήν Ἐπιτρ. στρατ. λογαριασμῶν, Δ. Εὐμορφόπουλος, 14.8.1825, π. Ὑπ. Πολ.).

(4) ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Ἐκτ., Γ' 8702, 11.6.1825, π. Ὑπ. Πολ., Ὑπ. Πολ. Γ' 8042, 11.6.1825, π. Σ. Θεοχαρόπουλος, Σ. Θεοχαρόπουλος, 8.9.1825, π. Ἐκτ., Ὑπ. Πολ., Γ' 12393, 8.10.1825, π. Ἐκτ.).

(1) Lauvergne H., Souvenirs de la Grèce pendant la campagne de 1825, Παρίσι, 1826, 184. - Ποῖα ἦσαν τὰ ἀσθενῆ σημεῖα τοῦ

εἶναι ἐκτισμένον ἐπὶ τοῦ ὀμωνύμου λόφου(1). Τό Ναύπλιον ἐπὶ
τινα χρόνον ὑπῆρξε πρωτεύουσα τῆς Πελοποννήσου ἐπὶ Τουρκοκρα-
τίας(2). Κατὰ τὴν ἐποχὴν τὴν ὁποίαν ἐξετάζομεν ἦτο ἔδρα τῆς
Ἑλληνικῆς Διοικήσεως.

Ἐν τοῦτοις ἡ τόσον ὀχυρά αὕτη πόλις ἦτο εἰς βαθμόν ἀπί-
στευτον παρημελημένη. Τὰ τεῖχη πέριξ τῆς πόλεως καὶ εἰς τὸ
Μπουρτζι εἶχον εἰσέτι τὰς ζημίας, τὰς ὁποίας εἶχον ὑποστῇ

Ναυπλίου βλ. Jourdain, Α' 23 κέξ.

(1) Περὶ τοῦ Ναυπλίου καὶ τῶν ὀχυρώσεων αὐτοῦ βλ. κυρίως
Δαμπρυνίδου Μιχ., Ἡ Ναυπλία ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι
τῶν καθ' ἡμᾶς, Ἀθῆναι, 1898, σ. 55, 84, 118, 206 κέξ., 228, 230, 324 κέξ.
339, 346. Ἐπίσης βλ. Pouqueville F., Voyage en Morée, Α', 510-514,
Leake W., Travels in the Morea, Λονδῖνον, 1830, Β', 326 κέξ., Swan
Ch., Journal of a voyage up to the Mediterranean..., Α', 104 κέξ.,
Lauvergne, 183, κέξ., Emerson, Journal, Α', 82-86, Pecchio, Visit, Β',
6-10, Jourdain, Α', 23-25, Ἀνωνύμου, Ἡ πόλις Ναύπλιον, περιοδικόν
" Ἀποθήκη τῶν ὀφελίμων γνώσεων", Η' (1844), 149, Ἀνωνύμου, Τὰ
ῥοῦρια τῆς Ναυπλίας, περιοδ. " Ὀνήσανδρος", Δ' (1866), 65-75, Παν-
ταζῆ Δ., Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν συντάκτην τοῦ Ὀνησάνδρου, περὶ τῶν
φρουρίων τῆς Ναυπλίας, " Ἐφημερίς τῶν Φιλομαθῶν", ΙΔ' (1866), 874
Τρικούπη Β', 94, Μηλιαράκη Ἀντ., Γεωγραφία πολιτικὴ, νέα καὶ ἀρχ-
χαία, τῶν νομῶν Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, Ἀθῆναι, 1886, 70-75,
Θεοφανίδου Ι., Ἱστορικόν Ἀρχεῖον, Α', 191, σημ. 2, 370, σημ. 1, καὶ
Γ', 145 (ἐνταῦθα ὑπάρχει καὶ σχεδιάγραμμα).

(2) Σακελλαρίου Μ., Ἡ Πελοπόννησος κατὰ τὴν δευτέραν Τουρ-
κοκρατίαν, 81.

κατά τὰς πολιορκίας τοῦ 1822 καί τοῦ τελευταίου ἐμφυλίου πολέμου(1). Τά περισσότερα ἐκ τῶν πυροβόλων ἔκειντο χαμαί ἄχρηστα(2). Ὁ ἐφοδιασμός εἰς πυρομαχικά καί ἰδίως πυρίτιδα ἦτο ἀνεπαρκής(3). Αἱ κλεῖδες σχεδόν ὅλων τῶν ἀποθηκῶν ἐν Παλαμηδί φεῖχον ἀπολεσθῆ^a καί ὅσα ἐφόδια εὑρίσκοντο ἐντός αὐτῶν καθίσταντο οὕτω ἄχρηστα.

Καί ὁ ἐπισιτισμός τῆς πόλεως εὑρίσκετο εἰς οἰκτράν κατάστασιν. Οὔτε ἄλευρα(4) ὑπῆρχον ἄρκετά διὰ τήν περίπτωσιν πολιορκίας. Ἐκεῖνο ὅμως τό ὅποῖον μᾶλλον ἐκπλήττει περισσότερο ὅλων καί τό ὅποῖον ἀποδεικνύει ὅτι ὅλοι αἱ ἀνωτέρω ἐλλείψεις δέν ὀφείλοντο μόνον εἰς ἀντικειμενικάς δυσκολίας, ἀλλά καί εἰς ἀξιοκατάκριτον ἀδιαφορίαν εἶναι ὅτι ἡ πόλις καί τὰ φρούρια δέν εἶχον ἐφοδιασθῆ οὔτε διὰ τοῦ ἀναγκαίου ὕδατος. Βεβαίως τό Ναύπλιον εἶχε τό ὁδραγωγεῖόν του(5), τό ὅποῖον ἔφερε τό ὕδωρ κανονικῶς ἐκ τοῦ πλησίου χωρίου τῆς Ἀρείας. Εἰς περίπτωσιν ὅμως πολιορκίας τό ὁδραγωγεῖον θά περιήρχετο εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ. Διὰ τήν περίπτωσιν ἀκριβῶς ταύτην ὑπῆρχον δεξαμεναί ἐντός τῆς πόλεως καί τῶν φρουρίων, αἱ ὅποῖαι ὅμως τώρα εὑρίσκοντο κεναί(6).

(1) Jourdain, B', 180.

(2) ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Ναυτ., Γ' 2768, 10.6.1825, π. Ἐκτ.), Ἀρχ. Κουντ., Δ' 561, Μακρυγιάννης, Β' 169 καί 178, Κασομούλης, Β' 75-76, Jourdain, B' 180, Swan, B' 19, Τρικούπης, Γ' 164.

(3) ΓΑΚ, Ἐκτ. (Ὑπ. Πολ., Γ' 7853, 7.6.1825, π. Ἐκτ.), ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ., Γ' 7872, 7.6.1825, π. Μ. Τομπάζην), Ἀρχ. Κουντ., Δ' 569, Ἀρχ. Ὑδρ., ΙΑ' 375, ΓΑΚ (Πρωτόκολλον Ὑπ. Πολ., Γ' 7853, 7918).

(4) Ἀρχ. Ὑδρ., ΙΑ' 375-6, Ἀρχ. Κουντ., Δ' 569, Gordon, B' 219, Emerson, Journal, A' 261.

(3α) Ἀρχ. Κουντ., Δ' 573.

(5) Τό ὁδραγωγεῖον τοῦτο ἐκτίσθη ἐπὶ Βενετοκρατίας, Μηλιαράκης, 76.

(6) Μακρυγιάννης, Β' 167 καί 178, Ἀρχ. Κουντ., Δ' 561, πβλ. καί

Μεγάλην δυσχέρειαν εἰς τό Ναύπλιον τήν ἐποχὴν ταύτην εἶ-
χον δημιουργήσει οἱ πρόσφυγες, οἱ ὅποιοι εἶχον συρρεύσει ἐκεῖ
ἐξ ὧν τῶν περιοχῶν τῆς Πελοποννήσου(1). Πρόσφυγες ἰδίως ἐκ
Τριπόλεως(2) καί Ἀργους(3) εἶχον καταλάβει ὅλας τὰς γωνίας
καί τοὺς δρόμους τῆς πόλεως, δημιουργοῦντες τεράστια προβλήμα-
τα ὑγείας καί ἐπισιτισμοῦ(4). Ἀλλά καί ἔξω τῶν τειχῶν ὁ συν-
ωσις δέν ἦτο μικρότερος. Πλήθη γυναικοπαίδων καί γερόντων
εἶχον ζῶσει τήν πόλιν ζητοῦντες καταφύγιον ἐντός αὐτῆς. Τό θά-
μα αὐτῶν ἦτο οἰκτρόν καθὼς συνωθοῦντο κυρίως ἔξω τῶν πυλῶν
μέ τὰ πολύχρωμα ράκη των, ἀποπνόντες τήν χαρακτηριστικὴν ἐκεῖ-
νην ὁσμὴν τῆς ἀπλυσίας καί τῆς δυστυχίας(5).

Ἐκτός τῶν προσφύγων ἐν Ναυπλίῳ εἰς ^{πολλοί} ~~πλήθος~~ ἀ-
τακτοὶ ὁπλοφόροι(6), οἱ ὅποιοι εἶχον ἔλθει διὰ νὰ ζητήσουν ἀ-
πὸ τὴν Κυβέρνησιν τοὺς καθυστερημένους μισθοὺς των καί οἱ ὁ-

Swan, B'19.

(1) Κατὰ τὸν Κ. Μεταξῶν, Ἀπομνημονεύματα, 201, εἰς Ναύπλιον
τότε εἶχον καταφύγει περί τὰς 30.000 ἀνθρώπων. Ὁ Ρεσχιό, Vi-
sit, B'8, ὑπολογίζει τὸν πληθυσμὸν τοῦ Ναυπλίου τήν ἐποχὴν ταύ-
την εἰς 15.000 περίπου. Τὴν 3ην Ἰουλίου 1825 ἀπεφασίσθη νὰ
γίνῃ ἀπογραφὴ τοῦ πληθυσμοῦ, βλ. ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ., Γ' 8830,
3.7.1825, π. Πρασακάκη), τὸ ἀποτελεσμα ὅμως δέν μοῦ εἶναι γνω-
στον.

(2) Βλ. ἄνωτ. σελ. 6.

(3) Howe, Sketch, 248.

(4) Emerson, Journal, A'261.

(5) ~~Ἐκτὸς τῶν προσφύγων~~ Howe καί Emerson, ἔ. ἀ. καί ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Ὑπ.
Πολ., B'8076, 11.6.1825, π. Γεν. Ἀστυν. Ναυπλίου), ΓΑΚ, Ἐκτ., (Ὑπ.
Θρησκείας, Γ' 1869, 12.6.1825, π. Ἐκτ.), Ἀρχεῖον Θ. Κολοκοτρώνη,
ἐκδ. (5) Θεοφανίδου, Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον, B'378.

(6) Ὁ Swan, B'92, τοὺς ὑπολογίζει εἰς 3-4 χιλιάδας, πβλ. καί
Humphreys, B'327.

ποῖοι ἔπεδίδοντο εἰς παντός εἶδους ἀρπαγᾶς καὶ ἀταξίας(1).

Οἱ μεγαλύτεροι ἔμποροι, πρὸ τῆς ἀπειλῆς τῶν ἐχθρῶν καὶ τῶν ἀτάκτων, ἤρχισαν νὰ φορτώνουν τὰ εἶδη καὶ τὰς οἰκογενείας των εἰς πλοῖα διὰ νὰ τὰ ἐξασφαλίσουν εἰς τὰς νήσους(2). Τὰ λοιπά καταστήματα, πλὴν τῶν ἀρτοποιείων, εἶχον κλείσει κατόπιν τῆς γνωστῆς διαταγῆς τῆς Κυβερνήσεως(3).

Ἄν καὶ ὁ κίνδυνος ἦτο πλεον ἀναμφισβήτητος ἐλάχιστοι ἐφάνησαν πρόθυμοι νὰ πολεμήσουν εἰς τὸ τελευταῖον προπύργιον τῆς πρωτευούσης, εἰς τοὺς Μύλους. Οἱ περισσότεροι ἐφρόντιζον νὰ κρυθοῦν, ὅταν ὁ κήρυξ ὑπενθύμιζεν εἰς αὐτοὺς τὸ στρατιωτικὸν των χρεός(4).

Εἰς συμπλήρωσιν ὧν αὐτῶν τῶν δυσχερειῶν ἐκυκλοφόρουν καὶ φῆμαι ὅτι ὁ ἐχθρὸς εὗρίσκετο εἰς ἐπαφὴν μὲ ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι κατεῖχον ὑπευθύνους θέσεις εἰς τὴν Διοίκησιν(5) καὶ ὅτι ἡ πόλις θὰ παρεδίδετο διὰ προδοσίας. Τοιούτῳ τρόπῳ ἡρμήνευον πολλοὶ καὶ τὴν ἀκατανόητον ἀμέλειαν, τὴν ὁποῖαν οἱ ὑπεύθυνοι ἐπεδείκνυν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων των. Αἱ φῆμαι αὗται ἔλαβον σοβαρωτέραν μορφήν καὶ παρουσιάσθησαν ὡς ἀναμφισβήτητος πραγματικότης ὅτε Τοῦρκὸς τις προσποιοῦμενος τὸν Ἕλληνα, συνελήφθη ἐνῷ προσεπάθει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν. Ὁ Τοῦρκος οὗτος ἦτο κομιστὴς ἐπιστολῆς ἀνεπιγράφου καὶ ἀνυπογράφου ἐν ᾗ ἐζητοῦντο πληροφορίες περὶ τῶν φρουρῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀ-

(1) ΓΑΚ, Ὑπ.Πολ. (Ὑπ.Πολ., Γ' 8142, 13.6.1825, π. τοὺς στρατιώτας τοὺς εὗρισκομένους ἐν Ναυπλίῳ), Ἀρχ.Κουντ., Δ' 580, Gordon, Β' 219.

(2) Jourdain, Β' 180.

(3) Βλ. ἀνωτ. σελ. 11 καὶ Ἀρχ.Κουντ., Δ' 561, Gordon, ἔ. ἀ., Emerson, Journal, Α' 260, Humphreys, ἔ. ἀ.

(4) ΓΑΚ, Ὑπ.Πολ. (Δ/γῆ Ὑπ.Πολ., Γ' 8092, 12.6.1825), Ἀρχ.Κουντ.

πεδείκνυνεν ότι πάντως ἐντός τῆς πόλεως ὑπῆρχον προδότες μετὰ τῶν ὁποίων ὁ ἐχθρὸς εὑρίσκειτο εἰς ἐπαφὴν(1). Πολλοὶ ἐνοχοποιήθησαν καὶ συνελήφθησαν καὶ ἰδίως ἐμπορὸς τις ὀνόματι Γεώργιος Ὀρφανίδης, ὁ ὅποτος ὁμῶς ἀργότερον δικασθεὶς ἠθωώθη(2). Ὑποφίαι ἐστρέφοντο καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Κωλέττη(3), μέλους τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, καὶ κατὰ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως Ἀ. Μαυροκορδάτου(4).

Ἐκτός τῶν πολυαρίθμων ἀτάκτων, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκοντο ἐν Ναυπλίῳ, ὀργανωμένοι καὶ πειθαρχημένοι στρατιωτικαὶ δυνάμεις ἐν τῇ πόλει καὶ τοῖς φρουρίοις κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦσαν οἱ τακτικοὶ καὶ αἱ διάφοραι φρουραί. Ἐπίσης ὑπῆρχον καὶ ἀρ-

Δ' 565, 580.

(5) Ἀρχ. Κουντ., Δ' 597, Τρικούπης, Γ' 164, Βυζαντίου Χρ., Ἱστορία τῶν κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν ἐκστρατειῶν καὶ μαχῶν καὶ τῶν μετὰ ταῦτα συμβάντων ὡς μετέσχεν ὁ τακτικὸς στρατός, ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1833, ἐκδ. γ', Αθήναι, 1901, 76.

(6) Ἀρχ. Κουντ., Δ' 562.

(1) Τρικούπης, Γ' 164, Gordon, B' 219, Emerson, Journal, A' 260.

(2) Περὶ τῆς υποθέσεως τοῦ Γ. Ὀρφανίδου πλεῖστοι πληροφορίες ὑπάρχουν εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Ἀγῶνος τῶν ΓΑΚ ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας τῆς 13ης Ἰουνίου 1825 (βλ. κυρίως Ὑπ. Ἀστυνομίας). Ἐπίσης εἰς τὸ Ἀρχεῖον Μαυροκορδάτου τοῦ ἰδίου καταστήματος. Ἐκ τῶν στοιχείων τούτων θά ἦδύνατο ν' ἐξακριβωθῇ ἂν δικαίως ἠθωώθη ὁ Ὀρφανίδης, ὅπερ ὁ Σπηλιάδης, Β' 352 κέξ., ἀρνεῖται. Βλ. ἐπίσης καὶ Ἀρχ. Κουντ., Δ' 597, 603, Τρικοῦπην, Γ' 164, Βυζάμτιον, ἐκδ. γ', 76, Gordon, B' 219, Finlay, B' 78.

(3) Ἀρχ. Κουντ., Δ' 597, Τρικοῦπης, Γ' 164, Σπηλιάδης, Β' 532, Μεταξᾶς, 4201, Finlay, ἔ.δ.

(4) Ἀρχ. Κουντ., Δ' 597.

Γ^o Douin G., une mission militaire française auprès
de Mohamed Ali, Caïron, 1923, p. 55.

κετοί φιλέλληνες, άξιωματικοί καί στρατιῶται, πρόθυμοι νά βοηθήσουν τήν Ἑλλάδα κατά τήν κρίσιμον ταύτην στιγμήν.

Οἱ τακτικοί διηροῦντο εἰς δύο ὅπλα, τό πεζικόν καί τό πυροβολικόν. Ἐπί κεφαλῆς τοῦ Πεζικοῦ Συντάγματος ἦτο ὁ Συνταγματάρχης Π. Ρόδιος. Τό σύνταγμα τοῦτο εἶχεν ἕξ λόχους, τέσσαρες ἀπλοῦς καί δύο προτύπους, τόν Λόχον τῶν Ἐπιλέκτων καί τόν Λόχον τῶν Εὐζώνων(1). Ἐκαστος λόχος εἶχεν 150 περίπου ἄνδρας καί τό ὅλον Σύνταγμα μετά τῶν άξιωματικῶν σχεδόν 650(2). Τό Σύνταγμα τῶν Πυροβολιστῶν εἶχε δύο λόχους μέ ἐπί κεφαλῆς τοὺς λοχαγοὺς Θεόδωρον Βαλιῶνον καί Ἐμμανουήλ Καλλέργην (3). Τόν Ἰουστιον τοῦ 1825 ἄνδρες καί άξιωματικοί καί τῶν δύο λόχων ἦσαν 125 περίπου(4). Ὀόπλισμός καί ἡ ἐκγύμνασις καί τῶν δύο συνταγμάτων ἦσαν ἀνεπαρκεῖς(5), διῶ καί ἐγίνοντο σχέδια περί ἀναδιοργανώσεως. Τά σχέδια ταῦτα θά τεθοῦν εἰς ἐφαρμογήν μετά

(1) ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Κατάστασις τοῦ διαλειφθέντος (sic) Συντάγματος... 22.7.1825), Βυζάντιος, 70-75, Jourdain, Β' 180-1.

(2) ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Κατάστασις, ἔ. ά.), Pecchio, Visit, Β' 141, Βυζάντιος, ἔ. ά.

(3) Jourdain, Β' 180-1, Βυζάντιος, ἔ. ά., Ἀννίνου Μπάμπη, Ἱστορικά Σημειώματα, Ἀθήναι, 1925, 229.

(4) ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Σύνταγμα Πυροβολιστῶν, Γ' 35, 8.6.1825, π. Ὑπ. Πολ., Συντ. Πυρ., Γ' 48, 2.7.1825, π. Ὑπ. Πολ.), ΓΑΚ, Ἐθν. Ταμεῖον, (Ὑπ. Πολ., Γ' 9170, 14.7.1825, π. Ἐκτ.), Ἀννινος, ἔ. ά. (150 ἄνδρες). Κατά Βυζάντιον, ἔ. ά., οἱ πυροβολισταί πρέπει νά ἦσαν 50 περίπου. Τοῦτο συγκροῦεται πρὸς τὰς πληροφορίες τοῦ ἀνωτέρω ἐγγράφου τοῦ Συντάγματος Πυροβολιστῶν.

(5) Pecchio, Visit, Β' 141, πβλ. καί ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Σύνταγμα Πυροβολιστῶν, Γ' 35, 8.6.1825, π. Ὑπ. Πολ.).

τήν Ἀποχώρησιν τοῦ Ἰμπραήμ, κατὰ τὰ τέλη Ἰουνίου, ὁπότε τήν διοίκησιν τῶν τακτικῶν θά ἀναλάβῃ ὁ Fabvier (1).

Ἡ φρουρά ἐν Παλαμηδίῳ μέ ἐπὶ κεφαλῇς τόν Σουλιώτην στρατηγόν Νάσον Φωτομάραν, μέχρι τῆς 11ης Ἰουνίου ἦτο 250⁽²⁾ ἄνδρες. Εἰς τὰ ἄλλα φρούρια αἱ δυνάμεις ἦσαν ὀλιγώτεραι. Εἰς Μπούρτζι ἦσαν μερικοὶ τακτικοὶ καὶ δώδεκα Ὑδραῖοι πυροβοληταί (3).

Δέν γνωρίζομεν τόν συνολικόν ἀριθμόν (4) τῶν Φιλελλήνων, οἱ ὅποιοι εὕρισκοντο ἐν Ναυπλίῳ κατὰ τόν Ἰούνιον τοῦ 1825. Περισσότερα γνωρίζομεν περί τῆς ἐθνικότητος καὶ τῆς δράσεως αὐτῶν.

277.
(1) Ὁ Fabvier ἀπὸ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου εὕρισκετο εἰς συν-
εννοήσεις μετὰ τῆς Κυβερνήσεως διὰ τήν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ
τακτικοῦ, ΓΑΚ., Ἐκτ. (Ἰπ. Πολ., Γ' 9.6.1825, π. Ἐκτ.), Ἑλληνικά
Χρονικά, 49, 20.6.1825, Débidour A., Le général Fabvier, Παρίσι-
οι, 1904, σ. 274. Τελικῶς ἡ Κυβέρνησις τοῦ ἀνέθεσε τήν ἀρχηγίαν
διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 8904 διαταγῆς τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, ΓΑΚ., Ἰπ.
Πολ. (Ἰπ. Πολ., Γ' 8323, 20.6.1825, π. Fabvier, συνημμένον μετὰ τῆς
διακηρύξεως τοῦ Ἰπ. Πολ., Γ' 8537, 26.6.1825), ΓΑΚ., Ἐκτ. (Ἰπ.
Πολ., Γ' 8324, 20.6.1825, π. Π. Ρόδιον, συνημμένον μετὰ τῆς ἀναφο-
ρᾶς τοῦ Π. Ροδίου τῆς [20.] 6.1825, π. Ἐκτ.). Ἡ σχετικὴ τελετὴ
ἔγινε τήν 22/4 Ἰουλίου 1825, ΓΑΚ., Ἰπ. Πολ. (Ἰπ. Πολ., Γ' 8366,
21.6.1825, π. Ρόδιον, Ἀρχ. Κουντ., Δ' "Φίλος τοῦ Νόμου" 129, 26.6.
1825, Grasset Ed., Souvenirs de Grèce, 1838, σ. 72, Jourdain, Β' 198
Débidour, ἔ. ἀ. 274, πβλ. καὶ Σπηλιᾶδην, Β' 335. Ἀνακριβῶς ἄλλαι
πηγαὶ ἀναφέρουν ἄλλας ἡμερομηνίας: Emerson, Journal, ἔ. ἀ. Α'
274 (8/20 Ἰουλίου), Βυζάντιος, ἔκδ. γ', ἔ. ἀ. 83 (30/12 Αὐγούστου)
Βυζάντιος ἔ. ἀ. (ἔκδ. α') σ. 38 (Σεπτέμβριος), Gordon, Β' 219 (15/27
Ἰουν.).

(2) ΓΑΚ., Ἰπ. Πολ. (Ἐκτ. Γ' 8709, 11.6.1825, π. Ἰπ. Πολ., Ἰπ.
Πολ., Γ' 8067, 11.6.1825, π. Fabvier, Ἰπ. Πολ. Γ' 8068, 11.6.1825, π.
Κ. Μεταξᾶν, Διαταγὴ Ἐκτ., Γ' 8763, 13.6.1825, Ἰπ. Πολ., Γ' 8122,
13.6.1825, π. Ἀναστ. Λόντον, Ν. Φωτομάρας, 14.6.1825, π. Ἰπ. Πολ.
Ἀδαμ. Δούκαν, Ἰπ. Πολ., Γ' 10654, 21.8.1825, π. Ἐκτ.).

(3) Κασομούλης, Β' 76, ΓΑΚ., Ἐκτ. (Ἰπ. Πολ., Γ' 8571, 26.6.1825
π. Ἐκτ.), ΓΑΚ., Ἰπ. Οἰκ. (Ἐκτ., Γ' 9136, 26.6.1825, π. Ἰπ. Οἰκ.).

Κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔγγρ. οἱ πυροβοληταὶ ἦσαν συνολικῶς 23.

(4) Howe, Letters ..., 70.

Πολλοί ἐξ αὐτῶν ἦσαν Γάλλοι. Οἱ σπουδαιότεροι ἦσαν: ὁ Roche (1), ὁ Fabvier (2), ὁ Grasset (3), ὁ Jourdain (4). Ἐπίσης οἱ ἀξιωματικοὶ François Graillard (5) καὶ Δεκρόζης (6), οἱ Α. Δελανουά (7) καὶ Δ. Τροῦμπε καὶ τινες στρατιῶται (8).

Ἀρκετοὶ ἦσαν καὶ οἱ Ἱταλοὶ ἀξιωματικοί. Οἱ ἀξιωματικοὶ οὗτοι εἶχον καταφύγει ἐκ τῆς πατρίδος των εἰς Ἀγγλίαν, ὁπόθεν ἡ Ἐπιτροπὴ Λονδίνου τοὺς εἶχεν ἀποστείλει εἰς Ἑλλάδα (9).

Ἐπίσης ἦσαν καὶ τρεῖς (10) Ἀμερικανοί, ὁ G. Jarvis (11),

(1) Βλ. ἄνωτ. σελ. 16.

(2) Grasset, 64 κέξ. Περὶ τῆς δράσεως τοῦ Fabvier βλ. κατωτέρω.

(3) Ὁ Grasset ἦτο ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ Μαυροκορδάτου, Pecchio, Visit..., Appendix B, ξ. α. Β, 179, Millingen J., Memoirs of the affairs of Greece..., Λονδίνον, 1831, σ. 259.

(4) ΓΑΚ., Ἐκτ. (Examen de Mr. Jourdain, fait par la Commission composée de..., 7.8.1825), πβλ. καὶ Ἐφημ. Ἀθηνῶν, 77, 14.7.1825, Jourdain, Β, 190.

(5) Humphreys, Journal, ξ. α. Β, 326. Ἐνταῦθα γράφεται ὑπὸ τοῦ Humphreys Gralia. Ἀσφαλῶς ὁμως πρόκειται περὶ τοῦ François Graillard, πβλ. Henri Fornesy, Le monument des Philhellènes, μεταφρ. ὑπὸ τὸν τίτλον "οἱ Φιλέλληνες" ὑπὸ τῆς Κ.Τ.Μ. [=Καλλιόπης Καμπούρογλου], περ. "Ἑβδομάς", τ. Α' (1884), σ. 214. Τοῦτο ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἐκ τοῦ ἐγγράφου τοῦ Ἐκτ. Γ, 10010, 24.7.1825, π. Βουλευτικόν (Μουσ. Μπενάκη, Ἀρχ. Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως, φακ. 28). Περὶ τῆς δράσεως αὐτοῦ βλ. κατωτέρω.

(6) ΓΑΚ., (Πρωτοκ. Ὑπ. Ναυτ., Γ, 2865, 2866, 13.6.1825), "Φίλος τοῦ Νόμου", 127, 19.6.1825, Humphreys, Journal, ξ. α., Β, 226. Ὑπὸ τοῦ Φίλου τοῦ Νόμου λέγεται Κρόζε, ὑπὸ τοῦ Humphreys Le Croix. Ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀννίνου, 231 ὡς Δεδρόζ (De Droze). Προφανῶς πρόκειται περὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ Fornesy, Ἑβδομάς, Α, 165, ἀναφερομένου Γάλλου De Groze, ὅστις θᾶ ἔπρεπε νὰ γραφῇ De Groze πβλ. καὶ ΓΑΚ., Ἐκτ. (Ἐκτ., Γ, 15295, 5.12.1825, π. Ὑπ. Ναυτ.). Περὶ τῆς δράσεως τοῦ Δεκρόζη βλ. κατωτέρω.

(7) ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ., Γ, 7638, 2.6.1825, π. Ἐκτ.).

(8) Πέντε Γάλλοι λιποτάκται, ΓΑΚ., Ἐκτ. (Δ. Ὑψηλάντης, 15.6.1825, π. Ἐκτ., Γεν. Γραμματεία, Γ, 72, 16.6.1825, π. De Rigny.

(9) Jourdain, Β, 181. Μέχρι τῆς 30/11 Ἰουνίου 1825 εὑρίσκετο εἰς Ναύπλιον καὶ ὁ Ἱταλὸς κόμης Pecchio, βλ. Pecchio, Visit..., ξ. α., Β, 137. Ἐπίσης ὑπάρχει πληροφορία ὅτι τὴν 22/3 Ἰουνίου εὑρίσκετο ἐκεῖ καὶ ὁ Collegen, βλ. Howe, Letters..., 70, ἐξ ὧν γνωρίζω ὁμως δέν φαίνεται ἔάν παρέμεινε μέχρι τῶν ἡμερῶν τὰς ὁποίας ἐξετάζομεν.

(10) Πβλ. Howe, Letters..., 28.

(11) Ὁ George Jarvis, υἱὸς διπλωμάτου, 25 μόλις ἐτῶν εἶχεν

ὁ J. Miller (1) καὶ ὁ "ἰατροχειρουργὸς" S. Howe (2).

Ἦσαν ἀκόμη ὁ Ἀγγλὸς W. Humphreys (3) ^{καὶ} ὁ ἱρλανδὸς Emerson

ἔλθει εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἔμαθε τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ τόπου καὶ ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Διοικήσεως, ἣτις τοῦ ἀπένειμε τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντιστρατήγου, Howe, Letters..., 29, 78-81, ΓΑΚ., (Πρωτόκολλον ἐκστρατείας Γ. Κουντουριώτου, 648 καὶ 654, πβλ. καὶ Θ. Λάσκαρι, Ὁφελισμὸς ἐν Ἀμερικῇ κατὰ τὴν Ἑλλην. Ἐπανάστασιν, Ἀθῆναι, 1926, σ. 44. Περὶ τῆς δράσεως τοῦ Jarvis ἐν Μύλοις βλ. κατωτέρω. ~~Ἐνφανμένως~~ ὁ Howe ἔ. ἀ. τὸν γράφει Jarvis, βλ. ἰδιόχειρον ὑπογραφήν του εἰς ΓΑΚ., Ἐκτ. (G. Jarvis, 11. 2. 1825, π. Μαυροκορδατον).

(1) Ὁ Jonathan P. Miller ἦτο νεαρὸς νομικὸς, ὁ ὁποῖος, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς περιουσίας του ὑπὸ πυρκαϊᾶς ~~εἰς τὴν~~ ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Howe ἐκφράζεται μετ' ἐνθουσιασμοῦ δι' αὐτόν καὶ τὸν ἀποκαλεῖ γενναῖον, ἀκέραιον, εὐγενῆ κλπ. καὶ ἐξαίρει τὴν ἀφοσίωσιν αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐλευθερίας. Ὑπηρετεῖ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν ὡς λοχαγός. Howe, Letters..., XVII, 28, 29, 70, 78 κέξ., πβλ. καὶ Λάσκαριν ἔ. ἀ. Περὶ τῆς δράσεώς του εἰς Μύλους βλ. κατωτέρω.

(2) Ὁ Samuel Howe, νεαρὸς ἰατρός ἐκ Βοστώνης, ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν Ἀγῶνα διὰ τῆς ἐπιστήμης του, ΓΑΚ. (Πρωτοκ. ἐκστρατείας Γ. Κουντουριώτου, 648, 654), Howe Letters..., 70, 78, 79, πβλ. καὶ Λάσκαριν ἔ. ἀ. Περὶ τῆς δράσεώς του βλ. κατωτέρω.

(3) Ὁ W. Humphreys εἶχεν ἔλθει εἰς Ναύπλιον ἐκ τῆς Στερεᾶς διὰ νὰ στείλῃ ἰατρικὴν βοήθειαν εἰς τὸν Trelawney, ὁ ὁποῖος ἦτο βαρέως πληγωμένος. Μὴ ἔχων ὅμως σχετικὴν ἄδειαν τῆς Κυβερνήσεως ἐφυλακίσθη. Τέλος κατόπιν πολλῶν ἐνεργειῶν ἀπεφυλακίσθη καὶ ἔλαβε μάλιστα μέρος εἰς μίαν ἀφιμαχίαν, ἣ ὁποία ἐγένετο τὴν 15 Ἰουνίου ἐξωθι τοῦ Ναυπλίου, Humphreys, Journal, ἔ. ἀ., B, 321, 327, 333.

Tennent (1).

Τὴν κατάστασιν ἐν Ναυπλίῳ, ὡς ἀνωτέρω περιεγράψαμεν αὐτήν, ἀντεμετώπισε τὸ Ἐκτελεστικὸν μετὰ χαλαρότητος, ἐκδίδον ἄλλοτε ἀνισχύρους καὶ ἄλλοτε καθυστερημένους διαταγὰς. Ἡ χαλαρότης αὐτῇ εἶχε τὴν αἰτίαν τῆς κυρίως εἰς τὸν κομματικὸν ἀνταγωνισμόν καὶ εἶναι συνέχεια τῆς ἀδρανείας⁽²⁾ ἣ ὁποία ἐπεδείχθη ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἀποβάσεως τῶν Αἰγυπτίων εἰς τὴν Πελοπόννησον (Φεβρουάριος 1825). Ἀμέσως κατωτέρω θὰ ἐκθέσωμεν τὰ μέτρα, τὰ ὅποια ἔλαβεν ἡ Κυβέρνησις κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην ἐποχὴν, ἂν καί, ἀσφαλῶς τὰ μέτρα ταῦτα δέν θὰ ἀπετέλουν σοβαρὸν ἐμπόδιον εἰς τὰ σχέδια τῶν ἐχθρῶν, ἐάν οὗτος δέν ἀπεκρούετο εἰς Μύλους.

Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ζητημάτων τὰ ὅποια ἀπησχόλησαν τὸ Ἐκτελεστικὸν καὶ τὰ Ὑπουργεῖα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἰουνίου, ἦτο ἡ ἄμυνα τῶν φρουρίων (3). Ἡ κατάστασις αὐτῶν ἦτο γνωστὴ καὶ ἐξ ἀμέσου ἀντιλήφews ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἐκθέσεων, τὰς ὁποίας κατὰ καιροῦς εἶχον ὑποβάλει εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τοῦ Πολέμου ὁρϋοῦ-ραρχος Ναυπλίου Φωτομάρας (4), ὁ λοχαγὸς Θ. Βαλιᾶνος (5) καὶ ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῶν φρουρίων Παῦλος Παρασκευᾶς (6). Ἐν τούτοις ἡ ὑπόθεσις περιωρίσθη εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν ἐγγράφων, χωρὶς μέχρι τῆς 10ης Ἰουνίου νὰ ἔχη συντελεσθῇ τι τὸ θετικόν (7). Τὸ ἀνο-

(1) Howe, Letters..., 79. Ὁ Swan, B, 108 νομίζει ὅτι ὁ Emerson Tennent εἶναι δύο πρόσωπα, ὁ Emerson καὶ ὁ Tennent. Πρέπει νὰ διακρίνωμεν τὸν Emerson Tennent ἀπὸ τοῦ James Emerson, ὁ ὁποῖος ἔχει γράφει τὸ Journal of a residence among the Greeks in 1825 ἐν Picture of Greece in 1825, τ. Α'. Ὁ J. Emerson κατὰ τὰς ἡμέρας τὰς ὁποίας ἐξετάζομεν εὑρίσκεται συνεχῶς εἰς Ὑδραν, βλ. Emerson Journal, ἔ. ἀ., Α', 252-259. Ἀντιθέτως ὁ Emerson Tennent μετέβη εἰς Μύλους τὴν νύκτα τῆς 13 Ἰουνίου, βλ. κατωτέρω.

(2) ΓΑΚ., Ἐκτ. (Βουλ., Γ', 470, 9.3.1825, π. Ἐκτ. καὶ Ἐκτ., Γ', 4487, 9.3.1825, π. Βουλ.)

(3) ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ., Γ', 7581, 1.6.1825, Βουλ., Γ', 1.6.1825, π. Ἐκτ.)

(4) ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Φωτομάρας, 28.6.1824, π. Ἐκτ.)

(5) ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ., Γ', 6989, 22.5.1825, π. Βαλιᾶνον).

(6) ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ., Γ', 7638, 2.6.1825, π. Ἐκτ., ΓΑΚ.,

Ἐκτ., Γ',
5.1825, π.
ον.).

, Ἐκτ.
π., Γ',
6.1825,
).

μολόγητον ἐμπόδιον ἦτο ἡ ἀσυμφωνία τῶν μελῶν τοῦ Ἐκτελεστικοῦ ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ποῖα πρόσωπα θὰ ἀνελάμβανον τὴν ἀναδιοργάνωσιν (1). Τό Βουλευτικὸν ἀνήσυχον ἐκ τῆς ἀδρανείας ταύτης, πρόσεπάθησε διὰ σειρᾶς ἐγγράφων (2) πρὸς τό Ἐκτελεστικὸν νά κινήσῃ τοὺς ὑπευθύνους, τονίζον ἰδιαιτέρως τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναστυλώσεως τῶν κανονίων καὶ τῆς πληρώσεως τῶν δεξαμενῶν δι' ὕδατος. Τό Ἐκτελεστικὸν πρὸ τῆς ἐπιμονῆς τοῦ Βουλευτικοῦ ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ ἀμεσωτάτου πλέον κινδύνου εὔρεν ἐν τέλει μέσῃν τινὰ λύσιν, ἡ ὁποία ἱκανοποιεῖ καὶ τὰ κομματικὰ συμφέροντα καὶ τὴν γενικὴν ἀνάγκην. Ἀπεφάσισεν ὅπως αἱ διάφοροι ἐργασίαι μὴ ἀνατεθοῦν εἰς ἐπὶ μέρους πρόσωπα, ἀλλὰ εἰς ἐπιτροπὰς εἰς τὰς ὁποίας θὰ ἀντεπροσωπεύοντο ἀμφότερα τὰ κόμματα. Τοιουτοτρόπως, ἀφοῦ τὴν 10ην Ἰουνίου ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν Fabvier, εὐνοουμένου τοῦ γαλλικοῦ κόμματος, καὶ τοῦ Βαλιάνου, εὐνοουμένου τοῦ ἀγγλικοῦ, ἐνήργησε τὴν τελικὴν ἐπιθεώρησιν (3) εἰς τὰ φρούρια, τὴν 11ην τοῦ ἰδίου ἀπεφασίσθη ὁριστικῶς ἡ ἐπιδιόρθωσις αὐτῶν. Ὁ Fabvier μετὰ τοῦ Κ. Μεταξᾶ διωρίσθησαν νά φροντίσουν διὰ τό Παλαμίδι (4). Ὁ Roche καὶ ὁ Ἀ. Μεταξᾶς ἀνέλαβον τό κάτω φρούριον. (5). Ἐπίσης διετάχθη καὶ ὁ Θ. Βαλιᾶνος νά ἐξεύρῃ τοὺς καταλλήλους τεχνίτας καὶ νά παρακολουθῇ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν ἐρ-

(1) Σπηλιῶδης, Β', 353 κέξ., Jourdain, Β', 180, κέξ.

(2) ΓΑΚ., Ἐκτ. (Βουλ., Γ', 734, 10.6.1825, π. Ἐκτ.)

(3) ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ., Γ', 8001, 10.6.1825, π. Φωτομάραν).

(4) ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Ἐκτ., Γ', 8709, 11.6.1825, π. Ὑπ. Πολ., Ὑπ. Πολ., Γ', 8067, π. Fabvier, 8068, π. Κ. Μεταξᾶν, 8070, π. Θ. Βαλιᾶνον, 8071, π. Φωτομάραν).

(5) ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Ἐκτ., Γ', 8709, 11.6.1825, π. Ὑπ. Πολ., Ὑπ. Πολ., Γ', 8070 καὶ 8071 ἑ.ἀ.).

γασίαν (1). Τέλος, ἐδόθη διαταγή νά ὁρισθῇ ὑπεύθυνος, ὁ ὁποῖος, διὰ στρατιωτικῆς δυνάμεως τήν ὁποίαν θά εἶχεν εἰς τήν διάθεσιν αὐτοῦ, νά συγκεντρῶσῃ ὅλους τοὺς πολίτας διὰ νά χρησιμοποιοῦν εἰς τὰ ὁχυρωματικά ἔργα (2). Παρὰ ταῦτα ἡ ἐργασία καί πάλιν προσέκοψε, πρῶτον διότι ἔλειπεν ἡ ξυλεία ἡ ἀπαιτουμένη διὰ τοὺς ὑποστάτας τῶν κανονίων, ἡ ὁποία ἔπρεπε νά μεταφερθῇ ἀπό τό Δράπανον (3) καί δεύτερον, διότι ^{ἐν} ὑπῆρχον τεχνῖται εἰδικοί καί ἔπρεπε νά μετακληθοῦν ἐξ Ὑδρας (4) ἢ ἐκ Τρικηλῶν (τῆς Κορινθίας) (5). Ἐγίναν ἐνέρχειαι καί πρὸς τόν σκοπὸν αὐτόν, τό ἀποτέλεσμα ὅμως ἦτο, κατὰ τὰς κρίσιμους ὥρας αἱ ὁποῖαι δέν θά ἀργήσουν, τίποτε νά μὴ ἔχη ἐτοιμασθῇ. (6). -

Τό δεύτερον ἐκ τῶν ζητημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπέμεινε τό Βουλευτικόν, ἦτο, ὡς εἶδομεν, ὁ καθορισμός καί ἡ πλήρωσις τῶν δεξαμενῶν δι' ὕδατος. Ἀντηλλάγησαν καί διὰ τό ζήτημα τοῦτο ἔγγραφα τίνα, ἐδόθησαν διαταγαί (7), πάντα ταῦτα ὅμως ἔμειναν ἀνευ

1) ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Ἐκτ. Β' 8709 Ε. δ)

2) Ε. δ.

3) Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ' 370, ΓΑΚ. Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Ναυτ., Γ' 2780, 11.6.1825, π. Ὑπ. Πολ., Ὑπ. Πολ., Γ' 8037, 11.6.1825, π. Φωτομάραν, Μουσείον Μπενάκη, Ἀρχ. Ἑλλ. Ἐπαν. φακ. 32 (Σύνταγμα Πυροβολιστῶν, Γ' 41, 13-6.1825, π. Βουλ.)

4) Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ' 370 καί 371.

5) ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ. Γ' 8097, 12.6.1825, π. τόν Ἐπαρχον κλπ τῶν Ἐπαρχίας Κορίνθου, Σύνταγμα Πυροβολιστῶν, Γ' 39, 12.6.1825. -

6) Μαυρογιάννης, Β' 178, Κασομούλης, Β' 75-76. -

7) Μουσείον Μπενάκη, Ἀρχ. Ἑλλ. Ἐπαναστ. φακ. 32 (Π. Παρασκευᾶς 11.6.1825, π. Βουλευτικόν), ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ., Γ' 8078, 12-6-1825, π. τήν Γεν. Ἀστυν. Ναυπλίου. -

Αποτελέσματος (1), ἔν καὶ εἰ δαπάναι διὰ τὴν ἐπιδιόρθωσιν τῆς μεγάλης τοβλόγιστον δεξαμενῆς εἰ ἦσαν μηδαμιναί.-

Τὸ ἐπισιτιστικὸν ζήτημα ἀντεμετώπισαν ἡ κυβερνήσις διὰ τὴν ἐκκολούθωσιν ἐνεργειῶν. οἱ ἑκπαιδευτικοὶ τῶν κολεγίων Ἀνδρῶν μεταξὺ καὶ Ἀδελφ. Δούκας κατέβησαν νὰ ἀγοράσουν καὶ νὰ συγκεντρώσουν εἰς τὰς ἀποθήκας 5.256 δκ. ἀλεύρου (2). Ὁ περὶ δὲ δαπάνη ποσότης αὕτη ἦτο ἀνεπαρκής, ἀπεφασίσθη, κατόπιν προτάσεως τῆς ἐπιτροπῆς τῶν κώλων, τὴν 11ην Ἰουνίου, νὰ μεταφερθοῦν εἰς αὐτὸν καὶ τὰ ἄλλα τὰ εὐρισκόμενα εἰς κώλους. Ἐπὶ τῆς καὶ 4000 δκ. ἀλεύρων εὐρισκόμενων εἰς Ἄργος (3).-

εἰς κώλους ἐστάλησαν ἐπίτηδες πλοῖα διὰ τὴν μεταφοράν (4) διὰ τὴν μεταφοράν δὲ τῶν Ἀργῶν διαφρίσθησαν δύο μὲν ἄνθρωποι μὲ ἀποτέλεσμα τὴν 13ην Ἰουνίου νὰ ἔχουν μετακομισθῇ 1000 μόνον δκ. ἐκ τῶν 4.000 (5). οἱ ἐπὶ πλοῖοι 3.2. προαναξ. περιήχθησαν εἰς χεῖρας τῶν ἐνδ. ὅτε οἱ ἐγγύς τοῖς ἐβόρην εἰς τὴν Ἀργολικὴν πεδιάδα ἡ κυβερνήσις διέταξε τὸν Γεώργιον Ἀρβανίτην νὰ τρέξη μετὰ 3-4 ἐκπλ. εἰς τὴν πόλιν καὶ κατὰ τὰ μέρη τοῦ πόλεως καὶ νὰ μεταφέρῃ ἐντὸς τῶν πρυμνίων δὲς ἀγέλας καὶ ἄλλα εἰς τὴν πόλιν (6).

(1) ΓΑΚ, Ἰκ. Πολ. (Ἰκ. Πολ. Γ' 10053, 4.5.1925, π. Ἰκτ.)

(2) ΓΑΚ, Ἰκ. Πολ. (Ἰκ. Πολ. Γ' 10053, 4.5.1925, π. Ἰκτ.)

(3) ΓΑΚ, Ἰκ. Πολ. (Ἰκ. Πολ. Γ' 10053, 4.5.1925, π. Ἰκτ.)

(4) ΓΑΚ, (Ἰκ. Πολ. Γ' 10053, 4.5.1925, π. Ἰκτ.)

(5) ΓΑΚ, Ἰκ. Πολ. (Ἰκ. Πολ. Γ' 10053, 4.5.1925, π. Ἰκτ.)

(6) ΓΑΚ, Ἰκ. Πολ. (Ἰκ. Πολ. Γ' 10053, 4.5.1925, π. Ἰκτ.)

ειστάχθησαν πάντες οἱ ἀπαρχηγοὶ οἱ ὑποῖτοι εὗρισκοντο εἰς τὴν πύλιν νῆ παρουσιασθῶν τὴν μεσημβρίαν εἰς τὸ Ἱπουργεῖον τοῦ Πολέμου. οἱ μὴ ἀφαιρούμενοι ἐπρόκειτο κατὰ τὴν διαταγὴν νῆ ἀπολυθῶν (δ).-

Διεδάχθησαν οι Ιατροί και οι φαρμακοποιοί να διαδίδουν
"ταϊβότα" και "λύπην" εις πληγάς.-

- [illegible]

Ευρίσθησαν επίτηδες ύποπτοι δις νύ συλλέξουν ἐκ τῶν οί-
κων ὑψίσματα κατάλληλα δι' ἐκιδέσεις.-

Ευρίσθησαν δὲ οἱ ἐπὶ τῶν νύ περιέλαβον τὰς εἰδή-
ματα καταγράφουν τὰ ἐν ὁποίᾳ τὸ πρῶτον(1) .-

Τέλος, ἐζητήθη ἐκ τῆς " Φιλανθρωπικῆς " εταιρείας νά συνέλ-
θῃ καὶ νά ἀποφασίσῃ περὶ τῆς παροχῆς βοήθειας πρὸς τοὺς πτωχοὺς
τοῦ, εὐρισκομένου ἔξω τοῦ θροῦ(2) .-

(1) Γεν., Ἰκ. Ἰστον. Μίραλης καὶ Γερακέρης, 7.13.6.1825,
π. Ἰκ. Ἰστον.)

(2) Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ἰδρύθη εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ
τοῦ 1824 ἐν Αὐγῶν. ὁπότε αὐτῆς ἦτο : 1) νά βοηθῇ τοὺς πτω-
χοὺς, τοὺς ἀσθενεῖς, τὰς χήρας καὶ τὰ ὄρφανὰ καὶ 2) νά προντί-
σῃ περὶ τῆς ἀπαιδεύσεως τῶν ἀπόρων καὶ ὁρφανῶν παιδων. Ὁ
σκοπὸς αὐτῆς παρεξηγήθη ὑπὸ τινων οἵτινες τὴν κατηγοροῦσαν
ὅτι ἐμελέτα τὴν ἀνατροπὴν τοῦ καθεστώτος. Ἡ κατηγορία αὕτη
ἀνυπόστατος ἔστι τοῦ " φίλου τοῦ ὄρου". Ἐόρους εἶχεν ἡ Ε.Ε. τὰς
συνεισφορὰς τῶν ἑταίρων (χρήματα, εἶδη καὶ προσωπικὴν ἐργασί-
αν) καὶ γεννηότερον ἐράνον καὶ προσφοράς διαφόρων εἰδῶν διὰ
τῶν ἀποπτῶν. Ὁ καταστατικὸν αὐτῆς σφίεται δημοσιευμένον ἐκ
τῆς ἑφημερίδας τῶν Ἀθηνῶν. καὶ εὐρισκομένον λεπτομερεῖας περὶ
τοῦ σκοποῦ, τῆς διοικήσεως τῆς ἑώρας αὐτῆς κλπ. Ὁ δὲ ἐν
περισφίξετο μόνον ἐν Αὐγῶν. εἶχε παραρτήματα καὶ ἐλλαχού,
ὅπως ἐν Μεσολογγίῳ καὶ ἐν Ἀθήναις. Ἡ τῆς ὁρίσεως τῆς Ε.Ε.
εἶναι γνωστὴ ἡ ἰδρυτικὴ νοτοκομείῳ καὶ ἐλληνοδιδασκτικῷ σχι-
μαίῳ ἐν Αὐγῶν καὶ ἡ συζητήσις περὶ ἰδρύσεως νοτοκομείῳ
ἐν Ἀθήναις. Κατὰ τὸν Τριούρην. Ὁ δὲ διατηρήθη ὑπὲρ τὰ
24 ἔτη. περὶ τῆς Ε.Ε. ὁ φίλος τοῦ ὄρου" σ. 47, 54, 55, 59,
102, 103, " ἑφημ. Ἀθηνῶν", ἄριθ. 5, 10, 11, 13, 14, 15, " Ἀθηνη-
κὴ ἑφρομίδ", σ. 96, ΓΑΛ., Ἰκτ. (ΓΑΛ., σ. 114, 14.3.1824, π.
Ἰκτ.), Τριούρην, σ. 130, Raffenel M., Histoire
complète des événements de la Grèce, Παρίσι 1825, ἔκδο-
ς. τ. Γ', σ. 311 καὶ εἰς " ἑφημ. Ἀθηνῶν" τ. 24 (1843), σ.
1293-1299.-

Κατὰ τὴν περίοδον τὴν ὁποίαν ἀπετρίβον ἡ Ε.Ε. ἐνέστα-
θη εἰς τὸ ὕψος τῆς. Ἐγνώσθη τὴν ἀπόδειξιν, ἡ ὁποία τῆς ἔγι-
νε διὰ τὴν περίοδον τῶν ἔξω τῶν τειχῶν προσφύγῃ.

Συνέλαβε μάλιστα τὴν 16/2 τοῦ τοῦ, ὅτε πάλιν εἰς τὴν καὶ ὁ
ὁ κίνδυνος καὶ μάλιστα κατόπιν δευτέρου ἐγγράφου τῆς Γεν.
Ἰστον. (ΓΑΛ., Ἰκ. Ἰστον. (ἐν. Ἰστον., σ. 10-5-1825, π.
Ἰκτ.), ΓΑΛ., Ἰκ. Ἰστον. (Γεν. Ἰστον. 11.6.1825, π.
τῆς ἀπαιδεύσεως τῆς Φιλανθρ. εταιρείας). ὅτι ἀπεφασίσθη νά κα-
τασχῇ χρηματικὴν βοήθειαν εἰς τοὺς ἑόρους.-

ἑμφανεστερος ἐξεδηλώθη ὁ κομματικὸς ἀνταγωνισμὸς καὶ ἡ ἀμοιβαία δυσπιστία μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ ἑκτελεστικοῦ ὅταν ἐτέθη τὸ ζήτημα τῆς ἐπανδρώσεως τῶν φρουρῶν καὶ τοῦ διορισμοῦ τῶν ὑπευθύνων ἀρχηγῶν.-

τὴν 11ην Ἰουνίου διορίσθη φρούραρχος εἰς Ἰκούρτζι ὁ Δημ. Σακτούρης(1). Δὲν παρουσιάσθησαν πολλαὶ ἀντιρροήσεις διὰ τὸν διορισμὸν τοῦτον, διότι τὸ Ἰκούρτζι δὲν ἀποτελεῖ ἀντικείμενον κομματικῶν διεκδικήσεων. Δὲν συνέβαινεν ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὸ Παλαμῆδι. Ἡ Ἀγγλόφιλος μερὶς τοῦ ἑκτελεστικοῦ, μὴ ἔχουσα, φαίνεται τὴν θέλυσαν ἐμπιστοσύνην πρὸς τὴν ἐκεῖ φρουρὰν, ἐζήτησε νὰ τῆς σταλοῦν ἐξ Ὑδρας ἐβδομήκοντα ναῦται πυροβοληταί, ὑπὸ τὴν πρόφασιν ὅτι ἐχρειάζοντο πολλοί ἐν Ναυπλίῳ, πραγματικῶς ὅμως διὰ νὰ τοποθετήσῃ αὐτοὺς εἰς τὰς ἐπικαίρους θέσεις ἢ, ἐν ἀνδγαίᾳ νὰ ἀντικαταστήσῃ τοὺς αὐτῶν τὴν φρουρὰν (2). Διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν τὴν 12ην Ἰουνίου ἔστειλεν εἰς Παλαμῆδι τὸν Σαρῆντον Ἰωάννου μετὰ 12 Ὑδραίαν καὶ 27 ἑλλαν στρατιωτῶν(3). Ἀναμένουσα ἡ Κυβέρνησις τοὺς ἐβδομήκοντα Ὑδραίους, δὲν ἐπρόντισε νὰ ἐνισχύσῃ ἐγκρίτως τὸ Παλαμῆδι(4). Οἱ πυροβοληταί εἴτε καθυστέρησαν εἴτε δὲν μετέβησαν καθ' ὅλου εἰς Ναύπλιον. Διὰ τοῦτο ὅταν ὁ ἔχθρος, τὴν 13ην Ἰουνίου, ἐπὶ εἰς τὴν Ἀργολικὴν πεδινὰ, ἠναγκάσθη νὰ ἐνισχύσῃ τὸ Παλαμῆδι διὰ τῶν ὑπαρχουσῶν συνόρων τοῦ τακτικοῦ, ἀλλ' ὅπου εἴην δεηγῶν ἐμπιστῶν προσόπων (5). Μετὰ τὴν τοῦ Ἀναστράσιον Λόντον καὶ τὸν Κωνσταντῖνον μεταξὺν νὰ τεθοῦν

(1) Γ.Γ., Ἰκ. Πολ. (ἑκτ. Γ' 3726, 11.6.1925, π. Ἰκ. Πολ. Ἰκ. Πολ. 3064, 11.6.1925, π. Σακτούρης, Ἰκ. Πολ. Γ' 3115, 13.6.1925, π. τὸν ἐπιστάτην τῶν Πόλεμοφοδίων), Γ.Γ., κτ. (Ἰκ. Πολ. Γ' 3571, 26.6.1925, π. ἑκτ. Σηλιόφης, Β' 353, μεταξὺ 1., π. 2-2, Κασομοῦλης, Γ' 76.-

(2) Ἰκ. Ὑδρας, Γ' 372, μεταξὺ 3.Ε.δ, Σηλιόφης Ε.δ.

(3) Γ.Γ., Ἰκ. Πολ. (Σ. Ἰωάννου, 1-7-1925, π. κτ. συνημμένον μετὰ τοῦ ἑκτ. τοῦ Ἰκ. Πολ. Γ' 3836, 3.7.1925, π. κτ., Γ.Γ., Ἰκ. Πολ. κτ. Γ' 3741, 7.7.1925, π. Ἰκ. Πολ. κτ.).-

(4) Jourdain, 1925.

(5) μεταξὺ 3., Jourdain, 1925.

ἐπὶ κεφαλῆς 140 περίπου τακτικῶν, 100 τοῦ πεζικοῦ καὶ 40 τοῦ πυροβολικοῦ, μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν αὐτῶν, καὶ ἔχοντες ἐπίσης ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτῶν καὶ τοὺς 250 ἄνδρας τῆς φρουρᾶς νὰ ἀναλάβουν τὴν ἄμυναν τοῦ Παλαμηδίου (1). Οἱ ὑπόλοιποι τακτικοὶ ἔμειναν διὰ τὴν ἄμυναν τῆς Ἀκροναυπλίας καὶ τῶν τειχῶν (2). Ἄλλ' ὁ φρούραρχος τοῦ Παλαμηδίου Φωτομάρας θεωρῶν ἑαυτὸν τοιοῦτοτρόπως ὑποσκελιζόμενον ἠρνήθη νὰ δεχθῇ τὰς ἐνισχύσεις (3). Τὸ Ἐκτελεστικὸν ἢ μᾶλλον ἡ Ἀγγλόφιλος μερίς αὐτοῦ, ἥτις κυρίως ἐκυβέρνα, πρὸ τῶν δειγμάτων τούτων τῆς ἀπειθαρχίας εἰς τοσοῦτον κρισίμους στιγμὰς καὶ πρὸς ἀντιστάθμισιν τῶν ὑποχωρήσεων (4) εἰς τὰς ὁποίας εἶχε προβῇ πρὸς τοὺς γαλλοφίλους διὰ τῆς τοποθετήσεως εἰς ἐπικαίρους θέσεις τῶν Fabvier καὶ Roche, ἀνέθεσε τὴν γενικὴν στρατιωτικὴν διοίκησιν τοῦ Ναυπλίου καὶ τῶν φρουρίων εἰς τὸν Ὑπουργὸν τοῦ Πολέμου Ἀνδρέαν Μεταξᾶν, περιβαλοῦσα αὐτὸν διὰ δικτατορικῆς σχεδὸν ἐξουσίας. Τὰ Ὑπουργεῖα τοῦ Πολέμου, τῶν Ναυτικῶν καὶ τῆς Ἀστυνομίας καὶ πάντες οἱ ὀπλοφόροι καὶ οἱ πολῖται τοῦ Ναυπλίου, διετάχθησαν νὰ ὑπακούθουν εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Α. Μεταξᾶ (5).-

(1) ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Δ/γὴ Ἐκτ. Γ' 8763, 13.6.1825, Ὑπ. Πολ. Γ' 8122, 13.6.1825, π. Ἀναστ. Λόντον, Ὑπ. Πολ. Γ' 8149 καὶ 8150, 13.6.1825, π. Θ. Βαλιᾶνον καὶ Π. Ρόδιον). Ἐκ τοῦ τελευταίου ἐγγράφου φαίνεται ἡ ἀναλογία πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ.-

(2) Βυζάντιος, ἔ.δ. ἔκδ. γ', 76

(3) Ἀρχ. Κουντ., Δ', 570

(4) Jourdain, Β', 181

(5) ΓΑΚ, Ὑπ. Πολ. (Διαταγὴ Ἐκτ., Γ' 8761, 13.6.1825, Ὑπ. Πολ., Γ' 8114, 13.6.1825, π. τοὺς ὀπλοφόρους κλπ. τοῦ Ναυπλίου, Μουσεῖον Μπενάκη, Ἀρχ. Ἐπαν. φακ. 22 (Ἐκτ., Γ' 8798, 13.6.1823, π. Βουλ.) Ἀρχ. Κουντ., Δ', 569, 571, Jourdain, Β', 181. Ἀνακριβῶς οἱ Grasset, ἔαδ 64-69 καὶ Humphreys W, Journal, ἔ.δ. Β', 324 ἀναφέρουν ὅτι ἡ γενικὴ διοίκησις τοῦ Ναυπλίου εἶχεν ἀνατεθῇ εἰς τὸν Fabvier, πβλ. καὶ Δ. Γατόπουλον, Ἐφημ. "Βραδυνή" 7265, 9.9.1943. Ποία ἀκριβῶς ἦτο ἡ ἀρμοδιότης τοῦ Fabvier βλ. ἀνωτ. σελ. 31.-

Τό μέτρον τοῦτο τοῦ Ἐκτελεστικοῦ καί ἂν ἀκόμη ὑπηγορεύθη ὑπό κομματικοῦ ὑπολογισμοῦ καί μόνον, εἶναι ἡ ἀξιολογωτέρα ἐνέργεια αὐτοῦ κατὰ τὰς κρίσιμους ταύτας στιγμὰς. Ἡ περίστασις ἀπῆλθε νά συγκεντρωθῇ ἡ ἐξουσία ~~ἀπὸ~~ ὑπεύθυνόν τι πρόσωπον.-

Ἐν τῷ μεταξύ τῷ Βουλευτικῷ ἀντιλαμβανόμενον ὅτι πᾶσαι αἱ εἰσηγήσεις αὐτοῦ ἔμενον ἄνευ οὐσιαστικοῦ αποτελέσματος, καί τοῦτο ἐνῶ αἱ περί προδοσίας φῆμαι εἶχον λάβει διαστάσεις καί ὁ ἐχθρός εὐρίσκετο ἔξω τῶν τειχῶν, ἀπεφάσισε νά δράσῃ πραξικόπηματικῶς καί νά θέσῃ ὑπό τόν ἄμεσον αὐτοῦ ἑλεγχον τήν Ἐκτελεστικήν ἐξουσίαν. Πρὸς τόν σκοπὸν τοῦτον διώρισεν ἕξ ἐπιτροπὰς ἐκ βουλευτῶν, ἐκάστην δι' ἄλλης περιβεβλημένων δικαιοδοσίας.-

Ἡ σπουδαιότερα τῶν ἐπιτροπῶν τούτων, ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν βουλευτῶν Βασιλείου Μουντούρη, Σπυρίδωνος Τρικούπη καί Κ. Ζωγράφου. Συμφάνως πρὸς τὸ ἔγγραφον (2) τὸ ὁποῖον τὸ Βουλευτικόν ἔστειλε πρὸς τὸ Ἐκτελεστικόν, οἱ τρεῖς οὗτοι βουλευταὶ διωρίσθησαν " οἷά νά παρευρίσκωνται μέ τὸ Σ. Ἐκτελεστικόν καί νά συσκέπτωνται ὥς ἀπλοῖ σύμβουλοι καί συμροηθοί " μετ' αὐτοῦ. Αἱ πραγματικαὶ ὁμῶς προθέσεις τοῦ Βουλευτικοῦ ἦσαν, ὥς εἵπομεν, νά θέσῃ τὸ Ἐκτελεστικόν ὑπὸ τόν ἄμεσον αὐτοῦ ἑλεγχον. Τοῦτο μαρτυρεῖται ὑφ' ἐνός ἐκ τῶν μελῶν τῆς Βουλευτικῆς ταύτης Ἐπιτροπῆς, τοῦ Σπ. Τρικούπη: οἱ βουλευταὶ οὗτοι, λέγει, διωρίσθησαν " ἵνα παρευρίσκωνται παρὰ τῷ Νομοτελεστικῷ εἰς αὐστηράν ἐφορίαν καί διεύθυνσιν κατὰ τὸ δοκοῦν τῶν ἐργασιῶν του " (2).-

(1) ΓΑΚ., Ἐκτ. (Βουλ., Γ', 740, 13.6.1825, π. Ἐκτ.).-

(2) Τρικούπης, Γ', 164. Χαρακτηριστικόν εἶναι ὅτι ἐν τῷ ἄνωτέρῳ ἔγγραφῳ τοῦ Βουλ. δὲν χρησιμοποιεῖται, ὥς συνήθως ὁ τύπος " τὸ Βουλευτικόν προβάλλει " ἀλλὰ " τὸ Βουλευτικόν ἔκρινεν ἐλλογον καί ἐδιώρισεν " ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Ἐκτελεστικοῦ. Ἐν τούτοις τὸ Ἐκτελεστικόν, καί εἶναι καί τοῦτο χαρακτηριστικόν, ἐθεώρησε καί τὸ ἔγγραφον τοῦτο προβούλευμα καί ἔσπευσε νά ἐγκρίνῃ τὸ περιεχόμενόν του (βλ. ἐν ὁπισθογράφῳ). Διὰ τὴν διαδικασίαν τῆς ψηφίσεως νόμου καί τῆς σχετικῆς διευθυντικῆς Βουλευτικοῦ καί Ἐκτελεστικοῦ βλ. Μάμουκα Α., τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι, 1833-1852, τ. Β' σελ. 19 καὶ 131.-

μία άλλη επιτροπή, τήν ὁποίαν ἀπετέλουν οἱ βουλευταὶ Ληριδῆς Ἱερομνήμων, Ἰω. Μαρκῆς καὶ Νικ. Γρηγοριδῆς, διαφύσθῃ διὰ νὰ φροντίσῃ διὰ τὰ ἀπαιτούμενα ὅλινά πρὸς ἐπιδιόρθωσιν τῶν ὑποστα-
τῶν (ἀμάξια, λῆττα) τῶν κανονίων.

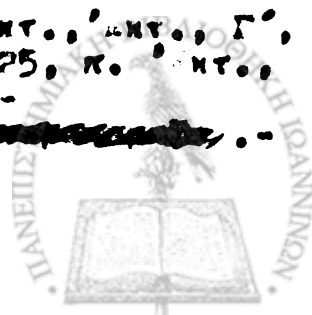
Τρίτη βουλευτικὴ Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Εὐγεν. Σταυροπούλου, Γιαν-
νῆκη Χατζηπέτρου καὶ Ζαχαρίου Πρακτικίδου, ἄρτισθ, ἐν συνεργασί-
σῃ μετὰ τοῦ Ἐκουργοῦ τῆς Ἀστυνομίας, νὰ παρακολουθῇ τοὺς ἀρ-
τοποιοὺς ὥστε νὰ παρασκευάζουν τακτικῶς καὶ εἰς κανονικὴν ποσό-
τητα ἔρπον.-

Αἱ τρεῖς ἑλλαί επιτροπαί, αἱ ὁποῖαι ἦσαν πολυμελέστεραι,
καὶ αἱ ὁποῖαι ἀπετελοῦντο ἢ μὲν πρώτη ἐκ τῶν Ἀναγνώστου Οἰκονο-
μοπούλου, Παναγ. Δημητροπούλου, Ἀθαν. Ἀναγνώστου, Νικ. Βελισ-
σαρίου καὶ Διον. Λοιμωπούλου, ἢ δὲ δευτέρα ἐκ τῶν Ἀναγν. Ζαφει-
ροπούλου, Ἀθαν. Λιδωρίκη, Κ. Λιβερτίου καὶ Κ. Λογοθέτου, ἢ δὲ
τρίτη ἐκ τῶν Νικ. Μπουκουροπούλου, Λυκούργου Κρεστενίτου καὶ
Ἰωάν. Καρακαώλου, ἀνέλαβον τὴν προύρησιν ἐν ταῖς πύλαις καί τοις
κανονοστασίοις, κυρίως, φαίνεται, διὰ νὰ ἀποτρέψουν τὸν πιθανὸν
ἐκ προδοσίας κίνδυνον (1).-

Ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἀπορρέσεως τοῦ Ἰμπρημ, τὸ βου-
λευτικὸν παρακολουθεῖ ἀγρύπνως τὰς ἐνεργείας τοῦ ἀκτελεστικοῦ
καὶ συχνὰ παρεμβαίνει ἄλλοτε ψέγον τοῦτο διὰ τὴν ἀδράνειάν του
καὶ ἄλλοτε ὑποδεικνύον εἰς αὐτὸ τὸ πρακτικόν (2). Συνέχεια τῆς

(1) Περὶ τῶν Ἐπιτροπῶν τούτων βλ. τὸ Ἀνωτ. Ἐγγρ. τοῦ βουλευ-
τικοῦ.-

(2) ΓΑΚ., Ἐκτ. (βουλ., Γ', 470, 9.3.1325, π. Ἐκτ., Ἐκτ., Γ',
4437, 9.3.1325, π. βουλ. (βουλ., Γ', 523, 21.3.1325, π. Ἐκτ.,
Ἐκτ., Γ', 5259, 21.3.1325 καὶ 5339, 22.3.1325).-

πολιτικής του ταύτης ήτο καί τό ένδιαφέρον, πό άποτόν, άς είπομεν, τό βουλευτικό έπέδειξε διό τήν δργάνωσιν της άμύνης του ναυπλίου καί τέλος ό διορισμός των άνωτέρων Έπιτροπών.

Τό Έκτελεστικό δίχασμένον καί Ένοχον διό τήν άδράνειαν αυτού, έόχθη άδιαρτηρώτως τήν επέμβασιν είς τά καθήκοντα αυτού καί " έπεκύρωσε" (1) τόν διορισμόν των βουλευτικών Έπιτροπών.

Άλλά καί πρό της παρεμβάσεως του βουλευτικού είχε πραγματοποιηθί, άς είπομεν, τό πρώτον σταθερόν βήμα διό τήν δργάνωσιν του ναυπλίου ό διορισμός του Α. Μεταξί.-

Ό Α. Μεταξίς διό της δραστηριότητος αυτού καί διό της βοήθειας των βουλευτικών Έπιτροπών δργάνωσεν άμέσως ισχυράν πολιτοφυλακήν έξ έθελοντών (2) οι άποτοι άπό της προηγουμένης είχον προσφερθί πρός τόν σκοπόν τουτόν, καί έξ άλλων πολιτών τούς άποίους κατήρθεσε νά στρατολογήσθ (3). Ή πολιτοφυλακή αύτη άποτελεσθεΐσα έκ 2.000 περίπου άνδρών διηρέθη είς τμήματα, υπό ιδιαιτέρως υπεύθυνους άρχηγούς καί άνέλαβε νά φρουρή είς τά έπείκαιρα σημεΐα της πόλεως. Έλήφθη μάλιστα πρόνοια άστε ούδέν εκ των τμημάτων τούτων νά μή παραμένη περισσότερον των 24 άνδρων είς τό αυτό μέρος. Τοιουτοτρόπως ούδείς θά εύρίσκε τήν εύκαιρίαν νά δράσθ πιθανώς πρός τό συμφέρον του έχθρου (4).-

Έπίσης ό Α. Μεταξίς κατήρθεσε νά ένδυναμώσθ καί τό Παλαμήδι, άκουτέϊλας έκεί τούς δύο τακτικούς λόχους—Ένα του πεζικού έκ 100 άνδρων καί Ένα του πυροβολικού έκ 50—, τούς άποίους ό άποτο-

(1) Ρλ. Άνμτ.σελ. 39 σημ. 4.

(2) ΓΑΚ., Ύπ. Πολ. (Έδτοικοί τινες του ναυπλίου, 12.6.1925, κ.ύπ. Πολ.

(3) Άρχ. Φουντ., Δ', 569.-

(4) Άρχ. Φουντ., Δ', 571

ΕΒΘ

μάρας προηγουμένης είχεν αποπέμνη (1). Τοιουτοτρόπως αὖ ἐν Παλα-
μῆδῳ δυνάμεις ἀνῆλθον εἰς τοὺς 450 περίπου ἄνδρας (2).-

Ἐὐχαρίστως ἐδέχθη ὁ λαὸς τὰ μέτρα ταῦτα, ἰδίως δὲ οἱ ἰοιοκτῆ-
ται καὶ οἱ ἔμποροι, τῶν ὁποίων ἡ περιουσία ἐξησφαλίσθη τοιουτο-
τρόπως ἀπὸ τῶν ἀρπαγῶν τῶν ἀτάκτων.-

Ὁ Α. Μεταξὺς κατῴρθασεν οὕτω μέχρι τινὸς νὰ ἐμπροσθῇ τὴν
τάξιν (3) ἐν τῇ πόλει καὶ νὰ δημιουργήσῃ αἴσθημα ὑποχειρῶδους
ἀσφαλείας εἰς τοὺς πολίτας, πράγματα τὰ ὅποια ἀπετέλουν ἀπαραί-
τητους προϋποθέσεις οἰᾶ τὴν περαιτέρω ὀργάνωσιν τῆς ἀμύνης. Βεβ-
βαίως δὲν κατῴρθασε νὰ μεταβάλλῃ ριζικῶς τὴν κατὰστασιν ἐν Ναυ-
πλῖῳ καὶ νὰ ἐξουοτερώσῃ τὴν ἀπὸ ἡμερῶν ἐπιδειχθεῖσαν ἀδράνειαν.
οὔτε θρῶς τὰ φρούρια ἦτο δυνατόν νὰ ἐπισκευασθοῦν, οὔτε τὸ ἐπισι-
τιστικὸν πρόβλημα νὰ λυθῇ ἐκ τοῦ προχείρου καὶ ἐντὸς ὀλίγων
ἡρῶν.-

(1) Βλ. ἀνωτ. σελ. 48, καὶ ΓΑΓ., ὑπ. Πολ. (Ν. Σωτομάρας, 14.6.1825
π. ὑπ. Πολ., ἔκτ., Γ', 8881, 17.6.1825, π. ὑπ. Πολ.), Σπηλιόφης, Β'
353, Βυζάντιος, ἐκδ. γ' 76. Κατὰ τὸν Βυζάντιον καὶ οἱ δύο οὗτοι
λόχοι πρέπει νὰ ἦσαν τοῦ πεζικοῦ. Τὴν ἀπόψιν ταύτην ἐνισχύει καὶ
ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Γ. Σταύρου, 14.6.1825, π. Γ. Κουντουριώτην ('Αρχ. Φουν-
τ., Δ', 572), ἥτις ἀναφέρει ὅτι εἰς Παλαμῆδι μετέβησαν 200 τακτικοί-
καὶ λόχοι τοῦ πεζικοῦ ἀπετελοῦντο ἐξ 100 ἀνδρῶν περίπου, βλ. ἀνωτ.-
ἡμεῖς ἐδέχθημεν 150 μόνον, ἐπὶ τῇ βῆσει τοῦ ἐγγράφου τοῦ ὑπ. Πολ.
Γ', 8149 π. Βασιλῆνον καὶ 8150 π. Ρόδιο, 13.6.1825, (ΓΑΓ., ὑπ. Πολ. καὶ
τῆς ἀνωτ. ἀναφορᾶς τοῦ Ν. Σωτομάρα. Δὲν εἶναι βέβαιον ἂν τοὺς τακτι-
κοὺς τούτους συνάδευσαν οἱ Ζ. Μεταξὺς καὶ Ἀναστ. Λόντος, οἱ ὅποιοι
ἀρχικῶς, ὡς εἶδομεν, εἶχον διορισθῇ (βλ. Γ. Μεταξὺς, Ἀπομν. 201-2,
Βυζάντιον, ἐκδ. γ' 76) ἢ ὁ Π. Ρόδιος (βλ. Ἀρχ. Φουντ., Δ', 572 πρλ καὶ Σπη-
λιόφης) Ρ', καὶ Λαμπρινίδην, 274.-

(2) ΓΑΓ., ὑπ. Πολ. (Ν. Σωτομάρας, 14.6.1825, π. ὑπ. Πολ., πρλ καὶ ὑπ.
Πολ. Γ', 8119, 13.6.1825, π. Ἑρμ. Μένον, ὑπ. Πολ., Γ', 8160, 14.6.
1825, π. Βασιλῆνον, ὑπ. Πολ., Γ', 8208, 16.6.1825, π. Λάδαρον Τζερ-
τιην), ΓΑΓ., ἔκτ. (Γεν. Γραμμ., Γ', 72, 16.6.1825, π. Δε. Rigny)
Μεταξὺς, 201-2, ἐπίσης πρλ. καὶ ΓΑΓ., ὑπ. Πολ., (ὑπ. Πολ., Γ', 10654
21.8.1825, π. ἔκτ.) ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὰ προηγούμενα ἔγγραφα τῆς
ὑποσημειώσεως ταύτης.

(3) Ἀρχ. Φουντ., Δ', 572.-

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Γ'

1. Οἱ Μῦλοι καὶ ἡ σημασία των. 2. Μέτρα τῆς κυβερνήσεως διὰ τούς Μῦλους. 3. Ὁ Μακρυγιάννης ὀχυρᾷ τούς Μῦλους. 4. Ἀφίξεις Μαυροβιχάλη, Ξηλάντη καὶ τῶν λοιπῶν ἀπαραρχηγῶν Μῦλους. 5. Αἱ Ἑλληνικαὶ ἐν Μῦλοις δυνάμεις καὶ ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν. 6. Συμβούλιον τῆς 12ης Ἰουνίου. 7. Ἡ ἀξία τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων καὶ ὁ *de Rigby*

μετὰ τὴν ἐκθεσιν τῆς ἐν Ναυπλίῳ καταστάσεως καὶ τῶν μέτρων τῆς κυβερνήσεως διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀμύνης ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ὅς ἐπανελάθωμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ὁρδῆσεως τῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ὑπὸ τὸν Ἀ. Μεταξῶν καὶ τὸν Ἰω. Μακρυγιάννην εἶχον ἐπιστρέψει ἐξ Ἀχλαδοκρήμτου εἰς Μῦλους. Ἡ στρατιωτικὴ πεῖρα ἐδείκνυεν ὅτι ἐκεῖ, εἰς τούς Μῦλους, αἱ μικραὶ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις ἔπρεπε νὰ ἀντιμεταπίσσουν τὸν ἀγέρωχον εἰσβολέα, καὶ ὅτι, συνεπῶς, ἐγκαίρως ἡ θέσις αὕτη ἔπρεπε νὰ ὀχυρωθῇ. Ὁ Ἰω. Μακρυγιάννης μετὰ τῶν συντρόφων του ἀνέλαβε τὸ βαρὺ τοῦτο ἔργον, ἐνῶ δ. Ἀ. Μεταξῶς συνέχισε τὸν θρόνον πρὸς τὸ Ναύπλιον, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ὀργανώσῃ καὶ νὰ ἀποστείλῃ τὰς ἀπαιτουμένας ἐνισχύσεις εἰς Μῦλους (1).-

Οἱ Μῦλοι (2) εἶναι (3) ἐκτισμένοι πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου καὶ ἀπέναντι τοῦ Ναυπλίου, ἐπὶ ἐνός ἐκ τῶν γνωστοτέρων ἐκ τῆς ἀρχαίας μυθολογίας τόπων, παρὰ τὴν λίμνην τῆς Λέρνης ποταμοῦ, ὅπου δ. Ἡρακλῆς ἐφόνευσεν τὴν πολυκέφαλον Ἰδραν. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας οἱ Μῦλοι ἦσαν χωρίον μικρὸν ἐκ 30 περίπου οἰκηθῶν (4),

(1) Μακρυγιάννης Α', 277 καὶ Β', 168, Ἑφημ. Ἀθηνῶν, 500, 15. 1. 1838 (ἔρθερον Χ' Ἰω. Στεφανῆ).-

(2) Ὀνομάζονται καὶ Μῦλοι Ἀφεντικοὶ ὅπως ἐπειδὴ ἦσαν κτήμα Σουλτανικὸν βλ. Κοσμοπούλην, Β', 73, σημ. 4.-

(3) Ἐπειδὴ πᾶς ἐνδιαφέρει ἡ κατάστασις τῶν Μύλων κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς μάχης καὶ οὐχὶ ἡ σημερινή, ἐστηρίχθημεν διὰ τὴν περιγραφὴν αὐτῶν εἰς πηγὰς συγχρόνους πρὸς τὰ γεγονότα τὰ ὁποῖα ἐξετάζομεν. Περιγράφοντες δὲν πρόκειται νὰ δηλώσωμεν ποῖας μεταβολὰς ὑπέστη τὸ τοπικόν μέχρι σήμερον.-

(4) Pouqueville F., Voyage en Morée, Α', 492, Raybaud, ε. α. Β' 13

δείδοντο δὲ ὡς σκῆλα(1) ἢ ὁποῖα ἐξυπηρετεῖ τὸ ἐμπόριον τῆς Τριπόλεως καὶ τῶν πέριξ χωρίων. Ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς Ἐκανα-
στάσεως τὸ χωρίον τοῦτο κατεστράφη (2), ἡ θέρσις δὲ αὕτη μετὰ
τῶν ἐρείπειαν, τῶν μύλων καὶ τινων ἀποθηκῶν δὲν ἔπαυσε νὰ ἔχη
ἰδιαιτέραν στρατιωτικὴν ἀξίαν. Οἱ μύλοι, κείμενοι παρὰ τὴν λί-
μνην τῆς Λέρνης καὶ περιβαλλόμενοι ὑπὸ σειρῆς πηγῶν καὶ ρυθμῶν
καὶ ἐκ ὑπὸ τοῦ ἀβερσίου καὶ βαλτσῶν ἐδάφους, τὸ ὅποτον δημιουργ-
γεῖται ἐκ τῶν ὑδάτων τούτων καθὼς ρέουν πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀποτε-
λοῦν ἐκ φύσεως θέρσιν ὀχυράν, ἡ ὁποῖα ὑπῆρξε πάντοτε ἀμυντικὸν προ-
κάλυμμα διὰ τὸ Ναύπλιον. Εἰδικῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, οἱ μύ-
λοι εἶχον διὰ τὸ Ναύπλιον μεγαλυτέραν ἔτι σημασίαν, διότι ἐκεῖ
εὗρισκοντο συγκεντρωμένα πρὸς ἑλκυσιν(3) τὰ δημητριακὰ τὰ ὁποῖα
ἐμελλον νὰ χρησιμεύσουν διὰ τὸν ἐκισιτισμὸν του, καὶ διότι ἐκεῖ-
θεν θὰ μετεφέρετο ὕδωρ εἰς αὐτὸ εἰς περίπτωσιν πολιορκίας, ὅποτε
ὁ ἐχθρὸς ἀσφαλδῶς θὰ κατέστρεφε τὸ ὑδραγωγεῖον τῆς πόλεως(4).-

Ἐντὸς τῆς σκουδαϊότητος τῶν ταύτης, οἱ μύλοι εἶχον μεγάλην
σημασίαν καὶ διὰ τὸν ἑλεγχον τῆς ἀπὸ Τριπόλεως διὰ τοῦ Παρθενίου
πρὸς τὴν Ἀργολικὴν πεδιάδα ἀγούσης ὁδοῦ, καὶ διότι ἐκεῖ εὗρισκο-
το αἱ ἀποθηκαὶ ὅπου ἡ Κυβέρνησις εἶχε συγκεντρώσει τὰ τρόφιμα κα-
τὰ πολεμικὸν ὕλινόν τὰ ὁποῖα προόριζε διὰ τὸν Κολοκοτρώνην (5).-

(1) Pouqueville F., *op. cit.* A' 494

(2) Raybaud, *op. cit.*

(3) Ἐντὸς τοῦ Ναυπλίου δὲν ὑπῆρχον εἰμὴ μικροὶ τινες ἀλογόμω-
(βλ. ΓΑΚ. (πρωτ. ὑπ. Πολ. Γ' 8043, 11.6.1825) ὁ ἀνεμόμωλος τῆς Ἀερο-
ναυκίας, δὲν ἐλειτουργεῖ τότε ἕνεκα ζημιῶν (βλ. ΓΑΚ. Ἐθν. Ταμείου
(Ἰ.Κ. Ἐσωτ. Γ' 2035, 20.7.1825, π. ἔκτ.).

(4) Ἀρχ. Θ. Κολοκοτρώνη, Β' 334, ΓΑΚ, ὑπ. Πολ. (Ἐπιτροπὴ Μύλων, Γ
44, 9.6.1825, π. ὑπ. Πολ., "Φύλλον τοῦ Νόμου", 126, 15.6.1825, Μαρ-
τυριῶν, Β' 168-9, Γασσομούλης, Β' 73, Φωτῆκος, Β' 115, Ζουρμ, Β'
217, - τὸ βουλευτικὸν δὲ ἔγγράφον του τῆς 10.6.1825 (βλ. Γ
734, 10.6.1825, π. ἔκτ. (ΓΑΚ, ἔκτ.) ἐπρότεινεν εἰς τὸ Ἐκτελεστ
κὸν τὸν διορισμὸν εἰδικῆς φρουρῆς ὑπὸ "ἐφθνίμον ἀρχηγόν" πρὸς φύ-
λαξιν τῶν ἐν μύλοις τροφῶν. Πολλὰ τῶν τροφῶν τούτων ἦσαν λείπει
ἐκ πλοίων τὰ ὁποῖα ἐνήργουν τὸν ἀνεφοδιασμὸν τῶν Αἰγυπτίων καὶ τ
ὁποῖα εἶχον συλληφθῇ (βλ. ΓΑΚ, ὑπ. Πολ. Γ' 7561, 2.6.1825, π. ἔκτ., ε

(5) Emerson, Journal, *op. cit.* 253, Howe, Sketch..., 247, *Triumph of 1824*

Τό νότιον χερσαίον σύνορον τῆς Ἀργολικῆς πεδιάδος ἀποτε-
λει ὁ λόφος Ποντίνος, ὁ ὁποῖος ὑνοῦται εἰς τὴν ΒΔ γωνίαν τοῦ
Ἀργολικοῦ κόλπου, ὀλίγας ἑκατοντάδας μέτρων ἀπὸ τῆς θαλάσσης.
Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου τούτου ὑπάρχον τὰ εἰρεῖκεια φρουρίου
ἐν τῇ θέσει ὅπου ἄλλοτε ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς Σαΐτιδος(1). Ὁ Πον-
τίνος εἶναι τοσοῦτον πλούσιος εἰς ὕδατα ὥστε ἀπὸ τῆς πρόκοας
αὐτοῦ διαρκῶς ἀναβλύζουν ἄφθονοι πηγαί. Καθὼς ὁ ταξειδιώτης ἐλ-
πύρεται εἰς βορρᾶ εἰς τὴν στενὴν ταύτην παραλιακὴν λωρίδα πρὶν
συναντῆ ἀρχικῶς τρεῖς πλουσίαις πηγᾶς, τὰ ὕδατα τῶν ὁποίων ἔνοον-
ται εἰς ρύακα, τὸν Ποντίνον, ὁ ὁποῖος μετὰ μικρὴν διαδρομὴν ἐκ-
βάλλει εἰς τὴν θάλασσαν. Τὰ ὕδατα ταῦτα ἐκκινῶν οἰδ τῆς ὁρμῆς
τῶν, μικρὰ τινὰ μῦλον, τὸν "μυλῶκον", ὁ ὁποῖος εὕρισκετο
παρὰ τὴν ἐκτὴν.(2).-

Ἐκατοντάδας τινὰς μέτρων νοτιώτερον, ὑπάρχει δεύτερον
σύστημα πλουσιωτέρων πηγῶν αἱ ὁποῖαι ἀναβλύζουν ἐκ τοῦ λόφου
καὶ χύνονται ταχέως ἐντὸς ἑλous, εἰς τὸ κέντρον τοῦ ὁποῖου ὑ-
πάρχει λίμνη ἀπύθμενος, κατὰ τὴν λαϊκὴν παράδοσιν, ἡ ἀρχαία
Ἀλκυονίς. Λίμνη καὶ ἕλος ἦσαν ἐκ Β, Α καὶ Ν περιβεβλημένα οἱ
ἰσχυροῦ τοίχου, ὅστις ἐχρησίμευε οἰδ νᾶ ἀνυψῶν τὴν στάθμην
τοῦ ὕδατος, οὕτως ὥστε τοῦτο νᾶ χύνεται ὀρμητικῶς πρὸς Ε καὶ Ν
νᾶ κινῇ τὸν ἐκεῖ εὕρισκόμενον δεύτερον καὶ μεγαλύτερον μῦλον.
Ἐπίμνηες, μὲ τοίχους παχεῖς καὶ ἀρωικλινῇ στέχην, μὲ ἰσχυρὰς
ἀντηρίδας καὶ μὲ τὸ ὕδωρ νᾶ ὀρμᾷ ἐκ τῶν ἑνδόν εἰς πέντε ἀλλα-
ξ. Π. Δ. Γ. 7644, 2.6.1825, π. Ἐπιτρ. λειψ., ὁπ. Πολ. Γ. 9, 6.1825
π. ὁπ. Οἶκον., ΓΑΡ, Ἐπ. (ὁπ. Οἶκ. Γ. 2335, 11.6.1825, π. Ἐπ., Ἀ-
κρυγιάννης, Β. 168).-

(1) Leake, travels in the Morea..., Β', 472, Pouqueville F.
Voyage en Morée, Α', 492

(2) Leake, ὁπ., Ἀκρυγιάννη Ἰ. - Ζαχαράκου Π., Histoire
picturale de l'Indépendance Hellénique, Ἐκδ. Γενναδίου-Boissonas, Παρίσιος-Γενεύη, 1926, πιν. 14, ἀρ. 12.-
Ὁ μυλῶκος σῴζεται καὶ λειτουργεῖ μέχρι σήμερον.-

κας πρὸς τὴν θάλασσαν, τὸ κτίριον τῶν κύλων δεσπόζει τῶν ἄλλων κτισμάτων, ἀριστερὰ τῆς θεατῆς, εἰς τὴν εἰκόνα τῆς μάχης τῶν κύλων, τὴν ὁποῖαν ὁ Παναγιώτης Ζωγράφος ἐπιλοτέχνησε, κατὰ τὰς ὑποδείξεις τοῦ στρατηγοῦ Ἰω. Μακρυγιάννη(1). Ἐμπροσθέν ἀκριβῶς

(1) Τοῦ μύλου τούτου μόνον εὑρίσκω σφίζονται σήμερον. - Ποῖα ἦτο ἡ κατάσταση ἐν κύλοις κατ' Ἰούνιον τοῦ 1825, ποῖας θέσεις κατέλαβον οἱ ἀντίπαλοι, ἰδίως οἱ Ἕλληνες, κατὰ τὴν ὁρὰ τῆς μάχης, πῶς διεξήχθη ὁ ἀγὼν καὶ πόλλας ἄλλας λεπτομερεῖας παρέχει εἰς ἡμᾶς ἐποπτικῶς ἡ εἰκὼν τῆς μάχης τῶν κύλων, τὴν ὁποῖαν, ὑπὸ τῆς ὁδηγίας τοῦ Μακρυγιάννη εἰργάσθη ὁ λαϊκὸς καλλιτέχνης Παναγιώτης Ζωγράφος. Ἡ πρόθεσις τοῦ Μακρυγιάννη, τοῦ ἐμπνευστοῦ τῆς εἰκόνης, νὰ κατοχυρώσῃ δι' αὐτῆς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν (Μακρυγιάννη Ἀπομνημονεύματα, Β', 497) καὶ ἡ προθυμία τοῦ Π. Ζωγράφου νὰ ἐξυπηρετήσῃ διὰ τῆς τέχνης του τὸν σκοπὸν τοῦτον προσδίδουν εἰς τὸν πίνακα ἀξίαν πηγῆς ἱστορικῆς. Τὸν πίνακα τοῦτον καθιστᾷ εὐγλωττον καὶ λεπτομερῆ ἡ τεχνολογία αὐτοῦ, ἡ χαρτογραφικὴ ἀπόδοσις τοῦ τοπίου, (πβλ. Προκοπίου Α., τὸ εἰκονοστένα στὴ λαϊκὴ Ζωγραφικὴ του, Ἀθήναι, 1940, σ. 33, 211 καὶ 214) καὶ συνεπῶς ἡ εὐκρινὴς παράστασις καὶ αὐτῶν τῶν σκηνῶν τοῦ βόθρου, ἡ ἔξαρσις, διὰ τοῦ μεγέθους, τῶν σημαντικῶν παραστάσεων καὶ ἡ ἀπεικονίσις γεγονότων ἀνηκόντων εἰς διαφόρους χρονικὰς στιγμὰς. Πεισφαστερότερην καθιστᾷ τὴν εἰκόνα ὑπόμνημα εἰς τὸ ὁποῖον δι' ἀριθμῶν ἐπεξηγοῦνται πᾶσαι αἱ λεπτομέρειαι. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο βλ. εἰς Μακρυγιάννην, Ε.δ., Β', 519-20 καὶ εἰς Μακρυγιάννη Ἰω., - Ζωγράφου Π., Histoire picturale de la Guerre de l'Indépendance Hellénique Ἰωδ. Γενναδίου-Boissonas Παρίσι-Γενεύη, 1926, Παράρτημα, σ. 11-12. Ἡ εἰκὼν τῆς μάχης τῶν κύλων μετὰ 23 ἄλλων εἰκόνων ὁμοίων θεμάτων ἐξωγραφήθη κατὰ τὸ διδαστήριον 1835-1839 (Μακρυγιάννη, Ἀπομνημ., Β', 349-51) Ὁλόκληρος ἡ σειρά κατόπιν πολλῶν περικετειῶν ἐδημοσιεύθη τὸ 1926 ὑπὸ τοῦ Γενναδίου καὶ Boissonas εἰς χρωμαλισθογραφίαν ὑπὸ τὸν τίτλον Histoire picturale de la guerre de l'Indépendance Hellénique, Παρίσι-Γενεύη, 1926 τόμ. Α', (Πίνακες) - Β' (Παράρτημα). Πληροφορίας σχετικὰς μετὰ τὰς εἰκόνας ταύτας βλ. εἰς Μακρυγιάννην, Β', 333, 338-41, 349 καὶ 351, 494 καὶ 497, 505-6 κλπ. Ἐπίσης εἰς τὴν Histoire picturale τ. Β' (Παράρτημα), βλ. καὶ Προκοπίου Α., τὸ εἰκονοστένα στὴ λαϊκὴ Ζωγραφικὴ Ἀθήναι, 1940, Προκοπίου Α., La signification de l'oeuvre de Zographos dans la peinture Grecque du XIXe siècle - ἐκδόση Ἀθήναι, 1939.-

τῶν μύλων (κτίσθους) ὑπῆρχε λίθινος μύλος, ὁ ὁποῖος ἐχρησίμευε οἰά τήν φόρτωσιν καί ἐκφόρτωσιν τῶν πλοίων. Πρός Β καί κατὰ μήκος τῆς ἀκτῆς εὐρίσκοντο καί τινες ἀποθήκαι (1), εἰς τὰς ὁποίας ἐσωλεύσσοντο τὰ ἀλεσθέντα καί τὰ πρὸς ἄλλοις δημητριακά. Ἐν συνεχείᾳ τῶν ἀποθηκῶν καί μέχρι τοῦ "μυλῶν" ἐξετείνετο κήπος περικεκλεισμένος διὰ τοίχου, ὁ ἐπὶ Τουρκοκρατίας κήπος τοῦ ἀγῶ τῆς Λέρνης.(2). Ἐντὸς τοῦ κήπου τούτου, ὁ ὁποῖος κατὰ τήν ἐποχὴν ταύτην ἦτο παρημελημένος, ὑπῆρχε "κῦργος" τῆς (3) λαοκτιστος- ἡ ἄλλοτε κατοικία τοῦ ἀγῶ- καί ἄλλα μικρότερα ὑποστατικά(4). Πέριξ τῆς λίμνης καί τοῦ ἔλους καί πρὸ τοῦ μύλου πλεῖστα ὑδροχαρῆ φυτὰ, σκοῖνα κ.λ.λ., ἐπλήρουν τὸν τόπον καί καθίσταν αὐτὸν περισσότερο ἀειβάτον(5).-

Πάντα ταῦτα, αἱ ἀποθήκαι, οἱ μύλοι, ὁ κήπος, καταλλήλας δυνουόμενα καί ἐνισχυόμενα διὰ χαρακωμάτων, οὕτως ὥστε νὰ ἀποκτήσουν ἐνδότητα, εἰς ἀπετέλουν ἀξιόλογον οἰά τήν ἐποχὴν ἐκείνην ἀμυντικὸν σύστημα. Οἱ ἐκεῖ ἀμυνόμενοι ἐνῶ ἐκ τῶν ἐμπροσθεν εἰς ἐπρόστατεύοντο ὑπὸ τῆς λίμνης, τοῦ ἔλους καί τοῦ κήπου, τὰ ὁποῖα εἰς ἀμυντικὸν τὸν ἐχθρὸν νὰ ἐπιτεθῇ κατ'αὐτὰν κατὰ μάζας,

(1) *Histoire Picturale* Ε.δ. πίν. 14, ἀρ. 2, 3, 4, Τρικούρης, 1^ο, 164.

(2) *Histoire Picturale*, Ε.δ., πίν. 14, ἀρ. 6, Pouqueville F, V. en 1802, Α', 492, Leake, *Travels in the Morea*, Β', 424, Τρικούρης, Ε.δ., Γυζάντιος, ἔκδ. γ', 76.-

(3) *Hist. Picturale*, πίν. 14, ἀρ. 6, Pouqueville, Ε.δ. Leake Ε.δ. Πατῆνης, Ε', 115-6.-

(4) *Hist. Pict.* πίν. 14, ἀρ. 6, Σπηλιδοῦς, Β', 331.-

(5) Pouqueville καί Leake Ε.δ., *Laurerque*, 186-7. Γενικῶς οἰά τήν περιγραφὴν τῶν μύλων πρὸ καί ἡλιαρδῆ Α., Γεωγραφία πολιτικὴ, νέα καί ἀρχαία τοῦ ποιοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας 32-34, 41, 42, 44 καί Γορρινιῶτου Ἰα., Ἱστορία τοῦ Ἀργους, μετ εἰκόνας, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρις ἡμῶν, Ἀθήναι, 1892-3 σελ. 37, 38, 57, 59, 60, 63.-

ἐκ τῶν ὀπισθεν, δηλαδή ἐκ τῆς θαλάσσης, θά ῥούναντο, καί ἐνισχύσεις νά λάρουν ἐλευθέρως ἀνά πᾶσαν στιγμήν καί ἄμεσον βοήθειαν κατὰ τήν ὁρὰν τῆς μάχης ὑπό τῶν κυριαρχούντων ἐν τῷ Ἀργολικῷ Ἑλληνικῶν πλοίων. (1)

Χρέος λοιπόν τῆς Κυβερνήσεως ἦτο νά ἀποστελῇ εἰς Μύλους, ἐκτός τῶν στρατιωτικῶν, καί ναυτικῶς δυνάμεις. Ἀπό τῆς 11ης Ἰουνίου διὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν ἤρχισε διαπραγματεύσεις μέ διάφορα πλοῖα, διὰ νά βοηθήσουν τοὺς ἀγωνιστάς τῶν Μύλων καί νά μεταφέρουν εἰς αὐτοὺς τὸ ἀπαραίτητον πολεμικὸν ὕλικόν. Κατωτέρω θά ἐκθέσωμεν χρονολογικῶς τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐνεργειῶν τούτων.-

Διὰ τὴν στρατιωτικὴν ἐνίσχυσιν τῶν Μύλων ἡ Κυβέρνησις ἀντιμετώπιζε τὴν ἀδιαφορίαν τῶν ἐν Ναυκλίᾳ στρατιωτικῶν. Ἀλλὰ διὰ τὴν ἀδιαφορίαν ταύτην φέρει ἡ ἰδία τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἐθύνης, οἷοτι ὅχι μόνον ἔβριδε τὸ κακὸν παρῶδειγμα, διὰ τῆς ἀπραξίας τῆς, ἀλλὰ καί καθυστέρει τῆς προσφερομένου νά πολεμήσουν. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ τύχη τῆς ἀναφορᾶς 14 πατριῶν τῶν, οἱ ὅποιοι τὴν 11ην Ἰουνίου ἐζήτησαν ὅπλα διὰ νά μεταβοῦν εἰς Μύλους. Τὴν ἀναφορὰν ταύτην ἀπέστειλε τὸ Ἐκτελεστικὸν πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τοῦ Πολέμου μόλις τὴν 13ην Ἰουνίου "διὰ νά ἐνεργήσῃ τὰ θέοντα", (2), τὸ πνεῦμα τῆς ἀδιαφορίας διὰ τὴν τύχην τῶν Μύλων χαρακτηρίζει καί αὐτὸν τὸν Πρόεδρον τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Γεώργιον Κουντουριάτην, ὁ ὅποτος ἦν καί ἐπανέλημμε-

(1) Τρικοῦπης, Γ', 165, Καλοπονήρη Ι., Ἑλλ. ὁπομνήματα 164-5

(2) ΓΑΚ., Ὑκ. Πολ. (Ἀναφορὰ 14 πατριῶν, 11-6-1825, π. Ὑκ. Πολ.)

νας εκλήθη, υπό του 'Α. Μαυροκορδάτου να επιστρέψη κατά της κρι-
σίμους ταύτας ώρας εις τήν θέσιν του εις Ναύπλιον, η τοιάδε-
στον να σταυή με πλοτον παρά τούς κύλους και να εμπυχώση τούς
υπερασπιστάς των, (1), αυτός δέν ήθέλησε να θυσιάζη τήν ήσυχίαν
του εν 'Χόρα.-

Κατόπιν τών άνωτέρω δέν πρέπει να μās εκπλήττη(2) και η
απήχησις της διαταγής(3), τήν όποιαν εξέδωσε το 'Υπουργεϊον
του Πολέμου τήν 12ην 'Ιουνίου, οι'ής προσεκώλει τούς όπλαρχη-
γούς και στρατιώτας του Ναυπλίου να μεταβούν εις κύλους μέχρι
της 4ης άπογευματικής της αότης ήμέρας. "Αν και, κατά τήν δια-
ταγήν, οι παρακούοντες υά έστερουόντο τών στρατιωτικών αότων
οικαιωμάτων, οι πειθαρχήσαντες ήσαν έλάχιστοι(4).-

Διδόν τον άνεφοδισμόν τών κύλων διό τροφίμων και πυρομαχι-
ήν υυβέρνησις δέν αντιμετώπιζε ζήτημα, οιοτι, ως είπομεν, εκεί
όπληρχον αι κεντημαί άποθήκαι. 'Αφρόντισε μόνον, τήν 11 'Ιουνί-
ου, να στείλη μερικόν έργαλεία διό τήν έτοιμασίαν τών χαρακωμά-
των και όώδεκα κιβάτια πυσίγγων(5). 'Επίσης τήν 13ην 'Ιουνίου
έστειλε και ποσότητά τινα πυρίτιδος (6) διό τα εκεί εύρισκόμε-

(1) 'Αρχ.Κουντ., Δ' 565
(2) πβλ. Swan, B' 92.-
(3) ΓΑΚ., 'Υκ. Πολ. (Δ/γή 'Υκ. Πολ., Γ' 8092, 12.6.1825, πβλ.
και 'Υκ. Πολ., Γ', 12247, 4.10.1825, π. 'Εκτ.)
(4) βλ. κατωτέρω λεπτομερείας περί τών δυνάμεων, αι όποίαι
μετέβησαν εις κύλους.-
(5) ΓΑΚ., 'Υκ. Πολ. ('Υκ. Πολ. Γ' 8062, 11.6.1825, π. τόν 'Επι-
στότην τήν πολεμοφοσίαν, 'Υκ. Πολ., Γ', 8062, 11.6.1825, π. Δ. 'Υ-
ψηλάντην και Κ. Μαυροβιχάλην.)
(6) ΓΑΚ., 'Υκ. Πολ. ('Υκ. Πολ. Γ', 8117, 13.6.1825, π. τόν ά-
πιστότην τών Πολεμοφοσίαν.)

της διαξίας ή όποία άρρασίλευεν έκειτ, έξ αίτίας τών έν Τρικό-
λεως προσφύγαν, οί περισσότεροι τών όποίων έπιδίδοντο εις τήν
ληηλασίαν(1), μόλις έφθασε είδε τό σωμα του σχεδόν νά διαλύε-
ται καί τούς συντρόφους του νά περνούν είς τά σώματα άλλων όπλαρ
χηγών, τοϋ Χατζημιχάλη κλπ, οί όποιοι τότε μέ χρήματα πολλά έσιν
στρατολόγουν διά νά βοηθήσουν τήν Εολοκοτράνην, συμφώνως πρός
τήν γνωστήν διαταγήν της Κυβερνήσεως(2). Είναι άληθές ότι άρρε
τοί -όχι άλλοι -(3)έν τών συντρόφων του άποϋ είσέπραξαν τούς
ήλουσίους μισθούς επέστρεψαν εις τό σωμα τών, τό άποτέλεσμα
πάντως ήτο ό Μακρυγιάννης νά μένη μέ 74 περίπου μόνον άνδρας(4)

(1) ΓΑΚ., Έκτ. (Α.Μκαλής, 9.6.1825 πρλ. καί Βουλ. Γ' 734, 10-
6.1825.)

(2) Ελ. άνατ.σελ. 17 ~~κατά Μακρυγιάννη~~

(3) ΓΑΚ., Υκ. Πολ. (Χατζημιχάλης, 4.5.1825, π. Υκ. Πολ.)
Μακρυγιάννης, Ε' 168-9.-

(4) ΓΑΚ., Υκ. Πολ. (Υκ. Πολ. Γ' 13334, 13.11.1825, π. Έκτ.,
Υκ. Πολ., Γ' 13604, 22.11.1825, π. Έκτ.). Έν συσχετισμώ πρός τά
δύο άνατ.έγγραφα Ελ. καί ΓΑΚ., Υκ. Πολ. (Υκ. Πολ., Γ' 8304, 19.
6.1825, π. Γ.Αιδορίκη), Υκ. Πολ. Γ', 8674, 29.6.1825, π. τούς Έπι-
στατοδημογέροντας κλπ. τών Άθηνών, Γεν. Έπιθεωρητής Στρατευμά-
ταν Γ' 98, 9.11.1825, π. Υκ. Πολ. Υκ. Πολ. Γ' 13396, 13.11.1825
π. Έκτ., Μακρυγιάννην, Ε' 168 πρλ. καί Σηληιδόν, Ε'. Ο Ελαχο-
γιάννης εις τήν είσαγωγήν του εις τόν Μακρυγιάννην (τ.Α' σ.λχ.)
λέγει: "τό υπό τόν Μακρυγιάννην μαχόμενον σωμα ήτο τό κύριον
όό προσελθόντες, έν άρχή καί κατά τήν διάρκειαν της μάχης ήσαν
όλίγοι." Ός θα ίδωμεν ή άποτίς αύτη, ή όποία στηρίζεται εις
τά απονημονεύματα τοϋ Μακρυγιάννη, όέν είναι όρθία. Η άρχαις
ή έρευνα θα άποδείξη ότι τοϋ Μακρυγιάννη τό σωμα όέν άποτελεί
ούτε τό 1/10 τοϋ συνολικοϋ άριθμοϋ τών έν Εύλοις Έλληνικών συ-
νάρρων. Τοϋτο βεβαίως όέν μειώνει τήν συμφαλήν τοϋ Μακρυγιάννη
καί τών συντρόφων του εις τήν νίκην τών Εύλων. εις καμιά τούτων
άνήκει ή τιμή ότι πρώτοι άχύρωσαν τήν θέσιν ταύτην. Ουτοι έπολε-
μησαν εις τήν πρώτην γραμμήν καί έδέχθησαν τό κύριον βάρος της
έχθρικής επίθεσεως. Εις τό σωμα τοϋ Μακρυγιάννη άνήκουν οί δύο
νεκροί καί ό εις τραυματίας, οί μόναι Έλληνικάς άπολείαι κατά
τήν μάχην.-

Ἐν τούτοις ὁ Μακρυγιάννης ὡς ἄνθρωπος σταθερός εἰς τὰς ἀποφάσεις του δὲν ἀπεγοητεύθη. Ἐξ ἑλλου εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην δὲν ἦτο ὁ γνωστός πατριωτισμὸς του μόνον, ὁ ὁποῖος τὸν ἐκείναι νὰ καλεμήσῃ εἰς τοὺς μύλους. ἦτο καὶ ἡ ἐντελὲς προσωπική του ἐπιθυμία νὰ ταπεινώσῃ τὸν Ἰμπραήμ καὶ νὰ τὸν ἐκδικηθῇ διὰ τὴν ἐν Νεοκράτῳ στάσιν αὐτοῦ, ὅπου καὶ "κοντόση" ἀδόμη ἡθέλησε νὰ τὸν κέρῃ, ὅπως ὁ ἴδιος χαρακτηριστικῶς λέγει, προσκαθὼν νὰ τὸν κείσῃ νὰ τοῦ στείλῃ τὰς ἐν τῷ φρουρίῳ δύο Γεαργιανές(1).-

Κατὰ πείσματος λοιπὸν καὶ διὰ συντόνου ἐργασίας ἠτοίμασε ταμπούρια εἰς ὅσας θέσεις ἦτο ἀνάγκη καὶ ἰδίως πέριξ τῶν μύλων (κτιρίων), ἔκτισε μέχρι τῆς θαλάσσης τὸν τοῖχον, ὁ ὁποῖος εὗρισκετο ὀπισθεὶν αὐτῶν διὰ τὴν ἀνύψωσιν τῆς στάθμης τοῦ ὕδατος, ἐχύρασε καὶ ἐφάρδασε τὰς ἐκθεήνας καὶ τὰς οἰκίας τοῦ κήπου(2). Ὁ Μακρυγιάννης τοιοῦτοτρόπως προσεκδέχθη, ἐκμεταλλευόμενος καὶ οἰδὼν συνοχήν εἰς τὰ κτίρια καὶ τοὺς τοίχους, τὰ ὅποια ἡμικυκλικῶς ἐξετείνοντο ἀπὸ τῶν μύλων μέχρι τοῦ μυλῶκου, νὰ δημιουργήσῃ ἰσχυρὴν γραμμὴν ὀπισθεὶν τῆς ὁποίας θὰ ἠδύνατο κῆπως ἀσφαλῶς νὰ ἀποκρούσῃ τὸν πολυάριθμον ἐχθρὸν διὰ τῶν μικρῶν του συνόρων. ἔχων πρόσφατον καὶ πικρὴν τὴν ἀνάμνησιν ἐκ τῆς πολιορκίας τοῦ Νεοκράτου, ὅπου ἐστερήθη τροφίμων καὶ ὕδατος(3) ἐφρόντισεν ἐπιμελῶς νὰ ἐφοοιδῇ τὰς διαφόρους θέσεις οἱ ἄλλων τῶν ἀναγκάων.

(1) Μακρυγιάννης, β' 160 καὶ 168, πρλ. καὶ εἰσαγωγὴν Α' λγ'.
(2) Μακρυγιάννης, β' 168, 171, 476, 519-20, Παπαδοπούλου, Ἀνασκευ-
64, πρλ. καὶ ΓΑΚ., Ὑκ. Οἶκον. (Κ. Τζαφτζόπουλος, 24.6.1825, π. Ὑκ.
Οἶκον.)
(3) Μακρυγιάννης, β' 168.

αργου , κρέατος, οίνου κλπ. Καί ρέον άκόμη ύδωρ διωχέτευσε δι' όποχείου αβλακος εις τήν θέσιν ύπου έσχεόταξε νά δχυρωθῇ μετά τῶν συντρόφων του(1).-

Είς τήν άμυντικήν ταύτην προετοιμασίαν τῶν μύλων πλήν του Μακρυγιδάννη, έβοήθησε καί δ " άντισυνταγματάρχης τῶν δχυρωματοποιῶν" Γάλλος φιλέλλην, *François Gaillardet* οιδ τῶν εἰδικῶν αὐτοῦ γνώσεων(2). Έπίσης καί δ 'Αθανάσιος Μπαλής, δ όποτός βραί ούτερον άφίχθη εις μύλους μετά του 'Υψηλάντου, έβοήθησε πολύ μετά τῶν συντρόφων του εις τήν συμπλήρωσιν τῶν δχυρώσεων, ιδίως τῶν πέριξ τοῦ μυλῶκου (3).-

Ένθ ἡ έργασία συνεχίζετο ηρχισαν νά φθάνουν εις τούς μύλους καί άλλοι δπλαρχηχοί μετά τῶν σωμάτων αὐτῶν.-

Πρῶτος, προσερχόμενος έν Τριπόλεως(4) άφίχθη εις μύλους τῆς 10ης 'Ιουνίου (5) δ Εωνσταντίνος Μαυρομιχάλης, έπί κεφαλῆς 60 άνδρῶν(6).-

Ούτος συνεργαζόμενος (7) μετά τοῦ Κολοκοτρώνη εις τήν άπό-

(1) Μακρυγιδάννης, Β' 157, 158, 160

(2) Μουσετών πεντάκη, Αρχ. Έλλ. Έκπ., φακ. 28, ('Εκτ., Γ' 10010, 24.7.1825, π. Βουλευτικόν.)

(3) ΓΑΚ., 'Υπ. Πολ. ('Αθ. Μπαλής, 9.7.1825, π. 'Υπ. Πολ.)

(4) Σπηλιδοῦς, Β' 330, Ι. Κολοκοτρώνης, 158-9, Παπαδόπουλου, 'Ανασκευή, 64. Έν τούτοις βλ. Φωτῆκον, Β' 108, 115 καί *Gazette* Β', 217, οί όποτοί αναφέρουν ότι δ κ. μετέβη εις μύλους έν Ναυπλίου.-

(5) Τήν έσπέραν τῆς 9ης 'Ιουνίου, ὡς εἶδομεν, εὗρίσκειτο εις Τρίπολιν (*terminus post quem*). Κατά τό Έγγρ. τοῦ 'Εκτ., Γ' 8725, τῆς 11ης 'Ιουνίου 1825, πρὸς τήν 'Υδραν ('Αρχ. 'Υδρας, ΙΑ' 372) εἶχε μεταβῇ εις τούς μύλους (ἤρα ἡ 11 'Ιουνίου *terminus ante quem*) πρλ. καί ΓΑΚ., 'Υπ. Πολ. (Χατζημιχάλης, 11.6.1825, π. 'Υπ. Πολ.).-

(6) Σπηλιδοῦς, Β', 330. 'Ο Μακρυγιδάννης (Β' 169) χαρακτηρίζει τούς συντρόφους τοῦ Μαυρομιχάλη "δλίγους".-

(7) ΓΑΚ., 'Υπ. Πολ., 11.6.1825, π. τούς δπλαρχηγούς τῆς Δ. 'Ελλάδος).-

προυν τῶν Αἰγυπτίων, ἀπεγκάσθη μετὰ τὴν ἐν Δραμὰ ἦτταν
νὰ ἀποχωρήσῃ εἰς Τρίπολιν, τὴν ὁποῖαν ὡς εἴκομεν ἐνέκρησε.
Ἐν συνεχείᾳ ἔντι νὰ ἀποσυρῇ μετὰ τοῦ Κολοκοτρώνη εἰς τὴν ὁ-
ρεινὴν Γορτυνίαν κατήλθον ἐκ τῶν πρώτων εἰς τοὺς Μῦλους, ὅπου
ὡς οὐ ἴδωμεν, οὐ ἀπορῇ εἰς τῶν πρωτεργετῶν τῆς ἐκεῖ Ἑλληνικῆς
νίκης.-

Ὁ Καπ. Γιαννῆκης Ἀγαλόπουλος, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τῆς προηγουμένης
εὗρισκετο εἰς Μῦλους μετὰ ἑννέα συντρόφων του, ἐσκευσε νὰ
τεθῇ ἀμέσως ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Μαυρομιχάλη (1).-

Μετὰ τοῦ Μαυρομιχάλη ἐφθασεν εἰς Μῦλους καὶ ὁ Μιχ. Γράμσης
ἐκ κεφαλῆς 70 ἀνδρῶν (2).-

Πρὸς τὴν ἐσπέραν τῆς ἐπομένης ἡμέρας (3); 11ης Ἰουνίου,
ἀπεριβάρσθη εἰς Μῦλους καὶ ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης. Τὴν ἐποχὴν
ἐκείνην ὁ Ὑψηλάντης εὗρισκετο εἰς Τρίπολιν, ὅπου ἡ Κυβέρνησις
τόν εἶχεν, ἀπὸ κομματικῆν ἐμπέθειαν, καταδικάζει εἰς ἀπραξίαν.
Εἶναι ἀληθές ὅτι μετὰ τὴν ἀμνηστειάν καὶ κατ'ἴκιν ἐνεργεσίαν τοῦ
Θ. Κολοκοτρώνη τοῦ ἔδωκε, τὴν 30ην Μαΐου, διαταγὴν νὰ ἐκστρατεύ-
σῃ (4). Ἐπειδὴ ὅμως ποτέ δέν τοῦ ἔδωκε καί τὰ μέσα νὰ στρατο-
λογήσῃ, ἐξηκολούθη νὰ παραμένῃ ἀδρανὴς ἐν Τρίπολει (5) μέχρι

(1) ΓΑΡ., Ὑκ. Πολ. (Ὑκ. Πολ. Γ', 12883, 29.10.1825, π. Ἐκτ.,
Ὑκ. Πολ. Γ' (Ἰουλίου 1825), π. Ἐκτ.)-

(2) ΓΑΡ., Ὑκ. Πολ. (Μιχ. Γράμσης, 16.12.1825, π. Ἰκ. Πολ., Λογαρια-
σμός Μ. Γράμση, 9.4.1826) πρλ. καὶ Εὐαποπούλην, Α', 230 σημ. 7.

(3) Ἀρχ. Υἱός, ΙΑ', 372, ΓΑΡ., Ὑκ. Πολ. (Ὑκ. Πολ. Γ', 8062, 11.6.1825,
π. τὸν Ἐπιστάτην τῶν πολεμοφοδίων, Ὑκ. Πολ. Γ', 8069, 11.6.1825,
π. Δ. Ὑψηλάντην καὶ Κ. Μαυρομιχάλην, Ὑκ. Πολ. Γ' 11062, 2.9.1825, π.
Ἐκτ.) Ἀνακριβὴς ὁ Φωτῆκος (B' 115) καὶ ὁ Gordon (B', 217, ἀναφέρουν ὅτι
ὁ Ὑψηλάντης ἀφίκηται εἰς Μῦλους μετὰ τοῦ Μακρυγιάννη καὶ τοῦ Μαυ-
ρομιχάλη. Ἐπίσης καὶ τοῦ Παπαδοπούλου (Ἀνασκευή, 64) καὶ πληροφορί-
αι εἶναι ἀνακριβεῖς. πρλ. καὶ Μακρυγιάννην, B' 169.-

(4) ΓΑΡ., Ὑκ. Πολ. (Δ. Ὑψηλάντης, 12.10.1825, π. Ὑκ. Πολ.), Σηλιαί-
δος B' 324.-

(5) Μακρυγιάννης, Α', 277, Σηλιαίδος, B', 330, Howe Letters
....., 85.-

της στείγης της έκκεννάσεώς της. Ἐκ Τριπόλεως μετέβη εἰς Ναύ-
πليون(1), ὅπου, ἄνευ μνησικακίας διὰ τὴν δυσμένειαν τῆς Κυβερνή-
σεως, ἔθεσε πάλιν ἑαυτὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος. Ἐν Ναυ-
πλίῳ προσεπρόσθεσε νὰ συγκροτήσῃ στρατιωτικὸν σῆμα διὰ τὴν ὑπε-
ρήσκεισιν τῶν Μύλων, συνήντησεν ὅμως καὶ αὐτὸς τὴν γνωστὴν δια-
φορίαν. Τελικῶς, ἀποῦ τοῦλάχιστον ἔλαβεν ὑποσχέσεις τινάς(2),
ἀνεχώρησεν διὰ Μύλους μὲ 15 περίπου ἑνόρας(3).-

Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἐψηλάντου δὲν ἔμεινεν ἄνευ μιμητῶν. Τρεῖς
δυναρχηγοὶ φιλοτιμηθέντες μετέβησαν τὴν ἰδίαν ἡμέραν εἰς τοὺς
Μύλους καὶ ἐτέθησαν ὑπὸ τῆς διαταγῆς αὐτοῦ: Ὁ Μιχαὴλ Λόγουστῆς
μὲ 30(4) ἑνόρας, ὁ Ἰωάννης Παρίσης μὲ 11 (5) καὶ ὁ Ἀθανάσιος
Μπαλῆς μὲ 32 (6)ς-

~~Τὴν τὴν Ἰουνίου ἐπέστειλεν εἰς Μύλους καὶ ἀπέβηκε~~

(1) ΓΑΚ., Ἐκτ. (Α. Μπαλῆς, 9.6.1825, ΓΑΚ., Ἐκ. Πολ. Α. Μπαλῆς,
9.7.1825, π. ὑπ. Πολ. καὶ Μεταξ. Κ., Ἀπομν. 199.-

(2) Κατὰ τὸν Σηληϊόδωρον (Β'. 331), ἡ Κυβέρνησις ὑποσχέθη βοή-
θειαν 5000 ἀνδράν.

(3) Μακρυγιάννης, Β', 169. Ὁ Παπαδόπουλος (Ἀνασκειυή, 64 καὶ
"Ἐθνοφυλάξ", 805, 2.8.1865), ἀναφέρει ὅτι τὸν Ἐψηλάντην ἠκολούθη-
σαν 120 ἑνόρες. Ἴσως ὁ Π. νὰ ὑπολογίσῃ καὶ 2-3 ἄλλους οἱ ὅποί-
οι μετέβησαν εἰς Μύλους τὴν 11ην Ἰουνίου. Περὶ τούτων βλ. ἀμέ-
σως κατωτέρω, βλ. καὶ Howe, Sketch..., 247.-

(4) ΓΑΚ., Ἐκ. Πολ. (Μ. Λόγουστῆς, 28.7.1825, π. Ἐκ. Πολ., Ἐκ.
Πολ. Γ', 11062, 2.9.1825, π. Ἐκτ.)-

(5) ΓΑΚ., Ἐκ. Πολ. (Ἐκ. Πολ., Γ' 9636, 23.7.1825, καὶ 10069, 2.9
1825, π. Ἐκτ.)-

(6) ΓΑΚ., Ἐκ. Πολ. (Αθ. Μπαλῆς, 9.7.1825, π. Ἐκ. Πολ., ὑπ. Πολ. Γ',
9055, 11.7.1825 π. Αθ. Μπαλῆν, ὑπ. Πολ. Γ' 11841, 26.9.1825, π. Ἐκ.
βλ. καὶ ΓΑΚ., Ἐκτ. (Αθ. Μπαλῆς, 9.6.1825) Κατὰ τὸ τελευταῖον τοῦ-
το ἔγγραφο δὲ Μπαλῆς εὗρεται εἰς Μύλους ἀπὸ τῆς 9ης Ἰουνίου.
Ἴσως κατόπιν νὰ μετέβῃ εἰς Ναύπليون ὁπόθεν νὰ ἐπέστρεψε μετὰ
τοῦ Ἐψηλάντου, βλ. καὶ τὴν ἀνωτ. ἀναφορὰν τοῦ τῆς 9.7.1825. Τὴν
11ην Ἰουνίου ἐδόθη διαβατήριον διὰ τοὺς Μύλους καὶ εἰς τὸν Κ.
Πετρόπουλον δὲν φαίνεται ὅμως διὰ ποῖον σκοπὸν βλ. ΓΑΚ. (Πρωτὸν.
Ἐκ. Πολ., Γ' 8063, 11.5.1825)-

Τὴν 11ην Ἰουνίου ἐπίσης ἐφθάσαν εἰς κώλους καὶ αἱ πρῶται ναυτικαὶ δυνάμεις: τὸ λαμπέκο τοῦ Ἰαριανοῦ Γεωργίου Καλαφῆτη(1) ἡ γαλιῶτα "Ἐκτακέφαλος "Χόρα" τοῦ "Χόραφου Θεοδ. Εἰκούφη(2) καὶ τὸ πλοῖον τοῦ Ἰαριανοῦ Δημητρίου Μισεγιάννη(3).-

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν, 12ην Ἰουνίου(4) ἐφθάσεν εἰς κώλους καὶ ὁ Χατζημιχαήλης ("Ι)ταλιάνος (5) ἐπὶ κεφαλῆς 124 ἀνδρῶν(6).

(1) ΓΑΚ., Ὑπ. Ναυτ. (Γ. Καλαφῆτης, 1.7.1825, π. Ὑπ. Ναυτ., Γ. Καλαφῆτης, 9.7.1825, π. Ὑπ. Ναυτ.), ΓΑΚ., Ἐκτ. (Ὑπ. Ναυτ., Γ' 3378, 1.7.1825, π. Ἐκτ., Ἐκτ. Γ' 9635, 14.7.1825, π. Ὑπ. Πολ. συνημμένον μετὰ τοῦ ἔγγρ. τοῦ Ὑπ. Πολ., Γ' 8487, 23.6.1825, π. Ἐκτ., πβλ. καὶ Νικοδήμου Κ., Ὑπόμνημα τῆς νήσου Ἰαρέν, Ἀθήναι, 1862, τ. Α' σ. 538.

Ζαμπιέγγιεν τοῦ ἰταλικοῦ sciambecco = μίστικον, βλ. Θεοφανίδου Γ., Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ, Ἀθήναι, 1932, σ. 478.-

(2) ΓΑΚ., (Πρωτ. Ὑπ. Ναυτ. Γ' 2789, 2796, 2822, 11.6.1825, 2847, 13.6.1825, 3072, 24.6.1825,) ΓΑΚ., Ὑπ. Ναυτ. (Ὑπ. Ναυτ. Γ' 3042, 22.6.1825, π. τοὺς ἐν κώλοις πλοιοδάρχους, Ἐκτ. Γ' 9113, 26.6.1825, π. Ὑπ. Ναυτ., Ὑπ. Ναυτ., Γ' 3316, 29.6.1825, π. τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Ἀποθηκαρίων, ΓΑΚ., Ἐκτ., (Ὑπ. Ναυτ., Γ' 3072 25.6.1825, π. Ἐκτ.), "Φίλος τοῦ Νόμου" 131, 3.7.1825. Ἡ γαλιῶτα τοῦ Θ. Εἰκούφη ἦτο "... πηχῶν εἰκοσιέξ, ἔχει κατάρτια τέσσαρα, κακὶὰ δεκαεξί, ἀπὸ καθε μέρους, κανόνια δύο ἀπὸ καθε μέρους, καὶ δύο ἐμπρός κατλαδύρους...." ΓΑΚ., Ἐκτ. (Θ. Εἰκούφη, 3.6.1825, π. Ὑπ. Ναυτ., συνημμένον πρὸς τὸ ἔγγρ. τοῦ Ὑπ. Ναυτ. Γ' 2639, 4.6.1825, π. Ἐκτ.

(3) ΓΑΚ., (Πρωτ. Ὑπ. Ναυτ. Γ', 2798, 2822, 11.6.1825, 2847, 13.6.1825, 2963, 19.6.1825, 3042, 22.6.1825.-

(4) ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Χατζημιχαήλης, 11.6.1825, π. Ὑπ. Πολ.) πβλ. καὶ Μακρυγιάννην, Β', 169.-

(5) Κατήχετο ἐξ Ἀργυροκάστρου δι' ὃ ἐλέγχετο καὶ Ἀργυροκάστρης, βλ. ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Ἀποδεικτικὸν Δ. Ὑψηλάντου, 30.7.1825 συνημμένον πρὸς τὴν ἀναφορὰν τοῦ Χατζημιχαήλη, 21.11.1825.-

(6) Ε. Α. καὶ ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Δ. Ὑψηλάντης, 16.7.1825. Ὅσοις δ' Χ. ὅταν τὸν Δεκέμβριον ἀποβάλλῃ τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ ἔπο- γίδωρ τοὺς ἑνδράς του εἰς 127, 1 σηματοφόρον καὶ 1 γραμματέα, βλ. ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ. Γ', 14168, 11.12.1825 καὶ 14271, 17.12.1825, π. Ἐκτ...-

τούτους είχεν στρατολογήσει συμφώνως πρὸς τὴν γνωστὴν διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως, προσιθέμενος νὰ μεταβῇ πρὸς βοήθειαν τοῦ Κολοκοτρώνη. Μεταξύ τούτων ἦσαν καὶ τινες τῶν ἀνδρῶν τοῦ σώματος τοῦ Μακρυγιάννη. Εἰς κώλους μετέβη κατόπιν ἐπιστολῆς τοῦ Μαυρομιχάλη, δι' ἧς οὗτος τὸν ἐκάλει νὰ ἔλθῃ ἐκεῖ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς θέσεως ταύτης(1).-

Ἐν τῇ μεταξύ ἤρχισε καὶ ἡ διαταγὴ τοῦ Ὑπουργείου τοῦ Πολέμου(2) νὰ φέρῃ τὰ πρῶτα τῆς ἀποτελέσματα.-

Συμφώνως πρὸς τὴν διαταγὴν ταύτην ἐφθασεν, ἐκ τῶν πρώτων, εἰς κώλους τὴν 12ην Ἰουνίου ὁ Βασίλειος Καραβιδῆς ἐπὶ κεφαλῆς 20 ἀνδρῶν(3).

Ἐργότερον, πρὸς τὴν ἐσπέραν(4), ἐφθασαν καὶ οἱ ἀδελφοί(5) Χ' Στεφανῆς καὶ Χ' Γεώργης μὲ 25 περίκου(6) ἀνδρας, τοὺς ὁποῖους καὶ αὐτοὶ εἶχον στρατολογήσει διὰ τὸν Κολοκοτρώνη. Ἡ πρόθεσις τῶν ὁμῶς οὐκ ἦτο νὰ μείνουν εἰς τοὺς κώλους. Οἱ σύντροφοι αὐτῶν ἦσαν "ἄνθρωποι τῶν καπνευρίων" ὅπως χαρακτηριστικῶς λέγει ὁ Μακρυγιάννης, καὶ ἐπρότιμον τὴν ἀσφάλειάν τῶν ἐν Ναυκλίῳ;-Μεγάλῃ προσπάθειᾳ κατεβλήθη ὑπὸ τοῦ Μακρυγιάννη διὰ νὰ τοὺς πείσῃ νὰ παραμείνουν. Καὶ πάλιν ὁ ὁμῶς, ἐπειδὴ ἡ πρὸς αὐτοὺς ἐμπιστοσύνη του ἦτο ἐλαχίστη καὶ ἐφορέετο το μὴπως τὸν ἐγκαταλείψουν κατὰ τὴν κρίσιμον στιγμὴν, ἐπρότεινε νὰ

(1) ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Χατζημιχάλης, 11.6.1825, π. Ὑπ. Πολ.) ὅτι ὁ Χατζημιχάλης μετέβη εἰς κώλους μαρτυρεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ Χ' Στεφανῆ (ἐφ. "Ἀθηνᾶ", 500, 15.1.1838)-

(2) βλ. ἀνωτ. σελ. 48, 49.

(3) ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Καραβιδῆς Β', 14.9.1825, π. Ὑπ. Πολ., Ὑπ. Πολ., Γ' 12247, 4.10.1825.-πρλ. καὶ ΓΑΚ. (πρωτοκ. Ὑπ. Πολ. Γ' 3075 12.6.1825, ὅπου σημειοῦται διαβατήριον τοῦ Γεωργίου Χαρίτωνος διὰ κώλους.-

(4) Μακρυγιάννης, Β', 171. Τὴν ἔφθισιν τοῦ Χ' Στεφανῆ καὶ τοῦ Χ' Γεωργίου ἀναφέρουν καὶ οἱ Χ' Στεφανῆς (Ἀθηνᾶ, 500, 15.1.1838,) Σπηλιόδης (Β' 331) καὶ Παπαδόπουλος (Ἀνασκειυή, 64)

(6) ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Χ' Στεφανῆς, 28.9.1825, π. Ὑπ. Πολ., Ὑπ. Πολ. Γ' 13689, 1.12.1825, π. Ἐκτ.), πρλ. καὶ Μακρυγιάννην, Β' 171.-

(5) Κασομούλης, Β', 75.

στελνουν ὅλοι εἰς τὸ Ναύπλιον τοὺς ἱπποὺς ταν, ὡς περιττοὺς, ἰσχυρι-
ζόμενος ὅτι ἐάν παρίστατο ἀνδγὴν θὰ ἡδύναντο νὰ σπθοῦν εἰς τὰ ἐκεῖ
ἐδρισκόμενα καῖκια. Τελικῶς συνεῴθησαν καὶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου
ὁ Μακρυγιάννης ἐσχέδισε, ἀπομακρύνων ἀργότερον καὶ τὰ καῖκια νὰ ἀ-
φῇσιν εἰς τοὺς ἐν ἑλλοῖς ὡς μοναδικὴν σπηρίαν τὸν μέχρις ἐσχάτων ἀ-
γῶνα(1).-

Ἀρχηγὸς τῶν ἐν Εὐλοῖς Ἑλληνικῶν δυνάμεων διορίσθη ὑπε-
ρεργήσεως ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης(2) ὑπαρχηγὸς δὲ ὁ "ἐκτελεστής" Λο-
σταντίνος Μαυρομιχάλης(3). Ὑπὸ τὰς διαταγὰς τούτων τίθενται οἱ διδ-
φοροὶ εἰς Εὐλοὺς μεταβαίνοντες ὁπλαρχηγοί(4). Πρὸς τούτους ἡ Κυβέρ-
νησις ἀπευθύνει τὰ ἔγγραφα καὶ τὰς διαταγὰς της 458.-

Ἄλλ' αὕτη εἶναι ἡ ἐπίσημος καὶ τυπικὴ πλευρὰ τοῦ ζητήματος
τῆς ἀρχηγίας. Ἐν τῇ πραγματικότητι οὐδεὶς ἦσκει χρῆν ἀρχηγοῦ. Ὁ
ψηλάντης ἀναγνωρίζων τὰς ὑπηρεσίας καὶ τὸν πατριωτισμὸν τῶν ὅλων
οὐδὲν ἐνδιαφέρον ἐπέδειξε διὰ τὰ πρωτεῖα. Ἀποτέλεσμα τούτου ὑπῆρξε
οἱ τρεῖς σημαντικώτεροι ἀγωνισταὶ τῶν Εὐλων, Ὑψηλάντης, Μαυρομιχά-
λης καὶ Μακρυγιάννης νὰ συνεργασθοῦν ὡς ἴσοι(5), μετὰ πλήρους κατανο-
σεως, ἔχοντες ὡς μὲν ἂν σκέψιν αὐτῶν τὴν ἀπόκρισιν τοῦ ἐπιδορυμῆος.

(1) Μακρυγιάννης, Β', 171, 173, 520, ΓΑΚ., ὁπ. Πολ. (Κ. Τζένιου, 16.6. 1825, π. Ὑπ. Πολ., πρλ. καὶ Ἀρχ. Πουντ. Δ', 597.-

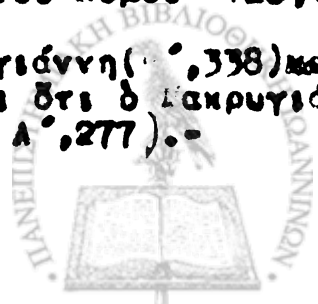
(2) ΓΑΚ., ὁπ. Πολ. (Δ/γῆ ὑπὸ Πολ., Γ', 8092, 12.6.1825) Μακρυγιάννης Α', 241 καὶ 277 ὡς ἐν. "Ἀθηνα", 511, 26.2.1838 (ἀρθρὸν Κ. Παπαδοπούλου), ἐφ. "Ἐθνοφυλάξ", 805, 2.8.1865 (ἀρθρ. Κ. Παπαδοπούλου), Σπηλιδοῦ Β', 330, ἐπὶ τῆς, Β', 115, πρλ. καὶ Λοῦτσον, Ε.δ. 365.-

(3) Howe, Letters..., 80

(4) πρλ. ΓΑΚ., ὁπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ. Γ', 8147, 13.6.1825, π. Δ. Ὑψηλάντην, ὁπ. Πολ. Γ', 8150, 13.6.1825, π. Π. Ρόδιον) ΓΑΚ., (Πρωτοκ. ἱκ. Ναυ Γ', 2822, 11.6.1825, ΓΑΚ., ὁπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ. Γ', 8069, 11.6.1825, π. τῆς Δ. Ὑψηλάντην καὶ Κ. Μαυρομιχάλην., Ὑπ. Πολ. Γ', 8126, 13.6.1825 π. Ὑψηλάντην καὶ Μαυρομιχάλην) Μακρυγιάννην, Β' 170, σημ.

(5) πρλ. Μακρυγιάννην, Β' 170, σημ. καὶ 171 "Φίλον τοῦ Λόρου" 126, 6.1825.

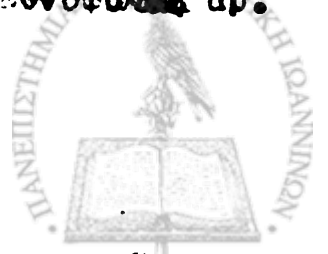
Οὕτω οὐν αὐτὰ νὰ ἐξηγηθῇ ἡ διαμαρτυρία τοῦ Μακρυγιάννη (Β', 338) καὶ τοῦ Α. Λοστάντῃ ὁ ὁποῖος εἰς πιστοποιητικὸν του ἀναφέρει ὅτι ὁ Μακρυγιάννης ἦτο ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ὑψηλάντη (Μακρυγιάννης, Α', 277).-

Τὴν ἑσπέραν τῆς 12ης Ἰουνίου, μετὰ τὴν Πείξιν τοῦ Χ' Στεφαν-
νῆ καὶ Χ' Τεόγγη, πάντες οἱ ἐν Μύλοις ὀπλαρχηγοὶ ἐπιθεώρησαν
τὰς δυνάμεις, ἐμελέτησαν τὰ προβλήματα τῆς ἐμύνης(1), καὶ
κατόπιν προέβησαν εἰς τὴν καταμέτρησιν τῶν δυνάμεων τῶν(2).
Συμπάντως πρὸς ὅσα μέχρι τοῦδε εἴπαμεν τὸ σύνολον τῶν ἐν Μύ-
λοις Ἑλληνικῶν δυνάμεων τὴν ἑσπέραν τῆς 12ης Ἰουνίου καὶ
συνεπῶς, καὶ τὴν πρωΐαν τῆς 13ης, ὅποτε ἐγίνεν ἡ πρώτη σύγκρ-
κρυσίς μετὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὅς ἦτο 480 περίπου ἄνδρες(3). Ἡ δύ-
ναμις αὕτη οὐκ ἐκρίθη ἐπαρκὴς καὶ ἐλήφθη ἀποδρασίς νὰ ζητηθοῦν
ἐνισχύσεις ἐκ Ναυκλίου(4).-

Διαφανὴς ἀνετύη μεταξὺ τῶν ὀπλαρχηγῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος
τῶν νυκτερινῶν φρουρῶν (καρραούλια), ἐκδοτοῦ προσπαθοῦντος νὰ
ἀποτύγῃ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην. Τελικῶς ἀνέλαβεν ὁ Κακρυγιάννης
μετὰ τῶν συντρόφων του τὴν φύλαξιν μέχρι τοῦ μεσονυκτίου. Ἄλ-
λοι ἀνέλαβον ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου μέχρι τῆς πρωΐας. Καὶ ἡ μὲν

(1) Ἐφηρ. "Ἀθηνᾶ" 500, 15.1.1838 (ἄρθρον Χ' Στεφαννῆ)
(2) ΓΑΧ., Ὀπ. Πολ. (Δ. Ὑψηλάντης, 28.7.1925, συνημμένον πρὸς
τὴν ἀναφορὰν τοῦ Μ. Λόγουστη, 28.7.1825, π. Ὑπ. Πολ.)
(3) Εἰς τὸν ἀριθμὸν 480 φανόμεν ἐὼν πρόσθεσάμεν τὰς δυνά-
μεις τῶν διαφόρων ὀπλαρχηγῶν, οἱ ὅποιοι μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς
12ης Ἰουνίου μετέβησαν εἰς Μύλους. Ὅς κατὰ τὴν ὁρὰν ἐκθέσαμεν
αἱ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις ὅς αὐξηθοῦν μέχρι τῆς μεσημέρας τῆς 13
13ης Ἰουνίου εἰς 580 ἄνδρας, μέχρι τῆς ἑσπέρας δὲ εἰς 880 περί-
που. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑπάρχει ἀσύμφωνία εἰς τὰς πηγὰς, ἥτις
ἐν μέρει δικαιολογεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν
Ἑλληνικῶν δυνάμεων οὐκ εἶναι σταθερὸς, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον ἡρῆ-
θη. Αἱ πηγὰς παραδίδουν σχετικὰς ἀριθμοὺς κυμαινομένους ἀπὸ το
τοῦ 120 μέχρι τοῦ 800, ἢ λ. Ἀρχ. Ὑδρας, Γ', 373, Ἀρχ. Κουντ.
Δ', 571, Ἀρχ. Πάρις, Α', 582, "Φίλον τοῦ Ἰδίου" ἀρ. 126, 127, 128
131, 132, Κακρυγιάννην, Β', 177, 476, 520, Πωτῆκον, Β', 113, Γ.
Κολοκοτρώνην, 164-5, Κασομούλην, Γ', 73-4, Τρικούπην, Γ', 164
Γρηγοριάδην, 186, Καπσοκοῦλου, Ἀνασκευῆ, 64, Σοῦτσον, 364,
Βυζαντινὸν (γ' ἔκδ.) 75-7 Gordon, Β', 217, "Lettres", Β', 182-5,
Hine, Letters ... 79, 85, Swan, Β', 91 Ἐφ. "Ἀθηνᾶν" ἀρ. 77, 14.7.
1825, "Πρωτὶνὸν Ταχυδρόμον" ἀρ. 153, 17.4.1865, "Ἀποφύλαξις" ἀρ.
805, 2.8.1865.-
(4) Ἐφ. "Ἀθηνᾶν" Ε.δ.
183

πρώτη "εφόδια" εξετέλεσε τὸ χρέος της, ἡ δευτέρα δὲ πάλιν ἐρύλαξε μίαν ὥραν περίκου καὶ πατόκιν ἐγκατέλειπε τὴν θέσιν της. Αἱ προφυλακαὶ τῶν Αἰγυπτίων εἰς εὐρὴν τοιοῦτοτρόπως τὴν θέσιν ἀσώληκτον τὴν αὐτὴν τῆς 13ης Ἰουνίου(1).-

Αἱ ἐν Μύλοις Ἑλληνικαὶ δυνάμεις ἦσαν ἐλαφρῶς ἀπλισμέναι ἄνευ πυροβολικοῦ, καὶ ἀριθμητικῶς πολὺ κατώτεραι τοῦ ἐχθροῦ. Διὰ τοῦτο ὁ ἀντικειμενικὸς παρατηρητὴς δὲν εὗρισκε ὅτι εἶχον πιθανότητος νίκης. Αὐτὴ ἦτο καὶ ἡ ἀντίληψις τοῦ Γάλλου ναυάρχου De Rigny, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τῆς 12ης Ἰουνίου(2) εἶχεν ἀράξει ἐκεῖ. Ὁ De Rigny ἔν καὶ δὲν συνεπάθει τοὺς ἐπαναστάτας(3), ἐξ ἀρχῆς ἐνδοεσφύρηθαι διὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐβοήθησε τὰ ἐν Μύλοις γυναικόπαιδα(4). Κατὰ τὰς ἐπισκέψεις τὰς ὁποίας ἀντιῆλλαξε μετὰ τοῦ Μακρυγιάννη(5) καὶ τοῦ Ἰψηλάντου(6) προσεπρόσθεσε διὰ παντὸς τρόπου νὰ τοὺς ἀποτρέψῃ ἀπὸ τὸν ἀγῶνα εἰς τὸν ὁποῖον ἦτοιμαζόντο νὰ ριφθοῦν. Καὶ ἀπὸ τοὺς οὗτοι ὅπως ἔλαβε τὴν αὐτὴν περὶ τοῦ ἀπάντησιν, ἡ ὁποία ἐφάνερσε τὴν ἀμετάτρεκτον αὐτῶν ἀπόστασιν διὰ τὴν νίκην ἢ τὸν θάνατον. Τελικῶς ἀντιληφθεὶς ὅτι μα-

(1) Μακρυγιάννης, Β' 171, 476, 519. "Ὅχι μόνον εἰς τοὺς Μύλους ἐπρεπε νὰ τοποθετήσων φρουρὰς καὶ παρατηρητὰς ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ Ἀχαιοῦ. Οἱ παρατηρηταὶ οὗτοι εἰς τὸν ὅσον ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ πληροφοροῦν διὰ σημάτων τὸ στρατόπεδον περὶ τῶν κινήσεων τοῦ ἐχθροῦ. Τὸ αὐτὸ ἔφηρθε ἀργότερον, κατ' ἐγγύτητον τοῦ 1825, ὅποτε ἐπῆρχε πάλιν πιθανότης ἀπώλειας κατὰ τὴν ὁδὸν, βλ. ΓΑΚ., Ἰκ. Πολ. (Ἰκ. Πολ. Γ' 10670, 23.8.1825, π. Σκ. Δρακόπουλου καὶ 10683, 23.8.1825, π. τὰς βίβλους τοῦ Παρθενίου καὶ τοῦ Ἀχαιοῦ, πρλ. καὶ ἱστομοῶν, Β' 253 σημ. 4 περὶ τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ συστήματος τῶν "φρυκταρίων" ἐν Εὐσολογίᾳ.-

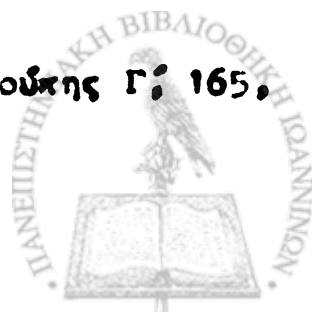
(2) Ἀρχ. Υἱας, ΙΑ', 379, "ῥίλος τοῦ ὁδμοῦ" 106, 15.6.1825 πρλ καὶ Grasset, 57.-

(3) Gordon, Β', 218 σημ., Driault - Lhéritier, Hist. dipl. de la Grèce, Α', 282-284

(4) "ῥίλος τοῦ ὁδμοῦ" 127, 17.6.1825

(5) Μακρυγιάννης, Β' 169-170

(6) Ἀρχ. Κουντ. Δ', 590, Πατῆκος, Β' 116, Τρικούκης Γ' 165, Gordon, Β', 218.-

ταίως προσεπάθει νά τούς μεταπείση, προσέφερεν εἰς αὐτούς τὰς
λέμβους του(1), διὰ νά ἔχουν τοῦλάχιστον ποῦ νά σωθοῦν μετὰ τό
τέλος τοῦ ἀγῶνος, περί τῆς δυσμενοῦς ἐκβάσεως τοῦ ὁποίου δέν
εἶχεν οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν.-

(1) Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ' 379, " Φίλος τοῦ Νόμου" , 126, 15.6.1825
127, 19.6.1825, 132, 6.7.1825, Κασομούλης Β', 74 σημ.2 , Σπηλιιάδης,
Β', 332, Σοῦτσος, 366.-

1. Σύνθεσις καὶ Δξία τοῦ Αἰγυπτιακοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος: Τακτικοὶ καὶ ὁπτικοί. Ἐκγυμνασμοί. Πεζικοὶ. Τεχνικὰ ὄπλα. Ἰππικοὶ. Θίλαξισματικοί. Ἡ μόρφωσις καὶ ἡ στρατιωτικὴ αὐτῶν πεύρα. Τὸ Ἐπιτελεῖον. Ἡ ἐπιμελητεία. Ἡ ὑγειονομικὴ ὑπηρεσία. Τόθικοὶ. 2. Ὁ Ἰμπεράτωρ. Ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ μόρφωσις αὐτοῦ. 3. Πῶς οἱ Ἕλληνες ἔκριναν νὰ πολεμοῦν τοὺς Αἰγυπτίους. 4. Ὁ ἀριθμὸς τῶν συνόρων τοῦ Ἰμπεράτωρ. 5. Τὰ σχέδια τοῦ Ἰμπεράτωρ. 6. Ὁ Ἰμπεράτωρ ἀναχωρεῖ ἐκ Τριπόλεως διὰ Ἑλλάδας.-

Τὴν 10/22 Ἰουνίου εἰσῆλθεν, ὡς εἶδομεν, ὁ Ἰμπεράτωρ εἰς τὴν Τρίπολιν. Τὸ γεγονὸς τοῦτο εἶχε μεγάλην σημασίαν διὰ τοὺς Αἰγυπτίους. Εἶχον πλέον εἰς χεῖρας τῶν βάσιν κεντρικὴν ἀφ' ἧς ὁρμώμενοι θὰ ἠδύναντο νὰ συμπληρώσουν τὴν κατόκτησιν πόσης τῆς Πελοποννήσου. Ἡ ἐκστράτεία εἰς τὴν Ἀργολίδα θὰ εἴναι ἡ πρώτη ἐπιχείρησις, τὴν ὁποῖαν οἱ Αἰγύπτιοι θὰ διεξαγάγουν ἐκ Τριπόλεως. Πρὸ τοῦ ἐξετάσωμεν τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην, ἥτις ἀποτελεῖ καὶ τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς μελέτης μας, θὰ ἀφιερώσωμεν σε-λίδας τινὰς διὰ τὴν σύνθεσιν, τὴν ὁργάνωσιν καὶ τὴν Δξίαν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ (1).-

Τὸ ἐκστρατευτικὸν σῶμα τοῦ Ἰμπεράτωρ εἰς τὴν μεγάλην αὐτοῦ μάζαν ἀποτελεῖτο ἐξ Αἰγυπτίων ^(φυλάκων καὶ κληρῶν) τακτικῶν. Μεταξὺ τούτων ὑπάρχον καὶ ὁμάδες ἀτάκτων, Ἀλβανῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον (2). Ἐκτός τοῦ πεζικοῦ, εἰς τὸ ἐκστρατευτικὸν σῶμα ὑπάρχον καὶ τὰ ἑλικά ὄπλα, τὰ ὁποῖα τότε ἦσαν ἐν χρήσει, δηλαδὴ ἱππικὸν πυροβολικὸν καὶ μηχανικόν.-

Οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον τακτικῶς ἐκγυμνασθῇ ὑπὸ ἑσπερίαν Δξίαν ⁽³⁾ ρατικὴν, κυρίως Γάλλων καὶ Ἰταλῶν, καλαίων συμπολεμιστῶν τοῦ Ναπολέοντος, οἱ ὁποῖοι εἶχον εἰσέλθει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ

~~Ἰμπεράτωρ τοῦτο σῶμα τοῦ Ἰμπεράτωρ εἰς τὴν μεγάλην αὐτοῦ μάζαν ἀποτελεῖτο ἐξ Αἰγυπτίων τακτικῶν. Μεταξὺ τούτων ὑπάρχον καὶ ὁμάδες ἀτάκτων, Ἀλβανῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον (2). Ἐκτός τοῦ πεζικοῦ, εἰς τὸ ἐκστρατευτικὸν σῶμα ὑπάρχον καὶ τὰ ἑλικά ὄπλα, τὰ ὁποῖα τότε ἦσαν ἐν χρήσει, δηλαδὴ ἱππικὸν πυροβολικὸν καὶ μηχανικόν.-~~

(1) Τὸ σῶμα τοῦτο ἀναπτύσσεται ἑκτενῶς καὶ εἰς τὴν δημοσιευτὴν ἐπιμελητήν τοῦ Ν. Σακελλαρίου περὶ τῆς ἀπομάχης τοῦ Ἰμπεράτωρ εἰς τὴν Πελοποννήσον.

(2) Φωτῆκος, Ε, 118, Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ, 377, Γρηγοριάδης, 185.

(3) ὁ. σ. 61 α.

Μεχμέτ 'Αλῆ (1). Διὰ τοῦτο οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον διδαχθῇ τὴν τακτικὴν τοῦ Ναπολέοντος καὶ συγκεκριμένως τὴν θεωρίαν τῆς 1791 (2). Καὶ τὴν τακτικὴν ὅπως ταύτην ἡ ὁποία βεβαίως τότε (1825) ἦτο πεπελαιωμένη, τὴν εἶχον διδαχθῇ ἐσπευσμένως καὶ ἄνευ μεθόδου, ~~καὶ ἐπὶ τὴν τακτικὴν τῆς 1791~~
~~καὶ ἐπὶ τὴν τακτικὴν τῆς 1791~~

Ἡ μεγαλύτερα μονάς τοῦ πεζικοῦ ἦτο τὸ σύνταγμα. Ἀπληρτίζετο ἐκ ταχυμάτων καὶ ταῦτα ἐκ λόχων (4). Ἐπὶ κεφαλῆς ἐκδότου συντάγματος βύρισκετο Αἰγύπτιος ἀνώτερος αξιωματικός (5). Ἐνὸς μόνου συντάγματος τὴν ἀρχηγίαν εἶχεν ὁ Γάλλος *dere*. Ἀλλὰ καὶ οὗτος πρέπει νὰ λογισθῇ ὡς Αἰγύπτιος, διότι εἶχεν ἀσπασθῇ τὸν μαρμεθανισμόν καὶ εἶχεν λάβει τὸν τίτλον τῆς βέης (6). Τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ πεζικοῦ, ὅπως καὶ ὕλου τοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος, εἶχεν ἀπ'εὐθείας ὁ Ἰμπεράτορ. Τὰ ὅπλα τῶν τακτικῶν ἦσαν μουσκέτα καὶ καρμπίνας (7). -

(1) LAUVERGNE 9-10, 40, Ἀρχ. Ὑδρας, I, 245, Ἀρχ. Ρώμα, A, 330, 341, 537.

(2) Ἀρχ. Ρώμα, A, 361 καὶ 367, βλ. προχ. διὰ τὴν τακτικὴν τοῦ Ναπολέοντος τὸ ἄρθρον τοῦ Ν. 9. Κλαῦδ ἐν τῇ Ν. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδεῖα, τ. ΚΒ, σ. 759.

(3) Ἀρχ. Ρώμα, A, 539-541, *Revue, une mission militaire*, 9.

(4) ~~καὶ ἐπὶ τὴν τακτικὴν τῆς 1791~~ Ἀρχ. Ρώμα, A, 361, κβλ. καὶ σ. 330, -

(5) Οἱ βέηδες Χουρσίτ, Σελήμ, Χουσεῖν καὶ Σουλεϊμάν ἦσαν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν πεζικῶν συνταγμάτων, Ἀρχ. Ρώμα, A, 360-361, Ἀρχ. Ὑδρας, I, 244-5, 252-3, ~~καὶ ἐπὶ τὴν τακτικὴν τῆς 1791~~ κβλ. καὶ LAUVERGNE 15-16 καὶ 85. Ὁ LAUVERGNE ἀναφέρει (σ. 85) ὅτι ὁ Χουσεῖν ἦτο ἀρχηγός τοῦ ἱππικοῦ.

(6) Λεκτομερεῖας περὶ τοῦ Σουλεϊμάν βέη βλ. παρὰ LAUVERGNE 12 καὶ 48-72 καὶ *Vingtruiet Arme, Soliman Pacha, 1791*, 1786.

(7) Λακρυγιάννης, Β, 149 καὶ 176. -

Τὰ τεχνικά ὅπλα, μηχανικόν καί πυροβολικόν, ἦσαν ἀποφασικῶς περιελάμβανον ἀλόγους καί ἀνεπαρκῶς γεγυμνασμένους ἄνδρας. Τό μηχανικόν ἰδίως ἦτο "κυριολεκτικῶς ἀπολύτως τίποτε", ὅπως χαρακτηριστικῶς λέγει ὁ ROMEI εἰς ἐπιστολὴν τοῦ πρὸς τὸν ROSABOL "ΑΛΛὰ καί τὸ πυροβολικόν, ~~καταρτίζοντες καὶ ἐκτρέφοντες~~, ἦτο μικρᾶς ἀξίας οἱ Αἰγύπτιοι πυροβοληταί ἦσαν ἄνευ θεωρητικῆς κατάρτισεως, αἱ δὲ γνώσεις τὸν ἦσαν ἐμπειρικαί καί ἐλλιπεῖς (1).

Τό καλύτερον εἰς ποιότητα ὅπλον τῶν Αἰγυπτίων ἦτο τὸ ἵππικόν. Οἱ Αἰγύπτιοι ἵππεῖς ἦσαν ἀπαισμένοι μὲ πιστόλας, καί τυφέκια καί σπάθας, εἶχον ἀρίστους ἵππους καί ἐμάχοντο ἀτάκτως. Ἦτο λοιπὸν τὸ Αἰγυπτιακὸν ἵππικὸν ἀτακτον, ἐλαφρόν καί εὐκίνητον σῶμα (2). Εἰς τὸ σῶμα τοῦτο ἔκειλον κυρίως οἱ Αἰγύπτιοι τὰς περισσοτέρας νίκας τῶν (3).

Τὰ ἀνώτερα στελέχη τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ ἦσαν Αἰγύπτιοι. Ἡ γενικὴ αὐτῶν μόρφωσις ἦτο ὑποτυπώδης. Μόλις ἐγνώριζον νὰ ἀναγιγνώσκουν καί νὰ γράφουν. Ἀλλὰ καί αἱ στρατιωτικαὶ αὐτῶν γνώσεις καί κεῖτρα ἦσαν μικρᾶς ἀξίας. Ἐγνώριζον καί οὗτοι τὴν θεωρίαν τοῦ 1791 ἐν γενικαῖς γραμμαῖς (4). Μεταξὺ τῶν ἀνωτέρων δξιοματικῶν πρέκει νὰ διακρίνωμεν τὸν Σουλεῖμν μὲν (SÉME), ὅστις ἦτο ἀξιοματικὸς μεγάλης μορφώσεως καί κείρας (5).-

(1) Ἀρχ. Εἶμα, Α' 330, 361-362, πρλ. καί 511.-

(2) Ἀρχ. Εἶμα, 330, 362, 475, 500, Πωτῆκος, (B' 123,) GORDON, B' 219.-

(3) GORDON, B' 218-9 πρὸς τὸν Πωτῆκον (B' 123), δ' ἱμνῶν, ἐκτός τοῦ ἵππικοῦ, τὸ ὅποτον μετέφερεν ἐξ Αἰγύπτου, ἐσχημάτισεν καί ἕτερον ἐν Πελοποννήσῳ ἔπειτα Ἑλληνικῶν ἵππων, τοὺς ὁποίους καταλλήλως ἐγύμνασε. ὁ καὶ Ρομὴ 9, *avec mission militaire*, δ. 77.

(4) Ἀρχ. Εἶμα, Α' 361, LAUVERGNE, 15-16.-

(5) Ἀρχ. Εἶμα, Ε. δ.

κατάστασιν. "Αν καί ἡ ὑγιεινή κατάστασις τῶν στρατιωτῶν δέν ἦτο καλή καί- ἡ θνησιμότης ἦτο μεγάλη, ἡ πρόνοια, ἡ περίθαλψις τῶν ἀσθενῶν καί αὐταΐακόμη αἱ πρῶται βοήθειαι ἦσαν ἐντελῶς ἀνοργάνωτοι.(1).-

Τό ἠθικόν τοῦ στρατοῦ ἦτο χαμηλόν. Ὁ Αἰγυπτιακός στρατός ἦτο στρατός μισθοφορικός, ἄνευ ἰδανικῶν, τόν ὁποῖον αἱ ταλαιπω-
ρίαι καί ἡ δυστυχία εἶχον ἐξαθλιώσει (2).-

Συνοχήν εἰς τήν ἄρουλον ταύτην μᾶζαν ἔδιδεν ἡ δουλική πει-
θαρχία, τήν ὁποίαν ὁ Ἰμπραήμ ἐπέβαλλε διά τοῦ μαστιγίου. Καί
αὐτοί ἀκόμη οἱ Αἰγύπτιοι ἀξιωματικοί ἐτιμωροῦντο διά ραβδισμῶν
εἰς περίπτωσιν παραπτώματος(3).-

Εἰς πάντα στρατόν, ἰδιαιτέρως ὅμως εἰς στρατόν μέ τό ποιόν
καί τήν σύνθεσιν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ, ἡ προσωπικότης τοῦ ἀρχηγοῦ
ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν. Γνωρίζοντες συνεπῶς τά προσόντα καί
τόν χαρακτῆρα τοῦ Ἰμπραήμ θά ουνηθῶμεν νά ἐρμηνεύσωμεν πολλά
γεγονότα τά ὁποῖα ἄλλως θά ἔμενον σκοτεινά.-

Ἡ γενική μόρφωσις τοῦ Ἰμπραήμ ἦτο μικρά. Μόλις ἐγνώρι-
ζε γραφήν. Ἀλλά καί αἱ εἰδικαί στρατιωτικάί γνώσεις αὐτοῦ
δέν ἦσαν περισσότεραι τῶν ἀξιωματικῶν του. "Αν καί ἀρχηγός
τακτικοῦ στρατοῦ, δέν ἐγνώριζε νά διοικήσῃ, κατά τούς κανόνας

(1) Ἀρχ. Ρώμα, Α, 364, LAUVERGNE , 18-21

(2) Ἀρχ. Ρώμα, Α, 364 καί 368 LAUVERGNE , 14 καί 10-24.

(3) Ἀρχ. Ρώμα, Ε.δ., LAUVERGNE , 24..

Οι κατώτεροι αξιωματικοί ήσαν και αυτοί Αιγύπτιοι και κατε-
συνέπειαν ουχί καλυτέρου ποιού των ανωτέρων.

Τίς έλλείψεις ταύτας των Αιγυπτιακών στελεχών εξουδετέ-
ρωνον μέχρι τινός οι Ευρωπαίοι αξιωματικοί, οι οποίοι ήσαν
προσκεκολλημένοι εις τό έκστρατευτικόν σῆμα ως εκπαιδευτάς(1)

Ίδιαιτέρως εκπλήττει ημᾶς ή κληρονομία ότι τό στρατιωτι-
κόν σῆμα δέν εἶχεν έπιτελεῖτον(2). Χαρακτηριστικῶς ἀναφέρει δ
ROMEI εις έπιστολήν του πρὸς τόν ROSAROL , ότι παρὰ τῷ Ἰμ-
πραῆμ, τῷ γενικῷ ἀρχηγῷ, δέν ὑπῆρχεν οὔτε εἰς ἀξιωματικὸς, ὡς
σύμβουλος ἢ βοηθὸς καί ότι αἱ στρατιωτικαὶ διαταγαὶ ἐκοινοποιοί-
το διὰ τῶν ὑπηρετῶν, τῶν " τσαούσηδων". Ἐπίσης χαρακτηριστι-
κὸν εἶναι ότι δέν ἐχρησιμοποιοῦν τυπογραφικὸν χάρτην τῆς μελο-
ποννήσου, ἣν καί ἡ χώρα αὕτη ἦτο ἀγνωστὰ εἰς αὐτοὺς(3).

Ἡ ἐπιμελητεία τοῦ στρατοῦ ἦτο κακῶς ὁργανωμένη. Καί ὅταν
ἀκόρη εὐρίσκοντο εἰς Μεσσήνην, ὅπου ὑπῆρχε ἀφθονία ζωοτροφιστῶν
αἱ διαγοραί ἐγένοντο τόσον ἀνωμαλως, ὥστε οἱ στρατιῶται ὑπέφε-
ρον ἐν πείνης(4). Ἐπίσης μεγάλαι ἐλλείψεις θπῆρχον εἰς τὰ ἔθνη
ἰσρατισμοῦ καί ὑποδύσεως(5).

Καί ἡ ὑγειονομική ὑπηρεσία δέν εὐρίσκετο εἰς καλυτέραν

(1) βλ. ἄνωτ., σελ. 63. σημ. 1.

(2) Ἀρχ. Φάρα Α' 361, 366. Ὁ GIURTI εἰς έπιστολήν του, 9.7.
1825, πρὸς τόν Α. Γουντουριώτην (Ἀρχ. Φάρας, I 245) ἀναφέρει ἐπι-
τελεῖτον.-

(3) Ἀρχ. Φάρα Ε. Α. Rouin G., une mission militaire, σ. 44.

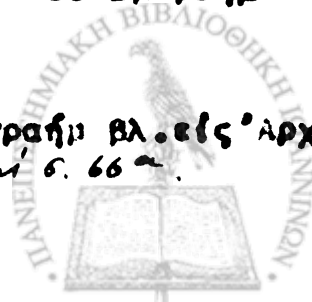
(4) Ἀρχ. Φάρα, Ε. Α.

(5) Ἀρχ. Φάρα, Α', 368, 472, Σκετσιατάνα, Α', 919 ΓΑΚ., Ὑπ.
Ἀστυν. (Ἀστυν. ἐξέτασις κ. Γεωργίου, 1-4 (τρ. 7) - 1825).

της τακτικής, μονάδα ανωτέραν του τάγματος. Τα προσόντα επίσης τα όποια σήμερον θα ήσαν άπραγμάτα δια τόν καλόν στρατηγόν, ή κρίσις καί ή προορατικότης, δέν χαρακτηρίζουν τόν Ίμπραήμ. Ο Ίμπραήμ ήτο γενναίος καί τολμηρός υπό τήν Τωσκικήν, τήν πρωτόγονον Εννοϊαν. Επίσης ήτο πείσμων εις τήν εκτέλεσιν τών αποφάσεών του, έρριθονινούνευε τό πᾶν διά τήν επιτυχίαν του σκοποῦ ταν. Εάν προσθέσωμεν εις αὐτά καί τήν μεγάλην του φιλοδοξίαν καί τήν επίδορσιν, τήν όποίαν ήσκει επί του χαρακτήρος καί τών αποφάσεών του ή νόσος-Έκασχεν έξ άφροδισίαν- ή όποία τόν κατέτρεχε καί ή όποία τόν έρριπτε διαδοχικῶς από της νευρικής κρίσεως εις τήν βαθεΐαν μελαγχολίαν. Έχομεν γενικήν τινε εικόνα του άρχηγού τών Αίγυπτίων. Ο χαρακτήρ του Ίμπραήμ, ό όποίος εις όργανωμένον αντίπαλον θα παρεΐχε μᾶλλον εύκαιρίας επιτυχίας, άπετέλει δια τούς Έλληνας παράγοντα πολύ επικίνδυνον(1). Χαρακτηριστικόν δια τήν νοοτροπίαν του Ίμπραήμ εΐναι ότι συνήθως άπερριπτε τά όρθολογιστικά σχέδια τών Εύρωπαίων συνεργατῶν του καί έπρότιμα νά ακολουθῇ τήν άπλουστέραν ή άλλά καί έπισφαλεστέραν δόδν. Τό σχέδιον παραδείχματος χάριν του Σουλεϊμάν Ρέη (SEVE) περί μεθοδικής όργανώσεως της προσέλασεως έν Πελοποννήσῳ, κατά τό όποΐον ό στρατός έπρεπε νά βαδίξῃ 5-6 μόνον άρας καθ'ένάστην, νά στρατοκεδεύῃ εις άσφαλεΐς θέσεις καί νά αναπαύεται, νά άφήνῃ όπισθεν αὐτοῦ κατά οιδστήματα φρουράς καί νά όργανώνῃ όχυρά, δι'όν, τῇ βοήθειά έσφορικοῦ τινός σώματος, θα έξησφάλιζε τήν συνοχήν του καί τόν άνεφοδιασμόν του, τό σχέδιον λοιπόν τοῦτο άπερρίφθη υπό του Ίμπραήμ ήνευ πολλῶν συζητήσεων (2).-

(1) Πληροφορίας περί του χαρακτήρος του Ίμπραήμ βλ. εις 'Αρχ. Εφημ. Α'. 366-370 καί ΤΑΙΝΕΡΕΑΝ 81-84 5. καί 6. 66.

Τό συμπέρασμα ἐκ τῶν ὧσων ἐλέγχθησαν ἀναπέραν περί τῶν Αἰ-
γυπτιακοῦ στρατοῦ καί τῶν ἀρχηγῶν του, εἶναι ὅτι ἐάν ὁ στρατός
οὗτος κριθῇ ἀποτελεστικῶς ἢ ἐν σχέσει πρὸς τοὺς συγχρόνους εὐρω-
παϊκοὺς στρατοὺς παρουσιάζει μεγάλα μειονεκτήματα. Διὰ τοὺς
Ἕλληνας ὅμως οἱ ὁποῖοι ἐπολέμουν εἰσέτι, ἐτάκτως ἀπετέλει σοβα-
ρὸν ἀντίπαλον(1).-

Εἰς οἱ Ἕλληνες ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς Αἰγυπτίους
μέχρις οὗ καί οὗτοι δημιουργήσουν τακτικὸν στρατόν, ἔστω καί
μικρόν· ἐκθέτει δ' Ἰταλὸς ~~καὶ~~ ἀξιωματικὸς ROMEI εἰς ἐπιστολὴν
του πρὸς τὸν ROSAROL . Ὁ ROMEI ἦτο εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἰμ-
πραῆρ, ἐνήργει ὅμως κατασκοπεῖαν(2) πρὸς ὄφελος τῶν Ἑλλήνων.
Αἱ γνώμαι του ἔχουν ἰδιαιτέραν ἀξίαν, οἷοι ἐγνώριζε τὴν πραγ-
ματικὴν κατάστασιν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ καί διότι, ὡς εἰδι-
κός, ἦτο εἰς θέσιν νὰ τὴν ἐκτιμήσῃ. Αἱ ἀπόψεις του ἐοικαιώθησαν
ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐν Σερμυδία μάχης(3) ἀλλὰ, πολὺ περισ-
σότερον, ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐν Ὑλῶις συγκρούσεως, ὡς κα-
τωτέρω θὰ ἐκθέσωμεν. Κατὰ τὸν ROMEI λοιπὸν οἱ Ἕλληνες ἔπρεπε
νὰ ἀποφεύγουν τῆς τακτικῆς μετὰ τῶν Αἰγυπτίων συγκρούσεις τοί-
ως ἐν ὁμαλῇ καὶ ἀνοικτῇ πεδίῳ. Εἰς τοιαύτας συγκρούσεις οἱ Ἕλλη-
νες δυσκόλως θὰ ἠδύνοντο νὰ ἐξουδετερώσουν τὰ τακτικὰ πυρὰ
καί τὸ εὐκίνητον ἱππικόν. Οἱ Αἰγύπτιοι συνεπῶς ἔπρεπε νὰ ἀντι-
μετωπισθοῦν διὰ τῆς τακτικῆς τοῦ ἀνταρτοπολέμου, οἱ ἀνθυμαχισθῶν

(1) πρλ. ΡΕΦΕΗΙΟ , VISIT..., Ε.Δ.Β' 154.-

(2) Ὁ ROMEI ἐτῆρει μετὰ τοῦ ROSAROL φανεράν καί μυστι-
κὴν ἀλληλογραφίαν. Ἐν τῇ δευτέρᾳ μετέδιδε τῆς περὶ Αἰγυπτίων
πληροφορίας πρλ. Ἀρχ. Ρώμᾶ, Α', 275.-

(3) Λεπτομερὴ περιγραφὴν τῆς μάχης ταύτης πρλ. εἰς τὸ ἐκδο-
θησόμενον ὑπὸ τοῦ κ. ἀελλαρίου ἔργον περὶ τῆς ἀποβάσεως τοῦ
Ἰμπραῆρ εἰς τὴν Πελοπόννησον.

καί αἰφνιδισμῶν καί μάλιστα εἰς μέρη ἀνώμαλα καί βαλτώδη ἢ στενά, ὅπου τό Αἰγυπτιακόν ἱππικόν νά μή ἔχη στάδιον δράσεως. Προκειμένου νά ὑπερασπισθοῦν οἱ Ἕλληνες μονιμωτέρας καί ἐπικίρους θέσεις, ἔπρεπε νά ὀργανώσουν αὐτάς διὰ χαρακωμάτων καί ἑλλαν ὀχυρώσεων, ὅπισθεν τῶν ὁποίων νά μάχωνται(1). Ἐπίσης, κατὰ τόν ROMEI , οἱ Ἕλληνες ἔπρεπε νά ἔχουν ἐφοδιασμένα τά ὅπλα των διὰ λογχῶν, τοῦ καταλληλοτέρου μέσου κατὰ τῶν ἱππέων(2)

Ὁ συνολικός ἀριθμός τῶν δυνάμεων τοῦ Ἰμπραήμ, ἐν Πελοποννήσῳ κατ' Ἰούνιον τοῦ 1825 πρέκει νά ὑπολογισθῇ εἰς 17.000(3) περίπου(στρατεύματα, μάχιμα, βοηθητικά καί δοῦλοι). Ἐσφαλῶς δ' Ἰμπραήμ θέν μετέφερε κῆσας τὰς δυνάμεις ταύτας μέχρι Τριπόλεως(4). Πολλὰς φρουράς κατέλειπεν εἰς τὰς κατεχομένας περιοχάς αἱ εἰς Τρίπολιν ἀπελθοῦσαι δυνάμεις θά ἦσαν περίπου 7.000(5).-

Ἐκ Τριπόλεως καρεῖχοντο εἰς τοὺς Αἰγυπτίους νῆαι δυνατό- τητες δράσεως ἔν τούτοις συγκεκριμένον καί λεπτομερές σχέδιον πρὸς ἐκμετάλλευσιν τῶν δυνατοτήτων τούτων θέν εἶχον ἐπειδὴ οὐκ εἶχον οὔτε ἐπιτελεῖτον διὰ νά τό ἐκπονήσῃ(6).-

(1) Ἀρχ. Ρώμα, Α' 371.

(2) Ε.δ., Α' 475

(3) Ὁ ROMEI εἰς ἐπιστολήν του πρὸς τόν ROSAROL, 16/28.5.1825 (Ἀρχ., Ρώμα, Α', 500,) ὑπολογίζει τὰς δυνάμεις τῶν Αἰγυπτίων ἐν Πελοποννήσῳ κατὰ τὰ μέσα Μαΐου εἰς 10 χιλ. πεζοὺς, 2 χιλ. σκα- πνεῖς, πυροβολητάς καί ἵππεῖς καί 6 χιλ. περίπου δοῦλους, πρλ. καί Τρικουπην, Γ', 148, 150, 152. Εἰς τόν ἀκριβέστερον καθορισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ θά μᾶς βοηθήσῃ ἡ ἐκδοθησομένη μελέτη τοῦ κ. Λακελ- λάρου, περὶ τῆς ἀποβάσεως τοῦ Ἰμπραήμ εἰς Πελοπόννησον, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξετάζεται τὸ ζήτημα τοῦτο μέχρι τέλους περίπου πρλ. 1325.

(4) πρλ. Ἰβήμ. Ἀθηνῶν, 70-71, 19-5-1825 (ἐπιστολή Θ. Κολοκοτρώνη).-

(5) Ἀρχ. Ρώμα, Α' 358 καί 371.

(6) Ελ. κατωτέρω, πρλ. καὶ Louisa G., Une mission mili- taire, σ. 58 καὶ 74.

Οὕτως ἐξηγεῖται καί ὁ ἐμπειρισμός τοῦ ὁποῖου θά παρουσιάζ-
 ση ἡ κατὰ τῆς Ἀργολίδος ἐκστρατεία, ὥς θά ἴδωμεν. Ἄν ὅμως δέν
 ὑπῆρχε λεπτομερές σχέδιον, γενικαί ἐπιδιώξεις ὑπὸ τύπου ἀορί-
 στοῦ σχεδίου ὑπῆρχον. Ἡδὴ ἀπὸ τοῦ 1824 εὐρίσκομεν στοιχεῖα
 μαρτυροῦντα περὶ τούτων. Αἱ γενικαί αὗται ἐπιδιώξεις θά βοή-
 θήσουν ἡμῶς διὰ νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὴν κατὰ τῆς Ἀργολίδος ἐκστρα-
 τείαν. ~~καταπύρον ἐπικειμένην σκοπῶν.~~

Εἰς τῶν κυριωτέρων ἀντικειμένων σκοπῶν τοῦ γενικοῦ σχε-
 δίου τῶν Αἰγυπτίων ἦτο ἡ κατάληψις τῆς Ἰδρας, κυρίας βάσεως
 τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου(1). Ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1824 ὁ μεχμέτ
 Ἀλῆς εἶχεν ὀρίσει καί τὸ βραβεῖον (2) ἐκείνου ὁ ὁποῖος πρῶτος
 ὁδὸς ἔθετε πόδα ἐπὶ τῆς νήσου. Αἱ σύγχρονοι πηγαί διαρκῶς διμι-
 λουῦν περὶ τοῦ κινδύνου ὁ ὁποῖος ^{ἐπὶ τῇ} ~~ἐκπύρον~~ τῆς Ἰδρας(3).
 Ἡ Ἰδρα θά ἐδέχετο πιθανῶς τὴν ἐχθρικήν ἐπίθεσιν προτοῦ (4)
 οἱ Αἰγύπτιοι ἀποβιβασθοῦν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἔν δ' Ἑλληνικός
 στόλος δέν ἐματαίωνα τὰ ναυτικά τῶν σχέδια. Ἀλλὰ καί μετὰ τὴν
 ἀποτυχίαν τῶν ναυτικοῦ μέρους τοῦ σχεδίου τῶν Τουρκοαἰγυπτίων
 ἡ Ἰδρα δέν ἔπαυσε νὰ ἀποτελῇ ἓνα τῶν κυριωτέρων ἀντικειμένων
 σκοπῶν τοῦ ἐχθροῦ(5).-

Τὸ θεύτερον σημεῖον διὰ τὸ ὁποῖον οἱ Αἰγύπτιοι ἐνδιεφέρον-
 το καί τὸ ὁποῖον ἀπετέλει ἐπίσης ἓνα τῶν ἀντικειμένων σκοπῶν
 αὐτῶν, πρὸ(6) τῆς ἀποβάσεώς των εἰς τὴν Πελοπόννησον, καί μετ'

(1) Ἀρχ. Ἰδρας, I°, 42, 97, 190, 207, 208, 210, 340

(2) Ε.Δ. I°, 252.

(3) Ε.Δ. I° 362

(4) Ἀρχ. Ἰδρας, I° 137, 207, 252

(5) πρλ. Ἀρχ. Ἰδρας, I°, 252, 247, ΓΑΕ., Ἐκτ. (Ἐκτ. Γ°, 2764, 23.5.1825).

(6) Ἀρχ. Ἰδρας, I°, 42, 97, 137, 207

→ Sabry, ἔ.α. 96, Σουλτ., une mission militaire, 66 μετ., καὶ Σουλτ.,
 les premières fréquences de Mohamed Ali (1824-1827), Κύριον, 1926, 18.

αὐτὴν⁽¹⁾ ἦτο αἱ Πάτραι· Αἱ Πάτραι, πόλις μεγάλη μετ' ἀξιολόγου λι-
μένος, εἶχον ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τοῦς ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των
εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ ἐξ αἰτίας τῆς Τουρκι-
κῆς προουρᾶς ἣ ὁποία ὑπῆρχεν ἐκεῖ.-

Αἱ συνθήκαι αἱ δημιουργηθεῖσαι κατόπιν τῶν ἐπιτυχιῶν τοῦ
Ἰμπραήμ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ συγκεκριμέναις μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς
Τριπόλεως, χωρὶς νὰ μειῶνουν βεβαίως τὴν σημασίαν τῆς Ὑδρας κα-
τὰ τὴν Πατρᾶν, ὡς ἀντικειμενικῶν σκοπῶν, προσέδιδον καὶ εἰς τρίτον
σημεῖον, τὴν Κόρινθον καὶ τὸν Ἰσθμόν μεγάλην στρατιωτικὴν σπου-
δαιδότητα⁽²⁾. Θάβοντες οἱ Αἰγύπτιοι μέχρι τοῦ Ἰσθμοῦ θὰ ἐπετύγχι-
χανον τρεῖς τιναί θὰ ἐδιχοτόμουν τὴν Πελοπόννησον διαγανίως, δια-
κῶντες τοιοῦτοτρόπως τὴν ἐνότητα τῆς Ἑλληνικῆς ἀντιστάσεως. Θὰ
θὰ ἤνοῦντο μετὰ τῶν Τουρκικῶν δυνάμεων τῆς Στερεᾶς. Θὰ ἐξησφάλι-
ζον τὸν ἐφοδισμὸν αὐτῶν ἐκ βορρᾶ.-

Ἐκ τῶν τριῶν τούτων δυνατοτήτων αἱ ὁποῖαι παρουσιάζοντο εἰς
τούς Αἰγυπτίους, πρὸς τὰς Πάτρας, πρὸς τὴν Κόρινθον καὶ πρὸς τὴν
Ὑδραν, ἡ τελευταία ἐκρίθη ὑπὸ τοῦ Ἰμπραήμ ὡς ἐπωφελεστέρα.
Συμκῶνας πρὸς ἄρισμέναν πληροφορίαν δ' Ἰμπραήμ ὤν κατηυθύνθη
πρὸς τὰς Πάτρας, ὅπερ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θεωρεῖ καὶ πιθανώ-
τερον, διδοὶ τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα εἶχον κλείσει τὰς διόδους⁽³⁾.
Καὶ τοῦτο βεβαίως ἴσως νὰ συνετέλεσε. Ἐν τούτοις αἱ ἐνδείξεις
τὰς ὁποίας ἔχομεν μᾶς πείθουν ὅτι ἡ ὑποταγὴ τῆς Ὑδρας ἦτο λή-
τημα τὸ ὁποῖον διαρκῶς ἀπησχόλει τὸν Ἰμπραήμ. Ἡ μεγάλη αὐτοῦ

(1) Ἀρχ. Πάμα, Α' 457-3, 310, 471

(2) βλ. Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ' 376, Σπετσιώτικα, Α' 915 Ἐφ. Ἀθηνῶν
70-71, 19.5.1925, Ἀρχ. Κουντ. Α' 582, Ἀρχ. Θ. Κολοκοτρώνη Β' 357,
EMERSON, JOURNAL, Ε.δ. Α' 259-60.-

(3) "ῥῶλος τοῦ πόρου" 126, 15.6.1925.

ἐπιθυμία νά ὑποτάξῃ τήν ἑνδοξον ταύτην νῆσον καταφαίνεται ἐκ τῶν λόγων τοῦς ὁποίους μετὰ πείσματος ἐξιστόμησεν ὅτε τό πρῶτον ἀντί κρυθεν αὐτήν ἐκ τῶν βουνῶν τῆς Ἀρκαδίας.-

"Ὁ μικρὸ Ἀγγλία, εἶπε, μέχρι πότε θά μοί διαφεύγῃς;" (1)

Ἀνεξαρτήτως πρὸς τήν σημασίαν τήν ὁποίαν θά εἶχεν ἡ ὑποταγή τῆς Ὑδρας, ἡ ἐπιχείρησις πρὸς τήν κατεύθυνσιν ταύτην παρουσίᾳζε καί ἄλλα πλεονεκτήματα σοβαρὰ καί ἀμεσώτερα. Ἡ Ὑδρα ἦτο ὁ ἀνώτερος ἀντικειμενικὸς σκοπός. Προηγούμενος ὅμως θά ἐοίσετο ἡ εὐκαιρία εἰς τὸν Ἰμπεράτῃ νά προσβάλῃ αὐτήν ταύτην τήν ὕδραν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, τὸ Ναύκλιον, νά κυριεύσῃ τήν στρατιωτικῶς ἀξιόλογον περιοχὴν τῆς Ἀργολίδος, νά πλησιάσῃ πρὸς τὸν Ἰσθμόν καί νά ἐξασφαλίσῃ ἐπ'ἀρκετόν τὸν ἐπισιτισμὸν τοῦ ἐκ τῆς πλουσίας πεδιάδος τοῦ Ἀργους. Τό τελευταῖον τοῦτο δὲν εἶχε δευτερεύουσιν σημασίαν. Ἐπειδὴ δ' ἀνεφοδιασμός τῶν Αἰγυπτίων δὲν ἐγένετο κανονικῶς ὑπὸ τῶν κλοῶν, οὔτε ἡ ἐπιμελητεία αὐτῶν ἦτο ὀργανωμένη, ὁ Ἰμπεράτῃ ἦτο ἠναγκασμένος νά συντηρῇ τὸν στρατὸν τοῦ ἐκ τῶν περιοχῶν δι' ὧν διήρχετο. Καί εἰς τοῦτο ὅμως συνήντα δυσκολίας, οἷοι οἱ Ἕλληνες ἐπυρπόλουν καί κατέστρεφον συνήθως τὰς περιοχὰς τὰς ὁποίας ἐγκατέλειπον(2). Κατερχόμενος λοιπὸν ἔκκεν ἀνευ χρονοτριβῆς εἰς τήν Ἀργολικὴν πεδιάδα καί ἀφ' ὧν διείλκεν τοιοῦτοτρόπως τοῦς ἀντικαλούς του, εἶχε τήν ἐλπίδα νά προφθάσῃ ἀνέπαφα ὅσα δημητριακὰ εὐρίσκοντο εἰς τοῦς ἀγρούς ἢ τὰ ἀλώνια καί ὅσα ἦσαν συγκεντρωμένα εἰς τοῦς κῆλους καί τὸ Ἄργος.

(1) CORDON, B, 217

(2) Ἀρχ.Θ.Κολοκοτρώνη, B, 338, 339.

Ἐπ' ἧς ἐποχῆς ὁ Ἰμπραήμ εὐρίσκειτο ἐν Μεσσηνίᾳ, ἐσχεδίαζε τὴν κατὰ τῆς Ἀργολίδος ἐπιχείρησιν. Ὡταν κἀκοτε ἐν Καλάμαις, μετὰ πακράν συνομιλίαν, ἀπεχαιρέτησε τὸν DE RIGNY, ῥυχήθηεῖς αὐτὸν νᾶ τὸν ἐκανίδῃ " μὲ τὸ καλὸν" εἰς τοὺς Πύλους(1).-

Πρὸ πολλοῦ λοιπὸν ὁ Ἰμπραήμ εἶχε κατὰ νοῦν ὡς γενικὸν σχέδιον τὴν ἐπιχείρησιν κατὰ τῆς Ἀργολίδος, τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Ὑδρας. Ἐν τούτοις διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σχεδίου τούτου δέν εἶχε γίνει οὐδεμία εἰδική στρατιωτικὴ προετοιμασία. Οὔτε ὁ ἀνεφοδιασμός τῶν Ἀλγυπτίων ἦτο ἐπαρκής (2), οὔτε τὸ κατάλληλον πυροβολικὸν (2α) εἶχον, διὰ τὴν ἐκπόρθησιν τοῦ Ναυπλίου. Ἰσως οὖτε αὐτὸς ὁ Ἰμπραήμ ὠνέμενεν ὅτι τόσον ταχέως θὰ ἔπασεν εἰς Τρίπολιν, διὰ νᾶ ἔχη ἐγκαίρως προετοιμασθῇ. Ἰσως ἐνδείκνυντο ὅτι ὁ στόλος του θὰ ἦτο εἰς θέσιν νᾶ τὸν βοηθήσῃ ἐκ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου(3). Ἰσως πάλιν νᾶ εἶχε στηρίξῃ τὴν ἐπιτυχίαν του εἰς τὰς μυστικὰς συνεννοήσεις του μετὰ τινῶν Ἑλλήνων προδοτῶν(4).- Τὴν τελευταίαν ταύτην ἀποψιν ἐνισχύει ἡ σύλληψις τοῦ Τούρκου κατασκοποῦ, ὅταν εἰσῆρχετο εἰς Ναύπλιον(5) καὶ ἡ τόλμη τοῦ Ἰμπραήμ ν' εἰέλθῃ ἐκ Παρθενίου. Ἄν ὁ Ἰμπραήμ δέν ἐπληροφορεῖτο ἀπὸ κατασκοποῦς(6), τὴν κινήσει τῶν Ἑλλήνων οὐδέποτε καὶ δέν ἐγνώριζεν ὅτι οὐδεὶς (7) εὐρίσκειτο εἰς τὸ Παρθένιον διὰ νᾶ τὸν ἐμπο-

(1) Βακρογιάννης, Β', 169, πρλ. καὶ Ἀρχ. Παῖς, Α', 368.-

(2) Ἀρχ. Πουντ. Α', 580, 582. Ἐπετιστωτικῇ, Α', 919, Ἀρχ. Θ. Κολοκοτρώνη, Β', 354, 357 (ΓΑΚ., Ἰπ. Βολ. (Ἰπ. Βολ. Γ', 3219, 17.6.1825 π. Κοραῖνον, Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ', 321, ΓΑΚ., Ἰπ. Ἀστυν. (Ἀστυν. ἑξέτασις Ν. Θεανίου, Ι. Ἀπρ. (γρ. Ἰουλίου) 1825), "Στόλος τοῦ Ἰδίου" 128, 129 22 καὶ 26.6.1825, Σατῆκος, Β', 111, SWAN, Β', 90, FINLAY, Β', 79

(2α) HUMPHREYS, VISIT... Ε.Δ., Β', 323.- *Journal, Mission*, 45.

(3) Ε.Δ. καὶ EMERSON, JOURNAL Ε.Δ. Α', 260

(4) HUMPHREYS, Ε.Δ. FINLAY, Β', 79, *Journal, Mission*, 55.

(5) Ἰλ. ἄνστ. σελ. 24

(6) EMERSON Ε.Δ., HOWE, SKETCH, 246, κατὰ τὸν Ὀκτωβρίου (1830-1) τὴν 11ην Ἰουνίου ὁ Ἰμπραήμ ἐνέργησεν ἀνίχνευσιν ἀπὸ Ὑλαν.-

(7) ΓΑΚ., Ἰπ. Ἐρησκείας, Ἐκκλησιαστικῇ, (Δ. αὐτοῦκης, 7.5.1825 π. Ἰπ. Ἐρησκείας).-

οίση, οὐκ ἔδ' ἀπεφάσισεν ἴσως νά ἀκολουθήσῃ τήν ἐπικίνδυνον τῶ-
την δόδον(1), ὅπου ὀλίγα μόνον ἔτακτα Ἑλληνικά σώματα θά ῥούναν-
το νά τόν ἐξαλοθρεύσουν (2).-

Δύο ἡμέρας ἀνέκαυσεν ὁ Ἰμπραήμ τόν στρατόν του ἐν Τριπόλει.
Τήν 12ην Ἰουνίου (3) δέ καταλιπὼν ἐκεῖ τοὺς ἄσθενεῖς καὶ τραυ-
ματίας του(4) καὶ τήν ἀπαιτουμένην φρουράν (5) ἐξεκίνησεν ἐπὶ
κεφαλῆς 5-6 χιλιάδων πεζῶν (6) καὶ 600 περίπου ἱππέων (6)

(1) Περὶ τῆς καταστάσεως τῆς δόδου ταύτης πρὸ τῆς ἐπαναστάσε-
ως καὶ μετ' αὐτήν βλ. POUQUEVILLE, VOYAGE EN MORÉE, A' 476-
482, LEAKE, TRAVELS IN THE MORÉA..... B' 326 καὶ... EMERSON,
JOURNAL, E. d. A' 80-81, HUMPHREYS JOURNAL, E. d., B' 328,
HOWE, SKETCH..... 246, MILLINGEN, 273-4, RAYBAND, B' 7-12,
πρλ. καὶ Θεοφανίδου I., Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον, A' 304-5.-

(2) RAYBAND, E. d. B' 8

(3) Σηλιαδὸς B' 330, Γρηγοριάδης, 185

(4) Κατὰ τὸν "Ἔσλοσ τοῦ Ἰδμου" 127, 19-6-1825 καὶ τὸν Σηλιαί-
δην (B' 330), οἱ ἄσθενεῖς καὶ τραυματῆαι οὗτοι ἦσαν 600.-

(5) Τήν φρουράν ταύτην, χωρὶς νά καθορίζουν τὸν ἀριθμὸν τῆς,
ἀναφέρουν αἱ ἐξῆς πηγαί: Ἀρχ. Θ. Κολοκοτρώνη, B' 349, Κασοπούλης,
B' 72-3, Πατάκος, B' 114, Γρηγοριάδης, 185. Ἄλλαι πηγαί δίδουν
θεσφόρους ἀριθμούς: Εἰκ., Ἰπ. Ἀστυν. (Ἀστυν. ἐξέτασις τοῦ "Γιδν-
νη" 1.7.1825 1500 πεζοὶ καὶ 200 ἱππεῖς, "Ἔσλοσ τοῦ Ἰδμου", 127,
19-6-1825 1400, "Ἔθ. Ἀθηνῶν", 70771, 19-6-1825 1300, Ἀρχ. Ράφα
A' 581 1350 πεζοὶ καὶ 500 ἱππεῖς, Σηλιαδὸς, B' 330 1400, Φραντζῆ
Ἀμβροσίου, Ἐπιτομή τῆς ἱστορίας τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος,
(1715-1835, Ἀθῆναι, 1839-1841): 3000 πεζοὶ καὶ 350 ἱππεῖς. Κατὰ τὸν
Γρηγοριάδην, E. d., ἐν Τριπόλει ἔμεινε καὶ ὁ Σουλταὶμὴν Εἰς ὃς ἀρ-
χηγὸς τῆς φρουράς. Ἀντιθέτως κατ' ἄλλας πηγὰς ἐκαλούθησε τοὺς Αἰ-
γυπτίους μέχρι τῶν ὕλων ὅπου καὶ ἐτραυματίσθη (βλ. κατωτέρω).-

(6) Διὰ τοὺς ἀριθμούς αὐτοὺς συμπενοῦν κατὰ τὸ πᾶλλον ἢ ἦτ-
τον αἱ κλειστόται τῶν πηγῶν: "Ἔσλοσ τοῦ Ἰδμου" ἀρ. 127, 128, 131, Ση-
λιαδὸς, B' 331, JOURDAIN, B' 182, Σοῦτσος, 354, Κασοπούλης, B'
74, σημ. 2, EMERSON, JOURNAL, A' 244, HUMPHREYS, B' 323,
SWAN, B' 91, ἢ Ἐθνημ. Ἀθηνῶν, 70-71 καὶ 77, Καρυγιάννης, B'
520. Τινὲς τῶν πηγῶν, αἱ ὀλιγότεραι, παραδίδουν ἄλλους ἀριθμούς ἀπὸ
ἀπὸ τοῦ 4000 μέχρι τοῦ 12.000: HOWE, SKETCH..... 240, Γρηγοριάδης
185, Πατάκος, B' 123, Ἀρχ. Κουντ. Δ', 571, GRASSET, 63, Κα-
ρυγιάννης, B' 177 καὶ Φραντζῆς A' 365.-

διὰ τὴν Ἀργολίδα. Τὸ πυροβολικὸν αὐτοῦ ἀπετελεῖτο ἐξ ἑνὸς θαλάμου καὶ τινῶν πυροβόλων(1).-

Ἀκολουθεῖν τὴν ἔγρουσαν διὰ τοῦ Παρθενίου, τοῦ Ἀχλαδοκάμπου καὶ τοῦ Κιβερίου(2) εὐρέθη πλησίον τῶν κώλων τὴν ἀρχὴν τῆς 13ης Ἰουνίου (3) . Οὐδεμίαν ἀντίστασιν συνήντησε καθ' ὁδόν. Ὁ Κολοκοτρώνης, ὃ ὁποῖος εὐρίσκειτο εἰς Χρυσοβίτον, οὕτε κἄν ἀντελήθη τὴν ἀναχώρησιν τῶν Αἰγυπτίων ἐκ Τριπόλεως.-

(1) "Ῥῆχος τοῦ Νόμου, 127, 19.6.1825, Μακρυγιάννης, Β', 173-4. JOURDAIN, Β', 182, Σοῦτσος, 364. Κατὰ τὰς ἀνωτέρω πηγὰς τὰ πυροβόλα τῶν Αἰγυπτίων ἦσαν μόνον δύο. Κατὰ τὸν Γρηγοριάδην (185) ἦσαν 9.-

(2) Κασομούλης, Β', 72-3, SWAN, Β', 92, πρλ. καὶ Ἀρχ.Κουντ. Δ', 569 καὶ Σπηλιᾶδην, Β' 331.-

(3) Ἀρχ. Ψιδρας, ΙΑ', 376, 378 κἑξ., Ἀρχ.Κουντ. Δ', 569, Σπετσιῶτικα, Α', 915, ΓΑΚ., Ὑκ. Πολ. (Ὑκ. Πολ. Γ', 8116, 13.6.1825, π. Φρούραρχοθεν Ἀκροκορίνθου), Ἀρχ. Θ.Κολοκοτρώνη, Β', 351-2, 354, ΓΑΚ., Ὑκ. Πολ. (Ὑκ. Πολ. Γ', 8217, 18-6-1825, π. Θ.Κολοκοτρώνη "Ῥῆχος τοῦ Νόμου", 126, 15-6-1825, Μακρυγιάννης, Ε', 171-172, 519, Κασομούλης, Β', 72-3, Σπηλιᾶδης, Β', 331, Εφ. "Ἀθηνᾶ", 500, 15.1.1838, Σοῦτσος, 364. Ἀνακριβᾶς οἱ Οἰκονόμου (530-1), JOURDAIN (Β', 182), καὶ Φραντζῆς (Α', 365-6) ἀναφέρουν ὅτι ὁ Ἰμπραήμ ἔφθασεν εἰς κώλους τὴν 12ην Ἰουνίου, πρλ. καὶ Λαμπρινίδην (Η' Ναυκλῆα, 472-473). Ἐπίσης ἀνακριβᾶς δὲ Μακρυγιάννης (Β', 476 Β' σχέδιον αὐτοβιογραφίας) ἀναφέρει ὅτι ἔφθασε τὴν 14ην Ἰουνίου.-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄

(Ἡ μάχη τῶν Μύλων)

1. Ἡ πρώτη ἐν Μύλοις ἀνταμαχία. 2. Συγκέντρωσις τῶν Αἰγυπτιακῶν δυνάμεων. 3. Ἐνίσχυσις τῶν Ἑλλήνων διὰ μισθίων καὶ διὰ τοῦ σώματος τῶν Κρητῶν. 4. Οἱ Φιλέλληνες. 5. Ἡ παράταξις τῶν Ἑλλήνων. Συμπληρωματικὰ μέτρα. 6. Συνάντησις τοῦ Μακρυγιάννη μετὰ τῶν Γάλλων ἀξιωματικῶν. 7. Περιγραφή τῆς μάχης: α) Ὁ Μακρυγιάννης προκαλεῖ τοὺς Αἰγυπτίους, β) οἱ Αἰγύπτιοι παρατάσσονται, γ) Ἡ μάχη εἰς τὸν νότιον τομέα, δ) Ἡ πρώτη φάσις τῆς μάχης εἰς τὸν κεντρικὸν τομέα, ε) δευτέρα φάσις εἰς τὸν κεντρικὸν τομέα, ς) Ὁ DE RIGNY εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, ζ) Τρίτη φάσις εἰς τὸν κεντρικὸν τομέα, η) Νέαι ἐνισχύσεις εἰς τοὺς Ἕλληνας, θ) Τετάρτη φάσις εἰς τὸν κεντρικὸν τομέα, Ἑλληνικὴ ἐπίθεσις, τραυματισμὸς τοῦ Μακρυγιάννη, Ἐναρξίς τῆς υποχωρήσεως τῶν Αἰγυπτίων, ι) Ἀφίξις τοῦ Ἑλληνικοῦ σκεπτικοῦ, ια) Τελευταία ἐξορμήσεις ἑλλαν τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων καὶ υποχωρήσις τῶν Αἰγυπτίων. - 8. Ὁ Μακρυγιάννης εἰς τὴν Γαλλικὴν ναυαρχίδα. 9. Αἱ ἀπώλειαι Ἑλλήνων καὶ Αἰγυπτίων. 10. Ποῖα διεκρίθησαν κατὰ τὴν μάχην καὶ πῶς ἐτιμῆθησαν. -

Ἦτο αὐγὴ εἰσέτι ὅτε αἱ προφυλακαὶ (1) τοῦ Ἱμπραήμ εἰσῆλθον εἰς τοὺς Μύλους. Οὐδεμία ἀντίστασις· οἱ φρουροὶ εἶχον, ὥς εἶδομεν ἐγκαταλείψει τὰς θέσεις των. Ὁ κῆπος καὶ αἱ ἐν αὐτῷ οἰκίαι ἐντὸς ὀλίγου εἶχον περιέλθει εἰς χεῖρας τῶν Αἰγυπτίων. Οἱ Ἕλληνες ἀνέδοι ἐκοιμῶντο ἡσυχοί. Οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν θὰ ἐπέλῃ, ἂν ὁ Μακρυγιάννης, ὅστις καὶ καθ' ὕπνους, ὥς ἔλεγον, ἔβλεπε Τούρκους δὲν ἤκουε τοῦ ἐχθρικοῦ ἱππικοῦ τὸν θόρυβον. Ἐγερθεὶς παρευθύς, ἤρχισε διὰ φωνῶν νὰ καλῇ τοὺς συντρόφους του. Πεντήκοντα περίπου ἐξ αὐτῶν ἔσπευσαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχηγοῦ των. Ἀμέσως ὁ Μακρυγιάννης τοὺς ἀδήγησε διὰ τῆς θύρας τῶν μύλων (κτιρίου) εἰς τὸν τοῖχον - φράγμα τοῦ ὕδατος ὁδοῦ, καλυπτόμενοι ὑπὸ τῆς πυκνῆς ἐκεῖ βλαστήσεως, ἤρχισαν νὰ πυροβολοῦν τὸν ἐχθρὸν ἐκ τῶν ὀπισθεν. Ἀποῦ τοιοῦτοτρόπως ἐφόνευσαν ἱκανοὺς, ἐρρίφθησαν κατόπιν ξιφῆρεις καὶ τῶν ὑπολοίπων τοὺς ὀπίσθους ἐξεδίωξαν. -

(1) Ἀρχ. Υἱάρας, ΙΑ', 376, 378, Ἀρχ. Κουντ. Δ' 569, Σκετσιασινά, Α, 915, "ἑλλος τοῦ Νόμου", 126, 15.6.1825. -

Μετά τήν πρώτην ταύτην ἀντιμαχίαν αἱ ἐχθρिकाὶ προφυλακαὶ ὑπε-
χώρησαν πρὸς τὸ Κιβέρι, ὅπου ἤρχισε νῆ συνεκτροῦται ὁ Αἰγυπτια-
κὸς στρατός (1). Ὁ Ἰμπραήμ ἐν τῷ μεταξύ μετὰ τιναν ἱππέων ἐπροχώ-
ρησε μέχρι τοῦ Ἄργους πρὸς ἀνίχνευσιν (2). Ἡ πόλις αὕτη καὶ τὰ
περιεχόμενα ἀπὸ τῆς 11ης Ἰουνίου εἶχον ἐγκαταληφθῇ ὑπὸ τῶν κατοί-
κων καὶ τῶν ἀρχῶν αὐτῶν, κατόπιν τῶν περὶ τῆς προόδου τῶν Αἰγυ-
πτίων πληροφοριῶν (3). Τὴν πρωΐαν τῆς 13ης Ἰουνίου ἐλάχιστοι μό-
νον πολῖται εὗρισκοντο εἰς Ἄργος προσπαθοῦντες νὰ περισώσουν
τινὰ τῶν κρατμάτων των. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἀνεχώρησαν μετὰ τοὺς πρῶ-
τους πυροβολισμοὺς εἰς τὸς κώλους. Ὁ Ἰμπραήμ οὕτω οὐκ εὗρεν
εἰς Ἄργος εἰρὴν δύο καθυστερημένους, τοὺς ὁποίους ἠχμαλώτισε (4).
Ἀποῦ κατ'ὀλίγον μέχρι τῆς μεσημβρίας συνεκεντρώθησαν ἐν Κιβερίφ
καὶ αἱ ὑπόλοιποι Αἰγυπτιακαὶ δυνάμεις, ἐπροχώρησαν εἰς τὴν Ἀργολι-
κὴν πεδιάδα διὰ νὰ καταλάβουν καταλλήλους θέσεις. Τρῆμα τῶν δυ-
νάμεων τούτων ἐτοκοθετήθη ἀνωθεν τῶν κώλων, ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ
Ποντίου. Αἱ ὑπόλοιποι ἐπροχώρησαν βορειότερον καὶ ἐστρατοπέδευ-
σαν ἐν Κεφαλαρίῳ (5).-

(1) Περὶ τῆς πρώτης ταύτης συγκρούσεως τῶν Ἑλλήνων μετὰ τῶν
προφυλακῶν τῆν Αἰγυπτίων βλ. Μακρυγιάννην, Β', 171-172, 520 καὶ
476, "Ἐφ. Ἀθηνῶν" 500, 15.1.1838 (ἄρθρον Ἀ. Στεφανῆ), Ἀρχ. Ὑδρας
ΙΑ', 376, καὶ. Ἀρχ. Θ. Κολοκοτρώνη Β', 354, πρλ. καὶ "Φίλον τοῦ
Μόρου", 127, 19.6.1825. Κατὰ τὸ Ἀρχ. Θ. Κολοκοτρώνη, Β', 378 ἐπὶ κε-
φαλῆς τῶν Αἰγυπτιακῶν προφυλακῶν ἦτο αὐτὸς οὗτος ὁ Ἰμπραήμ.-

(2) Ἀρχ. Θ. Κολοκοτρώνη, Β', 378, ΓΑΚ., Ἰκ. Ἀστυν. (Ἀστυν.
ἐξέτασις Ν. Κοθανιοῦ 4 Ἀπρ. (γρ. Ἰουλίου) 1825, Ἀστυν. ἐξέτασις Ν.
Κοθανιοῦ, 2.7.1825, συνημμένη μετὰ τοῦ Ἑγρ. τῆς Γεν. Ἀστυν. Καυ-
κασίου, Γ', 583, 3.7.1825, π. Ἰκ. Ἀστυν.)

(3) ΓΑΚ., Ἰκ. Πολ. (Ἰκ. Πολ. Γ', 8086, 8100, 8102, 12.6.1825,
π. Δ. Θεοφανόπουλον, Ἰκ. Ἑσπερικῶν, Ἰκ. Ἀστυν.), Μακρυγιάννης,
Β', 178, Σπηλιδοῦς, Β', 332, Κοντῆκης φ. 502 (ΓΑΚ.), Swan, Β'
89.- (4) βλ. τὰς ἀναφῆρας τοῦ Κοθανιοῦ, πρλ. καὶ Ἀρχ. Ρώμα,
Α' 581-2, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι οἱ αἰχμαλωτισθέντες ἦσαν 50.-

(5) Ἀρχ. Κουντ., Δ', 569, Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ', 378 Ἀστυν. ἐξέ-
τασις Ν. Κοθανιοῦ, 1.7.1825, β. δ., ΓΑΚ., Ἰκ. Ἀστυν. (Ἀστυν. ἐξέτ.
τοῦ Ἀ. Γιάννη, 1.7.1825, Μακρυγιάννης, Β', 172, Τρικούκης, Γ', 165,
πρλ. καὶ Γεωργίου, Β', 114. Κατὰ τὸ Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ', 378, μόνον αἰπρο-
φυλακαὶ ἐπροχώρησαν πρὸς τὸ Ἄργος, ἐνῶ τὸ κύριον σῶμα μετὰ τοῦ
Ἰμπραήμ ἔμεινεν εἰς τοὺς κώλους. Ἀντιθέτως κατὰ τὸν Emerson

ἡ κατὰ τῶν ὕλων ἀπειλή κατέστη ἀμεστέρα. αὐτυχῶς διὰ τοὺς ὑπερασπιστάς τῆς θέσεως ταύτης δύο ἑαριανά μύστικα (1) καὶ 100 περίκου κρητες, οἱ ὁποῖοι ἀφίχθησαν δι' αὐτῶν ἐνίσχυσαν ἐν τῇ μεταξύ τὰς ἑλληνικὰς δυνάμεις.-

Οἱ κρητὲς οὗτοι ἀπὸ τῆς πρώτης τῆς 13ης Ἰουνίου εἶχον

(Journal, E.d., 1825, 254) τὸ κλειστόν τῶν δυνάμεων ἐπροχάρησεν πρὸς τὸ Ἄργος, τῆμα δὲ πόνον αὐτὴν ἐκ 2.000 ἔμεινε κατὰ τῶν ὕλων, πρλ. καὶ Howe, Sketch ..., 247. Περὶ τοῦ κεφαλαρίου ἡ ὕλων τοῦ Ἄργους ἡ ὕλων τοῦ Ἐρασίνου, περὶ τοῦ ποταμοῦ Ἐρασίνου καὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγοῦσης ἐξ Ἀφεντικῶν ὕλων πρὸς τὸ κεφαλάρη βλ. Raybaud, 9, 15, Jourdain, A, 9-12, καὶ Βαρδουνιάτου Α., Παρά τὸν Ἐρασίνον; Ἡμερολόγιον Ποικίλης Ἱστορίας, ἔτος Β' (1835), σ. 418, κη-λιαρδῶν, σ. 12 καὶ 33 καὶ Κοφινιάτην, σ. 52-55.-

(1) ἑαριανά ἦσαν τὰ μύστικα ταῦτα κατὰ τὸν Σακρυγιάννην (B' 172) τὸ ἐν ἐκ τούτων πιθανότατα ἦτο τὸ μύστικον "Τρίταν" τοῦ ἑαριανοῦ Ἰ. Ἀναγλοῦδη (βλ. ΓΑΚ., (Πρωτόκ. Ἰκ. Ναυτ., Γ', 2797, 2824, 2822, 11. 6. 1825, 2247, 13. 6. 1825, 2912, 15. 6. 1825, ΓΑΚ., Ἰκ. Οἰκ. (Ἐκτ. Γ', 8931, 20. 6. 1825, π. Ἰκ. Οἰκον., Δικοδόμου Γ., Ἰκ. Οἰκον. τῆς νήσου ἑαριαν B', 7, Ἡμερογραφία τοῦ "Τρίτανος" βλ. εἰς ΓΑΚ., Ἰκ. Ναυτ. (Ἰκ. Ναυτ. Γ', 2133, 25. 6. 1825)). Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ δεύτερον πλοῖον, τοῦτο ἦτο ἡ τοῦ (ἐπιταγίου) Δημητρίου Ὀρλῶν ἡ ἐν ἐκ τῶν πολλῶν να-ριωνῶν, Ἰδραϊκῶν καὶ ἐπιταγίων μυστικῶν κλπ. τὰ ὅποια κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐκινουῦντο μεταξύ Ναυπλίου καὶ ὕλων μεταφέρον-τα στρατεύματα καὶ πυροραχιδά. Ἀπὸ τῆς 11ης Ἰουνίου τὸ ἔκτελε-στικὸν εἶχε οὐκ ἔτι τὸ Ἰκ. Ναυτ. τῶν ναυτικῶν νᾶ συμφωνήσῃ τὸν Ὀρλῶν πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ὕλων (βλ. ΓΑΚ., Ἐκτ. (Ἰκ. Ναυτ. Γ', 2758, 9. 6. 1825, π. Ἐκτ., ἐν διπλογράφῳ)). Αἱ ἄγνωστον λόγον τὸ Ἰκ. τῶν ναυτικῶν δὲν συνεφώνησε τὸν Ὀρλῶν, οἱ δὲ καὶ τὴν 13ην Ἰουνί-ου τὸ ἔκτελεστικὸν ἐπανελάβε τὴν διαταγὴν (βλ. ΓΑΚ., (Πρωτόκ. Ἰκ. Ναυτ. Γ', 2364, 13. 6. 1825)). Ὁ Ὀρλῶν μετέβη εἰς ὕλους τὴν 13ην Ἰ-ουνίου, ὅς μαρτυρεῖται ἐκ τῶν λογαριασμῶν αὐτοῦ (βλ. ΓΑΚ., Ἐκτ. (Ἰκ. Ναυτ. Γ', 3072, 25. 6. 1825, π. Ἐκτ.) ΓΑΚ., Ἰκ. Ναυτ. (Ἐκτ., Γ', 9113, 26. 6. 1825, π. Ἰκ. Ναυτ.)) καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα (βλ. ΓΑΚ., Ἰκ. Ναυτ. (Δ. Ὀρλῶν, 24. 6. 1825, π. Ἰκ. Ναυτ.)). τὰ λοιπὰ πλοῖα δὲν τὰ κλειστά ἦσαν μύστικα, τὰ ὅποια, ὅς εἴκομεν, ἐκινουῦντο μετα-ξύ Ναυπλίου καὶ ὕλων ἦσαν τῶν ἑαριανῶν ἄντ. Σκρόρη, μίχ. Σαρρή καὶ Ἀλεξ. Ἰσσεμελῆ, τοῦ Ἰδραίου Ἀγῶν. Σακάνη, τοῦ ἐπιταγίου Ἀλέκη Ματρώδη, καὶ τῶν μίχ. Κασσίου καὶ Ἰμ. Τζήρα (βλ. ΓΑΚ., Ἰκ. Οἰκ. (Ἐκτ. Γ', 8931, 20. 6. 1825, π. Ἰκ. Οἰκ.), ΓΑΚ., (Πρωτόκ. Ἰκ. Ναυτ. Γ', 2912, 15. 6. 1825)). Ἐπίσης βλ. εἰς τὸ ἀνωτ. Πρωτόκ., Γ', 2743, 8. 6. 1825, 2250, 13. 6. 1825, 2913, 15. 6. 1825, 2948, 2949, 17. 6. 1825, πρλ. καὶ ἐπιταγίων, Α', 915 καὶ αἱ κυβέρνησις τὴν 13ην Ἰουνίου ἐζήτησεν καὶ ἄλλα πλοῖα ἐκ ἐπιταγίων.

Ἄν εἰς τὰ πλοῖα τὰ ὅποια ἀνεφέραμεν ἐνταῦθα, προσθέσωμεν καὶ τὰ τρία τὰ ὅποια τὴν 11ην Ἰουνίου μετέβησαν εἰς ὕλους (βλ. ἀνωτ. σελ. 56) παρατηροῦμεν ὅτι συνολικῶς εἶχον κινητοποιηθῇ 12 πλοῖα

ἀνάβημι εἰς τὴν Διοίκησιν ἀναφορὰν ὑπογεγραμμένην ὑπὸ 102 ἀτόμων
οἱ ᾧς ἐβήταν 100 ὄπλα, προτιθέμενοι νὰ μεταβοῦν μετὰ τῶν ἀντικρο-
σέπων των εἰς Μύλους (1). Ἡ Κυβέρνησις ἐδέχθη εὐχαρίστως τὴν ἀνα-
φορὰν ταύτην καὶ διέταξε τὴν ὁρεσὸν τῶν Κρητῶν χρησιμοποίησιν (2).
Πιθανῶς διὰ τῶν μιστίκων τούτων ἐφθασεν εἰς Μύλους καὶ ὁ Γάλλος
φιλέλλην Δεκρόξης, τὸν ὑποῖτον ἡ Κυβέρνησις ἐστείλειεν πρὸς τοὺς ἐν
Μύλοις πλοιδάρχους ὡς " Ἐμπειρον θαλάσσιον καὶ πυροβολητὴν " μέ-
τῃν διαταγὴν νὰ σέβανται τὰς συμβουλὰς του (3).-

Μεταξύ τῶν ὑπερασπιστῶν τῶν Μύλων ὑπάρχον καὶ τινες ἄλλοι
φιλέλληνες. Ἐκ τούτων γνωστοί εἰς ἡμᾶς εἶναι οἱ Ἀμερικανοὶ
GEORGE JARVIS καὶ Jonathan Miller (4).-

Ἐνισχυθεῖσαι αἱ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις διὰ τῶν Κρητῶν, καὶ ὑπὸ
τὴν προστασίαν τῶν 4-5 πλοίων, τὰ ὅποια ἐν εἵδει πυροβολικοῦ ἐξη-
σφάλιζον αὐτάς ἐκ τῶν νώτων, ἤρχισαν νὰ κινοῦνται πρὸς κατάληψιν
τῶν μονίμων αὐτῶν θέσεων.-

Ἡ ὕψηλάντης μὲ τοὺς ὑπ' αὐτόν, τοὺς Κρητάς καὶ τοὺς ἡμίσεις
ἐκ τῶν συντρόφων τοῦ Ἀθάν. Μπαλῆ ἐτοποθετήθησαν εἰς τὸ δεξιόν τμή-
μα τοῦ ἀμυντικοῦ συστήματος, εἰς τὸν μυλῶνα. Ἐκ τῶν νώτων ἐπρο-
στατεύοντο ὑπὸ δύο μιστίκων. Τὸ ἀριστερόν τμήμα τῶν Μύλων, δηλαδὴ
τὴν πρὸς τὸ Κιβέρι δὸν, ἀνέλαβον νὰ ὑπερασπίσουν οἱ Μαυρομιχάλης

καὶ τὴν ἄμυναν τῆς θέσεως ταύτης. Ἐκ τούτων ὅμως 3-5 μόνον, πιστῶς
νώτατα εἰς τρία τῆς 11ης Ἰουνίου καὶ τὰ δύο τὰ ἀριστερὰ μετὰ τῶν
Κρητῶν συμμετέσχον ἐνεργητικῶς εἰς τὴν μάχην. Τὰ ὑπόλοιπα περιο-
ρίσθησαν εἰς τὰς μεταφορὰς (βλ. Φωτῶνα, Β', 118, Ἀρχ. "Υδρας, ΙΑ'
379, Ι. Χολοκοτρωνην, 165, Ἐπηλιδόης, Β', 331, Παπαδοπούλου, Ἀναμνη-
στικὴ 55, βλ. καὶ Μακρυγιάννην, Ε', 520, Humphreys, Journal, 2. d.
B', 326, 327. "Ὁ θνήσκων" 500, 15.1.1838 (Ἡρώδης Χ' Στεφανῆ).-

(1) ΓΑΚ., Ὑκ. Πολ. (Ἀναφορὰ Κρητῶν, 13.6.1825, π. ἑκτ. τὴν ἀναφορὰν
ταύτην ὑπογράφουν ἰδιοχείρως μετὰ τῶν ἄλλων καὶ οἱ ἀ(εὐφύτος) Ἰκονό-
μος, Δ(ιονύσιος) Πρωτοσύγγελος, Γεώργιος Σακενιάτης, Ζωρ(αῖκος) Πρι-
τοβουλίδης, Γ(εώργιος) Καλλάρης κ. ἄ...-

(2) Διαβιβαστικὸν σημεῖωμα τοῦ Ἐκτελεστικοῦ πρὸς τὸ Ὑκ. τοῦ
Πολέμου ἐπὶ τῆς ἀνωτ. ἀναφορᾶς τῶν Κρητῶν, Μακρυγιάννης, Β', 172, Κρι-
τοβουλίδης, 318.

σημ. 6 (3) ΓΑΚ., (Πρωτ. Ὑκ. Ναυτ. Γ' 2865, 2866, 13.6.1825, πρῶτον ἀντ. σελ. 28
(4) Howe's Letters... 78, βλ. καὶ ὠντ. σελ. 28-30.

καί ὁ Κατλημιχάλης μετὰ τῶν ὑπ'αὐτοῦς. Εἰς τὸ κέντρον ἐτοποθετήθη ὁ Μακρυγιάννης μετὰ τῶν συντρόφων του καί τῶν λοιπῶν δυνάμε-
αν(1).-

ἔρχε φάσαι ἡ μεσημβρία τῆς 13ης Ἰουνίου, οὐδεμία ὁμῶς κίνη-
σις τῶν Αἰγυπτίων ἐδείκνυσεν ὅτι εἶχον πρόθεσιν νά ἐρχήσουν συν-
τόμας τόν Ἀγῶνα. Ὁ Ἰμπραήμ εὐρίσκειτο εἰς Εσφαλάρι μετὰ τοῦ
ἐκεῖ στράτοπεδευμένου τμήματος τῶν δυνάμεών του(2). φαίνεται
ὅτι ἀνέμενον νά παρέλθῃ ὁ μεσημβρινός καύσαν.

Ὁ Μακρυγιάννης ἐκπαληθεῖς ἐκ τῆς ἀκραξίας ταύτης συνε-
κλήρασε τὰς δυνάμεις περὶ τῶν πύλων. Ἡ ἀπόφασίς του ἦτο νά
πολεμήσῃ μέχρι θανάτου. Δέν ἐδείκνυσεν ὁμῶς ἄλλοι γό αὐτό ἐνδια-
φέρον καί αὐτό ἀκριβῶς ἐδηριοῦργησεν ὑποψίας εἰς τόν Μακρυγιάν-
νην, μήπως μέ τήν παρρηϊκὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἐχθροῦ ἐγκαταλείψουν

Περὶ τῶν φιλελλήνων οἱ ὅποιοι θά μεταβοῦν εἰς ὕλους βροχύτερον
βλ. κατωτέρω.-

(1) Περὶ τῆς διατάξεως τοῦ Ἑλληνικῶν δυνάμεων βλ. Μακρυγιάν-
νην Ε', 172 καί 520, ἔφ. "Ἀθηναί" 500, 15.1.1838 (ἄρθρον Χ' Ἐτε-
φανῆ Δημητρίου), ΓΑΚ., Ἰπ. Πολ. (Ἀθ. Παλῆς 9.7.1825, π. Ἰπ. Π.λ.),
"Ἐβλὸν τοῦ ἔθνους", 127, 19.6.1825, Jourdain, Β', 182-3 καί Εὐτῆσι
364.11 τρεῖς τελευταῖαι πηγαί, αἱ ὅποιαί ὁμῶς ἔχουν ἀξίαν μίξις,
οἷδι ἡ μία ἀντιγράφει τήν ἑλλην(βλ. κατωτέρω) λέγονται ὅτι ἐτο-
ποθετήθησαν ἀπὸ 100 ἄνδρες εἰς τὸ δεξιὸν καί τὸ ἄριστερόν τμήμα,
τόδε ὑπόλοιπον τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων (τὰς ὁποίας ἀναβιβάζουν
εἰς 227) δηλαδὴ 27, εἰς τὸ μέσον. Κατόπιν ὁμῶς τῶν ὅσων ἔχομεν
ἐκθέσει μέχρι τοῦδε περὶ τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων ἐν πύλοις ἔδυ-
νατοῦμεν νά δεχθῶμεν τοὺς ἀριθμούς τούτους. Ἐάν προσθέσωμεν
τὰς δυνάμεις αἱ ὅποιαί μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς 13ης Ἰουνίου
εἶχον μεταβῇ εἰς ὕλους, εὐρίσκειμεν ὅτι ἦσαν περὶ τοὺς 580 ἄν-
δρες. Συνεπῶς, συμφάνας πρὸς τὰ ἑωτέρω, ἂν εἰς τόν δεξιὸν τομέα
ἐτοποθετήθησαν περὶ τοὺς 130 (100 ἑρῆτες, 15 τοῦ Ἰψηλάντου, 16
τοῦ Παλῆ) καί εἰς τόν ἄριστερόν περὶ τοὺς 180 (60 τοῦ Καυρομι-
χάλη, 124 τοῦ Κατλημιχάλη) ἄνδρες, εἰς τόν κεντρικόν θά ἐτοποθε-
τήθησαν περὶ τοὺς 290. Τὸ συμπέρασμά μας ἔχει καί περισσότεραν
ἀληθοφάνειαν. Ἄπο λογικώτερον νά εἶχον τοποθετηθῇ εἰς τὸ κέν-
τρον, τὸ ὅποιον ἦτο καί ἀσθενέστερον, περισσότεροί ἄνδρες παρὰ
ὀλιγώτεροι καί μάλιστα μόνον 27. βλ. καί ἀνωτ. σελ. 59.-

(2) ΓΑΚ., Ἰπ. Ἀστυν. (Ἀστυν. ἐξέτασις τοῦ "Γιδάνη" 1.7.1825
Ἀστ. ἐξέτ. Ν. Ἰωαννινοῦ 1.4. (γρ. 7) 1825.-

τῆς θέσεως τῶν καὶ ἀναχωρήσουν μὲ τὰ καῖκια. Ὁ κίνδυνος θὰ ἐξουδετερευτο μόνον ἐάν ἔφευγον τὰ καῖκια. Ἀρκίς νὰ διστάσῃ ὁ Μακρυγιάννης ἔθεσε κρυφίως τὴν σχετικὴν διαταγὴν, ἔνῃ οἱ περισσότεροι ἐκοιμῶντο ἢ ἀνεκαύοντο, αἰωνιδίας τὰ καῖκια ἀνέσταν τὰς ἑγκύρας καὶ ἀνεχώρησαν. Εἶχον φθάσει εἰς τὸ πέλαγος ὅταν ^{ἔγιναν} ἀντιληπτὰ ὑπὸ τῶν ἐν ἑὶς τοῖς. Διαμαρτυρίαι καὶ αἰτιήσεις ἐξετοξεύθησαν κατὰ τοῦ Μακρυγιάννη, τὸ σχέδιον ὅπως εἶχε πλέον ἐπιτύχει: ὅλοι μετὰ σπουδαίῃς ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζουν τὰ ταμπούρια τῶν, τὸ ἔσχατον αὐτῶν καταφύγιον (2).-

Ἡσυχώτερος τώρα ὁ Μακρυγιάννης ἐκάθισε νὰ γευματίσῃ. Μετ' αὐτοῦ συνεγευμῆντισαν καὶ τέσσαρες Γάλλοι ἀξιωματικοί, οἱ ὅποιοι εἶχον ἐξέλθει ἐκ τῆς φρεγάτας τῶν δι' ὑπηρεσίαν. Συνεζήτησαν μετὰ τοῦ Μακρυγιάννη καὶ δὲν παρέλειψαν νὰ τοῦ παρηγορήσουν καὶ αὐτοὶ τὸν φόβον τῶν διὰ τὴν δυσμενῆ ἔκβασιν τοῦ ἀγῶνος. Ἐπεστήριζον ὅτι ἡ θέσις ἦτο πολὺ δυνάματος διὰ νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὴν ἐπίθεσιν τῶν Αἰγυπτίων, οἱ ὅποιοι καὶ περικλόν κοιλὴν διέθετον καὶ ἱππικὸν καὶ πυροβολακόν.

- " Ἐμεῖς ἀπ' ὅλα εἴμαστε δύνάτοι ", ἀπήντησεν ὁ Μακρυγιάννης " ὅπως ὁ θεὸς φυλάει καὶ τοὺς ἀδυνάτους. καὶ ἔν ὅν πεθάνομεν, πεθαίνομεν διὰ τὴν πατρίδα μας, διὰ τὴν θρησκείαν μας καὶ πολεμοῦμεν ὅσο μπορούμεν ἐναντίον τῆς τυραννίας. καὶ ὁ θεὸς βοηθός " (2).-

(1) Μακρυγιάννης, Β', 172-3, πρβλ. καὶ Παπαδοπούλου, Ἀνασχευή, 55.-

(2) Μακρυγιάννης, Β', 173

Κατ' τήν 4,30' απογευματινήν (1) ὁ μετὰ τήν ἐλάττωσιν τοῦ καύσανος, παρατηρῶν δ' Ἀκρυγιάννης, ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἐξηκολούθουν

(1) Ἡ περιγραφή τῆς μάχης τῶν Πύλων ἀπελείπεται εἰς τὰς ἐξῆς κυρίας πηγάς: 1) τοὺς Jourdain (Mémoires), "Φίλον τοῦ Νόμου 127 καὶ Σοῦτσαν (Histoire de la Révol. Gr.) ἐκί τῇ βάσει τῶν ὁποίων γίνεται ὁ χρονικὸς καθορισμὸς τῆς μάχης καὶ τῶν φάσεων αὐτῆς καὶ 2) εἰς τὸν Ἀκρυγιάννην (ἰ. ποινημονεύματα), ὅστις παρέχει τὰς περισσότερας λεπτομερείας διὰ τὸν ἔγωνα, μειονέκτημα τοῦ Ἀκρυγιάννη, ὡς πηγῆς ἱστορικῆς, εἶναι ὅτι ἐκθέτει τὰ γεγονότα ἀπὸ τῆς σκοπιδῆς τοῦ κεντρικοῦ μόνον τομέως. Γενικωτέρως παραμένει σκοτεινὴ ἡ ὁρᾶσις τῶν ἄλλων ἀπαραρχηγῶν, Ὑψηλάντου, Γαυρουμιχάκη, Κατλημιχάκη κλπ., οἱ ὅποιοι ἐπολέμησαν εἰς τοὺς ἄλλους τομεῖς. Δυστυχῶς αἱ ἄλλαι πηγαὶ δὲν συμπληρῶνουν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὸν Ἀκρυγιάννην. Γενικῶς μειονέκτημα τῆς περιγραφῆς τῆς μάχης εἶναι ὅτι, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουν ἢ δὲν εἶναι γνωσταὶ ἢ προσिताὶ πηγαὶ ἀπὸ τῆς Ἰγυπτιακῆς πλευρᾶς, ἐκτίθενται τὰ γεγονότα ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κυρίας σκοπιδῆς.-

Προκειμένου νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβέστερον χρονικῶς τὴν μάχην πρέπει νὰ ἐξακριβώσωμεν τὸ σύστημα τῆς ὁρας τοῦ Φίλου τοῦ Νόμου 127, ὅστις εἶναι ἡ κληρονομήσα πηγὴ διὰ τὸ ζήτημα τοῦ χρονικοῦ καθορισμοῦ, παρακολουθεύσα τὰ γεγονότα κατὰ τέταρτον τῆς ὁρας. Τίθεται λοιπὸν τὸ ἐρώτημα: Χρησιμοποιεῖ τὸ μουσουλμανικὸν ἢ ἑραβικὸν σύστημα καθ' ὃ τὸ νυχθήμερον ἔρχεται ἀπὸ τῆς οὔσης τοῦ ἡλίου (βλ. Ἀρβανιτάκη Γ., Chronométrie Musulmane Ἀθήναι, 1934, σ. 12 καὶ 35) ἢ χρησιμοποιεῖ τὸ σημερινὸν σύστημα. Τὸ φυσικὸν θά ἦτο νὰ χρησιμοποιῇ τὸ μουσουλμανικόν, διότι τοῦτο ἦτο τότε ἐν χρήσει ἐν Ἑλλάδι (βλ. Ἀγγινῆτου Δ., Καθήματα Ἀστρονομίας, ἐκδ. γ', Ἀθήναι, 1929, σ. 71) καὶ διότι ὁ τ. ο. ἦτο, ἐφημερίς ἢ ὁποῖα ἀπηυθύνετο πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν κοινόν.

Ἄλλ' ἐν τριαύτῃ περιπτώσει αἱ κληρονομίαι τοῦ Ν.Ν., 127 ἔρχονται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς ἄλλας πηγὰς ἐξ ἴσου ἢ καὶ περισσότερον αξιοκρίτους. Ἀντιθέτως ἐάν δεχθῶμεν ὅτι ὁ Ν.Ν. 127 χρησιμοποιεῖ τὸ σημερινὸν σύστημα ὁρας, ἡ ἀντίθεσις αὕτη εὐτοκράτως αἴρεται. Ὑπόθεσις συνάμα νὰ ἐξηγήσωμεν διατί ὁ Ν.Ν. 127 παρεκκλίνει ἀπὸ τὴν συνήθειάν του. Τὴν περιγραφὴν τῆς μάχης ἔστειλεν εἰς τὴν ἑφημερίδα "Ἑλλάς" τὶς φιλέλλην, ὡς ρητῶς ἀναφέρεται, ὅστις θελοῦνς ἐχρησιμοποίησε τὸ σημερινὸν σύστημα ὁρας. Ἡ σύνταξις ὁμοῦ τοῦ Ν.Ν. δὲν προσήρμοσε τὸ σύστημα τοῦτο πρὸς τὸ μουσουλμανικόν. Παρομοίαν περίπτωσιν ἔχομεν καὶ εἰς ἄλλο σῶλλον (ἀρ. 125) τῆς αὐτῆς ἐφημερίδος μετὰ τὸ περίεργον ἀποτέλεσμα εἰς ἐπιστολὴν τοῦ Μαυροκορδοῦ τῆς 9ης Ἰουνίου νὰ ἀναφέρεται ἐπιστολὴ τοῦ Roche τῆς 19 Ἰουνίου, τοῦ τελευταίου χρησιμοποιουμένου τὸ νέον ἡμερολόγιον. Διὰ τὴν φαινομενικὴν ταύτην ἀπίσταν οὐδεμίαν παρατήρησιν γίνεται ἀπὸ τοῦ συντάκτη τοῦ ἐφημερίδος.

Ὁ Ἑλλάς φιλέλλην, ὁ ὅποιος ἔστειλε τὴν ἀνταπόκρισιν εἰς τὸν Ν.Ν., πιθανώτατα εἶναι ὁ Jourdain, ὅστις τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην εὕρισκετο εἰς Παύλιον (βλ. ἀντ. σελ. 28). Ἡ εἰκασία αὕτη στήριζεται εἰς τὴν ταυτότητα σχεδὸν τῆς ὁδοῦ, παρουσιάζει ἡ περιγραφή τοῦ Ν.Ν. 127 μετὰ τὴν σχετικὴν περιγραφὴν εἰς τὸ βιβλίον

πρακτοῦντες, ἀπεφάσισε νά τοὺς προκαλέσῃ.-

τοῦ Jourdain, Mémoires historiques et militaires sur les événements de la Grèce, τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις τὸ 1828 (τ.Β', σ. 183-5). Βεβαίως θά ἤθουντο νά λεχθῇ ὅτι τὰ Mémoires ὡς μεταγενέστερα ἀντιγράφου τὸν Σ.Ν. 127 (ἔτος 1825) τὸ γεγονός δικῆς ὅτι εἰς πολλά σημεῖα εἶναι λεκτομερέστερα τοῦ Σ.Ν. ὁδηγεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ πιθανόν συμπέρασμα ὅτι καὶ τὰ Mémoires τοῦ Σ.Ν. 127 εἶχον ὡς κοινήν πηγὴν σημεῖωμα τοῦ Jourdain γαλλιστί γεγραμμένον (βλ. εἰς Σ.Ν. 127 ὑπολείμματα τοῦ γαλλικοῦ κρητοτύπου: en tirailleurs, λέξεις ἡτις χρησιμοποιοῦνται καὶ εἰς τὰ Mémoires), σχετικὸν μὲ τὴν μάχην, τὸ ὁποῖον προκειμένου περὶ τῶν Mémoires συνεπληρώθη μᾶλλον διὰ τιναν λεκτομερείων καὶ κρίσεων. Καὶ ὁ Σούτσος εἰς τὸ ἔργον του Histoire de la Révol. Grecque (σελ. 364-365), τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις τὸ 1829, περιγράφει τὴν μάχην τῶν Μύλων, ἀναφέρον πᾶσας τὰς λεκτομερείας τοῦ Σ.Ν. καὶ τῶν Mémoires, παραφράζων ἑαίχον. Προφανῶς πηγὴ τοῦ Σούτσου εἶναι τὰ πρό ἐνός ἔτους ἐκδοθέντα Mémoires τοῦ Jourdain.-

Προκειμένου περὶ τοῦ ζητήματος πότε ἔρχισεν ἡ μάχη οἱ Σ.Ν. 127 - Jourdain - Σούτσος ἀναφέρουν ὅτι αἱ ἀγγλικαὶ δυνάμεις συνετάχθησαν τὴν 4,30 μ.μ., τὴν δὲ 5 μ.μ. ἐνήργησαν τὴν γενικὴν ἐπίθεσιν. Κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον καὶ αἱ λοιπαὶ πηγαὶ συμπενοῦν πρὸς τὴν πληροφορίαν ταύτην. Ἐνταῦθα πρέπει νά παρατηρήσῃμεν ὅτι ἐν αὐταῖς χρησιμοποιοῦνται τὸ μουσουλμανικὸν σύστημα ἡρας τὸ ὁποῖον πρέπει νά μετατρέψωμεν εἰς τὸ σημερινόν. Ὡς πρὸς τὴν μέθοδον τῆς μετατροπῆς πρέπει νά ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὸ μουσουλμανικὸν νυχθήμερον ἔρχεται οὐχὶ ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, δηλαδὴ ἡ ἡμέρα ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς καὶ ἡ νύξ ἀπὸ τῆς δύσεως, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τῆς δύσεως, τῆς πρώτης ἡρας τῆς ἡμέρας ἀκολουθοῦσης τὴν 12ην τῆς νυκτός ἀνεξαρτήτως τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου (βλ. Ἀρβανιτάκην Ε.δ). Τὴν 13/25 Ἰουνίου ὁ ἡλιος δύει τὴν 7,48 συνεπῶς ἡ πρώτη ἡρα τῆς ἡμέρας συμπίπτει μὲ τὸ χρονικὸν διάστημα 7,48 - 8,48 π.μ.-

Ἐπὶ τὸν ἀφίστανται τῶν πληροφοριῶν τῶν Σ.Ν. - Jourdain - Σούτσου τὰ ἔγγραφα τοῦ Ἰαν. 13 καὶ 17.6.1825, π.Θ. Βολοκοτρώνην (Ἰαρχ. Θ. Βολοκοτρώνη, Β', 343 καὶ 354), τὸ ἔγγρα. τοῦ Ἰαν. 2, 28.6.14.6.1825, π. Ἰδραν (Ἰαρχ. Ἰδρας, Γ', 379) ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Α. Μπουκουραπούλου, 16.6.1825, π. Γ. Σουντουριώτην (Ἰαρχ. Κουντ. Δ', 579) καὶ ὁ ἀπὸ τῆς (Γ' 331) αἱ πηγαὶ αὗται παραδίδουν ὅτι ἡ μάχη ἔρχισεν τὴν 8ην ἡραν τῆς ἡμέρας δηλ. τὴν 3,48, μ.μ. Σύμφωνοι πρὸς τὰς πληροφορίες τοῦ Σ.Ν. 127 καὶ εἶναι καὶ οἱ Gor don (Β', 212), Μακρωγιάννης (Β', 174 καὶ 180) καὶ Γρηγοριάδης (Ἐφ. Ἀθηνῶν, 500, 15.1.1838, καὶ Τρικούπη (Γ' 165).-

Τῶν ἀνατέρων πληροφοριῶν ἀποκλίνουν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Α. Μπουκουραπούλου καὶ Α. Μακρωγιάννου, 14.6.1825 π.Θ. Βολοκοτρώνην (Ἰαρχ. Θ. Βολοκοτρώνη Β', 347-8 καὶ Α. Μακρωγιάννης ἐν τῷ β' σχεδ. ὑποβιογραφίας του (Β', 476.) Ἐν δὲ περιγύρῳ δὲ ὁ ἄλλος τοῦ Νέκου 125, 15.6.1825 καὶ ὁ Γρηγοριάδης, 186.-

...επὶ τῶν συντρόφων του, οἱ ὅποιοι εἶχον πολεμήσει
ἐν Νεοκαστρῷ καὶ ἐγνώριζον τὰς συνηθείας τοῦ ἐχθροῦ, ἐτοποθέ-
τήθη δπισθεν τοῦ φράγματος τοῦ ὕδατος. Ἐκεῖθεν ἔρριψαν πυρο-
βολισμούς τινες (1). Ὁ Αἰγυπτιακὸς στρατὸς ἀμέσως ἤρχισε νὰ
κινεῖται, λαμβάνων θέσιν μάχης. Αἱ δυνάμεις αὐτοῦ διηρέθησαν
εἰς τρία τμήματα ἐξ ὧν τὸ μὲν ἀριστερόν, ὅπερ καὶ τὸ πολυπλη-
θέστερον, ἐτοποθετήθη ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ Ἄργος πεδιάδος, τὸ κεν-
τρικὸν ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ Ποντίου καὶ τὸ δεξιὸν ἐπὶ τῶν ^{ἐν} ~~ἐπὶ~~
κλιτύων πρὸς τὸ Κιβέρι ἀγοῦσης ὁδοῦ (2).-

Ἐν τῷ μεταξύ ἔφθασε καὶ ὁ Ἰμπραήμ ἐκ Κεφαλαρίου (3).-

Ὡς τῶν θέσεων τούτων κατὰ τὴν 5ην μ.μ. ἤρχισεν οἱ Αἰ-
γύπτιοι τὴν γενικὴν ἐφοδὸν. Ἐπετέθησαν ταυτοχρόνως (4) εἰς
^{κινεῖται καὶ τὸν ὁρίζον (ἐν τῇ ἀριστερᾷ)}
τόν ~~τομέα~~. Καταλαβὼς ὅμως ἡ δεξιὰ αὐτῶν πτέρυξ προσεπιάθη νὰ
εἰσχωρήσῃ εἰς τοὺς κώλους. Τὸ ἔδαφος εἰς τὸν τομέα ~~πρὸς~~ τοῦ-
τον δὲν ἦτο πρόσφορον δι' ἐπίθεσιν, διότι διὰ τῶν ἐλᾶν δὲν ὑ-
πῆρχεν εἰρή ^{ἀντὶ} τῆς διάβασιν, τὴν ὁποίαν ὁ Μαυρομιχάλης καὶ ὁ Λαυ-
ρημιχάλης μετὰ τῶν συντρόφων τῶν ὑπερήνικτον γενναίως. Τρεῖς

(1) Μακρυγιάννης, Β', 174, 476, 520, πρβλ. καὶ Howe, Sketches, . . .
247, Emerson, Journal, E.d. A, 253, καὶ ἐφ. "Ἀθηναί", 500, 15.1.
1833.-

(2) Περὶ τῶν κινήσεων τούτων τῶν Αἰγυπτίων βλ. Μακρυγιάν-
νην, Β', 174 καὶ 520, "Ἔκρον τοῦ Νόμου" 127, 19.6.1825, Jour-
nal, Β', 183, Σοῦτσον, 364, ἐφ. "Ἀθηναί", E.d., Κοσμοπούλην, Β'
73 καὶ . . .

(3) ΓΑΞ., Ἰκ. Ἀστυν. (Ἀστυν. ἐξέτασις τοῦ "Γιδννη", 1.7.
1825.-

(4) Αἱ περὶ τῆς δράσεως τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τῶν Αἰγυπτί-
ων κληρονομίαι δὲν εἶναι σαφεῖς. Δὲν εἶναι γνωστὸν ἐὰν συμμε-
τέλῃ ἐνεργητικῶς εἰς τὴν μάχην. Μόνον ὁ Κοσμοπούλης (Β' 73) ἀνα-
φέρει, ὅτι διετάχθη νὰ ἐπιτεθῇ μετὰ τοῦ Ἰππικοῦ κατὰ τοῦ δεξι-
οῦ τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ τοῦ Κοσμοπούλη αἱ κληρονομίαι εἰς τὸ ση-
μεῖον τοῦτο εἶναι γενικαὶ καὶ ἀνακριβεῖς. Ἐξ ἄλλου δὲν ἀναφέ-
ρει τι συγκεκριμένον περὶ δράσεως. Ἐπίσης γενικῶς ὁ Gordon
(Β' 218) ἀναφέρει, ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἐπετέθησαν εἰς τρεῖς φάλαγγας
ὁδοῦν δὲν ἀλλῇ πηγῇ ἀναφέρει τι σχετικὸν περὶ τῆς δράσεως
τῆς πτέρυγος ταύτης, οὔτε καὶ αὐτὸς ὁ "Ἔκρον τοῦ Νόμου" 127, ἐφ.
καὶ ἀναφέρει τὴν ὁρμὴν τῆς δεξιᾶς καὶ τοῦ κέντρου καὶ μολονότι

ἔρμησαν οἱ Αἰγύπτιοι εἰς τὸν τομέα τοῦτον εἰς διδαστήρια μιᾶς ἑκάστης καὶ τρεῖς ἀπεκρούσθησαν. Κατὰ τὴν 6,15 ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσουν δριστευκῶς πρὸ τῶν κυρτῶν τῶν Ἑλλήνων ἀτάκτα καὶ τῶν κυροβάτων τῶν κλοῖων. Οἱ Ἕλληνες κατεδίωξαν αὐτοὺς μέχρις οὗ ἀπεσύρθησαν ἐπισθεν τοῦ Κουντῆου (1).-

Ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ ἐξέρωμεν τὴν σημασίαν τῆς πρώτης ταύτης νίκης τῶν Ἑλλήνων, ἥτις μεγάλως ἐμελλε νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τὸ φρόνημα αὐτῶν, νίκη ἡ ὁποία κυρίως θωπεύεται εἰς τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ τομέως τούτου Κωνσταντίνου Μαυρομιχάλην.-

Τούτοχρόνος, ὃς εἴπομεν, εἶχεν ἐπιτεθῇ καὶ ἡ πτέρυξ τοῦ κέντρου. Οἱ Αἰγύπτιοι εἰς τὸν τομέα τοῦτον, ἔρμησαν ἐκ τοῦ λόφου, ἐπλημύρισαν τὴν πρὸ τῶν Μύλων περιοχὴν καὶ χωρὶς νὰ συναντήσουν ἀντίστασιν τινα παρεβίασαν τὴν θύραν (2) τοῦ κήπου καὶ ἐκυρίευσαν τὰς ἐντὸς αὐτοῦ οἰκίας. Ὁ Μακρυγιάννης καὶ οἱ σύντροφοι αὐτοῦ, οἵτινες εἶχον ἀναλδρευτὴν ἄμυναν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, πρὸ τῆς ἐχθρικῆς πίεσεως ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσουν πρὸς τὸν ἀνατολικὸν τοῖχον τοῦ κήπου, πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἀλλ' οἱ Τούρκοι ταχέως ἐφθασαν μέχρις ἐκεῖ. Ἡ θέσις τῶν Ἑλλήνων κατέστη ἀπελπιστική. Αἱ ἐχθρικαὶ δυνάμεις ἦσαν ἀσυγκρίτως

γνωρίζει τὴν ἑπαρξιν καὶ τὴν θέσιν τῆς ἀριστερᾶς. Ἴσως τῆς πτέρυγος ταύτης ὁ ρόλος ἦτο ἐφεδρικός, βλ. Jourdain, B', 183 καὶ Σοῦτσον, 365.-

(1) Τὴς ἐλλείψεως ταύτας πληροφορίας περὶ τῆς δεξιᾶς Αἰγυπτιακ. πτέρυγος θωπεύομεν εἰς τὸν θ.Ν., 127, τὸν Jourdain, B', 183 καὶ τὸν Σοῦτσον 365.-

(2) Μακρυγιάννης, B' 174. Ὁ Τρικούπης, Γ', 165 ἀντὶ θύρας ἀνεσέρει ρῆγμα, τὸ ὁποῖον οἱ Αἰγύπτιοι ἀνύξαν εἰς τὸν τοῖχον πρλ. καὶ Emerson, Journal, E.d. A'. 254 καὶ Finlay, B' 78.-

ἀνώτεραι. Ἡ δὲ ἐλπίς ὑπελείπετο νὰ τεθοῦν ἐκτός μάχης τινές ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν, οἱ ὅποιοι διὰ τῆς βίας συνεκράτουν τοὺς Αἰγυπτίους εἰς τὸν ἀγῶνα. Πρὸς τὸν σκοπὸν λοιπὸν τοῦτον ἐνέτειναν οἱ Ἕλληνες τὰς προσπάθειάς των, τὸ δὲ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἄμεσον. Ἡ ὀρμητικότης τῶν Αἰγυπτίων ἀνεκόπη. Ἡ προσπάθεια ἐχρειάζετο εἰσέτι καὶ ὁ ἀγὼν θά ἐκρίνετο. "Ἐμπρὸς παιδιᾷ ἀνεψήνησε τότε ὁ Μακρυγιάννης ρίπτων τὸ μουσκέτον του κατὰ γῆς καὶ ἀνασπῶν τὸ ξίφος. Δέκα πέντε περίπου Ἕλληνες καὶ φιλέλληνες, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρῶτος ὁ Ἀμερικανὸς Miller, ἐμειμήθησαν τὸ παρόδειγμα τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ ἐρρίφθησαν ξιφῆρεις κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ Αἰγύπτιοι καταθρουβημένοι ἤρχισαν ἀμέσως νὰ ὑποχωροῦν .-

Μεγάλας ζημίας ὑπέστησαν καθὼς ἐξήρχοντο τοῦ κήπου, εἰς τὴν θύραν τοῦ ὁποίου ἐδέχθησαν συγκεντρωμένα τὰ πυρὰ καὶ τῶν οὗτο ἄλλων Ἑλληνικῶν πτερυγῶν καὶ τῶν κλοῖων (1).-

Ἀλλ' ὁ ἀγὼν οὐκ ἐταλείωσε . Ὁ Ἰμπράήμ, ὅστις περιεφέρετο ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν καὶ παρηκαλούθη τὴν μάχην εἴτε ἐκ τοῦ πλησίον εἴτε διὰ τηλεσκοπίου (2), ἀπέστειλεν ἀμέσως νέας ἐνισχύσεις. Οἱ Αἰγύπτιοι ἀφοῦ ἀπέσυραν τοὺς νεκροὺς των ἤρχισαν νέαν ἐφοδον. Καὶ πάλιν θυμῶς, κατόπιν ἀμφιρρόπου ἀγῶνος, ἀπεκρούσθησαν.-

(1) Ἐπερὶ τῆς πρώτης φάσεως τοῦ ἀγῶνος εἰς τὸν κεντρικὸν τομῆα, ἐκτός τῶν κηγῶν τῆς προηγουμένης ὑποσημειώσεως βλ. καὶ κατὰ Μακρυγιάννην, Β', 520, C.N. 127, Jourdain, Β', 184, Γουτσον, 365 Gordon, Β', 218, Howe, Sketch, 278, Humphreys Journal, E.d. Β', 325, πρλ. καὶ Ἀννίου, Ἱστορικὰ σημεῖα, 231. Οἱ Gordon καὶ Humphreys E.d. ἀναφέρουν ὅτι μεταξὺ τῶν ξιφουλκούντων φιλελλήνων ἦσαν καὶ τινες Βουλγάροι.- Κατὰ τὸν Finlay, Β', 78 οἱ Αἰγύπτιοι ἀπώλεσαν κατὰ τὴν φάσιν ταύτην τῆς μάχης 13 ἀνδρας. Κατὰ τὸν Howe, E.d. οἱ Ἕλληνες εἶχον τρεῖς τραυματίας.
(2) Μακρυγιάννης, Β', 175, Τρικουπῆς, Γ' 165, C.N. 128 .22. 6.1825.-

Δέν ἐκέρρισαν οἱ Ἕλληνες τήν νίκην ταύτην ὄνευ ἀπωλείῳν.
Ὁ Κατζούρας (1), εἷς ἐκ τῶν καλυτέρων στρατιωτῶν τοῦ Μακρυγιάν-
νη κατὰ τήν προσκρόθειαν τῆς διατηρήσεως οἰκίᾳς τινος τοῦ κή-
κου, ἐφονεύθη. Καί αὐτός ὁ Μακρυγιάννης ἐκινδύνευσε νά αἰχμα-
λατισθῇ ἀγανιστόμενος μετὰ τοῦ Γκέκα νά σηκώσῃ τό πτώμα τοῦ
συντρόφου του.

Οἱ Γάλλοι παρακολουθοῦντες ἐκ τοῦ πλοίου ταν τόν ἄνισον
τοῦτον ἀγῶνα, διὰ τήν ἐκβασιν τοῦ ὁποίου τόσον εἶχον ἀστοχή-
σει εἰς τὰς προβλέψεις των, ἐνεθουσιάσθησαν καί ἐξεῆλθον εἰς
τήν ξηράν. Οἱ ἐξελθόντες ἦσαν ὁ De Rigny καί οἱ τέσσαρες
ἀξιωματικοί, οἱ ὅποιοι συνεγευμνίσαν μετὰ τοῦ Μακρυγιάννη τήν
μεσημέριαν. Μετ' αὐτῶν ἐκόμισαν καί ψιᾶς τινάς ρουμίου. Ὁ
Μακρυγιάννης ὑπεδέχθη αὐτούς εὐχαρίστως εἰς τό ὄχυρόν του καί
τούς ἐτοποθέτησεν εἰς σημεῖον κατάλληλον, ὥστε νά δύνανται νά
παρακολουθοῦν τήν μάχην(2). Κατόπιν προσέφερε τό ρούμι εἰς τοὺς
συντρόφους του καί ἐρρίφθη πάλιν εἰς τόκ ἀγῶνα. Κατὰ τήν τρί-
την ταύτην συμπλοκὴν ἐβοήθησαν πολύ οἱ Κρήτες, οἱ ὅποιοι ἡγω-
νίσθησαν γενναϊότατα. Ἐπίσης ἐβοήθησαν οἱ Ἰαριανοί ἐκ τῶν μι-
στίκων(3).-

(1) Μακρυγιάννης Β', 175, 476, 520. Ὁ Κατζούρας κατήγετο ἐκ
Σερνικακίου τῆς Ἀμφίσσης.-

(2) Περὶ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ De Rigny καί τῶν Γάλλων ἀξιω-
ματικῶν βλ. Μακρυγιάννην, Β', 175, Ἀρχ. Ὑπομν. ΙΑ', 379 "Φύλλον
τοῦ Νόμου" 126, 15.6.1825. Περὶ τοῦ ρουμίου, ἐκτός τοῦ Μακρυγιάν-
νη, βλ. δ. Ὀμπελῶν καί δ. Jordan (Β', 213 σημ.) καί δ. Φ.Ν., 127. Ὑπε-
ρευαταῖος λέγει ὅτι τό ρούμι ἐστὶν ἀπὸ τῆς νίκης ἀπὸ τοῦ ἀθλόν.
Ὁ De Rigny καί εἰς τό ἡμερολόγιόν του ἔγραψε περὶ τῆς μάχης
τῶν Εὐλῶν καί εἰς τήν Κυβέρνησίν του ἔστειλε σχετικὴν ἀναφοράν
(βλ. ἐφημ. "Ἀνεοφύλακτα" 805, 2.8.1865 (ἔρρον. Γ. Μακροπούλου)) καί
εἰς Γαλλικὰς ἐφημερίδας ἐδηροσίευσεν περιγραφὰς (βλ. Μακρυγιάννην
Β', 177 σημ. α). Πᾶσαι αἱ ἐκθέσεις αὗται, χρησιμοποιούμεναι, εἰς
διαφωτιστὴν ἱκανῶς τό θέμα, οἷον προέρχονται ἐξ αὐτόπικου καί
ἐξ ὀφθαλμοῦ διὰ στρατιωτικὴν περιγραφὴν προσώπου.

(3) Μακρυγιάννης, Β', 175.-

Ἀρκετοὺς ἄνδρας ἀπώλεσαν πάλιν οἱ Αἰγύπτιοι. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες ἔσχον ἓνα βαρέως τραυματισθέντα, τὸν Μιχ. Κυπραῖον ἀνήκοντα καὶ τοῦτον εἰς τὸ σῆμα τοῦ Μακρυγιάννη. Ὁ Κυπραῖος μεταφερθεὶς εἰς Ναύπλιον ἐξέπνευσε βραδύτερον εἰς τὸ νοσοκομεῖον(1).-

Κατὰ τὴν 6,30 πρὸς τὴν 6,45 μ.μ. οἱ Αἰγύπτιοι ὑπεχώρησαν διὰ νὰ ἀνασυνταχθοῦν. Ἀνάκωλα ἐνὸς τετάρτου περίπου ἠκολούθησε(2).-

Ἐνῷ δ' ἀγὰν συνεχίζετο ἤρχισαν ἐκ Ναυπλίου νὰ ὀργανώνουν καὶ νὰ στέλλουν νέας ἐνισχύσεις. Εἰς τὴν προσπάθειαν ταύτην ἐκπροσωπότησε ὁ Γάλλος στρατηγὸς Roche, ὅστις εἶχεν ἐπισκεφθῇ τὴν πρῶτην τοῦς Μύλους καὶ ἐγνώριζεν ἐξ ἀμέσου ἀντιλήψεως τὴν κρίσιμον αὐτῶν κατάστασιν(3).-

Αἱ δυνάμεις (4) αἱ ἀποβιβασθεῖσαι εἰς Μύλους τὸ ἀπόγευμα τῆς 13ης Ἰουνίου ἦσαν: Ὁ Καπετὰν Βασίλειος Κώπας μὲ 52 ἄνδρας(5), ὁ Καπ. Ἀριστομένης μὲ 20 (6), ὁ Καπ. Γεώργιος Μαυ-

(1) ΓΑΚ., Ὑκ. Πολ. (Ὑκ. Πολ. Γ', 12438 καὶ 12441, 10.10.1825 π. Ὑκ. Οἰκον.), Μακρυγιάννη, Β', 175, 4766 Gordon, Β', 218, πρλ. καὶ Τρικούπην, Γ', 157. Ὅτι μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης οἱ Ἕλληνες ἠμύνθησαν ἐνεργητικῶς, ἀγνοεῖ ἡ ἀποστολὴ ὁ Κάρκος Παπαδοπούλος, θέλων προφανῶς νὰ ἐξάρη τὴν συμβολὴν τῶν τακτικῶν οἱ ὅποιοι, ὑπὸ τῆς διαταγῆς του, ἔφθασαν κατὰ τὸ τέλος τῆς μάχης εἰς Μύλους (Παπαδοπούλου, Ἀνασχευή, 64-65).-

(2) "Φίλος τοῦ πόρου" 127, Jourdain, Β', 184

(3) "Φίλος τοῦ πόρου", 127, Jourdain, 182, πρλ. καὶ Ἀρχ. Κουντ., Δ', 590.-

(4) Γενικήν μνησιν τῶν δυνάμεων τούτων βλ. εἰς τ. τοῦ πόρου, 126, 15.6.1825 Τρικούπην, Γ, 165, Gordon, Β', 218, πρλ. καὶ Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ', 379.-

(5) ΓΑΚ., Ὑκ. Πολ. (Β. Κώπας 2 καὶ 10.9.1825, π. Ὑκ. Πολ. Ὑκ. Πολ. Γ', 11338, 13.9.1825, π. ἔκτ.)

(6) ΓΑΚ., Ὑκ. Πολ. (Ὑκ. Πολ. Γ', 12263, 5.10.1825, π. ἔκτ.)

ρομιάτης με 32 (1), ο Κακ. Κυριακούλης 'Αργυροκαστρίτης με 7(2) και άλλοι (3).-Τελευταίος Εφθάσεν ο Κακ. Μητρος Λιακόπουλος με 40-50 έκτεκούς άνδρας (4).-

Με ιδιαίτέραν χαράν εδέχθη ο Μακρυγιάννης τόν Λιακόπουλον διότι ήτο στενός φίλος του και διότι ο Μητρος ήτο άνήρ γενναίος. 'Η Ηπειρίς του τόσον ενεψύχωσε τούς Έλληνας, ώστε άπεψάσι-

(1) ΓΑΚ., 'Υκ. Πολ. ('Αποδεικτικόν Δ. 'Υψηλάντου, 1.6.1825 συνημμένον π. 3ροιον άποδεικτ.της 18.9.1825, 'Υκ. Πολ. Γ', 11625 19.9.1825, π. 'Εκτ.)

(2) ΓΑΚ., 'Υκ. Πολ. ('Υκ. Πολ. Γ', 11726, 23.9.1825, π. 'Εκτ. και τδ συνημμένα μετ' αὐτοῦ α) άποδεικτ. του Δ. 'Υψηλάντου 28.8.1825 β) 'Υκ. Πολ. Γ', 11325, 11.9.1825, π. 'Εκτ. και γ) 'Υκ. Πολ. Γ', 11070, 2.9.1825, π. 'Εκτ. πβλ. και 'Υκ. Πολ. Γ', 8040, 11.6.1825 π. Κυριακῶλην).-

(3) Είς τούς δηλαρχηγούς, οί οποιοι, από της 10ης μέχρι της 13ης 'Ιουνίου τό άπόγευμα, μετέβησαν εις Εῶλους, πρέπει νά προσθέσωμεν και τινας άλλους. Οῦτοι ένθ' εἴμεθα βέβαιοι ότι μετέσχον εις τήν μάχην, όν γνωρίζομεν τότε άκριβώς Εφθάσαν εις Εῶλους. Οί δηλαρχηγοί οῦτοι είναι: ο Εὐαγγέλης Σβορδῆνος με 30 άνδρας (βλ. ΓΑΚ., 'Υκ. Πολ. ('Υκ. Πολ. Γ', 11482, 16.9.1825, π. 'Εκτ., πβλ. και Γεν. Άστυν. Σαυκλίου, Γ', 765, 21.9.1825, π. 'Υκ. Πολ.), ο Νικ. 'Ιωαννίδης με 4(1) (βλ. ΓΑΚ., 'Υκ. Πολ. ('Υκ. Πολ. Γ', 8313, 19.6.1825)), ο 'Ιωανδσίος 'Αργίτης (βλ. ΓΑΚ., 'Υκ. Πολ. ('Υκ. Πολ. Άστυν., Γ' 2023, 28.8.1825, π. 'Υκ. Πολ.)), ο Γεώργιος Μελετόπουλος (βλ. ΓΑΚ., 'Υκ. Πολ. (Γ. Μελετόπουλος, 8.9.1825, π. 'Υκ. Πολ.) και ο Πόνος (Παπανικολάου) (βλ. Jourdain, Β', 190 πβλ. και ΓΑΚ., 'Υκ. Πολ. ('Υκ. Πολ. Γ', 8197, 16.6.1825, π. τούς 'Αρ γείους δημοφύρους έν Καυκάω)).-

(4) Μετ' έπιφυλάξεως πρέπει νά δεχθώμεν τήν άπείν ότι ο Λιακόπουλος Εφθάσεν εις τούς Εῶλους τό άπόγευμα της 13ης 'Ιουνίου με 40-50 άνδρας. 'Η άποφίς αήτη στηρίζεται επί των εξής πηγών. ΓΑΚ., 'Υκ. Πολ. ('Υκ. Πολ. Γ', 8147, 13.6.1825, π. Δ. 'Υψηλάντην), Μακρυγιάννης, Β', 175, 520, Σηλησιόης, Β', 331, πβλ. και ΓΑΚ., 'Υκ. Πολ. ('Υκ. Πολ. Γ', 8256, 18-6-1825, π. Μ. Λιακόπουλον). Πηγαί όρας εξ ίσου σοβαραί, άναφέρουν ότι ο Λιακόπουλος εῳρίσμετο εις Εῶλους από της 12ης 'Ιουνίου με 80-82 άνδρας.- βλ. ΓΑΚ. 'Υκ. Πολ. (Μ. Λιακόπουλος, 8.10.1825, π. 'Υκ. Πολ., 'Αποδεικτ. Δ. 'Υψηλάντου, 3.8.1825, συνημ. με τό άνωτ., 'Υκ. Πολ., Γ', 13399 13.11.1825, π. 'Εκτ.) πβλ. και ΓΑΚ., 'Υκ. Πολ. ('Υκ. Πολ. Γ', 7931 και 7932, 8.6.1825, π. Λιακόπουλον και Γκούραν, και 7938, 9.6.1825, π. 'Υδραν) 'Αρχ. 'Υδρας ΙΑ', 357.-

Αί άνωτέρω άντικρουόμεναι εἰδήσεις συμβιβάζονται εάν άποθέσμεν ότι ο Λιακόπουλος εῳρίσμετο εις Εῶλους τήν 12ην 'Ιουνίου με τούς 86 άνδρας του, ότι μετέβη εις Παύκλιον μόνος τήν 12ην

σαν ν' ἄρχισουν ἐπίθεσιν (1), προλαμβάνοντες οὕτω τοὺς Αἰγυπτίους, οἱ ὅποιοι, διαρκῶς καὶ οὗτοι ἐνισχυόμενοι, ἡτοιμάζοντο διὰ νῆαν ἔξοδον κατὰ τοῦ κέντρου.-

Ἐκ τοῦ κέντρου ἀπεφασίσθη νὰ διεξαχθῇ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ἐπίθεσις. Κατενεμήθησαν τὰ πυρομαχικά καὶ ἕκαστος μετέβη εἰς τὴν θέσιν του: Ὁ Λισακόπουλος μετὰ τῶν συντρόφων του ἐτοποθετήθη εἰς τὸ ἀριστερόν -ὄς πρὸς τοὺς Ἑλληνας- τμήμα τοῦ κήκου, ὁ Γκίκας εἰς τὸ δεξιόν, πρὸς τὸν "μυλῶνα" καὶ ὁ Μακρυγιάννης εἰς τὸ κέντρον.-

Ἐν ἐνισχυμένῳ τοιοιτοτρόπῳ τὰς ----- τοῦ κέντρου ἤρχισαν οἱ Ἕλληνες τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τὴν 7 π.μ. Καὶ εἰ τρεῖς φάλαγγες, τοῦ Λισακοπούλου, τοῦ Μακρυγιάννη καὶ τοῦ Γκίκα, ὤρμησαν ταύτοχρόνως. Ἡ μάχη ὑπῆρξε πεισματώδης, οἰδοὶ καὶ οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον, ὥς εἴκομεν, συγκεντρώσει εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὸ μεγαλύτερον τμήμα τῶν δυνάμεών των. Καὶ κατ' αὐτὴν τὴν φάσιν τῆς μάχης οἱ Ἕλληνες οἱ πολεμοῦντες εἰς τὸν κεντρικὸν τομέα ἐβοηθήθησαν σημαντικῶς ὑπὸ τῶν Κρητῶν καὶ τῶν μιστρίκων, τὰ ὅποια μέχρι τέλους δὲν ἔπαυσαν νὰ βᾶλλουν κατὰ τῶν Αἰγυπτίων διὰ τῶν πυροβόλων τανκαὶ νὰ προξενοῦν εἰς αὐτοὺς σοβαρὰς ζημίας (2).-

Ἡ 13ην Ἰουνίου καὶ ἦτι ἐπέστραψε πάλιν εἰς Κώλους τὴν 13ην το ἀπόγευμα μὲ 40-50 ἄλλους, οἱ ὅποιοι χαρὶς νὰ ἀνήκουν εἰς τὸ σῆμα του, ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του.

(1) πρλ. τὴν παρατήρησιν τοῦ Γ. Παχογιάννη (Μακρυγιάννης, Α', Α') : "τὴν κυρίως ἄμυναν ἐγνώριζον (ὁ Μακρυγιάννης) νὰ συνδύαζαι πρὸς τὴν ἀντεπίθεσιν (κόντρα γιουρούσι), ἣν κεραυνωδῶς ἐξετέλει ἐκλέγων τὸν ἀρμόδιον καιρὸν. Πᾶσαν ἀποτυχίαν ἐν τῇ ἀμύνῃ πάντοτε ἡδυνήθη νὰ ἐπανορθώσῃ διὰ τῆς ἀντεπιστάσεως δι' ἣς ἤρκαζε τὴν τελικὴν νίκην".-

(2) Δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν (βλ. Παχογιάννην, παρὰ Κασομούλην, Α', 74, σημ. 5, καὶ Jourdain, Β', 133), τὸ μίστικα μὲ τὰ καϊνικά, τὰ ὅποια ὁ Μακρυγιάννης, ὥς εἶδομεν, ἀπεράκρυνεν ἐκ τῶν ὕλων τὴν μεσημβρίαν τῆς 13ης Ἰουνίου. Ἡ διὰκρισις εἶναι σαφὴς εἰς τὴν εἰκόνα τῆς μάχης τῶν ὕλων βλ. Μακρυγιάννη-Ζωγράφον, histoire pict. de la Grèce, β. δ. κιν. 14 καὶ παραρτ.

Κατὰ τὴν ἄραν τῆς μάχης τινὲς ἐκ τῶν Αἰγυπτίων ἀνεγνώρι-
σαν τὸν Μακρυγιάννην. Τὸν εἶχον ἄλλοτε ἰδεῖ εἰς τὸ μεδυσσαστὸν⁽¹⁾
ὅτε διεξῆγε τὰς διαπραγματεύσεις περὶ τῆς παραδόσεως τοῦ φρου-
ρίου. Ἦτο φανερόν ὅτι αὐτὸς ἀπετέλει τὴν ψυχὴν τοῦ ἀγῶνος δι-
ὃ καὶ ἤρχισαν ἀμέσως νὰ συγκεντρῶνουν τὰ πῦρ τὰν κατ' αὐτοῦ.
Ἐντὸς αὐτοῦ δ' Μακρυγιάννης ἐπληρώθη εἰς τὴν δεξιὴν χεῖρα⁽²⁾
ἡ σπάθη τοῦ ἑπαι. Δὲν ἐσκέφθη ὅμως νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἀγῶνα.
Προσεκρίθησε μόνον νὰ συγκρατήσῃ τὸ αἷμα διὰ τοῦ ὑποκαμίσου του
μήπως ἐπιδρασῇ συσμενῶς εἰς τὸ ἡθικόν τῶν συντρόφων του. Ἀλλ'
ἡ κληγὴ ἦτο σοβαρά. Ὁ ἥρωας τῶν Μύλων εἶχε τεθῆ ἐντὸς μάχης.
Οἱ Γάλλοι ἀμέσως τὸν παρέλαβον καὶ διὰ λέμβου τὸν μετέφεραν
εἰς τὴν ναυαρχίδα διὰ τὰς πρῶτας βοηθείας⁽³⁾.-

σελ. 11-12), ὅπου τὰ μὲν μίστικα ἔχουν ἀριθμὸν 13 ἐνδὲ τὰ κατ-
κια 15. Τὰ μίστικα (βλ. ἀνατ. σελ. 78) δὲν ἀνεχώρησαν ἐκ τῶν Μύ-
λων. Ὁ Μακρυγιάννης (Β', 175 καὶ 176) ρητῶς ἀναφέρει ὅτι μετέ-
σχον τοῦ ἀγῶνος μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς. Καὶ τῶν ἄλλων
πηγῶν αἱ μαρτυρίαι εἶναι σύμφωνοι (βλ. Ἀρχ. Θ. Κολοκοτρώνη Β' 343
Ἀρχ. Κουντ. Α' 572, 579, "Φίλον τοῦ Μόμου", 126, 127 καὶ 131
Κασοπούλης, Β', 74, Ἐπὶ λιδόην, Β', 1. Κολοκοτρώνη, 165, Πα-
παδόπουλου, Ἀνασκειν, 65, Βυζάντιος, 77-78, Σούτσος, 365) -

1) Μακρυγιάννης, Β', 158 καὶ.

(2) ὅτι ὁ Μακρυγιάννης ἐτραυματίσθη μαρτυρεῖται ὑφ' ἄλλων
σχεδὸν τῶν πηγῶν τῶν σχετικῶν μετὰ τὴν μάχην τῶν Μύλων. βλ. προχ.
Ἀρχ. Ἰδρας, ΙΑ', 379, Ἀρχ. Κουντ. Α', 572, Ἀρχ. Θ. Κολοκοτρώνη,
Β', 351-2, ΓΑΝ., Ἰκ. Πολ. (Μακρυγιάννης, 29.8.1825, π. Ἰκ.
Πολ. καὶ 2.11.1825 π. Ἐκτ.), Μακρυγιάννη, Α', 38, 50, 116, 308, Β',
176, 472, 476, ΓΑΝ., Ἰκ. Πολ. (Μακρυγιάννης, 22.6.1825, π. Ἐκτ.)
"Φίλον τοῦ Μόμου", 126, 15.5.1825, "Γενικὴν Ἐφημερίδα τῆς Ἑλλά-
δος", 25.2.2.1827, Κασοπούλης, Β', 74, Ἐπὶ λιδόην, Β', 331,
Jourdain, Β', 156, Τρικούκης, Γ', 165 καὶ ἑφ. "Ἀθηνα" 500,
15.1.1838 (ἄρθρον χ' Στεφανῆ) καὶ 511, 26.2.1838 (ἄρθρον Παπαδο-
πούλου), Ἐφ. "Ἐνδοπούλει", 305, 2.8.1855 (ἄρθρον Παπαδοπούλου),
Γραντιζήν, Α', 366.-

(3) Καὶ διὰ τὴν φάσιν ταύτην τῆς μάχης καθ' ἣν διεξάγεται ἡ
ἑλληνικὴ ἐπίθεσις κύριαί τηγαί εἶναι ὁ Μακρυγιάννης, Β', 176,
ὁ "Φίλος τοῦ Μόμου" 127, ὁ Jourdain, Β', 154 καὶ ὁ Σούτσος, 365.

Ἡ ἀπώλεια διὰ τούτους Ἕλληνας ἦτο σοβαράτατη. Εἶχον στερηθῆ τοῦ ἀρχηγοῦ ταν. Εὐτυχῶς ὅμως δι' αὐτούς τὸ κρίσιμον σημεῖον τοῦ ἀγῶνος εἶχε παρέλθει. Αἱ ἐχθρικαὶ δυνάμεις τοῦ κέντρου εἶχον ἀρχίσει νὰ ὑποχωροῦν ἀτάκτως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πρὸς τὸ Ἄργος (ἡ ἄρα ἦτο 7.15, περίπου). Αἱ δυνάμεις τῆς δεξιᾶς, τοῦ τομέως τοῦ Ζιβερίου, εἶχον ἀρχίσει νὰ κινῶνται ἐπίσης πρὸς τὴν ὁδὸν ἐπὶ τοῦ Λοντίνου, πιθανῶς προτιθέμεναι νὰ ἀκολουθήσουν τὰς δυνάμεις τοῦ κέντρου (1).-

Κατὰ τὴν φάσιν ταύτην (2) τοῦ ἀγῶνος ἀπεριβράσθη εἰς μύλους καὶ ὁ τακτικὸς λόχος τῶν Εὐζάνων (3), ἐξ ἑκατόν(4) περίπου ἀνδρῶν, ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Κάρκον Παπαδόπουλον). Τοιοῦτο-

(1) Μακρυγιάννης, β', 176, 476, "ῥέλος τοῦ Νόμου", 127, Jourdain καὶ Σουτσοῦ, β.δ., Κασομούλης, 74.-

(2) Δηλαδή κατὰ τὴν 7.15. Αἱ Ἑλληνικαὶ ἐνισχύσεις τὸ ἀπόγευμα τῆς 13ης Ἰουνίου δὲν ἐφθασαν εἰς μύλους ταῦτοχρόνως, ὥς ὅθ' ἡδύναντο τις νὰ νομίσῃ ἐξ ὧσαν λέγουσι δὲ "ῥέλος τοῦ Νόμου", 126, καὶ 127, δὲ Jourdain, καὶ δὲ Σουτσοῦ, β.δ. δὲ Τρικούρης (Γ' 165) καὶ δὲ Gordon (B' 218).- Κατὰ ρητὴν μαρτυρίαν τοῦ Μακρυγιάννη (B', 176, 520) καὶ τοῦ Σηλιαδίου (B', 331), οἱ τακτικοὶ ἐφθασαν εἰς τοὺς μύλους μετὰ τὴν ἔφαιξιν τοῦ Λιακοπούλου. Τοῦτο ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐκ τοῦ ἐγγράφου τοῦ "Εκτ.", Γ', 8806, 14.6.1825 π. Ὑδραν ("ἄρχ. Ὑδρας, ΙΑ', 379).-

(3) Ὁ πρῶτος λόχος τῶν τακτικῶν, ὅστις ἰδρύθη τὴν 15 Ἀυγούστου 1824 ἀνομάσθη Λόχος Εὐζάνων ὅτε τὴν 10ην Μαΐου 1825 ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν αὐτοῦ ὁ λοχαγὸς Κάρκος Παπαδόπουλος, βλ. Παπαδόπουλου Κ., Ἀνασκευή, 62-63, βλ. καὶ ἄνωτ. σελ. 26. Μεταξὺ τῶν τακτικῶν εὐρίσκοντο καὶ τρεῖς ἄλλοι λιποτάκται τῶν ἀποφῶν τὴν παράδοσιν ἐζήτησαν δὲ De Rigny τὴν 15ην Ἰουνίου. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐδέχθη νὰ τοὺς παραδόσῃ ἀποῦ ὅμως προηγουμένης ἔλαβε τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ De Rigny ὅτι ὅτ' αὐτοὺς μεταχειρισθῇ ἐπιεικῶς (βλ. ΓΑΚ., "Εκτ.", ("Ὑψηλάντης, 15.6.1825, π. "Εκτ. (Γεν. Γραμματεία), 72, 16/28.6.1825, π. De Rigny.).-

(4) ΓΑΚ., Γκ. Κ.λ. ("Ὑκ. Π.λ. Γ', 8150, 13.6.1825, π. Π. Ρόδιον, πρλ. καὶ κατὰστασιν τοῦ τακτικοῦ συντάγματος, 22.7.1825), "ἄρχ. Θ. Καλοκοτρώνη, Γ', 343, "ἄρχ. Κουντ. Δ', 571.- Κατὰ τὸν Μακρυγιάννη (B', 176 καὶ 520) καὶ τὴν "ἔφημ. "Πρωϊνὸς Ταχυδρόμος" (153, 17.4.1865) οἱ τακτικοὶ οὗτοι ἦσαν 60. Κατὰ τὸν Ὑφαντίη (Δ', 366) 65. Κατὰ τὸν Σηλιαδίου (B' 331) καὶ τὸν Κ. Παπαδόπουλον ("Ανασκευή, 55) 140. Κατὰ τὸν Ὑζάντιον (75), 150. Κατὰ τὸν Γρηγοριδίου (186) καὶ τὴν "ἔφημ. "Ἐθνοφύλαξ" (805, 2.8.1865, Ἐφύρον Κ. Παπαδόπουλου), 200, πρλ. καὶ "ὁ τοῦ Νόμου", 126 καὶ 127.-

τρόπος ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων ἔφθασε τοὺς 390 περίπου ἀνδρας (1).-

Τὴν 7,30^η (2) μ.μ. ἐγένετο ἡ τελευταία ἐφοδος τῶν ἑλλήνων τακτικῶν καὶ ἀνέκτων (3). Ἡ δεξιὰ Αἰγυπτιακὴ κτέρυξ, ἡ ὁποία τότε εὐρίσκετο εἰς τὸ κέντρον, πρὸ τῆς ὀρμητικότητος τῶν ἐνισχυθέντων ἑλλήνων καὶ πρὸ τοῦ θορύβου ἐκ τῶν τομπάνων καὶ τῶν σαλπίγγων (4) τοῦ τακτικοῦ (5), ἐπετάχυνε τὴν ὑποχώρησίν της.-

(1) βλ. ἀνατ. σελ. 59

(2) "τ. τοῦ νόμου" 127, Jourdain B^o, 185, Σοῦτσος, 365.

(3) Παπαδοπούλου Γ., Ἀνασκευή, 65, Βυζάντιος, 77-78.-

(4) Μακρυγιάννης, Β^o, 176, Παπαδοπούλου Γ., Ἀνασκευή 65, Βυζάντιος, 77-78.-

(5) ἐγὰρ ἀντιγνωμία ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς συμβολῆς τῶν τακτικῶν εἰς τὴν νίκην. Κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, ὅτε ἔζη εἰσέτι ὁ γάρκος Παπαδόπουλος, ἠνοίχθη εἰς τὰς ἐφημερίδας "Ἀθηναῖν" (500, 15.1.1838 καὶ 511, 26.2.1838), "Πρωϊνὸν Ταχυδρόμον" (150, 12.4.1865 καὶ 153, 17.4.1865) καὶ "Ἀποφύλακα" (805 20-7-1865) ἐριστικὴ συζήτησις ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου. Ὁ Παπαδόπουλος προσεκάθει διὰ τῶν γραφομένων του νὰ εἰκαιοποιηθῇ ἀκέραιαν τὴν τιμὴν τῆς νίκης. Ἰσχυρίζετο ὅτι ἔφθασε μὲ τῶν τακτικῶν εἰς τὸν ἑλίκον, ὅτε οἱ Αἰγύπτιοι ἐπρόκειτο νὰ ἐπιφέρουν τὸ τελικὸν κλῆγμα κατὰ τῶν ἑλλήνων καὶ ὅτι συνεκτῆς αὐτὸς τοὺς ἔσπασεν ἐκ τοῦ κινδύνου μετὰ "κυματωδὴ μάχην" ("Ἀθηναῖν", 511, "Πρωϊνὸν Ταχυδρόμον", 150). Ὁ κ. Βυζάντιος, ἀξιωματικὸς τοῦ "πεδικοῦ τῆς γραμμῆς" (βλ. Α. Βυζάντιος, Ἱστορίαν τοῦ τακτικοῦ ἐκδ. α' Ἀθῆναι, 1937, ἐξάφυλλον καὶ ἐκδ. γ' σ. 337) εἰς τὴν Ἱστορίαν του περὶ τοῦ τακτικοῦ (ἐκδ. α' σ. 35) ἀπορίσει καὶ οὗτος μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν συμβολὴν του, ἰσχυριζόμενος ὅτι τοῦτο "ἐπετύχισεν τὴν νίκην κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν". Πρέπει ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ὁ Βυζάντιος οὐκ ἦτο αὐτόπτης, ὅτι τὸ βιβλίον του ἐδημοσιεύθη οἷονκα ἔτη μετὰ τὰ γεγονότα, δηλ. τὸ 1837, καὶ ὅτι ἐκ εἶναι φυσικόν, γράφων τὴν ἱστορίαν τοῦ τακτικοῦ, τοῦ ὁποίου ἦτο ἀξιωματικὸς, θὰ ἤθελε νὰ ἐξάρῃ τὰς ἐπιτυχίας του. Καὶ ὁ Τρικούπης (Γ' 165) ἀπορίσει τὴν "κρίσιν τοῦ μέχρι τῆς ὁρας ἐκείνης ἀπειρεποῦς ἀγῶνος" εἰς τὸν λόχον τῶν Βυζάντων καὶ τοὺς ἄλλους "ἢ τακτικούς" (πρόκειται προφανῶς περὶ τῶν ἐνισχυθέντων τοῦ ἀπογεύματος τῆς 13ης Ἰουνίου). εἶναι φανερόν ὅμως ὅτι ὁ Τρικούπης ὁμιλεῖ κατὰ τὸν τρόπον γενικὸν καὶ οὐκ διοκρίνει τὴν συμβολὴν ἐκείνου σώματος ἰδιαιτέρως. Τὴν ἀντίθετον ἀποφίν, ὅτι δηλαδή οἱ τακτικοὶ ἔφθασαν εἰς τὸν ἑλίκον, ὅτε ὁ ἀγὼν εἶχε πλέον κριθῇ, ἀποστηρίζει ὁ Μακρυγιάννης (Β^o, 176, 476) καὶ ὁ Κατζηστοφανῆς ("Ἀθηναῖν", 500,). Περαιτέρω καὶ τούτων αἱ πληροφορίες δύνανται νὰ ἰμωισθηθῶσιν. Ἐν τούτοις τείνομεν νὰ πιστεῦσωμεν ὅτι ἡ ἀλήθεια εὐρίσκεται μὲ τὸ μέρος των, κρίνοντες καὶ ἐκ τῶν ἄλλων πηγῶν οὐδεμία ἐκ τῶν ὁποίων ἀναφέρει ὅτι

Ταύτην ἠκολούθησε καὶ ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ. Ἰσχυροῦντες οἱ Αἰγύπτιοι κατεδιώχθησαν (1) ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ μόνον ἀποῦ διήλθον τὸν ποταμὸν Ἐρασίνον καὶ ἠνέστησαν μετὰ τῶν θυνῶμεων, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τῆς μεσημερίας εἶχον στρατοπεδεύσῃ ἐκεῖ, ἔπαυσαν τὴν πύγην ταν (2). Ἡ ὥρα ἦτο 9 μ.μ. (3).--ὁ ἐντίκαλος παρατεταγμένοι ἑκατέρωθεν τοῦ Ἐρασίνου εὗρισκοντο ἐν ἐπιφυλακῇ.

ἡ ἀριεὶς τοῦ τακτικοῦ εἶχεν ἀποφασιστικὴν σημασίαν (βλ. ἄρχ. Θ. Φολοκοτράνη, Β', 343, ἄρχ. "Υδρας, ΙΑ' 377, "ε. τοῦ κόμου", 126 καὶ 127, *Journal*, Β', 184, *Swan*, Β' 957). Πολλοὶ μάλιστα ἐκ τῶν πηγῶν τούτων μὲς δημιουργοῦν τὴν ἀμφιβολίαν, ὅτι οἱ τακτικοὶ ἔσχον ἔστω καὶ μικροσυμπλοκὴν τινὰ μετὰ τοῦ ἐχθροῦ, πρῶτον ὅσον παραδέχεται ὁ Κατζηστεφανῆς, Ε.δ. κατὰ τὴν τελικὴν καταδίωξιν τῶν Αἰγυπτίων (βλ. καὶ Σηλιαδὸν, Β', 331 καὶ Κασομούλην, Β', 74). Καὶ αὐτὸς ὁ Παπαδόπουλος διηλὼν περὶ "πεισματώδεις μάχης" γεννᾷ εἰς ἡμᾶς ὑποψίαν ἀναφέροντι ὅτι οἱ τακτικοὶ ἐνίκησαν "ἀσθεαύματος" (ἐφ. "Πρωτὶνὸς Ταχυδρόμος" 150) καὶ ἀλαχοῦ ὅτι "οἱ ἐχθροὶ εἰς τὴν στιγμὴν τῆς συμπλοκῆς ἔκαραν μεταβολὴν ἀμέσως καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν" ("ἀνασκευή, 65).--Ταῦτα, νομίζω, δεικνύουν ὅτι ἡ μάχη εἶχε κριθεῖ, πβλ. γενικῶς καὶ ἀλαχογιάννην παρὰ Μακρυγιάννη, Β', 176 σημ. 3.-

(1) Κατὰ τὸν Παπαδόπουλον ("ἀνασκευή, 65) καὶ τὸν Σηλιαδὸν (Β' 331) οἱ Αἰγύπτιοι κατεδιώχθησαν 200 περίπου βήματα ἀπὸ τῶν ἑλλήνων. Κατὰ τὸν "ε. τοῦ κόμου" 127 κατεδιώχθησαν μέχρι τοῦ Ἐρασίνου, πβλ. καὶ Σούτσον, 365.-

(2) ἄρχ. Θ. Φολοκοτράνη, Β', 347-8, ἄρχ. "Συντ. Δ", 359 "ε. τοῦ κόμου", 127, Σούτσος, 365, *Emerson, Journal*, Ε.δ., Α', 255 μμ

(3) "ε. τοῦ κόμου", 127, *Journal*, Β', 185. Ἄνταυθα ὁ *Journal* ἐκθέτει τὴν γνώμην του πᾶς ὁ Ἰμπραήμ ἔπρεπε νὰ ὁρῶν διὰ νὰ ἐπιτύχῃ.-

Ἀργότερον αἱ Αἰγυπτιακ.δυνάμεις ἤρχισαν πάλιν νά κινῶνται ὑποχωροῦσαι πρὸς τὸ Ἄργος, ὅπου τελικῶς συνεκεντρώθησαν αἱ πλεῖσται ἐξ αὐτῶν. Εἰς Κεφαλαίῳ ἔμεινε μόνον ὁ Ἱμκραῆς μετὰ τιναν ἀτάκταν, τακτικῶν καὶ ἱππέων, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ὑποχωρήσεως τοῦ κυρίου ὄγκου τοῦ στρατοῦ του (1).-

Τοιοῦτοτρόπως ἐτελείωσεν ἡ μάχη τῶν Κώων (2). Οἱ Αἰγύπτιοι κατ'αὐτὴν, κατόπιν σειρᾶς νικῶν ἐν Πελοποννήσῳ, ἐσοκίμασαν τὴν πρῶτην τὴν ἤτταν.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Μακρυγιάννης μεταφερθεὶς εἰς τὴν Γαλλικὴν Παυαρχίδα, ἔτυχεν ἰδιαιτέραν περιποιήσεων. Ὅτε ἡ κομίζουσα αὐτόν λέμβος ἐπλησίωσε εἰς τὴν φρεγάταν, ἡ μουσικὴ τοῦ πλοῦ τοῦ ἤρχισε νά ποιεῖν κίρη πρὸς τιμὴν του (3).-

(1) Ἡ τελευταία αὐταὶ μετακινήσεις τῶν Αἰγυπτίων ἔγιναν πρὸ τοῦ μεσονυκτίου. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τοῦ Ἑγγρ. τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, (Γ', 3799), τῆς 13 Ἰουνίου 1325, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου σημειοῦται ὅς ἄρα τῆς συντάξεως του ἡ 4½ "τῆς νυκτός", δηλαδὴ ἡ 12,18' τὸ Ἑγγραφον τοῦτο ἀναφέρει τὰς ἀνατέρω κινήσεις τῶν Αἰγυπτίων ἐλ.δημοσίευσιν τοῦ Ἑγγρ. τούτου εἰς Ἀρχ.Θ.Κολοκοτρώνη, Β', 349 εἰς Ἰ.Κολοκοτρώνη, ἑλλ.ἱστορ., 100 καὶ εἰς Βατῆκον, Β', 118. Καρδ. Βατῆκ. σημειοῦται 5½ ὅντι 4½ τῆς νυκτός. Περὶ τῶν μετακινήσεων τούτων τῶν Αἰγυπτίων βλ. καὶ Ἀρχ.Θ.Κολοκοτρώνη, Β', 347-8, Ἀρ.Κουντ., Δ', 579, πρλ. καὶ Τρικούπην, Γ', 165 καὶ Μακρυγιάννην, Β', 173.-Περὶ τῆς ἄρας καθ' ἣν ἐτελείωσεν ἡ μάχη (βλ. αἱ πηγαὶ κατέχουν τῆς ἐξῆς πληροφ. ὅς ἐδόμεν δι.Β.127, δ Jourdain, Β, 135 καὶ δ Λούτσος, 365, ἀναφέρουν ὅτι ἡ τελευταία φάσις ἤρχισε τὴν 7,30'. εἰς εἶναι ὅμως φανερόν πόσον διήρκεσεν ἡ καταδίωξις ὅπως ὁποτε εἰς terminus ante quem δύναται νά ληφθῇ ἡ ἄρα 9μ.μ. ὅποτε οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον ἀνασυνταχθῇ. Ἐντὸς λοιπόν τοῦ χρονικοῦ διαστήματος 7,30'-9 μ.μ. πρέκει νά δεχθῶμεν ὅτι ἔπαυσεν ἡ μάχη εἰς τὴν ἐνεργητικὴν αὐτῆς διεξαγωγὴν. Βεβαίως καὶ μετὰ τὴν 9μ.μ. οἱ ἀντίπαλοι εἰς ἀντήλλαξαν πυροβολισμούς τινας (πρλ. "ἔϊλον τοῦ ἰόμου" 126) τοῦτο ὅμως εἰς δύναται νά ληφθῇ ὡς ὅτι ἐντὸς τῆς μάχης ἡ ἡττα πᾶσαι αἱ πηγαὶ συμφωνοῦν πρὸς τὰ ἀνατέρω. Ἀρχ.Θ.Κολοκοτρώνη, Β', 343, 347-8 καὶ 354, Ἀρχ.Ἰόρας, Δ', 379, Μακρυγιάννης, Β', 176 καὶ 476, Τρικούπης, Γ', 165, Γαδουρῆς, Β', 213, Γαδουρῆς, Β', 73, Ἀρχ.Κουντ. Δ', 570, Σηλιόπουλος, Β', 351.-

(2) Ἡ τελευταία, καθ' ὅσον γινώσκω, περιγραφὴ τῆς μάχης τῶν Κώων, καὶ ὡς ἀβασάνιστος ὅπως ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως καὶ μέντοι ἀν πηγὴν τὴν Μακρυγιάννην, εἶναι τοῦ Ἰ.Προκοπίου εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ "τὸ εἰκοσιένα στή λαϊκὴ ζωγραφικὴ του", σ.129-139.-

(3) Μακρυγιάννης, Β', 177. ὑπὸ τοῦ Σηλιόπουλου (Β', 332) καὶ τοῦ Γούτσου (365) ἀναφέρεται ὅτι ἡ μουσικὴ ἐπαίνεισε πρὸς τιμὴν τῶν νικητῶν γενικῶς. ὑπὸ τοῦ Παπαδοπούλου (ἐφ.ἀρ.αἰνός Ταχυδρό-

εἰς τὸ κλοῖτον τὸν ὑπεδέχθησαν, μετὰ προφανοῦς θαυμασμοῦ καὶ τοῦ ἐπρότειναν νὰ παραμείνῃ ἐκεῖ μέχρι τῆς ἰάσεώς του. Ὁπειδὴ δὲ λακρυγιάννης ἠρνήθη, μετὰ τὴν ἐπίθεσιν τῆς κληγῆς του μετεφέρθη διὰ λέμβου εἰς καύκλιον συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ἱατρῶν καὶ τιναν ἀξιωματικῶν τῆς ναυαρχείας (1).-

Ὁ ἀπολογισμὸς τῆς μάχης τῶν ἑλλάνων εἰς νεκροὺς καὶ τραυματίας ὑπῆρξεν ἄνισος εἰς τοὺς δύο ἀντικαλούς καθὼς ὑπῆρξεν ἄνισος καὶ ὁ ἀγών. Οἱ Ἕλληνες ἔσχον δύο νεκροὺς (2), τὸν κατσύγιαν (3) καὶ τὸν ιχ. Γυπραῖον (4), ὅστις ὅμως οὐκ ἀπέθανεν ἐκί τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἀλλὰ βραδύτερον, ὅς εἶδομεν, ἐν τῇ νοσοκομείᾳ, καὶ ἓνα τραυματίαν (2), τὸν στρατηγὸν λακρυγιάννην(5). Τῶν ἱγυπτίων αἱ ἀπώλειαι ἦσαν ὀντιθέτως πολὺ μεγαλύτεραι: 100 περίπου νεκροὶ καὶ τραυματίαι (2).-

Ἡρωϊσμὸς καὶ ἡ αὐτοθυσία τὴν ὁποίαν ἐπέδειξαν οἱ Ἕλληνες, ἐκαστος εἰς τὴν θέσιν του, αἱ προπαρασκευαί τοῦ λακρυγιάννη, ἡ ἐκ τῶν μισθίων βοήθεια καὶ ἡ διαμόρφωσις τῆς θέσεως, ^{ἧς δὲ ὑπέρβη τὴν κατὰ μέγας ὑπέρβη} πάντα ταῦτα εἰναι οἱ λόγοι τῆς ἐν ὕλοις περιφανοῦς ἑλληνικῆς νίκης.-

μος", 150, 12-4-1865) ἐναφέρεται ὅτι ἐπαιδύνισε διὰ αὐτοὺς τακτικούς. Ὁ ἴδιος δὲ πρὸς ἀλαχοῦ ("Ἐθνοφυλάξ" 805, 2.8.1865 ἀναφέρει ὅτι ἡ μουσικὴ ἐπαιδύνισε οὐχὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνος ἀλλ' ὅτι ἦτο φυσικὸν ἀλλὰ κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ, ὅπερ ἐρχεται νὰ ἐπικυρώσῃ τὰ γραπόμενα τοῦ λακρυγιάννη, πρλ. καὶ ἀλαχογιάννην παρὰ λακρυγιάννη, 177 σημ. 1.-

(1) λακρυγιάννης, B', 177, 472, 476, 520, "τίτλος τοῦ νόμου" 127, Jourdain, I', 186, τραντέης A', 366, πρλ. καὶ Τριχοῦπη Γ', 165, Gordon, 218, "Ἐπεινὸν ταχυδρόμον", 150 (ἔρθρ. Παπαδοπούλου) "Ἐθνοφυλάκα", 805, (ἔρθρ. Παπαδοπούλου), "Πρ. ταχυδρόμον", 153, 17.4.1865, ἐπίσης πρλ. καὶ ἱρχ. Ἰώρας, ΙΑ' 379 καὶ "2. τοῦ νόμου" 126.-

(2) ἑλ. παρόρθημα ἐν τέλει

(3) ἑλ. ἀνατ. σελ. 87

(4) ἑλ. ἀνατ. σελ. 88

(5) ἑλ. ἀνατ. σελ. 91

ὀνομαστικῶς ἀναφέρονται ὡς διακρυθέντες κατὰ τὴν μά-
χην τῶν ὤλων, κλήν τοῦ Μακρυγιάννη, ὁ Ὑψηλάντης (1), ὁ Κου-
ρομειχάλης (2), ὁ Χατζημειχάλης (3), ὁ Λιακόπουλος (4), ὁ Νιχ.
Λογίζιος (5), ὁ Κυριακούλης Ἀργυροκαστροφίτης (6), ὁ Πᾶνος (Πα-
πανικολάου) (7), ὁ Νιχ. Αὐγουστής (8), ὁ Ἀθανάσιος Απαλῆς (9)
ὁ τραγκίσκος Graillard (10) καὶ ὁ Ἀμερικανὸς Miller (11).-

Ἡ Κυβέρνησις δὲν παρέλειψε νὰ τιμῇ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν
ἐμπράκτας διὰ τὸν πατριωτισμὸν ταν. Κατόκιν ἐποδείξεως τοῦ
Ὑψηλάντου ἀπένειμε εἰς τὸν Χατζημειχάλην τὸν βαθμὸν τοῦ στρα-
τηγοῦ (12). Ἐπίσης προήγαγε τὸν Μητρον Λιακόπουλον εἰς ἀντι-

(1) ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ., Γ', 10226, 9.8.1825, π. ἔκτ.)
Κασομούλης, Β', 74, "ἱεὺς τοῦ ἠδμοῦ", 136, 17.7.1825, Βυζάν-
τιος, 77-78.-

(2) Κασομούλης, Ε.δ.

(3) Κουσεῖτον Μπενάκη, Ἀρχ. Ἑλλ. Ἐπαν. φάκ. 28 (Δ. Ὑψηλάν-
της, 16.7.1825, π. Α. μεταξὺ καὶ Ὑπ. Πολ., Γ', 9344, 17-7-1825
π. ἔκτ., συνημμένα), ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Ἀποδεικτ. Δ. Ὑψηλάντου,
30.7.1825, συνημ. πρὸς ἀναφορὰν τοῦ Χατζημειχάλη, 21.11.1825, π.
Ὑπ. Πολ.), "Ἐφ. Ἀθηνῶν", 77-14.7.1825.-

(4) Κουσεῖτον Μπενάκη, Ἀρχ. Ἑλλ. Ἐπαν., φάκ. 28 (ἔκτ. Γ'
10633, 11-8-1825, π. Βουλ.) ἢ καὶ Κασομούλης, Ε.δ.

(5) Μακρυγιάννης, Β' 529.

(6) ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Ἐμμεῖσμα Δ. Ὑψηλάντου, 28-8-1825, συνημ.
πρὸς τὸ ἔγγραφο τοῦ Ὑπ. Πολ., Γ', 11725, 23.9.1825, π. ἔκτ.).-

(7) Jourdain, Β', 190

(8) ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Ἀποδεικτ. Δ. Ὑψηλάντου, 28.7.1825, συνημ.
πρὸς ἀναφορὰν τοῦ Αὐγουστή, 28.7.1825).-

(9) ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Ἀποδ. Δ. Ὑψηλάντου 28.7.1825, συνημ. πρὸς
τὸ ἔγγρ. τοῦ Ὑπ. Πολ., Γ', 11841, 26.9.1825, π. ἔκτ.).-

(10) Κουσ. Μπενάκη, Ἀρχ. Ἑλλ. Ἐπαν. φάκ. 28 (ἔκτ., Γ', 10010,
24.7.1825, π. Βουλ.).

(11) Gordon, Β', 213 σημ., Howe, Letters..., 79, Howe, Sketch,
248, Humphreys, Journal, Ε.δ., Β', 326.-

(12) ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ. Γ', 9345, 17.7.1825, π. ἔκτ.
ἔκτ., Γ', 1054, 25.7.1825, π. Ὑπ. Πολ.), ΓΑΚ., ἔκτ. (ἔκτ. Γ',
10021, 24-7-1825, π. Βουλ., Βουλ. Γ', 801, 25.7.1825, π. ἔκτ.) ΠΗΛ.
καὶ ἀντ. σημ. 3. Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι ὁ Χατζημι-
χάλης δὲν ἀπεδέχθη τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ μὴ κρίνων ὅτι αἱ
πράξεις του ἦσαν ἕξαι τοιαύτης τιμῆς" ἐπιστολῇ λέγει, "νὰ λά-
βα (τὸ δῖπλωμα τῆς στρατηγίας) εἰς τὸ κεδίον τῆς Τρικαλιτσῆς με
χρόνος...." βλ. ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Χατζημειχάλης, 27.7.1825, π.

στράτηγον(1) καί τόν Fr . Gaillard εἰς συνταγματάρχην(2).-

Ἰδιαιτέρως ἐτίμησεν ἡ Κυβέρνησις τόν ἥρωα τῶν Μύλων, τόν Μακρυγιάννην. Ἀπὸ τῶν πρώτων μετὰ τήν μάχην ἡμερῶν ἐπέδειξε τήν εὐγνωμοσύνην της ἐγκρίνασα τήν χορήγησιν πρὸς αὐτόν οικονομικῆς ἐνισχύσεως ἐκ 500 γροσίων (3).- Ἐπίσης ἐπέτρεψεν εἰς αὐτόν ἐντελῶς προνομιστικῶς, νά λαμβάνη ὕδωρ κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς κληρώσεως τῶν δεξαμενῶν ἐν Καυκλίᾳ, ὅποτε τοῦτο ἦτο ἀπηγορευμένον εἰς πάντας (4).- Ἀλλὰ δέν περιορίσθη ἡ Κυβέρνησις εἰς ταῦτα μόνον. Τόσον ἐνεθουσιάσθη εἰς τόν ἥρωϊσμόν τοῦ πληγωμένου στρατηγοῦ, ὅτε ἐπληροφορήθη τὰς σχετικὰς λεπτομερείας παρὰ τοῦ De Rigny, ὥστε ἀπεφάσισε νά προσφέρῃ ὀλόκληρον χωρίον εἰς τόν κρατεργάτην τῆς νίκης τῶν Μύλων(5).- Ἀρνηθέντος ὅμως τοῦ Μακρυγιάννη νά ἔλχῃ τοιοῦτον ὁδόν, ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νά τόν τιμήσῃ δι' ἄλλου τρόπου ἐξ ἴσου με-

τήν διοίκησιν καί Ἰκ. Πολ., Γ', 9813, 28.7.1825, π. ἔκτ.).-
 (1) ΓΑΚ., Ἰκ. Πολ. (Ἰκ. Πολ. Γ', 10119, 6.8.1825, π. ἔκτ. Γ', 10762, 11.8.1825,) ΓΑΚ., ἔκτ. (Βουλ. Γ', 840, 11.8.1825, π. ἔκτ., Μουσεῖον Ἐπενάκη, ἄρχ. Ἑλλην. Ἐπαν. φάκ. 28 (ἔκτ. Γ', 10633, 10.8.1825, π. Βουλ.).-
 (2) Ελ. ἀνωτ. σελ. 97 σημ. 10.
 (3) ΓΑΚ., Ἰκ. Πολ. (Μακρυγιάννης, 22.6.1825, π. ἔκτ., Ἰκ. Πολ. Γ', 8447, 22.6.1825, π. ἔκτ., ΓΑΚ., ἔκτ. (ἔκτ. Γ', 8997, 22.6.1825, π. Ἰκ. Οἰκ.).-
 (4) Μακρυγιάννης, Ε', 178.
 (5) Μακρυγιάννης, Ε. α. "Ὅτι ὀλόκληρα χωρία ἡδύναντο νά ἀποτελέσουν ἰδιοκτησίαν ἐνός ἀτόμου ἢ μιᾶς οἰκογενείας Ελ. ΓΑΚ Ἰκ. ἔσωτ. (ἀριστοδ. ἀδόντος, 24.10-1824, π. Ἰκ. ἔσωτ. καί Ἰκ. ἔσωτ., Γ', 69, 25.10.1824, π. ἀπενιζέλον Ροῦπον.)

ναδικοῦ διέταξε νά δίδωνται εἰς αὐτόν καθ' ἑκάστην πέντε γρόσια ἕως σιτηρέσιον, ὁ μισθός καί τό συσσίτιον δύο στρατιωτῶν, τοὺς ὁποίους θά εἶχεν εἰς τήν ὑπηρεσίαν του, καί ἡ τροφή ἑνὸς ἰδίου, πάντα δέ ταῦτα εἰς χρῆμα ἐκ τοῦ Ἐθνικοῦ Ταμείου (1). Ἐπίσης κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1825 ὁ Μακρυγιάννης, λαθεῖς ἐκ τοῦ τραύματος αὐτοῦ, ἔλαβε κατόπιν αἰτήσεώς του δύο χειλίδας γρόσια δι' ἔξοδα θεραπείας (2).-

Αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ Μακρυγιάννη γενικώτερον ἀλλὰ ἰδιαιτέρως ὁ ἠρωϊσμός του ἐν νύχχοις δέν ἐλησμονήθησαν καί μετὰ τήν ἀπελευθέρωσιν. Τό 1834 ὁ Ὅθων ἀπένειμε εἰς αὐτόν τόν χρυσοῦν σταυρόν τοῦ Βασιλικοῦ Τάγματος τοῦ Σπτήρος.

Εἰς τό σχετικόν δέπλωμα γίνεται ἰδιαιτέρα μνεία τοῦ τραυματισμοῦ του ἐν νύχχοις (3).-

Ἀλλὰ καί οἱ σύντροφοι τοῦ Μακρυγιάννη ἐκέρδισαν τήν ἰδιαιτέραν εὐνοίαν τῆς Κυβερνήσεως. Ὅτε, μετὰ τόν τραυματισμόν τοῦ ἀρχηγοῦ των, 40 ἐξ αὐτῶν ἐστάλησαν εἰς Ἀθήνας, τό Ἐκπαιδευτικόν τοῦ Πολέμου διέταξε τόν πολιτάρχην καί ἀδελφόν τοῦ Μα-

(1) Μακρυγιάννης, Α' 34, 38, 50 καί Β', 178-179, Σηληιδῆς Β', 331 σημ. 1, ΓΑΚ., Ἰκ. Πολ. (Μακρυγιάννης, 22-11-1825, π. ἔκτ., Ἰκ. Πολ. Γ', 13694, 25-11-1825, π. ἔκτ., Ἰκ. Πολ. Γ', 13578, 30-11-1825, π. Fabvier. Τό τιμητικόν τοῦτο ὄφρυον ἀνεγνωρίσθη διαδοχικῶς ὑπὸ τῆς διοικητικῆς Ἐκπαιδεύσεως (Μακρυγιάννης, Α', 50) τοῦ Καποδιστρίου (Μακρ. Β', 179) καί τοῦ Ὁθωνος, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁποίου ἀνήρχετο εἰς 165 δραχμὰς κατὰ μῆνα (Μακρυγιάννης, Β' Α', 34 καί ἐφ. "Ἐθνικὴ", 22, 13-12-1834.-)

(2) ΓΑΚ., Ἰκ. Πολ. (Μακρυγιάννης, 29-8-1825, π. Ἰκ. Πολ. Ἰκ. Πολ. Γ', 10923, 29-8-1825, π. ἔκτ., ἔκτ. Γ', 11575, 1.9.1825, π. Ἰκ. Πολ. Ἰκ. Πολ. Γ', 11084, 3.9.1825, π. ἔκτ.), ΓΑΚ., Ἰκ. Οἰκον. (ἔκτ. Γ', 11642, 4.9.1825, π. Ἰκ. Οἰκ.-)

(3) Μακρυγιάννης, Α', 241, πρλ. καί Β', 546 καί 555.)

κρυγιάννη Γεώργιον Λιδορίκην, νά τούς προσλάβη εἰς τήν ὑπηρεσίαν του, ἀπολύων ἰσαριθμούς ἐκ τῶν στρατιωτῶν του (1). Καί ὅταν μετὰ δέκα περίπου ἡμέρας ἀνεχώρησε καί ὁ ἴδιος ὁ Μακρυγιάννης μετὰ τῶν ὑπολοίπων συντρόφων του διὰ τήν αὐτήν πόλιν, μέ τήν ἐλπίδα ὅτι ἐκεῖ θά ἴδοιτο ἡ πληγή του ὑπό τοῦ περιφήμου Τούρκου ἐμπειρικοῦ ἱατροῦ Λασάν Ἀγᾶ Κούρταλη, πάλιν τό Ὑπουργεῖον τοῦ Πολέμου διέταξε τούς ἐπισταδοδημογέροντας καί τόν φροντιστήν τῶν Ἀθηναίων (2) νά εἰδουν τά ἀνάλογα τεῖνεια εἰς τούς ἀνθρώπους τοῦ στρατηγοῦ, καί εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι εἶχον ἀναχωρήσει προηγουμένως καί εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἐξεκίνησαν μετ' αὐτοῦ.-

(1) ΓΑΛ., Ὑπ. ΠΟΛ. (Ὑπ. ΠΟΛ. Γ', 8304, 19.6.1825, π. τόν πολιτάρχην Ἀθηναίων Γ. Λιδορίκην, πβλ. καί Μακρυγιάννην, Β', 177.-

(2) ΓΑΛ., Ὑπ. ΠΟΛ. (Ὑπ. ΠΟΛ. Γ', 8764, 29.6.1825, π. τούς ἐπισταδοδημογέροντας καί τόν φροντιστήν Ἀθηναίων,) ΓΑΛ., Ὑπ. ΠΟΛ. (Ὑπ. Γ', 9210, π. Ὑπ. Ναυτ.) ΓΑΛ., (Πρωτοκ. Ὑπ. Ναυτ., Γ', 3343 30.6-1825), Μακρυγιάννης, Β', 151 βλ. καί ἑνστ. σελ. 51.-

Ὁ Γ. Βλαχογιάννης στηριζόμενος εἰς τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Μακρυγιάννη (Β', 180) συμπεραίνει ὅτι ὁ πληγμένος στρατηγός ἐμεινεν εἰς τό Ναύπλιον μέχρι τῆς 20ης Ἰουλίου (Ε.δ., Β', 181, σημ. πβλ. καί εἰσαγωγήν, Α', λδ' ὅπου ἐκ σωάματος λέγεται 20 Ἰουνίου). Ὁν τούτοις κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἔγγραφα τοῦ Ὑπ. Πολέμου καί τοῦ Ἀπτελεστικοῦ πρέπει νά ἔσται τήν ἑσπέραν τῆς 29ης Ἰουνίου. περὶ τοῦ Λασάν Ἀγᾶ βλ. Βλαχογιάννην, παρὰ Μακρυγιάννη, Β', 181, σημ. 1.-

Κατὰ τήν μάχην τῶν Ὑλών δέν ἔλειπον οἱ φυγόμενοι καί οἱ δεῖλοι Μακρυγιάννης, Β', 178). οἱ ἀφιερώσωμεν καί δι' αὐτοῦς περικύβητα γραμμάς ἐν ὑποσημειώσεις, ὅχι διότι ἀφίξουν τόν κώπον αὐτόν, ἀλλά διότι τοῦτο ἐπιβάλλεται ὑπό τῆς ἱστορίας θηρυσμένης ἀντικειμενικότητος.- Δέν εἶναι δύσκολον νά μαντεύσωμεν καί οἱ ἦσαν οὗτοι, ἐάν ἐνεθυμηθῶμεν τῆς ἀνησυχίας καί τὰ τεχνάσματα τοῦ Μακρυγιάννη ὅταν ἐφθασαν εἰς Ὑλούς οἱ ἀδελφοί Χατζηστεφανῆς καί Χατζηγεώργης. Τά γεγονότα ἐδικαίωσαν τούς φόβους τοῦ Μακρυγιάννη. Ὁ Χατζηγεώργης ἐγελοιοποιήθη κυριολεκτικῶς, διότι μάλισ ἐνεφανίσθη ὁ ἔχθρος, ἀρμήσεν ἐκ φόβου εἰς τήν θάλασσαν καί βυθισμένος μέχρι τοῦ λαιμοῦ εἰς τὸ ὕδωρ ἐξεκίνηρει εἰς ἀκρῶν καί ἔκλειπεν τούς ναῦτας νά τόν σώσουν ἐκ τῶν κλοῖαν. (βλ. Ἀρχ. Κουντ. Δ', 597 καί Κασομούλην, Α', 75). Ἐξ αἰτίας τοῦ ἐθεωρήθη καί ὁ ἀδελφός τῶν Χατζηστεφανῆς δεῖλος (βλ. Ἀρχ. Κουντ. Δ', 597). Τοῦτο ὅμως δέν εἶναι ἀκριβές, τὸ ἐλάχιστον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τούς Ὑλούς (βλ. Κασομούλην, Α', 75 καί ἐφ. "Ἀθηναί", 511, 26. 2. 1838 (ἄρθρον Κ. Παπαδοπούλου). Κατηγορεῖν ἐνταῦθα ὁ Παπαδόπουλος

1. Ὁ ἐνθουσιασμός ἐν Ναυπλίῳ. 2. Νέα ἐνίσχυσις τῶν Εὐλῶν. 3. Προσπάθειαι τῆς Κυβερνήσεως πρὸς δαύρας τῶν Δερβεθακίων. 4. Προσπάθειαι τῆς Κυβερνήσεως πρὸς δαύρας τῶν Δερβενίων. 5. Προσπάθειαι τῆς Κυβερνήσεως πρὸς δαύρας τῆς Ἀκράτας. 6. Μέτρα τῆς Κυβερνήσεως ἐν Ναυπλίῳ.-

Ἐν Ναυπλίῳ Κυβέρνησις καὶ λαὸς ἔζησαν στιγμὰς μεγίστη ἀγωνίας, προσπαθοῦντες διὰ τηλεσκοπίου ἢ ἐκ τοῦ καπνοῦ τῆς μάχης νὰ συμπερνούν περὶ τῆς καταστάσεως (1). Οἱ εὐσεβέστεροι ἔβδων δὲν εἶχον ὑπευθύνους ἀπηρεσίας εἶχον συγκεντρωθῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ (2).-

Ὅταν τὴν ἑσπέραν ἐκληροφορήθησαν τὴν ἀνέλπιστον νύκην κατελήφθησαν πρὸς στιγμὴν ὑπὸ ἀπεριγράπτου ἐνθουσιασμοῦ. Ἐν τούτοις ὁ κίνδυνος ὅστις ἐπεκρέματο εἰσέτι, ταχέως κατέστησεν αὐτοὺς πάλιν σκεπτικούς. Οἱ Αἰγύπτιοι ἀπεχώρησαν ἐκ Εὐλῶν, οὐδεὶς ὅμως ἠδύνατο νὰ πιστεῦσῃ ὅτι εἶχον ὀριστικῶς ἐξουδετερωθῇ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀκριβῶς ἡ Κυβέρνησις ἤρχισεν ἀμέσως νὰ ἐνεργῇ πρὸς διαφόρους κατευθύνσεις.-

Τὸ πρῶτον σημεῖον τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἐνισχυθῇ ἦτο πάλιν οἱ Εὐλοὶ. Ἄν τὴν 13ην Ἰουνίου ἀντέσχον εἰς τὴν ἐχθρικὴν πίεσιν, οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ βεβαιώσῃ ὅτι διὰ τῶν ἰδίων μέσων οὐκ ἀντεῖχον διὰ μίαν ἐκδόμη φασὶν. Διὰ τοῦτο ἡ Κυβέρνησις

τὸν κατεβησσερανὴν ἐπὶ δεξιᾷ, ἂν καὶ ἀναφέρει διὰ πόρα παραδεχόμενα ὅς ἀποδείξεις, δὲν ἀναφέρει τὴν περίπτωσιν τῶν Εὐλῶν, τὴν ὁποῖαν ἀκριβῶς οὐκ ἔπρεπε νὰ ἐπικαλεσθῇ πρῶτον διότι οὐκ ἐγνώριζε ταύτην καὶ δευτέρον, διότι ἡ ὀριστικὴ ἀρραγή τοῦ ἀναφέρεται εἰς τὴν μάχην τῶν Εὐλῶν).-

(1) Ἀρχ. Σουντ. Δ' 570, "Ἔλεος τοῦ Θεοῦ, 126, 15.6.1825, μακρυγιάνης, 176 καὶ HOWE, LETTERS..., 79.-

(2) Κασομούλης, Β' 74.-

εφρόντισε νά ἐφοδιάσῃ Ἀμέσας τήν θέσιν ταύτην διά δύο πυροβόλων(1) ἐκ τῶν φρουρίων τοῦ Ναυπλίου. Συμπληρωματικά χαρακώματα(2) ἠνοίχθησαν ἐπίσης εἰς εὐλοὺς ἐνᾷ νέαι ἐνισχύσεις ἤρχισαν ἀπὸ τῆς ἐπομένης, 14ης Ἰουνίου, νά καταφθάνουν ἐκεῖ(3).- Τήν 13ην Ἰουνίου ἐφάσεν εἰς τοὺς εὐλοὺς δύο ἀκόμη φιλέλλη- νες, ὁ ἡμερικανὸς "ἰατροχειρουργὸς" HOWE (4) καὶ ὁ Ἰρλανδὸς EMERSON TENNENT (4).-

Αἱ συγκεντρωθεῖσαι ἐν εὐλοῖς δυνάμεις καὶ εἰς περίκτωσιν καθ' ἣν ἡ θέσις αὕτη δέν θά ὑπάρτατο νέαν ἐπίθεσιν, θά ἦσαν πολὺ χρήσιμοι διὰ τὴν ἐκ τῶν νάτων προσβολὴν (4α) τοῦ ἐχθροῦ.-

Διὰ νά δυσχεράνη ἡ Κυβέρνησις τὴν παραμονὴν τῶν ἀγγλικῶν ἐν Ὀργολίδι, ἐστειλεν ἀπίτηδες ἱππεῖς, μεταξύ τῶν ὁποίων ἦσαν ὁ Τζίνος καὶ ὁ ἀρητικὸς, διὰ νά θέσουν πῦρ εἰς τὰ ἐν τῇ πεδιά- δι σιτηρὰ (5).-

(1) ὁρχ. "Ἰάβας, 1Α, 379, "ῥάλος τοῦ νόμου", 126, HOWE LET- TERS..., 30, ΓΑΚ., Ἰκ. Πολ. (ἔκτ. Γ', 9069, 25.6.1825, π. Ἰκ. Πολ. -κτ., Γ', 2640, 28.6.1825, π. τὴν ἰροντιστ. ἀπιτροκ. εὐλων, ΓΑΚ. (ἔκτοκ. Ἰκ. Πολ. Γ', 8131, 13.6.1825).-

(2) ὁρχ. "Ἰάβας, "4. τοῦ νόμου" καὶ Howe E.d.

(3) HOWE, E.d., ΓΑΚ., Ἰκ. Πολ. (ἀπιτροκὴ εὐλων, 14.6.1825 π. τὴν ἀπιτροκὴν λειδν).- Καὶ ὀνομαστικῶς γνωρίζομέν τινες ἐκ τῶν ἀπαρχηγῶν οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τῆς 14ης Ἰουνίου ἤρχισαν νά φθάνουν εἰς εὐλοὺς. Τὴν 14(;) Ἰουνίου ἐφάσεν ὁ παντελὴς βασι- λειδὸς μὲ 18 ἄνδρας (ΓΑΚ., Ἰκ. Πολ. (ἀποδ. Δ. Ἰψηλάντου, 18.9. 1825, Ἰκ. Πολ. Γ' 13318, 28.11.1825, Α. μεταξὺς 17.6.1825, π. Α. βα- σιλειδὸν, συνημ. μὲ τὸ ἔγρ. τοῦ Ἰκ. Πολ. Γ', 8932, 6.7.1825, π. Α. βασιλειδὸν. Τὴν 15 Ἰουνίου ἐφίχθη ὁ Γεώργιος ἐκοντιούκας μὲ 31 ἄνδρας (ΓΑΚ., Ἰκ. Πολ. Ἰκ. Πολ. Γ', ἀχρον. ΛΟΥ. 1825, π. Α. πβλ. καὶ ΓΑΚ., Ἰκ. Πολ. (Ἰκ. Πολ. Γ', 8244, 18.6.1825, π. Α. Ἰψη- λάντην συνημ. μὲ τὸ ἔγρ. τοῦ ἔκτ. Γ' 12041, 12.9.1825, π. Ἰκ. Πολ. καὶ ΓΑΚ., (ἔκτοκ. Ἰκ. Πολ., Γ', 8192, 8193, 16.6.1825).-

(4) HOWE, LETTERS ..., 78-79.-

(4α) πβλ. "ἔφημ. Ἀθηναῶν", 70-71, 19.6.1825 (ἔγρ. Ἐκτελεστι- κοῦ).-

(5) πασομουλῆς, Β', 74.-

Πλήν τῶν κούλων ἡ Κυβέρνησις ἔδρασε καί πρὸς ἄλλας κατευ-
θύνσεις ἀντιμετωπίζουσα τὰ ἐνδεχόμενα νά κινήθῃ ὁ Ἰμπραήμ πρὸς
τὴν Κόρινθον καί τὰ Δερβένια (1), νά μείνῃ εἰς τὴν Ἀργολίδα
πρὸς πολιτορκίαν τοῦ Ναυπλίου, (2) ἢ νά προχωρήσῃ πρὸς τὰς Πάτρας
διὰ τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ τῆς Ἀκρότας.-

Ἐκ τῶν πρώτων φροντίδων τῆς Κυβερνήσεως ἦτο νά ἀποτατοπι-
σθῇ τὸν Κολοκοτρώνην περὶ τῆς ἐξελεύσεως τῆς καταστάσεως. Ἐκπο-
γίζουσα ὅτι κατόπιν τῶν διαταγῶν τῆς 9ης Ἰουνίου (3) ὅα εἶχον
ἐννοῆσθαι μετὰ τῶν Καλαβρυτικῶν καί τῶν Κορινθιακῶν τμημάτων καί
ὅα ἠκολούθει ὀπισθεν τῶν Αἰγυπτίων (4), ἔγραψεν εἰς αὐτόν τὴν
10,30 ἡ.μ. τῆς 13ης Ἰουνίου (5) καί τοῦ ἐξέθεσε τὰ γεγονότα
μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης. θεωροῦσα σχεδὸν βέβαιον ὅτι οἱ Αἰγύ-
πτιοι ὅα κατηυθύνοντο πρὸς τὸν Ἰσθμὸν διέταξεν αὐτόν νά τοπο-
θετηθῇ εἰς τὰς μεταξὺ καὶ Ἀργους καί Κόρινθου θέσεις, δηλαδὴ
εἰς τὰ Δερβενάκια. Καί κατὰ τὰς ἀκολουθοῦσας ἡμέρας μέχρι τῆς 15ης
Ἰουνίου, μολονδὲς αἱ κινήσεις τοῦ Ἰμπραήμ ἐν Ἀργολίδι ἐρη-
μιουργήσεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἀπορίαν (6) περὶ τῶν σχεδίων του,

(1) Ἀρχ. Υἱόρας, ΙΑ', 376, 379, Ἀρχ. Θ. Κολοκοτρώνη, Β', 343, 347 καί 347-348, Γερῶν Κολοκοτρώνη, Α', 148, Οἰκονόμου, 531.-

(2) Πατῆκος, Β', 116, ΓΑΚ., Ἰκ. Πολ. (Ἰκ. Πολ. Γ', 8179, 14.6. 1825, π. Π. Πατοράν.-

(3) Ελ. ἀντ. σελ. 10 κ.ε.ζ.

(4) Ἀρχ. Υἱόρας, ΙΑ', 372, 376

(5) Ἀρχ. Θ. Κολοκοτρώνη, Β', 349-50, Πατῆκος, Β', 117 καί 118, Οἰκονόμου, 531. Τὴν 13ην Ἰουνίου ἔγραψε καί ὁ Α. Μεταξὺς προσωπικὴν ἐπιστολὴν, π. τὸν Κολοκοτρώνην ὑπὸ τὸ αὐτὸ περίκου πνεῦμα (βλ. Ἀρχ. Θ. Κολοκοτρώνη, Β', 351-352).-

(6) Ἀρχ. Κουντ., Δ', 573.-

Εγραψεν επανειλημμένως εις τόν Κολοκοτρώνην υπό τό αυτό πνεύμα(1). Αντίκρυζεν εὐχαρίστας τήν ἐν τῇ Ἀργολίδι καθυστέρησιν τοῦ Ἰμπραήμ, ἐλπίζουσα ὅτι ἐν τὰ Δερβενδίκια ἐκλείοντο ἐγκαίρως, ἡ περὶ αὐτῇ θά ἐγένετο δ "τόπος" τῶν Αἰγυπτίων (2).-

Θέλουσα νά συγκεντρώσῃ τὰς Ἑλληνικὰς δυνάμεις διὰ νά καταστήσῃ αὐτάς περισσότερον ἀξιωμαχοῦς, ἔγραψε τήν 13ην Ἰουνίου εἰς τοὺς ὀπλαρχηγούς Ι. Ζαφειρόπουλον καί Ἄνδρ. Κοντῆκῃ καί τοὺς διέταξε νά συνεννοηθοῦν καί μετὰ τῶν λοιπῶν ὀπλαρχηγῶν τῶν χωρίων τῆς Κυθουρίας καί τῆς Λακεδαιμόνος καί νά κατευθυνθοῦν πάντες πρὸς τό Παρθένιον διὰ νά ἐναθοῦν μετὰ τοῦ Κολοκοτρώνη(3). Τέλος τήν 14ην Ἰουνίου, ἡ Κυβέρνησις ἔγραψε καί εἰς τόν στρατηγόν Ἰω. Νοταρῆν, μολονότι ἡγνῶει τοῦ ἀκριβοῦς εὐρίσκετο, καί διέταξεν αὐτόν νά ἐκινήσῃ ἐπίσης συμφώνως πρὸς τό γενικόν σχέδιον(4).-

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ Κυβέρνησις δέν ἦτο βεβαία ἐν αἱ διαταγαί της θά ἐφῄπταν ἐγκαίρως εἰς χεῖρας τοῦ Κολοκοτρώνη καί τῶν λοιπῶν ἀρχηγῶν, παραλλήλως δέ συνεχίζουσα τὰς παλαιὰς αὐτῆς ἐνεργείας πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Ἰσθμοῦ (5), ἔστειλε διαταγὰς πρὸς διδῶρα σημεῖα ἐντελλομένη τήν συγκέντρωσιν δυνάμεων εἰς τὰ μεγάλα Δερβένια. Ταῦτα κατὰ τό σχέδιον της θά ἀπετέλουν τήν δευτέραν μετὰ τὰ Δερβενδίκια ἀμυντικὴν γραμμὴν. Τοιαύτας διαταγὰς

(1) Ἀρχ. Ε. Κολοκοτρώνη, Β', 347, 350

(2) Ἀρχ. Υόρας, ΙΑ', 379 - αἰ Ἀρχ. Κουντ. Δ', 573

(3) Πατῆκος, Β', 116-117

(4) Ἀρχ. Ε. Κολοκοτρώνη, Β', 347-348

(5) Βλ. ἄνωτερ. σελ. 19

Εστειλε προς τήν 'Επιτροπήν τῆς 'Ανατολικῆς 'Ελλάδος. Συμφώνως προς αὐτάς ἡ 'Επιτροπή αὕτη ἀπειλε διὰ παντός τρόπου νά συγκε τρώσῃ δυνάμεις καί νά ἐξασφαλίσῃ τὰς διαφόρους διόδους ἐν τῇ 'Ιουλίῳ(1). Παρομοίως διαταγὰς ἔστειλεν ἡ Κυβέρνησις εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καί τήν Σαλαμίνα (2), καλοῦσα αὐτάς νά ἀπο στείλουν δυνάμεις πρός ἐνίσχυσιν τῶν Δερβενίων.-

Εἰς ἐκτελέσειν τῶν ἐντολῶν τῆς Κυβερνήσεως ἡ 'Επιτροπή τῆς 'Ανατολικῆς 'Ελλάδος ἐνήργησε πρός διαφόρους κατευθύνσεις διὰ τήν ταχυτέραν ἐξασφάλισιν τῶν Δερβεγίων. Σχετικὰς διατα γὰς ἔστειλε πρός τοὺς Χριστόδουλον Ποριώτην καί Παντελῆν Πο ριώτην (3), πρός τόν 'Ιω. Γκούραν (4), πρός τὸ 'Επαρχεῖον Με γίρων(5), πρός τήν Αἴγιναν, τήν Σαλαμίνα καί τὰς 'Αθήνας(6). Τέλος, πρός περισσοτέραν ἀσφάλειαν, μετέφερε καί τήν ἔδραν τῆ ἐκ Περαιχώρας εἰς Μέγαρα, ὅπου ἐγκατεστάθη τήν 15ην 'Ιουνίου(7

Πρῶτος, ἐκτελῶν παλαιότεραν διαταγὴν (8), ἐκινήθη ὁ Χριστ δουλός Ποριώτης. Οὗτος τήν 14ην 'Ιουνίου ἐτοκοθετήθη μὲ τὸ σῆ- μά του εἰς τὸ δερβένι 'Αέρας(9). Εἰς τὸ αὐτὸ δερβένι ἐφθασαν κατὸ

(1) ΓΑΡ., 'Υπ. Πολ. ('Υπ. Πολ. Γ', 8118, 13.6.1825, π. τήν 'Επιτρ. τῆς 'Ανατ. 'Ελλάδος, Πρὸς. 'Επιτρ. τῆς 'Ανατ. 'Ελλάδος, Γ', 336, 15.6.1825, π. 'Υπ. Πολ., πρλ. καί 'Εφ. 'Αθηνῶν 70-71, 19.6.1825 (ἔγγρ. 'Εκτ.).

(2) ΓΑΚ., 'Υπ. Πολ. (Αἴγινα, 21.6.1825, π. 'Υπ. Πολ. 'Επαρχεῖον Αἰγίνης καί Σαλαμίνας, Γ', 170, 21.6.1825, π. 'Εκτ., Γ. Λογιστάτος 21.6.1825, π. 'Υπ. Πολ.).

(3) ΓΑΚ., 'Υπ. Πολ. (Πρὸς. 'Επιτρ. 'Αν. 'Ελλάδος, Γ', 299, 14.6.1825, π. τοὺς Χ. καὶ Π. Ποριώτην).

(4) ΓΑΚ., 'Υπ. Πολ. ('Ι. Γκούρας, 18.6.1825, π. 'Υπ. Πολ.).

(5) Βλ. ἀνωτ. σημ3.

(6) ΓΑΚ., 'Υπ. Πολ. (Πρὸς. 'Επιτρ. 'Αν. 'Ελλ. Γ', 320, 25.6.1825, π. Χ. Ποριώτην καί 336, 16.6.1825, π. 'Υπ. Πολ.).

(7) ΓΑΚ., 'Υπ. Πολ. (Πρὸς. 'Επιτρ. 'Αν. 'Ελλ., Γ', 320) π. Χ. Ποριώτην).

(8) Βλ. ἀνωτ. σελ. 19

(9) Βλ. τὸ ἀνωτ. ἔγγρ. τῆς 'Επιτρ. 'Αν. 'Ελλάδος ὁκ' ἀρ. 299 καὶ 336 πρλ. καί ΓΑΚ., 'Υπ. Πολ. ('Επιτρ. 'Αν. 'Ελλ. Γ', 403, 23.6.1825, π. Χ. Ποριώτην). 'Αέρας "Γνωστὴ τοκοθεσίᾳ τῶν Μεγαρίτικων στενῶν πᾶν εἶ- χε καί τὸ νομα "Ευῦγες", Πλαχογιάννης, παρὰ Κασσομούλη, 230, τηρ. 5

κιν καί τά σώματα τῶν Δερβενοχωρίων ὑπό τόν 'Ιω. Στρίγκον (1).-

Τῆς ἀκολουθοῦσας ἡμέρας, συμφώνως πρὸς τ'ς διαταγὰς τῆς 'Α-
πιτροπῆς τῆς 'Ανατολικῆς 'Ελλάδος, ἤρχισαν νά καταφθάνουν εἰς
Δερβένια καί τά λοιπὰ σώματα τά ὁποῖα ἐκλήθησαν: οἱ Σαλαμίνιοι
ὑπό τόν 'Ανάργυρον Λάθεσην (2), οἱ Αἰγινῆτες ὑπό τόν Κυριῆκον
Μοῦρτζιον (3), οἱ 'Αθηναῖοι ὑπό τόν Βάσον Μαυροβουνιώτην (4), καί
ὁ στρατηγός Διον. Εὐμορφόπουλος (5), ὅστις ἀπεστάλη ἐκεῖ ὑπό τοῦ
τοῦ 'Ιω. Γκούρα.-

'Ὡς δ' 'Ιμπραήμ, εὗρισκαν ἐλεύθερα τά Δερβενάκια, κα-
τηυθύνετο πρὸς τὰς Πάτρας (6), ὅθ' ἠκολούθη τήν παραλιακὴν οἰά
τῆς 'Ακράτας πρὸς τήν 'Αχαΐαν θάλασσαν. Εἰς τήν περίπτωσιν ταύτην
τὸ καταλληλότερον σημεῖον διὰ νά ἀντιμετωπισθῇ ὑπό τῶν ἑλλή-
νων ἦτο ἡ 'Ακράτα. Κρίνουσα λοιπόν ἡ Κυβέρνησις ὅτι ἡθέσιν αὐ-
τῇ ἔπρεπε νά ἐνισχυθῇ καί ἀπὸ ξηρᾶς καί ἀπὸ θαλάσσης ἔγραψε
πρὸς τήν 'Υδρὸν νά στείλῃ ἐκεῖ δύο κλοῖτα (7). Τῆς προσπάθειας

(1) ΓΑΚ., 'Υπ.Πολ. ('Επαρχεῖον Δερβενοχωρίων, Γ', 274, 17.6.1825, π. 'Υπ. Πολ., ΓΑΚ., 'Εθνικὸν Γραμμεῖον ('Εκτ. Γ', 8461, 23.6.1825, π. 'Υπ. Πολ.).

(2) ΓΑΚ., 'Υπ.Πολ. (Δ. Εὐμορφόπουλος, 14.8.1825, π. 'Υπ. Πολ., 'Υπ.Πολ. Γ', 14905, 5.2.1826, π. 'Εκτ., "Ἐφημ. 'Αθηνῶν", 70-71, 19-6.1825.-

(3) ΓΑΚ., 'Υπ.Πολ. ('Επαρχεῖον Αἰγίνης κλπ., Γ', 170, 21.6.1825, π. 'Εκτ., Αἴγινα, 21.6.1825, π. 'Υπ. Πολ., Γ. Λογιστάτος, 21.6.1825, π. 'Υπ.Πολ.).-

(4) ΓΑΚ., 'Υπ.Πολ. ('Επαρχεῖον 'Αθηνῶν, Γ', 15, 22.6.1825, π. 'Υπ.Πολ., Β. Μαυροβουνιώτης, 22.6.1825, π. τόν Γεν. Φροντιστὴν 'Αθηνῶν, συνημ. πρὸς τὸ ἔγγρ. τοῦ 'Επαρχεῖου 'Αθηνῶν, Γ', 16, 23.6.1825, π. 'Υπ.Πολ., Φροντιστής 'Αθηνῶν, 23.6.1825, π. 'Υπ.Πολ.).

(5) ΓΑΚ., 'Υπ.Πολ. ('Ιω. Γκούρας, 18.6.1825, π. 'Υπ.Πολ., Δ. Εὐμορφόπουλος, 10.7.1825, π. 'Εκτ., 'Επαρχεῖον Δερβενοχωρίων, Γ', 357, 1.9.1825, συνημ. πρὸς τὸ ἔγγρ. τοῦ 'Εκτ. Γ', 11141, 10.9.1825, π. 'Υπ. Πολ.).

(6) 'Αρχ. Θ. Κολοκοτρώνη, Β', 347-348

(7) 'Αρχ. 'Υδρας, ΙΑ', 379.

της δυνάμεως ταύτης παρητήθη ή Κυβέρνησις κατόπιν τής απαντήσεως της Ύδρας, ότι ήτο αδύνατον νά διαθέσῃ τά πρὸς τοῦτο πλοῦτα(1).

Ἐτερον σημεῖον εἰς τὸ ὅποιον, ή Κυβέρνησις ὤφειλε νά συγκεντρώῃ τήν προσοχήν της ήτο, τὸ Ναύκλιον, τὸ ὅποιον οἱ Αἰγύπτιοι δὲν ἔπαυσαν νά ἀπειλοῦν. Εἰς προηγούμενον κεφάλαιον εἶδομεν τήν κατὰστάσιν αὐτοῦ κατ' τὰ μέτρα τὰ ὅποια ἐλήφθησαν μέχρι τῆς 13ης Ἰουνίου (2).-

Τὸ μόνον ζήτημα, τὸ ὅποιον εἶχεν ἀποτελεσματικῶς ἀντιμεταπισθῆ ήτο τὸ ζήτημα τῆς τάξεως. Τοῦτο, ὡς εἰπομεν, ἐλύθη διὰ τῆς συγκεντρώσεως τῆς ἐξουσίας εἰς χεῖρας τοῦ Α. Μεταξῶ(3). Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ λοιπὰ ζητήματα συνεχίσθησαν αἱ προσπάθειαι ἀλλ' ἄνευ σοβαρῶν ἀποτελεσμάτων.-

Οἱ τεχνῖται, οἱ ὅποιοι ἀπεστάλησαν εἰς Παλαμήδι διὰ τήν ἐπισκευήν τῶν ὑποστατῶν τῶν πυροβόλων, τήν ἐσπέραν τῆς 13ης Ἰουνίου ἀνεχώρησαν(4) καί ἐχρεώσθησαν νῆαι ἐνέργειαι διὰ νά τοὺς συγκεντρώσουν πάλιν. Γενικῶς ή ἐργασία συνετελεῖτο μέ ἄργόν ρυθμόν. Οὕτω τήν 16ην Ἰουνίου δεῖ δ' Ἰμπραήμ ἀνεχώρησε, σχεδόν τίποτε δὲν εἶχε συντελεσθῆ (5). Ἐκεῖνο δυνάμει τὸ

(1) Ε.Δ. ΙΑ' 382

(2) Ελ. ἄνω, σελ. 19 κέφ.

(3) Ελ. ἄνω, σελ. 38 κέφ. καί 'Αρχ. Εὐν. Δ', 574.-

(4) ΓΑΚ., 'Υπ. Πολ. (Πετομάρας, 14.6.1825 Ε.Α. Δούνα)

(5) Εἶδον ἐπροχώρησαν αἱ ἐπιδιορθώσεις μέχρι τῆς 16 Ἰουνίου δὲν φαίνεται ἐκ τῶν γνωστῶν εἰς ἡμᾶς πηγῶν. Κατὰ τήν ἐκθεσιν τοῦ Ν. Κορδάκου ὅστις τήν 16ην εἶχε μεταβῆ εἰς Παλαμήδι "τά πλειότερα πυροβόλα ἔκειντο κατὰ γῆς ἄνευ τροχῶν καί ὅσα ἦσαν εἰς τὰ ἀνδρῶν (ὑποστῆτας) τῶν, πόλεις ἠμποροῦσαν νά ἐνεργήσουν πολλά δαίγρον καί ἀναφελᾶς... αἱ φάλαιαι τῶν κανονιῶν ἦσαν ἀνοικταί τῶσον ὅστε δὲν ἔμενε διδαστήρια ἱκανόν εἰς τήν μακροῦτην διὰ νά κέρῃ τῆς σφαίρας ἀναλόγως τοῦ πυροβόλου" ΓΑΚ., 'Υπ. Πολ. (Ν. Κορδάκος, 16.6.1825, κ. 'Υπ. Πολ.). Ὁ πρῶτος γνωστός μου ἀπολογισμὸς ἐργασίας εἶναι τῆς 22ας Ἰουνίου. Συμψάνας πρὸς αὐτὸν μέχρι τότε εἶχον ἐπιδιορθωθῆ μεγικῶς 28 λέπτα, δηλ. 22 εἰς Παλαμήδι, 2 εἰς Πούρτζι καί 4 εἰς Ἀκροναυκλίαν. Η ἐργασία αὕτη ὁφείλεται εἰς τήν ἐπιμέλειαν τοῦ Θ. Βασιλίδου (Ελ. ΓΑΚ., 'Υπ. Πολ. (Σύνταγμα Πυροβολιστῶν, 44, 22.6.1825, κ. 'Υπ. Πολ. 'Υπ. Πολ. Γ', 8606, 26.6.1825, κ.

δοκτον δημιουργεῖ εἰς ἡμᾶς πραγματικὴν κατάκληξιν οἰδ τὴν ἀ-
βουλῶν τῶν ὑπευθύνων εἶναι ὅτι μέχρι τῆς 15ης Ἰουνίου οὐκ
εἶχον εἰσέτι ἀνοιχθῇ αἱ ἀποθήκαι τοῦ Παλαμηδίου, αἱ κλειδὸς
τῶν δοκῶν εἶχον, ὡς εἶπονεν, ἀπολεσθῇ. ὡς τότε, τοῦ ἐχθροῦ
ὄντος πρὸ αὐτῶν τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, τὸ ἑκτελεστικὸν ἔγραψε
πρὸς τὸν Πρόεδρον αὐτοῦ νὰ στελῇ " ὅσον τάχος " τὰς κλει-
δὸς εἰς τὸν ἐχθρὸν τὰς ἔχη, διότι ἄλλως ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ διαρ-
ρήξουν τὰς ἀποθήκας! (1).-

Ἡ κατάσταση ἐν Παλαμῷ ἦτο σοβαρὰ καὶ ἐκτὸς ἐλλείψεως
ὑδατος. Διὰ τοῦτο ὁ φωτογράφος τὴν 14ην Ἰουνίου ἐπρότεινε νὰ
ἀναχωρήσουν ἐκεῖθεν οἱ τακτικοὶ καὶ ἐξήκοντα (2). Ἀντιθέτως
ὅμως τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Πολέμου, τοῦ ἐχθροῦ ὄντος εἰσέτι πρὸ τῆς
τοῦ Παυκλίου, ἐνίσχυσε περισσότερον τὸ Παλαμῷ οἰδ ὁδοήκον-
τα νέων στρατιωτῶν. (3) Γενικῶς τὸ ζήτημα τῆς κληρώσεως τῶν δεξ
ζαμενῶν οἰ ὑδατος οὐκ ἐλύθη ἐν ὅσῳ ἡ κατάσταση ἦτο κρίσιμος.

(ἑκτ.). Ἄν λήθωμεν ὑπ' ὄψει μᾶς τὴν ἐκθεσιν τοῦ Κορδάκου ἡ ἐργα-
σίᾳ αὕτη πρέκει νὰ συνεκτελεσθῇ κατὰ τὸ κλειστόν μετὰ τὴν 16ην
Ἰουνίου (πρλ. καὶ μακρυγιδννην, Β', 178 καὶ ΓΑΚ., Ὑκ. Πολ. (ἑκτ.
8844, 26.6.1825, π. Ὑκ. Πολ.). Ἐξ ἄλλου καὶ μετὰ τὴν ἐπιδορῶσιν
τῶν 26 λέπτων πολλὰ πράγματα ὑπῆρχον εἰσέτι νὰ γίνων. Περὶ
τούτων ὁ βασιλεὺς ὑπέβαλεν εἰδικὴν ἀναφορὰν (πρλ. ΓΑΚ., Ὑκ. Πολ.
(ἑκτ.), 8579, 26.6.1825, π. ἑκτ.) πρλ. καὶ ΓΑΚ., ἑκτ. (Ὑκ. Πολ. Γ'
8708, 30.6.1825, π. Γεν. Γραμματεῖαν). Ἐπίσης πρλ. καὶ ΓΑΚ., Ὑκ.
Πολ. (Ὑκ. Πολ. Γ', 8508, 24.6.1825, π. ἑκτ. παραδόχην.-

(1) Ἀρχ. Κουντ. Δ', 573.

(2) ΓΑΚ., Ὑκ. Πολ. (φωτογράφος, 14.6.1825, π. Ὑκ. Πολ.)

(3) ΓΑΚ., Ὑκ. Πολ. (Ὑκ. Πολ. Γ', 8179, 14.6.1825, π. φωτογράφον)

Σωλ(ῆριον)

κόλις τήν 30ην 'Ιουνίου, είχε πληρωθῇ ἡ πρώτη δεξαμενὴ (1).-

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν πυρίτιδα τῆς δοφας ἑλλείψεις ὑπῆρχεν ἀπὸ ἡμερῶν, ὡς εἶδομεν, τήν 15ην 'Ιουνίου ἐκινούνευσε νὰ μὴ ᾖ ὑπάρχη κατ' ἀλοκληρίαν (2). Τήν 16ην 'Ιουνίου ἐφθάσεν ἐξ ὕδρας ἡ πρώτη δεξιόλογος κοσδότης διὰ τοῦ πλοίου τοῦ κατ' ἀνταρῶν (3).-

-
- (1) Λαμπρογιάννης, Β', 178, Ἀρχ. Κουντ. Δ', 615, ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Ἐκτ. Γ', 8844, 16.5.1825, π. Ὑπ. Πολ.) ΓΑΚ., Ὑπ. Πστυν. (Ὑπ. Πολ. Β', 8968, 7.7.1825, π. Ὑπ. Πστυν.). -
 (2) Ἀρχ. Κουντ. Δ', 574
 (3) Ἀρχ. Κουντ. Δ', 576

1. Αἱ δυνάμεις τοῦ Κολοκοτρώνη. Κατάστασις καὶ κινήσεις μέχρι τῆς 14ης Ἰουνίου. 2. Ὁ Κολοκοτρώνης εἰς Τρίκορφα πληροφορεῖται τὴν ἀναχώρησιν τῶν Αἰγυπτίων ἐκ Τριπόλεως. 3. Ποῦτα μέτρα λαμβάνει ὁ Κολοκοτρώνης. 4. Ἐπιχειρήσεις κατὰ τῆς Τριπόλεως. - 5. Ὁ Κολοκοτρώνης ἀναχωρεῖ δι' Ἀργολίδα. 6. Πορεία μέχρις Ἀχλαδοκάμκου. -

Αἱ δυνάμεις τοῦ ἑλλοκοτρῶνη, αἱ ὑποταί, ὅς εἶδομεν, μετὰ
τὴν ἐν Δραμπαλα μάχην εἶχον ὑποχωρήσει πρὸς τὴν Γορτυνίαν(1),
μόνον τὴν 12ην Ἰουνίου (2) δυνάμεθα νῦν δεχθῶμεν ὅτι ὀριστικῶς
εἶχον ἐπανεύρει τὴν συνοχὴν αὐτῶν ἐν τῇ χωρίῳ τῆς Μαντινείας
Χρυσοβίτσι(3) (13 χλμ. Δ. τῆς Τρικώλεως). 4500(4) περίπου ἄνδρες
ἀπετέλουν τῆς δυνάμεις τοῦ θ. ἑλλοκοτρῶνη. Μεταξὺ αὐτῶν εὗρισκον-
το οἱ ὀπλαρχηγοὶ Δημ. Παπατζάνης (5), Κανέλλος Δεληγιάννης(5)

Ίω. Κολοκοτρώνης (ἢ Γενναῖος) (1), Δημ. Κολιδόπουλος (ἢ Πλακούτας) (2), Δημ. Δεληγιάννης (3) (ἰδελφός τοῦ Κανέλλου), Γ. Δημητρακόπουλος (Ἀλωνιστιάτης) (3), Ν. Ταμπανόπουλος (3), Κ. Ζαφειρόπουλος (3), Ι. Γκρίτσαλης (3), Μ. Ἀναστασόπουλος (4), καὶ ἄλλοι (5).-

Αἱ δυνάμεις αὗται εὐρίσκοντο εἰς κακὴν κατάστασιν ἀπὸ ἀδύνατος τροφίμων καὶ πολεμοφοβίαν (6), οἷόςτι καὶ τὰ χωρία καὶ τὰ φροντιστήρια τοῦ στρατοῦ εἶχον διαλυθῆ (7) πρὸ τῆς προόδου τῶν Αἰγυπτίων. Ἐπίσης ἦσαν ἀκοιμενοναί καὶ ἀπληροφόρητοι περὶ τῶν κινήσεων τοῦ ἐχθροῦ (8), τὸν ὁποῖον ἐφαντάζοντο εἰσεῖτε ἐν Τρίπολει. Τὴν 13ην Ἰουνίου αἱ δυνάμεις τοῦ Κολοκοτρώνη προσπαθοῦσαι ὥστε νὰ ἐναθοῦν μετὰ τῶν Καλαβρυτινῶν σωμάτων (9), τὰ ὁποῖα ὑπελόγιζον ὅτι θὰ ἐκινῶντο πρὸς τὴν Τρίπολιν, κατόπιν τῶν γνωστῶν ἐνεργειῶν τῆς Κυβερνήσεως νὰ συναθροίσῃ πάσας τὰς δυνάμεις πρὸς τὸ κέντρον τῆς Πελοποννήσου (10), ἐπροχώρησαν μέχρι Ἀλωνιστιάτης (11), 8 περίκου χιλιομέτρα Β τοῦ Χρυσοβιτσίου. Πάλιν ὁμοίως

(1) Ε.δ. καὶ Ἀρχ. Κουντ., Δ', 579

(2) Ε.δ. καὶ Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ', 360 καὶ "ε. τοῦ νόμου" 127, 19-6. 1825.-

(3) Πατῆκος, Β', 118

(4) Σπηλιόδης, Β', 330

(5) πβλ. Γρηγοριόδην, 184-5

(6) Πατῆκος, Β', 113, Ι. Κολοκοτρώνης, 166, Γέρων Κολοκοτρώνης, Α', 148.-

(7) Ελ. ἀντ. σελ. 9 καὶ 13.

(8) Ἀρχ. Κουντ., Δ', 579

(9) οἱ σημαντικώτεροι ὑπαρχηγοὶ αὐτῶν ἦσαν οἱ Α. Ζαῖρης, Σωτ. Χαλαδράκης, Πετιμεζίδης κλπ.-

(10) Ελ. ἀντ. σελ. 5.-

(11) "Ἐφημερίς Ἀθηνῶν", 70-71, 19. 6. 1825, Ἀρχ. Κουντ., Δ' 57

ἐπέστρεψαν καί τήν 14ην Ἰουνίου (1) ἔφθασαν εἰς Τρίκορφα(2), 4 περίπου χιλιόμετρα δυτικῶς τῆς Τριπόλεως. Ἐκεῖ ἐκληροφορήθησαν ὅτι ὁ Ἰμπραήμ εἶχεν ἀναχωρήσει ~~ἀπὸ~~ τήν Ἀργολίδα(3) καί "παρετήρησαν"(4) ὅτι ἐν Τριπόλει δέν εὕρισκετο εἰμὴ μόνον ἡ φρουρά.-

Εἰδῆσαις ἐκ τῆς Κυβερνήσεως δέν εἶχον φάσει εἰσέτι. Ἐκλογίζων ὁμοῦς ὁ Κολοκοτρώνης ὅτι τὰ σχέδια τοῦ Ἰμπραήμ θά ἦσαν διὰ τήν Ἐδρίνθον ἔγραψεν εἰς τόν Λ. Ζαῖμην, ὅστις μετὰ 2.000 ἀνδρῶν εἶχε φάσει εἰς Λεβίδι, καί εἰς τόν Νοταρῶν, ὅστις, συμφώνως πρὸς τὰς πρῶτας διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως ἀπὸ 9ης Ἰουνίου, εἶχε κινηθῆ πρὸς τὸ κέντρον τῆς Πελοποννήσου (5), νά κατευθυνθοῦν πρὸς τόν Ἰσθμόν καί νά ὀχυρώσουν τὰ Δερβένια καί τὰ Μαῦρα Λιθάρια. Προορισμός τῶν δυνάμεων τούτων ἦτο νά συγκρατήσουν πᾶσιν θυσίᾳ τοὺς Αἰγυπτίους, μέχρις ὅτου φάσει ἐκεῖ καί ὁ θ. Κολοκοτρώνης(6). Ὁ Κολοκοτρώνης διατάξεν ἐπίσης τόν στρατηγόν Π. Παρμετισσιώτην, ὅστις εἶχεν ἐξέλθῃ ἐκ τῆς ἐπαρχίας του μετὰ 1000 ἀνδρῶν, καί τὰ σῆματα τῶν Ἀφιοκετριτῶν, Ἰσακάνων, Μιστριω-

(1) Ἀρχ. θ. Κολοκοτρώνη, Β', 349, Ἰ. Κολοκοτρώνης, 159,.-

(2) Εἰδ. καί Ἀρχ. Κουντ. Α', 577, Ἀρχ. Ρόμα, Α', 582, Ἐπὶ λιδ-
δος, Β', 330, Οἰκονόμου 530.-

(3) Ἀρχ. θ. Κολοκοτρώνη, Β', 349, Ἰ. Κολοκοτρώνης, 159 πβλ. καί Φω-
τῆκον, Β', 113 καί Ἀρχ. Κουντ. Α', 579. Ὁ Ἐπὶ λιδός (Β', 330) καὶ ὁ
Οἰκονόμου (531) ἀναφέρουν ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης, ἀποῦ ἐκληροφορήθη
ὅτι ὁ Ἰμπραήμ ἀναχώρησεν ἐκ Τριπόλεως κατήλθεν εἰς Τρίκορφα.
Τοῦτο εἶναι ἀληθοφανέστερον ἐν τούτοις τὸ Ἀρχ. θ. Κολοκοτρώνη (Β'
349, ἐπιστολὴ τοῦ θ. Κολοκοτρώνη, 15.6.1825, π. τὸ "κτ.") εἶναι ἐκί
τοῦ προχειμένου κατηγορηματικόν.-

(4) Ἀρχ. θ. Κολοκοτρώνη, Ε. Α. πβλ. καί Φωτῆκον, Β', 113

(5) Ἀρχ. θ. Κολοκοτρώνη Β', 341, Ἀρχ. Ἰόρας, ΙΑ', 372, 375, ΓΑΚ.,
Ἰκ. Πολ. (Ἐπαρχεῖον Ἐδρίνθου, Γ', 1373, 11.6.1825, π. Ἰκ. Πολ.)-.

(6) Ἀρχ. θ. Κολοκοτρώνη, Β', 349, Ἐπὶ λιδός, Β', 330, Φωτῆκος,
Β', 119.-

τῶν, Σπαρτιατῶν κλπ. νά κατευθυνθοῦν πρὸς τὸ "Ἄργος (1). Ὁ Κολοκοτρῶνης μετὰ τῶν δυνάμεων του παρέμεινεν εἰς Τρίκορφα. Προτοῦ ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν Κόρινθον ἤθελε νά ἐκκαθαρίσῃ τὴν ἐχθρικήν ἐπε-
 ἔστιαν τῆς Τριπόλεως, ἣς ἡ φρουρά κατὰ τὰς παρατηρήσεις του
 οὐκ ἦτο ἀξιόλογος. Πρὸς τοῦτο πᾶρεφάσισε νά ἐνεργήσῃ διὰ τεχνά-
 σματος: νά προκαλέσῃ τὴν φρουράν εἰς μάχην ἔξω τῶν τειχῶν διὰ
 αἰσθητῶς ἀλίγων ἐκ τῶν δυνάμεων του, ἐνῶ διὰ τοῦ κυρίου ὄγκου
 αὐτῶν, τὸν ὁποῖον καταλλήλως θά εἶχε κρύψει πέραξ εἰς διάφορα
 σημεῖα, θά ἐκυρβευεν ἐξ ἐφθδου τὴν πόλιν.-

Λυμψάνως πρὸς τὸ σχέδιον τοῦτο τὴν 15ην Ἰουνίου (2) ὁ
 Κολοκοτρῶνης ἐχώρησε τὰς δυνάμεις του εἰς τρία τμήματα καὶ τὰς
 ἐτοποθέτησε πέραξ τῆς Τριπόλεως εἰς τρόπον ὥστε νά μὴ γίνουιν
 ἀντιληπταί ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Τὸ πρῶτον τμήμα ἐκ 1000 ἀνδρῶν ὑπὸ
 τὸν Πλαπούταν ἐτοποθετήθη εἰς τὴν Μάνναν τοῦ Νεροῦ, τὸ δεύτερον,
 ἐκ 2000 ὑπὸ τὸν Γενναῖον ἐστάθη εἰς τὸ Περιθῶρι καὶ τὸ τρίτον
 ὑπὸ τὸν Θ. Κολοκοτρῶνην, τὸν Κανέλλον Δεληγιάννην, τὸν Παπαγιώ-
 νην καὶ τοὺς λοιποὺς εἰς τὸ κέντρον πρὸς τὴν κύλην ~~τοῦ~~ τοῦ Ἁγ.
 Ἀθανασίου.-

(1) Ἀρχ. Θ. Κολοκοτρῶνη, Β', 349 κβλ. καὶ Γέροντα Κολοκοτρῶ-
 νην, Α', 147. Ἀπὸ τῆς 13ης Ἰουνίου προτοῦ ἡκοίμη πληροφορηθῇ
 ὅτι ὁ Ἰμπραὴμ εὕρισκετο εἰς Ἀργολίδα, ὁ Κολοκοτρῶνης συνίστη
 εἰς διαφόρους ὑπάρχοντες νά τοποθετηθοῦν εἰς Δερβένια, διότι,
 κατὰ πληροφορίας, τριῶν αἰχμαλώτων ἀντεμετάβηξε τὸ ἐνδεχόμενον
 νά κατευθυνθοῦν οἱ Αἰγύπτιοι πρὸς τὴν ἐκεῖ (Ῥλ." Ἐφημ. Ἀθηνῶν"
 70-71, 19.6.1825).-

(2) Ἀρχ. Θ. Κολοκοτρῶνη, Β', 349-50, κβλ. καὶ Φωτᾶκον, Β' 111.

Κατὰ τὴν 6,30' (1) ἀπογευματινὴν, συμφώνως πρὸς τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχηγοῦ, ὁ κανέλλος Δεληγιάννης μετὰ 50 περίπου ἀνδρῶν ἐπροχώρησεν ἐκ τοῦ κέντρου ὡς δόλωμα πρὸ τῆς Τρικώλεως. Μὲντες ἀνέμενον ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι θὰ ἐξήρχοντο τῶν τειχῶν διὰ τὴν εὐκολον ταύτην λεῖαν, θὰ κατέλειπον ἀφρούρητον τὴν πύλην τοῦ Λεονταρίου διὰ τῆς ὁποίας ὁρμῶντες ἐκ τῶν πλαγίων, θὰ εἰσέρχοντο εἰς τὴν πόλιν ὁ Πλαπούτας καὶ ὁ Γενναῖος. Ἀλλὰ τὸ τέχνασμα δέν ἐφίερε τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα. Ὑλάχιστοι μόνον Αἰγύπτιοι ἐξῆλθον τῆς πόλεως, φροντίζοντες καὶ οὗτοι νὰ μὴ ἀπομακρυνθοῦν ἐκ τῶν τειχῶν, καὶ ἡκροβολίσθησαν μετὰ τῶν συντρόφων τοῦ Κανέλλου περὶ τὴν μίαν ὥραν. Ὅταν ὅμως ἀντελήφθησαν ὅτι οἱ ἄλλοι ἦσαν πολὺ περισσότεροι, ὑπεχώρησαν κανονικῶς καὶ ἐκλείσθησαν πάλιν εἰς τὸ φρούριον (2). Κατὰ τὴν 7,30'-8 μ.μ. τῆς 15' Ἰουνίου ἔλαβεν ὁ Κολοκοτρώνης τὸ πρῶτον ἔγγραφον (3) τῆς Κυβερνήσεως

(1) Εἰς τὸν χρονικὸν τοῦτον προσδιορισμὸν, ὅστις οὐδαμοῦ μαρτυρεῖται ρητῶς καθ' ὅσον γνωρίζω, φθάνομεν συσχετίζοντες τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ θμ Κολοκοτρώνη (Γέροντος Κολοκοτρώνη, Α', 148) πρὸς τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ πρὸς τὸ ἑκτελεστικὸν τῆς 15.6.1825 (Ἀρχ. θ. Κολοκοτρώνη, Β', 349-50). Εἰς τὰ ἀπομνημονεύματα ἀναφέρει ὅτι τὴν ὥραν ἀκριβῶς καθ' ἣν ἐτελείωσεν ὁ ἀκροβολισμὸς μετὰ τῶν ἐχθρῶν, ὅστις διήρκεσε περὶ τὴν μίαν ὥραν ἔλαβον ἔγγραφον τῆς Κυβερνήσεως. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο λέγει εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν ὅτι ἐλήφθη ὅτε ἔδουεν ὁ ἥλιος, ὁπλ. περὶ τὴν 7,45' - τότε δὲ εἰς ὁ ἥλιος τὴν 15/27 Ἰουνίου. Συνεπῶς ἡ ἐπιχείρησις κατὰ τῆς Τρικώλεως, εἰς τὴν ἐνεργητικὴν τοῦλάχιστον αὐτῆς φάσιν, ἤρχισεν περὶ τὴν 6,30' μ.μ.

(2) Περὶ τῆς ἀψιπυχίας ταύτης ἔβλεψεν τῆς Τρικώλεως βλ. Γέροντος Κολοκοτρώνη, Α', 147 καὶ ὁμόνομου, 531, Φωτῆκος, Β', 113, πρλ. καὶ Ἀρχ. θ. Κολοκοτρώνη Β', 349-50, Σπηλιόφην, Β', 330, Ἀρχ. Ρώμα, Α', 1582, καὶ "Ἐφημ. Ἀθηναίων" 70-71, 19.6.1825.

(3) βλ. ἀνωτ. σελ. 103. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἶναι: ἑκτ., (Γ' 8799) 13.6.1825, π. θ. Κολοκοτρώνη (Φωτῆκος, Β', 118 ἢ Ἀρχ. θ. Κολοκοτρώνη Β', 343). Ὅτι τότε ἐλήφθη τὸ ἔγγραφον τοῦτο ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη βλ. Ἀρχ. θ. Κολοκοτρώνη, Β', 349-50, Γέροντος Κολοκοτρώνη, Α', 148 ὁμόνομου, 532. Ὁ Φωτῆκος (Β', 114) ἀναφέρει ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης ἔλαβε τότε ἐπιστολὴν τινα τοῦ ἀ. μεταξὺ (περὶ ταύτης βλ. ἀνωτ. σελ. 103 σημ. 5) καὶ ἔγγραφον τοῦ ἑκτελεστικοῦ ὑπὸ ἡ ἐρομηνίαν 15 Ἰουνίου. Καὶ ὅσον ἀφορᾷ μὲν τὴν ἐπιστολὴν τὸ πρῶτον εἶναι πιθανότατον,

ως τὸ ἄποτον ἐπισήμως ἀνήγγελλ'έν εἰς αὐτόν τὴν ἐκστρατεῖαν τῶν Αἰγυπτίων εἰς τὴν Ἀργολίδα καὶ τὴν Ἑλληνικὴν νίκην εἰς τοὺς Εὐλύους. Πρόκειται περὶ τοῦ ἐγγράφου, τὸ ἄποτον, ὃς εἶδομεν, ἔστειλεν ἡ Κυβέρνησις τὴν 10,30 μ.μ. τῆς 13ης Ἰουνίου πρὸς τὸν Γενικὸν Ἀρχηγόν. Ἀποστέλλουσα ἡ Κυβέρνησις ἐν τῷ ἐγγράφῳ τούτῳ τὴν γνώμην ὅτι τὰ σχέδια τοῦ Ἰμπραήμ ἦσαν διὰ τὸν Ἰσθμόν, ἐκδίδει τὸν Κολοκοτρώνην νὰ τοποθετηθῇ εἰς τὰς μεταξὺ Ἀργους καὶ Κορίνθου θέσεις, δηλαδὴ εἰς τὰ Δερβενάκια. Ὁ Κολοκοτρώνης σύμφωνος(1) πρὸς τὰς ἀπόψεις τῆς Κυβερνήσεως, κατόπιν μάλιστα τῆς ἀποτυχίας τῆς πρὸ τῆς Τρικάλεως ἐπιχειρήσεως, ἀπεφάσισε τὸ ταχύτερον νὰ κινήθῃ κατὰ τοῦ Ἰμπραήμ (2). Προσοῦ ἀναχωρήσῃ ἔγγραψεν/εἰς τὴν Κυβέρνησιν γνωστοποιῶν τὴν ἀπόφασίν του καὶ παρακαλῶ αὐτὴν νὰ συγκεντρώσῃ τὰ σώματα τῶν Καταναχαγιτῶν, Αἰγινητῶν, Σαλαμινίων, Κορινθίων, Ποριωτῶν κλπ εἰς Δερβένια(3)· εἰς Τρίκορφα θέσσε τὸ ἐν τρίτον περὶκου τῶν δυνάμεών του, 1400 ἄνδρας ὑπὸ τὸν Κανέλλον Δεληγιάννην καὶ Δ. Παπατζάνην, μὲ τὴν ἐντολήν νὰ ^{τρίπολιν} ~~περατολογήσου~~ καὶ ἄλλους ἐν τῆς περιοχῆς καὶ νὰ ⁽⁴⁾ ~~πολιορκήσου~~ τὴν ^{τρίπολιν} διότι αὕτη ἔχει ἡμερομηνίαν 12 (γράφει 13) Ἰουνίου. Προκειμένου ὅμως περὶ τοῦ ἐγγράφου ὁ πατέρας ἔχει συγχύσει τὰ ἔγγραφα τῆς 13ης καὶ 15ης Ἰουνίου. Τὸ δεύτερον (τῆς 15ης) θὰ φθάσῃ εἰς χεῖρας τοῦ Κολοκοτρώνη τὴν 16ην Ἰουνίου (βλ. Οἰκονόμου 532). -

(1) Ὁ Κολοκοτρώνης δὲν ἐκινήθη πρὸς τὸν Ἰσθμόν "ἀποκλανηθεὶς" ὥπως λέγει ὁ Οἰκονόμου(531). Αἱ κρηγοῦμεναι αὐτοῦ ἐνέργειαι περὶ τούτου (βλ. σελ. 126 κέξ.)

(2) Ἀρχ. β. Κολοκοτρώνη, Ε', 349-50

(3) Ε. β. β.

(4) Ε. β. καὶ Σπηλιόδης, Ε', 330, Ἰ. Κολοκοτρώνης, 165. Κατὰ τὸν Γέροντα Κολοκοτρώνη, Ε', 148 καὶ τὸν Φωτῆκον, Ε', 119 αἱ δυνάμεις αὗται ἦσαν 1500. -

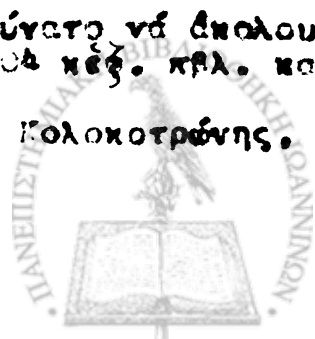
Περὶ τὴν ~~16ην~~ μ.μ. (1) τῆς 15ης Ἰουνίου, ὁ θ. Κολοκοτρώνης ἐπὶ κεφαλῆς 3.000 (2) περὶκου ἀνδρῶν ἀνεχώρησεν ἐκ Τρικώρων. Αἱ δυνάμεις αὐτοῦ ἐπορεύοντο κατὰ τμήματα πρὸς τὸ Παρθένι ὅπου ἐπρόκειτο νὰ συγκεντρωθοῦν. Ἠκολούθησαν τὴν ὁδὸν ταύτην ἐν καὶ ὅτε ἦτο ἡ συντομικτέρα (3), προκειμένου νὰ διέλθουν ἐκ τῶν Ἀφεντινῶν εὐλῶν διὰ ν' ἀνεφοδιασθοῦν. Βεβαίως δὲν εἶ κατήρχοντο πᾶσαι αἱ δυνάμεις μέχρις ἐκεῖ. Ἐκεῖ Ἀχλαδοκάμκου, πιθανῶς, τμήμα τούτων εἰς ἐπιοχέει μέχρι τῶν εὐλῶν διὰ νὰ παραλάβῃ τὰ τρόφιμα καὶ τὰ πυρομαχικά, τὰ ὅποια εἶχε ἐκεῖ συγκεντρώσῃ διὰ αὐτοῦ ἡ Κυβέρνησις (4). Ἀλλ' ἡ ἀπὸ τῆς ἑρας τῆς ἀκνευσίας αὐτῶν ἀρξομένη ραγδασιότητα βροχή, ἥτις ἐπλημύρισε τοὺς χειμάρρους καὶ τὰς τύφρους, ἐδυσχέρανε σοβαρῶς τὴν πορείαν αὐτῶν, ὥσως μέχρι τῶν κλιτύων τοῦ Παρθενίου. Ἡ οἰνοκοσία ἐπίσης, εἰς τὴν ὁκοίαν ἐπεδόθησαν οἱ στρατιῶται εἰς τὰ διάφορα χαρὰ ἐκ τῶν ὁκοίων διηλθοῦν ἀπετέλεσε δεύτερον λόγον καθυστερήσεως. Τοιοῦτο τρόπος μολὶς τὴν

(1) Ἀρχ. θ. Κολοκοτρώνη, Β', 349-50. Ἀνακριβῆς ὁ οἰκονόμου (532) λέγει ὅτι ἐξεκίνησεν τὴν 16ην Ἰουνίου.

(2) Ἀρχ. θ. Κολοκοτρώνη, Β', 349-50 (3000), ἱ. Κολοκοτρώνης, 165 (3000), Γέρον Κολοκοτρώνης, Α', 149 (300(0)), Φωτῆκος Β', 120 (ἐν τῶν 2.500) Φραντζῆς, Β', 357, (3300), ἀπηλιόσης, Β', 330 (3.500). Κατὰ τὸ ἔγγρ. τοῦ Ἰπ. Πολέμου, Γ', 8219, 17.6.1825, σ. Γ. Καραμάνου κλπ. (Γ.Υ., Ἰπ. Πολ.) αἱ δυνάμεις τοῦ Κολοκοτρώνη ἦσαν 5.000. Ἐντὶ ἐγγράφῳ λέγεται ὅτι ἡ πληροφορία αὕτη δτεῖλεται εἰς ἐπιστολὴν τοῦ Κολοκοτρώνη ἀπεσταλμένην τὴν 17ην Ἰουνίου. Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔγγρ. τοῦ Ἰπ. Γ', 17.6.1825, π. θ. Κολοκοτρώνη (Ἀρχ. θ. Κολοκοτρώνη, Β', 354), ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εἶναι ἡ γνωστὴ ἐπιστολὴ τῆς 15ης Ἰουνίου (βλ. ἑνωτ. σελ. 115) εἰς ἣν ἀναφέρεται ὅτι αἱ δυνάμεις ἦσαν μόγις 3.000. Ἡ ἀνακρίβεια τοῦ ἐγγράφου τοῦ Ἰπ. Πολ. ἦτο σκόδιμος ὡς ἀνὴρ ἴδιος.

(3) Ποῖας ἄλλας συντομικτέρας ὁδοὺς εἰς ἀδύνατον νὰ ἀκολουθῇ; βλ. Θεοφανίδου ἱ. Ἱστορικὸν Ἑργεῖον, Α' 304 κῆφ. πρῶ. καὶ ἀπηλιόσην, 57 καὶ Φωτεινιάτην, 121 κῆφ. ...

(4) Ἀρχ. θ. Κολοκοτρώνη, Β', 349-50, Γέρον Κολοκοτρώνης, Α' 148, ἱ. Κολοκοτρώνη, 166, Φωτῆκος Β', 120.

αύγην τῆς 16ης Ἰουνίου κατάρθασαν νά συγκεντρωθοῦν ἐπὶ τοῦ Παρθενίου. Ἀνασυνταχθέντες ἐκεῖ καὶ καταμετρηθέντες ὑπὸ τοῦ ὑ-
πασπιστοῦ τοῦ Θ. Κολοκοτρᾶνη Κ. Ζαφειροπούλου (1) ,κατηυθύνθησαν
πρὸς τὸν Ἀχλαδόκαμπον. Ἐκεῖ ἀπεφάσισαν νά διέλθουν τὴν μεσημέρ-
αν διὰ νά στεγνῶσουν καὶ νά ἀναπαυθοῦν. Διελύθησαν καὶ οἱ περισ-
σότεροι ἐξ αὐτῶν ἐκοιμήθησαν. Ὡς οὖν ὑποψιάζετο ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἡ-
δύνατο νά εἶναι κλησίον.-

Ὁ Κολοκοτρᾶνης, ὅστις, ὥς εἴκομεν, ἡτοιμάζετο νά μεταβῇ
εἰς Μύλους διήνῃ παραλάβῃ τὰ πρὸς ἀνεφοδιασμόν του τρόφιμα καὶ
κυροπηχικά, ἔγραψεν ἐπὶ Ἀχλαδοκάμπου δευτέραν ἐπιστολήν (2) πρὸς
τὴν Κυβέρνησιν σχετικῶς μὲ τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ ἐστείλεν αὐτὴν
μὲ ἐπὶ τούτῳ στρατιώτας.-

Οἱ στρατιῶται οὗτοι πρῶτοι ἀντίκρυσαν (3) τῆς προφυλακῆς
τῶν ἐν τῆς Ἀργολίδος ὑποχαρούντων Αἰγυπτίων. Ἐπιστρέψαντες ἀμέ-
σας εἰς Ἀχλαδόκαμπον ἀνήγγειλαν τὸ γεγονός εἰς τὸν Κολοκοτρᾶνην.

(1) Ἀρρῶκεται περὶ τοῦ Κωνσταντίνου Ζαφειροπούλου ἐν Ζυγορι-
στίου. Ἰκάρχει καὶ ἄλλοι Κωνσταντῖνος Ζαφειρόπουλος ἐν Κυνουρίας.
(2) Περὶ τῆς πορείας ἐν Τριπόρῳ μέχρις Ἀχλαδοκάμπου βλ. Γέ-
ροντα Κολοκοτρᾶνην, Α', 148, κῆξ., Σατάκον, Β', 120 κῆξ., οὐκονόμου
532 κῆξ..

(3) Ἡ ἐπιστολή αὕτη δὲν θά φθάσῃ εἰς χεῖρας τῆς Κυβερνήσεως
διότι οἱ ταχυδρόμοι, ὥς ἔδοξεν, θά ἐπιστρέψουν.-

(3) Γέραν Κολοκοτρᾶνης, Α', 149, οὐκονόμου 532. Ὁ Σατάκος (Β' 121
ἀναφέρει ὅτι τοὺς ἐχθροὺς εἶδον πρῶτοι οἱ σκοποὶ, τοὺς ὁποίους
ὁ Θ. Κολοκοτρᾶνης καὶ ὁ Φολιδόπουλος εἶχον ἐκίτηδες τοποθετηθεῖς
κατὰλληλα σημεῖα. Τοῦτο δὲν φαίνεται πιθανόν α) διότι ἂν οὕτως εἶ-
χε τὸ πρᾶγμα δὲν θά αἰωνιδικίζοντο οἱ Ἕλληνες εἰς σημεῖον ὅστε
πολλοὶ ἐξ αὐτῶν νά μὴ προλάβουν οὔτε νά ἐκπνήσουν ὥς θά ἴστανεν.
β) διότι ὁ Κολοκοτρᾶνης θά ἀνέφερε τοῦτο εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματά
του, ἐλαφρύναν τοιοῦτο τρόπος τὴν εὐθύνην του διὰ τὸν αἰωνιδικισμόν
καὶ γ) διότι τὸν σαλκιγνήτην Βασίλειον Κατσιώτην, τὸν ὁποῖον ὁ Σατά-
κος ἀναφέρει μεταξὺ τῶν προυρῶν, ὁ Κολοκοτρᾶνης, λέγει ὅτι τὸν
ἐστείλε νά παρατηρήσῃ τὸν ὄγκον τῶν ἐχθρικῶν συστάνων μετὰ τὴν
ἐπιστροφήν τῶν ταχυδρόμων, τοῦτο ἀκριβῶς ἐρμηνεύει καὶ τὴν σύγκρι-
σιν τοῦ Σατάκου.-

К Е О А А А И О Н Н'

1. Ἀρᾶσις τῶν Αἰγυπτίων τὴν 14ην Ἰουνίου. 2. Ἀρᾶσις τῶν Αἰγυπτίων τὴν 15ην Ἰουνίου. Ἀψιμαχίαι πρὸ τοῦ Ναυπλίου. 3. Πυρπόδησις τοῦ Ἄργους καὶ τῶν πέριξ χωρίων. 4. Ὁ Ἰμπραήμ ἀναχωρεῖ διὰ Τρίπολιν. -

·Ίδομεν ὅτι τμήμα τῶν Αἰγυπτιακῶν δυνάμεων, μετὰ τὴν μάχην τῶν Ὑλαν ἐστράτευσεν ἐν Κεφαλαρίῳ (1). Τὴν 24ην Ἰουνίου καὶ αἱ δυνάμεις αὗται ἀπασύρθησαν εἰς Ἄργος (2). Ἡ 14η Ἰουνίου ὑπῆρξεν ἡμέρα ἀπραξίας. Μόδεμία κίνησις τῶν Αἰγυπτίων πρὸς τοὺς περὶ τῶν σχεδίων των. (3).-

Ἡ μόνη ὁρὰσις ἣτις ἐσημειώθη ἦτο ἡ μετάβασις τεσσαράκον-
τα(;) περίπου αἰγυπτίων ἱππέων μέχρι Ἰβερίου ἔπρος εὐπρησιμόν
τοῦ χαρίου καὶ περισυλλογὴν τῶν ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ ζῶντων.-

Οἱ ἱππεῖς οὗτοι ἐπυροβολήθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ θύ-
νοντο ἐκ ὕψους, ἐπιστρέφοντες κατὰ τὴν 10 π.μ. πρὸς τὸ ἔργον.
ἀπέλεσαν μάλιστα ἓνα ἐκ τῶν συντρόφων των (4).-

Ἀπὸ τοῦ ἀπογεύματος ἤρχισε καὶ ἀνιχνευτικὴ ὁρτσίς πρὸς
ὅλα τὰ σημεῖα. -

Κατὰ τὴν 5.μ.μ. διέκριναν διὰ τοῦ τηλεσκοπίου ἐκ πύλων
μίαν πύλαγγα τοῦ Αἰγυπτιακοῦ πελικοῦ συνοδευομένην καὶ ὑπό
τινιν ἱππέων νὰ κατευθύνεται πρὸς τὴν θάλασσαν ταύτην. Πάντες ἔτο-

ΠΕΛ. ΔΥΤ. ΣΕΛ. 95.

(2) 'px. "16pas, 1A', 379, 'px. 700VT., 3', 572

(3) Αρχ. Β. Πολιοκιστρώνη, Β', 347-8, Αρχ. Υόρκης, 1Α', 378, Γ.Α.
Υπ. Πολ. (Υπ. Πολ. Γ', 3179, 14.6.1925, π. απομνημν). -

(4) Howe, Letters... 80, "ἄλλος τοῦ λόγου", 127, 19.6.1925,
Jourdain, 197 παλ. καὶ ΓΑΚ., Ὑπ.β.β. (ἑπεριλαμβάνεται), 5.8.1925
π. Ὑπ.β.β. ...

ποθετήθησαν άμέσως εις τά ταμπούρια των έτοιμοι πρός άμυναν, μολονότι δ έχορός ευρίσκετο άρκετά μακράν καί δέν είχε τόν άπαιτούμενον χρόνον νά ενεργήσῃ επίθεσιν πρός τῆς έπελεύσεως τῆς νυκτός. Οί Αιγύπτιοι έπλησίασαν εις τούς κύλους χωρίς καθόλου νά ορράσουν, οί "Έλληνες όμως ήναγκάσθησαν έκ τούτου νά διέλθουν τῇ νύκτα εκείνην άγρυπνοι εις τās θέσεις των (1). Προφανώς οί Αιγύπτιοι κατήλθον μέχρις εκεί πρός άνιχνεύσιν. Άνιχνευτικός περιπόλους έστειλαν οί Αιγύπτιοι καί πρός βορρᾶν μέχρι Κουτσοποδίου καί πρός τό καύπλιον.-

Αί άνιχνευτικάί αὐται κινήσεις προεμήνυον ὅτι ἡ 15 'Ιουνίου θά ἦτο ἡμέρα ὁρράσεως. Οί "Έλληνες διὰ τοῦτο ἀπό βαθέος ὕψους (2) ἤρχισαν νά έρευνοῦν διὰ τῶν τηλεσκοπίων τόν ὁρίζοντα, έντός ολίγου δέ διέκριναν πρός βορρᾶν μεταξύ τῶ λόφων τῆς Τέρων. θος(3) καί τοῦ Προσῆτου 'αλίου(3) τās Αιγυπτιακάς δυνάμεις(4).-

(1) Howe, Letters..., 30-31.-

(2) "Έλλάς τοῦ Μόρου", 127, 19.6.1925, Jourdain, B', 188, Άρχ. Β.Κολοκοτρώνη, B', 347-8. Έκτός τῶν πηγῶν αἱ ὁποῖαι έσημειώθησαν εις τās σελ. 113-119, γενικῆς πληροφορίας περί τῆς ὁρράσεως κατὰ τῇν 14ην 'Ιουνίου βλ. εις Άρχ. Β.Κολοκοτρώνη, B', 347, 350, 354 καί Μικονόμου, 530-31.-

(3) Εηλιδράκης, 34, Κορινιάτης, 47-48, Leake, Travels in the Morea..., B', 356.-

(4) Ὑπομνημαί πηγῶν διὰ τὰ γεγονότα τῆς 15ης 'Ιουνίου εἶναι ὁ Jourdain, B' 188-190 καί ὁ Κασσομούλης, B', 75-76. Καί οἱ δύο ἦσαν αὐτόπται καί παρέχουν τās περισσοτέρας λεπτομερείας. Ἐπίσης σημαντική εἶναι ἡ ἐπιστολή τοῦ Γ. Στυλίου, 19.6.1925, π. Γ. Κουντουριώτην (Άρχ. Κουντ., Δ', 574).- Ἐπεὶ όμως τῶν πηγῶν τούτων καί πολλές ἄλλαι ἀναφέρουν τὰ γεγονότα ταῦτα κατ' γενικώτερον τρόπον: Άρχ. Β.Κολοκοτρώνη, B', 350, 352-53, 354, Άρχ. "Ίδρας, Ια', 332, Άρχ. Κουντ., Δ', 573, 577, 579, ΓΑΡ., Ἰπ. Πολ. (Ἰπ. Πολ. Γ', 8210, 16.6.1925, π. Γ. Γουρράρχον Ἀκροκορινθίου, Ἰπ. Πολ. Γ', 8217, 17.6.1925, π. Β. Κολοκοτρώνη, "Έλλάς τοῦ Μόρου" 127, 19.6.1925, "Κορημ. Ἀθηνῶν", 70-71, 19.6.1925 καί 72, 26.6.1925, Εηλιδράκης, B', 332, Τρικούλης, Γ', 165-66, Gordon P', 219, Howe, Sketch..., 249, Humphreys, Journal B', 327, Emerson, Journal, A', 258, Μικονόμου 531, Γέρων Κολοκοτρώνης, Α' 148, Ἰβαντζής, Α', 366, Κριτοβουλίδου Ε., Ἀπομνημονεύματα τοῦ περί τῆς ανεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος πολέμου τῶν Ερητῶν, Ἀθήναι 1859, 318, Μεττρεβ Γ., Ἀπομνημονεύματα, 202 πρλ. καί Λαμπρὶνίδην 476. Ἡ ἔκθεσις τῶν γεγονότων τῇν ὁποίαν δίδομεν στηρί-

δέν υπήρχεν διωβολία ὅτι ἤτοιμάζοντο κατὰ τοῦ ναυπλίου. Προφύλα-
κή τις μάλιστα ἐξ ἱππέων ἐκινεῖτο ἤδη πρὸς τὴν Ἀρείαν οἰο νά
κόνῃ τὸ ὕδωρ.-(1)

Ἐν Ναυπλίῳ ὁ πανικός υπῆρξε μέγας. Ὁ κίνδυνος ἦτο πλεον
θυσίας. Τὸ πρῶτον δέν θά ἀντεῖχεν ἄνευ ὕδατος. Ἐπρεπε πῶς θυ-
σίῃ νά ἐμποδισθῇ ὁ ἐχθρός ἀπὸ τοῦ σχεδίου του. Αἱ πελοὶ ὕμης
ἦσαν γενναῖαι καὶ ἐν ἐμάχοντο δέν θά ἦτο δυνατόν νά ἀντεπεξέλθ-
θουν πρὸς τοὺς ἱππεῖς. Διὰ τοῦτο οἱ ἐν τῇ πόλει ἰατρικῶν
ἱππῶν ὁργανώθη προχείρως μικρὸν σῶμα ἐξ ἐβδομήκοντα (2) περίπου
ἱππέων.

εἰς πᾶσας τῆς ἀνωτέρω κηγὰς, οἱ νά ἀποσύγμεν ὕμης ἐπαναλήψαι
θά ἀναφέρωμεν εἰς τὰ οἰκεία ἔργον τὰς σοβαρὰς διαφορὰς τῶν κηγῶν
καὶ ὅσας ἐκ τούτων συμβαίνει νά ἀποτελοῦν μοναδικὴν ἢ κυρίαν μαρ-
τυρίαν περὶ ἐνὸς γεγονότος. -

Κατὰ περίεργον σύμπτωσιν τὸ γεγονότα τῆς 15ης Ἰουνίου
αἱ κατὰ τὰ ἑλλὰ σημαντικώτεραι κηγαὶ μας Κασομούλης καὶ Jour-
dain. δ. τὰ τοποθετοῦν εἰς τὴν 14ην Ἰουνίου, πρλ. καὶ Κριτοβου-
λίαν, 318. Τοῦτο ὕμης εἶναι ἀνακριβές, ὅς ἀνακριβητῆτος ἀποδει-
κνύεται ἐξ ὅλων τῶν ἑλλαν κηγῶν τῆς ὁποίας ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν
(βλ. κυρίως τὰ Ἀρχεῖα Ὑδρας, Κουντουριότου, Κολοκοτρᾶνη καὶ ΑΚ). -

(1) Κατὰ πληροφορίας αἰχμαλώτων αὐτὸς ὁ ἱμπερήμ ἦτο ἐπὶ κε-
φαλῆς τῶν ἱππέων τούτων, Ἀρχ. Κολοκοτρᾶνη, Β', 378. -

(2) Τρικουπῆς, Γ', 165-66, Emerson Journal, Α', 258, Gordon, Ε',
219 πρλ. καὶ Κασομούλην, Β', 75 καὶ Ἀρχ. Κουντ., Δ', 574. Κατὰ τὸ
Ἀρχ. Κουντ. Δ', 579 οἱ ἱππεῖς οὗτοι ἦσαν 40. Τονηθητικὴ εἶναι ἡ κη
πληροφορία τῶν ΓΑΚ., ἔκτ. (Βουλ. Γ', 797, 15.7.1825, π. ἔκτ.) ὅτι
κατὰ τὰ μέσα Ἰουλίου υπῆρχον ἐν Ναυπλίῳ 63 ἰατρικοὶ ἱπποί, πρλ.
καὶ ΓΑΚ., ἱπ. πολ. (ἔκτ. Γ', 8845, 16.6.1825, π. ἔκτ.). - Κατὰ τὸν Gor-
don Ε. δ. οἱ ἱππεῖς οὗτοι ἦσαν Ἕεργοι καὶ Βουλγαροὶ. Μεταξὺ τῶν
ἱππέων τούτων εὗρισκετο καὶ ὁ ἄγγλος Humphreys (βλ. Humphreys
Journal, Β', 327). Τακτικὸν ἱππικὸν δέν εἶχεν εἰσέτι ὁργανωθῇ. Ἡ
πρώτη ἑλλ (150 ἱππεῖς) θά σύσταθῇ τὴν 1 Ἰουλίου 1825 (βλ. ΓΑΚ.,
ἔκτ. (Βουλ. Γ', 751, 26.6.1825, π. ἔκτ., Διαταγὴ ἔκτ. Γ', 9256, 1.7.
1825) καὶ ΓΑΚ., ἱπ. πολ. (ἱπ. πολ. Ε', 8711, 30.6.1825, π. ἔκτ.). -

Οι Ιππεῖς οὗτοι μετὰ τιναν Κρητῶν (1) πεζῶν ἀνεχώρησαν ἀμέσως διὰ τὴν Ἄρειαν. Ἐν τῇ μεταξύ ὁρῶς οἱ Αἰγύπτιοι Ιππεῖς εἶχον πρῶτοι φθάσει ἐκεῖ καὶ εἶχον ἤδη κόψει τὸ ὕδωρ (2). Ἡ μικρὰ προυρά τῆς Ἀρείας δὲν ἠδυνήθη νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ. Διὰ τοῦτο ἔθεσε πῦρ εἰς τὸ χαρῖον καὶ ἔτρεξε νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῶν ἐκ τοῦ Λουκίου ἐξερχομένων δυνάμεων. Ἀλλ' ἡ πῦρ οὐκ ἐντελέθη τοῦ ὕδατος εἰμή δι' ὀλίγα μόνον λεπτά, διότι οἱ Ἕλληνες φθάσαντες εἰς Ἄρειαν ἀπέθησαν ἀμέσως τοὺς Αἰγυπτίους καὶ ἐπανασυνέεισαν τοὺς σπαῖνας. -

Ἐνῶ συνέβαινον ταῦτα ἐν Ἀρείᾳ, τμήμα τοῦ Αἰγυπτιακοῦ πεζικοῦ, ἐκ 2000 (3) περίπου ἀνδρῶν, μετὰ Ιππικοῦ, ἐπροχώρησε τὴν 6,15 (4) π.μ. πρὸ τοῦ Παλαιονόστρου (ἀδρου τῆς Τίρυνθος). Παρατηρήσαντες ἐκεῖθεν οἱ Αἰγύπτιοι τὰς προφυλακὰς αὐτῶν καταδιακομένους ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἀπέστειλαν δεύτερον τμήμα Ιππικοῦ πρὸς ἐνίσχυσιν αὐτῶν. Ὁ δὲ γὰρ ὅστις ἐπηκλούθησε ὑπῆρξε κρίσιμος διὰ τοὺς Ἕλληνας, διότι οἱ ἀντίπαλοι ἦσαν τὰρα πολὺ περισσότεροι. Ἄλλοι ἐξ αὐτῶν ἠτοίμαζον τὰ ὅπλα των καὶ ἄλλοι ἐκυροβολοῦν. Τὰ κυρὰ των εἶχον οὕτω συνέχειαν. Οἱ Ἕλληνες ἀντιθέτως ὄντες ὀλίγοι ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ κυροβολοῦν ὅλοι συγχρόνως καὶ κατόπιν νὰ σταματοῦν διὰ νὰ ἐτοιμάσουν ἐκ νέου τὰ ὅπλα των (5). - Ἀπρητήθη νὰ ἐπιδείξουν οἱ Ἕλληνες μέγα θάρρος διὰ νὰ ἐξουδετε-

(1) Τρικούπης, Γ', 165-66, Gordon, B', 219, Κριτοβουλίδης, 318. (2) Jourdain, B', 198. καὶ τὸ Ἀρχ. Κουντ., Δ', 574 οἱ Αἰγύπτιοι δὲν ἔκοταν ἀλλ' ἐπὶ γὰρ ὄντο " νὰ κόψουν τὸ ὕδωρ. -

(3) Jourdain, B', 198 (2000), Ἀρχ. Κουντ., Δ', 574 ("τρεῖς κολλῶναι"), Ἀρχ. Ε. Κολοκοτρώνη, B', 354 ("ὅλον σχεδὸν τὸ ὕδωρ") βλ. καὶ Κασομούλην, B', 75 καὶ 76. -

(4) Jourdain, B', 198, Ἀρχ. Κουντ. Δ', 574.

(5) Κασομούλης, B', 75

ράσουν τήν δύναμιν των ταύτην. Ἰδιαίτερας διεκρίθησαν κατὰ τὸν ἀγῶνα ὁ Εὐστάς Ἀστρινός Γέρβος (1), ὁ Δημήτριος Τζίνος (1), ὁ ἱπποκόμος τοῦ Α. Μυροκοροδάτου Γεώργης (2), καὶ ὁ Λᾶνος Πικανικολάου οὗτινος μάλιστα ὁ ἵππος ἐτραυματίσθη (3). Ἡ μάχη ἐξε-
λίσσετο ἀμφίροπος, ὅτε ὁ ἀρξάμενος ἐκ τοῦ Παλαμηδίου βομβαρδι-
σμός ἔδωκεν αἰνιδικῶς εἰς τοὺς Ἕλληνας τήν νίκην. Τρεῖς ἕως
τέσσαρες θείδες ἐρρίσθησαν (4), τρεῖς ἕως τέσσαρες Αἰγύπτιοι
ἐκτυπήθησαν (5), τοῦτο θυμῶς ἤρκεσε διὰ νὰ ἐγκαταλείψουν καὶ οἱ
λοιποὶ τὰς θέσεις των καὶ νὰ ὑποχωρήσουν πρὸς τὸν Προσῆτην Ἡ-
λίαν κατὰ τήν 6,30 π.μ. (6).-

Δύο ὄρας εἰσέτι ἐστάθμευσαν οἱ Αἰγύπτιοι μεταξύ Προσῆτου
Ἡλίου καὶ Παλαιοκάστρου ἐν πλήρει ἀπραξίᾳ. Τέλος τήν 8,30 (6)
ὑπεχώρησαν ὀριστικῶς εἰς Ἄργος, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ ἀπόγευμα πα-
ρέδωσαν εἰς τὰς φλόγας (7). Συστημικῶς ἐκυρπολήθησαν ὑπὸ τοῦ
Αἰγυπτιακοῦ ἱππικοῦ καὶ ὅλα τὰ περίεχ χαρῆα καὶ ἡ ὕπαιθρος (7).-

(1) Γησομούλης, Ε.Δ. πρλ. καὶ α, 139

(2) ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Σημείω α Α. Μεταξῆ, 17.6.1925, π. Σαλτέ-
λην).-

(3) Jourdain, B', 190

(4) Jourdain, B', 189, Ἀρχ. Κουντ. Δ', 573-574, 579. Ὁ Γησομού-
λης δὲν καὶ αὐτόπτης ἀρνεῖται ὅτι ἐκτύπησαν τὰ πυροβόλα τοῦ Παλα-
μηδίου καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι αἱ θείδες ἐρρίσθησαν ἐκ τοῦ Μπουρτζι-
ου (Γησομούλης, B', 76).-

(5) Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ', 382, Ἀρχ. Κουντ., Δ' 573-574, 579, ΓΑΚ.,
Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ. Γ', 8217, 17.6.1925, π. 3. Κολοκοτρώνην, Jourdain
B', 190. Αἱ ἀπώλειαι τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ὁ τραυματισμός ἐνός ἵππου
(ΓΑΚ. Ἀρχ. Κουντ., Δ', 574).-

(6) Jourdain, B', 189, πρλ. καὶ Ἀρχ. Κουντ., Ε.Δ. Κατὰ τήν
"Ἑσπ. Ἀθηνῶν", 72, 26.6.1925 οἱ Αἰγύπτιοι ὑπεχώρησαν εἰς Ἄρ-
γος τήν ἑσπέραν. -

(7) "Ἑσπ. Ἀθηνῶν", 70-71, 19.6.1925 καὶ 72, 26.6.1925 Ἀρχ.
Κουντ., Δ', 577, 579, Ἀρχ. Θ. Κολοκοτρώνη, B', 354, Howe Letters...
81, Πηλειδῆς, B', 332, Jourdain, B', 190. Ὁ Τρικούλης (Γ' 165) καὶ
ὁ Gordon (B' 219) ἀνισχύρουν ὅτι τὸ Ἄργος ἐκυρπολήθη τήν 14ην
Ἰουνίου. Ἰσᾶς τότε ἐκυρπολήθησαν συνοικίαι τινὲς αὐτοῦ (ΓΑΚ.
Emerson, Journal, A', 358). -

μετά τήν ἀποπεράτωσιν τοῦ καταστρεπτικοῦ αὐτῶν ἔργου οἱ Αἰ-
γύπτιοι κατήλθον εἰς Κεφαλάρι ὅπου ἔμειναν ὅλην τήν νύκτα τῆς
15ης πρὸς τήν 16ην Ἰουνίου (1).-

Ὁ Ἰμπραήμ ἀπολέσας πᾶσαν ἐλπίδα δι' εὐκολον νίκην, ἦν θά
ῥαυνοῦτο νά τοῦ προσκομίσῃ ἡ προδοσία ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων εἴ-
τε ὁ πονηρὸς αὐτῶν, καί ἔχων συνειδήσιν τῆς ἀνεπαρκείας τοῦ
ἀνεποδισμοῦ του διὰ κανονικὴν ἐπιχείρησιν, ὥς θά ἦτο παραδείκ-
γματος χάριν ἡ πολιτορκία τοῦ Ναυπλίου, ἀπεφάσισε νά ὑποχωρήσῃ.
Ἡ παραμονή του ἐξ ἁλλου εἰς τήν Ἀργολίδα θά ἀπέβαινε μετ' ὀ-
λίγον ἐκινδύνους ἂν ὁ Κολοκοτρώνης καί αἱ λοιπαὶ Ἑλληνικαὶ
δυνάμεις ἀπέκλειον αὐτόν ἐκεῖ. Ὡς μάλιστα εἶχε λάβει τὰς πρῶ-
τας πληροφορίας ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης ἤκελει τὸ ὀρμητήριον αὐτοῦ,
τὴν Τρίπολιν (2).-

Ἀπὸ τῆς πρῆτης τῆς 16ης Ἰουνίου οἱ Αἰγύπτιοι, ἁφού ἐκυρ-
πόλησαν καί τὸ Κεφαλάρι, ἤρχισαν νά ἐτοιμάζονται διὰ τὴν ὑποχώ-
ρησιν αὐτῶν εἰς Τρίπολιν. Ἰδόντες αὐτούς οἱ Ἕλληνες νά κινῶν-
ται ἀνωθεν τῶν Μύλων ὑπέθεσαν κατ' ἀρχῆς ὅτι ἠτοιμάζοντο διὰ νέ-
αν κατ' αὐτῶν ἐπίθεσιν. Καρὰ τὴν μεσημβρίαν ὅπως εἶχε καταστή κλέ-

(1) Ἀρχ. Φουντ. Δ', 577, Ἀρχ. Θ. Κολοκοτρώνη, Β', 352-354
ΓΑΡ., Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ. Γ', 8210, 16.6.1825, π. τρούραρχον Ἀκροκορίν-
θου), Jourdain, Β', 190. Τμήμα τῶν Αἰγυπτιακῶν δυνάμεων εὗρίσκε-
το εἰς Κεφαλάρι ἀπὸ τῆς πρῆτης, Howe, Letters., 81. Ἀνακριβὲς δὲ
Τρικοῦπης, Γ', 165 ἀναφέρει ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἀνεχώρησαν ἐξ Ἀρ-
γους τὴν πρῆταν τῆς 16ης Ἰουνίου.

(2) Jourdain, Β', 190. Οἰκονόμου 531, Ἀρχ. Εἰρήμ., Α', 582.-

ον σαφές ότι οι Αιγύπτιοι κατηυθύνοντο προς την Τρίπολιν δια της εκ των νερών και του 'Αχλαδοκάμπτου Ύδου. - Μεταξύ των δύο τούτων θέσαν αντίκρυσαν αυτούς οι ταχυδρόμοι του Κολοκοτρώνη (1

(1) Περὶ τῶν κινήσεων τῶν Αἰγυπτίων κατὰ τὴν 16ην Ἰουνίου, μέχρι τῆς ἐκπαῆς αὐτῶν μετὰ τῶν δυνάμεων τοῦ Κολοκοτρώνη βλ. Ἀρχ. Κουντ. Δ', 577-579, Ἀρχ. Θ. Κολοκοτρώνη, Β', 352-354, Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ' 383, ΓΑΡ., Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ. Γ', 8210, 16.6.1825, π. Τρούραρχον Ἀκροκορίνθου, Ὑπ. Πολ. Γ' 8217, 17.6.1825, π. Θ. Κολοκοτρώνη, Ὑπ. Πολ. Γ' 8219, 17.6.1825, π. Γ. Καρμαῖνον κλπ, Σπετσιατικά, Α', 819, Howe, Letters ..., 82, Howe, Sketch ..., 249, Emerson, Journal, Α', 259, Jourdain, Β', 190, Σπηλιόδης, Β', 332 Οἰκονόμου, 532-33. -

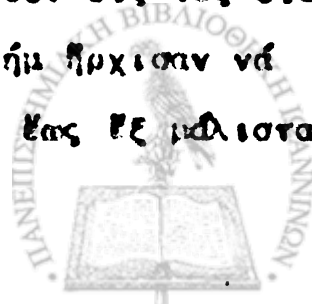
1. Συνάντησις τῶν Ἑλληνικῶν καὶ τῶν Ἰγυπτιακῶν δυνάμεων.

Ὁ Κολοκοτρᾶνῆς πληροφορηθεὶς ὑπὸ τῶν ταχυδρόμων ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι εὗρισκοντο πλησίον, ῥῥῆλῃσεν ἀμέσως νά εἰδοποιήσῃ πᾶς δυνάμεις του καί νά τῆς κατευθύνῃ πρὸς ἀρισμέναν θέσιν. Τό πρῶμα θύας δέν ἦτο εὐκόλον, διότι καί οἱ στρατιῶται καί οἱ διάφοροι ὀπλαρχηγοί εἶχον διασκορπισθῇ ἐντός τῆς πεδιάδος καί οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν ἐκοιμῶντο. Κῆ δυνάμενος οὕτω νά συναντηθῇ ὁ ἴδιος μετὰ τῶν ἀρχηγῶν τῶν διαφόρων σαμάτων ἐστειλε τὰς διαταγὰς αὐτοῦ διὰ τῶν ὑπασπιστῶν του.-

Διέταξε νά χωρισθοῦν αἱ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις εἰς τέσσαρα τμήματα: τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν ὑπὸ τὸν Πλακούταν νά τοποθετηθῇ εἰς τὸν ὕρον, βΔ τοῦ Ἀχλαδοκλήμου, ὅπου ἡ θέσις εἶναι ὀχυρά, τὸ δεύτερον, ὑπὸ τὸν Γ. Δημητρακόπουλον νά τοποθετηθῇ νοτιώτερον ἐπὶ τῆς καλαιᾶς ὁδοῦ τοῦ Βέη, καί τὸ τρίτον ὑπὸ τὸν Γενναῖον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Παρθενίου. Τὸ τέταρτον τμήμα ὑπὸ τὸν ἴδιον τῶν θ. Κολοκοτρᾶνην ἐστῆθη ἔτι νοτιώτερον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Μερτιμοῦρας.

Συγχρόνως μὲ τούς ὑπασπιστάς ὁ Κολοκοτρᾶνῆς ἀπέστειλε καί τὸν σαλπικτην Βασίλειον Κατσιώτην νά παρατηρήσῃ ἐκ τινος ὑψάματος ἂν ὁ Ἰμπραήμ ἤρχετο μεθ' ἄλλαν τῶν δυνάμεων αὐτοῦ ἢ καὶ μετὰ τμήματος μόνον ἐξ αὐτῶν. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν θά ἐρρικνε πυροβολισμὸν, εἰς τὴν δευτέραν θά ἐσήμανε διὰ τῆς σάλπιγγος. Ὡς ἦτο ἐπόμενον τὸ σύνθημα τοῦ Κατσιώτου ὑπῆρξε πυροβολισμὸς.-

Οἱ Ἕλληνες δέν εἶχον προλάβει νά μεταβοῦν εἰς τὰς διαταχθείσας θέσεις, ὅτε τὰ στρατεύματα τοῦ Ἰμπραήμ ἤρχισαν νά κατακλύζουν τὴν πεδιάδα τοῦ Ἀχλαδοκλήμου. Πέντε ἕως ἑξ ἡμιστά

ἐξ αὐτῶν μὴ προλαβόντες οὔτε νᾶ ἐυκνήσουν ἐπονεύθησαν ἐπὶ τό-
κου ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἱππέων, οἵ ποιοι προεπορεύοντο τοῦ περσικοῦ.
Ἄλλοι μὲν κατέρωθον νᾶ διασπαθῶν κρυπθέντες μεταξὺ τῶν σι-
τηρῶν.

Ἀποῦ αἱ ἐχθρικαὶ δυνάμεις συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν πεδιά-
δα τοῦ Ἰχλαδοκάρκου ἐχαρίσθησαν καὶ αὗται εἰς τέσσαρα τμήματα.
Εἰς τὸ δεξιὸν τμήμα, τὸ ὀρθὸν κατηυθύνθη πρὸς τὸν Ἰῦρον περιε-
λαμβάνετο καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἱππικοῦ.-

Ἡ θέσις τῶν Ἑλλήνων ἦτο μειονεκτική, διότι ἡ παράταξις
αὐτῶν οὐκ εἶχεν ἐνότητα ἐξ αἰτίας τοῦ αἰωνιδιασμοῦ τὸν ὀρθὸν
ὑπέστησαν. Ὁ Κολοκοτρῶνης ἐκ τῆς πρὸς τὴν Μπερτζορᾶν θέσεώς του
οὐκ ᾔδυνάτο νᾶ κατευθύνῃ εἰμὴ τὸ σῶμα τοῦ Γενναίου. Ἐκτός του-
του οἱ Ἕλληνες ἦσαν νήστες, ταλαιπωρημένοι ἀπὸ τὴν νυκτερινὴν
πορείαν καὶ ἀνευ πυρομαχικῶν. Διὰ τοῦτο ὁ Κολοκοτρῶνης οὐκ ἐσκέ-
πθη εἰμὴ πῶς θὰ περισώσῃ τὸν στρατὸν του καὶ ἀμέσως ἐσήμανε ὑπο-
χώρησιν. Ὁ Πλαπούτας καὶ ὁ Δημητρακόπουλος ἀνισμαχήσαντες ἐπ' ὀλί-
γον μετὰ τῶν Αἰγυπτίων ὑπεχώρησαν κανονικῶς ὁ μὲν πρῶτος εἰς τὴν
μονὴν τοῦ Ἀγίου Νικολάου (1) ὁ δὲ δεῦτερος ἐκίσης δυτικῶς ἄλ-
λίγον νοτιότερον. Μόνον ὁ Γενναῖος ἐπέμενε ν' κρατηθῇ εἰς τὴν
θέσιν του, ἦν καὶ ὁ πατήρ του ἐπανελημ ἑνὸς τὸν προσενάλει διὰ
τῆς σάλπιγγος πρὸς ὑποχώρησιν. Τέλος, ἐνῶ ὁ ἐχθρὸς τὸν ἀκολούθει
κατὰ πόδας, ἀπεσύρθη ἐπὶ τινος ράχους τοῦ Παρθενίου ἑναντι τοῦ
χωρίου Μπερτζορᾶ μετὰ 1500 περίπου ἀνδρῶν. Ἐπὶ τῆς ράχους ταύ-

(1) Ἡ μὲν αὕτη εὐρίσκεται εἰς τὸ ἄριστον τῆς ἀποστάσεως ἀπὸ
τοῦ Ἰῦρου πρὸς τὴν Τρίπολιν.-

της συνεκεντρώθησαν καί ὅσοι ἐκ τῶν στρατιωτῶν εἶχον διασκορπισθεῖ πρός τὰς ἀνατολικὰς κλιτύς τοῦ Παρθενίου ἢ Εφευγον πρός τήν Καταβόθραν.-

Αἱ Αἰγυπτιακαί δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἐν τῇ μεταξὺ παρητήθησαν τῆς καταδιώξεως τῶν πρός τόν Ἰϋρον ἑλλήνων, ἐκ τῆς πεδιάδος τοῦ Ἀχλαδοκάρπου διεπλθον διὰ τῶν πρός Ν (ι) ράχων καί συνεκεντρώθησαν εἰς τήν πεδιάδα τῆς Μπερτζοῤῥας. Ὁ Θ. Ὀλοκοτράνης εὕρισκετο τότε εἰς τό χωρίον τῆς Μπερτζοῤῥας. Συναντήσας ἐκεῖ πλησίον μικρόν τμήμα τοῦ ἐχθρικοῦ ἱππικοῦ ἀντήλαξε μετ' αὐτοῦ πυροβολισμοῦ τινας. Οἱ Αἰγύπτιοι δὲν ἐτόλμησαν νά προσβάλουν τόν Γενναῖον ἀλλά παρηκολούθουν αὐτόν μετὰ πρυσοχῆς παρατεταγμένοι εἰς τήν πεδιάδα. Κατά τό δειλινόν δ' Ὀλοκοτράνης ἐσήμανεν ἐκ νέου εἰς τόν υἱόν του πρός ὑποχώρησιν. Μετά τήν ἐπέλευσιν τοῦ σκοποῦς ὁ Γενναῖος ἐγκατέλειπε τέλος τήν θέσιν του καί ἐνοθεῖς μετ' τοῦ πατρὸς του ἀνεχώρησε πρός τήν Τρίπολιν. Ἦτο ἀνάγκη νά φθάσουν ἐγκαίρως ἐκεῖ διὰ νά εἰδοποιήσουν τόν Δεληγιάννην καί τόν Παπατζάνην περί τῆς ἐξελίξεως τῆς καταστάσεως καί ἀποτρέβουν οὕτω τόν κίνδυνον τῆς κυκλάσεώς αὐτῶν.-

Ἐκ τῆς Τριπόλεως πάντες ὁμοῦ κατόπιν ἐπροχώρησαν πρός τό Χρυσοβίτσι ὅπου ἐπρόκειτο νά μεταβοῦν καί καὶ ὑπόλοιποι δυνάμεις.-

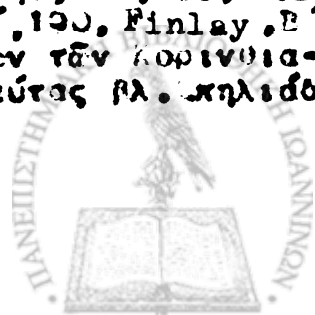
Οἱ Αἰγύπτιοι μὴ τοῦμῶντες νά προχωρήσουν ὑπὸ τό σκότος ἐκ ὄψεως μήπως ὁ Γενναῖος ἐπιτεθῇ αἰωνιδίως κατ' αὐτῶν, περιέλασαν τό πεζικόν αὐτῶν διὰ τοῦ ἱππικοῦ ταν, ἐτοποθέτησαν προυρίς

εἰς τὰς πέριξ ράχεις καὶ διήλθον τὴν νύκτα ἐν τῇ πεδιάδι. Τὴν ἐπομένην, 17ην Ἰουνίου, συνέχισαν τὴν πορείαν των καὶ ἀνενόχλητοι εἰσῆλθον εἰς τὴν Τρίπολιν (1).-

Ἄν ὁ Κολοκοτρώνης εἶχε προβλέψει ὅτι ὁ Ἰμπραήμ θὰ ἀπισθοχώρει πρὸς τὴν Τρίπολιν, ὅπως εἶχε προβλέψει ὅτι ὁ Δράμαλης θὰ ἀπισθοχώρει ἐκ τῆς Ἀργολίδος, ἀσφαλῶς τὰ "Δερβενίκια" τοῦ 1822 θὰ ἐπανελαμβάνοντο εἰς τὸ Παρθένι. Ἐάν ἐγκαίρως εἶχον ὀχυρωθῇ τὸ Παρθένι καὶ τὸν ὕψρον ἡ τύχη τῶν Αἰγυπτίων θὰ ἦτο ἐντελῶς διδωροσ. Ἄλλ' αἱ συνθήκαι διὰ τὸν Θ. Κολοκοτρώνην ἦσαν τῶρα δυσμενέστεραι. Τὸ 1822 εἶχε παρακολουθήσει ἐκ τοῦ πλησίον τὰς κινήσεις τοῦ Δράμαλη καὶ ἦτο εἰς θέσιν νὰ συμπεράνῃ περὶ τῶν σχεδίων του. Τῶρα ἐπομεμονωμένος εἰς τὴν περί τὴν Γαρυτταίναν καὶ τὴν Τρίπολιν περιοχὴν δὲν ἐπληροφόρησεν τὸ ἀδιέξοδον, εἰς τὸ δόκτον περιῆλθον οἱ Ἰγύπτιοι ἐν Ἀργολίδι καὶ οὕτω δικαίως ἐπίστευσεν ὅτι θὰ κατησφύοντο πρὸς τὴν Κόρινθον, ὅπως ἤλλως τε ἐγγράψαν εἰς αὐτόν καὶ ἡ Κυβέρνησις. Συμφώνως πρὸς ταῦτα λοιπὸν ἀντὶ νὰ ὀχυρωθῇ εἰς τὸ Παρθένι καὶ τὸν ὕψρον ἐπροχώρησεν εἰς τὸν Ἀχλαδοκάμπον μὲ ἀποτέλεσμα νὰ διαφύγουν οἱ ἐχθροί. Ἄρκει νὰ υποθέσωμεν ὅτι ὁ Ἰμπραήμ ἐγνώριζε λεπτομερῶς τὰς κινήσεις τοῦ Κολοκοτρώνη. Λόγον οὕτω δύναται νὰ ἐξηγηθῇ, διὰτὶ ὁ Ἰμπραήμ

(1) Περὶ τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων βλ. Γέροντα Κολοκοτρώνην, Α', 149 κῆξ., Σοτήριον, Β', 121 κῆξ., Οἰκονόμου, 533 κῆξ., Γ. Κολοκοτρώνην, 156, Κηληδόνην, Γ', 333 βλ. βοηθητικῶς καὶ Ἀρχ. Γ. Κολοκοτρώνη, Β', Ἀρχ. Κουντ., Δ', 581, 582, 599, Ἀρχ. Ρόμα, Α', 512, ΓΓΓ., Ἰκ. Πολ. (Ἰκ. Πολ. Γ', 8217, 17.6.1825, κ.θ. Κολοκοτρώνην), "Ἔργοι τοῦ Κόμου", 127, 12.6.1825, Κασσινούλην, Β', 76, Τρικούλην, Γ', 156, Gordon, Β', 219, Howe, Sketch ..., 249, Jourdain, Γ', 120, Finlay, Β', 77, Emerson, Journal, Α', 259. Περὶ τῶν κινήσεων τῶν Κορινθιακῶν καὶ Γαλαβρυτινῶν σωμάτων κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας βλ. Κηληδόνην Β', 333.-

ἔμεινεν εἰς τὸ Κεφαλάρει μέχρι τῆς μεσημερίας τῆς 16ης Ἰουνίου, ἐνῷ φυσικὸν θά ἦτο νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν ἀπὸ τῆς κρωΐας, ἐφ' ὅσον ἡ περὶ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτοῦ ἀπόφασις ἦτο ἤδη εἰλημμένη. Προφανῶς καθυστέρησε διὰ ν' ἀποσύγῃ τὴν συνάντησιν μετὰ τοῦ Κολοκοτρώνη εἰς ἐπικίνδυνα ὁθ' αὐτὸν μέρη (1).-

Οὕτε ἐκ τῶν Εὐλῶν ἐδείχθη ἡ ἀπαιτούμενη ἐτοιμότης ὅταν εἰδὸν τὸν Ἰμπραήμ νὰ ὀπισθοχωρῇ. Αἱ ἐκεῖ εὕρισκόμεναι δυνάμεις θ' ἠδύναντο σοβαρῶς νὰ παρενοχλήσουν αὐτὸν ἐκ τῶν νάτων. Ἰπάρχει βεβαίως ἡ δικαιολογία ὅτι δέν ἐγγώριζον ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης εὕρισκετο εἰς τὸν Ἀχλαδόκαμπον καί ὅτι θά ἠδύναντο νὰ θέσουν τὸν ἐχθρὸν μεταξὺ δύο πυρῶν. Δέν εἶναι ἐντούτοις αὕτη ἡ αἰτία τῆς ἀδρανείας των, ἀλλ' ἡ πρόθεσις νὰ λεηλατήσουν τὴν ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἐκκενωθεῖσαν περιοχὴν (2).-

(1) Ἐφημερίδα, Β', 333, "Ἐφημ. Ἀθηνῶν", 72, 26.6.1925, Emerson, Journal, Α', 259 βλ. καί σελ. 74, ν. 1.

(2) Humphreys, Journal, Β', 328, βλ. καί Howe, Letters, 31.

-1
Κ Κ Θ Α Λ Α Ι Ο Ν Ι'

1. Ύνέργεια της Κυβερνήσεως μετά την αποχώρησιν τῶν Αἰγυπτίων.
2. Τό ἐνδιαφέρον τοῦ Χάμιλτον .-

Ἐκπληκτος ἡ Κυβέρνησις τὴν πρωΐαν τῆς 16ης Ἰουνίου ἐκληροτορήθη ὅτι ὁ Ἰμπραήμ ἐκ Κεφαλαρίου ἀνεχώρησε διὰ τὰ Περὰ. Κατ' ἀρχάς οὐκ ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡ ἀπόφασις τῶν Αἰγυπτίων ἦτο νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Τρίπολιν. Ταχέως ὅμως ἐξέλιπε πᾶσα περὶ τούτου ἀμφιβολία (1). Ἐλπίδες νὰ εἰδοποιηθοῦν καὶ μάλιστα νὰ κινήθοῦν ἐγκαίρως αἱ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις πρὸς τὸ Παρθένι, ὅπου κατηυθύνετο ὁ Ἰμπραήμ, οὐκ ὑπῆρχον πολλαί. Ἡ Κυβέρνησις οὐκ ἐγνώριζεν ἀκριβῶς ποῦ εὕρισκοντο (2) καὶ τὸ μόνον τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποθέσῃ ἦτο ὅτι θὰ ἐκινουῦντο πρὸς τὰ Λερβενάκια καὶ τὸν Ἰσθμόν, ἢν εἶχον ἐγκαίρως λάβει τὰς διαταγὰς τῆς. Περισσότερας ἐλπίδας ἠδύνατο ἡ Κυβέρνησις νὰ στηρίξῃ ἐπὶ τῶν δυνάμεων τοῦ Κολοκοτρώνη, τὸν ὁποῖον αἱ τελευταῖαι κληροφορίαι ἔφερον εἰς τὰ Τρίκορφα (3) καὶ συνεπῶς ὑπῆρχε πιθανότης ὅτι ἔχῃ κατέλθῃ πρὸς τὸ Παρθένι, ὅπως καὶ πραγματικῶς εἶχε συμβῆ. -

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ Κυβέρνησις πρὸς τῆς νέας τροπῆς τῶν γεγονότων εἶχε χρέος, νὰ σταλῇ πρὸς πάντας σχετικὰς εἰδοποιήσεις, καὶ νὰ δώσῃ μὲς ἀπαιτουμένης ὁδηγίας (4). -

(1) ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ. Γ', 8210, 16.6.1825, π. τὸν προϋπαρχόν Ἀντιστράτηγον Ἰεροκροφίνθου). -

(2) ΓΑΚ., Ὑπ. Πολ. (Ὑπ. Πολ. Γ', 8077, 12.6.1825, π. Ι. Νοταρᾶν) Ἀρχ. Ε. Κολοκοτρώνη, Β', 347-8, Ἀρχ. Κουντ. Δ', 577. -

(3) Ἀρχ. Κουντ. Ε. Δ.

(4) Ἀρχ. Ὑδρας, ΙΑ 333. -

Σχετικῶς ἔγραψε πρὸς τὸν Θ.Κολοκοτρώνην (1) καὶ πρὸς τὰ Κα-
λαβρυτινὰ καὶ τὰ Κορινθιακὰ σώματα. Διέταξε τὸν Δ.Ψηλάντην,
ὅστις εὗρίσκετο εἰσέτι εἰς αὐλοὺς, νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῶν 2000 Εὐστυμ-
ωτῶν, Εὐραστιαστῶν καὶ Ἀγιοπετριτῶν, οἱ ὅποιοι ἀνεμένοντο τὴν
ἐσπέραν εἰς τὸ Κιβέρι, καὶ νὰ κινήθῃ κατόπιν τοῦ ἐχθροῦ (2). Ἐπί-
σης διέταξε πάντας τοὺς ἐν Ναυπλίῳ Ἀργεῖους ὁπλοφόρους νὰ προσ-
κολληθοῦν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Πάνου Παπανικολάου καὶ νὰ ἀκολουθήσουν
τὸν Ψηλάντην (3). Τέλος, ἔχουσα πληροφορίας ὅτι ὁ Ἰμπραὴμ συνι-
θιζε νὰ προκορεύεται τοῦ στρατοῦ του καὶ νὰ ριψοκινδυνεύῃ ἀνι-
χνεύων, συνέλαβε τὸ σχέδιον τῆς δι' ἐνέδρας αἰχμαλωσίας ἢ θανατώ-
σεως αὐτοῦ. Σχετικῶς ἔγραψε ὁ Μαυροκορδάτος ἐκ μέρους τοῦ Ἐκτε-
λεστικοῦ πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην ἀναφέρων μάλιστα εἰς αὐτὸν λεπτο-
μερείας τῆς φυσιογνωμίας καὶ τῆς ἐνδυμασίας τοῦ Ἰμπραὴμ (4).

Κατὰ τὴν ἀνωτέρω γραφειοκρατικὴν δραστηριότητα, τὴν 16ην
Ἰουνίου μόνον οἱ Καστρινοὶ καὶ οἱ Κρανιδιάται ἀνεχώρησαν ἐκ
λαῶν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, περὶ τῆς ὁρμῆσός των ὅμως οὐδὲν γνωρίζομεν⁵.

Τὴν πρωΐαν τῆς 17ης Ἰουνίου δὲν εἶχεν εἰσέτι φθάσει εἰς
Ναύπλιον ἡ εἰδησις περὶ τῆς τύχης τοῦ ὑποχωροῦντος πρὸς Τρίπο-
λιν Ἰμπραὴμ. Ἀντιθέτως, εἶχε φθάσει ὁ Χάμιλων, περὶ τοῦ ὁ-
ποῦ οὐδ' ὁμιλήσαμεν ἔμπροσθεν κατωτέρω, καὶ ἡ ἐκ Τριπόλεως ἐπιστο-
λὴ τοῦ Κολοκοτρώνη τῆς 15 Ἰουνίου, ἐν ᾗ ὁ Γεν. Ἀρχηγὸς εἶπεν

(1) Ἀρχ.Θ.Κολοκοτρώνη, Β', 352-3

(2) Ἀρχ.Κουντ., Δ', 577, Σκετσίωτικὸν, Α', 919, Howe «Letters
...» 82-3.-

(3) ΓΑΚ., Ὑκ.Πολ. (Ὑκ.Πολ. Γ', 8197, 16.6.1825, π.τους Ἀρ-
γεῖους ὁπλοφόρους).-

(4) Ἀρχ.Θ.Κολοκοτρώνη, Β', 378.-

(5) Ἀρχ.Θ.Κολοκοτρώνη, Β', 354.-

ὅτι κατήρχετο πρὸς τοὺς Μύλους. Πρὸς στιγμὴν ἡ Κυβέρνησις ἀνε-
θάρρυνε, ὑπολογίζουσα ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι θὰ συνεκρατοῦντο ὑπὸ τῶν
πατερχομένων δυνάμεων τοῦ Κολοκοτρώνη μέχρις ὅτου συγκεντραθοῦν
ἐκεῖ καὶ τὰ ἄλλα Ἑλληνικὰ σώματα (1). Πρὸς τὸν τελευταῖον τοῦ-
τον σκοπὸν ἀπέστειλε νέας διαταγὰς πρὸς τὸν Ζαΐμην, τὸν Λόντον
τὸν Νοταρῆν (2) τοὺς Ἀργεῖους (3) τὸν Γιαννοῦλιν Καραμῆνον κλπ (4)
Ἡ Κυβέρνησις ἐν ἐξίστασι νὰ μεταβάσῃ ἀκόμη καὶ ἀνακριθείας,
ὑπερβάλλουσα παραδείγματος χάριν τὰς ἐν Παρθενίῳ δυνάμεις τοῦ
Κολοκοτρώνη, διὰ νὰ συγκεντρώσῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερα Ἑλ-
ληνικὰ σώματα κατὰ τῶν Αἰγυπτίων (5). Αἱ ἐν Μύλοις δυνάμεις ἦ-
σαν πλέον ἑτοιμοὶ πρὸς ἐκκίνησιν (6). Ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἀπώλεσαν
καὶ διὰ τὴν Κυβέρνησιν τὴν σημασίαν των μετὰ τὴν ἐλευσίαν τῆς
εἰδήσεως ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον πᾶσαι, τὴν Τρίπολιν (7). -

Ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Ἑλλάδα, κατὰ τὴν κρίσι-
μον ταύτην ἐποχὴν, ἐπέδειξεν ὁ Ἀγγλὸς ποίμαρχος Ἀδμιλτῶν. Ὅτε
ὁ Ἰμπραὴμ εἰσέρχετο εἰς Τρίπολιν, ὁ Ἀδμιλτῶν εὐρίσκειτο εἰς κυ-
κλάδας (8). Ἡμέρας τινὰς μετὰ ταῦτα πλέον πρὸς τὰς ἑπτάσας ἐκλή-

(1) Ἀρχ. θ. Κολοκοτρώνη, Β', 354, ΓΑΚ., Ὑκ. Πολ. (Ὑκ. Πολ. Γ' 8219, 17.6.1825, π. Γιαννοῦλιν Καραμῆνον κλπ). -

(2) Ἀρχ. θ. Κολοκ. Β', 354. -

(3) ΓΑΚ., Ὑκ. Πολ. (Ὑκ. Πολ. Γ', 8227, 17.6.1825, π. τοὺς Ἀργεῖους
ἀποσφόρους). -

(4) ΓΑΚ., Ὑκ. Πολ. (Ὑκ. Πολ. Γ', 8219, 17.6.1825, π. Γ. Καραμῆνον κλπ).

(5) Εἰδ. βλ. καὶ ἀντ. σελ. 116 σὺμ. 2.

(6) Ἀρχ. θ. Κολοκοτρώνη, Β', 354, ΓΑΚ., Ὑκ. Πολ. (Ὑκ. Πολ. Γ', 8219, 17.6.1825, π. Γ. Καραμῆνον κλπ). Αἱ ἐν Μύλοις Ἑλληνικαὶ δυνάμεις
τὴν 17ην Ἰουνίου θὰ ἦσαν 1500-2000 ἄνδρες (βλ. Ἀρχ. θ. Κολοκοτρ., Β',
527, "ἔξελος τοῦ πόρου" 127, 19.6.1825, "Πηλιδόβην, Β', 332.). -

(7) Ἀρχ. Κολοκοτρώνη, Β', 354, ἀποσφ. -

(8) ΓΑΚ., Ὑκ. Πολ. (Ἐπαρχὸς Πάρου, Γ', 163, 14.6.1825, π. Ὑκ. Πολ.
τικῶν). -

ροφορήθη τήν πρόδοον τῶν Αἰγυπτίων μέχρις ἄρχους. Ἀντιληφθεὶς ὅτι ἡ κατάστασις εἶχεν ἀπορῆ καὶ σιμωτάτη διὰ τὴν Ἑλλάδα ἐσπευσε πρὸς τὸ Ναύπλιον. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ἄνεμος ἦτο ἀντίθετος καὶ ὁ πλοῦς ἐγένετο βραδύς, ἐστειλε δι' ἐπίτηδες ταχυδρόμου σημεῖον πρὸς τὸν Ἰαυροκοροῦτον μὲ μόνην τὴν λέξιν "je viens". Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ἤθελε προφανῶς νὰ τονάσῃ τὸ ἠθικὸν τῶν Ἑλλήνων. Ὦντας τὴν πρωΐαν τῆς 17ης Ἰουνίου ὁ λόμισιαν ἐφθάσεν εἰς Ναύπλιον. (1) Ἐοχὺ ἐχάρη παρὼν ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον ὑποχωρήσει δὲν παρέλειψεν ὅμως νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀπορίαν τοῦ πῶς οἱ Ἕλληνες ἐδείκνυσον τοιαύτην ἀδυναμίαν πρὸς τῶν Αἰγυπτίων, ἐνῶ τὸ 1822 εἶχον κατορθώσει νὰ καταβάλουν τὰς δυνάμεις τοῦ ἀράμαλη ἂν καὶ ἦσαν πολὺ περισσότεραι. Ἰδιαίτερος ἐκαυτηρίασε διὰ τοῦτο τοὺς μελοποννησίους (2). -

Ἡ παρουσία τοῦ λόμισιαν ἐν Ναυπλίῳ ἀμέσως μετὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Αἰγυπτίων συνετέλεσεν ὥστε νὰ διαδοῖ ἡ φήμη, ὅτι ὁ Ἄγγλος μοίραρχος, ἐπρόκειτο νὰ ὑπὸς τὴν Βρεττανικὴν σημαίαν εἰς τὴν πόλιν καὶ νὰ θέσῃ αὐτὴν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ, εἰς ἣν περίπτωσιν δὲν ὑπῆρχεν ἄλλη ἐλπίς στήριξας (3). -

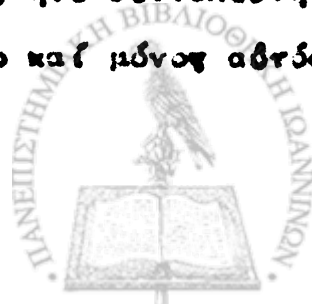
(1) Ἀρχ. Κουντ., A', 581-82, Swan, B', 91, Emerson Journal A' 260-51, πρλ. καὶ Σηλιαρδην, B', 347. Ὁ λόμισιαν ἀνεχώρησεν εἰς τὸ Ναύπλιον τὴν 23 Ἰουνίου (βλ. Ἀρχ. Υπορ., A', 392, ΓΑΡ., Ἐκτ. (Ἰκ. ἀρ. Γ', 3442, 4.7.1825, π. Γεν. Γραμματείας)). -

(2) Ἀρχ. Κουντ., A', 581, Ἀρχ. Ἐποιοκρατῆς, B', 372. Γενικῶς ὑπῆρχε τότε μεγάλη κατακραυγὴ ἐναντίον τῶν μελοποννησίων οἱ ὁποῖοι ἐπέτρεψαν εἰς τὸν Ἰμπραήμ νὰ θέσῃ μέχρι Ναυπλίου (βλ. Ἐκτ. Ῥώμα, A', 555, Ἐκτ. Ἰταλικῆς, A', 919, "Ἑλλ. Χρονικὴ", 49, 20.6.1825, πρλ. καὶ Swan, B', 93.). -

(3) Ὁ Gordon (B', 212) ἀνακριθεὶς παρουσιάζει τὸν λόμισιαν ὅντα ἐν Ναυπλίῳ πρὸ τῆς 15ης Ἰουνίου. Ὁ λόμισιαν ἀνέχρησεν καὶ ὁ Σηλιαρδης, Γ', 166 προσθέτων μάλιστα ὅτι ὁ λόμισιαν "ἐπῆγεν εἰς ἐντευξίν τοῦ ἐξώθεν τοῦ Ναυπλίου Ἰμπραήμ". Τέλος δὲ Finlay (B', 72) προχωρεῖ ἔτι περισσότερον, λέγων ὅτι ἡ φήμη τοῦ λόμισιαν εἰς τὸ Ναύπλιον ἐπετάχυνε τὴν ὑποχώρησιν τῶν Αἰγυπτίων, πρλ. καὶ Σηλιαρδην 377-78. Ἄλλοις παρρησιαστέον ὅτι καὶ ἀπὸ τῆς φήμης καὶ Buhner & Lyttel, in Athens, London, 1826, c. 12.

Τό θάρος τοῦ 1925 ἀποτελεῖ κρίσιμον καί ἱστορικῶς γόκιμον περίοδον διὰ τήν Ἑλλάδα. Ἀπό ἐξωτερικῆς ἀπόψεως ἡ ἀσυμφωνία καί ὁ ἀνταγωνισμός τῶν μεγάλων δυνάμεων, ἀπό πολιτικῆς ἀπόψεως ἡ δημιουργία τοῦ ἀγγλικοῦ καί τοῦ γαλλικοῦ κόσμου, καί αἱ πρῶται τῶν ἐνέργειαι, καί ἀπό στρατιωτικῆς ἀπόψεως ἡ συνδυασμένη τουρκοαιγυπτιακή ὁρῶσις μέ κυρίαν ἐκδήλωσιν τήν πρόοδον τοῦ Ἰμπερηίου καί τελικῶς τήν ἀποκρούσιν αὐτοῦ πρὸ τοῦ Παιπλείου, πάντα ταῦτα ἀποτελοῦν τοὺς τομεῖς τοὺς ὁποίους δεόν νά πατίσκαμεν διὰ νά ἀντιληφθῶμεν τῆς περιόδου ταύτης τήν ἱστορικὴν σημασίαν. Τῆς ἀνὰ χεῖρας μελέτης σκοπὸς ὑπῆρξε νά ἐξετάσῃ τὸν/τελευταῖον ἐκ τῶν τομέων τούτων, τὴν στρατιωτικὴν καί εἰδικώτερον τὰ γεγονότα τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὴν κρίσιμον καμπὴν εἰς τὸν Ἑλληνοαιγυπτιακὸν ἀγῶνα, ὁπλαδὴ τὴν ἐκστρατείαν εἰς τὴν Ἀργολίδα, ἡ ὁποῖα κλείει τὴν πρώτην φάσιν τῶν Αἰγυπτιακῶν ἐπιχειρήσεων ἐν Πελοποννήσῳ, τὴν κατάνκτησιν, καί ἀνοίγει τὴν δευτέραν, τὴν λεηλασίαν. Τῆς ἐκστρατείας ταύτης κορυφαῖον σημεῖον ὑπῆρξεν ἡ πρῶτη μάχη τῶν Κούλων. Δύο ἀντίπαλοι ἐντελῶς οἰότοροι εἰς τὰ ἰδανικά, τὴν ψυχολογίαν καί τὰ ὁπλακὰ μέσα συνεκρούσθησαν εἰς τὴν θέσιν ταύτην. Ἡ πραγματικὴ δύναμις τῶν δύο ἀντιπάλων, ἡ προσωπικότης τοῦ Ἰμπερηίου, ἡ στάσις τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως καί ἡ ἀτομικὴ πρωτοβουλία, ἡτις ὡς νέος παράγων ἔρριψε τὸ βάρος τοῦ εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ἀγῶνος, εἶναι τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἐρμηνεύουν τὴν Ἑλληνικὴν νίκην τῶν Κούλων.-

Ἡ δεξιὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἐκγυμνασθῇ ὑπὸ ἑσπερίαν ἡξιοματικῶν καί ἐμάχετο τακτικῶς, ἦτο συντελεστής ὅστις ἔπρεπεν εἰδικῶς νά ἐρευνηθῇ, διότι ἡδύνατο καί μόνος αὐτός

νά ἐρμηνεύσῃ τὴς συνεχεῖς ἥττας τῶν Ἑλλήνων, ἂν ἀπεδείκνυετο ὅτι τὸ τακτικόν τοῦ Ἰμπραήμ ἦτο ἐφάρμιλλον πρὸς τὸ σύγχρονα εὐρωπαϊκόν. Ἡ ἔρευνα ἀπέδειξεν ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι διὰ τῆς τακτικῆς αὐτῶν ἐκγυμνάσεως εἶχον ὑπεροχὴν τινα ἀπέναντι τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι ἐμάχοντο εἰσέτι ἀτάκτως. Ἀπέδειξεν ὅμως ἐπίσης ὅτι ἡ ὑπεροχὴ αὕτη δὲν εἶχεν ἀποφασιστικὴν σημασίαν καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες καταλλήλως ἀμυνόμενοι κατ' ἀρχάς μέχρι τοῦ ὀργανώσασθαι καὶ μικρὸν τακτικὸν σῶμα, ῥηδύναντο ἄριστα νὰ συγκρατήσουν τὸν ἐπιδρομέα. Τὸ Αἰγυπτιακὸν τακτικὸν ἀνεπαρκῶς γεγυμνασμένον κακῶς ἐφοδιασμένον, ἄνευ ἰδανικῶν καὶ μὲ ψυχολογίαν δουλικὴν ἦτο πολὺ κατώτερον τῆς φήμης του ὅτε τὴν αὐγὴν τῆς 13ης Ἰουνίου ἤρχισε νὰ κατακλύβῃ τὴν Ἀργολικὴν πεδιάδα.-

Οἱ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις, οἱ Ἕλληνες ἑτακτοὶ, ὑπελείποντο τῶν Αἰγυπτίων ἀκριβῶς ἔνεκα τῆς ἑστώ καὶ ἐλλειποῦς τακτικῆς ἐκγυμνάσεως τῶν τελευταίων. Ἐπίσης διότι εἶχον νὰ ἀντεπεξέλθουν πρὸς τὸ ἑτακτὸν ἀλλ' ἄριστον Αἰγυπτιακὸν ἱππικόν. Οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἂν ἄλλοι ὥς ἐμφύχον ὕλικόν καὶ ἡ ψυχικὴ ὁμοίως αὕτη ὑπεροχὴ τῶν εἶχε σημαντικῶς ἐξουδετερωθεῖ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐξ αἰτίας, τῆν ἐμπύλιναν πολέμῳ, τῶν ὁπῶν ἡ ἐνέμνησις ἦτο πρόσφατος, καὶ ἐξ αἰτίας τῶν προσοπικῶν ἀνταγωνισμῶν καὶ τῆς κυβερνητικῆς ἀδρανείας.-

Τῆς κυβερνήσεως αἱ εὐθύναι εἶναι κολλοσιμαῖαι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην. Ἀντιδρῶσα ἡ κυβερνήσις δι' ἡμιμέτρων, δι' ἀπροσδόκων μέτρων, ἢ καὶ πλήρως ἀπρακτοῦσα πρὸ τοῦ σοβαροτέρου κινδύνου συνεκέντρωσε πᾶσαν τὴν προσοχὴν αὐτῆς εἰς τὴς κομματικὰς ἐρίδας καὶ τοὺς πατριαστικούς ἀγῶνας, μὴ διστάζουσα νὰ καταδαπανῇ καὶ αὐτὰ τὰ ἔθνικα ὀφθαλμοὶ διὰ τοὺς τελευταίους τοὺς σκοποὺς καὶ μόνον. Ἡ ὀργάνωσις τῆς ἀμύνης τοῦ λαοῦ εἶναι τραγικῶς με-

λάνόν σημεῖον δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι τότε ἦσαν ὑπεύθυνοι διὰ τὴν τύχην τῆς Ἐπαναστάσεως.-

Ἄλλ' ἡ στάσις αὕτη ἀκριβῶς τῆς κυβερνήσεως μεγαλύνει τὴν τιμὴν, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τοὺς ἀλίγους ἐκείνους ἄνδρας, τὸν Καρυγιάννην, τὸν Ἰηλάντην, τὸν Καυρομιχάλην καὶ τινὰς ἄλλους, οἱ ὅποιοι ὀργάνωσαν τὴν ἀντίστασιν τῶν Ὑλῶν καὶ ἐπολέμησαν ἐκεί μεσότητους τὴν ἱστορικὴν ἡμέραν τῆς 13ης Ἰουνίου.-

Περὶ σφόδρον εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ἀντικαίου τοῦ ἡ εἰς τὴν ἰδικὴν του δύναμιν ὑπελόγιζεν ὁ Ἰμπραήμ, ὅτε ἀνεχᾶται ἐκ Τριπόλεως διὰ τὴν Ἀργολίδα. Μελετημένον σχέδιον διὰ τὴν ἐπιχειρήσιν ταύτην δὲν εἶχεν. Ἰσως ἠνοήθη εἰς ὅσον ταχύτερον ἢ ὅσον ὑπελόγιζεν ἡ δόξ διὰ τὴν λαμπροτέραν ἐκ τῶν νικῶν τὰς ὁποίας εἶχον δραματισθῇ τὴν κατὰκτησιν τῆς Ἰδίας. Ἐπεδομένον τὴν μέχρι τότε πεῖραν του περὶ τῆς ἀξίας τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, καὶ ἐλπίζαν Ἰσως εἰς τὸν παρὰγοντα τῆς προδοσίας καὶ τοῦ πᾶνικοῦ, ὅστις συνεῖχε τοὺς Ἑλληνας, δὲν εὗρισκετο ἔξω τῆς πραγματικότητος πιστεῦσαν εἰς εὐκολὸν νίκην. Τὸ μόνον τὸ ὅποτον δὲν ὑπελόγισεν ἦτο ὅτι, ἔστω καὶ τὴν τελευταίαν στιγμὴν, λαὸς ὅστις ἐκανεστάρτησε πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας του καὶ ὅστις πρὸς στιγμήν εἶχε λησμονήσει τὸν σκοπὸν τοῦ ἀγῶνος τοῦ ἐξ αἰτίας τῶν διχονοειῶν τῶν ἀρχηγῶν του, οὐδ' ἠδύνατο αἰωνίως νὰ ἐκανεύρη ἑαυτὸν καὶ νὰ ἀγωνισθῇ ὡς καὶ πρότερον. Καὶ οὕτως αὐτὸ ἀκριβῶς συνέβη καὶ μάλιστα κατὰ τὸν ἡρωϊκώτερον τρόπον.-

Οἱ Ἑλληνες ἐν ὕλοις βόσσαν τὴν μάχην ἥ ὁποία ἐκρίνε τὴν ὑπαρξιν τῆς Ἐπαναστάσεως ἐν Πελοποννήσῳ. Ἐξ ὧσαν ἐλέχθησαν ἐν τοῖς ἀνωτέρω κεφαλαίοις γίνεται φανερόν ὅτι οἱ Ἑλληνες πολεμῶντες ἐν ὕλοις δὲν ἐπόλεμον ἀπλῶς διὰ τὴν παραλιακὴν ταύτην θέσιν ἣ γινώσκοντο καὶ διὰ τὴν ἀνεπαρκῆς ἐφοδισμένην κρατεῦσσαν αὐτῶν

τὸ Καὺπλιον, καὶ διὰ τὴν πρὸς τὴν Στερεάν θύσαν Δρόν καὶ διὰ τὴν ἐν τῇ Ἀργολικῇ κόλπῳ κυριαρχίαν καὶ διὰ τὴν ἰσχυρίαν τῆς κυρίας αὐτῶν ναυτικῆς βάρσεως, τῆς ὕδατος, ἔκ τῆς ἐκθέσεως τῶν σκοπῶν τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ἰμπραήμ εἰς τὴν Ἀργολίδα, γνωρίζομεν ὅτι πάντα τὰ ἀνωτέρω ἀπετέλουν βασικὰς ἐπιδιώξεις τῶν Αἰγυπτίων, τὰς ὁποίας ἂν ἐπετύγγανον ὅς ἔφερον τὴν Ἐκανάστασιν ἐν Πελοποννήσῳ εἰς ἀπελπιστικὴν θέσιν.-

Οἱ Ἕλληνες ἐν Κύλοις δὲν ἐκέρδισαν ἀπλᾶς στρατιωτικὴν τινὰ νίκην μετὰ τῆς σοβαροτάτης συνεπειᾶς τὸς ὁποίας ἀνωτέρω ἀνεσέραμεν. Ἐκέρδισαν καὶ νίκην ἠθικὴν. Ἐντὸς τοῦ καπνοῦ τῆς μάχης ἐκανεῦρον ἀκέραιον τὸ ἰδανικόν τοῦ ἀγῶνος τῶν, διέλυσαν τὸν θρῦλόν περὶ τοῦ ἀητητήτου τοῦ Ἰμπραήμ καὶ ἔδωσαν εἰς τὸν ἔξω κόσμον ἐν ἐπὶ πλέον δεῖγμα τῆς ἀποφάσεως αὐτῶν διὰ τὴν ἀπελευθερώσιν τῶν. Καὶ τὸ δεῖγμα τοῦτο δὲν ἦτο μικρᾶς σημασίας, διότι ἤρχετο κατόπιν ~~μακροτάτης~~ μακροτάτης περιόδου ἀναξίου ἐσωτερικοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ ἀδυναμίας.-

Ἡ μάχη τῶν Κύλων ἔδειξε καὶ τὸν ὁρθὸν τρόπον δι' οὗ ἔπρεπε νὰ πολεμηθῇ ὁ Ἰμπραήμ. Διὰ τῆς ὁργανώσεως δηλαδὴ μονίμων δυνάμεων εἰς δύσβατα σημεῖα. Τὸν τρόπον τοῦτον πρὸ πολλοῦ εἶχεν ὑποδείξει εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὁ Ρωμαῖος. Οἱ Κῶλοι ἀποτελοῦν τὴν τρανοτέραν δικαίωσιν τῶν ἀπέναντι του.-

Οἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ ἱππικοῦ ἔξωθεν τοῦ Καὺπλίου τὴν 15ῃ Ἰουνίου ἔδειξαν εἰς τοὺς Ἕλληνας πόσον ἀπαραίτητον ἦτο νὰ ὁργανώσουν ἑστῶ καὶ μικρὸν τι σῶμα ἱππέων. Διὰ τοῦτο δεξιέται ἡ μετ' ὀλίγας ἡμέρας, συγχρόνως πρὸς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ τακτι-

κοῦ ὑπὸ τοῦ Fabvier , σύστασις μιᾶς ἑλῆς ἱππικοῦ.-

Δίκαιος πόρος τιμῆς διὰ τοὺς πρωταγωνιστὰς τῶν κύλων, τὸν
ἐκφυγιστὴν, τὸν ὑπερλάντην καὶ τὸν μαυρομιχάλην, εἶναι νὰ τε
λειάσωμεν τὴν μελέτην μας ἀναμνησκόμενοι τῆς πρωταρχικῆς συμ-
βολῆς αὐτῶν εἰς τὴν νίκην. Ἀντίθετοι πρὸς τὸ γενικὸν πνεῦμα
τῆς ἀδρανείας καὶ τῆς ἡττοκαθείας καὶ παραμερίζοντες τὰς κομμα-
τικὰς μικροσιλοτιμίας, προσέφεραν ἰκεραῖους τοὺς ἑαυτοὺς τῶν
εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος, ἐκαμισθέντες τὸ βῆρος τῆς ἀντι-
στάσεως, τὴν ὁποίαν οὐκ ἠδυνήθησαν νὰ ὀργανώσουν αἱ ἐκίσημοι
καὶ ὑπεύθυνοι ἀρχαί.-

Τ Ε Λ Ο Σ

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠΩΛΕΙΣΩΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΙΓΥΠΤΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ
ΜΑΧΗΝ ΤΩΝ ΜΥΛΩΝ.

Πηγαί	Έλληνες			Αιγύπτιοι		
	Νεκροί	Γραμμ.	Αδιάκρ.	Νεκρ.	Γραμμ.	Αδιάκρ.
Μακρυγιάννης, Β', 175 καί 177	2	2		500π.		
'Αρχ. Ύδρας, ΙΑ' 379	1	1				300α.
'Αρχ.Θ.Κολοκοτρώνη, Β', 351-2	1	1		100α.	100α.	
'Αρχ.Κουντ.Δ', 572	1	1		80α.	160α.	
Φίλος τοῦ Νόμου, 126, 15.6.1825	1	1				500π.
Μακρυγιάννης, Β', 476, 520	1	2				500π.
Σπηλιάδης, Β', 331	1	1		150π.	150π.	
Τρικούπης, Γ', 165	3Ε+1Φ	4 - 5				50π.
Ζουλοῦ , Β', 218	3-4Ε+Φ					50-100
'Αρχ.Θ.Κολοκοτρώνη, Β', 343		1		150π.	150α.	
Κασομούλης, Β', 180		5 - 6				
Γρηγοριάδης, 180			17			250
'Αρχ.Θ.Κολοκοτρώνη, Β', 347-8				150π.	150α.	
Φίλος τοῦ Νόμου, 127, 19.6.1825						400
'Αρχ.Κουντ.Δ', 591				62π.		
'Αρχ.Κουντ.Δ', 579				300π.		
'Εφημερίς Ἀθηνῶν, 70-71, 19.6.1825				300α.	300α.	
Σωκλ , Β' 92						150
Howe, Letters ..79.						100π.
'Αρχ.Ρώμα, Α', 582						400π.
Ημερησίαι, Γουναλ Ε. & Β', 326						100

Ε = Έλληνες π * περίπου
Φ = Φιλέλληνες & = καί ἄνω

Παρατηρήσεις. Κατ'οὐσίαν δὲν ὑπάρχει διαφορά μεταξύ τῶν πηγῶν αἱ ὁποῖαι δέχονται 1 καὶ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι δέχονται 2 νεκρούς Ἑλλήνας, ἐπειδὴ δ' ἱμπεριατὸς δύναται νὰ ἐκλήθῃ καὶ ὁ νεκρὸς καὶ ὡς τραυματίας. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς τραυματίας. Ὁ Μακρυγιάννης (α', 177) ἐνῶ δέχεται δύο νεκρούς, δέχεται καὶ δύο τραυματίας καὶ οὐχὶ ἕνα, ὅπως εἰς τὰς σελ. 476 καὶ 520. Ἡ πληροσφορία τοῦ αὐτοῦ ἀναιρεῖται ὑπὸ τῶν δύο Ἑλλαν καὶ δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς σύγχυσιν. Κατὰ τὸν HUMPHREYS Ε.δ. ἐλαφρῶς ἐτραυματίσθη καὶ ὁ GRAILLARD

Κατὰ τὸ Ἑγγρ. τοῦ Ἰκτ. Γ', 8217, 17.6.1825, π.θ. Καλοκοτράνην (ΓΑΚ., Ἰκ. Πολ.) μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης αἱ Αἰγυπτιακαὶ ἀπώλειαι ἦσαν ἀνεξακριβῆστοι. -

Ὑπὸ πολλῶν πηγῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουν προέλευσιν κυρίως ἐκ καταθέσεων Αἰγυπτίων λιποτακτῶν, ἀναφέρεται ὅτι καὶ ὁ Ἰμπεραὶς ἐτραυματίσθη εἰς τὴν χεῖρα κατὰ τὴν μάχην τῶν Μύλων (βλ. Ἀρχ. θ. Καλοκοτράνη, α', 357, Ἀρχ. Φουντ. δ', 591, Ἀρχ. Ἰόρδας ΙΑ', 391, "Ε. τοῦ Μόρου", 128, 22.6.1825, 129, 26.6.1825 "Ἑλλ. Ἀρ. νικῆς", 51, 27.6.1825, "Ἐφ. Ἀθηνῶν", 72, 26.6.1825, Humphreys, Ε.δ. β', 325). Δύο Ἕλληνες αἰχμάλωτοι, οἱ ὁποῖοι κατέφευγαν νὰ διασφύγουν, εἰς τὰς καταθέσεις αὐτῶν δὲν διαλογῶν περὶ τραυματισμοῦ τοῦ Ἰμπεραίᾳ, μολονότι, ὅν πραγματικῶς ἐτραυματίσθη ὅς ἐπρεπε νὰ τὸ γνωρίζουν, ὅπως φαίνεται ἐξ Ἑλλαν πληροφοριῶν (βλ. ΓΑΚ., Ἰκ. Ἀστυν. (Ἀστυν. ἐξετάσεις τοῦ "Γιδννή", 1.7.1825 Ἀστυν. ἐξέτ. Ν. Μοθωνίου, 1.4. (γρ. 7) 1825, Ἐστ. ἐξέτ. Ν. Μοθωνίου 2.7.1825, συνημ. πρὸς τὸ Ἑγγρ. τῆς Γεν. Ἀστ. Ναυπλίου, Γ, 583, 3.7.1825, π. Ἰκ. Ἀστυν)). -

Μεταξὺ τῶν Αἰγυπτίων τραυματιῶν ἀναφέρεται καὶ ὁ Σουλταμάν βέης, κατὰ πληροφορίας αἰχμαλῶτων καὶ οὗτος ἐτραυμα

τίσθη εἰς τὴν χεῖρα (βλ. 'Αρχ.Κουντ. Δ', 599, EMERSON JOURNAL, E. d. Δ', 253-4, πρλ καὶ Σηλιαδὸν, Β', 331). Εἰς ἐκτὸν Ἑλλήνων οἱ ὅποιοι ἐπολέμησαν εἰς τοὺς ἰσχυρίζετο, ὅτι ἐφό- νευσε τὸν Εὐλαεῖμιν διὰ τοῦ ἰδίου τοῦ Ἑκλου (βλ. LAUVERGNE, 191). Τοῦτο εἶναι ἀνακριβές ~~καὶ ἀνιστόρητον~~.

Πάντα ταῦτα δεῖκνύουν πόσον δυσπίστος πρέπει νὰ δεχά- μεθα τὴς περὶ τῶν ἀπώλειαν τῶν Αἰγυπτίων πληροφορίας. Ἀπὸ τῶν πρώτων μετὰ τὴν μάχην ἄρῶν ἤρχισαν νὰ κυκλοφοροῦν ἀπίθι- νοι φῆμαι (βλ. HOWE, LETTERS...79). Ἐνδεικτικαί πάντως εἶναι αἱ πληροφορίες τοῦ Γεῖννη Ἀτταλειώτη, ὅστις εἶχεν αἰχμαλωτισθῇ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ εὕρισκετο εἰς Κεφαλάρι, ὅτε δ' Ἰμπραήμ ἐπέστρεψεν ἐκεῖ ἐκ τῶν τοῦλων. Ἀποῦ "ἐρώστα- ξεθὼν πόλεμον δύο ἔρας" (δ' Ἰμπραήμ εἰς τοὺς τοῦλους), λέγει δ' Ἀτταλειώτης, ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Κεφαλάρι συνοδεύων "48 πλη- γμένους καὶ 23 φονευμένους καὶ 4 ἰππεῖς" (βλ. ΓΑΥ., Ἰκ. Ἰστο. (Ἰστον.καταθέσεις τοῦ "Γεῖννη" 1.7.1925). Ἐκ τῆς καταθέσεως ταύτης ἐπιβεβαιοῦται ὅτι αἱ ἀπώλειαι τῶν Αἰγυπτίων ἦσαν πόν- τας κολῦ ἀνώτεραι τῶν Ἑλλήνων. Ἰσοδεικνύεται ὅμως ἐπίσης ὅτι δὲν ἔφθασαν τοὺς ἀπιδότους ἰσχυροὺς τοὺς ὅποιους παραδίδουν αἱ πηγαί (βλ. τὸν ἴδιον πίνακα). Ἄν λάβωμεν ὅτ' ὅτι αἱ ἀπώ- λειαι τῆς δυνάμεως ἀναφέρει δ' Ἀτταλειώτης ἴσοροῦν εἰς τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἀπογευματινῶν ἐπιχειρήσεων (2 ἄρῶν), αἱ τινες ἦσαν καὶ αἱ φονικότεραι, συνάμειθα προσέτιοντες εἰς τὴς ἀπώλειας ταύτας ἔνα 30% περίπου διὰ τῆς προῖνός καὶ λοιπῆς ἀπώλειας τῶν Αἰγυπτίων κατὰ τὴν 13ην Ἰουνίου, νὰ εὐρωμεν τὰς συνολικὰς ἀπώλειας: 48 τραυμ. + 23 νεκροὶ + 4 ἰππεῖς = 75 + 25 (30% περίπου) = 100 πρλ. καὶ GORDON, HOWE καὶ HUMPHREYS E. d. (πίναξ).-

Ἡ δυσαναλογία μεταξύ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Αἰγυπτιακῶν ἀκαλειῶν δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι, πρῶτον, ἦσαν ἀκάλυπτοι ὥς ἐπιτιθέμενοι καὶ δεῦτερον, ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ συναθροῦνται ἐντός στενῶν διαβάσεων, ἐξ αἰτίας τῶν ἐλῶν, παρέχοντες οὕτω μεγαλύτερον στόχον. Ἀντιθέτως οἱ Ἕλληνες ἐκαλύπτοντο ὀπισθεν τῶν τοίχων καὶ τῶν χαρακμάτων τὰ ὅποια ἐκ τῶν προτέρων εἶχον ἐτοιμάσει (βλ. JOURDAIN, B, 185-186).-

Π Η Γ Α Ι

Α' Έ γ γ ρ α φ α

1. Άνεκδοτα Έγγραφα.

Ι Έλληνικά Άρχεϊα τοῦ Κράτους α') Άρχεϊον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστα-
σεως. Κλάδοι: 1) Ἐπιτελεστικόν, 2) Ὑπουργεῖον Πολέμου, 3) Ὑπουργεῖον Πυ-
τικῶν, 4) Ὑπουργεῖον Οἰκονομίας, 5) Ὑπουργεῖον Ἑσωτερικῶν, 6) Ὑπουρ-
γεῖον Ἀστυνομίας, 7) Ὑπουργεῖον Ὀρησιμίας, 8) Ὑπουργεῖον Δικαίου, 9)
Ἑθνικόν Ταμεῖον, 10) Πρωτόκολλον τοῦ Ὑπουργείου Πολέμου (1825), 11)
Πρωτόκολλον τοῦ Ὑπουργείου Πυρρικών (1825), 12) Πρωτόκολλον ἑκστρατείας
Γ. Κουντουριώτου (1825).

β') Ἀρχεῖον Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου.

ΙΙ Κουρσεῖον Ἑπανάστασης: Ἀρχεῖον Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως.

2. Ἐκδόμενα Έγγραφα.

Ἀρχεῖον τῆς κοινότητος Ὑδρας, ἔκδ. Ἀντ. Λαγνοῦ, Πειραιεύς, 1921-
1932, τόμ. Α'-ΙΣΤ'.

Ἀρχεῖα Λαζάρου καὶ Γεωργίου Κουντουριώτου, ἔκδ. Ἀντ. Λαγνοῦ, Πειραι-
εύς, 1921-19, τόμ. Α'-

Ἀρχεῖον Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, ἔκδ. Ἰ. Θεοφανίδου, Ἱστορικόν Ἀρχεῖ-
ον, τόμ. Β'.

Ἀρχεῖον τοῦ στρατηγοῦ Ἰω. Παρρυγιάννη, ἔκδ. Ἰ. Βαλταγιάννη, Ἀθήναι,
1907, τόμ. Α' (Έγγραφα).

Ἱστορικόν Ἀρχεῖον Διον. Ράμα, ἔκδ. Α. Καμπούρογλου, τόμ. Α (1819-1825),
Ἀθήναι, 1901-1906.

Κολοκοτρώνη Ἰω., Ἑλληνικά θρονήματα, ἤτοι ἐπιστολαὶ καὶ διέφορα
Έγγραφα ἀφορῶντα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν, ἀπὸ 1821 μέχρι

1825, έκδ. Χ. Φιλαδελφείας, Ἀθήναι 1856.

Ἀναργύρου Ἀνδρέου Χ' Ἀναργύρου, Τὰ Σπετσιωτικά, ἤτοι συλλογή ιστο-
ρικῶν ἐγγράφων καὶ δημονημάτων ἀφορπόντων εἰς καὶ ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐ-
πανάστασιν τοῦ 1821, ῥυσοθεῖσα ἐκ τῶν ἀρχεῖων τῆς νήσου Σπετιῶν, συμπλη-
ρωθεῖσα δὲ ἐκ τῶν τοῦ Κράτους ἀρχεῖων καὶ ἄλλων πηγῶν, τόμ. Α'-Ε', Ἀθή-
ναι, 1861-1925.

Μόρουκα Δ., Τὰ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, ἤτοι συλλογή τῶν
περὶ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος ἀναγεννησμένην Ἑλλάδα συνταχθέντων
πολιτευμάτων, νόμων καὶ ἄλλων ἐπισήμων πράξεων, ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τέ-
λους τοῦ 1832, τόμ. Α'-ΙΔ', Πειραιεύς-Ἀθήναι, 1839-1852.

Β' Ἀπομνημονεύματα καὶ ἡμε-
ρολογία.

Emorson J., Peccio G., Humphreys W., A picture of Greece in 1825, as
exhibited in the personal narratives of Emorson J., Peccio G. and
Humphreys W., comprising a detailed account of the late campaign, and
sketches of the principal military, naval and political chiefs, τόμ.
Α'-Β', Λονδίνον, 1826 (βλ. καὶ γαλλικὴν μετ' ᾠράσιν ἀπὸ Jean Cohen, Παρι-
σιοί, 1830). Εἰς τὸν τόμον Α' ὑπάρχει τοῦ J. Emorson, Journal of a resi-
dence among the Greeks in 1825. Εἰς τὸν τόμον Β' ὑπάρχουν: α) τοῦ G.
Peccio, A visit to Greece in the spring of 1825 καὶ β) τοῦ W. Humphreys,
W., Journal of a visit to Greece.

Orassot Ed., Souvenir de Grèce, 1838 (Γεννήδειος)

Howe Samuel, Letters and Journals during the Greek Revolution, Λον-
δίνον, 1907.

Humphreys W., βλ. Ἀντ. Emorson

Τὸ βλ. καὶ ἄλλων μελετῶν ἐπὶ Σπ. ἀπομνημονίων καὶ ἡμερ. ἐκ τῆς
24 καὶ 25 τοῦ 1825, Ἀθήναι 1885.

Jourdain, Mémoires historiques et militaires sur les événements de la Grèce, τόμ. Α-Β, Παρίσι, 1828.

Κασομούλης Π., 'Ενθυμήματα στρατιωτικά τῆς Ἑπὶν στάσεως τῶν Ἑλλήνων, 1821-1833, ἐκδ. Γιάννη Βλαχογιάννη, τόμ. Α-Γ, Ἀθήναι, 1939-1942.

Κολοκοτρώνης ὁ Γεώργιος, Διήγησις συμβάντων τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, τόμ. Α-Β, Ἀθήναι, 1839 (Ἀπομνημονεύματα).

Κοντάρη Ἀν., Ἀπομνημονεύματα (ἐνέκδοτα, εἰς τοὺς Γενικοὺς Ἀρχελοὺς τοῦ Κράτους).

Κοιτοβουλίδου Κ., Ἀπομνημονεύματα τοῦ περὶ τῆς ἰνδεκροτησίας τῆς Ἑλλάδος πολέμου τῶν Κρητῶν, Ἀθήναι, 1859.

Λαυταράς Π., Souvenirs de Grèce pendant la campagne de 1825 (ou Mémoires historiques et biographiques sur Ibrahim, son armée, Khourchid, Elvo, Kari et autres généraux de l'expédition d'Egypte en Morée, Παρίσι, 1828.

Μακρυγιάννης, Ἀρχεῖον τοῦ στρατηγοῦ Ἰω. Μακρυγιάννη, ἐκδ. Ἰω. Βλαχογιάννη, Ἀθήναι, 1907, τόμ. Β' (Ἀπομνημονεύματα).

Μεταξά Κ., Ἱστορικά Ἀπομνημονεύματα ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως, Ἀθήναι, 1878.

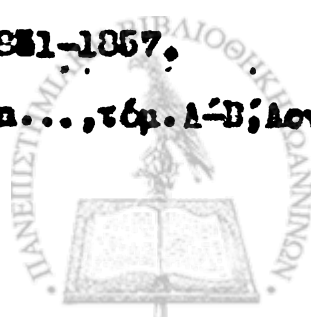
Millington J., Memoirs of the affairs of Greece; containing an account of the military and political events, which occurred in 1823 and following years, Λονδῖνον, 1831.

Peccio G., βλ. ἑντ. Εισαγωγή.

Raybaud Maxime, Mémoires sur la Grèce pour servir à l'histoire de la guerre de l'Indépendance accompagnées de plans topographiques, τόμ. Α-Β, Παρίσι, 1824-1825.

Σπηλιόπουλος Π., Ἀπομνημονεύματα, τόμ. Α-Β, Ἀθήναι, 1831-1837.

Shan Ch., Journal of a voyage up the mediterranean..., τόμ. Α-Β, Λον-

δίνον, 182

Χρυσοϋσοποδίου Πάριος ή Παρίου, 'Απορνημονεύρατι περί της 'Ελλη-
νικής 'Επαναστάσεως, έκδ. Σταύρου 'Ανδρσοποδίου, τόμ. Α-Β, 'Αθήναι, 1899.

Γ' 'Εφημερίδες

σύγχρονοι πρός τά γεγονότα ή 'έχου-
σα 'Ερора συγχρόνων πρός αυτά.

Εβλος τοῦ Πόρου (1825).

'Ελληνικό Χρονικό (1825).

'Εφημερίς 'Αθηνών (1825).

'Αθηνά (1833).

Γενική 'Εφημερίς της 'Ελλάδος.

Πρωτός Τοχυρόμος (1865).

'Ενοσάλαχ (1865).

'Εθνική (1834).

Δ' Συνθετικά έργα

συγχρόνων πρός τά γεγονότα συγγρα-
φών χρησιμεύοντα ως έρεσοί ή έρ-
ρεσοί πηγαι.

Βουλνιέου Χρ., 'Ιστορία των κατά την 'Ελληνικήν 'Επανάστασιν έκστρα-
τειών και μαχών και των μετά ταῦτα συμβάντων ὡς μετέσχεν ὁ τοπτικός
πρωτός, ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1833, έκδ. γ', 'Αθήναι 1901 (ή πρώτη έκδ.
ἔδ 1837).

Γουβλά 'Αναστ., Βίοι παράλληλοι των ἐπὶ της 'Αναγεννήσεως της 'Ελλά-
δος διαπρεφέντων ἀνδρῶν, τόμ. Α-Β, 'Αθήναι, 1869-1876.

Γρηγοριάδου 'Αθαν., 'Ιστορικὰς ἀλήθειαι, 'Αθήναι, 1934.

Gordon Th., History of the Greek Revolution, τόμ. Α-Β, Λονδίνον, 1844.

Leake W., An historical and topographical outline of the Greek Revolution, έκδ. β', Λονδίνον, 1826.

Ηλιοδόμου Κ., Υπόμνημα τῆς νήσου Ξέρων, τόμ. Α-Β, Ἀθήναι, 1862.

Οίχονόρου Η., Ἱστορικὴ τῆς Ἑλληνικῆς παλαιογενεσῆς ἡ ὁ ἐκείνη τῶν Ἑλλήνων ἀγών, Ἀθήναι, 1873.

Ὁρλάνδου Ἀν.στ., Νουטיκὴ, ἢ τοῖς Ἱστορικὰ τῶν κατὰ τὸν θάλασσαν ἐκστρατείας τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνα περιγράφοντες ἐπὶ τῶν τριῶν νουטיκῶν νήσων ἰδίας δὲ τῶν ὁπλοῦν, τόμ. Α-Β, Ἀθήναι, 1869.

Παπαδοπούλου Κίρκου, Ἀνασκαφὴ τῶν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηναίων (τοῦ Σουμπερλῆ) ἀντιπροσθέντων περὶ τοῦ στρατηγοῦ Ὀδ. Ἀνδροῦτσου, Ἀθήναι, 1837.

Παπαδοπούλου Κίρκου Η., Histoire complète des événements de la Grèce, έκδ. β', τόμ. Α-Γ, Παρίσιος, 1825.

Riss Heroules Jacovatz, Histoire moderne de la Grèce, depuis la chute de l'empire d'Orient, Γενεύη, 1823.

Σούτσου Ἀλεξ., Histoire de la Révolution Grecque, Παρίσιος, 1829.

Τριμοῦρη Σπ., Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς ἑπαναστάσεως, έκδ. γ', τόμ. Α-Δ, Ἀθήναι, 1838.

Finlay G., History of the Greek Revolution, τόμ. Α-Β, Ἐκδοθῆναι-Λονδίνον, 1861.

Finlay G., A history of Greece from its conquest by the Romans to the present time, b.C. 146 to a.D. 1864, τόμ. Α-Ε, Ὁξφόρδη, 1877.

De Vette Ἀμβροσίου, Ἱστορία τῆς ἱστορίας τῆς ἐκγεννηθείσης Ἑλλάδος, 1718-1838, τόμ. Α-Δ, Ἀθήναι, 1839-1841.

Σ' ΕΙΚΟΝΕΣ.

Ηλιοδόμου Κ., Histoire picturale de la guerre de l'

Gordon Th., History of the Greek Revolution, τόμ. Α-Β, Λονδίνον, 1844.

Loake W., An historical and political outline of the Greek Revolution, έκδ. β', Λονδίνον, 1826.

Πικροδήμου Κ., Ὑπόμνημα τῆς νήσου Ήρῶν, τόμ. Α-Β, Ἀθήναι, 1862.

Οἰκονόμου Η., Ἱστορικὴ τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας ἡ ὁ ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων ἀγὼν, Ἀθήναι, 1873.

Ὁρλάνδου Ἀν. σκ., Ηνωτικὴ, ἢτοι Ἱστορικὴ τῶν κατὰ τὸν θάλασσαν ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος ἀγὼνα περιγράφοντα ὑπὸ τῶν τριῶν νηυτικῶν νήσων ἰβλως δὲ τῶν ἑπαισίων, τόμ. Α-Β, Ἀθήναι, 1869.

Παραδοπούλου Κίρρα, Ἀνέκδοτὴ τῶν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηναίων (τὸ Εὐμερὴς) ἀναφορὰς περὶ τοῦ στρατηγοῦ Ὀδ. Ἀνδροῦτσου, Ἀθήναι, 1835

Reffoncel M., Histoire complète des événements de la Grèce, έκδ. β', τόμ. Α-Γ, Παρίσιος, 1825.

Risso Hercules Jacovaky, Histoire moderne de la Grèce, depuis la chute de l'empire d'Orient, Γενεύη, 1823.

Σούτσου Ἀλεξ., Histoire de la Révolution Grecque, Παρίσιος, 1829.

Τριχούρη Σπ., Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς ἑκπαιδείσεως, έκδ. γ', τόμ. Α-Δ, Ἀθήναι, 1888.

Finlay G., History of the Greek Revolution, τόμ. Α-Β, Ἐκ μπουδγγον-Λονδίνον, 1861.

Finlay G., A history of Greece from its conquest by the Romans to the present time, b.C. 146 to a.D. 1864, τόμ. Α-Ε, Ὁξφόρδη, 1877.

Σελυτὴ Ἀμβροσίου, Ἱστορίη τῆς ἱστορίας τῆς ἀνεγεννηθείσης Ἑλλάδος, 1715-1813, τόμ. Α-Δ, Ἀθήναι, 1839-1841.

Σ' Εἰκόνες.

Μουρατιάνη Ἐλ. - Μυράτσης Η., Histoire picturale de la guerre de l'

Εκδόσεις Hellenique, έκδ. Γενναδίου-Βοινοπούλου Παρίσι το 1921

Β Ο Η Θ Η Μ Α Τ Α

Αννίνου Ηλένη, Ιστορικά σημειώματα, 'Αθήναι, 1925.

Ανυΐου, Η πόλις Παύλας, Περιοδ. 'Αποθήκη ἀρετῶν γνώσεων, Ερμούνη, τόμ. Η' (1844), σελ. 149-150.

Ανυΐου, Τὰ φρούρια τῆς Παύλας, ἐφημ. 'Ονήσιονδρος, τόμ. Δ (1866), σελ. 65 κέζ.

Αρβανιτόν Γ., Chronométrio macedonico, 'Αθήναι, 1934.

Βαρδυνιώτου Δ., Η ρά τόν 'Ερασίονον, 'Ημερολόγιον Ποικίλης Στοᾶς, ἔτος Β' (1885), σελ. 403 κέζ.

Βέη Η., Η Τρίπολις πρό τοῦ δεκάτου ἐρδόμενου αἰῶνος, περ. 'Αθήναι, τόμ. ΙΗ' (1906), σελ. 608 κέζ.

Βλάχου Η., 'Η γένεσις τοῦ ἀγγλικοῦ, τοῦ γαλλικοῦ καί τοῦ ρωσσικοῦ κόμματος ἐν 'Ελλάδι, 'Αθήναι, 1939.

Βόβιδου Α., Le général Fabvier, Παρίσι, 1904.

Dricault Ελ.-Théophile Η., Histoire diplomatique de la Grèce de 1821 à nos jours, τόμ. Α', Παρίσι, 1925.

Θεοφανίου 'Ι., 'Ιστορία τοῦ 'Ελληνικοῦ ναυτικοῦ, 'Αθήναι, 1932.

Κορινιώτου 'Ιω., 'Ιστορία τοῦ 'Αργους, μετ' εἰκόνων, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρις ἡμῶν, 'Αθήναι, 1892-1893.

Λαμπρινίδου Εὐχ., 'Η Παύλα ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καὶ ἡμῶν, 'Αθήναι, 1898.

Λέστρος Ο., 'Ο φιλελληνισμός ἐν 'Αμερική κατὰ τὴν 'Ελληνικὴν 'Εποχὴν, 'Αθήναι, 1928.

Μηλιόπουλος 'Αντ., Γεωγραφία πολιτικὴ, νέα καὶ ἀρχαία τοῦ νοτοῦ 'Αργολίδος καὶ Κορινθίας, 'Αθήναι, 1898.

Πεννέτς Δ., Επιστολή πρὸς τὸν συντάκτην τοῦ Ὀνησιδίου περὶ τῶν φρουρῶν τῆς Ἰκαρίας, Ἐφημερίδα τῶν Φιλοφρόνων, τόμ. ΙΔ' (1866), σελ. 873

Bouquoyville, Travels en Morée, à Constantinople etc., pendant les années 1798, 1799, 1802, etc... τόμ. Α-Γ, Παρίσι, 1805.

Παρισηίου Ἀνδρέου, La signification de l'oeuvre de Zoographos dans la peinture grecque du XIXe siècle, Ἀθήναι, 1939.

Παρισηίου Ἀνδρέου, Τὸν Εὐκλείδη στὴ Λαϊκή Γραμματική του, Ἀθήναι, 1940.

Ράδος Σ., La marine grecque pendant la guerre de l'Indépendance, Ἀθήναι, 1907.

Σταματιοῦ Μιχ., Ἡ Παλοπόννησος κατὰ τὴν δευτέρου τουρκοκρατίαν, Ἀθήναι, 1939.

Σταματιῆς Νικητ., Le mouvement des Philhellènes, μετὰφρ. ἀπὸ τῶν τίτλων "Οἱ Φιλέλληνες" ἀπὸ Κ.Τ.Μ. (=Καλλιότης Καμπούρογλου), περιοδ. Ἐξοδός, τόμ. Α' (1844).

Σελάντ Βασ., Ἱστορία τῆς Κρήτης, ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἀρχαιότητος μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, τόμ. Α-Γ, Χανιά, 1909-1910.

Tracy A., A note on Tripolitsa, Λαογραφία, τόμ. Ζ' (1911).

Loocke W., Travels in the Morea, with a map and plans, τόμ. Α-Γ, Λονδίον, 1830.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΠΗΓΩΝ ΚΑΙ
ΒΟΗΘΗΜΑΤΩΝ

ΠΗΓΑΙ

Α' Έγγραφα έκδοε δομενα

Gattaui René, Le règne de Mohamed Aly d' après les Archives Russes en Egy. Russes en Egypte. Tome 1er: Rapports consulaires de 1819 a 1833, Καίρον, 1931.

Douin G., Une mission militaire Française auprès de Mahamed Aly Correspondance des Généraux Belliard et Boyer, Καίρον, 1923.

Driault Ed., L' expédition de Crète et de Morée (1823-1828), Correspondance des Consuls de France en Egypte et en Crète, Καίρον, 1930.

Καί αι τρεις άνωτέρω συλλογαί έγγράφων άνήκουν εις τας έκδοσεις της Société Royale de Géographie d'Egypte υπό των γενικων τίτλων Publications spéciales sous les auspices de S.M. Fouad 1er.

Δις συνθετικα έργασυγχρονων προς
τά γεγονότα συγγραφών χρησιμεύοντων
ως άμεσοι ή έμμεσοι πηγαι.

Bulwer H. Lytton, An autumn (1824) in Greece; to which is subjoined, Greece to the close of 1825 by a resident with the Greeks, Λονδίνον, 1825.

D(eval) C(harles), Deux années à Constantinoble et en Morée (1825-1826), Λονδίνον-Παρίσιαι, 1828:

Δ Ε Ι Κ Τ Η Σ

- Αγαλόπουλος Γεωργίου, 74
 - Αγίου Νικολάου Λονή, 126
 - Αγιοπετρίται, 112, 131
 - Αέρας (δερμένι), 105
 - Αθήναι, 36, 100, 105, 106
 - Αίγυψος νήσοι, 105
 - Αίγινα, 105, 106, 115
 - Αίγυπτιοι, 13, 14, 33, 60, 62, 75
 - Ακράτα, 105, 106
 - Ακροκόρινθος, 19
 - Ακροναυκία, 20, 38
 - Αλβανός, 18, 62
 - Αλκυονίς, 45
 - Αλληλοδιδακτική, 36
 - Αλωνίστατα, 111
 - Αλωνιτσιώτης, ρα. Δημητράκου
 - Αμερικανός, 20
 - Αναγνώστου, 40
 - Ανδργυρος (καπετάν), 109
 - Αναστασίου, 111
 - Ανατολική, 2
 - Ανεμοδούρι, 6
 - Αρβανίτης Γεωργίου, 33
 - Αργείτης, 109
 - Αργολίς, 14, 15, 33, 37, 44, 62, 70, 72, 73, 77, 102, 102, 115, 117, 123, 125, 134, 136
 - Αργός, 23, 33, 72, 77, 84, 90, 103, 113, 115, 116, 122, 131, 132, 133
 - Αργυροκαστρίτης Κυρ., 89, 97
 - Αρεία, 22, 120
 - Αρματομένης (καπετάν), 65
 - Αρμάδα, 15, 72
 - Αργυρούτης Μιχ., 89, 97
 - Αιόλι, 105
 - Αχαιοί, 7, 13, 43, 70, 116, 117, 124, 125, 126, 127, 129
- Β
- Βαλαάνας Θ., 26, 30, 31
 - Βασιλειάδης Π., 102
 - Βελαύδαρου Νικ., 20
 - Βενετός, 20
 - Βουλαβιάνος, 4, 31, 32, 39, 40, 41
 - Βρεσθένης, 16
 - Βυζαντινός Ιρ., 80, 93
- Γ
- Γερμανός, 34
 - Γέροντα Νικηλ. Γεωργίου

Γκίκας, 87, 90

Γκρίτσαλης 'Ι., III

Γκούρας 'Ι., 105, 106

Γορτυνία, ~~XXXI~~ 5, 110

Γράμμος μελ., 54

Γρηγοριάδης Νικ., 40

Γύρος, 125, 126, 127, 128

Δ

Δεκρόζης, 28, 79

Δελανουά, 28

Δεληγιάννης Δ., III

Δεληγιάννης Κ., 110, 113, 114, 115

Δερρενάκια, 103, 104, 115, 128, 130

Δερρένια, 19, 103, 104, 105, 106, 112, ~~XXX~~ Εσβολα, 2

115

Δερβενοχώρια, 106

De Rigny, 60, 73, 87, 91, 92, 98

Δημάκης 'Ιερομνήμων, 40

Δημητρακόπουλος Γ., 111, 125, 126

Δημητρακόπουλος Π., 34

Δημητρόπουλος Π., 40

Δούκας 'Αδάμ, 33

Δουκόπουλος Διον., 40

Δράμαλης, 128, 133

Δραμπάλα, 2, 3, 5, 54, 110

Δράπανον, 32

Δυτ. Χ. 'Ελλάς, 2

Ε

'Εκτελεστικόν, 4, 7, 15, 16, 18, 30, 31

37, 38, 39, 40, 41

Emerson J. 30

Emerson T., 29, 30, 102

'Εμπρησμοί, 118, 122, 123

'Επιλεκτών Λόχος, 26

'Επιτροπή 'Ανατ. 'Ελλάδος, 105, 106

'Επιτροπή Λονδίνου, 17, 18

'Ερασινοί, 94

'Εταιρεία Φιλανθρωπική, 36

Εσβολα, 2

Ευζώνων Λόχος, 26, 92

Ευμορφόπουλος Διον., 106

Ε

Ελνερ, 27, 28, 31, 38

Ζ

Ζαΐμης 'Α., 112, 137

Ζάκυνθος, 17

Ζαφειρόπουλος 'Αν., 40

Ζαφειρόπουλος 'Ι., 104

Ζαφειρόπουλος Κ., 111, 117

Ζωγράφος Κ., 39

Ζωγράφος Π., 46

Grauert G., 26

Graillier F., 26, 53, 97, 98, 140

Η

Ηλιόπουλος Γ., 7, 8

Howe J., 29, 102

Humphreys W., 29

Θ

Θεοχαρόπουλος Λωτ., 19

Ι

Ιμπραήμ, 2, 3, 4, 10, 15, 27, 40, 52, 52, 63, 63, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 73, 74, 76, 77,

80, 84, 86, 90, 106, 107, 112, 113, 115,

123, 125, 126, 129, 130, 131, 132, 134,

135, 136, 137, 140, 141

Ιερεμόν Αίγυπτιακόν, 64, 69, 76, 81, 120, 120, 122, 126, 127, 135

Ιερεμόν Έλληνικόν, 120, 121, 137, 138

Ιουθόμ, 14, 19, 71, 103, 104, 106, 112, 115, 130

Ιταλοί, 26

Κ' Ιωαννίδης Πικ., 59

Κωνόνου Λ., 37

Υ

Jarvis G., 26, 29

Jourdain, 26, 52

Κ

Κακόνης 'Αναγν., 11

Κακόνης 'Ανορ., 70

Καλαφρύτινα σώματα, 5, 10, 19, 103, 111, 131

Καλαφάτης Γ., 56

Καλλέργης 'Εμμ., 26

Κόννεγκ Γ., 17, 18

Καραβίδας Βασίλ., 57

Καρδαυλός 'Ηλίας, 5, 40

Καραμάνος Γιαννούλης, 11, 132

Καρύτωνα, 5, 125

Κάσσιος Μελ., 76

Κάσσιος, 1

Κατασκοπέα, 24, 25, 39, 40, 41, 55, 73, 123, 136

Κατσογιάννης, 57

Κατωλάτης Β., 117, 125

Καταναλωτής, 110

Κεφαλήριον, 77, 80, 84, 95, 115, 123, 129, 130, 141

Κίβερριον, 76, 77, 79, 84, 92, 115, 131

Κλουταχίς, 2

Κολιόπουλος Δ., 111, 114, 117, 125, 126

Κολοκοτρώνης Θ., 2, 4, 5, 5, 10, 11, 1

κατ'ῶς Δ., 70
 καὶ αὐτὸν Διόδοτος, 112
 καυροκορόδοτος Ἀλεξ., 10, 16, 17,
 25, 49, 122, 131, 133
 καυροβουνιότης Β., 106
 καυρομιχάλης Η., 8, 9, 50, 53, 57,
 58, 79, 84, 85, 97, 136, 138
 καυρομμάτης Γ., 59
 κέγαρι, 19, 106
 κελύνη, 2, 66
 κελετόπουλος Γ., 59
 κελσολόγος, 2, 36
 κελουήν, 73
 κελτεῖς Ἀ., 12, 13, 31, 33, 38, 41,
 42, 43, 50, 107
 κελτεῖς Κ., 7, 8, 9, 31, 37
 κελμέτ Ἀλῆς, 1, 2, 63, 70
 Miller J., 29, 79, 86, 97
 κελσεγιδόνης Δ., 56
 κελσικα, 78, 79, 87, 90, 98
 κελσικῶτα, 112, 131
 κελσικός Κ., 106
 κελσικακτῆς Ἰ., 11
 κελῶς Ἀθ., 53, 56, 79, 97
 κελσικιστῶτα Β., 112
 κελσικῶτα, 125, 126
 κελσικῶτα Γ., 102

κελσικῶτα Η., 40
 κελσικῶτα Β., 39
 κελσικῶτα, 20, 27, 37, 122
 κελσῶς Θ., 56
 κελσῶς, 6, 13, 19, 24, 30, 33, 43, 45, 49,
 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59,
 60, 72, 73, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81,
 84, 85, 86, 91, 92, 93, 96, 99, 101, 102,
 115, 116, 117, 118, 119, 123, 129, 131,
 132, 134, 136, 137, 138, 140, 141,
 κελσῶς, Κ., 34

Η

καυρενοὶ καλ., 2
 καυκαλιον, 6, 8, 10, 11, 14, 18, 19, 20,
 21, 23, 25, 30, 34, 35, 37, 41, 42, 43, 44,
 45, 50, 57, 58, 59, 72, 73, 88, 96, 98,
 101, 102, 103, 107, 119, 120, 123, 131,
 133, 134, 135, 137
 καυκαλις, 16
 καυκαλιον, 2, 52, 84, 91
 καυκ, 124, 130
 καυκαλις, 36
 καυκαλις Ἰ., 10, 104, 114, 132

Ο

οὐκονομικῶτα Ἀναγν., 40
 οὐκονομῶτα Η., 70
 οὐκῶτα Δ., 70

- Ὁρφανίδης Γ., 25
- υ
- Μακαδόπουλος Δ., 92, 93,
- Μαλακόπουτρον (Τέρυνς), 121, 122
- μαλαμήδιον, 20, 22, 27, 37, 38, 41, 42,
- 107, 108, 122,
- μάκρινα, 7
- Μακαλεζόπουλος Ί., 111
- Μακονικολάου Μ., 89, 97, 131
- μαλατιζώνης Δ., 110, 115, 116, 127,
- Μακαρίδου, 2
- Μαυροκευῆς Π., 30
- Μαρθένιον, 7, 44, 73, 75, 104, 116, 117,
- 125, 126, 127, 128, 130, 132,
- μαρτίου Ίω., 50
- Μάτρω, 14, 15, 71, 100, 106
- Μεραμύρα, 19,
- Μερίθρι, 113
- Μαπούτας, ρλ, κολλόπουλος Δ.,
- Μολιτοφυλακή, 41
- Μοντένος, 45, 77, 84, 85, 92
- Μοριέτης Π., 106
- Μοριέτης Ι., 19, 106
- Μόρος, 115
- Μπρακτινίδης Δ., 40
- Μπραστός, 11, 131
- Μροστασάς κβτησις, 17, 18,
- Μρόφυγες, 4, 6, 8, 13, 23, 51, 60
- Προφήτης Έβας, 119, 122
- Πυροβολικόν Αίγυπτίων, 75, 81,
- Πυροβολιστών Σύνταγμα, 26
- Πρωτοσύγγελος Διον., 79
- ρ
- Ραφτόπουλος Ι., 34
- Roche, 16, 25, 31, 38, 52, 58
- Ρόδιος Π., 26
- Romaί, 64, 65, 66, 67, 137
- Rosariol, 64, 65, 68
- Ρουμελιώται, 16
- Ρώμας Διον., 17
- ς
- Σακτοβρης Δ., 37
- Σαλαμής, 19
- Σαουνάτος Τζωρτζης, 79
- Σαρρης Μιχ., 78
- Σπορθνος Εδγγ., 69
- Σγουρς Δ., 20
- Σέρρος Άστρινος Κώστας, 122
- Σένε, 63, 64, 67, 140, 141
- Σκομδης Άντ., 78
- Σκοδρης, 2
- Σουλεϊμάν Βέης, ΒΑ. Σένε
- Σοφιανόπουλος Π., 34
- Σοδδα, 2
- Σπανιολικής, 17, 18
- Σερτιζατ, 113

Λέτσοι, 13κ
 Λουρδοπούλος Εὐγένιος, 40
 Λεκούλης Λ., 34
 Λεμνίτου, 8
 Λεργμός '1., 106
 Λιολιέτα, 36
 Τ
 Τακτικὸν ῥαλληνικόν, 26, 37, 38,
 41, 92, 93, 108
 Ταμπάκουλος Η., 111
 Ταμπάκουλος Ἀναγν., 11
 Τζήρις '1., 78
 Τζένος Δ., 10κ, 12κ
 Τζόρκης Δ., 8, 8
 Τέρυνς, 119
 Τρέκκαλα (Κορινθίαις), 3κ
 Τρέκορφα, 11κ, 113, 115, 116,
 130, 131
 Τρικοῦπης Γκ., 39
 Τριμελής Ἐκτεροαῖ Τριπλά-
 ως, 4, 5, 7, 10
 Τρίπολις, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 12, 19,
 23, 44, 51, 53, 54, 55, 62, 69, 71, 74,
 75, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 123,
 124, 127, 128, 130, 132, 136
 Τροῦμας Δ., 28

Τυμῶνες, 11κ
 Τυσομελής Ἀλέ...
 Υ
 Ὑδρα, 10, 32, 37, 49, 70, 71, 72, 73,
 106, 107, 109, 130, 137,
 Ψηλάντης Δ., 50, 53, 54, 55, 56, 79,
 82, 97, 136, 138
 Φ
 Φιλέλληνας, 26, 27, 28, 79, 10κ
 Φιλέλληνη Ἑταιρεία Περιούτων, 8
 Φωτισμός, 8, 8
 Φωτογράφος Η., 27, 30, 35, 108
 Χ
 Χαμλίων, 131, 132, 133
 Χατζηγυλιώτης, 11, 57, 59, 100
 Χατζημιχαλίου, 11, 51, 56, 58, 94, 97
 Χατζηπέτρου Γιαννάκης, 40
 Χατζηστεφανίου, 11, 50, 57, 59, 94,
 100
 Χρονομετρία, 2κ
 Ξυσορρέται, 75, 110, 111, 127
 Ψ
 Ψαρά, 1, 78

KATHXHTIKH. *the Catholic and the Protestant*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΝΝΟΙΑ, ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΕΠΟΥΛΑΙΩΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΧΗΤΙΚΗΣ.

~~Σελίδα~~ 1. Ορίσθης τῆς κατασκευῆς.

καταχρηστική. Είναι τὸ μᾶλιστα ἐκτενὲς τῆς γραμμικῆς θεωρίας, τὸ ὅσον
προσφέρων ὡς πρὸς τὴν θεωρίαν τῆς κρυπταντικῆς μαθητικῆς, ἐνδίδει
ὁ, μὲντοι καὶ τοὺς κανόνας, μὴ οὐδὲ δεῖον νὰ διαβῇται ἡ μαθη-
ματικὴ αὕτη.

2. "Εννοια της γένεσης μαθητών.

[illegible]

3. Длины катетов и гипотенузы.

ἡ κατηχητικὴ ἐνδύναμις πρὸς τὴν μαθήχην κατὰ τὴν φύσιν θεωρίας καὶ πράξεως ἔχουσιν. Ὅτε ἔκ τινος θεωρίας τῆς μαθήσεως εἶναι ἡ διδασκαλία τῶν διηρησθῶν-χριστιανικῶν ἀληθειῶν πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν νέων πράξεων τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, τοιαύτων ὡς τὸν χαρακτήρα, καὶ τὸν σκοπεύοντα τὸν χριστιανό, θεωροῦν τῆς κατηχητικῆς εἶναι ἡ συστηματικὴ ἐκτέλεσις τῶν νόμων καὶ τινῶν, μετ' αὐτῶν δὲ δύνανται ἐνδύναμις ἡ μαθήχης καὶ ἡ ἀληθειῶν ἐκτέλεσις ὅσοι νέων πράξεων τῆς χριστιανικῆς μονοθείας, ἀλλὰ νέων διδασκαλῶν καὶ μαθημάτων, τοιαύτων ὡς τὴν δυνάμιν τῆς χριστιανικῆς μαθητικῆς.

6. Θέbis τῆς κατὰ τὴν μετὰ τῶν τοιῶν παρρησιῶν τῆς Πρακτ. Θωφ.
κατὰ τὴν ἰκανοποίησιν εἰς αὐτοὺς τὰς παρρησίας τοῦ Πρακτ. Θωφ.
χάδου, ὡρτάται εἰς ἐκείνην καὶ ἐκείνην. ὅθεν ὁ ἄλλος
ἐν τῇν διοχοφίῃν τοιοῦτον, τὰς τὰς δὲ πρὸς τὰς τοιαύτας
ἡφάτα τῆς Πρακτ. Θωφ. διοχοφίας. Ὁ κατὰ τὴν διοχ.
καὶ ἐκείνη ὁ ἰεροκέρυς, ὁ ἀναδεδειγμένος διὰ τῆς ὀφειζόμενης
ἰς ἄξιον διόκονον τοῦ μὲν τῆς διοχ. καὶ ὁ ἄλλος
καὶ τῆς διοχ. τῶν τῶν διοχ. διοχ. τῶν διοχ. διοχ. τῶν διοχ.
ὡς τοιαύτη ἡ κατὰ τὴν διοχ. διοχ. τῶν διοχ. διοχ. τῶν διοχ.
ἡ διοχ. διοχ. τῶν διοχ. διοχ. τῶν διοχ. διοχ. τῶν διοχ.
τῶν διοχ. διοχ. τῶν διοχ. διοχ. τῶν διοχ. διοχ. τῶν διοχ.

† 3. - Χρησιμοποιῶντες τὴν κατεχνην.

8. - Διάρκεια και καταχρησιμ.

Η μαθηματική διαφέρει εις δύο μέρη: 1) εις την ιστορίαν της μαθηματικής ως εις την αίνωνον τήρησιν των υπέρβαυ χρόνων εις την μεθοδολογίαν της μαθηματικής διδασκαλίας και της μαθηματικής ζωής.

ΜΕΡΟΣ Α' / Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΗΣ.

· ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α! Η ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΥΣ ΑΙΩΝΑΣ.

8. μαθηταὶ αὐτοῦ τῶν ἁποστολικῶν χρόνων τῆς πρώτης αἰτίας.
καταγωγὴ τῆς μαθητικῆς διδασκαλίας: ἡ μαθητικὴ διδασκαλία
ἐστὶν ἡ ἀναγωγὴ τῶν ἀρχαίων, ὅσων καὶ ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία
ἐστὶν ἐκκλησία μαθητικὴ ἐκκλησία πρὸς τὸν ἰησοῦν κατὰ
τὴν καὶ δοκίμω μαθητῶν ὑπῆρξεν ὁ ἰησοῦς τῷ κυρίῳ

μερομένη κίνησις τῶν δίδεμα. ἐκπαιδῶν δὲ καὶ ἀναστῆναι
 ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, ἵνα ἀπονοῦν αὐτὸ τοῦ νόμου
 τὸ πορφαῖον ἐν τῇ κίνησιν τοῦτο ἡ πρώτη διφθόγια καὶ τῶν
 ἄλλων περιηγητικῶν μαθητικῶν ὑπὸ τοῦτον παρρησιαστικῶν
 τὸ κυρίου καὶ κριτικῶν περὶ τῆς ἀναστασίας ὅτι
 οὗτος ἀπὸ καὶ τοῦ βασιλείου.

Χαρακτὴρ τῶν πρώτων μαθητικῶν: Κατὰ τὴν ἀποστολικὴν οἰ-
 κον ἀρχαῖοι ἐγένοντο δυνεῖς εἰς τὸ βασίλειον περὶ θεο-
 υργίαν καὶ ἐντοφιστικὴν ἐκδύω εἰς αὐτοῦ τῆς περιηγη-
 τικῆς διδασκαλίας. διὰ τοῦτο καὶ παρουσιάζετο ἡ ἀνάγκη
 ἅ τιν ἐβόδον αὐτῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ τοῦ βασιλείου
 μαθητικῶν ἀποδείκνυνται τὰ νέα ταῦτα πρὸς καὶ κα-
 ριστικῶν οὗτος ἀπὸ καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐν αὐτῇ ποίῃ.

Πρῶτα διφθόγια κριτικῶν καὶ ἀποστολικῶν τῶν μαθη-
 τικῶν κατὰ τὰς ἀρχαῖας:

ὡς ἐν τῇ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ δὲν συναντῶνται ἰδιαίτερα μαθητι-
 κῆ διδασκαλία, τὰ πρὸς ἀποστολικὸν τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνων
 ὅπως διφθόγια κριτικῶν ἐξέχον μαθητικὸν παρατη-
 ρῶν καὶ ἀποδείκνυνται τὴν μαθητικὴν διδασκαλίαν. καὶ ἡ πρῶ-
 τὴ τῆς μαθητικῆς ταύτης διδασκαλίας παρουσιάζεται καὶ ἡ
 ἀρχαῖα ἐκκλησιαστικὴ ἀρετὴ καὶ ἀποστολική, κατὰ
 νόμον ὅπως τὰ ἐρωτήματα εἰδῶνται ὑπὸ τῶν μαθητικῶν
 καὶ αἱ ἀποδείξεις δίδονται ὑπὸ τῶν ἀποστόλων. Τὸ
 ἀποδείκνυνται τῆς ἀποστολικῆς μαθητικῆς ἐκκλησίας ἀναπό-
 στειλον ἀποδείξεων καὶ τῆς συνδύσεως τοῦ ἀποστολικοῦ.

Κατὰ τὴν πρῶτην ἐκκλησίαν: ὁ συγγραφεὺς τῆς ἐπι-
 κλῆς ταύτης, μαθητικῶν ἀποδείξεων τὰ στοιχεῖα τῆς
 οἰκουμένης διδασκαλίας, συγκαταριθμῶν περὶ αὐτῶν ὡς
 ἴδιον τὴν περὶ τὴν αἴσθησιν τὸν νόμον καὶ τὴν
 ἀπὸ πρὸς βασιλείου, ἐκπαιδῶν τε καὶ ἀποδείξεων.

ἔργῳ καὶ ὑπὸ μαρτυρίας ἀντίον.

Τὸ ὑπερβόητον τῆς μαχητικῆς κατὰ τὴν διδασκίαν τῶν 12 Ἀποστόλων·
ἐν παρουσίᾳ δύο ὁδῶν, τῆς ὁδοῦ τῆς «βίᾳ τῆς ζωῆς καὶ βίᾳ
τοῦ θανάτου». Ἐν τούτῳ ἡ ὁδὸς τῆς ζωῆς ἀπομονώζεται διὰ τῆς
πίστεως τῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἀγαθὸν ἀγαθόν, μαδίως καὶ τῇ
ἐκείνης ἀρχῇ: «πάντα ὅσα ἔαν δεξιὸς ᾖ· γενέσθαι σοί, καὶ ἐν
ἡμῖν ᾖ σοὶ ἐν». —

1. κατὰ τὰς ἐκκλῆσιν τοῦ ἁγίου: Μαρτυρία ἐν τοῦ ἁγίου
ἐκκλῆσιν ὑπὲρ συνδιακτοῦ δογματικῆς καὶ ἡθικῆς διδασκαλίας,
ὡς ἡν ἐκτείνοντο δυνάμει ὡς τὸ βασίλειον, «ὅσοι ἂν μετὰ τῷ
ἐκκλῆσιν ἀρχῇ ταῦτα [διδασκαλία πίστεως] καὶ βίον οὕτως
καθῶς [διδ. ἡθικῆς]».

X

2. ἡ μαχητικὴ κατὰ τὸν Π. ἀντιμαρτυρία.

Ἄντιμαρτυρία τῶν ὁρμητικῶν ἰδίας τάξεως μαχητικῶν:
ἡ ὁρμητικὴ τῶν ὁρμητικῶν καὶ ἀντιμαρτυρία, αἰνέτες ἐκείνους ἀπὸ τῶν ὁρμητικῶν
ἡθικῶν πρῶτον ἄρξαντες ὁρμητικῶς ἐν τῇ ἐκκλῆσιν, μαδίως
ἀντιμαρτυρία τῶν ἐκκλῆσιν βαρύνει καὶ ὁρμητικῶς ἐκείνους
ἐκείνους τῆς ὁρμητικῆς ἀντιμαρτυρίας εἰς τοὺς ὁρμητικῶς τὸ
ἡθικόν βασίλειον. Ἐξ ἁγίου ὁρμητικῶς ἀντιμαρτυρία
ἐκείνους μαδίως τῶν ἐκκλῆσιν ὁρμητικῶν, ἵνα μετ' ἀντιμαρτυρία
ἐκείνους καὶ ὁρμητικῶς δογματικῆς ἐκείνους τὰ
ἐκείνους μετ' ἡμῖν. Οὕτως ὁρμητικῶς ἐκείνους ἰδία τάξις,
ἐκείνους τῇ ἀρχαίᾳ ἐκκλῆσιν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ μαχητικῶν
ὁρμητικῶς ἐκείνους τῇ τάξει τῶν ἐκείνους καὶ ὁρμητικῶς: ἡ ἐκείνους
ἐκείνους τῶν μαχητικῶν ἐκείνους κατὰ τὴν ἐκείνους καὶ δογματικῆς
ἐκείνους, ἀντιμαρτυρία τῶν διακρίσεων τῶν ἐκείνους,
ὡς ὡς τὸ αὐτοῦ τῶν ἐκείνους εἰς τοὺς μαχητικῶν
ἐκείνους. ὁρμητικῶς δὲ οἱ ἐκείνους ἐκείνους διακρίσεις ἐν
ἀντιμαρτυρία διακρίσεις ἡ ἀντιμαρτυρία ἐκείνους καὶ ἀντιμαρτυρία
ἐκείνους τῶν ἐκείνους ἀντιμαρτυρία καὶ ἀντιμαρτυρία ἐκείνους. ἡ

Ο Αύγουστος εὐχεται νὰ διαρκέσῃ
ἡ εὐτυχία τοῦ Μαθητοῦ τοῦ καὶ οὐαί ἵνα
ἐκείνη πάλιν νὰ ἐξελιχθῇ εἰς τὴν ἐνδοξίαν
καὶ μεγαλοσύνην.

ἡ συνομιλία τῆς προκαταρκτικῆς μαθησίως: Ἄρτι ἔ-
περ, ἡ' ἔως τῆς διὰ τῆς ὑπὸ τῶν προσεχουσίων τῶν καὶ τῶν
μαθησούντων ἐνὶ οὐρανῷ τῶν διδασκάλων τῆς Π.δ. καὶ τῶν
τῶν διδασκάλων, ἢ καὶ αἱ τῶν νῦν ἔχοντες (ἢ
καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ ὁμοίων τοῦ ἔργου), ἡ' ἔως δὲ διὰ
προκαταρκτικῆς διδασκαλίας ἐκτελεσθῶντος προετοιμασθῶν
ἐκτελεσθῶν τῆς προκαταρκτικῆς μαθησίως.

Κατὰ τὴν ἐκπαίδευσιν: Ἡ ἐκπαίδευσις καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ
ἐκπαίδευτος, διενεργεῖται κατὰ τὴν ἡ. Τεσσαρσέθεν ἰσο-
ζωοῦσιν, ἀνομιᾶν καὶ ἐν τῇ κατὰ τὴν ἀξιολο-
γίαν ἀπορροήσας τὴν αὐτὴν φύσιν (: Ἀνδρα-
γὰς οὐκ ἐστὶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν παιδῶν, καὶ
τοῦ κυρίου καὶ τοῦ κυρίου τοῦ κυρίου).

Παράδοσις τοῦ εὐαγγελλίου καὶ τῆς κυριακῆς προσευχῆς. Ἡ παράδοσις τῆς
 βίβλου τῆς αἰσεως καὶ τοὺς μαθητοὺς ἐκτελεῖται ἀπὸ τοῦ ἑ-
 λόγου τοῦ αὐτοῦ παρα τὴν ἔκθεσιν καὶ ἐβδόμη ἐβδομάδα
 Μ. Τεσσαρ. τῶν ἑορταστικῶν, ἡ ὁποία ἀφίεται ἀπὸ τοῦ βασι-
 λεὸς τῶν μεδιόχων. Τὴν παράδοσιν τοῦ εὐαγγελλίου ἀποκρίνεται
 ἡ παράδοσις τῆς κυριακῆς προσευχῆς, ἡ καὶ ἐκτελεῖται
 βάσει. Οἱ εὐαγγελλιοὶ ἀποκρίνονται τῇ αἰσῇ καὶ προσε-

ὁ ἀποστόλος τῶν ἀντιπροσώπων μακαρίων τοῦ Κεῖν
 ναί τοῦ ἔχοντος: ὡς εἰς τὰς δύο αἰῶνας γίνεται ἄλλος ἀπὸ τοῦ
 ἀποστόλου καὶ τῆς αἰῶνος διὰ τοῦ ὁμοιωμοῦ ἑαυτοῦ, ὅ
 καὶ τὴν αἰῶνα ἀπὸ τῆς αἰῶνος διὰ τοῦ ὁμοιωμοῦ τοῦ αἰῶ
 νος, ὡς τὴν αἰῶνα ἀπὸ τῆς αἰῶνος καὶ ὡς τὴν
 ἑαυτοῦ ἀπὸ τῆς θ. Αὐτοῦ καὶ αὐτὰ ἵνα βραχίονας τῆς
 αἰῶνος, διότι ἐξελκυσθῶσαν κατὰ τὰς ἰσχύας τοῦ Πάχους.

· κατακλιθεὶς νεκρωθεῖσιν· ἡ φύσις τῶν ευσεβοτέρων, ἀρχομένη
καὶ διὰ τὴν ὑπεραγίαν (scrutinia), τῆς σφαδαιστικῆς τοῦ εὐβίου
αἰῶνος Κ. Θεοοικίας, σφαιρικοῦ διὰ τῆς ἀνευρυγμένης ταπεινότητος αὐ-

[illegible]

ως καὶ ἐκτελέσῃσι αὐτοὶ διηγήσας ταύτας, θεωρεῖσθαι διὰ
τὸν ἄνθρωπον. 3) εἰς τοὺς αὐτοεργιστοὺς, οἵτινες συνταχέντες μετ'
οἰκτοῦ τοῦ ἡμῶν ὅπου ἐκτελέσονται ἡ ἀποκάλυψις, ἀποκρί-
νεται ἡ τὰ Μωαία διὰ τὴν ἐκτελέσειν ἀνάγκην.

Ἰσχυρίζεται δὲ συναρτῆσαι διακρίναντες εἶναι. Κίριλλος ὁ Σμ.
Πατριάρχης, ἐκτελέσας αὐτοὺς τοὺς βίους τῶν ἀνδρῶν. Ἰωάννης ὁ
λόγιος, συγγράμματα τὸν «Περὶ τῆς» καὶ ἀποκρίσεων τὸν μο-
αυριανὸν βίον. Ἐκτελέσας ὁ Ἰεροσολίτης, συγγράμματα τὸ
ἐκτελεῖν Κίριλλο καὶ Ἰωάννη τῶν Ἀναρχιστῶν καὶ τὸν βίον Μαρίας
τῆς Αἰγυπτίας. Πάντος ὁ Νεανόφης Κίριλλο συγγράμματα τῶν
βίους Ἰωάννου τοῦ ἱερέως καὶ Σπυρίδωνος τοῦ κατὰ Κωνσταντῖνον
ἱερέως. Συγγράμματα συναρτῶν μαρτυρεῖται ὁ Κωνσταντῖνος μετὰ τοῦ
ἱερέως.

Ἡ ὑποχρεῖται καὶ τὰ ἄλλα εἶδη τῆς ποιήσεως ὡς - (εἶδον
ἐκτελέσας) Ἐκτελέσας τὸν βίον πρὸς θεολογικὴν διδασκαλίαν
ἢ νομικὰ καὶ τοῦ ἄλλου ὑποκρίσιναι ἢ ὑποχρεῖται εἰς
τὰ ἄλλα εἶδη τῆς ποιήσεως. Οὕτως ἀναφέρονται: 1) Ἡ ἑξῆς καὶ
κατασκευαῖα ποιήματα ὡς τοῦ Ἰωάννου⁹⁰¹ καὶ Μωαίας, συν-
τάχοντος 143 περὶ τῶν βίων. 2) τὸν Ἀδάμ. τοῦ Φιλίππου
ἐκτελεῖται, συντάχοντος τὴν «Περὶ τῆς» καὶ τοῦ «Κατα-
σκευαῖα». Τοῦ Περὶ τοῦ Παντός, συντάχοντος διδασκαλὴν τῆς
ἐκτελέσεως ὡς βίον¹⁴⁹¹. 3) Ἐκτελέσας συντάχοντες τῆς βίον¹⁴⁹¹ καὶ
ἐκτελέσας τοῦ Καλλίστου «ἐκτελέσας τῆς βίον¹⁴⁹¹ καὶ
ἐκτελέσας πρὸς τὴν βίον¹⁴⁹¹». 3) Θεολογικὰ ποιήματα
τῆς ποιήσεως ὡς ἢ «Ἀποκρίσεων πατριάρχης» αὐτοῦ
«ἐκτελέσας θεολογικὴν Ἀδάμ καὶ Παράδεισος», ἐκτελέσας ὡς
τὸν Λεοκάνδ. 4) Θεολογικὰ ποιήματα πρὸς τοὺς ἐκτελέσας
αὐτοῦ. ὡς βίον τοῦ Χούρνου ἐκτελέσας τῆς βίον¹⁴⁹¹ καὶ Μωαίας
ἐκτελέσας «ἐκτελέσας τῆς βίον¹⁴⁹¹ πρὸς τὴν
ἐκτελέσας». 5) Κατασκευαῖα ποιήματα ὡς ἢ ἐκτελέσας
αὐτοῦ τοῦ Wagner ἐκτελέσας Carmine αὐτοῦ, ἐκτελέσας

ἐκδομὰς ὡς τῆς παλαιότητος τοῦ νόμου, ὡς τῆς ἀνάγκης
ἢ φαντασίας καὶ ὡς τῆς διωκτικῆς παροτρύνσεως. 6) Ὁ δὲ
αὐτὸς «Ὁ Χριστὸς οὐδὲν» τοῦ ΙΑ' ἢ ΙΒ' αἰῶνος, «Ἡ ἐν-
δόξα» τοῦ Ἰωάννου τοῦ Σαφωμηνίου καὶ θυγατέρα τοῦ Ἀβραάμ
τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος.

2. Ἡ μαχητικὴ ἐν τῇ δύσει.

Ἡ μαχητικὴ ἐν χερσὶ τῶν γονέων καὶ ἀναδόχων: Κατὰ τοὺς συνο-
δικὰς διατάξεις τῆς δύσεως ἡ μαχητικὴ ὡς ἐκτελεσθῆναι ἐν χερσὶ τῶν
γονέων, διὲν ἐκτελεσθῆναι ἡ γένεσις, καὶ τῶν ἀναδόχων ὑποχρεώ-
σιν ἐν τῇ ἐκτέλεσει τοῦ Πάτερ ἡμῶν καὶ τοῦ Σίμβολου τῆς
ἐκκλησίας. β.

Ἐνομομαί διατάξεις ὡς ἡ μαχητικὴ: Κατὰ τὸν 10^{ον} κανόνα
ἐν τῇ Clonethon συνοδῶν (747) παραγγέλλονται οἱ ἱερεῖς, ἵνα
ἐκτελέσω ἐν τῇ ἐκτέλεσει τοῦ Πάτερ ἡμῶν καὶ τοῦ Σίμβολου, τῶν κυριακῶν
ἐκτελέσει καὶ τὰς ἐκτελέσει ἀποδοχὰς τῆς ἐκτελέσει
καὶ τοῦ βασιλείου. Κατὰ τὸν 7^{ον} κανόνα τῆς ἐν Βέζιετς
ἐκτελέσει (1246) καὶ κατὰ τοὺς 17^{ον} καὶ 18^{ον} κανόνας τῆς συνο-
δικῆς παραγγέλλονται οἱ ἱερεῖς νὰ ἐκτελέσω κατὰ τὴν ἐκτελέσει
ἐκτελέσει καὶ ὅσα τοῦ Σίμβολου, οἱ δὲ γονεῖς καὶ ὁδὲν
ἐκτελέσει ἐν τῇ τῶν νὰν κατὰ τὰς κυριακὰς καὶ ὅσα
καὶ τῇ ἐν Lambeth συνοδῶν (1281) ἐκτελέσει οἱ ἱερεῖς
οἱ, ἵνα, ἐκτελέσει, τοῦ ἱερέως ἐκτελέσει τὸ Σίμβολον, τὰς δι-
κτάς, καὶ ἐκτελέσει παραγγέλλονται, καὶ ἱερεῖς ἐκτελέσει
καὶ, καὶ ἱερεῖς ἀναδοχὰς ἀποδοχὰς καὶ ἱερεῖς ἐκτελέσει

Ἐνομομαί διατάξεις ὡς ἡ ἱδρυτικὴ ἐκτελέσει: Ἡ ἐν Ἀλχη ἐκ-
τελέσει (789) ὡς ἐκτελέσει, ἵνα κατὰ τὴν ἐκτελέσει νὰν καὶ κα-
τὰ τὴν ἐκτελέσει ἱδρυτικὴ ἐκτελέσει ἀποδοχὰς τῶν ἐκτελέσει
ἐκτελέσει. Ἡ ἐκτελέσει τῆς Μαχεντίας (813) ὑποχρεώσιν ὡς ἐκτελέσει
ἐκτελέσει νὰ ἐκτελέσει τὸς ἱερεῖς τοῦ ἐκτελέσει, ἐκτελέσει
ἐκτελέσει, ἐκτελέσει ἀποδοχὰς τὸν ἱερεῖα, ἵνα ἐκτελέσει

ἐν τῇ μαθητικῇ οἰκῇ καὶ τῇ κυριακῇ εὐφροσύνῃ καὶ
ἐν δυνάμει καὶ ἄλλοις τὰ διδάσκοντι κατ' οἶκον.

! Πρὸς τὸν Καρόγον τοῦ Μεγάλου Ὀμήρου: Ὁ Καρόγος ἔμελλεν
τὸν δὲ διὰ τὰς αὐτῶν Capitularia ἐξέδωκε δια-
τάξεις περὶ τοῦ κρείττους, τῆς δικαιοκρατίας τῶν μαθητῶν
καὶ τῆς μαθητικῆς. Κατ' αὐτὰς οἱ ἱερεῖς ὤφειλον νὰ
ἐξουσιάζουν τὸν κατὰ τὴν κυριακὴν προσευχὴν καὶ τὸ
ἔσθιον τῆς σάββατος, οἱ δὲ κληρικοί ὀφείλουσαν νὰ κα-
τασκευάζουν τὸ πικρίν καὶ τὸ πάτερ ἡμῶν ἀποκρίναι καὶ εὐχα-
ριστῆσαι τοὺς ἁγίους καὶ τοὺς ἁγγέλους καὶ οἱ ἀνάδοχοι, οἱ
ἐκτελεστοῦν τὸ πικρίν καὶ τὸ πάτερ ἡμῶν, δὲν ἐκτελεστοῦν νὰ
κατέχονταν αἰετῶς ἐν τῇ βασιλείᾳ.

[illegible]

2. Μεμβρανὴ συνόδων ἐν Λαυρεν καὶ ἐν Τορτοσε: Εὐαγγ.
 • Μεμβρὴν ἐν τῷ παλαιῷ κειμένῳ ἔχον εἰσέλεον : 1) ἢ ἐν Λαυρεν
νδος (1368), καὶ ἔδμεν ἐν αἰσ τῶν ἐκτελειῶν πρὸ
γιν ἐν κατασκευῇ διδασκαλίας, ἐν τῇ ἐκείνῃ ἐκτελειῇ
ἐκτελειῶν καὶ γινῶν αἰσ τῶν ἐκτελειῶν, πρὸ

• ἀρετῶν καὶ ἀφαιρημάτων, οἱ τοῦ -δυστῶν καὶ τῶν
ἐκείνων καὶ οἱ τοῦ ἐνδοχῶν τοῦ Θεοῦ. 2) Ἡ ἴα Tortoise
τοῦ (1439), ἡ τοῦ -μαρτυροῦν -ὡς τοῦ -εὐφραδέως καὶ ἑ-
ννύων καὶ κατὰ τὰς κυριακάς ἀπὸ τὸν Θεόν τοῦ Σίμβολον
ἑπίβου, τὴν κυριακὴν ἀποδοχὴν, τὸν ἀναστάζον, τὴν
ἐκ τὸ -παράδεισον καὶ τὰ δυνά -τοῦ Θεοῦ.

Ευλογία του Γερσον: Κατά τον Γάλλον Γερσον (1363-1429)
 ἔργον τῆς ἀνορέσεως καὶ προσευχῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ
 πρὸς τὰ ἄρτιον διὰ τῆς θεολογικῆς διδασκαλίας τῆς
 οὐκείας. Οὗτος ἔγραψε τὸ « L'ABC - des simples gens,
 à très grande utilité et profit », ἐν ᾧ ἐκτίθει τὰ
 πρῶτα οὐκεία τῆς κοίτης τῆς οὐκείας, ἦτοι τὰ 12 ἄρθρα
 τῆς εὐλογίας, τὰς 10 ἐντολὰς, τὰς 12 ἀγγελικὰς εὐβουρίας, τὴν
 πρῶτην θεωσίαν, τὰς 7 ἀρετὰς, τὰς 7 ἀποβάσεις τῆς παντο
 φάνου, τὰς 7 καρίσματα, τὰς 7 παρακλήσεις καὶ τὰς 7
 ἐντολὰς.

† Αἱ σφαῖραι συνδύβου ἐν Νεφελίᾳ μακρυχθὺς· ἡ σφαῖρα
συνδύβου ἐν Νεφελίᾳ μακρυχθὺς (1440) ἐκφυγοειδέμενον ὑπὸ
τὸν τῆς Χρυστοῦς πῆγαν καὶ συρταῖον ὑπὸ τοῦ διαβό-
λου ἱερουργοῦτος Σεδερικὸς ἐξέδιδεν δὲ τὴν σφαῖραν καὶ σιγαλὴν
καὶ τὴν σφαῖραν καὶ σφάττωπτον.

Ἡ ἐξομοίωσις τίτον κατηγήσως· Ἡ ἐξομοίωσις, ὡς τὴν
 οὐρανὸν περιέχοντα ὑποχρυσωμένης καὶ τὰ σαρκοὶ αὐτοῦ
 ἰσχυροῦς, ὑμῶν εὐσεβοῦς τὸν τίτον κατηγήσως,
 ὡς ὅσον σαρκοῦ κατὰ τὴν εὐσεβίαν τὴν οὐρανὸν
 αὐτοῦ ἰσχυρὰ, οὗ μόνον νὰ ἐξετάσῃ τὸν ἐξομοίωσιν
 αὐτοῦ ἐν τῇ κατηγήσει ἐκδιδασκόμενα στοιχεῖα
 καὶ τὸν ἐκτελεστὴν τὰ ἀναδοχικά του καὶ ἡμῶν, ἀλλὰ
 καὶ ὑποχρυσωμένη τὸν ἐξομοίωσιν αὐτοῦ ἀσφύνητον
 καὶ κατηγ. στοιχείων.

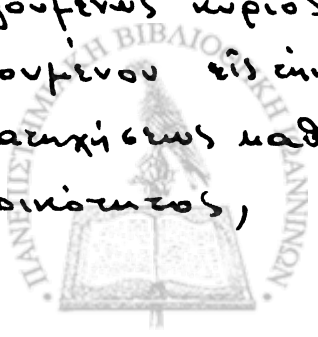
Ευφορία ανθρωπίνων: Τὴν θεογνωτικὴν διδασκαλίαν
καὶ τοῦτον ὑποκρίνεται καὶ οἱ Ἀνθρώποι, ὡς ὁ Θεός
ἐν τῇ *christiani hominis institutum* καὶ ὁ Colet ἐν τῇ
Catechizoy.

Ευφορία θεανθρώπων καὶ ἀδελφότητων διωχθέντων ὡς αἰρετικῶν:
ὁ Θεὸς ὡς ἐκεῖνος ἡ μαρτυρικὴ μὴναι τὴν ὁμοίαν ἔδωκεν,
καὶ θεανθρώπων τινὲς καὶ ἀδελφότητες, τὰς ὁμοίας ἡ
μαρτυρία τῆς Πίστεως ἔδωκεν ὡς αἰρετικῶν καὶ αἰτινὲς ὑπὸ
ἡμῶν ταύτων ἔστρεψαν πρὸς τοὺς νέους ἡμετέρας
ἡ ἐκκλήσια τῆς Πίστεως αὐτῶν προσκλήτους. Τοιαῦτα εἶναι
τῶν βασιλέων, οἵτινες ἐξέδωκεν, ἀφ' ἑνὸς τὴν διὰ τοῦ ἔν
ὡς ὁδοὺ καὶ τοῦ ματ' οἶνον μαρτυρίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ
ἡ ἐκκλήσια τῶν βασιλέων καὶ διαφόρων ἐκκλήσιων.
τῶν ἀδελφῶν βοηθῶν, οἵτινες ἐκτελεστοῦσαν μαρτυρίας
μαρτυρία τῆς ἰδίας τῶν βοηθῶν, ὡς διδόντες δὲ μαρτυρίας
καὶ ὁμοία μαρτυρίας βιβλία διακρίνοντας πρὸς τὴν βασι
καὶ τὰ διδάγματα αὐτῶν. 3) Τῶν ἀδελφῶν τῆς κοινῆς Πίστεως,
τινὲς ἄλλοτε τὴν ἰδέαν ὁμοίαν καὶ ἀναγνωρίσας,
ἄλλοτε δὲ ἐκτελεστον ὡς ἄλλοτε διδόντες βιβλία μαρτυρίας
ἡ τὴν θεογνωτικὴν ἀφύπνισιν καὶ οἰκοδομίαν. 4) Τοῦ
οἰκτιροῦ, ὅπως ἀποκαθάρσιν τὰ ἔκτα τῶν βασιλέων, καὶ τῶν
ἄλλων, ὅπως ἔδωκεν ὡς ὅσον καὶ βιβλιώδους τὴν ἀ
γνωρίαν τῆς βασιλῆς εἰς ἁγίαν γλῶσσαν. —

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ' ἡ ΚΑΤΗΧ. ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΑΠΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘ. ΜΕΚΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ ΧΡΟΝΟΥΣ.

1. ἡ μαρτυρία κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Μεταρ.

Πρὸς τοὺς Προτεστάντας: 1) Κατενδύνοντες ἐν τῇ μαρτυρίᾳ
κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Μεταρρύθμ. ἔνῳ προηγουμένως κύριος
ὡς τῆς μαρτυρίας ἡτο ἡ ἡσυχία τοῦ μαρτυρομένου εἰς τὴν
μαρτυρίαν, ἔδωκε οἱ Προτεστάντες ὡς ὁμοίαν τῆς μαρτυρίας μαρ
τύριαν τὴν μαρτυρίαν πρὸς ἐνὶ ἡμετέρῳ μαρτυρομένῳ,

Μεταφράσεις Προτεβάνιας

- Καυχήσεις:
- 1) Γιαν. Βουφενχάγκεν (1525)
 - 2) Νουβίερ Μυζέμπε (1529)
 - 3) Κολυ. Βρεντζ (1536)
 - 4) Λεο Γιανσεν (1534)
 - 5) Καρβιχ. (1546)
 - 6) Χαϊδελβέργ (1563)
 - 7) Αγγλικά κειμ. (1643)
 - 8) Westminister (1643)

Καυχήσεις

ποδικνύει εβδομαδιαίας μαθηματικῆς γυμνασίας διὰ τὴν
 ἡμετέραν Χ5) Εὐδοκίαν τῆς τρυφῆς καὶ τῆς μεγαλῆς μαθητικῆς
Πουδάρου: Ὁ Πουδάρος ἐνέταξε (1529) τὴν μεγαλήτην, τοῦ
 αἰχμῶν, ἐν τῇ ἀσπίδι διασφαλισμένην τὴν μαθητικὴν
 τὴν ὑπὸ τοῦ αἰχμῶν ἢ τρυφῆς, καὶ ἐξέδωκε βιβλίον
 ἢ τὴν τρυφὴν μαθητικὴν ἐν δύο χάρται, ἐξ ὧν ὁ μὲν πρῶτος
 περιγράφει τὰς ἰσχυροτάτας, τὸ εἰσβολὸν τῆς πίστεως καὶ τὴν
 ταμὴν προσευχῆς, ὁ δὲ δεύτερος ἀντίθετον ἐπὶ τὴν ἀδυναμίαν
 προσκαλεσθέντων χριστιανῶν. εἰς νέας εὐδοκίας τῆς μα-
 θητικῆς, ταύτης, προσοριζομένης καὶ διὰ τοὺς ἱεροὺς, βυρσο-
 γυμνασίαν ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐν τῇ διὰ γυμνασίαν ἀνατολῆς ἢ
 αὐτῇ καὶ ἐκδορίκῃ προσευχῇ, ὡς τῶν μαθητῶν, ἢ ἀνο-
 ρία τοῦ γάμου, καὶ ἢ ἀποχουδία τοῦ βασιλευσσοῦ. 6) Διὰ
τῆς μαθητικῆς ἔχει ἐν αὐτοῖς: Ὁ Πουδάρος ἐπὶ τὰς μα-
 θητικῆς τοῦ αἰχμῶν τῆς ἔχει παραλαβάνει τὴν αἰνὸν βο-
 ῆν μαθητῶν τὸν ἀρχηγόν, τὸ εἰσβολὸν καὶ τὴν
 ταμὴν προσευχῆς, προσοριζομένη δὲ καὶ μαθητῆς μαθῶν
 δογματικῆς τοῦ ἀντιχριστοῦ τὰ ἐν τῇ τρυφῇ ἀνατι-
 νῶν Χ7) Κατήχησις τοῦ Brentz: ⁽¹⁵³⁶⁾ Ἡ μαθητικὴ ἔχει ἐν αὐ-
 τῇ ἀντιπαραματ' ἄλλῃ ἐν τῇ προσοριζομένη δὲ διδα-
 σκαλίου τοῦ βασιλευσσοῦ, ἰσοπορευομένη τὸ εἰσβολὸν, ἔστιται
 ταμὴν προσευχῇ, τὴν αὐτὴν δ' ἀντιπαραματ' ὁ ἀρχηγὸς ὁ
 ὁ ἢ ἀπορίδια, βυρσογυμνασίαν καὶ ἐξοφλομένη, διδασκαλίαν
 αὐτῇ εἶναι ἢ μαθητικῆς ἢ ἀσπίδι διηκίδου μὲν τῇ τα-
 μῇ τοῦ Πουδάρου. Χ8) Κατήχησις τοῦ Leo Judae
μαθητικῆς: Ὁ Leo Judae ἐπὶ τὸ βούδμηρὰ τοῦ ἀρχηγῶν
 ὁ αἰνὸν καὶ ἀσπίδι ἀσπίδι (1534) ἐξοφλομένη τὴν αὐτὴν
 τὸν Πουδάρον διέταξεν τῇ μαθητικῇ ἔχει καὶ
 αὐτῇ προσ τὸν Brentz δογματικῆς ἐξοφλομένη.
μαθητικῆς τοῦ Καλβίνου: Ἡ μαθητικὴ αὐτῇ, Catechismus
 καὶ αὐτῇ (1542) ἡ αὐτῇ, καὶ αὐτῇ 1545

meoꝛis, διαρῖται εἰς οἶνα πῖτατα (: de fide, de
 ge, de oratione, de verbo dei, de sacramentis) καὶ
 εἰς καὶ παράρτητα τῇ οἰκονομίᾳ καὶ ἐκκλησιαστικῇ
^{δογματικῇ} ~~ἐκκλ.~~, τὴν λειτουργίαν, τὸ θάνατον, τὸ κυριακὸν δῶρον
 ἢ γάμον καὶ ὁδὸν ἐκκοινωνίας τῶν ἀδελφῶν. 10) Κατήχησις
Heidelberg: Αὕτη διαρῖται ὡς ἡ δυνάμις πρὸς τὴν
 ἡλικίαν - μέγα κατήχησις διὰ τοῦ προσεγγίζοντος, συ-
 νάχου ὑπὸ τοῦ Ζαχαρίου Μέρικου καὶ τοῦ Caspar
^{παραγγέλλει 129 ἐκκλησιαστικῶν.}
 Erianius (1563) (καὶ διαρῖται εἰς τέτατον μέρος· εἰς τὸ πρῶτον
 μέρος περὶ τῆς ἀπαρχῆς καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς ἀνάστα-
 σ· εἰς τὸ δεύτερον ἐξηγουμένη τὰ ἔθνη τοῦ ἀποστολικοῦ
 λόγου ὑπὸ τὰς ἐκκλησιαστικὰς, θείας ὁπτασίας, θείας ὁ γένος, θείας
 ἁγίων πνεύματος, καὶ ἐκκοινωνίας ἡ εἰς τὴν δὲ φύσιν
 ἡ διδασκαλία· εἰς τὸ τρίτον ὑπὸ τῶν κοίτην ἐκκοι-
 νουμένων αἱ εἰς τὴν ἐκκοινωνίαν καὶ ἡ κυριακὴ προσευχή
Ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ ἐκδοθεῖσα κατήχησις: Τὸ βιβλίον τῆς Ἀγγλ.
 κατήχης) ἐκδοθεῖσα τὸ πρῶτον κατὰ τὸ ἔτος 1549.
 καὶ τὴν αὐτὴν αὐτῆς ἐκδοσὴν ἡ κατήχησις αὕτη δὲν ἐφω-
 ῆκε τὸ πρῶτον μέρος αὐτῆς περὶ φυσικῶν. Τοῦτο
 συνέβη τῷ 1604 κατὰ βασιλικὴν ἐκτασίαν. Οὕτω δ' ἔσται
 εἶναι ἡ κατήχησις αὕτη ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ
 ? 1661/62 καὶ ἐκδοθεῖσα ναὶ εἶναι ἡ τότε κοινὴ κα-
 τήχησις τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας. Συγγραφεὺς τοῦτο ὡς εἶ-
 ναι εἶναι ὁ Ρονετ. Τὸ πρῶτον κατήχητικὸν ἔργον τῆς Ἀγγλ.
 ἐκκλησίας «διδασκαλία χριστιανῶν» (1537)

«Βραχὺ κατήχησις καὶ διαλογὸς περὶ ἐκκοινωνίας» τοῦτο
 ἔργον ἐκδοθὲν ὑπὸ βορρῆς Δαβίδου καὶ ἐκδοθὲν τῷ κυρ-
 τῷ ἐκδοθὲν καὶ τῶν ἰσχυρῶν.

Τῷ 1548 ἐκδοθεῖσα ἡ πρώτη κατήχησις ἡ «Catechismus Cate-
 chismus» ἡ ὁποία εἶναι περὶ τῆς καὶ τοῦ justus fons.

2) Καίριαμοις τοῦ Westminster: Αὐτοῦ (1643) ἀρχίζει διὰ τῆς
 ἀποκρίσεως (ερωταποκρίσεις): « Ποῖος εἶναι ὁ κύριος θεοῦ
 τοῦ ἀνθρώπου; - Νὰ δοξάζῃ τὸν Θεὸν καὶ νὰ εὐχαριστῇ. Αὐτὸν
 ἀνίσταται. - Αὐτοῦ (1643) ὁρίζει τὸν Θεόν; ἐκτίθει τὴν ἀρετὴν τοῦ
 Θεοῦ, ὁρίζει τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἀδελφότητα
 τοῦ ἀνθρώπου, ἐξηγεῖ τὸ ἔργον καὶ τὰ ἀξιώματα
 τοῦ Λογιστοῦ καὶ ἀναγγέλλει τὸ ἔργον τοῦ Ἀγ. Πνεύματος,
 ἀναγγέλλει τὸν Θεὸν τὸ ἀποστολικὸν εὐαγγέλιον, ἐξηγεῖ
 τὸν Θεὸν τὸν Θεὸν καὶ ἐξηγεῖ τὴν κυριακὴν ποιοτικὴν.

Τὸ ἔργον τῶν μαθητῶν ἱερέων: Ἀποτελέσθη ἀπὸ τὴν δι-
ακονίαν τῆς μαθητείας, ἵνα γένητο κατὰ τὰς ἀιτου-
ρὰς τῆς κυριακῆς, ἀπὸ τὰς ἐκδηλώσεως τοῦ τῆς μαθη-
τείας, ὅτινα γέγονον πρὸς τὴν λειτουργίαν τῆς κυριακῆς,
πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς μαθητείας, ἵνα γένητο κατὰ
τὰς 4 ἐποχὰς τῆς νυκτὸς, καὶ ἀπὸ τῶν ἀποδείξεων τῆς
μαθητείας, ὅτινα γέγονον ἀπὸ καὶ πρὸς τὴν μαθητείαν.

Παρά τοῖς Κωδοξμοῖς 1) Ὁ Συμπούχνης ἐνδεχόμενος:
 τῇ Ρωταίῃ ἀμνηστία. ἔνεκα τῆς μενίσσεως τῶν διαφο-
 ροφῶν, ἔχοντο ἡμεῖς ἀδελφὴ ἡ ἐκείνουσα ἀ-
 χμὴ τῆς βελτιστοῦς τῆς μαθητικῆς διδασκαλίας ὁ
 ἐνδεχόμενος τῆς μαθητικῆς μενίσσεως 2) Καταχίγεις
ἀδελφῶν, Nicelius, Canisius, Bellarmini καὶ Angelus:

Έργον τοῦ Ρεάβου «*Symbolum sive Catechismus*» (1533)
 περιλαμβάνει πίστες μαθητικούς, αὐτοὺς ἐξηγοῦναι τὸ εὐαγγέλιον
 ἡ ἐκκλῆση, ἄλλοι περὶ τῆς διανοήσεως καὶ τῆς καρτερίας
 καὶ σωτηρίας. Τὸ ἔργον τοῦ Nicelii «*Catechismus -
 instructio puerorum ecclesiae*» (1542) συνδίδασκε μαθητι-
 καὶ βιβλίων ἰσοπέδιον. Αἱ τρεῖς μαθητικούς τοῦ Camisii
 maior, minor, minimus» (1550) περιλαμβάνουν τὴν χει-
 ραγμένην διδασκαλίαν εἰς δύο γυναικῶν ἰδίαν τὴν σοφίαν

αι την διδασκαλιαν. Η κατήχησις του Bellarmini (1598)
πρείπει ποιηχίαν εν Ιταλία, η δε κατήχησις του Angerius
(1563) εν Γαλλία, ~~καὶ~~ Catechismus Romanus: Η κατήχησις αὐ-
τη ἐκδημοσιώθη τῷ 1566 καὶ διαμεύται εἰς τρία μέρη: τὸ
πρῶτον ἐξετάζει τὴν πίστιν, τὸ δεύτερον τὰ ἔργα τῆς πίστεως, τὸ
τρίτον τὸν ὁμιλῶντα καὶ τὸ πικρὸν τὴν κυριακὴν προσευχὴν.
Κατήχησις μινυβίς εν Ιταλία καὶ ἀγγλικῶς: Ἐν Ιταλία
ἱερέως κατήχησις μινυβίς εὐχάριστος ἡ ἀπὸ τοῦ Φερνάνδου
Ιλλανόου προηγουμένη «bella rifortmazione christiana»
(36) καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ Πίου V ἐκδοθεῖσα «Adhuc ἡμεῖς
Romanus, didascalia» (1571), ἐν Γαλλία δὲ ἡ ἀπὸ τοῦ
Évar de Bèze ἐκδοθεῖσα (1585) καὶ ὁμιλίου καὶ αρχιε-
ραρχαῖα.

2. Ἡ κατήχησις κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἐσθλαίων.

Παρεὶ τοὺς προηγουμένους: 1) Παραφύσις τῆς κατήχησις διδασκα-
λίας: Ἀπὸ τῶν κληρικῶν δεικνυμένων τοῦ 12^{ου} αἰῶνος ἡ διδασ-
καλία τῆς κατήχησις εὐρίσκεται εἰς περιόδον παραφύσεως καὶ δι-
καιοσύνης κατήχησις, αἱ τὴν πρῶτον ἐν διδασκα-
λῇ διὰ δογματικῶν καὶ ἀντιπαράθεσιν ἰσχυρῶν, καὶ διὰ
παραπονετικῶν σοφῶν, ὅπως συνέβαινεν εἰς τὴν ὁμοδοξοδῶ-
σαν τῆς Ορθοδόξου πίστεως καὶ διδασκαλίας. 2) Ανατολή
ἐκ τῆς ἀποκλῆς ἀπὸ τῶν ἐσθλαίων τῶν ἐσθλαίων: Μετὰ τὸ ὅτι
ἡ Ορθοδοξία τοῦ σοφῶν ἔρχεται ν' ἀνατίξη νέα κατὰ
ἐκ τῆς ἀποκλῆς, εἰς τὴν ὑπὸ τῆς ἐσθλαίας συνέχει ὁμοτι-
μῶν ἐσθλαίων ὅπως (+1705) ὅπως ἐκδομένη διὰ τῆς κατή-
χησις νὰ ἐκδημοσιώται ὁ χριστιανισμός πρὸς τὴν ἐκ-
κλήσαν, ἀλλὰ μὲν τὰ καὶ διὰ τὴν βασιλίαν τοῦ Θεοῦ, ὁ
ἐκ τῆς ἀποκλῆς Francke ὅπως συνέχει ὅτι πρῶτον νὰ
ἐκδομένη καὶ καὶ πρὸς τὴν ἐκκλήσαν ὅπως ὁμοτιμῶν
ἐν διὰ τῆς κατήχησις μακαρίων καὶ ἡ τῶν ἐσθλαίων

παιδαγωγόν. 3) Μέθοδος διδασκαλίας: Τὸ μέγιστον ἐν
ἐργασίαις τῆς παιδείας ἀποσυνδύσκει τὰς τῶν πα-
τρῶν διὰ τὴν ἀποσυνδύσκειν παλαιὰς ἀποσυνδύσκειν ἐν
τῇ διδασκαλίᾳ διὰ τὴν ὁρὴν τῶν παλαιῶν παραδόσεων.

Εὐνοία τῆς παιδείας ἔχει: Ὁ εὐνοϊκὸς εἰς τὴν μετὰ
τὴν εὐνοίαν τῆς παιδείας ἔχει ἔδωκε τὴν ἐμφανίαν
ἐν τῇ βιβλίᾳ τῆς παιδείας ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, συντίθει
ἐν τῇ τοῖς σχολείοις ἐκπαίδευσιν τῆς διδασκαλίας τῆς
ἐκπαίδευσης, εἰσαγαγὼν εἰς τὰς σχολὰς τὴν ἀνάγκην
τῆς, ἔδωκεν ἰδιαίτην ἀποσυνδύσκειν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν
ἐκπαίδευσιν καὶ συντίθει εἰς τὴν παιδείαν τὴν ἐκπαίδευσιν τ
ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν διδασκαλίαν.

Παρά τοῖς καθολικοῖς 1) Κατασκευαστικὸν ἐν τῇ παιδείᾳ
ἐκπαίδευσιν ὁ δὲ τὸν αὐτοσυνδύσκειν παιδείαν καὶ παιδείαν
καὶ παιδείαν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τὴν παιδείαν
τὴν παιδείαν, ἔδωκεν ἐν τῇ παιδείᾳ μόνον τὴν
ἐν τῇ παιδείᾳ τῶν παιδίων, ὡς εἶναι καὶ τὴν
ἐκπαίδευσιν καὶ συντίθει ἐκπαίδευσιν παιδείαν (1622). Ὁ Saint
Vincent (1662) διαφέρει τὴν παιδείαν ἐν τῇ παιδείᾳ τῇ
ἐκπαίδευσιν καὶ παιδείαν καὶ παιδείαν καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν
ἐκπαίδευσιν αἱ ἐκπαίδευσιν καὶ παιδείαν αἱ ἐκπαίδευσιν αἱ
ἐκπαίδευσιν. Ὁ Saint Vincent de Paul συντίθει εἰς
ἐκπαίδευσιν τῆς «Conférence de charité» (1677) καὶ διδασκαλίαν
ἐκπαίδευσιν τοῖς παιδίοις καὶ κατὰ τὴν ἐκπαίδευσιν ἐκπαίδευσιν
ἐκπαίδευσιν καὶ ἔδωκεν ἐν 1642 ἐκπαίδευσιν ἐκπαίδευσιν
ἐκπαίδευσιν τῶν παιδίων ἐκπαίδευσιν καὶ παιδείαν καὶ ἐκπαίδευσιν
ἐκπαίδευσιν τῆς παιδείας. Ὁ Vincent de Paul, ἔδωκεν
ἐν τῇ παιδείᾳ ἐκπαίδευσιν τῆς Compagnie de Saint-
Vincent ἐκπαίδευσιν τῆς παιδείας διδασκαλίαν (1662)
ἐκπαίδευσιν τὴν παιδείαν ἐκπαίδευσιν αὐτὴν ἐκπαίδευσιν.

ἡ δασκαλία δὲν οἶμαι νὰ περιορίζεται εἰς τὸ κανονικὸν
 «τεὶ οὐκ εἶναι» ἢ «οὐκ οἶμαι», ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ κοιμῶ-
 ῖται καὶ ἄλλα ἐλαττωτικά, ἵνα νὰ νὰ παρασκευάσῃ δὲ
 οὗτοι τὰ μαθητὰ ἐν τῇ ἐνασχολίᾳ τῶν ἡμετέρων μαθητῶν
ἡ δασκαλία τῆς βιβλικῆς ἱστορίας: ἡ δασκαλία
 τῆς βιβλικῆς ἱστορίας ἀρχίζει διὰ τῆς ἰστορίας τοῦ δασκάλου
 καὶ συνεχίζεται διὰ τῆς ἰστορίας τῶν μαθητῶν ἀπο-
 λυτῶς καὶ κορυφαίως διὰ τῆς ἐκβαλλόμενης, ἡ δὲ
 ἀρχὴν εἰς τὴν παραγωγὴν δευτέρου καὶ ἡμετέρων μαθητῶν
ἡ ἀνάγκη τῆς βιβλίου, ὅτι, ἐκκλινόμενα ἄλλα
 ἡ ἀνάγκη τῆς βιβλίου ἀρχίζει νὰ ἀποφύ-
 γῃ τὴν ἀναγκὴν τῆς ἀναγωγῆς ἐκ τῶν ἐλαττωτικών.
 συνεχίζεται καὶ ἡ ἐκβαλλόμενη εἰς τὴν καὶ ἀναγωγὴν κα-
 τὰ τὸν ὅρον τοῦ ἀποφύγῃ αὐτῶν.

3. ἡ μαθητεία ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ: ἡ καθολικὴ
 ἐκκλησία, χάρις εἰς τὴν ὁργάνωσιν αὐτῆς, ἡδυνήθη νὰ
 παρασκευάσῃ κατὰ τῆς ἐν τῇ δευτερεσίᾳ δασκα-
 λίας ἀποφύγῃ τὴν καὶ εἰς τὴν κοινὴν τοῦ διακονοῦ
 ἀποφύγῃ διὰ τῆς κοινῆς δασκαλίας ἔχοντος τοῦ
 Batz. (1899) ἡ δευτερεσίᾳ συνεκτικῆς τοῦ Winter
 τῆς κινήσεως τοῦ Felbiger: ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ Felbiger
 τῇ ἐκκλινόμενῃ πρὸς τὴν κοινὴν ἀποφύγῃ τὸ εὐσεβε-
 ῖας ὥστε νὰ δίδεται ἀποφύγῃ εἰς τὸν μαθητὴν
 ἀποφύγῃ, ἀπὸ τῆς δὲ ἀποφύγῃ καὶ ἀποφύ-
 γῃς (διὰ τῶν γραμμάτων τοῦ ἀναγνώστη ὃς ἀποφύγῃ
 τῇ συν-
 4. ἡ ἀποφύγῃ πρὸς τὴν κίνησιν τοῦ Διακονοῦ

αἱ Νῆα κινήσεως ἀποφύγῃς ὑπὸ τοῦ Schleiermacher
 O Schleiermacher ἀποφύγῃς ἀποφύγῃς κατὰ τῆς
 ἀποφύγῃς καὶ ἀποφύγῃς ὡς ἀποφύγῃς τῆς ἀποφύγῃς
 ἀποφύγῃς, ἀποφύγῃς. ἀποφύγῃς τὴν ἐν ἀποφύγῃς ἀποφύγῃς

Overberg (1493) συνυφάρμυξε τὴν τὴν ποσοτικὴν διασάφισιν, θεμελιωτικὴν διδασκαλίαν διὰ τὴν βιβλικὴν ἱστορίαν. Ὁ κύριος ἀνασώζων τὸ περιεχόμενον τῆς θεμελιωτικῆς διδασκαλίας ἐκ τῆς βιβλικῆς ἀφελύξεως.

Ἡ μὲν μετὰ περὶ τὴν μαθηρῶν δροιοφόρον βιβλίον κατηχίσεως:
Ἡ γαλλικὴ μαθηρῶν ἢ κατηχίσεως τοῦ Bossuet διὰ τὴν κρίσιν τῶν ὁμοιωτικῶν τῆς γαλλίας βλαστῶν καὶ εἰς ἀντιμαρτυρίας τῶν μαθηρῶν ποικιλομενῶν κατηχίσεων. Ἐν τῇ κοινῇ βιβλικῇ ἐκτενέσει αἱ κατηχίσεις τοῦ δεκαοκταετίας, παρατηρεῖσθαι τὴν δι' ἐκδοτικῶν διδασκαλίαν, ἀρρῶνται εἰς τὴν μαθηρὴν μαθηρῶν καὶ κατὰ ἀδελφὰς μοῦσαι καὶ ἐκτενέσει τὴν μαθηρῶν ὅσον. Ἐν τῇ ῥόδῳ τοῦ Βατικανοῦ (1840), μοχονότι ἀξιόλογοι ἀρρῶνται καὶ τῆς ἐκδοτικῆς ἐκτενέσει τὴν τὴν μαθηρῶν ἐκδοτικῶν μαθηρῶν διδασκαλίαν, ὅπως οὐδεμία ἐκδοτικῶν ἐκδοτικῶν ἐκδοτικῶν.

Διδασκαλία βιβλικῆς ἱστορίας: Ὁ Knecht ἐκτενέσει τὸ περιεχόμενον τῆς ἐκδοτικῆς βιβλίου κατὰ τοιοῦτον ὅσον, ὥστε ἡ βιβλικὴ ἱστορία καὶ ἐκδοτικῆς τὴν διδασκαλίαν τῆς μαθηρῶν. Ὁ Hirschel ἐκδοτικῶν κατὰ τὴν θεμελιωτικὴν καὶ δογματικὴν διδασκαλίαν καὶ ἐκδοτικῶν.

Ἡ μαθηρῶν κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν τῶν θεμελιωτικῶν τοῦ 18' αἰῶνος καὶ ἐκδοτικῶν ἐκδοτικῶν: κατὰ τὸν χρόνον ἐκδοτικῶν νῦν μὲν, εἰς τὴν ὅσον ἐκδοτικῶν κατὰ τὸν ὅσον μὲν ἢ τὴν τὴν ἐκδοτικῶν τῶν ἱστορικῶν, ἀπὸ τῶν δὲ αἱ ἐκδοτικῶν τῆς παιδαγωγικῆς.

Μέθοδος τῆς διδασκαλίας: ὅσον ἐκδοτικῶν τὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας ἐκδοτικῶν καὶ ἐκδοτικῶν τοῦ Herbart (1776-1841) οἱ ἢ ἐκδοτικῶν, ἢ ἐκδοτικῶν, ἢ ἐκδοτικῶν, ἢ ἐκδοτικῶν.

· Ο Overberg (1493) συνυφάρμυξε τὴν ποσοτικὴν διασάφισιν τῆς θεμελιωτικῆς διδασκαλίας διὰ τῆς βιβλικῆς ιστορίας. · Ο

Gruber ἀναπτύσσει τὸ περιεχόμενον τῆς θεμελιωτικῆς διδασκαλίας καὶ τῆς βιβλικῆς ἀφελύξεως

· Η μινυβίς περὶ τὴν μαθηρῶν δημοφύρτου βιβλίον κατηχίσεως:

· Ἐν Γαλλίᾳ μαθηρῶν ἡ κατηχίς τοῦ Bossuet διὰ τὴν χεῖ-
ραν τῶν ἀσκητῶν τῆς Γαλλίας ἐκδομένη καὶ εἰς ἀντιμετά-
στασιν τῶν δογματικῶν ποικιλοειδῶν κατηχίσεων. Ἐν τῇ κα-
τοχικῇ Γερμανίᾳ ἐκτείνετο αἱ κατηχίς τοῦ Δεχάρτε,
αἱ τινες, παραφρέσεις τῆς δι' ἐκδοτικῶν διδασκαλίας, ὡς
ἐκτείνετο εἰς τὴν λαϊκὴν παράδοσιν καὶ κατ' αὐτὴν
διαφοῦν καὶ ἐκτείνετο τὴν μαθηματικὴν ὅλην. Ἐν τῇ
ἐκδότῃ τοῦ Βατικανοῦ (1840), μοχονότι ἀξιόλογοι ἀπολογι-
εῖς τῆς ἐκδόσεως ἐκτείνετο ὡς τῆς μαθηρῶν, ἐνταῦθα
ὡς μαθηματικῆς διδασκαλίας, ὅπως οὐδεὶς ἐκτείνετο
ἀποφάσις - ἐκτείνετο.

· Η διδασκαλία βιβλικῆς ἱστορίας: · Ο Knecht ἐκτείνε
τὸ περιεχόμενον τῆς ἐκδοτικῆς βιβλίου κατὰ τοιοῦτον ὅ-
μοιον, ὥστε ἡ βιβλικὴ ἱστορία καὶ ἐκτείνετο τὴν δι-
δασκαλίαν τῆς μαθηρῶν. · Ο Hirsch ἐκτείνετο κατὰ
τῆς θεμελιωτικῆς καὶ δογματικῆς διδασκαλίας καὶ ποσοτικῶν
ὁρίων.

· Η μαθηρῶν κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἐκτείνετων θεμελιω-
τικῶν τοῦ 18' αἰῶνος καὶ ἐκτείνετο ποσὴν: κατὰ τὸν χρό-
νον τοιοῦτον ἐκτείνετο νῦν μινυβίς, εἰς τὴν ποσὴν ἐκτείνε-
σαν ἀπ' ἑνὸς μὲν ἢ τῇ ἐκτείνετῃ ποσὴν τῶν ἱστορι-
κῶν περὶ τῶν, ἀπ' ἑτέρου δὲ αἱ ποσὸν τῆς παιδαγωγικῆς.
· Η μέθοδος τῆς διδασκαλίας: ὡς ποσὴ τὴν μέθοδον τῆς
διδασκαλίας ἐκτείνετο καὶ ἐκτείνετο τοῦ Herbart (1776-1841)
ἢ ποσὴ ἢ ποσὴ ἀποφάσις, ἢ ποσὴ ἀποφάσις, ἢ ποσὴ ἀποφάσις, ἢ ποσὴ ἀποφάσις

ἢ ὠκυπέτα καὶ ἡ κερματοχυνία. Ὅπως τὸ σχέδιον τοῦτο τοῦ περ-
βαρτ κερματοχυνίου καὶ τοῦτον μηχανισμόν.

1α. Ἰσχύς τῆς θεωρητικῆς διδασκαλίας: Τό γιαν τεταμένον
 ὄργανον, οὗτινος ἐξεργαστο ἡ ὑπό κῶν βαδμῶν ἀποφνητόνεναις,
 οὐρεῖσθαι ἰκανῶς, τό δέ πρὸς τὴν μαθήκων ἐνδιαφέρον ἡ ἐπι-
 τε νά-ἐνδμῶται ἢ συνδιακῶν καί πρὸς σχέδια οὐρεῖ τῆς
 ὅσον πὸ δυνατόν ματαρρηγοῦσθαις ἀρμεροσυνήθως τῆς μαθη-
 τικῆς ἡδυν, συμμορφοῦνεν τὰς καί δι' ἐκδοστικῶν ἡ-
 γμῶν καί ματαρρηγοῦνεν οὐρεῖς οὐρεσθαις, ὅπως ματα-
 οῦν, αὐτῶν πᾶσιν συμμορφοῦνεν.

ιβ) Κατευθυντική διαδικασία και κίνησις παρὰ τοῖς καὶ:

Τὸ ὅτι τὴν κατηχητικὴν διδασκαλίαν ἐνδιαφέρων εἶναι καθο-
ριστὴν ἐξεδιηγῶμεν ῥηθόν, δείχνοντα δὲ τοῦτου περὶ τὸν αἶ-
τιος μὲν ἢ ἐν Γερμανίᾳ κοινότητα μαθητικῶν μαθητικῶν
περιοδοῦ τῆς αἰτίας, αἶτιος δὲ ἢ ἰδρυτοὶ διαφόρων ἐκπα-
ιδευτικῶν καὶ ἀδελφωτικῶν ὁδῶν εἰσέλθοντες τὴν κατηχητικὴν δι-
δασκαλίαν.

18. Μέθοδος τοῦ Μονάχου: ἄξι, μέ κύριον ἐκπαιδεύσαν
τὸν νεβελ, ἔχει ὡς ἀετιρίαν τὴν ζωὴν ἀεὶ ζῆλον καὶ τὴν
ἐν τῇ θεολογικῇ διδασκαλίᾳ, ἐφαρμογὴν τῶν νεωτέρων
σοφῶν τῆς διδασκαλίας καὶ παιδαγωγικῆς τῶν ἐκπαιδεύ-
σασθέντων διὰ τοῦ ἐκκλησίου θεολογίας, ἵνα οὕτω μεταβι-
βάσονται κατὰ τὸν αἰῶνα εἰς τοὺς παλινοφύκτους οἱ
αὐτοὶ ἀνταρτοὶ τῆς πρὸτ. θεολογίας.

Εἰς τὸ σχολεῖον Θεσσαλίας οἱ μαθηταὶ ἀφίεντο ἐκείθεν, ἵνα
δι' αὐτοῦτοιας ἐξελίξιντο εἰς μετσοφύκωνων ἀνδρῶν ὑπὸ τοῦ
διδασκάλου νὰ παρασκευάσῃται μόνοι ἐν συνεργασίᾳ μαθ' ἄλλη-
λους πάντες τι καὶ νὰ ἡγάγον ἐκπορεύεσθαι. Κατὰ τὴν
ἐξοδὸν αὐτῶν οἱ μαθηταὶ δὲν ᾤοντο διὰ τρυφῆς καὶ διὰ δει-
κνύειν νὰ διδάσκωνται, ἀλλὰ νὰ ἐκτελέσῃ ἑκάστην ἐκείνου

διδάσκοντες πρὸς ἀποστόλους νέου γένους. ὁ δίδασκαλος παρα-
μοχουῖν ἐν ἡρώσει ἐν βυζυγίῳ τῶν πατρῶν καὶ τοῖς βιβλίοις
καὶ σφραγίσιν κατὰ τὴν μεθόδον ἢ βυζυγίῳ καὶ σφραγίσιν
τὸ πρῶτοντα ὅσον μεταξὺ τῶν πατρῶν ἔχουν οἱ ἀναγα-
βόντες καὶ παρασκευάζοντες τὸ πᾶντα. —

1. Ἰδιόγραμμα κατηχητικῶν κατὰ τὸ πρῶτον τίτλον τοῦ αὐτοῦ:
Ἀξιολογούμενοι κατηχηταὶ τυχεύουσιν αἱ ἐν τοῖς βυζυ-
γίοις τῆς σφραγίσιν θεωρίας τῶν Niebergall, Martin
Schian, αἱ κατ' ἰδίαν κατηχηταὶ τῶν Sachse, Mayer
καὶ τὰ ἄριστα ἔργα τῶν Steinbeck, Göttler.

5. Τὸ πρόγραμμα τῆς Κυριακῆς.

α. Ἱστορία τῆς ἱδρύσεως τοῦ προγράμματος τῆς Κυριακῆς: Τὸ πρῶτον προ-
γρᾶμμα Κυριακῆς ἱδρύθη ἐν Ἀγγλίᾳ πρὶν τὸ 1480 ὑπὸ τοῦ Ροβέρτου
Ραϊκес. Ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας ἡ μέθοδος μετεβίβηται εἰς τὴν Ἀμε-
ρικήν, ὅπου ἐξελίχθη καὶ ἐκδηλωθεῖς τὸ πρόγραμμα τοῦτο.
Ἐπειδὴ δὲ τὰ προγράμματα ταῦτα ἐποχιδόντο, ἐπεὶ ἀναγκαῖον,
ὅπως ἐκδοθῶσι καὶ τὰ ἀναγκαζόμενα ἐκτελεσθῶσι βιβλία
ὅπως ἱδρύθη ἐν Ἀγγλίᾳ (1799) ἡ Religious Tract Society
καὶ ἐν Ἀμερικήν ἡ American Sunday School Union
(1824) καὶ τῶν ἐκδοτῶν τῆς ἐκδόσεως μεταρρυθμίσαντες βιβλίων
τῶν διατὰ τὰ προγράμματα ταῦτα. Προγράμματα δὲ ἐνέδρασαν ἐν-
εργητικῶς ἀπὸ τοῦ 1830 μέχρι σήμερον πρὸς διακρίνω
τοῦ ἑξαμήνου Κυριακῆς.

β. Μέθοδος ἢ ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς ἱστορίας: Κατὰ τοὺς πρῶτους χρό-
νους τῆς λειτουργίας τοῦ προγράμματος Κυριακῆς ἐκδίδετο καὶ
ἀντίφωνοι καὶ ἡ κραυγὴ, ἀπερὶ-φοροῦντο ἢ Ἀγγλίσκῃ κατηχη-
τῆς καὶ ἀμερικανιστικῶν αἰσίων τῆς βραβύλλης καὶ ἀποσώ-
φισται τῆς κατηχίσεως. Βαδίζοντες ὅπως εἰσάγοντο βιβλίο-
ντες καὶ τὸ ὡσπερ τῆς διδασκαλίας ταύτης. ὅπως ὁ David
Stowe (1820) ἔδωκεν ἐξελίχσαντες δέξιν εἰς τὴν πρῶτην τῶν

των κεινογραφειών, ο δέ Vincent (1865) περιηράσθησαν εις τὴν
 - τὸ πρῶτον ἔτος τῆς διδασκαλίας τὴν ἱστορίαν τῆς γῆς, τῶν
 - ὁδοιπορίων καὶ τῶν θαλάσσιων τοῦ Ἰνδοῦ, εἰς δὲ τὸ δεύτερον
 ἔτος τὰς παραβολὰς καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ κυρίου. καὶ αὖ ἀπὸ
 τοῦ 1902 εὐρεῖ παρρησίαν ὑπὸ τὸν τίτλον «International
 System of uniform lessons» κυκλίζονται εἰς ἑξαετη κύκλον
 καὶ φέτων, ἵνατοι εἴη μὲν ἐνταῦθα διεξέρχονται διὰ τὴν σοφὴν
 εἰς καὶ, εἴη δὲ ἔτι διὰ τὴν σοφὴν τῆς π.δ.

Ἐκτιμήματα τῶν βιβλίων τοῦ διεθνούς συστήματος: Αἱ βι-
 - βαι τοῦ διεθνούς συστήματος τῶν δημοφώνων παρρησιῶν πα-
 - ρουσιάζουν καὶ πολλὰ μνημονεύματα. διότι περιέχουν τὰ αὐτὰ
 παρρησία διὰ πᾶσας τὰς τάξεις τῶν κυριακῶν σχολείων, ἐδι-
 - δασκον μόνον τῆς γαλλικῆς καὶ γερμανικῆς ἱστορίας καὶ τῆς
 ἀγγλικῆς ἀνεκρίτως καὶ ἡγήσαντο τὸ ὅτι μὲν διδασκαλία τῆς
 ἱστορίας τῆς π.δ. εἶναι ματασχευομένη διὰ τὰς αἰτίαι, μὲν δὲ καὶ
 π.δ. διὰ τοὺς ὠφελήτους. Τὰ μνημονεύματα ταῦτα μαρτυροῦ-
 - ναι προσβάδυναι νὰ ἀποφασίσουν διὰ τῶν International gra-
 - ded lessons.

Ἡ μέθοδος διδασκαλίας: ἐν τῇ μεθόδῳ τῆς διδασκαλίας τὸ
 στοιχεῖον τῆς κυριακῆς οὐδὲν ἄλλου διδασκαστοῦ ἰδρυματος ὑπε-
 ρεῖ, διότι καταβάλλεται προσβάδυναι ἐν αὐτῇ ἵνα ἀφαι-
 ρήσονται εἰς τὰς διδασκαλίας μεθόδους πάντα καὶ διδάγματα
 τῶν συγχρόνων σοφῶν τῆς παιδαγωγικῆς.

Εἰς τὸ ἐκκλησιον κυριακῆς ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ: ἐν Ἀγγλίᾳ
 τὸ κυριακὸν σχολεῖον διευθύνεται ὑπὸ τοῦ μαθητεύματος «The
 Church of England Sunday School Institute» (1843), ὅπου
 ἐξέδωκε βιβλία τοῦ παρρησιῶν, ἱστορίαι διδασκαλίας,
 περιόδους, ἐκτελείδας κ.α., ἡμετέρας τὴν βίβλον καὶ τὸ προ-
 βλεπόμενον καὶ ἐκτείνει διὰ τὴν πόρεσιν τῶν διδασκῶν
 ἐν Γερμανίᾳ κυριακὸν ἐκκλησιον ἰδρυσεν τῷ 1825 ὁ βι-

τῶν ὑμνογραφῶν, ὁ δὲ Vincent (1865) περιέλαβεν εἰς τὴν
τὸ πρῶτον ἔτος τῆς διδασκαλίας τὴν ἱστορίαν τῆς γῆς, τῶν
ὁδοποιῶν καὶ τῶν θαλάσσιων τοῦ Ἰνδοῦ, εἰς δὲ τὸ δεύτερον
ἔτος τὰς παραβολὰς καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου. καὶ αἱ ἀπὸ
τοῦ 1902 βιβλαί μαθημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «International
System of Uniform Lessons» κυκλίζονται εἰς ἑξαετηρὶ κύκλον
μαθημάτων, ἃς οἱ εἰς τὴν ἐκτελέσουσιν διὰ τὴν βιοσύνην
τῆς κ.θ., εἰς δὲ ἑξὶ διὰ τὴν βιοσύνην τῆς π.θ.

Ἡ μετεκτίτασις τῶν βιβλίων τοῦ θινωτοῦς συστήματος: Αἱ βι-
βλαὶ τοῦ θινωτοῦς συστήματος τῶν δημοφιλῶν μαθημάτων πα-
ρουσάζον καὶ πολλὰ μειονεκτήματα. Διότι ὄρισον τὰ αὐτὰ
μαθήματα διὰ πάντας τὰς τάξεις τῶν Κυριακῶν σχολείων, ἐδί-
δασκον τὸν ἴσον πληθυσμὸν καὶ μόνον τὴν ἱστορίαν καὶ τῆς
βιβλικῆς ἀνεκρίσεως καὶ ἡγνῶσαν τὸ ὅτι ἡ εἰς διδασκαλία τῆς
ἱστορίας τῆς π.θ. εἶναι παρασχηματισμὸς διὰ τὰς αἰτίαι, ἡ δὲ τῆς
κ.θ. διὰ τοὺς ὠφελήτους. Τὰ μειονεκτήματα ταῦτα κατεβί-
βη προορᾶν καὶ ἀποφευχθῶν διὰ τῶν International gra-
ded lessons.

Ἡ μέθοδος διδασκαλίας: ἐν τῇ μεθόδῳ τῆς διδασκαλίας τὸ
σχολεῖον τῆς Κυριακῆς οὐδὲν ἄλλου διδασκαστοῦ ἰδρύματος ὑπάρ-
χει, διότι καταβάλλεται προορᾶν καὶ ἐν αὐτῇ εἶναι ἀφαι-
ρήματα εἰς τὰς διδασκαλίας μεθόδους πάντα τὰ διδάγματα
τῶν συγχερόνων προόδων τῆς παιδαγωγικῆς.

Εἰς τὸ σχολεῖον Κυριακῆς ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ: ἐν Ἀγγλίᾳ
τὸ Κυριακὸν σχολεῖον διευθύνεται ὑπὸ τοῦ μαθητεύματος «The
Church of England Sunday School Institute» (1843), ἃς ἐ-
ξέδωκε βιβλίον τοῦ μαθητεύματος, ἱερουργίαν διδασκῶν,
περιοδικὰ, ἐκτελείδας κ.θ., ἡγουμένη τὴν βίβλον καὶ τὸ προ-
βλεπτικόν καὶ ἐκτελείει διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διδασκῶν,
ἐν Γερμανίᾳ Κυριακὸν σχολεῖον ἰδρύσθαι τῷ 1825 ὁ βι-

βιογράφητος ούκεν καὶ ὁ σερβὸς Ραυτενμπεργ, διὰ τῆς κα-
ποδουπόλεως δὲ σπουδαίου τοῦ Νικητῆρ σέρμυρ τῷ ἔργον
τῆς ἐν Γερμανίᾳ ἐκκλησίας ἱεροσολογοῦ.

· 6. Ἡ μαθητεία ἐν τῇ Ὀρθόδοξῃ ἐκκλησίᾳ.

Ἐν τῇ Ρωσικῇ ἐκκλησίᾳ.

α'. Αἰτίαι, δι' ἃς δὲν ἀντιλαμβάνηται ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις τὸ κα-
ταχ. εὐσεφία ἐν ταύτῃ Ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ. Ἐν τῇ Ἀνατολικῇ
Ὀρθόδοξῃ ἐκκλησίᾳ τὸ μαθητευτὸν εὐσεφία δὲν ἀντιλαμβάνηται
παρὰ τοῖς νεωτέροις χρόνοις τὸσον, ὅσον ἐν τῇ ἁγίᾳ, ἀλλ' ἕως
ἦν, διότι καὶ σπουδαίοντα μέλητα τῆς Ὀρθοδοξίας διακρίθουν
ὑπὸ τὸν θυρὸν ὑπομαρτυροῦντος, ἀλλ' ἑτέρου δέ, διότι ἡ σα-
ραχὴ τοῦ κρίματος συνδεδυσμένης μετὰ τὸ κατὰ τὴν ἡ-
συχαστικὴν ἰδέαν σαρκοφύκτον ἄξιον βίαιον δὲν κατὰ τὴν ἡ-
συχαστικὴν καὶ τοῖς αἰδῶν ἡγουμένων διακρίθουν μετὰ τὸν θυρὸν
τοῦ κρίματος.

β'. Τὰ πρῶτα μαθητευτὰ ἐκκλησιολογία ἐν Ρωσίᾳ. εἰς τὴν Ρω-
σίαν ἐκκλησιολογία ἐκκλησιολογία κατὰ τὴν ἡσυχαστικὴν
καὶ ὑπὸ Ρώμων Ὀρθόδοξον μετὰ τὸν θυρὸν τοῦ κατὰ τὴν ἡ-
συχαστικὴν.

γ'. Ἡ μαθητεία τοῦ Μοσχίτου καὶ ἡ μαθητεία αὐτοῦ. Ὁ Πέτρος
Μοσχίτης, ἡγουμένης τῆς λαοῦ τοῦ Κιέβου, διὰ τῆς ἐκκλησιολογίας
ἐν αὐτῇ πνευματικῇ ἐκκλησίᾳ βιβλία ἀποστολικῶν σφραγισ-
του καὶ ἡγουμένης κατὰ τὴν ἡσυχαστικὴν. Περὶ δὲ τὸ 1648 ἐκδόθη τὴν
ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ὀρθόδοξος Ὀφολογία» κατὰ τὴν ἡσυχαστικὴν, ἡτις
διακρίθουν τὴν μαθητευτὴν ἡσυχαστικὴν ἐν τῇ ἡσυχαστικῇ καὶ εἰς τὴν τὸ
μετὰ τὸν θυρὸν ἀνασυνάγουσα τὸ σύμβολον τῆς πίστεως, ἀλλ' τὸ
ἡσυχαστικὸν ἄσποντον τοῦ διωκτοῦ σαρκοφύκτου καὶ ἡ σαρὶ καὶ ἡσυχαστικὴ
μετὰ τὸν θυρὸν διδασκαλία. εἰς δὲ τὸ δεύτερον ἐκκλησιολογία ἡ Κυ-
ριακὴ σαρὶ καὶ ἡ κατὰ τὸν θυρὸν. καὶ εἰς τὸ τρίτον ἐκκλησιολογία
ὁ φημιόμοσ καὶ ἀνασυνάγουσα ἡ ἀρὶ καὶ τὸ κατὰ τὴν ἡσυχαστικὴν
δ'. Ἡ ὑπὸ τοῦ Μ. Πέτρος δοθέντα ἡσυχαστικὴ καὶ ἡ μαθητεία

Πρόεδρος του Μόσχας: Εν τῇ ἐκδοτικῇ τῇ 1821 διατάσσεται ὑπὸ τῆς ἐν Ρωσίᾳ συνόδου παρὰ διαταγὴν τοῦ Μ. Πέτρος παραγγίλναι ἡ σύνταξις κεινῶν βιβλίων ἑκκλησιδίων διὰ τὴν κοινὴν τῶν νέων καὶ ἀγνοούντων. Ἡ κατήχησις Πρώτου τοῦ Μόσχας (1765) διαμερίζεται εἰς τρεῖς μέρη· καὶ εἰς τὸ πρῶτον ἐξετάζει περὶ τῆς ἐκκλησίας ὁρίσεως τοῦ Θεοῦ, ἡμῶν τῶν ὁρίων πρὸς τὴν ἐκκλησίαν μὴν οἶσιν· εἰς δὲ τὸ δεύτερον ἐξετάζει περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκίας, παραδίδει τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἐκβάλλοντος καὶ ἐκκινᾷ ὅτι εἰς τὸ ἕνατον μέρος τοῦτου τὴν ὁδοδότην προκειμένην διδασκαλίαν περὶ μυστηρίων· καὶ εἰς τὸ τρίτον μέρος ἐξετάζει τὰς εἰσὶν ἐκκλησίας καὶ τὴν κυριακὴν προσευχὴν.

Εἰς τὸ κοινὸν ἑκκλησιδίων κατήχησις: εἶναι ἡ ἐκδοτικὴ παρὰ τοῖς ἀρχαῖς τοῦ 18^{ου} αἰῶνος « Πλήρης ρωσικῆς κατήχησις τῆς ὁδοδότης καθολικῆς Ανατολικῆς ἐκκλησίας », ἡμῶν καὶ ἐκκλησίαν περὶ Ἀποστασίας, Γραφῶν καὶ κατήχησις, διαμερίζεται εἰς τρεῖς μέρη καὶ εἰς τὸ πρῶτον ἐκδίδει τὴν διδασκαλίαν περὶ τῆς οἰκίας εἰς τὸν Θεόν καὶ περὶ τῶν μυστηρίων καὶ παραδίδει τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἐκβάλλοντος τῆς οἰκίας· εἰς δὲ τὸ δεύτερον ὁρίει περὶ τῆς ἑκκλησίας εἰς τὸν Θεόν καὶ ἐξετάζει τὴν κυριακὴν προσευχὴν καὶ τοὺς μακαρισμοὺς καὶ εἰς τὸ τρίτον ὁρίει περὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν ὁ ἑκκλησία.

62. Κατήχησις μὴμῶν παρὰ τοῖς Ρώμοις τῆς διακονίας: οἱ Ρώμοι τῆς διακονίας, ἐκκινῶντες τοὺς διωκτοὺς τοῦ νῦν ἐν Ρωσίᾳ καὶ οὐκ ὄντος, μαρτυροῦν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ὑπερνωθῆσαν ἐκκλησιαστικῶς ὑπὸ τῶν ἐν Παρισίοις ἰδρυόντων Μιτροπολίτην ἐκκλησίαν πρὸς ἐκκινῶντος ἑκκλησιαστικῆς καὶ κατήχησις οὐκ ὄντος τῶν νῦν, καὶ ὁμοίως κατήχησις ὁμοίως ἡ ἰδρυσις τοῦ « Bureau de Pedagogie Religieuse » (1921) ὑπὸ τῶν Zernovsky καὶ Targousky.

Ἐν τῇ Ρωσικῇ ἐκκλησίᾳ:

α'. Καταχίσις διφροσυδίας: Είναι η πράξις τῆς καταχίσεως τοῦ Πάπου Μορίδα «Ὁρθόδοξος Ὁμολογία» ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Γρεσελλι (1692), ἡ πράξις τῆς καταχίσεως τοῦ ἁγίου τοῦ Μόσχα ὑπὸ τοῦ Castaldi (1839), ἡ καταχίσις τοῦ Μυρονομίου Βουλγαρίας (1834) κ.α.

β'. Βιβλικαὶ ιστορίαι, Μυρονομία, καταχίσις καὶ ἄλλα διφροσυδία: Βιβλικαὶ ιστορίαι διφροσυδίας τὸ 1831 ἐν Βούδα τὸ ἔγγραφο «Istoria Biblica», τὸ 1839 ἐν Βουκουρεστίας ἡ βιβλικὴ ιστορία τῆς Π.Δ. καὶ τῆς Κ.Δ. ὑπὸ τοῦ Ioan, τὸ 1846 ἐν Βουκουρεστίας ἡ ἑρμ. ἑρμηνεία τῆς Π.Δ. καὶ τῆς Κ.Δ. ὑπὸ τοῦ Voinescu καὶ ἄλλα Μυρονομία ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Mosesu (1850) καὶ Stefanelli (1886). Καταχίσις ἐξεδόθη τὴν (1849) ὑπὸ τοῦ Stefanelli διαφανῆναι εἰς τὴν τῆς Π.Δ., τὸ δεύτερον τῆς Κ.Δ. καὶ τὸ τρίτον διφροσυδία ἡ ἑρμηνεία.

γ'. ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ-ἐκκλησία:

α'. Θεολογικὴ διδασκαλία ἐν τοῖς ἐκκλησίαις ὁρὸ τοῦ 1918:

Ἡ ματαίωσις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ, διφροσυδίας διαφάνει αὐτοκαταχίσεως ἐκκλησίας, ματαίωσις ἀδύνατον εἶναι ὁρὸν θεολογικὴν διδασκαλίαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὅτι εἰς ἄλλαις τῆς ἐκκλησίας-ἐκκλησίας σαφὲς ἐστὶν θεολογικὴ διδασκαλία ἢ ὅτι τὰς ταύτας τῆς διφροσυδίας καὶ τῆς πᾶσι γενναίας, εἰς ἄλλαις δὲ μόνον μέχρι τῆς πτάρτης ἢ καὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς Μόσχας ἐκπαίδευσις.

β'. Ὁ μετ' ἀγῶνας ματαίωσις τῆς θεολογικῆς διδασκαλίας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκπαίδευσις: διὰ τῶν μετὰ τὸ 1929 ἐκδοθέντων νόμων περὶ καταστάσεως καὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ περὶ τῆς θεολογικῆς ἐκπαίδευσεως, ἡ θεολογικὴ διδασκαλία εἶναι ὑποχρεωτικὴ καὶ σαφὲς εἶναι διὰ τῶν ἐκκλησιῶν, ἢ διὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἀντιπροσώπων αὐτῶν, οἵτινες διορίζονται ὑπὸ τῶν νομοκρατικῶν συμβουλίων τῆς ἐκκλησίας τῆς ἀρχιεπισκοπῆς.

εγκυβαντων ἀρχῇς. ἐν σφαιρωτάτῃ δὲ, μαθ' ἢ μαχρόντα
οἱ ἱερεῖς καὶ σφαιρωτάτῃ τὴν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν, ὑποχρεω-
ται δὲ δίδασκαλος.

8. ἐν τῇ μέτρῃ τῆς διδασκαλίας: Κατὰ τὸ 1930 ἐκδόθη ἡ
θρησκευτικὴ διδασκαλία δις τῆς εβδομάδος δι' ἐνάδων καὶ
ἑξῆς τῆς μέτρῃς τῆς διδασκαλίας, ἡτοι Βιβλική ἱστορία (Α'),
ἐκκλησιαστική (Β'), κατήχησις (Γ'), Πνευματική (Δ'), ἑκκλησιαστική
(Ε'), Σοφιστική (ΣΤ') καὶ ἑκκλησιαστική (Ζ' καὶ Η'). Διὰ δὲ τῆς διδασκα-
λίας ἐκδόθησαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἑκκλησιαστικῶν τῆς
ἐκκλησιαστικῆς ἐκκλησιαστικῆς, ἑκκλησιαστικῆς καὶ μεθοδικῆς.

9. Κρίσις καὶ τῶν μετῶν τούτων: Ὁ ἱερεὺς, κρινὼν καὶ πρὸς
ταῦτα σφαιρωτάτῃ δὲ αὐτῶν ἐκδόθη σφαιρωτάτῃ
εἰς τὸ σφαιρωτάτῃ τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας ἀπὸ τῆς
ἐκκλησιαστικῆς τῶν μετῶν σφαιρωτάτῃ καὶ δὲ τῇ ἐκκλησιαστικῇ
σφαιρωτάτῃ σφαιρωτάτῃ ἐκδόθη, ἐκκλησιαστικῆς σφαιρωτάτῃ
Ε'. Σφαιρωτάτῃς: ἐν τῶν σφαιρωτάτῃς ἐκδόθη τῆς κατὰ
ἐκκλησιαστικῆς σφαιρωτάτῃς ἐκδόθη. ἡ «Μετὰ κατήχησις, ἡτοι
ἐκδόθη καὶ ἐκδόθη σφαιρωτάτῃς τῆς ἐκκλησιαστικῆς θρησκευτικῆς
τῶν σφαιρωτάτῃς ἐκδόθη τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκδόθη, ἐκδόθη
καὶ ἐκδόθη σφαιρωτάτῃς» (1874).

10. ἐν τῇ Βουλγαρικῇ ἐκκλησιαστικῇ:

α. Πρῶτα σφαιρωτάτῃς ἐκδόθη: ἡ κατὰ ἐκκλησιαστικῆς ἐκδόθη
Βουλγαρικῇ ἐκκλησιαστικῇ πρὸς τὴν ἐκδόθη τῶν Βουλ-
γαρικῶν (1878) ἡτοι ἐκδόθη. Ἀποδοτικῆς διάφοροι ἐκδόθη
ἐκδόθη σφαιρωτάτῃς τὸ ἐκδόθη τῆς κατὰ ἐκκλησιαστικῆς
ἐκδόθη ἐκδόθη ἐκδόθη τῆς ἐκδόθη τῆς κατὰ ἐκκλησιαστικῆς
ἐκδόθη τῆς ἐκδόθη ἐκδόθη τῆς ἐκδόθη καὶ ἐκδόθη ἐκδόθη
(1915) καὶ εἰς τὴν ἐκδόθη. ἐκδόθη τῶν ἐκδόθη (1923).

β. Σφαιρωτάτῃς ἐκδόθη: Ὁ ἐκδόθη ἐκδόθη τῆς 1924.
τῆς «κατὰ ἐκκλησιαστικῆς ἐκδόθη τῆς ἐκδόθη ἐκδόθη

διδασκαλίας καὶ ἀγωγῆς» ἐκ 48 βελίδων καὶ τῷ 1929 τὰ
«Μεθοδικὰ μαθήματα δημοτικῆς διδασκαλίας» περιέχο-
νται 12 μεθοδικῶς ἐπεξεργασμέναις μαθηκτικαῖς εἰς 42 βελίδας
8'. Ἡ μαθητικὴ διδασκαλία ἐν τοῖς κρατικοῖς σχολείοις:

Ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ βουλγαρικῶς κράτους μέχρι σήμερον
συντηρεῖται ἐν βουλγαρίᾳ αὐτοῦσα ταῖς πρὸς περὶ-
ριεφόν τῆς δημοτικῆς διδασκαλίας ἐκ τῆς δημοτικῆς ἐ-
κτῆς μέθης ἐκπαιδεύουσα, ὡς καὶ ἐν τοῖς διδασκαλίοις. Οὕτω
προβλέπεται μία ὥρα μαθ' ἐβδομάδα δημοτικῆς διδα-
σκαλίας εἰς τὰς 4 πρώτας τάξεις τοῦ δημοτικοῦ καὶ εἰς
ταῖς 3 κατωτέραις τάξεσι τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ 2 ὥραι
μαθ' ἐβδομάδα εἰς τὴν Ζ' ταξιν διδασκαλίας.

8'. Εἰς πρῶτα διδασκὰ βιβλία: εἶναι διὰ τὸ δημο-
τικὸν λαοτικὸν καὶ τὸ προϋπανατικὸν καὶ ἐξῆς «Μεθοδικὴ
τῆς δημοτικῆς διδασκαλίας» τῶν Ρέττον καὶ Τόσχου,
καρρόμιον τοῦ Σπτακὸν καὶ «Μεθοδικὴ τῆς δημοτ. διδα-
σκαλίας ἐν τῇ δημοτικῇ σχολείᾳ καὶ ἐν τῇ προϋπανατικῇ
τοῦ κρατοῦ».

+ Ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐκπαιδεύσει

α' Εἰς τὰς δημοτικὰς καὶ μαθητικὰς διδασκαλίας, ὡς καὶ
ἐν τῇ προϋπανατικῇ περιόδῳ: Ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐκπαιδεύσει κατὰ
τὴν περιόδον ταύτην ἡ μαθητικὴ διδασκαλία παρουσιάζε-
ται κατὰ τὸ σχετικὸν συστηματικὸν μέτρος τῆς ἐν τῇ δημο-
τικῇ διδασκαλίᾳ, ὡς καὶ ἐν τῇ προϋπανατικῇ περιό-
δῳ. Οὕτω δὲν φαίνεται καὶ ἀπὸ τῆς περιόδου ταύτης ἡ χρη-
σὶς τῶν μαθητικῶν βιβλίων ἢ μαθηκτικῶν, τῶν ἀριστανι-
κῶν ἀνταγωγῶν, τῶν διηρωδῶν γραμματικῶν κ.α. Πρὸ πάντων
ταῖς φαρμακοποιαῖς, οἱ βίοι τῶν ἀγίων καὶ τὰ ἱδμενὰ ποιή-
ματα ἀποσπᾷται καὶ προβεβλῆς δημοτικῶν ἀναγνωστῶν.

β'. Μεταίχθαις Προπαιδευτικῶν καὶ μεθοδικῶν μαθηκτικῶν:

Ἀπὸ τῶν πρώτων δημοτικῶν βιβλίων καὶ τῶν Μεταρρυθμιστικῶν

...επινοούνται εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐγχειρίδια Κατακρίσεως, καὶ
 ὁποῖα συνίστανται εἰς μεταφράσεις τῶν κυριωτέρων Κατακρί-
 σεων τῶν Διαφωτιστικῶν καὶ τῶν Καθολικῶν.

8. Συγγραφὴν μαθηματικὴν μινυβὺς παρὰ τοῦ 14. αἰῶνος :

Αὐτὸ τοῦ 14. αἰῶνος παρουσιάζεται ἡμῶν Συγγραφὴν μα-
 θηματικὴν μινυβὺς, ὡς ἡ « Ἱστορικὴ Μεταγωγία - ὅπου ὁ-
 δὲ ἐκφέρει τὴν μοναχικὴν Ἱστορίαν τῆς Π. καὶ τῆς Ν. Δ.
 καὶ ἀναφορὰν εἰς τὴν γνώσιν τοῦ ἁγίου Θεοῦ καὶ
 ζωῆς » τοῦ Ἀντωνίου Στρατηγῶ. Κατὰ τὴν ἑστένην ταύτην
 τὴν καλλιτέραν ἐνορία εἶναι ἡ διδασκαλία ἀπὸ τῆς
 μαθηματικῆς, ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀποστολὴν, ἀποστολὴν,
 ἀπὸ τῆς κ. Κυρ. ἀποστολῆς, τοῦ Σπυρίδωνος, προσφώνων τῶν Ὁμολογῶν
 καὶ τῶν τῶν, ὡς εἰς ἀναφορὰν ἔχον (κατὰ τὴν, ὑποφύον,
 ἀποστολὴν - Τριώδιον, Ὁμολογῶν).

9. Ἡ ἡσὺς τοῦ Κοραῖ ὡς μινυβὺς : Μὲντοι καὶ τὴν τοῦ 14. αἰῶνος
 βιβλιοθήκην ὡς μινυβὺς εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς μαθηματικῆς δι-
 δασκαλίας ἔδωκεν ὁ Κοραῖς διὰ τῆς μεταφραστικῆς ἐργασί-
 ας τῆς ὁδοδόξου Κατακρίσεως Πλάτωνος τοῦ Μόσχας ἐκ τῆς
 βιβλιοθήκης μεταφραστικῆς αὐτοῦ (1812).

10. Συγγραφὴν μαθηματικὴν μινυβὺς παρὰ τοῦ 15. αἰῶνος :
 Αὐτὸ τοῦ 15. αἰῶνος ἐμφανίζεται ὁδοδόξος
 ἐκ τῆς βιβλιοθήκης ἀναφερόμενος εἰς πάντας τοὺς ὁδοδοξοὺς μαθηδούς
 τῆς μαθηματικῆς ὁδοῦ. Ἐν ταύτῃ βουδαιμοτέρα ταχέως
 καὶ ἔχει τοῦ Σπυρίδωνος. Δαρβάρους, ὡς ἡ « Μεταγωγία Κα-
 τακρίσεως » ἔχει βουδάρους ὁδοδοξοῦς, τοῦ Οἰκονόμου τοῦ
 ἐξ Οἰκονόμων « Κατακρίσεως ἡ ὁδοδόξος διδασκαλία τῆς χει-
 ροκτενῆς οἰκίας » καὶ τοῦ Γρηγ. Κατακρίσεως ἡ Ἱστορία
 τῆς Π. καὶ τῆς Ν. Γραφῆς ».

11. Κρατικαὶ ἐκδόσεις τῆς Ἱονικῆς Παιδείας : Ἡ ἐν Κερ-
 κίρῃ ἐκδοτικὴν βιβλιοθήκην διὰ τὴν κατὰ τὴν αἰῶνα

δωσανίον διὰ τὴν ἔκδοσιν «κατωχίως γενεῆς ἐρμηνεύουσιν ἀκριβῶς καὶ μαθίσκονται ἐκείνου σοφίτου οἱ αὐθιγότες καὶ ζῆλος, καὶ χριστιανικῆς διδασκαλίας ἀναγκαίως ἐκείνῳ ἀρεσκουσιν» (1805), ἡ δὲ Τυπογραφία τῆς δωσανίως ἀνοικτεῖται-ρὲ τὴν ἔκδοσιν τοῦ βιβλίου «Ἐρατος σοφῶν ὡφελίμων διδασκαλίας καὶ μαθίσκων ἐρασιγῶν αὐτοεξεῖ ἀποὶ τῆς Π. καὶ Ν. Ἀγίας Γραφῆς κατὰ μέγεθος τῶν ἐρωταίων καὶ μαθητῶν πρὸς ἀρίστην τὴν διδασκαλίαν ἐγγίνων. σοφὸν Ἄνδρην (1814) τοῦ Θεοτόμου Κερκυραίου».

ζ. Κρατικαὶ ἐκδόσεις μαθητικῶν τοῦ ἀρτεμύστατου ἑλληνικοῦ βιβλιοθηκίου: Τὸ παράδειγμα τῆς Ἰονικῆς Παιδείας μετῆται καὶ τὸ ἀρτεμύστατον ἑλληνικὸν κράτος, ὅτε ἐκδίδει τὴν «Ὁρθόδοξον ὁρολογίαν τῶν γενεῶν τοῦ βουδδαϊσμοῦ» (1828), τὸ βιβλίον «Χριστιανικῆς διδασκαλίας μαθήματα τῆς αἰμαῖς» (1830) καὶ τὴν «κατωχικὴν ἱστορίαν τῆς ἱερᾶς ἱστορίας καὶ τῆς Π. καὶ Ν. διαδίκης» (1834).

η. Νομοθετικαὶ μέτρα καὶ προγράμματα δημοτικῆς διδασκαλίας ἐν τοῖς σχολείοις: Παρατηρῶντες πρὸς τὰς ἐκδόσεις καὶ νομοθετικὰ μέτρα δείχνουσι τὰς τῆς μαθητικῆς καὶ τῆς δημοτικῆς διδασκαλίας ἐν τῇ σχολείῳ. Ὅτε τὸ διάταγμα τοῦ 1834 εἶπε ὅτι «πρὶς τῆς διδασκῆς τῆς μαθητικῆς ἐν τοῖς μαῖδας δεῖται ἀνοικτεῖται πᾶσι τοῖς πατὴρ ἢ ἡ μήτηρ ἢ ὁ τοῖς τοῖς καὶ ὑποχρεῖται καὶ ἀποδιδασκαλῶν καὶ ἔκδοσιν «ἀκριβῶς γενεῶν καὶ χριστιανικῆς μαθητικῆς, μαθίσκων καὶ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας», εἶπε δ' ἐπίσης ὅτι ἡ «μαθητικὴ δεῖται διδάσκειν τὰς ἀρίστες ἀποφαστικὰς σχολείας, Πύλαι καὶ Γυμνάσια, τὴν δυνατόν, ὑπερῶς ἱερῶς τοῦ αὐτοῦ δόξαντος, ὡς οἱ διδασκόμενοι». Τὸ διάταγμα τοῦ 1836 καὶ δείχνει τὸ πρόγραμμα τῆς δημοτικῆς διδασκαλίας ἐν τοῖς σχολείοις ὡς ἑξῆς: διὰ τὰ ἑλληνικὰ σχολεία: ἱερὰ

Ἱστορία δις τῆς ἑβδομάδος (Α'), κατήχησις δις τῆς ἑβδομάδος
 (Β'ταίς) καὶ Ἀρχαὶ καὶ ἀνθρωπολογίας ἢ ἠθικῆς δις τῆς ἑβδο-
 μάδος (Γ') καὶ διὰ τὰ Γυμνάσια: Κατήχησις δις τῆς ἑβδομά-
 δος διὰ τὰς δύο πρώτας τάξεις καὶ ἄνωγ διὰ τὰς ἀνωτέρας
 τάξεις. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος τοῦ 1914 μ.έ. προγράμμα τῆς θε-
 σκευτικῆς διδασκαλίας ὁρίσθησαν καὶ ἔξω: διὰ τὰ δι-
 μοτυκὰ σχολεῖα: δύο ἡμέραι διὰ τὴν Α' τάξιν ἑβδομαδιαίως,
 δύο ἡμέραι διὰ τὴν Β', ἑνὰ δὲ ἔτος ἑβδομαδιαίως, διὰ
 τὴν Γ' καὶ Δ' τάξιν καὶ ἑνὰ ἔτος ἔτος ἑβδομαδιαίως
 διὰ τὴν Ε' καὶ ΣΤ' τάξιν, ὅπου δὲ διδασκαλίας διὰ τὴν
 Α' καὶ Β' τάξιν προσερχαί, συνήματα καὶ ἄλλα
 θεωρητικὰ καὶ ἀποφῶν διδασκαλιῶν πρὸς ἐρμηνείαν
 τῶν μυστῶν ἱερῶν τοῦ ἑκκλ. ἔτους, διὰ τὴν Γ' καὶ Δ'
 τάξιν προσερχαί, συνήματα, ἄλλα θεωρητικὰ, βω-
 χραία τῆς Παλαιᾶς (καὶ ἐκείνην ἱστορία καὶ τὴν Π.δ.
 διὰ Γ' τάξιν καὶ ἱστορία καὶ τὴν Κ.δ. διὰ τὴν Δ') διὰ τὴν Ε' καὶ
 ΣΤ' τάξιν ἱστορία, προσερχαί, συνήματα, ἀνάγνωσις καὶ ἐρμηνεία
 κείμενων τοῦ ἑκκλ. βιβλίου καὶ διὰ τὴν ΣΤ' τάξιν γε-
 ογραφία, κατήχησις, ἀνάγνωσις καὶ ἐρμηνεία παραβολῶν,
 προσερχαί, συνήματα μ.έ. διὰ τὰ ἑκκλ. σχολεῖα:
 ἐν τῇ Α' τάξει ἱστορία καὶ Π.δ., ἐν τῇ Β' ἱστορία καὶ Κ.δ.
 καὶ ἐν τῇ Γ' κατήχησις καὶ ἑκκλ. ἱστορία. διὰ τὰ Γυμνά-
 σια: ἐν τῇ Α' τάξει Περικλοῦς καὶ τὴν ἑκκλ. βιβλίου, ἐν τῇ
 Β' Περικλοῦς καὶ τὴν πρῶτην καὶ τὴν δευτέραν τῶν Ἀπο-
 κτάσεων, ἐν τῇ Γ' Χριστιανικὴ ἠθικὴ καὶ τὴν Δ' ἑκκλ. ἱστορία
 ἑκκλ. βιβλίου, δὲ διατάξεις διορίζεται πρὸς διδασκαλίαν τῶν θε-
 σκευτικῶν. Τίτος δὲ τὸ ἔτος τοῦ Ἀχιλλεύου μαρτυροῦν
 προγράμμα διδασκαλίας προσερχομένη καὶ ἔξω: διὰ τὴν Α'
 τάξιν τὸ Γυμνάσιον προσερχομένη καὶ τὴν Π.δ., διὰ τὴν Β' προσε-
 χομένη καὶ τὴν Κ.δ., διὰ τὴν Γ' ἑκκλ. ἱστορίαν, διὰ τὴν Δ' Π.δ.

τουρχικών καὶ διατὴν Ε' καὶ ΕΤ' Κατήχησιν ὁ Χρὶς. Ἡδ. μὲν.
 Θ'. Προγράψαται δημοτικῆς διδασκαλίας ἐν ταῖς ἱερα-
 ναῖς σχολαῖς καὶ τῇ Ρυαρίῳ: Τὸ διάταγμα τοῦ 1836 ὤ-
 ρισε τὰς αὐτὰς παλιτάς διὰ τὰ ἱερατικά σχολαῖς: ἱερὰν κα-
 τήχιν, ἱερὸν ἱστορίαν, ἔκκλ. ἱστορίαν, ἔκκλ. βίων θεατῶν,
 βιβλιογραφίαν ἁγίων τῶν ὁσίων, Χρὶς. Ἡδ. μὲν καὶ ἔκκλ. μουσικῆν.
 Β' δὲ διάταγμα τοῦ 1843. ὤρισε τὰς αὐτὰς, διὰ τὴν Ρυαρίον:
 ἱερὰν καὶ ἔκκλ. ἱστορίαν, κατήχιν, ὁδοδύτου νότον, φιλο-
 σοφίαν περὶ τοὺς θῆτον Παλίσας τῆς ἔκκλ. νουίας, ἔκκλ. νου-
 κίαν ἁγίων θεατῶν, βιβλιογραφίαν βιβλιογραφίαν, Ἡδ. μὲν
 τοῦ ἑαυτοῦ, Ρυαρίον, ποικιλικῆν, κατήχιν ὁ ἔκκλ.
 μουσικῆν.

Γ'. Αἱ βιβλιότητες καὶ ὁδοδύτου τῶν νεωτέρων χρόνων:
 Τὸ κρῖος, ὡς δὲ βίος τῆς βιβλιογραφίας αὐτοῦ, ἀνέδραθεν
 ὑπὸ τὴν βιβλιογραφίαν αὐτοῦ τὴν δημοτικὴν διδασκα-
 λίαν τῆς νεωτέρης, ὑπὸ τὴν ποικιλικῆν δὲ αὐτοῦ ἔκκλ.
 βιβλιογραφίας ὁδοδύτου καὶ ἑκκατὶς βιβλιογραφίας τῆς διδασ-
 καλίας δημοτικῆς ἔκκλ. καὶ ἡ ἔκκλ. βίος διεξαγωγῆς τῆς
 δημοτικῆς διδασκαλίας, καὶ δὲ βιβλιογραφίαν βιβλιογραφίας
 διδασκαλίας ὁδοδύτου ὑπὸ τὴν ἔκκλ. τῆς ἱερᾶς βί-
 ος καὶ τοῦ ἑαυτοῦ ἔκκλ. βιβλιογραφίας.

Δ'. Ἡ βιβλιογραφία τῆς ἔκκλ. νουίας: Ἡ βιβλιογραφία τῆς
 βίος βιβλιογραφίας εἰς τὴν κατήχιν μινύει διατὴν
 ὑπὸ τοῦ Κν. Κατήχιν βιβλιογραφίας τῆς «ἱερᾶς κατή-
 χιν» ὡς ὁδοδύτου τῶν ἑκκατὶς κατήχιν βιβλιογραφίας
 τῶν ὁδοδύτου ὡς ὁδοδύτου, ὡς ὁδοδύτου καὶ βιβλιογραφίας διδασκα-
 λίας» (1925).

Ε'. Αἱ περὶ τὴν βίος τῆς κατήχιν βιβλιογραφίας: Μωχον-
 κίαν βιβλιογραφίας τῆς κατήχιν βιβλιογραφίας διδασκαλίας
 βίος βίος ὑπὸ τοῦ ἱερατοῦ Μωχονκίαν (1881), ὡς τὰ εἰς αὐ-
 τὴν ἀναφερόμενα ἔκκλ. εἶναι καὶ ὁδοδύτου καὶ βίος
 κατὰ τὸ βιβλιογραφίας αὐτοῦ.

ΜΕΡΟΣ Β'. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΗΣ

ΤΜΗΜΑ Α'. ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ.

Ὁς παρακίνησιν καὶ μαθηματικὴν διακονίαν καθορίζων καὶ μαθητικῆς ὁρμῆς. ἢ ἀποκαθάρσις καὶ θείας καταγωγῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ φρονήτου τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ τὸν οὐκ ἐκτελεῖται: «μόνον ὁ χριστιανὸς ἄνθρωπος δύναται ναί μὴ μόνον ἡμῶν ἄνθρωπος: ἀποσταλὴ δὲ ἀνολοβίαν εἶναι γινώσκῃ καὶ τὸν ἄνθρωπον ἴραν τοῦ χριστιανικοῦ ἢ ναί δὲ τὸν ἄνθρωπον ἵνα εἴη τοῦ χριστιανικοῦ. ἀλλ' ὅσον ὁ γνήσιος χριστιανὸς, θείας ὁριζήσεως καταγωγῆς, εἶναι ἄρα αὐτῷ καὶ ἁγιοποιούμενος».

Ὁ ἔργον τῆς μαθητικῆς ἐκτείνεσθαι καὶ εἰς τὴν παιδαγωγικὴν ἡγεσίαν:
παιδαγωγικὴ ἀποστολή ἀποσταλὴ εἰς τὸν οὐρανὸν διὰ τὴν ὑποδοχὴν
τῆς βασιλείας τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὴν ἐκκοινωνίαν τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἁγίων
καὶ διὰ τὴν ἀποκαθάρσιν καὶ τὴν ἁγιαστικὴν καὶ καρδίαν διὰ τοῦτον.

ἢ μαθηματικὴ διακονία ἐκτελεστέα: ἢ μαθηματικὴ ἀποσταλὴ αὐ-
τῇ ἐκτελεστέᾳ διακονίᾳ παραπομπὴν εἰς τὴν ἐκκοινωνίαν
τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐκκοινωνίας διὰ τὴν ἐκκοινωνίαν καὶ τὴν καὶ τὸν
τοῦ πνεύματος καὶ ἐκκοινωνίαν καὶ τὴν ἐκκοινωνίαν καὶ τὴν ἐκκοινωνίαν
καὶ τοῦ χριστιανικοῦ ἐκκοινωνίου.

ἢ ἔργον τῆς μαθητικῆς ἢ διδασκαλίας: ἢ μαθηματικὴ παιδαγωγία
καὶ ἐκκοινωνία παιδαγωγία καὶ ἐκκοινωνία καὶ ἐκκοινωνία καὶ ἐκκοινωνία
καὶ διδασκαλία, ἢ χριστιανικὴ δὲ γινώσκῃ, ἢ παραπομπὴν εἰς τὴν
ἐκκοινωνίαν καὶ τὴν ἐκκοινωνίαν, εἶναι ὁ ἁγίος πνεύματος καὶ μαθητικῆς,
ὅς ἐν δέον ναί παραπομπὴ καὶ ἁγία.

ἢ ὁς παρακίνησιν καὶ μαθηματικὴν διδασκαλίαν: ὁς τοῦ ἁγίου
πνεύματος ἐκκοινωνία καὶ μαθητικῆς, δὲν εἶναι δυνατόν
ἐκτελεστέα καὶ (διδασκαλία) διδασκαλία καὶ ἔργον καὶ αὐ-
τῇ καὶ ἢ τῇ μαθητικῇ, ὅς εἶναι δυνατόν ἢ μαθη-
τικῇ ἀποσταλὴ καὶ τῇ ἐκκοινωνίᾳ διδασκαλίας.

ἢ μαθηματικὴ ἀποσταλὴ καὶ ἐκκοινωνία: ἢ χριστιανικὴ γινώ-
σκῃ καὶ τῇ μαθητικῇ ὅς διὰ τὴν ἁγίαν, τὴν ἐκκοινωνίαν

μαθ' ἐκείνων μένεται ὅτι γένετο οὐδὲν γινώσκον (καταδίδεται ἐν τῇ μα-
ταχίᾳ οὐκ ἐπὶ τῇ αὐτῇ οὐσίᾳ, τὴν δόξαν) ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκτενέστε-
ρον αὐτῶν τοῦ τῆς μαθηματικῆς γνῶσις τὴν μαθηματικῶν.

ΤΜΗΜΑ Β'. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

1. Ἡ μεθοδικὴ κατὰ μαθηματικῶν ὑπόθεσις.

α' Ὁ ἐν τῇ μεθοδικῇ ὑπόθεσις μαθηματικῶν ὑπόθεσις
ἐστὶν ὁ ἀρχαιότερος καὶ ἀπλοῦς καὶ τῆς ὑπόθεσις, ἐξ ὧν
ἐκείνη δὲ ἀνέβη ἐπὶ τὸν μέγαν τοῦ μαθηματικῶν ἐκτενέστερον καὶ
ἐκτενέστερον, ἀλλ' εἶναι ἐκτενέστερον καὶ ἐπὶ πάντας διανοητικῶν
ἐκτενέστερον καὶ ὑποκειμένη μεθοδὸς καὶ ἐκτενέστερον ἀπὸ ἀρχαίων.
ἐν τῇ μεθοδικῇ καὶ ἐκτενέστερον καὶ μαθηματικῶν ὑπόθεσις ἀπλοῦς
ἐστὶν δύο μεθοδοί, ἡ ἀπλοῦς, ἡ ἐκτενέστερον ἐν τῇ μαθη-
ματικῇ ὑπόθεσις ἐκτενέστερον καὶ ἀπλοῦς ἐκτενέστερον, ἐπὶ ὧν γινώ-
σκον ἐκτενέστερον καὶ ἀπλοῦς καὶ διὰ τῆς ὑπόθεσις, καὶ ἡ ὑπόθεσις
ἐκτενέστερον ὑπόθεσις ὑποκειμένη καὶ ἀπλοῦς καὶ ἐκτενέστερον.
ἐκτενέστερον τὰ ἀπλοῦς ἐκτενέστερον καὶ ἐκτενέστερον ἐκτενέστερον
ἐκτενέστερον. Ἀπλοῦς αἱ μεθοδοί ἀπλοῦς ἀπλοῦς ἐκτενέστερον.
ἐκτενέστερον, ἀπλοῦς ἐκτενέστερον δὲ τῆς μεθοδῆς καὶ ἀπλοῦς ἐκτενέστερον
ἐκτενέστερον ἐκτενέστερον ἐκτενέστερον.

β' Ὁ ἐκτενέστερος ἐκτενέστερος: ἡ ἀπλοῦς μεθοδὸς μαθηματικῶν
ἐκτενέστερον ἐν τῇ ἐκτενέστερον καὶ μαθηματικῶν ὑπόθεσις, καὶ ἐκτενέστερον
ἐκτενέστερον ἐκτενέστερος ὁ ἐκτενέστερος καὶ ἐκτενέστερος
ἐκτενέστερος ἐκτενέστερος ἐκτενέστερος καὶ ἐκτενέστερος ἐκτενέστερος
ἐκτενέστερος, ἡ δὲ ὑπόθεσις μεθοδὸς ἐκτενέστερος ἐκτενέστερος
ἐκτενέστερος καὶ ἐκτενέστερος ἐκτενέστερος καὶ ἐκτενέστερος καὶ
ἐκτενέστερος ἐκτενέστερος καὶ ἐκτενέστερος ἐκτενέστερος καὶ ἐκτενέστερος
ἐκτενέστερος ἐκτενέστερος ἐκτενέστερος καὶ ἐκτενέστερος καὶ ἐκτενέστερος
ἐκτενέστερος.

2. Τὰ ἐκτενέστερα ἐκτενέστερα καὶ μαθηματικῶν ἐκτενέστερος καὶ ἡ ἀπλοῦς ἐκτενέστερος.

δόξας δὲ τῆς διανοητικῆς αὐτῶν ἀναστροφῆς καὶ τῆς ἀρετῆς
ἐν τῇ μαθητικῇ διδασκαλίᾳ προσδοκῶν τὰ μαθήματα
οὕτως ὅς ἀποκρίνωνται αὐτῶν πρὸς αὐτοὺς.

Χοίνοις καὶ κυνηγετικῶν ἀετῶν: Διὰ τοὺς μαχηκόμενους προ-
τεροῦνται εἶναι τὰ νοήματα ἢ ἀετῶν ἐκτελεῖν, τὰ δὲ οὐκ
εἶναι ἐνδεῆ εἰς ἡμέραν ἀετῶν καὶ γυναικῶν, ἀποσπέν-
δον τοὺς μαθητὰς καὶ κυνηγετοῦν ἐκπαιδεύων ἢ ἀναδιδόναι
ἐκπαίδευσιν πρὸς τὸν Θεόν. ✕

Ἀποφνημόνωνον ἄνθρωπον:

Ἀφ' ὧν οὐδαιότεροι τόποι, οἱ διέποντες εἰν ἀποφνημόνωνον: ἔ-
στι δὺο. 1) Ὅσοι γινόντες ἢ ἰδόντες τὰς τεχνικὰς συγγένους πρὸς ἄλλας
ἰδίας ἢ γινόντες μαχηκόμενα ἢ δὲ πρὸς τὴν διανοίαν, τὸς
καὶ ἐμμελέτερον ἀποφνημόνωνται. 2) Ὅσοι τὰς ἀρετῶν κ-
ανόντες, τὸς καὶ ἐμμελέτερον ἀποφνημόνωνται τοῦτο. ἢ
μαθητὴς δὲ πρὸς τὸν πρὸς ἀποφνημόνωνον εἶναι ἢ ἀπο-
κρίνεται 6^{ος} πῆχει τοῦ 15^{ου} ἔτους.

Καθορισμός τῆς πρὸς ἀποφνημόνωνον ὁδῆς: Ἐν τῇ μαχητικῇ
ὡς δὲ πρὸς ἀποφνημόνωνον δύναται ναὶ καθορισθῇ ἢ ἐξ ἑνὸς
καὶ ὁνόματι τῶν βιβλίων τῆς Γραφῆς, τῶν 12 ἀποστόλων, τῶν ἐκ-
κλησιαστικῶν μ.α., αἱ 10 ἐντολαί, ἢ κυρ. προσευχή, τὸ εὐαγγέλιον τῆς οἰκ-
κρίσεως τῶν μαθητῶν μ.α.

Κυνηγετικῆς Τετορίας: Αὕτη, προσδοκῶνται μαχηκόμε-
νους ἀποδιδόναι πρὸς τὴν μαχητικὴν καὶ τῇ
ἐκπαιδευτικῇ ἐνασχολίᾳ, δέον ναὶ ἀποκρίνεται εἰς τὰς ἐκπαιδευ-
τικὰς αὐτῶν καὶ ναὶ τοῖς μαθητῶν ὡς μῦθον ἐκδοθέν τῶν ἐκ
ἐκπαιδευτικῆς οἰκονομίας τῶν διδασκόντων.

Κατασκευαίς: Αὕτη εἶναι τὰς ἀναγκαίους διὰ τοὺς μα-
θητὰς τῶν μαχηκόμενων, παρ' οἷς προσιμεῖ ἢ δι' ἐκπαιδευτικῆς
διδασκαλίας καὶ ἢ διὰ τῆς ἑξῆς ἱστορίας μαχηκόμενων αὐτῶν, ἐν
δύναται δὲ διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν μαχηκόμενων, παρ' οἷς

ἀρχὴν καὶ ἐμπρόσθετα μέγεθος ἀφαιρούσας.

Πυτοερχίμη: Αἱ ἐπιμνηστικαὶ ἐργασίαι καὶ τὸ ἀγριβάλλον
τοῦ νοστοῦ ἀκουοῦσι βοβαρὰν ἐκιδραβῶ καὶ τῶν παίδων ὧ
δὶν καὶ ἀρμυροφωσμηδῶσι καὶ τὰ ὡς τῶν δεινῶν διδάσκει
μαὶ ἀγρῶν τοῦτων.

Ἡ δὲ μὲν: Ἄντι διδάσκοντες ποσῶς ἐς τοὺς νεωτέρους
τῶν μαθησούντων διὰ τῶν γινώσκων παραδυσχερῶν τῆς Βίβλου
ἱστορίας καὶ διὰ τῶν ἐν τῇ ἐφημερίᾳ τῆς βίβλου παρρησιαστικῶν
διδασκαλιῶν, ἐνδείκνυται δὲ ἐς τοὺς ὑποφωτισμένους τῶν μαθησ-
ούντων ὅς ἐστιν ἀπορροή ἐκτεταμένη γνώσεως μαθηματικῆς.

ἔτοιχίαν Ἀπολοχικισμῶς· Ταῦτα δὲ ἐνδύμνουν δὲ
καὶ τὴν ὁρὴν αἰῶνα, ὅς τις οὐδὲ μὴν ἀναμφιβόλως, ὅτι
ὑπάρχουσιν ἀντιθέσεις καὶ ἀμφιβάλλουσιν, ἐνδύμνουν
~~δὲ αἰῶνα τὴν ὁρὴν αἰῶνα, ὅς τις οὐδὲ μὴν ἀναμφιβόλως,~~
~~ὅτι ὑπάρχουσιν ἀντιθέσεις καὶ ἀμφιβάλλουσιν ἐνδύμνουν~~
ὅπως δὲ τοὺς ὑποκείμενους, κατ' οἷον διὰ τὴν τοχικὴν
κρίσιν καὶ τὴν κρίσιν καὶ τὴν κρίσιν καὶ τὴν κρίσιν.

3. Катаринъ кѣсъ модискииъ 32.мб.

Παραρτήματα γυναικων: Διὰ τοῦ ὅρου τούτου ἡγοῦμεν, ὅτι αἱ ὡφε-
λόμεναι ἐκαστοὶ ἐκ τῶν μαθηταῖων γυναικὸς θεοῦ ναὶ ὠρίσθη-
νται ἐκ συνάξεως ^{ἐκκλησίας} ~~ἐκκλησίας~~ τῶν. Τούτοις ἐπισημαίνεται:

α'. Διὰ τῆς ἀρχῆς τῶν συζητησασμένων μίμητον, καὶ ἡ κέντη
τῆς δευτερευούσης διδασκαλίας πῶς εἰσάγονται τὰ αὐτὰ, ἡ αὐτὴ
ὅπως, ἡ διαφράσσουσα τοὺς συζητησασμένους μίμητον καὶ δι-
δασκαλίας, εἶναι καὶ ἡ αὐτὴ διὰ τὸν ὅσον ἐπὶ
τὰ ὁρῶν.

β. διὰ τῆς χρηστοκηνερίως ἡδέας, καθ' ἣν ἡ ὄρη θρησκείης
 διδασκαλία δίδονταί διανούμεται ὑπὸ τοῦ συνήματος καὶ τοῦ
 σωτηροῦ τοῦ εὐαγγελίου καὶ σωτηρίας καὶ ναὶ μετασῆναι,
 δυνάμει καὶ μακαριζόμενον εἰς τὴν αἰωνότητα τοῦ

+ πρώτου. Ἐπαγωγὴ αὐτῶν: Αὐτὴ καὶ γίνεται
 διὰ διατάξεως συλλογῶν καὶ μαθημάτων ὅπως πρὸς τὴν δι-
 νομιτικὴν ἀνάστασιν καὶ δεξιότητα τῶν μαθησυνένων. Πρὸς
 τοῦτο ὑφίσταται:

α'. Ἡ ἀρχὴ τῆς αὐτοκινήτου, καὶ ἡν ὁ μαθητὴς οὐκ ἐξαίρεται
 ὑπὸ τῆς ἰδίας διὰ τῆς ἰδίας βούληως, ἀλλ' οὐκ ἐκφυγόντως ὁ δι-
 δασκαλὸς ὁδηγῶν αὐτὸν εἰς τὸ νὰ βυθισθῇ, ἀλλ' οὐκ ἐκφυγόντως
 τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ καὶ ἀλλ' οὐκ ἐκφυγόντως τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ τὸ
 μαθησυνένον ὑφίσταται.

β'. Ἡ ἀρχὴ τῆς προσηλυτικῆς, καὶ ἡν ὁ μαθητὴς οὐδέποτε ἐκφυ-
 γόντως ἰδέσθαι καὶ ὁδηγῶν αὐτὸν εἰς τὸν ἡθικόν, ὁδηγῶν μαθη-
 τὸν τὸν νῦν διὰ τοῦ συλλογισμοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸ μαθησυνένον.

γ'. Ἡ ἀρχὴ τῆς προσηλυτικῆς, καὶ ἡν ὁ μαθητὴς εἶναι ὑποτακτικὸς
 ἀναστροφῶν καὶ ἐξελικτικῶν, διὰ τοῦτο δὲ ἡ διδασκαλία
 ὁδηγῶν νὰ ἀναστροφῶν πρὸς τὰς ἀνάγκας καὶ τὴν ὑπε-
 ραν τοῦ μαθητοῦ καὶ νὰ προσηλυτικῶν πρὸς τὰς ἀνάγκας
 καὶ τοῦ διδάσκοντος καὶ τὰ μαθησυνένονα ἐνδιαφέροντα τοῦ.

δ'. Ἡ ἀρχὴ τῆς συστηματικότητος, καὶ ἡν ὁ μαθητὴς οὐκ ἐκφυ-
 γόντως διὰ τῆς διδασκαλίας δὲν ὁδηγῶν νὰ ἀποστή μὴ
 μονοτονικὸν καὶ τετριμμένον, ἀλλ' οὐκ ἐκφυγόντως νὰ προσηλυτικῶν
 ὡς μὴ μὴ βούληται καὶ ἡδὴ γνωστῶν, ὡς φέρεται δὲ αὐτὸς
 ὡς μαθησυνένον εἰς τὰ ἐκπαιδεύματα.

Η'. Τὰ περιεχόμενα τῆς ψυχολογίας τοῦ παιδὸς καὶ τὸ
προγράμμα τῆς ἑξέως διδασκαλίας.

α'. Σύνοψις: Ἡ μαθησυνένον ἡθικὴ, διατακτικὴ καὶ τῆς βί-
 ος ἀμειβῶν περιεχόμενα τῆς ψυχολογίας τοῦ παιδὸς, δι-
 νάται νὰ ἀποδοθῇ προγράμματα διδασκαλίας ἀναστρο-
 φικῶν πρὸς τὰς ἀνάγκας ἀνάγκας τῶν μαθησυνένων.

β'. Πρῶτη παιδικὴ ἡθικὴ: Αὐτὴ καὶ γίνεται ἀπὸ τοῦ βίου
 τῆς τοῦ βίου ἡθικῆς καὶ εἶναι ἡ παιδικὴ τῆς διδασκαλίας.

αὐθιγάνων ἀντιλήψεως) καὶ αὐτὴν ὁ σοφὸς ἀντιπροβαίνειται τα-
χὺς καὶ μνησθῆναι αὐτὸν λόγον, τελευτῶν ἀναγκαστικῶν
μετεξέχεται, πρὶν κελευσθῆναι τοῦ σαλῆτος ἐξελθῆναι ὁ-
μοιωμένης εἰς τὸ ἄτοφόν του, ἔχει συμφορὰν φαντασίαν
καὶ πρὶν εἰς φαντασίαν λόγον πρὶ διακρίσεων πρὸς φαντασίας
καὶ παρανομιῶν, ἐκπύεται ὑπὸ τῆς φύσεως καὶ τῶν αὐ-
θιγῶν παραφάσεων, ἀφίσταται ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ τῶν μετὰ το-
υτοῦ, σκοπεῖ ἐμμέλως ὅτι οὐκ αὐτοῦ, εἶναι κατὰ ἴσους
τὴν φύσιν, ἔχει ἐκπύεται αὐθιγὰν ἐκπύεται
καὶ ἰδίων καὶ παρανομιῶν καὶ ἔχει ἐκπύεται καὶ ἰδ-
ιογενεῖα καὶ ἰστορίας. ἔνταυθα τούτου ἐκπύεται
αὐθιγὰ καὶ ὁμοιωμένης διηγήσεως καὶ φαντασίας, φαντασίαν
ὅς φαντασία διηγήσεως ὅς ἡ φύσιν καὶ ἔδω, ὁ παρανομιῶν
ἡ διακρίσεις τῶν ἐκπύεται φαντασίας καὶ π.δ., γέννησις, φαντασία
καὶ φαντασίας φαντασίας καὶ π.δ.

8. Μὲν καὶ αὐθιγὰν ἰστορίας: (Ἀντιπροβαίνειται αὐτὸ τοῦ 6ο
πρὸς τοῦ 9ο) ἔχει καὶ εἶναι ἡ φαντασία τῆς ἀναστομῆς τῶν
διανοητικῶν φαντασίας τοῦ σοφῶς) καὶ αὐτὴν ὁ σοφὸς ἔχει ἐκ-
πύεται τῶν φύσιν, δὲν ὁμοιωμένης εἰς τὰς ὑπὸ τῆς φαντασίας
φαντασίας καὶ φαντασίας φαντασίας, ἀρχίζει καὶ ἀναστομῆς
φαντασίας φαντασίας, ἀφίσταται εἰς τὸ ὁμοιωμένης φαντα-
σίας, διακρίσεις τῶν φύσιν τοῦ σοφῶς φαντασίας, φαντασίας
φαντασίας, καὶ παρανομιῶν καὶ καὶ ἀφίσταται ὅτι φαντασίας
φαντασίας τῶν διανοητικῶν, ἀφίσταται εἰς τὰς φαντασίας φαν-
τασίας φαντασίας, ἀφίσταται τὰς αἰτίας τῶν φαντασίας
φαντασίας, δὲν αὐθιγὰν τῶν φαντασίας φαντασίας ἡ φαντασίας, δὲν
αὐθιγὰν τὰς αἰτίας τῶν φαντασίας, δὲν αὐθιγὰν τῶν
φαντασίας φαντασίας ἡ φαντασίας, δὲν αὐθιγὰν τὰς φαν-
τασίας ὅτι ὁμοιωμένης καὶ φαντασίας φαντασίας, φαντασίας τὸ
φαντασίας φαντασίας, ἀρχίζει καὶ φαντασίας τὰς φαντασίας

του υπέρ της, διαμαρτυρίας, ἀγαθότητος κ.τ.λ. καί φοβήται ἐν
 τῷ σκότεινῳ, τῶν βλαβερῶν καὶ ἐξουσίας καὶ τῶν ζήλων. Ἔννοια τοῦ
 τοῦ ἐνδείκνυνται ἀνεκτίκους καὶ τῆς βίβλου, συνναί καὶ ὁρῶ-
 ῶσαι ἐν τῇ Π.δ. (ἡ δὲ λειτουργία τοῦ λόγου, ὁ δὲ δανύ-
 ουσ ὁποῦντος ἐν ὁράτοις τῶν φρόνων, ὁ ἡθελῶν τρεφόμενος
 ὑπὸ τοῦ λόγου, ἐν τῇ καὶ τῇ ὁνεία τοῦ κ.τ.λ.) βραχυῖαι
 βιογραφίαι καὶ τῆς βίβλου, τῆς ἐκκλ. ἱστορίας καὶ τῶν φαν-
 εροφῶν καὶ φαντασμάτων τοῦ βίου καὶ τῶν δαυμάτων
 τοῦ χρεώτου.

δ' Ὀμιλος παιδικῆς ἡλικίας: (Αὗτη κυκλίνεται ἀπὸ τοῦ 9^{ου} μέχρι
 τοῦ 13^{ου} ἔτους καὶ εἶναι ἡ περίοδος τῆς ἐκτενέστερας ἀνταρκειᾶς
 καὶ τῆς ἀναστροφῆς ἰδίας ζωῆς τοῦ παιδός.)
 Κατ' αὐτὴν ὁ παῖς κινεῖται πρὸς τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ τὸν μινδύ-
 νον, τὰ δυστυχίματα καὶ τὴν σφραγὶν, ἀρῶνται καὶ τὰς
 σφραγίδας, ἰσαοῦνται ἐν τοῖς νόμοις, ἐκδίδωμι καὶ συντάττω ἐν
 τῇ ἀφρονεῖν κοινωμῇ ἐκτίκω, ἐκκαρτεῖται καὶ τὰ πε-
 ρὰ τῶν ὁμοφύλων του παιδικῶν, δὲν ἀποφύεται ὡς τὸν τοῦ
 γυναικὸς καὶ τοῦ διδασκάλου ἀπὸ τοῦ συντρέφους καὶ ὁμοφύ-
 λου του, μαρτυρεῖται τὰς ἀντιθέσεις τοῦ ἰδεολογικοῦ
 (ἡλικίας καὶ ἡλικιαστικῆς), ἔχει καὶ φέρειται ἀνταρκεῖν
 τὴν ψυχὴν καὶ αἰσθάνεται διχῶς ὡς τὸ βιβλίον. Ἔννοια τοῦ
 ἐνδείκνυνται καὶ τῇ τῆς Π.δ. ἀκριβέστεραι βιογραφίαι καὶ ὡς
 ἀνταρκεῖναι ἑμὸν, ἐκδίδωμι καὶ τῆς βίβλου ἀνεκτίκους ὡς
 τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἔργων τοῦ ὁμοφύλου.

ε' Ὀμιλος ἐφηβικῆς ἡλικίας: (Αὗτη κυκλίνεται ἀπὸ
 τοῦ 13^{ου} (ἡλικίας) μέχρι τοῦ 16^{ου} ἔτους καὶ εἶναι ἡ περίοδος
 τῆς ἐκτενέστερας καὶ συντακτικῆς καὶ ἀνταρκειᾶς
 καὶ αὐτομαρτυρίας.) Κατ' αὐτὴν ὁ ἔφηβος ἀποφύεται τὰς
 ἀφρονεῖν δὲ καὶ μερῶν ἀφρονεῖν, δὲν ἀποφύεται ὡς τὸν
 ἀπὸ εἶναι γὰρ τῶν ἀφρονεῖν ἀφρονεῖν, διακρίνει τὰς

[illegible]

Τὸ σύστημα τῆς διανομῆς διδασκαλίας: διαρίθμω

ἐν βαρύνει δὲ τὴν πορείαν τὴν μακροτάτην, ἥ ἐν τῇ
 πορείᾳ γινώσκονται ἐν τοῖς ποταμοῖς καὶ ἐν τοῖς
 ποταμοῖς, τὴν ποταμὸν, ἥ ἐν τῇ ποταμῷ γινώσκονται ἐν
 ποταμῷ, καὶ τὴν ποταμὸν, ἥ ἐν τῇ ποταμῷ πορεύεται
 ἐν τοῖς ποταμοῖς ἐν γινώσκονται. ἔννοια, ὅτι ἐν διατάξει
 ἐν ποταμῷ διὰ μακροτάτων διατάξεων πορεύεται
 ἐν τὴν ποταμὸν αὐτὴν ποταμὸν καὶ ποταμὸν τὴν ποταμὸν
 ποταμῷ καὶ ποταμῷ ἐν τὴν ποταμὸν καὶ τὴν
 ποταμῷ

ΤΜΗΜΑ Γ' ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΗΧΗΤ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.

1. Μέθοδος τῆς διδασκαλίας

ἔννοια τῆς μεθόδου: Μέθοδος μαθαίνεται ἡ ὁδός, τὴν ὁδὸν
 ποταμῷ ἡ διδασκαλία, ὅπως αὐτὸς ποταμῷ τὴν ποταμῷ
 ποταμῷ ἐν ποταμῷ ἐν ποταμῷ ποταμῷ ποταμῷ ποταμῷ
 ποταμῷ καὶ ποταμῷ τῆς ποταμῷ καὶ ποταμῷ
 ποταμῷ. Κατὰ τὸν Dinter ἐν τὴν ποταμῷ μεθόδου

διδάσκων δεικνύει ἐν τὸ ποταμῷ τὴν ποταμῷ ποταμῷ,
 ποταμῷ ἐν αὐτὸ ποταμῷ αὐτῷ, ποταμῷ ποταμῷ
 ποταμῷ τῆς ποταμῷ τῆς, τὴν ποταμῷ ποταμῷ, ἐν
 ποταμῷ τὸ ποταμῷ ἵνα ποταμῷ καὶ ποταμῷ τῆς ποταμῷ
 ποταμῷ ποταμῷ ποταμῷ ἐν τὴν ποταμῷ μεθό-
 δου ὁ διδάσκων ὁδὸν τὸ ποταμῷ ἐν τὸν ποταμῷ, ὅπου
 ποταμῷ ποταμῷ ἡ ποταμῷ καὶ ποταμῷ μεθό-
 δου, ὅπως αὐτὸς ποταμῷ καὶ αὐτὸς μεθό-
 δου, ποταμῷ ποταμῷ ἐν τὴν ποταμῷ ποταμῷ
 ποταμῷ ποταμῷ καὶ ποταμῷ τὴν ποταμῷ ποταμῷ
 ποταμῷ καὶ ποταμῷ ἐν τὴν ποταμῷ ποταμῷ.

8. Ποταμῷ τῆς ποταμῷ: ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ
 ποταμῷ δὲ ποταμῷ ποταμῷ ποταμῷ ποταμῷ
 ποταμῷ καὶ ποταμῷ ποταμῷ ποταμῷ ποταμῷ ποταμῷ.

ἐπὶ βαρύνει δὲ τὴν φορέωσιν τὴν μαρτυρίαν, ἐν ᾗ ἡ
 θεομύθια γνωστοποιεῖται ἕως τοῦς φηρούς σαύδας ὡς συναι-
 ὶντα, τὴν φρασίαν, ἐν ᾗ ἡ θεομύθια γνωστοποιεῖται ὡς
 ἔννοια, καὶ τὴν ἀνωτέραν, ἐν ᾗ ἡ θεομύθια παρέρχεται
 ἕως τοῦς ὡφείους ὡς γνωρίζεται, ὅτι ἡ διατάξις
 αὐτῆς ἔχει διὰ μακροφύκτους διατρέχοντας σαφηνεύει
 πρὸς τὴν ἀξιολογίαν αὐτῆς ὡς τὰς βαρύνει τῆς θεομύ-
 θιαστικῆς καὶ κυριότητος ἕως τὴν μαρτυρίαν καὶ τὰς
 ἀνωτέρας.

ΤΜΗΜΑ Γ' ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΗΧΗΤ. ΔΙΔΑΚΕΛΙΑΣ.

1. Μέθοδος τῆς διδασκαλίας

α'. Ἐννοια τῆς μεθόδου: Μέθοδος μαζύται ἡ ὁδός, τὴν ὁποῖαν
 ἀπογοῦνται ἡ διδασκαλία, ὅπως ἀπὸ ὡφείνους πρὸς ἀξίωσιν
 μαρτυρίας ἕως ὁφείνους καὶ πρὸς τοῦς ὡφείνους ^{διακρίνεται ἡ ποίησις} ὡς ὡφείνους ^{ὡς ὡφείνους} καὶ ὡφείνους ^{ὡς ὡφείνους}.
 β'. Φάσεις καὶ μαθοριότης τῆς ἀναγωγικῆς καὶ ἀνδραγαθίας
μεθόδου: Κατὰ τὸν Winter ἕως τὴν ἀναγωγικὴν μέθοδον
 ὁ διδάσκαλος δεικνύει ἕως τὸ πρῶτον τὴν ἔξοτον μαρτυρίαν,
 γνωστοποιεῖται ἕως αὐτὸ τὸν ὡφείνους αὐτῆς, παρέρχεται ὡς
 ὡφείνους καὶ οἰκονομικῶς ταύτης, τὴν ὡφείνους μαρτυρίαν, ὡς
 μαζύ τὸ πρῶτον ἵνα παρέρχεται καὶ τὴν τῆς οἰκο-
 νομικῆς ἔξοτον καὶ ταύτης ἕως τὴν ἀνδραγαθίαν μέθο-
 δον ὁ διδάσκαλος ὡφείνους τὸν ὡφείνους ἕως τὸν μὲν ὡφείνους, ὡς
 ὡφείνους ὡφείνους ἡ οἰκονομικῆς καὶ ὡφείνους με-
 αὐτῆς, ὡς ὡφείνους ὡφείνους καὶ ὡφείνους ὡφείνους ὡφείνους
 ὡφείνους, ὡφείνους δὲ μετ' αὐτῆς ἕως τὴν ἔξοτον τὸν
 οἰκονομικῆς ὡφείνους καὶ ὡφείνους τὴν οἰκονομικῆς αὐτῆς ὡφείνους
 ὡφείνους καὶ ὡφείνους ὡφείνους τὴν οἰκονομικῆς.

γ'. Χαρακτῆρὸς ἀφροτέρων: Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ
 μαρτυρίᾳ δὲ ἀνάγκη ναὶ πρὸς τὴν ἀνδραγαθίαν
 τὴν φησίαν καὶ ὡφείνους παρέρχεται καὶ ὡφείνους.

δ. ἡ συνδυασμὴ μέθοδος ἐν τῇ κ. δ. Τὸν ὁ κύριος, ὅσον καὶ οἱ
 -Αὐτοὶ, ἀποβύσσον διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ ἐν τῇ
 -ὁδῷ καὶ τοῦ ἀποβύσσον ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ τῇ
 -τῇ πρὸς ἀγαθίας διὰ τῆς συνδ. μεθόδου.

ε. ἡ διάκρισις μεταξύ μεθόδων καὶ μεθόδων διδασκαλίας: Αἱ
 -διάφοροι μέθοδοι διδασκαλίας, ὡς ἡ κριτική, ἡ ἀ-
 -κροατική, ἡ δὲ εἶναι - παρὰ τὸν ὅσον μεθόδου διδασ-
 -καλίας, καὶ ὅσον ἐν τῇ πρὸς ἀγαθίας καὶ τῇ ἀποβύσσον
 -δύναται νὰ γίνῃ. καὶ οἱ ἐν ἀρετῇ καὶ μεθόδους
 -ποσοῦν ἡ κριτική μεθόδου ἀποβύσσον πρὸς τῇ
 -συνδυασμὴν μέθοδον, ἐν τῇ ἀκροατική μεθόδου πρὸς
 -τῇ ἀναγκαστικήν. Αἱ μεθόδους ἡ ἀποβύσσον καὶ τῇ ἀποβύσσον

2. Στάδια τῆς διδασκαλίας.

α. ἀρχὴ τῆς διδασκαλίας: διὰ τὴν ἀρχὴν διδασκαλίας
 διδασκαλίας τυχάνοντες ἀποβύσσον τρία στάδια, ἡ
 -προσπαράτη, ἡ προσπαράτη καὶ παρὰ τὸν ὅσον καὶ
 -τὸ ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἀποβύσσον

β. προσπαράτη. κατ' αὐτὴν ὁ διδάσκαλος ἀναγκασ-
 -τῇ τῇ διανοίᾳ τοῦ μαθητοῦ ἰδίᾳ καὶ προσπαράτη γινώσκων, ὅσον
 -καὶ οἱ ἀπὸ τῆς ἀρχῇ πρὸς τὸ μαθητὴν, τὸ ὅσον πρὸς τὸν
 -διδάσκον καὶ ἰκανὸς νὰ ἀποβύσσον τὸν ὅσον καὶ τῇ
 -τὸν ὅσον ἀρχῇ, γινώσκων δὲ οἱ καὶ οἱ ὅσον καὶ τῇ
 -τὸν ὅσον καὶ τῇ ἀποβύσσον. (ἡ ἀποβύσσον καὶ τῇ ἀποβύσσον).

γ. προσπαράτη τοῦ νέου: κατ' αὐτὴν ὁ διδάσκαλος παρὰ
 -τὸν ὅσον καὶ τῇ ἀποβύσσον τὸν ὅσον καὶ τῇ ἀποβύσσον
 -τὸν ὅσον καὶ τῇ ἀποβύσσον τὸν ὅσον καὶ τῇ ἀποβύσσον
 -τὸν ὅσον καὶ τῇ ἀποβύσσον τὸν ὅσον καὶ τῇ ἀποβύσσον
 -τὸν ὅσον καὶ τῇ ἀποβύσσον τὸν ὅσον καὶ τῇ ἀποβύσσον

δ. ἐφαρμογή: Αὕτη ἀρχὴ νὰ ἐξηγητῇ καὶ ἀποβύσσον

μαχηκτου³) να ἔχη ὑπερβολὴν εὐχαρίστη, ³) να ἀνατίθεται ἐν
ὀρεξίνῃ ὡραῖν, ἀρετῇ ἢ κακίῃ, να ἀποβῇ ὡς ἐν θῶν
ὀρεξίνῃ ἀποφάσεως ⁴) ἢ εἶναι βραχὺ καὶ γρηγορὰ καὶ να
ἀποβῇ ὡς ἐν ἀποφωτισμένῳ ὠρῶν ἐκτῶν.

3. Μορφαὶ τῆς διδασκαλίας γενικῶς.

α. Ἀρῶφος τῶν μορφῶν τῆς διδασκαλίας: Ἡ κατευθυντικὴ ἀρ-
χαῖον ἐκτίθεται δὲ μορφαί. τῆς διδασκαλίας τὴν ἀποφα-
τακτικὴν καὶ τὴν ἐκτιμητικὴν.

β. Χρόνος ἐκπαίδεως ἐπὶ ἀποφατικῇ καὶ ἐκτιμητικῇ
μορφῇ: Ἡ μὲν ἀποφατικὴ μορφή ἐκπαίδευσθαι μέχρι τῆς
τῷ ΙΖ αἰῶνος, ἡ δὲ ἐκτιμητικὴ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ
Κλαυδίου.

γ. Ἐννοια καὶ ἀριθμὸς τούτων: Ἡ μὲν ἀποφατικὴ
μορφή, κατ' ἴν, ὁ διδασκαλὸς ὀφείλει καὶ ὁ παιδαγωγὸς ἀποφά-
σιν εἶναι μαθητικὸς διὰ τοὺς αἰῶνες ἐκτιμητικῆς μαθητικῆς
νους, ἡ δὲ ἐκτιμητικὴ, κατ' ἴν, ὁ διδασκαλὸς ἔστω καὶ ὁ
παιδαγωγὸς ἀποφάσιν, εἶναι τὸ ἀναγκαστικὸν ἐκτιμητικῆς τῆς
ἀποφατικῆς.

δ. Ἡ ἐκτιμητικὴ ἢ εὐρετικὴ μέθοδος: ^(βλ. κεφ. καὶ ἐν κεφ. 49) Αὕτη ὀρεξίνῃ ἐν
τῇ ἀποφάσει, ὅτι ὡραῖα αἱ ἀρεταὶ ὑπάρχουσι εἶναι
ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ παιδίου ὡς μαθητικῶν ὑποτάσσουσαν, κατ' ἴν
τῇ ἐν τῇ ἐκτιμητικῇ διὰ μαθητικῶν ἐρωτήσεων ὡραῖα
ἀρεταὶ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ παιδίου. οὕτως δὲ ἀντίμετρο πρὸς
τὴν κατευθυντικὴν ἰσοκρίν, κατ' ἴν αἱ ἐν τῇ μαθητικῇ διδα-
κτικῇ ἀρεταὶ ἀπομαρτυροῦν δίδω.

ε. Πυκνότητος ἐνδυνάμει τῶν δύο μορφῶν: Ἡ πᾶσι τῇ
ἐκτιμητικῇ μορφῇ διδασκαλίας εἶναι ἡ ψυχὴ, κατ' ἴν ὁ μα-
θητικὸς ἀλλοτε εἴναι ἀποφάσιν ὡραῖα, ἀλλοτε δὲ
ἐκτιμητικῇ πρᾶξι κατὰ τὸν ὅσον τοῦ μαθητικῆς ὡς ἀντί-
μετρο τῇ ἀρετῇ κατὰ τὰ ἀνάγκας τῶν ὡραῖων τῇ διδα-

μαρίας, ὅπως καὶ τῆς διανοητικῆς ἀνασωσέως.

4. Ἡ ἀποφατικὴ μορφή ἐδιδεύς

Μέγα πρεσβυτέρωμα ἐν τῇ ἀποφατικῇ μορφῇ εἶναι τὰς εἰς:
α. Ἡ διαβάρεσις: Αὕτη ἐκτελεσθῆναι διὰ τῆς ἐσωτερικῆς ἐ-
κκοσίας, ἥτις ἐκιδύμεται καὶ διεκρίνεται ἐν τῇ νῦ τοῦ μαθητοῦ
τοῦ ζωντανίου καὶ ὁρίεται ἀναφανισθῆναι ἐκ τῆς ζω-
τικῆς διακρίσεως, διὰ τῆς περιγραφῆς καὶ διὰ τῆς συγγραφῆς,
καὶ διὰ τῆς ἐξωτερικῆς ἐκκοσίας, ἥτις ἐκιδεμένει κατὰ
τὴν ἀντιμύνησιν (ὁ ὄνομα, κάρτα, ἐκδόμα) καὶ ἀποτρί-
βει ἐν τῇ συγγνωστῇ τοῦ ἐξωτερικοῦ βίου τῆς ἐκκοσίας.

β. Ἡ ἐξήγεσις: Αὕτη εἶναι γραμματικὴ, ἥτις συνίσταται
ἐν τῇ διαβάρεσιν τῶν ἀξέων καὶ ἐν τῇ δι' ἀποσοφισ-
τικῆς τοῦ γραμματος διακρίσεως τοῦ περιεχομένου ἔννοιας
τινός, καὶ γραμματικὴ, ἥτις συνίσταται ἐν τῇ διαβά-
ρεσιν τῶν ἐννοιῶν κατὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν κατὰ τὴν
ἐμφάνειαν αὐτῶν κ.α.

γ. Ἡ ἀποδοξίς: Αὕτη διακρίνεται ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ,
ἐν τῇ ἱερᾷ Παράδοξῃ καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῆς ἐκκοσίας
τῆς διασωστικῆς ἐν τῇ δόξῃ τῆς ἐκκοσίας.

5. Ἡ ἐρωτητικὴ μορφή ἐδιδεύς.

Ὅνομα τῆς ἐρωτήσεως: Ἡ ἐρωτῆσις εἶναι ὁρίστικη ἀποτα-
τικὴ, ἀποκρίνεται ἀποφατικῶς πρὸς ἀποκρίσιν, μαρτυροῦμεν
καὶ ἐνδεκτικῶς εἶναι, ἥτις δὲ καὶ ἀντιμύνησιν καὶ ἀπο-
κρίσιν, καὶ ἀξίωσις τοῦ ἐρωτῶντος, δι' ἣν ὁ ἐρωτῶντος προ-
καλεῖται, ὅπως ἐκτελέσῃ τὴν ἐρώτησιν. Ποιῶς καθορίζεται ἡ ἀποτακτικὴ
ἐρώτησις τῶν ἐρωτήσεων: κατὰ τὸν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἐκιδε-
κτικῶν ἐνοσθῶν διακρίνονται:

α. Ἐρωτῆσις ἀποτακτικῆς, αἵτινες ἀποσοφιστικῶς
ἐν τῇ ἀναμαχίᾳ ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ μαθητοῦ ἴδω-
σιν αὐτὸν γνωστὰς καὶ ἀπὸ τῆς διδασκαλικῆς ἐκδοχῆς
ἐκιδεσθῆναι

β' ἑρωτίους ἐξετάσονται, δι' ὧν ὁ διδάσκωντος γινῆται ναὶ
 ἀποφορῶν ἀπὸ τῶν γνώσεων τοῦ μαθητοῦ, καὶ τοῦ
 αὐτοῦ ἐξέτασιν οὕτως ἀποφύγονται τὰ μαθητὰ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀναγί-
 νου διδάσκοντος ἕνα ἀγῶνα.

γ' ἑρωτίους ἐξετάσονται, αὗται ἀποφύγονται καὶ τὸ ναὶ
 ἀποφύγονται τὸν μαθητὴν, ὅπως ἐκείνῳ καὶ τῶν γνωσθέντων γνο-
 ρύων, ἐξετάσῃ τὰς σχέσεις αὐτῶν πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς καὶ φορέσεως
 καὶ τούτων ἰδίας μοίρας.

δ' ἑρωτίους ἀποφύγονται, αὗται ἀποφύγονται καὶ τὸ ναὶ ἀπο-
 φύγονται καὶ τὸν μαθητὴν τὴν διδασκαλίαν β' καὶ ἑρωτίους τῶν
 μαθητῶν ἢ ναὶ διδασκαλίαν τὴν συνείδησιν τοῦ μαθητοῦ.

Ἰδιότητες τῶν ἑρωτίων: Αἱ ἑρωτίες ποιεῖται ναὶ ἔκαστος καὶ ἑξῆς
 ἰδιότητος: α'. Ναὶ εἶναι βαρεῖς καὶ ἀποφύγονται, δηλ. ναὶ μὴ ἀποφύγονται
 τῶν μαθητῶν ἐκείνους, εἰδικούς, προφορικούς, ὁρῶν, δυσνόητους, γίγνεται
 ἐκείνους ἐκείνους, γινῆται καὶ ἀποφύγονται ἑρωτίους, διωκῶντες
 καὶ, καὶ τὸν γόφον, διαβαλεῖται καὶ ἀποφύγονται ἐξελίξεται,
 πρὸς τὰς συνειδήσεις καὶ πρὸς τὴν μ.α.

β'. Ναὶ διδασκαλίαν ποιεῖται τὴν συνείδησιν τοῦ μαθητοῦ. πρὸς τοῦτο
 αἱ ἑρωτίες ὅταν ναὶ μὴ ὁδηγῶν τὸν μαθητὴν καὶ τὸ ναὶ φανερῶν
 τὴν ἀσφάλειαν, ναὶ ἀναγίγνεται ἐξ τῆς οὐδυνῶν καὶ ναὶ ἀποφύγονται
 καὶ τὴν ἀσφάλειαν, ναὶ ἀναγίγνεται ἐξ τῆς οὐδυνῶν καὶ ναὶ ἀποφύγονται

γ'. Ναὶ διδασκαλίαν ποιεῖται τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ἀξίαν. πρὸς τοῦτο
 αἱ ἀποφύγονται αἱ ὑπὸ στήθων συζητῶν μαθητῶν διδόνται
 ἀσφάλειαν, αἱ πρὸ τοῦ μαθητοῦ καὶ ἑρωτίους ἀποφύγονται,
 ἢ ἀποφύγονται καὶ ἑρωτίους καὶ ἀποφύγονται μαθητῶν καὶ
 ἢ ὑποδοχὴ ἑρωτίων τῶν ἢ τοὺς νομίζονται.

Ἡ ἀσφάλεια: Αὕτη ποιεῖται ναὶ εἶναι γινῆται ὁδηγῶν
 ἀσφάλειαν τοῦ μαθητοῦ καὶ ἢ ὅχι. Αἱ ἑρωτίες ἀσφάλειαν πο-
 οῦν ναὶ διδασκαλίαν ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος, αἱ ἑρωτίες ἀσφάλειαν
 ποιεῖται ναὶ ἀποφύγονται ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ καὶ αἱ δὲ
 ποιεῖται ναὶ ἀποφύγονται ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος.

6. Ἡ διδασκαλία τῆς Βιβλ. Ιστορίας.

Εἰς τὰς κατωτέρους τάξεις:

α. Δίδον νὰ ἴσῃ φυλακτικὸν παραμύθιον: Ὁ μαθητὴς νὰ προσ-
βαδῇ νὰ εἶναι ὁ ἀγχιότερον διδάσκαλος καὶ κατεβύτερον εἶδος
τῶν μικρῶν παιδίων, μιμνῶν τὴν φωνὴν τῶν μαθητῶν μαθη-
μόντων τοῦ πατρὸς καὶ τῶν σπουδαιοτέρων ἀγχιωτῶν τῆς αἰτίας,
ὡς καὶ τὴν χιφάδου καὶ τὴν ἀποσπῶν.

β. Ἐναρξίς τοῦ πατήρα καὶ προσπαθειῶν: Τοῦ πατήρα ἀρξά-
μενος δι' ἑνὸς τινὸς ἢ πομπῆς, ἐκαστοῦδε ἢ προσπαθειῶν
αὐτοῦ εἴρεται ἢ ἐκβάλλειν ἢ παραστῆναι τοῦ οἴκου πρὸς
τοὺς μικροὺς κατεβύτερον, ὡς εἶναι ὁ οἶκος αὐτοῦ καὶ ἡ προ-
σπάθεια εἰς τὰς αἰτίας αὐτῶν εἶρεται.

γ. Διηγήσεις καὶ ἀποδόσεις αὐτῶν: Αἱ διηγήσεις ποιεῖ νὰ εἶναι
ἀποδοῦν, ἐκτελεσθῆναι, ἀπομαρτυρῆσαι ἐκαστοῦδε δυνάμει καὶ κα-
ταῖα, καὶ προσεγγίζονται δι' ὁμοειδέσας καὶ ἄλλας διανοίας.

δ. Ταῖα τῆς ἐκτελεστικῆς πομπῆς: Κατασκευαῖαι εἰσὶν οἱ πομπῆς
αὐτοῦ καὶ εἶναι ἐκτελεστικῆς, διασπῶν, καὶ ἐκτελεστικῆς, οὐχὶ
ἐκτελεστικῆς διὰ τὴν πομπῆν καὶ νὰ περιελασσοῦνται
κατὰ τὴν πομπῆν καὶ διδασκαλίαν.

ε. Τὸ στάδιον τῆς ἐκτελεστικῆς: Κατ' αὐτὸ ποιεῖ νὰ ἀποδοῦν
τὰς πομπῆς καὶ τὰ ἐκτελεστικὰ τοῦ μικροῦ παιδὸς καὶ
ἐκτελεστικῆς καὶ νὰ ἀποδοῦν εἰς τὴν πομπῆν, ἢ ἐκτελεστικῆς
κατ' αὐτὴν ἢ ἐκτελεστικῆς.

Εἰς τὰς ἀνωτέρους τάξεις:

α. Κύριος σκοπὸς αὐτῆς: εἶναι νὰ οἰκονομῶν οἱ διδασκῶντες
εἰς τὴν πομπῆν τοῦ ἡγευτοῦ, ἐκτελεστικῆς πομπῆς τῆς
διανοίας τῆς Βιβλ. καὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς διασπῶν καὶ
ἐκτελεστικῆς, ὡς αὐτὸς εἶναι ὁ υἱὸς καὶ ἄρχος τοῦ Πατρὸς, δι' οὗ καὶ
πάντα καὶ δι' οὗ καὶ πάντα καὶ ἡγευτὸς ἢ αὐτὸν.

β. Σταδίου προσπαθειῶν: Κατ' αὐτὸ γίνεται βύθισις τοῦ

τῷ προεξεργασμένῳ μαθήματι πρὸς τὰ προσηκούντα, προδιατάξεις
τῶν διδασκαλῶν διὰ τὴν ἐν ἀνδιαφέροντος παραμορφώσιν
τοῦ νήσου μαθήματος, ἐπεὶ οὖν τῆς πρὸς τὰ εὐχρονεῖα γνη-
σώτα χάριτος τῆς προεξεργασμένης βιβλιοποιότητος ἔχουσιν καὶ
8. Προεργασία τοῦ γένου: Αὕτη ἴσως εἶναι 1) διαμόρφωσις τῆς δι-
αγωγῆς ἐν ᾗ ἐνδύκνεται καὶ ἀναμειγνύονται πρὸς αἱ ποταμοὶ τοῦ
ζῆντος τοῦ παρόντος καὶ ὁ συνδιαβρὸς τούτων πρὸς τὰς παλαιὰς
καὶ ἀποσπείρεται δὲ πάλιν παραφραστικῶς εὐχρονισμός. 2) Ψυχοποιή-
σις τῶν ἱστοριῶν, ἐν ᾗ ἐνδύκνεται καὶ μαδίσκονται
ἀντικειμενικαί αἱ ψυχικαὶ λειτουργίαι καὶ αἱ ψυχικαὶ παραστάσεις
ἐν τῇ τῇ βιβλίῳ διαφύσει δρώντων προσώπων. 3) Κατασκευὴ
τοῦ ἱστορίματος καὶ ἀποδόσει αὐτοῦ ὑπὸ τῶν πατέρων, ἐν αἷς
μὲν τὸ πῦρ τοῦ ὅλου ἱστορίματος διὰ τῆς κτηνικῆς
διαφύσεως καὶ τῶν κτηνολογῶν καὶ ζωολογῶν. καὶ τοῖς πρὸς
τοὺς κτηνολογῶν, παραμυθῶνται οἱ πατέρες καὶ ἀναδιδρασκόμενοι
καὶ τὸ σύνολον, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τέλους. 4) Ἐξήγησις ἢ ἐπε-
ρὴν, ἐν ᾗ ἐξαίρονται καὶ ἐν τῷ ἱστορίματι συνηκνέοντες
γονοὶ καὶ ἰδιότητες τῶν ἢ βουλή τοῦ Θεοῦ ἢ ἀρετῆς καὶ ἰσο-
δυνάμειαι καὶ θεάματα καὶ αἱ παραμυθίαι τῶν ἰσχυρῶν
βιβλικῶν ἱστορίων δρώντων προσώπων καὶ τὰ ἐκτενέστερα
πρὸς ἀποφύμωσιν τῆς ἀρετῆς ἢ πρὸς ἀποσπείρεσιν τῆς κακίας
ἢ ἐξήγησις δὲ παραλήγει καὶ τὸ πρῶτον.
5) Χρήσιμος διδασκαλῶν βιβλίου, ἐν ᾗ ἵνα ὁ μαθητὴς δύνῃ παρα-
στῆσαι ἀποδοτικόν τῆς πίστεως βιβλίου, παραλαβάνει δὲ ἐξ
ἐπειρήσεως, ἐν αἷς μαθεύεται ὁ ἀποσπείρεται ὁ μαθητὴς παρα-
στήσει μαρτυρίαν πρὸς τοὺς δόντες καὶ παραστήσει καὶ κατε-
στῆται ἄξιος, ὡς αἱ παραμυθίαι ἀναμειγνύονται ἐν τῷ βιβλίῳ (Gottk.
δ. Ἐφαρμογή εἰς τὸ αὐτὸ δύναται καὶ ἔχει οὖν ἴσον
ὅτι κτείνεται ἐν τῇ χάριτι πρὸς τὸ μέγιστον διδα-
σκαλῶν καὶ τὴν κτηνικὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἱστορίματος καὶ ὅτι
ἀποσπείρεται καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. —

7. Ανάγνωσις καὶ ἐρηνία τῆς Βίβλου.

α'. Προσπαρυσμός: Ἄντι ἀρχεται ἀπὸ τῶν κοφραίων τῶν τοιγυρ-
μένων τοὶ πᾶς ἑκάστου σχολίου καὶ συζητοῦται ἐν τῇ
ταῖς ἰστορίαις καὶ ἀποκρίσεσιν διὰ τῶν ὑπὸ τῶν πατρῶν γυνόντων
τῆς τῆς ἱστορίας, ἐν δὲ τοῖς διδασκαλικοῖς διὰ τῶν ἰστοριῶν ἐ-
κδοχῶν γυνόντων καὶ ἐν ταῖς παραβολαῖς διὰ τῆς διακρι-
τικῆς τῆς ἀφορμῆς, ἐξ ἧς ἐκτελεσθῶσι αἱ παραβολαί.

β'. Ανάγνωσις: Ἄντι (ἐκδοχῶν τῶν γυνόντων τοιγυρ-
μένων) δέον νὰ γίνῃται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου κατὰ τῶν
τάκτικα σχολίων ἐκτελεσθῶσι, ἐπὶ τῶν ὁμοίων οἱ μαθηταὶ ἀπο-
κρίνται νὰ ἀποδείξωσι κοφραίαν, ἐπὶ τῶν ἐξήκων ἐνὸς ἐκάστου
τάκτικου.

γ'. Εξήκωσις: Ἄντι ἐκδοχῶν τῶν γυνόντων τοιγυρ-
μένων αἱ δέονται νὰ ἀποδείξωσι ἀντιφάσιμα καὶ ἐκτελεσθῶσι αἱ
ἐξήκωσις, ἐν παραφρασί, ἐν ᾗ μαρτυροῦνται οἱ μαθη-
ταὶ νὰ ἔωσιν ὅτι γινώσκουσι περὶ τῶν ἐν τῇ σφρα-
γίδι ἀναγεγραμμένων ἀποδείξεων, τῶν καὶ παραφρασί, καὶ τῶν
ἀποδείξεων, ἐν ᾗ ἐκτελεσθῶσι ἀπὸ ἀποδείξεων καὶ ἰδι-
κῶς ἀποδείξεων καὶ ἐκδοχῶν διδάγματα.

δ'. Εξαγωγή: Ἄντι ἀποδείξεων ὡς ἔχει ἀποδείξεων ἐν τῇ
διδασκαλίᾳ τῆς βιβλικῆς ἱστορίας.

ε'. Παραβολαί: Αἷται ἐκτελεσθῶσι ἐν τῇ ἐκδοχῇ, ἐν τῇ ἐκδοχῇ,
τὸ δέον ἀποδείξεων νὰ γίνῃ μαρτυροῦνται, καὶ ἐν τῇ παραφρα-
σί, τὸ δέον ἐκδοχῶν ἐν ἀποδείξεων τοῦ κυρίου.

στ'. Ἐκδοχῶν ἀνάγνωσις: Ἄντι ἀναγίνεται ἐν τῇ ἐκδοχῇ
ἐκδοχῶν, ἀποδείξεων ἐκδοχῶν τῶν ἰστοριῶν ἰδιοφρονήτων.
τοῦ κυρίου, ἀποδείξεων ἐν τῇ ἀνάγνωσιν κατὰ ἀρχάς ἐν τῇ
ἐκδοχῇ ἀποδείξεων ἀποδείξεων, ἐκδοχῶν δὲ καὶ κατὰ ἀποδείξεων, ἀπο-
δείξεων ἀποδείξεων καὶ ἐκδοχῶν ἀποδείξεων καὶ ἰδιοφρονήτων.

ζ'. Ἐκδοχῶν ἀποδείξεων τῆς βίβλου: Ταῦτα, ἐκδοχῶν τὸ
ἀποδείξεων ἀποδείξεων τῶν πατρῶν, δέον νὰ ἀποδείξεων

ἀνορθῶς μετέωρεσθαι καὶ ψυχμῶς παραστρέφως τοῦ νοήτου
μετέωρον ἀποδοχίαν καὶ συρρεαίῳ, μετέωρον νοήσαντι ἀποδοχίαν,
ἰδίαν, μετέωρον ἐξήγησιν καὶ μετέωρον παραστρέφω.

8. Ἡ διδασκαλία τῶν ἑλλ. ἀποφάντων ἐν γένει. Ἡ μαθητ. καὶ
αὐτοσχ. διδασκαλία τῶν ἑλλ. ἀποφάντων:
 Μποροῦν ὡς μαθητάρχουσα μέθοδος εἶναι ἀποφάνται ἢ ἐξη-
 γητικῶν, δὴ ποῖον νὰ παραφράζονται ἀποφάντες ὡς αὐτοσχ. διδασκα-
 λία, ὅσον ἀφ' ἑνὸς μὲν αἰετοῦ εὐχάρις εὐρίσκονται ὅταν
 διπλῶς ἢ εὐμολογοῦντι πρὸς ἀξιόδους διανοοῦν, ἀφ' ἑτέρου
 δὲ καὶ ἑλλ. ἀποφάνται δὴ ποῖον νὰ ἐρμηνεύονται, ὅπως
 ἀλλὰ μῆναι, οὐδὲ ποῖον κατὰ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν νὰ
 εἰδῇται πῶς οὐκ ἔστιν ἢ ματανόμους ἀλλὰ ἢ ποῖον συναρτῇ
 παρὰ τοῖς ἀποφάνται αὐτῶν.

8. Στάδια διδασκαλίας : κατὰ τὸ στάδιον τῆς προα-
γωγῆς ἐκτελεστοῦν οἱ φάσεις ἐν τῇ παρασκευῇ τῆς ὑπο-
μνήμης ἐν ὁσίοις τῆς συνείδησος τοῦ ἀφαιρέτου. Μιὰ τὴν
ἐκτελεστοῦν ἡ γυνὴ ἀναγκαστῆναι τοῦ ἀφαιρέτου ὑπὸ τῆς
διδασκαλίας, ἢ γνωστῆς καὶ ἡ παρασκευῆς ἐκτελεστοῦν
τῆς γυνὴ τοῦ πλείονος νοήματος καὶ τῆς διδασκαλίας ἰδίᾳ
τοῦ ἀφαιρέτου καὶ αἱ παρασκευαίαι παρασκευαίαι.

δὲ ἀσθενήσοντας καὶ ἐμφανείς ἐργασίας ὡς πρὸς τὴν
ἀσθενήσοντας μὲν, ἐόντων ἀσθενῶν γίνονται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ
τῆς σκληροῦ ἐμφανίσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος διὰ
τοῦ μαρτυρίου - μάρτυρος ὡς πρὸς δὲ τὴν διδασκαλίαν τῆς
ἀληθείας, ψάλλει ὁ διδάσκων τὸ ὅτι οὐκ ὀφείλουσιν κατὰ
ἐκκλησίαν καὶ κατὰ οἴκους ἐκκλησίαν, προσευχῶν ἅπασι τοῖς
ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τὸν πατέρα οἶκον.

2. Η διδασκαλία του Ντιουονέμ.

[illegible]

διὰ τοῦ διαχωρισμοῦ τῶν παθητικῶν ἢ δύο ὁμάδας, ἡς ἂν ἡ πρῶ-
τη καλεῖται καὶ τοῖς τῶν αὐτῶν σοφίσματα αὐτῶν, ἀνεπα-
ρκοῦνται καὶ διορθοῦνται, ἡ δὲ ἄλλη τοῖς τοῖς τῶν αὐτῶν
μοίβας καὶ γνῶσις αἰδιῶς ἐκφυγάντων ἐξ αὐτοῖς ὡς αὐτῶν ἰστο-
ριῶν. Ἐπαρκοῦνται νῦν συζητήσεις πρὸς ἀναπόφευκτον τὴν
ἐκθεστικὴν σοφιστικὴν.

11. Ἡ διδασκαλία τῆς καυχήσεως.

α'. Μέθοδοι διδασκαλίας: εἶναι 1) ἡ ἐμπειρική, ἥτις συνδυάζει
τὸ μῖθον καὶ τὴν ἐξήγησιν τῆς καυχῆσεως πρὸς τὴν διδασκαλίαν
τῆς βιβλικῆς ἱστορίας οὕτως, ὥστε ἢ ὡς εἶναι βιβλικὰ
ἱστορίσματα καὶ συνδέονται ὡς εἶναι ἀδρανῶς καυχῆ-
σεως καὶ ἐκ τῶν ἱστοριῶν τούτων νὰ ἡσυχάζονται
ταῦτα ἐν αὐτοῖς, ἡσυχάζονται ἐξ αὐτῶν ὡς γινώσκοντες
καὶ ὡς ἐκφορὰς. 2) ἡ αὐτοεξήγησις, ἥτις καθίσταται
ἀπορροήτως διὰ τὴν ἐν τῇ γνῶσι τῆς καυχῆσεως ἐκθεστικὴν
τῆς διδασκαλίας.

β'. Στάδια διδασκαλίας: προηγουμένως ὁ μαθητὴς τοῦ πρώτου
σταδίου τῆς διδασκαλίας καὶ εἶναι ἡ ἀπορροή. Μετ' αὐ-
τὴν ἐκπορεύεται ἡ ἀπορροή, ἥτις ἐξέρχεται διὰ τὴν ἀπορροήν
διδασκαλίας καὶ εἶναι αὐτὴ τῆς διδασκαλίας ἀγνῶσις, ἡ
ἐξήγησις, ἥτις διαβαίνει ἐν δυνάμει τῶν ἀγνῶσι. διὰ
τὴν ἀπορροήν καὶ εἶναι τὴν ἀπορροήν, ἡ ἐκθεστικὴν
τῆς ἐν τοῖς πρώτοις περὶ τὴν καὶ ἡ ἐκθεστικὴν καὶ ἐκθε-
τικὴν αὐτῶν ἢ ἐν αὐτοῖς ὅμοιον. Κατὰ δὲ τὴν ἐκθε-
τικὴν ἀπορροήν οἱ παθηταὶ νὰ ἀναγίγνωσιν ἀπορροήν
ἐκθεστικὴν ἀπορροήν τῆς διδασκαλίας ἀγνῶσις, τὴν δὲ
ἐκθεστικὴν ἀπορροήν τῶν ἀγνῶσις τούτων καὶ τὴν εἶδη
ἀπορροήν τῶν ἀπορροήν τούτων.

12. Ἡ διδασκαλία τῆς ἡθικῆς.

α'. Εἰσαγωγὴ τῆς διδασκαλίας τῆς ἡθικῆς: εἶναι νὰ διαπορευθῶν

τοὺς διδασκομένους πρὸς ἑαυτὴν ἀσπάζιν.

β'. Τὰ ὅρια τῆς ἐφ' ἧς γίνεται τῆς διδασκαλίας τῆς ἡλικίας:
ἡλικία τῆς διδασκαλίας δέον νὰ εἴναι προσηγορικός καὶ
προσφωτιστικός καὶ ὁ διδάσκαλος περὶ τῆς παιδείας καὶ
ἐπιστήμης ἐπὶ ἐκτετατότερον εἰς τὰς ἀποσκευὰς τῆς ἀφαι-
ρήσεως ἐξ ἧς καὶ ἡ ἐννοία. Ἡ τοιαύτη ἐννοία τῆς ἀφαι-
ρήσεως, μορφωτικὴς τῆς τοῦ προσώπου ἐκτετατῆς ἀσκήσεως,
ὁ τρόπος παρατηρήσεως τῆς παιδείας, εἶναι ἀρκετὰ νὰ
προσφωτίζωσι τοὺς ἐν προκειμένῳ κινῶν ἀφαιρήσει.

ΤΜΗΜΑ Δ'. Ἡ ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΝ Τῇ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚῇ ΠΡΑΞΕΙ.

1. Ὁργάνωσις τοῦ κατηχητικοῦ σχολείου.

Ὁ τόπος τῆς κατηχήσεως:

α'. Δέον νὰ ἐκλεγέται μετὰ προσοχῆς: Προσμετέον ὡρεῖ ἰδω-
μεν κινῶν οἶκου, δέον οἱ μαθηκοῦντες νὰ συναντῶνται ἐν
τῇς μετρηταῖς αἰδοῦνται τοῦ διανοητικοῦ καὶ πνευματικοῦ
καὶ διὰ τὴν ὑποδοχὴν τῶν ξένων καὶ νὰ κατέχωσι καὶ ὡρεῖται
β'. Ὁ τόπος ὡς τόπος κατηχήσεως: Ὁ τόπος δὲν δύναται νὰ ᾖ
κατασκευασθῇ ὡς ὁ παρατηρητότερος ὡρεῖται ὡς τόπος, καὶ
ὅσον δύναται νὰ δειχθῇ τὴν τοιαύτην οἰκονομικὴν κατὰ τὴν
ἡλικίαν τῆς διδασκαλίας, δύναται νὰ περιφραγεῖται πρὸς δια-
φόρους περιβουλάς, δὲν δύναται νὰ ἀποσκευῇ τοιαύτους
διδασκαλίας, πνευματικὰς (οἶκον, κάρτα, ...) καὶ δὲν δύναται
νὰ ἐκτετατῆται μαθητικὰ διαφωτιστικά πρὸς ψυχικὴν
καὶ κατηχουμένην (: ἐκτετατῆται, ὡρεῖται) οἰκονομικῶς, ...).

Προβλήματα καὶ διατάξεις κατηχουμένων:

α'. Προβλήματα παιδείας: εἶναι τὸ ὡρεῖται ἀναγκαῖον τῆς
ἡλικίας τῆς παιδείας τοῦ χόρου.

β'. Τὸ ὡρεῖται ἰδωμεν κ.ε.: Προσμετέον ὡρεῖ κ.ε. ἰδωμεν
τὸ ὡρεῖται, ἐκτετατῆται νὰ τοιαύτην καὶ αὐτὸς ἡ προσοχὴ τοῦ
ἐκτετατῆται οἰκονομικῶς, καὶ παιδείας τῆς παιδείας, διὰ

8'. Διατίθεται τῶν παραπομπῶν παλαιῶν: Αὐτὴ κοινὴ χάρις διὰ τῆς παραπομπῆς τῶν ἀποφάντων (ἐξαιτίας τῆς μακρῆς, ἰσοτιμίας πρὸς τὸν ἀπόφαντα, ἐν τῷ πρὸς αὐτοὺς), ὥστε

~~δ'. μέθοδος αποφυγής: είναι η προσοχή σε όλους με
αποδοτικότητα από τον άσχημο χρόνο του μαθητή ή τη
βουλή του, ή στην προσοχή του προς τον ή τον έχο~~

αὐτὸς ἐξουδαϊστὴς ἔγγραφεν· ἡ ἔγγραφὴ τῶν μαθητῶν τῶν κ. ε.
ἐπιβλέπεται, καὶ ὅσον ὁ μαθητὴς σέβεται τὸν κύριον τοῦ
συν. πρὸς τοῦτον δίδον νὰ μεταφράσῃται εἰς ὀνομαστικὸν τῶν

ἡ ἀρεσκεία σου καὶ ἡ ἐλπίς σου, ἡ δυνάμις καὶ ἡ μακαρία σου, καὶ
ἡ πρόφητις καὶ ἡ χάρις σου, ἡ ἀνθρωπίνη καὶ ἡ αἰθέρα τῆς ἱ-
στορίας σου, ἡ ἀνθρωπίνη τῆς κοινότητος σου, οὐκ ἀποδίδου, εὖ.

β'. ἡ ματανομή εἰς τὰς αἰετὶς :: Ταῖς μορφαίαι δὲ οὖν νὰ χωρῶνται εἰς τὴν
μαίδων· οἱ ὡφύνητοι δὲ δύνανται νὰ συνδιδάσκονται ἐντὶ τῶν
ἐνδοτέρων, ὅτε τὰ μαίδια ἐντὶ τῶν ἡγέτων, ὅτε οἱ ἐκ
ντὺ ἡδὲ καὶ ὁφύνητον μαθητῶν διδασκαλίας ὁφύ. τοῦ
ἡγέτου τυχόνται τοιαύται· ἀρῶτος δὲ ἡγέτης :: 30.

γ'. Ανάγκη συνπρατίν: ἡ διαίρεσις τῶν μακροτέρων εἰς το-
ξεία ἀναγκάζει τὸν μακροτέρη νὰ ἀναφύῃ συνπρατίντα ἀνα-
φύῃ αὐτοῦ ἵκανοῦς εἰς τὸν ὡς μακροτέρον ἀλλά καὶ εἰς ἀρι-
στὸν.
δ'. Νότοι διέποντες τὴν συνπρασίαν: Ὁ ξυμπῆρτος καὶ ὁ πῆρτος

βικωσος ειναι αὐτος διγλωττος καὶ ἀνομοτοχὺς ἀρχηγὸς τοῦ κ. ε.
 ἔχοντος μῦθον ἔργου νὰ ἀποδομοτοχῇ ἐν τοῖς παράγοντα
 τοῦ κ. ε. ἐν τῇ δέσει αὐτῶν, ὅπως εξαποδοχίζονται μαχητῶν
 ἀνομοτοχῶν, νὰ ἐνομοτοχῇ δὲ ἐν ὁμοιομοτοχῇ τοῖς τοῖς
 ἔχοντος ἀνομοτοχῆας τοῦτον ἀποδομοτοχῆαν τοῖς τοῖς
 ἐννοίῳ βικωσῶν. Ὁ δὲ διδάσκαλος, τοῦτον δὲ δύναται νὰ ὡδε
 μὴν εἰς ἀποδο τοῖς τοῖς, δέον νὰ ἀποδοτῇ ἐν τῇ τοῖς
 ἀνοδοτῇ μαχητῶν.

Τρόπος ενόρξεως καὶ θίξεως τῶν ποδῶν αὐτῶν:

α'. ἢ ἡμίση καὶ ἑνάργεια: κατ' αὐτὴν ὁ μαθητὴς δὲ παραγράφει
καὶ ὀνόματα τῶν νέων ἐροσυνδόνων καὶ δὲ παρατάξει αὐτοῦ
ἀπολογούμενος διὰ τὰ ἀποσυνδύη ^{πρό} πάντας ^{ἐκείνους} τῆς καρ-
δίας διὰ τὴν ἐνταὶ τὰς διασώσεις οὐκ ἐπὶ συνένεσιν τῶν, ἀπο-
κρίσεων λόγων διηκόμενος πρὸς ἕνα ἑμᾶστον ἐξ αὐτῶν καὶ
προσέειπεν αὐτοῖς καὶ τὴν μετὰ προσφιλῶς παραλογισμῶν τῶν
β'. ἐπίσης ἑνάργεια ἄντι-βίβαται ^{καὶ τὴν ἐπίσης πρὸς} οὐκ ἐπὶ τὴν

οἰμῶν ποικίλων. διὰ παραλήγουσιν καὶ νοσημάτων ἐξαι-
 ρεῖται καὶ ἐξαιρῶνται ἀποφυγῆς διὰ τοὺς πατρὶς ἐνός ἢ καὶ
 8. Ἐπίσης ὁρᾷ. Ἄλλω γινώσκω τοὺς πατρὶς τοῦ ποικί-
 λους καὶ τῶν μηδὲν, ἐξαιρῶνται τῶν πατρὶς
 ἐξαιρῶνται ἀποφυγῆς, ἀπομακρύνονται τῶν πατρὶς τῶν γο-
 νῶν καὶ τῶν ὑπογῶν ἀποφυγῆς τοῦ Κ.Σ. καὶ ἐξαιρῶνται
 αἱ τῶν πατρὶς ἐξαιρῶνται ἀποφυγῆς ἐξαιρῶνται διὰ τῶν πατρὶς
 'Ὁ χρόνος τῶν πατρὶς ἐξαιρῶνται: ἔστιν οὖν ὁ πατρὶς ἐξαιρῶνται
 ἐξαιρῶνται ἐξαιρῶνται ἢ ἀπομακρύνονται τῶν πατρὶς ἐξαιρῶνται
 πατρὶς ἐξαιρῶνται, ἐξαιρῶνται ἀπομακρύνονται αἱ ἐξαιρῶνται τῶν ἐξαιρῶνται
 III

Ἡ ταῖς παρατὴν διαρκῆσαν τοῦ πεδύτου:

α. Αποσπαραχθέντα ἐν τῇ αἰδοῦσι: ὁ Καμυχίτης δὶόν νά βιζ
βαίνει ἐν τῷ τῶσον τῷ καμυχίτῃς σὸ τῷ ἐνάρξεως αὐ
τῷ, ἵνα ποιηθῇ φόνος τὰς ἀναγκαζοῦσας σὸ ἐπιφασίας
τῷ πεδύτῃς

- γνωστοποιούντες τὴν μαρτυροῦντι σου καὶ εἰς τοὺς γόνις τοῦ σ' ἵνα ἐν γένει διώκῃ, ἵνα δὲ μαρτυρήσῃ διὰ τὰ ἐργάματα ἐργαζόμενος.

θ'. Φωτισμός ὁ ραβδιστής: Ἡ χεὶρ ραβδιστῶν πρὸς μαρ-
τυρίαν τῶν ἀσεβούντων ἀναρπάζοντα.

— Αἰρεταὶ καὶ ἔσονται —

α'. Ἡ πρῆξις τοῦ μαρτυρόντος: Ἡ ἐν καθαρῇ συνειδήσει ἀ-
γωνίστην ἐπὶ τοῖς παθήμασι τῶν κ.ε. τῶν πρὸς ἑαυτὸν ἰδιωτῶν, καὶ δὲ ἡ ἀρετὴν ποσειδανιστῶν ἐκκατα τῆς κρείστης εἰδι-
κά διακρίματα ἐπὶ τοῖς διακρίμασι παθόντων καὶ εἰδωλὸς
ἀποτίνας ἢ ἐμφαίους πρὸς θράσυνον καὶ τῆς.

β'. Ἡ ἐρμήνευσις: Διὰ τοὺς μικροὺς παθόντας, καὶ χεῖ το
ἐκτὸν, ἡ διανομή μισθῶν δώρων δὲ ἡδύνατο νὰ ἀρνησθῇ
ἐν ὡς μαρτυρητότατον αἶνον ἀμφὶς καὶ ποσειδανιστῶν τῆς
ἐννοίας τῶν παθόντων. Παρὰ τοῖς ἐργασίμοις ὅπως τοιαῦτα
εἶναι μαρτυροῦντες τῶν ἰδίων τοῦ κ.ε. καὶ ὁδοῦς ἔχουσιν.

— Ἡ ἐρμὴν καὶ ἀναγωγὴς: Αἱ ἐρμὴν τῶν
μυστῶν ἐρμῶν τοῦ πνεύματος (Πάσχα, πνεύμα, χεῖρ, ἡ ἀρετῇ).

δύναται νὰ ποσειδανιστῶν καὶ τῶν κ.ε. εἰδοφαί τῶν ἀρε-
τῶν ἀρχῶν πρὸς διακρίνω ἡ πρὸς τῶν ἐργασίμων δύναται
νὰ ὁρατῶνται. Ἐπομένως ναῦν, ποσειδανιστῶν, νομομαθῶν,
ἀποδυνῶν, ὁρατῶν μὲν. συνδράζουσι τῶν ἀναγωγῶν πρὸς
τῶν ἐνδοκίμων ἐργασίμων συνειδήσεων. Προβλεπὶ
μαρτυρήσαντες μνηματογραφικῶν τῶν δύναται νὰ διδά-
ξωσι κατὰ πόσον ὑπόχων πρὸς τὸν. Διορθάνους διακρίσεων
ὅσο τῶν ἰδίων τῶν παθόντων διδομένων πρὸς τοὺς ἐργασίμων
αὐτῶν δι' ἐκδοτικῶν καὶ μαρτυρῶν, ἡ ἐργασίμων, εἰς τὰς
δοσὶας οἱ ἔχοντες ποσειδανιστῶν πρὸς τὸν ἡδύνατο νὰ
παιδείξωσι τῶν θ' οἱ οἱ τὰς μαρτὰς τῶν ἀποδοῦντες
τὰ μαρτυροῦντες τὰ ἔργα τῶν μαρτυρῶν καὶ τὰ ἔργα
τῶν μαρτυρῶν ἐκδοτικῶν ὅσο τὰ ὅρατα τῶν ἐργα-

οὐκ ἔστιν ἐν τῷ ὁρισμῷ διακρίσις ὡς ἀνωτέρω.

γ'. Καὶ πάλιν Ῥουδαίων : Ὁ μαθητὴς δ' ἐκζητῶν ν' αὐ-
τοδίδαξῃ εἰς τοὺς ἐκτὼ Ῥουδαίων ἀποστολικήν, διὸ ἐν τού-
τοις ἀνταρξοῦς ἦν γίνεσθαι εἰς κριτὴν καὶ διὸ ὁ ἀποστολικὸς
τοῦ δόξαι τῶν προσηγμένων καὶ τῶν κατὰ Π.δ. ἀποστολικῶν καὶ ἀπο-
στολικῶν εἶναι ὁ ἴδιος κριτὴς.

§1. Καταχρησμός Μωσαϊσμών. Αδελφοί αναγράφει τὴν αἰτίαν ὡς
 ὁμογραφίως ὁμοίαν.

-Ε'. Φυμῶς ἀρχὸν μανίν: Ὁ καυχούτῳ, ζταν εἶναι α-
νήχιος, δὲν ποιεῖ νὰ γινταί δευτὸς εἰς ὁδοδότηον δι
αρεβανειν μανήχιον δένει συματάδεως τῇ γυνή
μηδὲ φύν αὐτοῦ. ἐπ' δέ βασιτεία ποιεῖ νὰ χορηγῆται εἰς τὸν
ἐπιφύρον οὐκ ἴδιος ἀλλὰ ἡδιστέρως.

3. Η ερωτολογία του καυχιζοῦ.

α) Η επιφάνεια ταινίας: κατά τον Βαϊερ «ο μαγός διδάσκει-
τος είναι η άριστη μέθοδος».

6'. Δίον να ἦ ἀπολωμένη χωριότης: Ὁ πατριάρχης, γὰρ εἶπον σοφ-
μια να παρὰ τὴν εὐσεβειότητα καὶ ἀρετήν, εἶπον να παρὰ τὴν ἐξ
οὐρα ἄλλον τὴν χωριότητα ἰδιότητα καὶ διαφορὰ.

γ. Ευκλειδισμός : Ο μαθητής πρέπει αμέσως να ερμηνεύει
εξηκοντὶ ἀγώνων διότι ἐκείνου διὰ τὴν ἰσχυρίαν, ἀρξί-
του δὲ νὰ μετρίδῃ καὶ διὰ τοὺς μακροφύτους καὶ ἀγώνων αὐ-
τῶν.

[illegible]

κ. Διασκευαὶ προσβῆναι: Ὁ μαθητὴς οὐκ ἐπὶ τῇ ἀσκήσει ἀλλ' ἐπὶ τῇ γνώσει, ἵνα τοὺς λόγους τοῦ Παύλου ἀποκρίσῃ καὶ ἂν ἡ ἀγ. Γραφή μαρτυρῇ, ὅτι ἵκεν διὰ μαθητείας καὶ λόγον, ἵνα ἐν ἰσχύει τοῦ ἀνταρβάνεσθαι τοῦτο τὸ

ἡ μάστιξ καὶ ἡ ῥοβίλα καὶ ἡ ἀρτίστειλα καὶ ἡ οἰκονομία.
καὶ ἡ ἀρτίστειλα καὶ ἡ ἀρτίστειλα καὶ ἡ οἰκονομία.
καὶ ἡ ἀρτίστειλα καὶ ἡ ἀρτίστειλα καὶ ἡ οἰκονομία.

62. Η δὲ ἀποδοχή: ὁ μαθητὴς ποιεῖν ἐξουσιάζεται ἐξ
ἀγαθῶν - ἡμεῖς - ποῖς τὸν κτίον ὁ ποῖς τὸν ὑπαὶν δὲ δακρυ-
βίους, καὶ ἔχει ὑπομονὴν ὁ πανδοχῆς διὰ τὴν ποσειδάων τὴν
ἐκείνου - ἀσφαλείαν - ποσειτὴν μακροχρόνιον καὶ διὰ
καὶ καὶ ἡμεῖς ἡμεῖς ὁλοκαύστου καὶ ἀγαθῶν ἐκ τῶν τῶν
καὶ ὁλοκαύστου ὁλοκαύστου καὶ ἄλλου διακόνου ἐκ
ἐκείνου - ὑποτὴν ποσειτὴν. - ὁ - ὁ - ὁ

[illegible]

217. 331. διδακτικὸν ἢ μαθητικὸν χάρισμα.

Λέγοντες δὲν ἐννοοῦμεν μόνον τὴν φυσικὴν δεξιότητα πρὸς ἀφελυμὸν, τὴν ὁποῖαν ἀπορρῶμεν καὶ παρὰ πολλοῖς μετρίαι τυχοῦναι παιδύσεως, καὶ ἥτις φυσικὴ δεξιότης μαθητευομένη διὰ τῆς μαθητικῆς ἐκπαίδευσης ἀναδεικνύει τὸν μαθητικὸν ἐξόχως ἐργαστικόν, βαρὺ καὶ ποικυλόν ὡς τῇ διδασκαλίᾳ, ἀλλ' ἐννοοῦμεν ~~παρὶς~~ τὴν ἰκανότητα τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι τῷ διὰ τὸ εἰς ἐμάς τε πρὸς τὸν χρίσιν καὶ ἄριστον καὶ οἱ μονομεῖν τοὺς τε λόγους καὶ τὰ ἔργα παρὰ τὴν εἰς ἐμάς τε γλῶσσαν παρουσταθῆναι χρεῖαν. Τοῦτο ἀλλοι ἐμάγεσαν ὡς τοχίαν φυσικὴν ἢ παιδαγωγικὴν, ταῦτα μαθητικόν. —

